Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Danmarks Stednavne nr. 17, 1. halvbind

Stednavne i Ringkøbing Amt

Købstæder, Skodborg Herred,
Vandfuld Herred, Hjerm Herred, Ginding Herred

Udgivet af
Institut for Navneforskning
ved
Gordon Albøge

Akademisk Forlag
København 1976

Stednavne i Ringkøbing Amt

Stednavne i Ringkøbing Amt

Købstæder, Skodborg Herred,
Vandfuld Herred, Hjerm Herred, Ginding Herred

Udgivet af
Institut for Navneforskning
ved
Gordon Albøge

Akademisk Forlag
København 1976

Trykt hos
Andelsbogtrykkeriet i Odense
ISBN 87-500-1648-2

Forord

Stednavne i Ringkøbing Amt, der indgår som nr. 17 i serien Danmarks Stednavne, udsendes i to halvbind, hvoraf det foreliggende omfatter Skodborg, Vandfuld, Hjerm og Ginding herred samt amtets købstæder.

Materialet til udgaven findes i instituttets samlinger, som i forbindelse med udgivelsen er blevet kontrolleret. Således er områdets vigtigste middelalderlige kilde, Ribe Oldemoder, kontrolleret efter den fotografiske gengivelse i Corpus Codicum Danicorum Medii Aevi VIII. Dateringen af kirkelisten i RO er ændret til ca. 1325 (fra tidligere antaget 1330–48) i overensstemmelse med Niels Skyum-Nielsens argumentation i Scandia XIX 127 ff.

Det eftermiddelalderlige materiale er suppleret bl.a. med navnestof fra jordebøger og lensregnskaber fra 1595 til 1600-tallets midte, kirkebøger fra ca. 1650 til begyndelsen af 1700-tallet, folketællingen 1787 og udskiftningsforretninger fra ca. 1800.

De ældre fonetiske optegnelser er suppleret med optegnelser fra 1950–1975.

Udgaven omfatter navne på bebyggelser som kendes i kilder fra før ca. 1700. Af bebyggelsesnavne som først kendes fra senere kilder medtages navne på samlede bebyggelser, og herudover et fåtal gård- og husnavne.

Af naturnavne medtages navne på større lokaliteter og navne som er overleveret i middelalderlige kilder.

Docent, dr. phil. Lis Weise, som har læst kritisk korrektur på bogen, takkes for mange gode forslag til forbedringer.

København, marts 1976
Gordon Albøge

Indhold

Hardsyssel ... 1
Ringkøbing købstad ... 4
Holstebro købstad ... 4
Lemvig købstad ... 5
Herning købstad ... 5
Struer købstad ... 9
Skjern købstad ... 11
Skodborg herred ... 19
Nørlem sogn ... 19
Nørre Nissum sogn ... 25
Tørring sogn ... 33
Heldum sogn ... 40
Lomborg sogn ... 42
Rom sogn ... 48
Bøvling sogn ... 51
Flynder sogn ... 58
Møborg sogn ... 64
Nees sogn ... 68
Gudum sogn ... 74
Fabjerg sogn ... 81
Resen sogn ... 88
Humlum sogn ... 93
Venø sogn ... 97
Naturnavne i Skodborg herred ... 98
Vandfuld herred ... 110
Harboør sogn, Thyborøn sogn ... 111
Engbjerg sogn ... 117
Hygum sogn ... 119
Hove sogn ... 122
Vandborg sogn ... 127
Ferring sogn ... 132
Dybe sogn ... 135
Ramme sogn ... 140
Fjaltring sogn ... 145
Trans sogn ... 149
Naturnavne i Vandfuld herred ... 153
Hjerm herred ... 155
Måbjerg sogn ... 155
Mejrup sogn ... 158
Borbjerg sogn ... 164

Handbjerg sogn ... 172
Hjerm sogn ... 175
Gimsing sogn ... 181
Vejrum sogn ... 183
Ølby sogn ... 190
Fovsing sogn ... 192
Asp sogn ... 196
Navr sogn ... 198
Sir sogn ... 201
Gørding sogn ... 204
Vemb sogn ... 207
Bur sogn ... 209
Naturnavne i Hjerm herred ... 211
Ginding herred ... 216
Estvad sogn ... 216
Rønbjerg sogn ... 219
Sahl sogn ... 221
Ejsing sogn ... 227
Ryde sogn ... 231
Sevel sogn ... 236
Haderup sogn ... 243
Grove sogn ... 246
Hodsager ... 249
Naturnavne i Ginding herred ... 250

Hardsyssel

Hardsyssel. Som eksempler anføres: c. 1187, SRD IV 434 (16. årh.) Hartesyssel; VJb 1231 (1200-t.) Harthæsysel / Harthesysel; 6/7 1234 (RO 5) harthæsyslæ; 7/5 1236 (RO 7) harthæsysæl; før 18/11 1268 Harthesilh; 1308 (Hvitfeld) Harsyssel; 1313 (Cancellariæ liber) Hartsyssel; 1317–19, RO 102, harthsysl; 22/7 1377 (Odensebogen) Hardesyslæ; 1378 (1553 ff. ÆDA V 441) Hartt. Zitzell; 1388, RO 77, haarthsysel; 2/12 1394 Hartzsysel; o. 1404 haartsysel; 24/7 1439 harthsutzæl; o. 1440, RO 60, Hardhsyssel; 1453 (1540–49 ÆDA II 245) harsøsle; 19/4 1514, Act Pont Dan VI 4428, Haresussel; FrIReg 24/8 1523 Hartsyssel; FrIReg 4/5 1526 Hardboe byeting; KancBrevb 13/1 1573 Haer Syssel; PrI 1638 Harsyssell; DAtl Hardsyssel; Lyngby 1870 [*hasysəl*]; Trap Hardsyssel. – Forleddet er sandsynligvis, som antaget af Kr. Hald, Vore Stednavne[2] p. 235, et indbyggernavn, glda. **harthar*, urn. *harudōR, hvorved navnet bliver identisk med det norske indbyggernavn hǫrðar, som indgår i det gamle områdenavn Hǫrðafylki ell. Hǫrðaland og antagelig endnu genfindes i gårdnavnene Horvik og Hornes og i fjordnavnet Hardanger (NG XI 352, 380). Samme indbyggernavn indgår muligvis i det tyske Harzgau (800-tallet Hardago, Harudorum pagus; se Förstem. NO[3] p. 1241 ff., Ernst Schwarz, Germanische Stammeskunde p. 114 f.). Af samme oprindelse er antagelig navnet på en germansksproget folkestamme, omtalt i klassiske kilder som Harudes (Cæsar), Charydes (100-tallet), Charudes (Ptolomaios, ca. 150), se Schönfeld p. 128. Et til indbyggernavnet svarende personnavn forekommer flere gange indenfor germansk, således oldhty. Harud / Haruth (Förstem. NP[2] p. 785); på norsk område træffes mandsnavnet Hǫrðr, bl.a. i en runeindskrift fra 1000-tallet i genitiv-formen Harþarsunr; det er ret almindeligt på vestlandet i reformationstiden, ligesom det antages at indgå i nogle gårdnavne (Lind Dopn. p. 607, O. Rygh, Gamle Personnavne i Stedsnavne p. 139 f., NG III 161, X 206). Dansk og svensk Harth / hardh i middelalderlige kilder er formentlig af samme oprindelse (DgP, Lundgren-Brate). I oldsvensk form findes navnet (i genitiv) på Rök-stenen: haruþs (Sophus Bugge, Der Runenstein von Rök p. 80). Af denne form, fra første halvdel af 800-tallet, fremgår at navnet er en oprindelig a-stamme; men den norske genitivform på -ar viser overgang til u-stamme. Indbyggernavnet eller mandsnavnet indgår i en del, fortrinsvis norske, sammensatte personnavne: Hartha Knut, Hǫrða-Knútr, Hardegon, Hǫrða-Kári (Arwid Johannson i APhS IX (1934) p. 26 ff., Lind Bin. p. 172 f.). Indbyggernavnet *harudōR (> glda. *harthar, glno. hǫrðar) er efter almindelig antagelse afledt af et germansk subst. som – især i stednavne – er overleveret på verstgermansk område: ohty. hard, hart (E. G. Graff, Althochdeutscher Sprachschatz IV 1026, Friedrich Kluge, Etymologisches Wörterbuch p. 290, Förstem. NO[3] p. 1236 ff.), oldeng. harað, harad, hared (EPNS XXV 234, Heinrich Middendorff, Altenglisches Flurnamenbuch p. 66). På skandinavisk område indgår ordet antagelig i en

1 Ringkøbing Amt

række stednavne. Således indeholder det danske Hads herred formodentlig et glda. *harth (DS XII 71); fra svensk område kan nævnes Hardemo härad og det skånske herredsnavn Harjager og det til grund herfor liggende sognenavn Harrie (glda. Harthakra, se A. Noreen, Spridda Studier IV 67 f., J. Sahlgren i NoB XVI (1938) p. 128 f., Hellq. EO[2]). Som germansk grundform kan opstilles et *haruda- (jfr. u-omlyden i det norske indbygger- og mandsnavn); i oldeng. harað / harad kan *a* være lydret udviklet af */u/, se Joseph Wright, Old English Grammar[2] § 218.4 og 215, note. Germansk *haruda- skal formentlig ligesom urn. *haruga- (> oldisl. hǫrgr, m. ‚stenhob') føres til den ieur. rod *ak-, *a̯k- ‚scharf, spitz, kantig; Stein' (Walde-Pokorny); til samme rod hører antagelig sv. dial. har, n. ‚stengrund, klippegrund af uppstående stenar' (Rietz), hara ‚torka på grund af köld eller kall vind; blåsa en torr vind', haras ‚torka av blåst eller hetta; stelna, styvna' (Herman Vendell, Ordbok över de östsvenska dialekterna p. 328), mnty. haren ‚scharf sein' (især om skarp og tør vind) (Schiller-Lübben); subst. jy. (vestslesvigsk) hare, n. [ha·r] i talemåden „der kunde nemt komme et harde for" (Feilb.), betyder måske ‚hårdt, svidende vejr', svarende til mnty. hart, harja ‚scharf anhaltender, dürrer Wind' (Schiller-Lübben). Selvom den etymologiske sammenhæng mellem *haruda- og de hér nævnte ord taler for en oprindelig betydning ‚sten, stenet jordbund, skarp jordbund' eller lign., er denne betydning dog ikke afhjemlet, medens betydningen ‚skov' med sikkerhed kan påvises i ohty. og oldeng. (jfr. ovennævnte henvisninger til Graff, Kluge, EPNS og Middendorff). På sagligt grundlag er det ikke muligt at prioritere den ene af de to betydninger: på den ene side ville egenskaber som ‚skarp jordbund' passe på store dele af Hardsyssel, på den anden side er det dokumenteret, bl.a. gennem stednavnenes vidnesbyrd, at syslet i oldtiden havde store skovområder. Om efterleddet *syssel*, glda. sȳsl, f. og sȳsla, f. i betydningen ‚embedsdistrikt' henvises til DS XII 1 f.

Hardbo Bygdeting. 16/9 1350 Hardbobygdthing; 11/11 1360 Harthbobygdthing; 21/4 1378 Harthbobygdethyngh; 7/3 1391 (vid. 1443) Harbobythyngh; 15/11 1424 Hardbo byting; 11/1 1441 Hardbo bything; 11/1 1441 Harthboo bygthæthing; 4/9 1443 Harbobything; 7/4 1444 Harbo bøgdthyng; 9/12 1444 Harbobything; 9/12 1444 Harbo bytingh; 1468 (1553 ÆDA V 419) Hardbo [Birk]; 28/6 1503 Hardbo byting; FrIReg 4/5 1526 Hardbo byeting. – Sysseltinget for Hardsyssel, som holdtes i Holstebro (J. Aldal, Holstebros Historie p. 25 f.). Forleddet er indbyggernavnet glda. *harthbo*, der som persontilnavn er overleveret fra 1. halvdel af 1200-tallet (DgP, Rikard Hornby i Navnestudier II 132). Indbyggernavne på -bo (< bōi, plur. bōa) afløser i flere tilfælde indbyggernavne af ældre type (se E. Wessén i NoB XX (1932) p. 85, KLNM VII sp. 381). Hardbo skal dog næppe betragtes som en direkte afløser af det gamle indbyggernavn *harthar, der antages at indgå i sysselnavnet Hardsyssel, se ovenfor, men snarere som en elliptisk dannelse til dette sysselnavn. Om denne ikke ualmindelige dannelse og om den hyppigt forekommende anvendelse af indbyggernavn for stednavn som bestemmelse til et andet substantiv, se E. Wessén, a.a. p. 85 f. og 87 f. Subst. glda. bygd, f. ‚bebyggelse, bebygget område' anvendes i landskabslovene om områder af meget forskelligt omfang; jfr. sammensætningerne hembygd (DgL I 104), som snarest betegner den landsby ell. det sogn hvor en person hører hjemme, og hæræthzbygd (DgL V 153). Bygd synes endvidere at være anvendt i samme betydning som syssel (O. Nielsen, Bidrag til Oplysning om Sysselinddelingen i Danmark p. 14 ff.; jfr. Aksel E.

Christensen, Vikingetidens Danmark p. 80 f.). Med Hardbo Bygdeting kan sammenholdes at sysseltinget for Vendsyssel, bl.a. i dok. 6/4 1418, kaldes Wendelbo bøghthething.

Gudenå. 24/8 1503 Gudhen; 4/3 1504 Gwden; PrI 1638 Gudden aae / Gujen aae. – Ældre navn på Storåen, og samme navn som Gudenåen i Østjylland, se DSÅ II 286 ff.

Lilleå. 1509 (o. 1600 ÆDA III 233) lille aae; 1532 (o. 1600 ÆDA III 233) thend lille aa; Jb 1599 den lild Aae. Andet navn på Omme Å, står i modsætning til den større Skjern Å, som i dok. 1532 kaldes store Skiernaae.

Skjern Å. FrIReg 18/2 1532 Skiernn aae; Jb 1599 skierne aae; PrI 1638 Skiern aae; VSKOrig Skiern Aae; Gst 1871 Skjerne Aa; Gst Skjern Aa. – Et middelalderligt belæg, ChronJut 1340 (o. 1400, 1431 og o. 1450), ScrMin I 455, circem ampnem skærnæ, – skiernæ, – skiærnæ, har man villet henføre hertil (se fx. Alfred Kaae i HardsÅrb 1959 p. 27 f.); men krønikens Skjern Å, ved hvilken Niels Ebbesen anfaldt tyskere som var i færd med at bygge en borg, kan også gælde den østjyske å Nørreå, som løber gennem Skjern s. i Middelsom h., Viborg a. (DS IX 177 f.). Skjern Å har navn efter købstaden Skjern (p. 16).

Storåen. PrI 1638, I 138 den store aae; DAtl Store Aae; Gst 1873 og 81, Gst Storaa. – I PrI 1638 findes navnet vekslende med Gudenå, se ovenfor. Til gengæld anvendes betegnelsen Stor aaen også om Skive Å (I 112). I DAtl kaldes Storåen også Holstebroe-Aae (V 813).

Ulokaliserede navne

Blæckba. 1552 EGøyesJb 446 Blæckba. – Nævnes blandt Holstebro-borgmesteren Jens Blaabjergs afståede strøgods; det formodentlig fejlskrevne navn skal snarest søges i Ulfborg eller Hjerm herred.

Holm, fsv. gd (?). 11/1 1477 (dom 23/4 1575) Hollem / Hollom.

Købstæder

2402. Ringkøbing Købstad

Ringkøbing, kbst [MKr 1917 *ɾeŋˈkjöʊ'ən* (forældet)]. Som eksempler anføres: NecrRip 1300–1440, SRD V 538, Rænnukøpingh; ca. 1325, RO 111, rennumkøpingh; 6/7 1368 Rennekøping; 1401–1450 (Reg 1553, Rep U 517–18) Ryngkiøbings mark; 18/7 1425 Rynkøbyngs mark; 20/7 1440 Rinkøuingh; 11/1 1441 Ringkøpingh/Ringekøpingh; 23/1 1445 Riinkøping; 7/8 1449 Rindkøping; 7/8 1449 Køibing; Gottorp Toldregnskab 1491–92 rinckopinge; 20/10 1515, Act PontDan VI 4396, Ryndkeping; 1625, Da.Købst. Segl p. 39, Rinkiøbing, M 1688 Ringkiøbings Kiøbsted; DAtl, M 1844 Ringkiøbing; Lyngby 1870 [*reŋkøvˈəŋ*]; Gst, PA 1962 Ringkøbing. – Forleddet er – som antaget af E. Pontoppidan, DAtl V 805 – sognenavnet Rindum, Hind herred; efterleddet er glda. *kāping*, m. eller *kāpingi*, n. ‚købstad', som rimeligvis er lånt fra eller dannet under indflydelse af oldeng. cēapung ‚handelsplads'; den oldisl. form kaupangr, m. (fakultativt med radikalt -r) beror antagelig på omdannelse ved tilslutning til subst. angr, m. ‚snæver fjord', se K. G. Ljunggren i NoB XXV (1937) p. 99 ff., Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 229; KLNM X sp. 107 ff.

Mariejord. 21/3 1464 Marie jordh. – Tilhørte Ribe domkapitel.

2403. Holstebro Købstad

Holstebro, kbst. Som eksempler anføres: 6/2 1274 (1376) Holstatbro; Necr Rip 1240–1440, SRD V 542, Holstatbro/Holstathbroo; 28/9 1329 (Hvitfeld Fol.) Holstebro; ca. 1325, RO 113, holzstathbroo; 6/3 1345 Hostatbro; 16/9 1350 Holstethbro; 1350–1400, RO 75, holtbro; 30/7 1403 Holthzbro; 3/10 1408 Holsterbro; 1418 (1553 ff. ÆDA V 349) Holstebroff; PrI 1638 Holstebro/Holstebrow; M 1688, VSKOrig, M 1844 Holstebro; Lyngby 1870 [*hålsbrʊwˈ*]; Gst, PA 1962 Holstebro. – Af flere i tidens løb fremsatte tolkningsforsøg (se J. Aldal, Holstebros Historie gennem Tiderne p. 10) kommer kun to i betragtning. Ifølge en tolkning, fremsat allerede af E. Pontoppidan, DAtl V (1769) p. 795 f., er forleddet et appellativ, glda. **holstath* ‚et hult sted, sted hvor der er et hul', sigtende på enten terrænet omkring åen (Pontoppidan) eller på en sænkning, et høl, i åbunden (Kr. Hald i Nud.Ordb.[2], J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 81 f.). Ifølge en anden tolkning indgår i købstadnavnet et forsvundet og ikke overleveret stednavn *Holstath, hvis forled er subst. glda. hol, n. ‚hul' ell. subst. glda. holt ‚skov' (Hald i Nud.Ordb.[3], Vore Stedn.[2] p. 231 f.); jfr. indl. under *sted*, og sognenavnet Hodsager i Ginding h.

Fuglsang, forsv. gd. 14/3 1510 Fowelsangh. – Stednavnet Fuglsang, der antagelig er indkommet fra Tyskland som oversættelseslån, optræder fra begyndelsen af 1400-tallet og bliver ret almindeligt som gård- og husnavn; se DS XI 141 f., Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 223.

Holstebro Bispegård. 1505 (DAtl V 801) in Curia nostra Episcopali Holstetbro; KancReg 5/11 1540 Holstebro Gaard; KancReg 3/12 1542 Holstebrogaard; KancReg 10/2 1546 (her?) Holstedbro Gaard; KronSk 27/3 1618 Holstebroe Bispegaard; KronSk 27/3 1646 Holstebroe Bispegaards Ejendom; DAtl Holstebro-Bisgaard. – Lå i det nuværende Skolegade (J. Aldal, Holstebros Historie p. 228).

Klavsgård, forsv. gd. 14/3 1510 Klaffses gord. – Mandsn. glda. Klawes (DgP).

Lægårds Mølle, gd. KronSk 27/3 1618 Legardts Mølle; DAtl Leegaard Mølle; VSKOrig Lægaards Mølle; Gst 1873 og 81, Gst Lægaard Vml. – Se under Lægård i Mejrup s., Hjerm h.

Mariekirke. 17/5 1465 (o. samtidig afskr.) ecclesiæ parochialis beate Mariæ virginis in Holstetbro. – Om den nu nedrevne sognekirkes indvielse til jomfru Maria vidner måske en Maria-altertavle, som er skåret i begyndelsen af 1500-tallet (se J. Aldal, Holstebros Historie p. 54 ff.).

Nørreland, bydel. DAtl Nørre-Land; I 1927 Nørreland.

Nørremark, gde og huse. PA 1909, 1958 Nørremark. – Efter et marknavn, MB 1683 Nodermarck.

Sønderland, bydel. Resen, Atlas Danicus 1677, DAtl Synderland; I 1927 Sønderland.

Galgebakkerne, bakke. Gst. 1873 og 81, Gst Galgebakke; I 1927 Galgebakkerne.

2404. Lemvig Købstad

Lemvig, kbst [Aa 1916 (optegnet i Tørring s.) *læmˈviq'* / *læˈviq'*; EJ 1958 *læmˈviq* / (optegnet i Tørring s., spøgende) *læmˈhwol*]. Som eksempler anføres: 6/7 1234 (o. 1290, RO 5), 4/7 1234 (o. 1290, RO 6), 4/4 1252 (o. 1290, RO 6) læmwich; ca. 1325, RO 112, læmvik; 9/3 1373, 1/3 1412 Lemwik; 1444 (1599 ÆDA III 161) Lemwig; 2/7 1471, G & L I 348, de Lemwiigh; 1552, EGøyesJb 493, Lemuig sogen; påskrift på dok. 29/5 1584, Da. Købst. Segl p. 3 c, Leemvvig; PrI 1638 Lemvig; DAtl, M 1844, Gst, PA 1962 Lemvig. – Købstaden har navn af sin beliggenhed i bunden af Lem Vig, se under Skodborg h., naturnavne.

Søndermark, gd og huse. Gst 1882, Gst, PA 1960 Søndermark. – Efter et marknavn, MB 1683 Synder Marcken.

Kirkedubbe. 28/8 1507 (HdDb 1604) Kirckedubbe. – Måske identisk med I 1925 Duber („nogle dybe Dalstrøg"). Se om efterleddet under Dubgård, p. 48. Den dér nævnte Rom Dubbe og Kirkedubbe er måske to afsnit af samme dalstrøg.

2494. Herning Købstad

Bebyggelsesnavne

Andsgård, forsv. gd. M 1688 Andßgaard. – Måske tiln. *And* (DgP).

Baggeskær, gde. 1573 (o. 1600 ÆDA III 243) Baggisgaard; Jb 1597 Bagiskier; PrI 1638 Baggiskier; Jb 1660 Bages Kierd; M 1688 Bagiskier; Gst 1872 Baggerskjær; Gst Baggeskjær; PA 1962 Baggeskær. – Forleddet er muligvis tiln. glda. Bagge (DgP) med sekundær s-genitiv, men kan også være subst.

ænyd. *bagge* (Kalkar); dette ords betydning fremgår ikke klart af de sporadiske danske belæg; men på sv. og no. område anvendes det om forskellige dyr, bl.a. hest og kalv (Hellq. EO[2]). Om efterleddet *kær*, se indl. Gården kaldtes i forrige årh. i daglig tale Nederkjær, i modsætning til Overkjær (nu: Lervadkær) i Snejbjerg s., Hammerum h. (Th. Frølund, Herning Sogn og Plads[2] p. 21).

Brændgårde, gde [Skautrup 1917 *bræ·ngør*]. 1486 (o. 1600 ÆDA III 242), 1490 (o. 1574, o. 1600 ÆDA II 382, III 242) 5/9 1495 Brendgaard; u.d. 1498 Brengard; 1500 (o. 1600 ÆDA III 242) Brendgaards marck; 1503 (1574, ÆDA II 382) Brendtzgardt; 1504 (1574 ÆDA II 382) Brendgardt; 1504 (1574 ÆDA II 381) Brendgard; udat. (o. 1600, ÆDA III 242) Brendgaard; KancBrevb 8/10 1578 Broedgaard; KronSk 27/3 1579 Brendgaard; PrI 1638 Brendgaardt; M 1688, VSKOrig Brendgaard; M 1844 Brændgaarde; Guide, Gst Brendgaarde; PA 1962 Brændgårde. – Forleddet er præt.partc. af verb. *brænde*.

Grøderis, hse [Skautrup 1917 *grōris*; H. P. Hansen 1927 *grør·ris*]. Gst 1872 Grøderis Hse; Gst, PA 1962 Grøderis. – Det kan ikke udfra den moderne udtaleform afgøres om forleddet er [grø(·)], med svind af [ð], eller [grø(·)r], med [r] udviklet af glda. /t/. Men i MB 1683 nævnes et Groll Ries/Grall Ris, som – forudsat at der er identitet med nærværende navn – sandsynligvis viser dissimilation /rr/ > /lr/ (assimilation /lr/ > /rr/ vilde savne paralleller); forleddet er da snarest subst. glda. *grēt*, som er aflydsbeslægtet med subst. oldisl. grjót n. ‚sten', men i nordisk kun kendes i betydningen ‚grød'. En i lydhistorisk henseende fjernere mulighed er subst. glda. *grȳta*, f., ‚gryde' ell. **grȳti*, n. ‚stensamling', kollektiv til oldisl. grjót, n. Der foreligger dog enkelte eksempler på lydåbning /ȳ/ > /ø̄/: Grødebøl, Vilstrup s., Haderslev h. og amt, skrives i et middelalderligt belæg (afskrift 1639) Grydebull (DS IV 83), og Græshave, Lollands Sønderherred skrives 3/8 1390 Grydeshaghen (DS XI 34 f.).

Gullestrup, lb [Skautrup 1917 *gulǝsdrǝp*]. 1504 (1574 ÆDA II 382) (her?) Bullestrup; udat. 1451–1513 (1540) [Rep 12930] Gullestrup; 1582, EGøyesJb 380, Guldestrup; Mandt 1610 gullestrup; M 1688 Gullestrop; DAtl Gullestrup Bye; M 1844 Gullestrup; I 1927 [*guļǝstrup*]; Gst, PA 1962 Lle, Ste- Gullestrup.- Forleddet frembyder flere tolkningsmuligheder, idet det kan være assimilationsform af et mandsnavn svarende til oldisl. Gunnlaugr, Gunnleikr og Gunnleifr eller til Guðlaugr, Guðleikr og Guðleifr. Navnene på Guð er almindelige i vestnordiske og svenske middelalderlige kilder, hvorimod den danske overlevering for begge gruppers vedkommende er sparsom. Til de i DgP anførte eksempler kan måske føjes runeformen **guplif** i den middelalderlige indskrift Seldefont, DR nr. 104, som kan læses Guðlēf (oldisl. Guðleifr). Uanset om forleddet er et navn af den ene eller den anden gruppe skulle der som resultat af assimilationen af /ðl/ > /ll/ eller /nl/ > /ll/ ventes palatalt l, [ļ]; den hér foreslåede tolkning får derfor større sandsynlighed, såfremt I 1927, som viser [ļ], repræsenterer en oprindeligere udtale af navnet end optegnelsen fra 1917. Se indl. om efterleddet *torp*.

Hedeager, forsv. gd. 1500 (1574 ÆDA II 381) Hedeagger; 1500 (?) (1574 ÆDA II 382) Hie agger; dag? 1500 (1602) Heeagger; dag? 1504 (1597–1607) Heagger; 9/7 1536 (1552, EGøyesJb 346) Hedeager; 1552, EGøyesJb 342, Heedagre; MB 1683 Hieeager, Hee Agers huus. – Om efterleddet *ager*, se indl.

Herning, kbst [Skautrup 1917 *hærnǝŋ*]. Som eksempler anføres: Ca. 1325, RO 112, hørningh; 4/9 1424 Herningh; 1486 (o. 1600 ÆDA III 242) Hørning; u.d. 1492 (HarsProvstisReg.) Herning; 1500 (1574 ÆDA II 381) Hørring; 1504

(1574 ÆDA 381) Hørring; udat. (o. 1600 ÆDA III 242) Harning sogen; 9/7 1536 (1552, EGøyesJb 346) Hiørning; Mandt 1610, M 1688, DAtl, M 1844, Gst, PA 1962 Herning. – Navnet, som må sammenholdes med det svenske Hörninge i Öster Götland og på Gotland (Ståhle, Ortn. på -inge p. 509 f.) og appellativerne oldisl. hyrning, f. ‚Hjørne af et værelse', og hyrningr, m. ‚Gjenstand, Person som har Horn' (Fritzner), er en ing-afledning til subst. *horn*. Dette ord indgår ofte i navne som sigter til kystfremspring, således fx i de tre herredsnavne: Horns herred i Vendsyssel og på Sjælland og Horne herred i Vestjylland (VJb 1231 (1200-t.) Hornsheret). Subst. horn indgår desuden i et stort antal indlandsnavne, fx i det flere steder i Jylland forekommende Hornum (Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 75), i sognenavnet Horne, Ø.-Horne h., Ribe a. og i landsbynavnet Horn, Tvilum s., Gjern h., Århus a. (DS XII 119). I disse indlandsnavne er horn tilsyneladende anvendt i betydningen ‚bakkefremspring', medens det i Hornborg, Nim h., Århus a. (DS XII 219) muligvis sigter på et areal som er afgrænset af vandløb. Herning kirke ligger på et bakkefremspring ud mod Herningsholm Å, som på tre sider i forbindelse med mose- og engstrækninger omflyder sognets sydlige del. Jfr. indl. under *-ing*.

Herningby, gde og hse. 1320 (1509) (1607 ÆDA IV 272) Høryng by; 1490 (o. 1600 ÆDA IV 243) Hørrning by marck; Jb 1498 Hørningby; 1573 (o. 1600 ÆDA III 243) Hørning by; 1874, Th. Frølund, Herning Sogn og Plads p. 13, PA 1962 Herningby. – Det er uvist, om der er genuin forbindelse mellem det ældre belæg og det nuværende navn. Se indl. om efterleddet *by*.

Herningsholm, hgd [Skautrup 1917 *hærnəŋshålm*·]. PrI 1638 Herningsholm; KronSk 29/6 1646 Hefringsholm; KronSk 28/4 1647 Hifringsholm; M 1688 Herningsholmbs Hgd; VSKOrig Herningsholm; M 1844 Herningholm; Gst 1872, Gst Herningsholm; PA 1962 Herningholm. – Nyere navn på gården Vig. I gårdens omegn findes flere gårdnavne med efterleddet -holm, som med undtagelse af Vesterholm alle er af yngre dato. Muligvis hører det på p. 3 nævnte ikke-lokaliserede Holm også herhen, og dette navn kan have været båret af hele området, som på to sider begrænses af Herningsholm Å. I øvrigt forekommer der ret hyppigt gårdnavne, specielt herregårdsnavne, dannet af landsbynavn ved tilføjelse af -holm, uden sigte på beliggenheden (Jfr. Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 202 f. og Sv. Benson i SOÅ 1966 p. 34 ff.). Navnet Herningsholm er antagelig givet af adelsmanden Josva von Qualen o. 1580 til den da nyoprettede hovedgård (se JSml, 2. række II 145 f., Trap[5] IX 132). Se iøvrigt indl. under *holm*.

Holing, lb [Skautrup 1917 *ho·ləŋ*]. 1500 (1574 ÆDA II 381) Holling; 1500? (1574 ÆDA II 382) Hølling; 1504 (1574 ÆDA II 382) Holling; KancReg 18/4 1547, M 1688 Holding; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1872, Gst, PA 1962 Holing. – Navnet er formodentlig en ung- ell. ing-afledning til subst. glda. *hol*. n. ‚hul, hult sted' ell. det tilsvarende adj.; se også indl. under *-ing*.

Holtbjerg, gd [Skautrup 1917 *hɷʃlˈbjæˈrə*]. 1678, Trap[5] IX 114, Holberig; MB 1683 Holtebierg; M 1844 Holtbierg; Gst 1872 Holtbjerg Gd; Gst Holtbjerg. – Se indl. under *holt* og *bjerg*.

Huggers Hussted, forsv. hus. 1490 (1574 ÆDA II 382) Huggers husted; 1503 (1574 ÆDA II 382) Hugger husted; 1504 (1574 ÆDA II 381, 382) Huggers hustedt. – Tiln. glda. *Hugger*.

Kirkeby, forsv. gd. 1490 (o. 1600 ÆDA III 243) Kircke by marck. – Om efterleddet *by* se indl. Med benævnelsen Kirkeby sigtes formentlig til en forsvunden gård ved Hernings gamle kirke.

Kæret, gde [Skautrup 1917 *æ kjaˈr*]. DAtl Kier; VSKOrig Neder Kiær; Gst 1872 Nykjær, Nederkjær; Guide 1957 Kæret; PA 1962 Nykær, Nederkærgård. – Se indl. om subst. *kær.*

Lavlund, ejerlav [Skautrup 1917 *lawluŋ*]. 23?/1 1490 Lavlund; 1490 (o. 1600 ÆDA III 243) Laulund husted marck; KancBrevb 8/10 1578 Laulundt; MB 1683 Lauglund / Laulund; M 1844 Laulund; Gst 1872 Lavlund Gd; PA 1909 Lavlund. – Adj. *lav* og *lund*, se indl.

Lillelund, gde [Skautrup 1917 *liʃəluŋ*]. 1500? (1574 ÆDA II 382) Lidelund; 1504 (1574 ÆDA II 382) Lille Lundt; dag? 1504 (1597–1609) Lillelund; Kanc Reg 18/4 1547 Lille Lundt; M 1688 Lillegundsgaard; DAtl Lillelund Gaard; M 1844 Lillelund; Gst 1872 Lillelund gde; Gst, PA 1962 Lillelund. – Se indl. om efterleddet *lund.*

Nyborg, forsv. gd. VSKOrig Nyborg. – Se indl. om efterleddet *borg.*

Nørholm, gd [Skautrup 1917 *naˈhålˈm*]. M 1844, Gst 1872, Gst, PA 1962 Nørholm. – Se indl. om efterleddet *holm.*

Odsgård, forsv. gd. DAtl Odsgaard. – Tiln. glda. Odd (DgP) ell. subst. *od* ‚odde', som i indlandsnavne kan anvendes om fremspringende bakkeformationer, omgivet af mose ell. kær.

Salholt, gde [Skautrup 1917 *såˑlhåld*]. 1423 (1584 ÆDA V 744) Salholt; Mandt 1610 Salholtt; MB 1683 Saalholdt; M 1688, VSKOrig Salholt; M 1844 Sahlholt; Gst 1872, Gst Salholt. – Forleddet er plur. af subst. *sal*, se under sognenavnet Sahl, Ginding h. (p. 224); se indl. om efterleddet *holt.*

Stavning Hus, forsv. hus. VSKOrig Stavning H. – Samme navn som sognenavnet *Stavning*, Bølling h.

Sønderager, gd [Skautrup 1917 *sønəraw'ər*]. 23?/1 1490 Søndheragher; 1490 (o. 1600 ÆDA III 242, 243), 1500 (o. 1600 ÆDA III 242) Sønderagger marck; 1500 (1574 ÆDA II 382) Sønderagger; 1503 (1574 ÆDA II 382) Synderagger; 1504 (1574 ÆDA II 381) Sønderagger; 1504 (1574 ÆDA II 382) Synderagger; KancReg 18/4 1547 Sønder Agger; M 1688, VSKOrig, Gst 1872, Gst, PA 1962 Sønderager. – Se indl. om efterleddet *ager.*

Søndermølle, forsv. mølle. – MB 1683 Synder Mølle.

Vesterholm, gd [Skautrup 1917 *væjsdə ˈhålˈm*]. M 1844 Westerholm; Gst 1872, Gst, PA 1962 Vesterholm. – Se indl. om efterleddet *holm.*

Vig, gd. 1490 (o. 1600 ÆDA III 243) Wig marck; dag? 1500 (1602) Wiig; 1500 (1574 ÆDA II 381) Wiig, Wigsholm, Wigsgardt, Wigs spangens; 1532 (1607 ÆDA IV 270) Wygh; KronSk 27/3 1579 Vig; Jb 1597 Vigsmarck; Jb 1648 wixßmarch. – Navnet afløses i 1600-tallet af det nuværende Herningsholm. Subst. vig, glda. *wik* er hér formodentlig anvendt om vig eller bøjning på Herningsholm Å, jfr. Frøjk, Måbjerg s., Hjerm h. (p. 155).

Naturnavne

Altå. U.d. 1492 (HarsProvstisReg) Aaltaa / Alltaa. – At efterleddet er subst. *å* må anses for sandsynligt (dok. omtaler „4 engdeele, er affstennitt vesten Alltaa"), men hvilket vandløb der er tale om kan ikke afgøres. Forleddet kan være fuglenavnet glda. **alft*, oldisl. alpt, f./ǫlpt, f. ‚svane'. Dette ord er dog ikke overleveret som appellativ i østnordisk, og det er tvivlsomt om det af Kalkar efter Moth og Colding anførte elmte er af dansk oprindelse: med hensyn til vokalkvaliteten svarer det til det oldisl. i-omlydte elptr, f., men det forudsætter en i dansk ellers ukendt overgang /lw/ > /lm/. Medens glsv. *alft, *ælft(e) og

*ælmt(e) utvivlsomt indgår i en del svenske sønavne (Hellq.Sjön. I 34, 780 ff., A. Noreen i NoB I (1913) p. 5 ff.), er der på dansk område ikke hidtil påvist stednavne med dette navneled. Som en mulighed kan dog nævnes et par sent overleverede navne: Alterbæk i Årestrup s., Hornum h., Ålborg a. (MK 1798 (1809) Alterbæk), hvis forled da måtte være gammel gen. på -ar, og Alten i L. Lyngby s., Strø h., Frederiksborg a. (MK 1786 Alte Mose, Gst 1898 Alten, I 1920 Store Alt, Lille Alt), som betegner to små højninger i mosen ved Arresø. I sidstnævnte navn kunde indgå et usammensat *alft. De norske og svenske navne på alpt, *alft etc. betegner især fjorde, elve og indsøer. I et par tilfælde indgår navneleddet i et ønavn (se NG XVII 92, XVIII 173). Se også J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 64.

Bredeeng. 1500 (1574 ÆDA II 381) Brede eng.

Herningsholm Å. Gst 1872, Gst Herningsholm Aa. – Til gårdnavnet Herningsholm.

Hvidkær. 1504 (1574 ÆDA II 382), dag? 1504 (1597–1609) Huidkier. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Knudmose. [Skautrup 1917 *knu·mus*]. MB 1683 Knude Moeße; Gst 1872 Knudemose; Gst Knudmose. – Subst. *knude* i betydningen ‚lille bakke, forhøjning' (Feilb.); jfr. DS III p. XXXIX.

Løvbakkerne. Gst 1872, Gst Løvbakker; I 1927 [*æ Lōw·bag'ər / æ Lōw*]. – Forleddet er subst. *løv* sigtende til gammelt krat af løvtræer. Da dette ord er fremmed for dialekten er navngivningen antagelig af ny dato.

Møgelkær. 1500 (1574 ÆDA II 381) Møgelkier; Engbog 1683 Lille Møgelkierd. – Forleddet er adj. glda. *mykil* ‚stor'. Se indl. om efterleddet *kær*.

Nørkær. 1504 (1574 ÆDA II 382), dag? 1504 (1597–1609) Nørkiær. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Nørkær Fang. 1504 (1574 ÆDA II 382) Nørkiærfang; dag? 1504 (1597–1609) Nørkier fang. – Til foranstående Nørkær. Subst. *fang* anvendes i forbindelse med stednavne dels i betydningen ‚en bys eller gårds samlede tilliggende', dels om en bys overdrev eller udmark (se DS XI p. XXI); desuden kan fang betyde ‚fangst, bytte'. Da Nørkær iflg. dok. er et engareal, og fang i de to førstnævnte betydninger kun forekommer i forbindelse med bebyggelsesnavne kunne sidstnævnte betydning synes sandsynligere, idet fang kunne hentyde til jagtretten på Nørkær; men da Nørkær Fang, ligesom Nørkær, omtales som forte og fællig, falder denne mulighed bort, og forholdet skal måske snarest opfattes således at Nørkær er navn på en på dok.s tid nedlagt gård og Nørkær fang denne gårds udmark.

Pugholm, agerjord. 1500 (1574 ÆDA II 381), Engbog 1683 Pugholmb. – Forleddet *puge* findes i en stort antal navne over hele landet. I de jyske navne kan det ikke afgøres ad sproglig vej om puge er glda. *pūki* ‚ond ånd' ell. glda. *puggæ* ‚frø, tudse', idet glda. /-k/ og /-gg/ udvikles på samme måde i jysk. De hyppigste efterled i navnene med puge er holm og dal, hvorfor det af saglige grunde må være rimeligst at tolke forleddet som glda. puggæ ‚frø, tudse'.

2456. Struer Købstad

Kompagnigården, forsv. hs. Skøde 6/5 1806 (J. Aldal, Struers Historie, Hards Aarb. 1924 p. 108) Kompagnie Huuset; Skøde 29/12 1853 (smst. p. 113) Kom-

pagnigaarden. – Var fra slutningen af 1700-tallet knyttet til Holstebro-købmænds kompagnihandel ved Struer ladeplads.

Marskærgård, forsv. gd. 4/10 1497 Marskier gordh; KancBrevb o. 6–9/4 1552 Maiskiergaard; KancBrevb 1/7 1560, KronSk 12/8 1585 Maskergaard; Mandt 1610 Marskergaard; Jb 1618 Maskiergaard; KronSk 27/3 1646, M 1688 Moskiergaard. – Forleddet kan være subst. glda. *mar* ‚hest'; se indl. om *kær*.

Oddehus, forsv. hs. VSKOrig Oddehuus. – Lå ved overfartsstedet ved Kilen.

Overhoved, gd, teglværk [Aa 1917 *åsəɾhəgwə*; KrM 1973 *ˈɔwɹˌhoˑə*]. M 1688 Hovidgaard; DAtl Hovedgaard; VSKOrig Struerhovedgde; MK 1817, Gst 1881, Gst, PA 1966 Overhoved. – Navnet er pendant til Nederhoved, et yngre navn på den lavereliggende Struergård (se nedenfor). Betydningen af *hoved* er formentlig den samme som i Gimsinghoved (p. 181).

Struer, købstad [Aa 1917 *sdʀ0səɾ / sdʀuˑəɾ*; Skautrup 1920-t. *sdråwər*; KrM 1973 *sdr0wɹ*]. 1552 EGøyesJb 446, 447 Struer sogen, Struøør; KancBrevb 16/2 1578 (et farligt vade og vejlested, kaldet) Strur; KancBrevb 22/6 1589 (vadestedet) Struen; PrI 1638 (en viig ind aff Limfiord, kaldis) Struer; VSKOrig Struer-Ladested; MK 1817 Struer; M 1844 Struer Bye; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Struer. – Ældre belæg på navnet foreligger i gårdnavnene Struerdal og Struergård, som i øvrigt også blev skrevet Struer (se nedenfor). Navnet har oprindelig betegnet det tidligere vadested over indsnævringen mellem Limfjorden og Kilen (p. 213). Det tolkes af O. Nielsen, UBl II 34 f., som et oprindeligt *Struker, plur. af et subst. struk, som forekommer i svenske og norske dialekter og betyder ‚strøm, især hvor løbet bliver snævrere'. Denne tolkning støttes dog hverken af navnets skriftlige overlevering eller af de fonetiske former, hvoraf den førstanførte og de to sidste formentlig repræsenterer den ældste dialektform; jfr. Feilbergs [*sdrowˑəoˈl*] ‚struerål'. Iflg. Kr.Hald i Nuda.Ordb. er forleddet muligvis subst. *strube* eller et hermed beslægtet ord, som bl.a. indgår i sønderjyske marknavne, betegnende smalle, indeklemte jordstykker (DS VI 361). No. strupe, som kan betegne ‚en smal Aabning, f.Ex. til en Fjord eller Dal' (Aasen), indgår i usammensat form i norske stednavne, hvor det betegner smalle sænkninger mellem to højder (NG I 222); en tilsvarende anvendelse har ordet i svenske stednavne (Hellq.Sjön. I 578; SOG II 173, VIII 164, XVIII 164). Heller ikke denne tolkning finder støtte i den skriftlige og mundtlige overlevering af Struer: subst. strube udtales i nordvestjysk [*sdrov / sdrof*] (Skautrup, Et Hardsyssel-mål I 207). En bedre overensstemmelse med overleveringen opnåedes om man antog et reduceret *Strupæwath. En med roden i nordisk strupi ‚strube' beslægtet rod, germansk *strub- indgår i bl.a. verb. ty. sträuben, ohty. strûben ‚være stiv; stritte imod, gøre sig stædig' (Falk-Torp Etym.Wb. under Strube, Hellq.EO under struva). Hertil henfører Hellq.Sjön. I 578 det värmlandske sønavn Struven. Samme rod kunne vel indgå i Struer, hvis oprindelige ændma. forled da ville være *Struf- med en betydning som kunne sigte på det besværlige og farlige overfartssted. Men dels er roden *strub- ellers ukendt i nordisk (det svenske verb. struva er lånt fra ty.), dels må betydningerne ‚gøre sig stædig' etc. formodes at være sekundære. Efterleddet er subst. *ør* ‚gruset strandbred', se indl.

Struerdal, gartneri [Aa 1917 *sdʀ0səɾˈdal*; KrM 1973 *sdr0wəˈdaˈl*]. 1485 (HardsProvstisReg) Struerdall; M 1688, VSKOrig Struerdahl; M 1844 Struerdahl Bye / Struerdal Bye; Gst 1881, Gst, PA 1966 Struerdal.

Struergård, forsv. gd. 29/7 1496 Strwergarth; 24/2 1501 (1552 EGøyesJb 360)

Struø gaard. – Gården kaldes senere Nederhoved (MK 1817). På VSKOrig betegnes den sammen med Overhoved (se ovenfor) som Struerhovedgårde.

Torngård, museumsbygning [Aa 1917 *tosərgOr*]. MB 1683, M 1688 Tordengaard; VSKOrig Tornegd; MK 1817, Trap[2] (1879) Thorgaard; Trap[4] Torngaard (Torgaard); Trap[5] Torngård. – Forleddet er snarest plantenavnet *torn* ‚tjørnebusk'.

2561. Skjern Købstad

Bebyggelsesnavne

Agergård, forsv. gd. Jb 1597 Paa Agger; Jb 1599 paa Ager; Jb 1660 Aggere; MB 1683 Ager; M 1688 Agregaard; DAtl Ager. – Subst. *ager*, se indl.

Albæk, gde [IW 1956 *'al·bæg*]. 8/1 1487 Albeck; Jb 1498 Albek; udat. (1553 ÆDA V 409), Jb 1597 Albech; M 1688 Albeck Bye; VSKOrig, M 1844 Albek; Albek; Gst 1871, Gst, PA 1962 Albæk. – Trænavnet glda. *al* ‚el'. Se J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 50 ff.

Albæk Mølle, ml. Jb 1597 Albeck mølle; Jb 1608 Albeck møll; VSKOrig Albek M; Gst 1871 Albæk Vml.

Birk, Vester-, ejerlav. MK 1812 Wæster Skiern Birk; M 1844 Vester Skiern Birk. – Jfr. Skjern Birk.

Bygum, forsv. gd.? MB 1683 Bygum March. – Skal måske sammenstilles med landsbynavnet Bygum i Østerbølle s., Rinds h., Viborg a., som iflg. Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 61, er et hēm-navn med plantenavnet *byg* som forled. Den sene og mangelfulde overlevering gør dog denne sammenstilling tvivlsom; jfr. indl. under *um*.

Dal, gd. Jb 1498 Daal; FrIReg 1531, p. 364, Dal; Jb 1599 dall; MB 1683 Dalgaard; Guide 1871, Gst, PA 1962 Dal.

Engsig, gde og hse [MKr 1917 *æŋsiq*]. Jb 1498 Ængsiig / Ænsiig; KancReg 20/11 1550 Essingkier; Jb 1597 Nørengßig; Jb 1599, Mandt 1610 Engsig; Jb 1660 Liden –, Store –, Nøer Engsig; M 1688 Engsig; VSKOrig Engsiig; M 1844 Engsiig Bye; Gst 1871, Gst, PA 1962 Engsig. – Se indl. om efterleddet *sig*.

Fiskbæk, forsv. gd. MK 1818 Fiskbek (personnavn); M 1844 Fiskbek.

Frendsens Eje, forsv. gd. Jb 1498 Frendsens eye. – Forleddet er muligvis mandsn. glda. *Frendi* (DgP).

Fuglvig, forsv. gd. Jb 1498 Foffuelvigh; udat. (1524 ÆDA IV 416) Foelwyg; udat. (1524 ÆDA IV 407) Folwyg; Jb 1597 Fuelluig; Jb 1607 fougelluig; Jb 1612 Fogelluig. – Subst. *fugl* og *vig*, se indl.

Ganer, gde og hse [MKr 1917 *gɑ'nər*]. 25/8 1508 Gane; udat. (1524 ÆDA IV 407) Gannerwad; 21/12 1523 (1552 EGøyesJb 362) Gandett; Jb 1597 Ganer; Mandt 1610 ganer / ganmer; Jb 1612 Ganner; M 1688 Wester Gammerbye, Øster Gammerbye; VSKOrig, M 1844, Gst 1871, Gst, PA 1962 Ganer. – Navnet er antagelig en afledning til roden i subst. *gane*, ænyd. gan, ga(a)ne, ganne, eller til stammen i det tilsvarende verb. Oldisl. gan, n. betyder ‚Gaben, Raaben, Skrig' (Fritzner), no. gan, f. ‚Gab Svælg; Mund paa Dyr' (Ross), sv. dial. gan f. ‚gap, inre delen af munnen, gom; mun; gäl (på fiskar)' (Rietz). Betydningen ‚fiskegæller' findes også i jysk (Feilb.). Verb. oldisl. gana betyder bl.a. ‚aabne sig, lade et Gab, en Aabning komme tilsyne; begjære med Graadighed, eg. gabe efter noget for at sluge det, komme i Besiddelse deraf; strække Halsen ud og Hovedet frem (med aaben Mund og opspilede Øine)' (Fritzner); sv. dial. gana

‚gapa, se i vädret med öppen mun och tillbakaböjdt hufvud' (Rietz). Den oprindelige betydning i disse ord synes at være ‚gab', hhv. ‚gabe', til den ieur. rod *ghan- ‚gähnen, klaffen' (Walde-Pokorny I 534). I simplexform foreligger subst. gane formodentlig i Gane i Torslev s., Dronninglund h., Hjørring a., navn på en gård som ligger for enden af en dal med vandløb (M 1662 Gram, MB 1683 Gaane), og det indgår muligvis som forled i det sjællandske Ganløse i Ølstykke s. og h., Frederiksborg a. (8/3 1350 (Kall, LDipl) Ganløse; 4/7 1353 (EB) Galløse), som dog af Sv. Aakjær (DSt 1922 p. 34 f.) formodes at indeholde subst. glda *gand, oldisl. gandr, m. ‚kæp, stage' ell. subst. galge (jfr. DS II 127). Afledningselementet i Ganer er suffixet urn. *-ara ell. *-ura (Emil Olson p. 302 ff.); suffixet *-ura indgår bl.a. i svenske og norske sønavne (Hellq.Sjön. I 748 ff., E. Lidén i NoB XX (1932) 227 ff., Indrebø, Norske Innsjønamn I 261), og på dansk område kan *-ara ell *-ura foreligge i navnene Vodder i Hvidding h., Tønder a., Daler i Tønder h. og a., Genner i Ø. Løgum s., S. Rangstrup h., Åbenrå a., Funder i Hids h., Viborg a. og Enner i Tamdrup s., Nim h. Århus a. (DS V 177, 274, VI 95, IX 223, XII 210). Med undtagelse af Enner ligger disse lokaliteter i nærheden af vandløb. Ganer, som betegner en bebyggelse ved Ganer Å, er rimeligvis denne ås oprindelige navn. Jfr. J. Kousgård Sørensen, DSÅ II 196, 198.

Ganer Kær, hse. Guide 1956 Ganer Kjær; PA 1962 Ganerkær. Se indl. om efterleddet *kær*.

Ganer Mølle, hse, nedlagt ml. Mandt 1611 Ganermølle; VSKOrig, M 1844 Ganer Mølle; Gst 1871, Gst Ganer Vml; PA 1962 Ganer Mølle.

Glarbjerg, gd [Sandvad (1913?) ˈ*glaɐbjæɐ̯ə*]. VSKOrig Gladbierg; MK 1818 (Bølling s. og h.), Gst 1871, Gst Glarbjerg; PA 1962 Glarbjerggård. Hertil (i Bølling s.) Gst 1871 Glasbjerg Hs; Guide 1896 Glarbjerg Hs. – Navnet, der forekommer som naturnavn i MB 1683, Glarbiergs Ager Toft, beror antagelig på opkaldelse efter folkeeventyrenes *Glarbjerg* (eksempler hos Feilb. under glarbjærg; jfr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 222, DS II 58).

Halby (her?). Jb 1498 Halby. – Nævnes under Skjern s., men er snarere identisk med Halby i Stavning s., Bølling h.

Hane, forsv. gd. DAtl Hane. – At dømme efter rækkefølgen i DAtl har gården ligget nær gårdene Pebel og Kloster sydvest for Skjern. Navnet, der stadig eksisterer som slægtsnavn i sognet (L. Petersen, Skjern Sogns Historie p. 36) er af uvis oprindelse. L. Petersen anfører for slægtsnavnet udtalen Haahn, hvormed må menes [*hå·n*] ell. [*hɔ·n*], som kan være den stedlige udtale af subst. *hane* ‚hane på tønde, tap', men også af subst. *hjørne* (jfr. Holger Sandvad, Stauningmålet p. 34; IW 1956 [*ɜ ˈdi·q ˌhɔ·n*] Digehjørnet). Subst. hjørne er alm. i marknavne (DS III p. XXXIII).

? **Haursgård.** MB 1683 Haursgaard. – Er muligvis fejlskrivning for Kaursgaard, se under Kovsgård.

Hedeby, gde og hse [MKr 1917 ˈ*he·əˈbøj*']. 1552, EGøyesJb 444, Heede; Mandt 1611 hie; Jb 1660 Hiee; M 1688, VSKOrig Heedebye; M 1844 Hedebye Gaarde; Gst 1871, Gst, PA 1962 Hedeby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Hjorthus, hs [Sandvad (1913?) ˈ*hjåɐ̯'thus*]. DAtl Hiordt; VSKOrig Hiorthuus; MK 1800 (1816) Hiort (pers.n.); Gst 1871, Gst Hjorthus. – Forleddet er plur. af dyrenavnet *hjort*.

Hommandshus, forsv. hs. VSKOrig Hommanshuus / Hommands H. – Kan være subst. ænyd. *hofmand* ‚kriger, rytter' (Kalkar) ell. et heraf dannet slægtsnavn (DgP); jfr. det bornholmske Homannegård (DS X 382).

Hundehale, forsv. gd. 1514, Chr. II Reg 9, hwndehale; 1552, EGøyesJb 336, Mandt 1610 Hundhalle. – Navnet, som også forekommer i Staby s., Ulfborg h., er formentlig et sammenligningsnavn, anvendt om terrænformation ell. markstykke.

Julseje, forsv. gd. Jb 1660 Julßeige. – Tiln. glda. Iul (DgP). Medlemmer af slægten Juul, som i første halvdel af 1600-tallet skriver sig til Rækkergård i Hanning s., Bølling h., synes at have ejet gods hér i sognet (L. Petersen, Af Skjern Sogns Historie p. 37).

Kappelseje, forsv. gd. Jb 1498 Capells eye. – Forleddet er subst. kapel. Gården har måske haft tilknytn. til et kapel ved en helligkilde i Bølling sogn, omtalt i PrI 1638; jfr. August F. Schmidt, Danmarks Helligkilder p. 153, Trap[5] IX 522.

Kirkebro, forsv. hs. M 1688 Kierckebroe. – Navnet eksisterer endnu som bronavn: Gst Kirkebro (en bro over Kirkeå).

Kloster, gd [Sandvad (1913?) *ɜ klåsdər*]. MB 1683 Klostergaard; DAtl Toftkloster; VSKOrig Klostergaard; M 1844, Gst 1871, Gst, PA 1962 Kloster. – Den i DAtl anførte form beror på fejlagtig sammenskrivning af de to gårdnavne Toft og Kloster. Anledningen til navnet kendes ikke.

Knude, gde [MKr 1917 *ɜ ˈknuˑð*]. 14/4 1522, JyTingsv 45, Knwdegord; Jb 1597 Knude; Jb 1599 Kunde; Mandt 1610, Jb 1660 Knude; M 1688 Knudebye; VSKOrig Knud; Gst 1871 Knudegaard; Gst Knude; PA 1962 Knudegård. – Subst. *knude* kan i jysk bl.a. betegne en lille bakke (Feilb.), jfr. DS III p. XXXIX.

Korsgård, gd [IW 1956 *ˈkɔsgɷ*]. Udat. 1401–1450 (1553) Korsgaardt; Udat. ca. 1444 (1553 ÆDA V 387) Korsszgardt; M 1683 Kaars Gaard; VSKOrig, Gst 1871, Gst Korsgaard; PA 1962 Korsgård. – Subst. *kors*.

? **Korsviggård,** forsv. gd.? M 1688 Kaarswiggaard. – Efter placeringen i matriklen skal gården findes i nærheden af gårdene Korsgård og Kragsig, som ikke nævnes, skønt de forekommer i MB 1683. Navnet beror vel snarest på en fejlskrivning af et af disse gårdnavne ell. sammenblanding af dem.

Kovsgård, gd [Sandvad (1913?) *naˑr ˈkåəsgɷr*]. M 1683 Haursgaard; M 1688 Kaursgaard; DAtl Koksgaard; VSKOrig Caus-Gd; M 1844 Kousgaard; Gst 1871 Nr –, Sr Kavsgaard; Gst Kovsgaard. – Forleddets tolkning er usikker; det kunne være tiln. glda. *Koghær* (DgP) ell. være af samme oprindelse som forleddet i Kovsgård i Mejrup s., Hjerm h.

Kragsig, gd [MKr 1917 *krɑ̈ˑqsiq*]. Jb 1498 Kragesiig; Jb 1597, Mandt 1610 Kragsig; MB 1683 Kragsiig; VSKOrig, Gst 1871, Gst, PA 1962 Kragsig. – Forleddet er fuglenavnet *krage*, efterleddet *sig*, se indl.

Kæret, gde [MKr 1917 *ɜ ˈkjaˈr*]. M 1683 Kier; M 1688 Kiærboell; VSKOrig Kier; M 1844 Kiæret; Gst 1871, Gst Kjæret; PA 1962 Gl og Ny Kæret. – Se indl. om *kær*.

Kærgård, gde [MKr 1917 *kjaˑrgɷr*]. M 1688 Skiernkiergaard; VSKOrig Kiergd, Syndre Kiergaard; Gst 1871 Lle-, Ste Kjærgaard; Gst Nre-, Sr Kjærgaard; PA 1962 N-, S-Kærgård. – Se indl. om forleddet *kær*.

Kærgårds Hedehus, forsv. hs. MB 1683 Kiergaards Heede Boels Huusse; M 1688 Kiærgaards Heedehußet.

Ladekær, gd [MKr 1917 *lɑ̈ˑkjæn*; IW 1956 *lɔˈdkjæn / lɑ̈ˑkjæ*]. FrIReg 2/7 1532 Ladtkier Bosted / Ladkier Bosted; Jb 1660 Laekierd; MB 1683 Ladkier; M 1688 Laekier; VSKOrig Ladekier; Gst 1871, Gst, PA 1962 Ladekjær. – Subst. *lade* ‚ladebygning' og *kær*, se indl.

Lundenæs, gde [MKr 1917 *ˈloŋəˈnæs*; IW 1956 *luŋəˈnæs / luŋˑˈnæs*]. 14/8 1406

(flere dok.) Lundenes / Lundænæs / Lundemæs; 14/8 1406 (vid. 15/4 1414) Lundænæs; 16–22/8 1406 Lundenæs; 20/8 1406 Lundenæs; 1406 (1476 ÆDA I 23) Lundenes; 19/9 1407 Lundenæs; 1407 (1476 ÆDA I 13) Lwndeness; 1/6 1416 Lwndenees; 15/6 1423 (Hvitfeld) Lundenes; 28/6 1443 (1700-t.) Lundeness; 1447 (1584 ÆDA V 700) Lundenesz; 12/4 1466 Lwndhenis; udat. (1476 ÆDA I 6) Lwndeness; 14/2 1477 Lundesnes; 1/4 1483 Lundenes; 26/4 1483 Lundennis; 9/5 1484, 30/5 1484, 5/8 1484, 13/8 1484 Lundeness; 10/6 1485 (o. 1600) Lundeneß; 31/1 1486 Lundeness / Lwndesnæs; 13/11 1486 Lundeness; 8/1 1487 Lwndenæs; 6/2 1489 Lundesnes; 3/3 1489 Lundenes; 15/12 1491 Lundesnes; 1492, Da.Mag. 4. række II 273, 1496, Da.Mag. 4. række II 150, 6/3 1497 Lundeness; 1497 (o. 1600 ÆDA III 240) Lundenesz; Jb 1498 Lundenes; u.d. 1500 (1552–59), dag? 1500 (1545–54) Lundeneß; u.d. 1501 (afskr.?) Lundeness / Lundenes; u.d. 1502 (afskr.?) Lundenes; 17/2 1503, 17/2 1503 (LDipl) Lwndeness; 28/4 1505 Lundenes; 21/5 1505, 22/10 1505 Lundeness; u.d. 1505 (udt. 1666) Lundeneß; 1505 (o. 1600 ÆDA III 234) Lundenesz; før 7/6 1506 (afskr.?) Lundeness; 1506, Da.Mag. 4. række II 378–80 Lwndeniss; 10/7 1507 (afskr.?) Lundenvss læn; u.d. 1508 (afskr.) Lwndesness leen; 12/3 1509 Lwndeness; 8/9? 1511 (afskr.?) Lundenes leen; 1512 (o. 1600 ÆDA III 237) Lwndenesz; 15/7 1513 (LDipl) Lwndenesß; FrIReg 14/5 1525 Lwndenes Slot og Len; Jb 1599 Lunndennis bierrcke; M 1688 Lundenes Hgd; DAtl Lundenæs; M 1844 Lundenes Hgd; Gst 1871 Lundenæs Gde; Gst Lundenæs Gd; PA 1962 Lundenæsgård. – Subst. *lund* og *næs*, se indl. Lundenæs slot lå umiddelbart ved Skjern Å.

Lundenæs Mark, gde og hse. PA 1909 Lundenæsmark; Guide 1956 Lundenæs Mark.

Marup, gde og hse [MKr 1917 *mar·ap*; IW 1956 *ˌǫsdə-, ˌvæsdə ˈmanəb*]. Jb 1498 Marderop; KronSk 6/3 1547 Morderup; KronSk 9/8 1564 Mordrup; Jb 1597 Wester marup, Øster marup; Mandt 1610 Marup; M 1688 Wester Maarup, Øster Maarup bye; VSKOrig Vester-, Øster Marup; M 1844 Vester Marup Gaarde, Øster Marup Bye; Gst 1871, Gst Vr-, Ør Marup; PA 1962 Marup, V-, Ø-Marup. – Forleddet kan være subst. glda. **marth* ‚skov', svarende til glsv. morþ, (i stedn.) marþ (Söderwall), ell. mandsn. glda. Marth (DgP); jfr. Mårupgård i Fjaltring s., Vandfuld h. (p. 147); se indl. om efterleddet *torp*.

Mosegård, gd. KronSk 17/4 1661 Mosgaard; MB 1683 Moszegaard; Gst 1871, Gst Mosegaard; PA 1962 Mosegård.

Mosegårdshus, gd. Jb 1498 Mosegardzeyæ / (overstreget) Mossegordz eyæ; Jb 1599 Moufsgaard husted; Jb 1608 mosegaardtz husted; VSKOrig Mosegaards Huus; M 1844 Mosegaardhuus; Gst 1871, Gst Mosegaardhus.

Nørgård, gde [MKr 1917 *na·rgωr*; IW 1956 *ˈna·əgω*]. Jb 1599 Nørgaard; Jb 1660 Nøergaard; M 1688 Nørregaard; VSKOrig Lille-, Store Nørgaard; Gst 1871 Nørgaard; Gst Nørgaard Fattiggaard, Lle Nørgaard; PA 1962 Nørgård, Lille Nørgård. – Store Nørgård, som ophørte med at være fattiggård i 1924, har i en tid herefter også været kaldt Enghave(gård) (PA 1933, 1960, L. Petersen, Af Skjern Sogns Historie p. 36).

Old, gde og hse [MKr 1917 *o·l*; IW 1956 *o·l / å·l*]. KronSk 15/3 1687 Aalgaard; M 1688 Oldegaard; VSKOrig Aal; Gst 1871 Aalgord; Gst, PA 1962 Old. – En række lokaliteter i sognet indeholder leddet old; foruden nedennævnte bebyggelsesnavn Oldager forekommer naturnavnet Oldvad (p. 18), Oldåen (1532 (o. 1600 ÆDA III 233) Olldeaaen), Oldpyt (VSKOrig Aalpyt; IW 1956 [*ˈɔl·pō'dəɹ*]), Ålesø (VSKOrig Elsø; Gst Aalesø; IW 1956 [*ˌɔlˈsy'ə*]), Oldkrog (IW 1956 *ˈålˈkʀo'q / ˈɔlˌkʀo'q*]), Langold (MB 1683 Lang Old, under Øster Aal

Agger Gaard). Disse lokaliteters spredning er for stor til at de med Old- sammensatte navne kan forklares ud fra topografisk tilknytning til gårdnavnet Old. På østsiden af Kirkeå, som formodentlig er identisk med den i 1532 nævnte Oldå, ligger gårdene Old og Oldager, men med en indbyrdes afstand af 2,5 km. Ålesø, i sognets sydvestlige hjørne, står i forbindelse med Ganer Å, og Oldkrog ligger sammesteds. Oldpyt ligger 1,5 km nord for Old og i en lignende afstand fra de nævnte to vandløb. Old synes således at betegne et område, som strækker sig midt gennem sognet fra sydvest til nordøst. Da de nævnte lokaliteter ligger dels ved Ganer Å, dels ved Kirkeå, og en enkelt uden tilknytning til disse vandløb, er det ikke sandsynligt at navnet har forbindelse med noget af dem; det har snarere betegnet terrænet mellem vandløbene og øst for Kirkeå. På VSKOrig betegner Aaler (jfr. den moderne udtale) gården Oldager øst for Kirkeå, medens Aalager betegner et opdyrket område vest for åen. Svarende til formen Elsø på VSKOrig opgiver en enkelt meddeler til optegnelsen i 1956 udtalen [ˌæɻdˈsɟ'ə] for Ålesø og [ˈæɻdˌkʀoˈq] for Oldkrog; Old- er således antagelig sekundært i disse to navne, som snarest oprindelig har været benævnt efter det nærliggende Ganer Ælte [ˈga·nəɹ ˈæɻ'd]. Ombenævnelsen indicerer imidlertid at navnet Old endnu i nyere tid har omfattet sognets sydvestlige hjørne. Marius Kristensen (DSt 1911 p. 134) tolker Old- (i gårdnavnet Oldager) som subst. *old* ‚græsmark, overdrev', der synes udviklet af subst. glda. wall ‚mark, slette', oldisl. vǫllr, m. Hertil må dog anføres at subst. old især er udbredt på Sjælland (se DS II p. XV). Da udtalen af Old forudsætter gammel tostavelsesform kan navnet ikke indeholde singularisformen af subst. old, og da dette ord vistnok kun er overleveret i sing. ville det være betænkeligt at forklare tostavelsesaccenten udfra en antaget pluralisform. En kasusform (dat. sing.) er formelt mulig, men ikke sandsynlig, idet subst. old må være en relativt ung udvikling af wall, ligesom der også må ses bort fra et oprindeligt toleddet navn med old som forled og svundet efterled. Navnet Old indeholder da måske snarere subst. *olde* ‚stort, aflangt kar ell. trug' (ODS, Feilb. II 739), beslægtet med no. olla, f. ‚Kilde, Vandaare; et stort Trug, udhulet Kar, Vandkumme' (Aasen), sv.dial. ålla, f., bl.a. ‚aflång fördjupning, urgröpning' (Rietz). Men det må tilføjes at terrænforholdene – hvis den formodede lokalisering er rigtig – ikke på afgørende vis understøtter denne tolkning.

Oldager, gde [MKr 1917 *o·ɭər*; IW 1956 *o·ɭə*]. 24/3 1521, JyTingsv 43, 44, Oldager / Oldeager; 14/4 1522, JyTingsv 45, Olagger / Olager; Mandt 1610 old Agger; MB 1683 Wester Aald Ager Gaard; M 1688 Østeroldager; VSKOrig Aaler, Aalager; M 1844 Store Oldager; Gst 1871 Oldager, Ør Oldager; Gst Ør Oldager; PA 1962 Oldagergård. – Se ovenfor under Old.

Pebel, hs [IW 1956 *ā* ˈ*pew'əl* / *ā* ˈ*pewəlˌsdæj*]. DAtl Pebel; VSKOrig Pevel; Gst Pebel. – Ligger ved Kirkeå-engdraget; gennem Pebels jord løber et naturligt vandløb [*ā* ˈ*pewəl* ˌ*gno·f*] (IW 1956). Antagelig subst. jy. pebbel ‚en lille bæk' (Feilb.), der forekommer som navn på vandløb og kilder adskillige steder i Jylland (se DS III p. XLVIII). I nabosognet Stavning er Pebel [*pevəl*] navn på et ganske kort vandløb, som forbinder to større. Udtalen med [-w-] i nærværende navn er påfaldende.

Pilsgård, forsv. gd. VSKOrig Pilsgaards Huus. – Trænavnet *pil* ell. det ligelydende tilnavn.

Rakbæk [MKr 1917 *ra'bæk*; IW 1956 *ʀa'bæg*]. 25/11 1499 (1552, EGøyes Jb 363), 1552, EGøyesJb 444 Rabeck; Jb 1597 Rachbech; Jb 1648 Raebech; M 1688 Rackebeck; VSKOrig Raksbek; Gst 1871 Rakbæk; Guide 1956 Rah-

bek; PA 1962 Rahbækgård. – Forleddet kan være subst. glda. *rakki*, m. ‚hund', især ‚ung hund, hvalp' (Kalkar).

Rebslagerhus, forsv. hs. VSKOrig Rebslagerhuus.

Skjern, kbst [MKr 1917 *sgja·n*]. Som eksempler anføres: 24/3 1163 (1600-t.) Skiern birch; ca. 1325, RO 111 skyerne; 1/6 1338 Skyern; 31/10 1347 Skyernæ; 1431, SRD II 392 Skernæ; 10/4 1461 Skern; 19/4 1475 (1600-t.) Skiernaa; Jb 1498 Skernæ soghen; 9/2 1513 Skærne S.; udat. (1524) Skerby / Skiern sogen; 1552, EGøyesJb 363, 444 Skierne; Mandt 1610 Skiernne Sogenn; M 1688 Skiern Sogn og Bye; VSKOrig Skiern K, Skiern bye; Gst 1871 Skjerne Ke, Skjerneby; Gst, PA 1962 Skjern. – Samme navn findes flere steder i Danmark: Skjern, s. i Middelsom h., Viborg a. (DS IX 177 f.), Skerne i Gundslev s., Falsters Nørre h. (DS XI 173), endvidere Skære Mølle i Grønholt s., Lynge-Kronborg h., Frederiksborg a. (Valdemar I Konge 1157–82 (EB) Scarne, kan være skrivefejl for *Scærne; DS II 21) og Skjerne i Torslev s., Dronninglund h., Hjørring a. (M 1664 Schaain; MB 1683 skierne). Disse fem lokaliteter ligger alle ved vandløb; en sjette, Skjern i Tårs s., Børglum h., Hjørring a. (M 1664 Schiern), ligger ved den øvre ende af en dal, hvis nedre ende har et vandløb, som endnu på VSKOrig når længere op i dalen. Skjern(e) er da sandsynligvis et oprindeligt vandløbsnavn. Det tolkes af Marius Kristensen (NoB XVIII (1929) p. 120 ff.) som en sammensætning ell. afledning med -ærn, modsvarende no. -erni, til et forled *skew af roden *sku-, idet navnet sammenholdes med jyske sognenavne som Højen i Jerlev h. (28/1 1329 (Terpager) Høthern) og Folding i Malt h. (1236 (RO) Fuldærn). Navnet er dog snarest en afledning med det især i vandløbs- og ønavne hyppige suffix -n til adj. skær ‚ren, klar'. Det bliver herved en parallel til det norske elvnavn Skirna, som er en n-afledning af det med dansk skær aflydsbeslægtede oldisl. skírr (NE p. 217), til det no. gårdnavn Skjern, som formodes at være et oprindeligt vandløbsnavn, og det to steder i England forekommende Skerne, hvoraf det ene, Skerne i Yorkshire (1086 Schirne; EPNS XIV 11, 155) kan være af nordisk oprindelse, mens det andet, Skerne i Durham, hvorved ligger byen Skirningham, snarest er engelsk, men i formen påvirket af skandinavisk (Ekwal, English River-Names p. 367 f.; jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 211 f., G. Fellows Jensen SSNY p. 103). Nærværende navn har betegnet Kirkeå som løber umiddelbart ved Skjern kirke, eller den betydelige Skjern Å.

Skjern Birk, gde og hse. 24/3 1163 (1600-t.) Skiern birch; FrIReg 18/2 1532 Skiernne biirck; 1554 (o. 1600 ÆDA III 235) Skierne bircke thing; 1572 (o. 1600 ÆDA III 236) Skierne birckething; MK 1818 Wæster Skiern Birk; PA 1962 Skjern Birk. – Skjern Birk, som oprettedes 1532 (birch i det middelalderlige belæg må være afskriverens tilføjelse) og nedlagdes 1796, omfattede den østlige del af sognet, medens det nuværende navn Skjern Birk anvendes om ejendommene nær Skjern Å syd for købstaden. Disse ejendomme kaldtes tidligere Skjernby (L. Petersen, Af Skjern Sogns Historie p. 35).

Skjern Brogård, gd. Jb 1498 Brogordzeyæ; FrIReg 2/7 1529 Skernebro; Jb 1597 skiernnebrow; M 1688 Skiernebroe; DAtl Skiern Broehuus; Gst 1871 Skjerne Brogaard; Gst Skjern Brogaard; PA 1962 Skjernbrogård. – Ligger nær Nørrebro ved Skjern Å; var bolig for brotoldforpagteren (L. Petersen, Af Skjern Sogns Historie p. 63).

Skjern Mølle, forsv. (?) ml. – Mandt 1610 Skiernmølle; M 1688 Skiern Mølle. – Er muligvis identisk med Ganer Mølle.

Skjern, Øster-, gde og hse. 11/9 1521 (1552 EGøyes Jb 364) Øster Skierne;

Jb 1612 Øster Schienne; M 1688 Østerschierne; DAtl Øster Skiern Bye; VSKOrig Øster Skierngde, Øster Skierngd; Gst 1871 Ør Skjerne; Gst Ør Skjern.

Skræbegård, forsv. gd. MK 1800 (1816) Skræbegaard. – Den mangelfulde overlevering tillader kun usikre formodninger om navnets oprindelse. Der kunne tænkes på verb. *skræbe*, om skriget hos dyr som gæs, høns, ræve (Feilb.), eller på plantenavnet *skræppe*.

Skyggehus, gd [Sandvad 1913 *ɜ ˈsgyqəˈhuˈs*; IW 1956 *ä ˈsgyˑqˈhuwˈs*]. VSKOrig Skygehus; Gst 1871, Gst, PA 1962 Skyggehus. – Subst. *skygge*. Dette ord findes som usammensat landsbynavn i Engesvang s., Hids h., Viborg a. (DS IX 223) og som navn på et stykke agerjord i Bjerning s., Haderslev h. og a. (DS IV 210). Sidstnævnte sted sigtes til beliggenheden nord for en skov, og tilsvarende, forekommer oldisl. skuggi, m. i adskillige usammensatte og sammensatte navne betegnende steder som ligger i skygge (NG Indl. p. 76). Hverken ved nærværende navn ell. ovennævnte landsbynavn udviser stedets nuværende forhold anledningen til navngivningen.

Skyttes Hussted, forsv. hus. Jb 1498 Skittis hustet. – Forleddet er antagelig stillingsbetegnelsen skytte ell. det heraf dannede tilnavn (DgP), som ofte skrives med -i-, også udenfor områder med udpræget delabialiseringstendens (jfr. BrN GG I § 239–40).

Skødsgård, forsv. gd. Jb 1597 Skødtzgaard; Jb 1599 skøtzgaard; Jb 1608, Jb 1660 Skydtzgaard. – Forleddet kan være subst. glda. skōt ‚flig', jfr. under Skød i Vejrum s., Hjerm h. (p. 188). En anden mulighed er tilnavnet Skytte, som indgår i ovennævnte Skyttes Hussted.

Skånning, forsv. gd. DAtl Skaanning. – Betegnes som et bol, der efter sin plads i navnerækken synes at have ligget i sognets nordlige del mellem Vrå og Hjorthus. Navnet kan måske sammenstilles med marknavnet Skåning i Nysogn, Hind h., som iflg. I 1927 hentyder til at „Agrene skulle skaanes eller spares til Høslet", og det bornholmske Fåreskåning, navn på areal ved stranden som sandflugten skånede (DS X 451); se iøvrigt indl. under *-ing*.

Smedegård, gde [MKr 1917 *smeˑgœr*]. Jb 1498 Smedigard; Jb 1608 Wester Smedt; Mandt 1610 Smedgrd; Jb 1660 Wester Smeegaard; M 1688 Vester-, Øster Smedegaard; M 1844 Smedegaarde; Gst 1871, Gst Vr, Ør Smedegaard; PA 1962 Smedegårde. – Den ældste form, Smedi-, taler for at forleddet er subst. smedje. Iflg. Trap[5] IX 168 har gården tidligere været kaldt Medelgård.

Toft, forsv. gd. VSKOrig Toft. – Antagelig samme lokalitet som nedennævnte Ulstoft.

Ulstoft, forsv. gd. FrIReg 2/7 1532 Wulff Toft, Wulff Hussted; 1532, FrIReg 435, Ulff Hussted; Jb 1597 Vlstofft; Mandt 1610 Vlffs thofft; Jb 1660 Wolstofft; MB 1683 Uls Tofft; M 1688 Ulstofte Jord. – Gården har iflg. I 1927 ligget i nærheden af Kloster og er i så fald antagelig identisk med den på VSKOrig anførte gård Toft. Forleddet er dyrenavnet *ulv* eller mandsn. glda. Ulf (DgP); se indl. om efterleddet *toft*.

Vanting, gd [IW 1956 *ˈwaŋˈteŋ*]. VSKOrig Vandting; Gst Vanting. – Samme navn som Vanting i Brejning s., Bølling h.

Vejle, gde og hse [IW 1956 *ä væjˑl*]. Jb 1660 Wraae Weil; M 1688 Wraaweile; DAtl Veile; M 1844 Veilegaarde; Gst 1871 Vejlgaard; Gst Vejle; PA 1962 Vejlegård. – Subst. *vejle*, se indl.

Vrå, gde og hse [MKr 1917 *vroˈ*]. Jb 1498 Vraa / Vroo; Jb 1599 Wra; Mandt 1612 Vræ; Jb 1660 Wraa; M 1688 Wraabye; VSKOrig Vraae; M 1844 Vraae

Bye; Gst 1871, Gst Vraa; PA 1962 Vrå. – Subst. *vrå* ‚hjørne, krog', her måske sigtende til beliggenheden imellem Ganer Å og et tilløb.

Ånum, gde [MKr 1917 *o·nom*; IW 1956 *å·nom*]. 1405 (1476 ÆDA I 27), 14/8 1406 Anwm; Jb 1498 Aanum; udat. (1524 ÆDA III 404) Aunum; 1530, 1554 (o. 1600 ÆDA III 235) Auffnum; FrIReg 23/11 1524 Anum By; Jb 1597 Wester Aunum, Øster Aunum; M 1688 Aunumbye; VSKOrig, M 1844, Gst 1871, Gst Aanum; PA 1962 Ånum. – Forleddet kan være et i flere danske dialekter forekommende subst. *ån* ‚række af sammenstillede neg, travehob' (Molbech, ODS), med tilsvar i øvrige skandinaviske sprog og i tysk, men med varierende betydning: sv. dial. ån, f. og m. ‚en sträcka af en åker eller äng, som hvarje arbetare tager på sin lott för att afskörda; den del af tegen, som en slåterkarl afmäjar, der han framgår; så stor bredd af en åkerteg, som sädesmannen besår i den riktning han framgår' (Rietz); no. one, m. ‚et Skovstykke, en begrænset Rude eller Strimmel af en Skov" (Aasen); ty. Jahn, m. ‚Reihe gemähten Grases oder Getreides; gerader Gang, den der Schnitter beim Mähen abschreitet' (Kluge, Etym. Wört.[17]); germansk låneord i finsk jana ‚Reihe, Linie' (Kluge, Etym.Wört.[17]); shetlandsk on ‚stykke af en agerrude' (J. Jakobsen, Shetlandsøernes Stednavne p. 138). Ordet antages at indgå i nordiske stednavne: i en del færøske navne på lokaliteter i udmarken, fx nybyggernavnet Ánir (Chr. Matras i Aarb. 1932 p. 162 f.); no. Onareim, Ones m.fl. (NG XI 177 f.); sv. Åne (SOÄ VII, 2 p. 187). Skrivemåderne Aunum o.lgn., som er næsten enerådende i 1500-t. og 1600-t., er fra et lydhistorisk synspunkt uforklarlige, idet stedet ligger uden for det område hvor glda. /avn/ og /aqn/ er blevet [*o·n*], og skrivningen Aun kan således ikke opfattes som omvendt skrivemåde. Den beror snarere på en delvis synonymitet mellem de to substantiver ån og avne. Jfr. betydningen af det første ‚En Række, paa den høstede Ager opstillede Neg, en Travehob' (Molbech) med subst. jy avnsted ‚stedet på marken, hvor det høstede korn står i rader' (Feilb.) Om en brugsmæssig overlapning af de to ord vidner antagelig også Molbechs bemærkning om at subst. ån flere steder i Jylland udtales Avn eller Aun.

Naturnavne

Damsø [IW 1956 *ˈdɑmˈsøˈ*]. M 1688 Dambsøe; VSKOrig Dam Søe; M 1844 Damsøe (Enge); Gst Damsø. – Subst *dam*, se indl.

Ganer Å [MKr 1917 *gå·nər ˈoˈ*]. PrI 1638 Ganner aa; VSKOrig Ganer Aae; Gst 1871, Gst Ganer Aa. – Gårdnavnet Ganer.

Kirkeåen, [MKr 1917 *ˈkjærˈkˈoˈ*]. KronSk 6/1 1546 Gaanner Aa; PrI 1638 Kircke aae; VSKOrig Kirke Aae; Gst Kirkeaa. – Løber tæt forbi Skjern kirke. Et ældre navn på åen er ovennævnte Oldeå, jfr. bebyggelsesnavnet Old.

Laksegård. Peder Thuresen, bisp i Ribe 1345–64 (1553) Laxegaardt; 31/10 1347 laxgaarth. – I Skjern Å tæt vest for Lundenæs voldsted angiver Gst en laksegård, og af KronSk 14/4 1661 fremgår at der til Lundenæs var knyttet et betydeligt laksefiskeri. Nogen forbindelse til den i de middelalderlige dokumenter omtalte laksegård kan dog ikke påvises.

Lundenæs Plantage. Gst Lundenæs Plantage. – Gårdnavnet Lundenæs.

Oldvad. 10/4 1461 Ooldwadh. – Se under bebyggelsesnavnet Old.

Slotsmark. 1454 (o. 1600 ÆDA III 235) Slodtzmarck. – Efter tilhørsforholdet til Lundenæs som i middelalderen var et kongeligt slot (Trap[5] IX 167).

2410. Skodborg Herred

Bebyggelsesnavne

Skodborg herred [Aa 1917 *sgåįbɔṛə hæṛ'əṛ*]. Som eksempler anføres: VJb 1231 (1200-t.) Skodburghæreth; 1300 (1599 ÆDA III 170) Skodborgherritt; ca. 1325, RO 112 Skoddburg hæreth; 1420 (1574 ÆDA II 386) Skodborg herritt; 9/3 1439 (1552 EGøyesJb 374) Skodborrig herritzting; 8/7 1471, HarsDipl 60 Skodbore herresting; 12/7 1482, HarsDipl 66 Skotburghæret; 10/9 1492, HarsDipl 74 Skotborg herrit; 12/11 1492, HarsDipl 75 Skodburg herrit; 1/4 1505, HarsDipl 97 Skodbiergh herreth; FrIReg 20/12 1523 Skottborgsherred; FrIReg 1/8 1528 Skattborgherrett; FrIReg 3/8 1528 Skottborg; KancReg 9/4 1540 Skodborg; KancReg 24/5 1545 Skodborig Herred; KancReg 6/3 1547 Skotborg H.; Jb 1618 Skodborrig Herritt; M 1688 Schodborre herrit; M 1844, Trap Skodborg Herred. - Skodborg herred har navn efter gården Skodborg i Gudum sogn. Forleddet tolkes af Johs. Steenstrup, NoB 1914 p. 133 f., som verbet glda. *skothæ* ‚betragte, overskue, bedømme', og navnet antages at betegne et vogtersted eller vagttårn, hvorved man får en parallel til det tyske Schauenburg. Kr. Hald sammenholder i Nud.Ordb.[2] navnet med Skodborg i Haderslev amt (DS IV 529) og opfatter forleddet i begge navne som glda. *skot* i betydningen ‚afgift', idet de sidestilles med glda. skutgardh (af variantformen skut): gård hvor kongens embedsmænd boede og hvortil afgifter betaltes. Det sønderjyske Skodborg antages i DS IV at indeholde subst. glda. *skot* i betydningen ‚fremspring' (om fremspringende bakkeparti). Medens antagelsen af et glda. skot – i betydningen ‚fremspring' eller ‚afgift' – for det sønderjyske navns vedkommende undersøtttes af dettes ældste belæg (7/4 1298 (Terpager) Skotborg) tyder de ældste former af det nørrejyske navn snarest på glda. /dd/; udtalen korresponderer med såvel /dd/ som /ð/, men ikke med /t/. I svensk dialekt kendes subst. skadda (varianter: skadd, skådda, skådd; Rietz p. 575) og i norsk skadda (varianter: skodda, skadd, skodd; Aasen p. 680), i færøsk skadda, sködda (Jacobsen og Matras); disse ord synes at forudsætte et ældre nordisk *skadda, f., som kan være intensivdannelse til et subst. svarende til gotisk skadus, m. ‚skygge'; for det danske navns vedkommende måtte forudsættes en vokalstamme *skodd, dannet til urn. *skadu-. Betydningen af de nævnte nordiske dialektord er ‚tåge, dunster som hindrer udsigten'. Da som nævnt den moderne udtale også kan korrespondere med glda. /ð/, og da endvidere en tidlig spirantisering af glda. /t/ > /ð/ ikke kan udelukkes, må alle fire hér nævnte tolkningsforslag anses for mulige. Se indl. om efterleddet *borg*.

2411. Nørlem Sogn

Abildgård, gd [Aa 1916 *aviḷgOṛ*; EJ 1958 *aviḷgo*]. Mandt 1614, Kb 1650 Abbildgaard; M 1664 Abelgaard; M 1688 Abildgaard; DAtl Abelgaard;

VSKOrig Abilgd; M 1844 Obeldgaard; Gst 1882, Gst Abildgaard. – Af trænavnet *abild* ‚æbletræ'.

Bjerregård, gd [Aa 1916 *bjæṛəg0ṛ*; EJ 1958 *bjæɹəgoɹ*]. M 1664 Berriggaard; M 1688, DAtl, M 1844 Bierregaard; Gst 1882 Bjergegaard; Trap[4] Bjærgegd (Bjerregd); Gst Bjergegd; PA 1960 Bjerregård. – Forleddet er subst. *bjerg*, se indl.

Brunsgård, gde og hse [Aa 1916 *bʀ0ʊ'nsg0ṛ*; EJ 1958 *bṛow'nsgoɹ*]. – 1539 (Trap[5]) Bruensgd; Jb 1595 brußgaardt; Mandt 1614 broensgrd; Jb 1624 Brunsgaard; KronSk 5/4 1638 Broensgaard; M 1664 Brunsgaard; M 1688 Bruusgaard; DAtl Brusgaard; VSKOrig Brunsgd; M 1844 Bruunsgaard, Brunsgaardhuus; Gst 1882, Trap[5], Gst Brunsgaard. – Forleddet er gen. af mandsn. ell. tiln. *Brun*. Skrivemåderne i Jb 1595 og M 1688 (hvorpa DAtl bygger) beror antagelig på fejlskrivning.

Brydebol, gde [Aa 1916 *bʀɥṛ·bʊl*; EJ 1958 *bṛō·ɹbəl*]. 1539 (Trap[5]) Bryddyboell; KancBrevb 7/1 1553 Brydeboel; Jb 1595 Brydeboll; LR 1614 Brydeboel; Mandt 1614 Brydeboell; Kb 1666 Lembs Sønderbrydeboel; M 1667 Brydeboell; M 1688 Nørre Brydboel; DAtl Nør-, Synder Brydeboel; VSKOrig Brødesboel; M 1844 Brydeboel; Gst 1882, Gst, PA 1966 Brydebol. – Subst. glda. *bryti*, m. ‚forvalter' og *bol*, se indl.

Damgård, gde og hse [Aa 1916 *dam·g0ṛ*; EJ 1958 *damgo ˈgo·ɹ*]. 13/3 1508 (L Dipl) (her?) Dam; 1539 (Trap) Damgaardtt; Mandt 1614 Damgaard; M 1667 Dambgaard; M 1688 Dambsgaard; DAtl Damsgaard; VSKOrig Damgde; M 1844 Damgaard; Gst 1882, Gst Damgaarde; PA 1960 Damgårdhuse. – Se indl. om subst. *dam*.

Emilielyst, gd [EJ 1958 *eˈmiˈlj̥əˌløst*]. M 1844 Emilielyst; Gst 1882, Gst, PA 1960 Emilielyst. – Gården er ligesom Sofielyst opkaldt efter en af byfoged Schønemans døtre (O. Nielsen, Skodborg H. p. 23).

Forumbjerg, forsv. hus. M 1664 Formbjerg; Udstykn. 1816 Faarum Huuses øde Jorder; M 1844 Sverrig el. Forumbjerg. – Jfr. Forumbjerg i N. Nissum s., se også under Sverrig nedenfor.

Futtrup, gde [Aa 1916 *fo'tʀ0p*; EJ 1958 *f0'tṛop*]. Jb 1595 Futrup; Mandt 1614 Futterup; M 1664 Foutrup; M 1688 Fotterupgaard; DAtl Fotterup Gaard; VSKOrig Futterupgd; M 1844 Futtrupgaard; Gst 1882, Gst, PA 1966 Futtrup. – Forleddet er muligvis, ligesom i det enslydende gårdnavn Futtrup i Heltborg s., Refs h., Thisted a., et ellers ukendt mandsn. glda. **Fukki*; en stærk parallelform hertil, glda. *Fukkær, indgår muligvis i landsbynavnet Fogstrup i Them s., Vrads h., Skanderborg a. (DS XII 154). En anden mulighed er subst. *foged*, som i glda. kan have både /u/ og /o/. Se indl. om efterleddet *torp*.

Gammeltoft, gd [Aa 1916 *gaməltåʊt*; EJ 1958 *gaməltowt*]. M 1688 Gammeltofthuuß; DAtl Gammeltoft Huus; VSKOrig Gammeltofte; M 1844, Gst 1882, Trap, Gst, PA 1966 Gammeltoft. – Se indl. om efterleddet *toft*.

Gammeltofthøj, gd. M 1844 Gammeltofthøi. – Har antagelig navn efter højnavnet, MK 1817 Gammeltofthøi.

Gilsgård, gd [Aa 1916 *giɡlsg0ṛ*; EJ 1958 *giˈl̥sgo*]. 9/10 1503 (1683) Gilsgaard; 1523 (Trap) Gylsgaard; M 1664, M 1688 Gielsgaard; DAtl Gieldsgaard; VSKOrig, M 1844 Giilsgaard; Gst 1882, Trap, Gst Gilsgaard; PA 1966 Gilsgård. – Forleddet opfattes af O. Nielsen (Skodborg Herred p. 16) som subst. oldisl. *gil*, n. ‚kløft'; men da dette ord har kort vokal og enkelt /l/, medens der udfra flere af de ældre skrivemåder og den moderne udtale må forudsættes oprindeligt

/ll/ eller /ld/ og lang eller forlænget vokal i Gils-, er forleddet måske snarere et personnavn *Gild, som kunne være identisk med adj. *gild* ‚gyldig, ypperlig'.

Kabbel, hovedgd [Aa 1916 *kav'iļ*; EJ 1958 *kav'iļ* / (optegnet i Nr. Nissum s.) *kaw'l* / *kav'əļ*]. U.d. 1425 (1540–49 ÆDA II 327) Kabbell; 24/3 1467 (1552 EGøyes Jb 384) Øster Kabbel; 7/2 1491 Kabel; 25/1 1497 (1552 EGøyesJb 369) Kabbell; dag? 1503 (Dyrskøt) [Rep 9999] Cabbel; 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 377) Lidle Cabell; 7/9 1515 (1552 EGøyes Jb 372) Lidle Kabbel; 26/7 1519 (1552 EGøyesJb 373) Wlekabbel; 28/9 1523, HarsDipl 107 Cabbell; 1532, FrIReg 453 Kabbell; 1552 (EGøyesJb 338, 384, 445, 447) Cabell lidle, Cabbel Østre, Wlle Cabell, Lille Kabbel, Østre Kabel; M 1664 Cabild Houid Gaard; M 1688 Kabbel hofuitgaard; DAtl Kabbel Hovedgaard; VSKOrig Kabbel Gd; M 1844 Kabbel; Lyngby 1870 [*kav'iļ*]; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Kabbel. – O. Nielsen, Skodborg Herred p. 30 opfatter navnet som sammensat af subst. *kabe* ‚sømærke' (Feilberg II 68, Kalkar II 463) og efterleddet som „maaske holt, Skov, forkortet til el paa Grund af at Forstavelsen er stærkt betonet". Da både Lyngby og Ella Jensen optegner navnet med palatalt [*ļ*], må det antages at efterleddet oprindelig har haft glda. /ll/ eller /ld/; hér kunne tænkes på subst. *væld*, vestjysk [*viļ*']. Kaber, sømærker bestående af en stage med tværstager, kendes fra vestjyske kyster, bl.a. omtaler E. Pontoppidan i DAtl V 687 en Kave eller Kaave på en høj ved indsejlingen til Hjerting. En kabe kan meget vel tænkes at have stået hér på et af de højeste punkter langs Lem Vig. En anden mulighed er subst. jysk *kab*, som hos Feilberg (II 68) nævnes i betydningen ‚urenhed tørret fast på sår, klæder'; hertil hører antagelig også verbet kabe ‚klæbe ved' (om muld der klæber til spaden) og adj. kabet ‚slimet'. Såfremt efterleddet er ‚væld' kunne navnet da hentyde til et snavset, slimet vandløb. Efterleddet kan dog også være suffikset glda. *-ald*, som indgår i flere jyske stednavne, se Hald, Vore Stedn.[2] p. 216 f. Jfr. navnet Kabbel Kirke under S. Nissum s.

Kabbeltang, forsv. gd. M 1664 Cabild Thang; M 1688 Kabeltang; MK 1816 Kappel Tange. – Forleddet er forannævnte stednavn Kabbel; efterleddet er formodentlig subst *tang* eller *tange*, anvendt om fremspringende højdedrag.

Kirkegård, gd [Aa 1916 *ɜ ķjæɾ'ggo'ɾ*; EJ 1958 *ˈlæ'm kjæ.i'go*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Kirkegaard; PA 1966 Kirkegård. – Ligger umiddelbart ved Lem kirke.

Knoldhus, forsv. gd. M 1844 Knoldhuus. – Er vel identisk med navnet på en nedbrudt gård [*ˈknåļ·ˌhyw'*], optegnet af Ella Jensen i 1958.

Kærgård, gd [Aa 1916 *ķja·ɾgɔɾ*; EJ 1958 *kja·igo.i*]. Mandt 1614, M 1688, DAtl Kiergaard; VSKOrig Kiærgaard; Gst 1882, Gst Kjærgaard; PA 1966 Kærgård.

Lemtorp, gde og hse [Aa 1916 *læmˈtɔɾp*; EJ 1958 *læmˈtɔ.ip*]. 6/3 1410, 11/8 1508 (HdDb 1604) Lemtorp; KancBrevb 30/5 1573 Lentorp; KancBrevb 7/2 1585 Lemthorp; KronSk 3/8 1585 Lemthrup; LR 1588–93 lembthorp / lemtorp; Mandt 1610 Lembtorp; Mandt 1614 Leemtorp; M 1664 Lemtorp; M 1688 Lemtoft gaarde; DAtl Lemtorp; VSKOrig Lemtorpgde; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Lemtorp. – Forleddet er sognenavnet *Lem*, efterleddet *torp*, se indl.

Lemtorp Huse, hse. M 1844 Nørre Lemtorphuus; Trap[4] Lemtorphuse; Gst Lemtorp Hse.

Molkær, gd [Aa 1916 *mɔlˈķja·ɾ*; EJ 1958 *molˈkja·i*]. Jb 1595 Møllkier; Mandt 1614 Mørkier; M 1664 Mørchkierd; MB 1683 Mørkier; M 1688 Mør-

chier; DAtl (her?) Nørkier; VSKOrig Molkiær; MK 1804 Mølkier / Mølkierhuus; udstykn. 1806 (tiln.) Moerkier; M 1844 Mølkiærgaard; Gst 1882 Morkjær; Trap[4] Molkær; Gst Morkjær; PA 1966 Molkær. Hertil marknavnet MK 1804 Mørkiær (eller Morkier) Eng. – Hvis der bag de indbyrdes afvigende former ligger samme forled, er dette muligvis subst. *mul* ‚regn-, torden-, uvejrssky; mørke, tåge', som også skrives mol og møl (se ODS, Feilberg), og navnet skal da måske sidestilles med sønderjyske navne som Molhøj i Åstrup og Sottrup s., Molhole i Hørup s., Molkrog og Molsbjerg i Løjt s., som dog er blevet søgt forklaret på anden måde (se DS IV 188, VI 219). Formerne Mor-/Mør- kan bero på en overgang /l/ > /r/, assimilatorisk bestemt af sidsteleddets udlydende /r/ og fremmet af sidsteledstrykket (jfr. at Elmelunde, Mønbo h., Præstø a., har udtalen Erme-; se DS XVI 246; om den modsatte overgang, /r/ > /l/ se Chr. Lisse i Festskrift til P. Skautrup p. 155 ff.). En anden mulighed er subst. *mul* ‚mug, skimmel'. Hvis formerne på Mor- er de oprindelige kan der tænkes på subst. *mor* i betydningen ‚mosejord, al'. Endnu en mulighed er dyrenavnet mår, glda. marth, og l-formerne kan da bero på den ovenfor nævnte udvikling /r/ > /l/, som hér kan være dissimilatorisk (fremmet af efterledstrykket); men udviklingen /rð/ > /l/ kan også forekomme spontant, jfr. a.a. (især p. 156 ff.) og eksemplerne under Storbjerg. Det er ligeledes muligt at der foreligger to af hinanden uafhængige benævnelser på lokaliteten, indeholdende henholdsvis *mor* ‚mosejord' etc. og *mul* i betydningen ‚mug, skimmel' eller ‚mørke, tåge'. Efterleddet er efter udtalen at dømme pluralis; se indl. under *kær*.

Mosekær, gd [Aa 1916 *moʁ.əsk̥ɜr̥*; EJ 1958 *mo·skjə*]. 1539 (Trap) Moeskyer; Jb 1595 Moßkier; Mandt 1614 Moeskier; KronSk 5/4 1638 Moskier; Jb 1642 Moschiergaard; M 1664 Moeßkierd; M 1688 Moeskiergaard; DAtl Mosekier Gaard; VSKOrig Mueskiær; M 1844 Moeskiærgaard; Gst 1882 Mosekjær; Trap[4] Mosekær (Moeskær); Gst Mosekjær; PA 1966 Mosekær. – Af subst. *mose* og *kær*, se indl.

Nyholm, gd [Aa 1916 *nyhɔl·m*]. VSKOrig, M 1844 Nyeholm; Gst 1882, Trap Nyholm. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Nørlem, s [EJ 1958 *ˈna·ɹ̥læˈm*]. Ca. 1325, RO 112, nørleem; 11/7 ell. 18/7 1461 (A.M.) Norlæem / norreleen; 8/7 1471 (vid. 1490) Læm (bis); dag? 1485 (Hards. Provstis Reg. 64) Nørlemm kircke; 16/2 1490 (LDipl) læm / lææm; 9/10 1503 (17/11 1683) Lem / Lemb; 13/3 1508 (LDipl) Lem; KancReg 7/6 1542 Lem Sogn; Jb 1595 Lemb Sognn; Jb 1624 lem sogenn; Mandt 1610 Lemb; M 1664 Lemb Sogn; M 1688 Nørre Lemb Sogn; DAtl Lem Sogn; VSKOrig Lem K; M 1844 Nørrelem; Gst 1882 Nørlem K[e]; Trap[4] Nørlem Sogn; Gst N Lem K. – Navnet, som indgår i købstadnavnet Lemvig, angiver ved tilføjelsen Nør- sin beliggenhed i forhold til Sønder Lem, sogn i Bølling h. (Ca. 1325, RO 111 lææm). Lem findes desuden som navn på endnu to jyske sogne, i Rødding h., Viborg a. (DS IX 62), og i Støvring h., Randers a., og som navn på en landsby i Hellevad s., Dronninglund h., Hjørring a. Den glda. form er efter de ældste belæg at dømme dels Lēm, dels Lǣm, som iflg. Hald, Stedn. på -um p. 81, indeholder efterleddet hēm (jfr. indl. under *um*), og et forled **lǣ*, som er samme ord som urn. *hlaiwa ‚(grav)høj', oldeng. hlāw ‚høj', oldsax. hlēo ‚grav'. Samme ord indgår antagelig i sognenavnet Læborg, Malt h., Ribe a. (Ca. 1325, RO 110 læburgh) og muligvis i sognenavnet Læsten, Sønderlyng h., Viborg a. (DS IX 159); som efterled måske i det sønderjyske sognenavn Fole, Frøs h., Haderslev

a. (DS IV 614). Iflg. Magnus Olsen (MM 1919 p. 14 ff.) har ordet i stednavne en oprindeligere betydning ‚naturlig forhøjning' eller ‚skråning'; denne betydning harmonerer med de pågældende lokaliteters høje beliggenhed, Lem i Hellevad s. dog undtaget. Den sikkert afhjemlede betydning ‚gravhøj' passer på det store antal gravhøje som findes ved de fleste af de hér nævnte lokaliteter; men i Nørlem sogn kendes næsten ingen.

Nørreskov, forsv. gd. 25/8 1508 (her?) Nørreskoff (ell. Norre-); M 1664 Nørschouff; MB 1683 Norschou; M 1688 Nørreschouf; DAtl Nørreskov.

Ravndal, gde [EJ 1958 *ˈna·ɹ ˈṛawndəl, ˈsøŋ'ə ˈṛawndəl*]. Mandt 1614 Raffndall; M 1664 Raffendahl; M 1688 Rafndallgaard; DAtl Ravndal Gaard; VSKOrig Ravndahl; M 1844 Ravendahlgaard; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Ravndal. – Fuglenavnet *ravn.*

Rønbjerg, gd [EJ 1958 *ṛönbjæɹə*]. 28/8 1507 (HdDb 1604) Rønneberg; 11/8 1508 (HdDb 1604), DAtl Rønberg; VSKOrig Rønbierghuus; Gst 1882, Gst Rønbjerg. – Oprindelig navn på en bakke, jfr. MB 1683 Rønberig ager. Forleddet er vel trænavnet *røn.* O. Nielsen (Skodborg Herred p. 17) identificerer det med subst. røn ‚stenet grund i vandet', hvad der dog næppe kan forenes med stedets beliggenhed.

Rønbjerghage, hse [EJ 1958 *rönbjæɹəˈhå·q*]. PA 1932, 1966 Rønbjerghage. – Den kyststrækning, hvorefter bebyggelsen er opkaldt, benævnes i JSørensenPap Rønnebjerg Odde.

Sandholm, gd [Aa 1916 *saŋhɔl.m*; EJ 1958 *saŋhɔlm*]. M 1844, Gst 1882 Sandholm; Trap[4], Gst, PA 1966 Sandholm. – Se indl. om efterleddet *holm.*

Skellerhøj, hse [Aa 1917 *sgɛḷəṛˈhyw'*; EJ 1958 *skjæləɹˈhyw'*]. Kb 1664 Ved Skiellerhøy; M 1664 Schielderhøy; MB 1683 Scheller Høy; M 1688 Schillerhoj Huus; DAtl Skillerhøi Huse; Kb 1770 Skiellerhøy; VSKOrig Skiellerhøyhuuse; M 1844 Skillerhoihuus, Mellem Skillerhoi; Gst 1882 Skjellerhøj Hse; PA 1915 V- og Ø-Skjellerhøj; Trap[4] Skellerhøjhuse; Gst Skjellerhøj Hse. - Oprindeligt navn på en gravhøj, PrI 1638 Skellerhøy, som nu kaldes Bavnehøj. Forleddet er måske et oprindeligt *Skelager, jfr. DS IV 150 og 158 om Skellerdal og Skellerbjerg i Øsby s., Haderslev h. og a.

Skidengård, gd [Aa 1916 *sgi̯·ṛngOṛ*; EJ 1958 *skiɹəngoɹ*]. Mandt 1614 Skidengrd; M 1664 Schiddengaard; Kb 1667 Schidengaard; DAtl Skidengaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Skidengaard. – Iflg. Guide 1958 kaldes gården nu Kildegård.

Skovgård, gd [Aa 1916 *sgåɐ.gOṛ*; EJ 1958 *skow·goɹ*]. Udat 1451–1513[2] (vid. 1683) (her?), 5/2 1491 (1552 EGøyesJb 368) Skougaard; 12/11 1492 Skoffgard; 1492 (1540–49 ÆDA II 272) Skougard; 19/6 1497, 8/8 1498, 3/1 1499 (1552 EGøyesJb 367, 368) Skougaard; 4/7 1499 Skowgord; 18/11 1502 (1552 EGøyes Jb 368), dag? 1502 (Dyrskøt), 2/4 1504, 21/10 1507 (1552 EGøyesJb 368, 377) Skougaard; Reg. 1511 [9757] Skowffgardt; KancBrevb 11/6 1584 Skofgaard; Kb 1649 Skougaard; M 1664 Schougaard; M 1688 Skoufgaard; DAtl Skovgaard; VSKOrig Skovsgde; M 1844 Wester-, Øster Skovgaard; Gst Skovgaard; Trap, PA 1966 Skovgård.

Skovshoved, gd [Aa 1916 *sgåɐsˈhɐgwə*; EJ 1958 *skoˈsogwə*]. M 1664 Schadtzhovid; M 1688 Schoufshouit boell; DAtl Skovshoved Boel; VSKOrig, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Skovshoved. – Efterleddet er subst. *hoved,* som i stednavne bruges i betydningen ‚fremspring', dels om kystfremspring, dels om fremspringende hjørne af skov; sidstnævnte betydning foreligger muligvis hér;

der findes ikke i nutiden skov på stedet, men den nærliggende Skovgård (se ovenfor), som nævnes allerede i middelalderen, vidner om tidligere skovbevoksning.

Skovshovedsminde, hs. M 1844, Gst Skovshovedsminde.

Sofielyst, gd [Aa 1916 *sɔfi'əløst*; EJ 1958 *so'fiɡəˌløst*]. M 1844 Sophielyst; Mansa Sophieslyst; Gst 1882, Gst Trap, PA 1966 Sofielyst. – Bygget i begyndelsen af 1800-tallet af byfoged Schønau i Lemvig og opkaldt efter en af hans døtre (O.Nielsen, Skodborg Herred p. 23).

Sparresenge, gd [EJ 1958 *spaˌiis* 'æŋ·]. 25/3 1498 (1552 EGøyesJb 373) en øde marck, kaldis Sparris eye; 7/3 1502 (1552 EGøyes Jb 373) Sparris eyge med gaardsted; 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 377) Spare eyge; 7/9 1515 (1552 EGøyesJb 372) Sparisß eye; 1552 EGøyes Jb 338, 445 Sparisß eye, Sparridz enng; Jb 1624 sparis Enge som brugis till bußgard; M 1688 Sparris Enge (marknavn); KronSk 13/7 1722 Spaers Eng; Kb (N.Nissum) 1729 Sparris; VSKOrig Spariseng huus; M 1844 Sparresenghuus; PA 1966 Sparresenge. – Som det fremgår af de ældste belæg er efterleddet eng sekundært. Sparris er vel gen. af mandsn. *Sparri*, brugt som for- eller tilnavn (DgP I sp. 1272, II sp. 1039). En anden mulighed er dog at Sparris er sammensat af fuglenavnet glda. *sparf* ‚spurv' og glda. *ris* ‚krat' (jfr. indl. under *ris*).

Splidsboel [Aa 1916 *sbliɡs bøl*; EJ 1958 *sbli·sbəl*]. Mandt 1614 Splitzgaard; Kb 1649 Splitzboell; M 1664 Splidzboell; M 1688 Splidsboell; DAtl Splisboel; VSKOrig Spliidsboel; M 1844 Splidsboel; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Splidsbol. – Forleddet kan være subst. *splid* eller personn. *Splid*, der kendes både som forn. og tiln. (DgP I sp. 1273, II sp. 1044); se indl. om efterleddet *bol*.

Sverrig, forsv. hs [EJ 1958 *swæ.i'ɹ*]. M 1844 Sverrig ell. Forumbjerg. – Iflg. O.Nielsen, Skodborg Herred p. 24, skal huset i ældre tid også have heddet Spendsbjerg, jfr. M 1844 Spendshuus. – Navnet kan sidestilles med husnavnet Norge [EJ 1958 *nɔ.iə*], det ene af de to Brydebolhuse (O.Nielsen, Skodborg Herred p. 23) og med navne som Stokholm, København og Åbenrå i N. Nissum sogn.

Tannebækhus [Aa 1916 *taŋ·bɔk*; EJ 1958 *taŋəbək*]. DAtl Tanderberg; M 1844 Tannebekhuus; Gst 1882 Tanbæk Hs; Guide 1882 Tannebæk Hs; Gst Tannebæk. – Efter vandløbet Tannebæk, MB 1683 tandbech / Thander Bech, som muligvis skal sammenstilles med det flere gange forekommende norske elvnavn Tandaaen (NE p. 263 f.) og med det svenske sønavn Tannsjön (OGB I 139). Forleddet er måske subst. *tande*, som er beslægtet med verb. tænde, hentydende til areal som er ryddet ved afbrænding; navnet kan i så fald sidestilles med vandløbsnavnet Brandbæk, Brandebæk, som forekommer flere steder og hvori subst. brand formodentlig er anvendt i betydningen ‚svedje', se J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 206 f. og DS VII 183 f.

Tonsbjerg, gd [Aa 1916 *tonsbjɜrə*; EJ 1958 *'tOnsˌbjæ.i'ə*]. Mandt 1614 thonsbergh; Kb 1650 Tonsbierg; M 1664 Tønnsberrig; M 1688 Tønßbierg; DAtl Tonsberg; VSKOrig Tonsbierg; M 1844 Tonsberggaard; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Tonsbjerg. – Forleddet er af uvis oprindelse; en mulighed er mandsn. glda. *Tonnis* (DgP); se indl. om efterleddet *bjerg*.

Veje, gd [EJ 1958 *væj·*]. M 1688 Weihuß; DAtl Veishuus; VSKOrig Veigd; M 1844 Veihuus; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Veje. – Subst. *vej*. Gården ligger ved Lemvig-Struer landevej; den omtales 1661 (O.Nielsen, Skodborg Herred p. 19) som et bol „paa Veje".

Østerbol, gde [Aa 1916 *ösdəˈbɒgwl*; EJ 1958 ˈ*östəˌbogwl*]. 5/7 1488 Østherbool; dag? 1488 (HdDb 1549–57) Østerbuolle; 7/2 1491 Østerball; 25/3 1498 (1552 EGøyesJb 373) Østerbuol / Østerbuoll; 7/3 1502 (1552 EGøyesJb 373) Østerbuol / Østrebuoll; 11/7 1503 Østreboell; 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 377) Østerball; 7/9 1515 (1552 EGøyesJb 372) Østrebuol; 26/7 1519 (1552 EGøyesJb 373) Østerboell; 1552, EGøyesJb 338, 373, 445 Østerboell / Østrebuoll / Østrebool; Kb 1649 Østerboel; M 1688 Østerboell; DAtl Østerboel; VSKOrig Østerboelgd; M 1844 Østerboelgaard; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Østerbol. – Se indl. om efterleddet *bol.*

2412. Nørre Nissum Sogn

Agergård, gd [Aa 1916 *æsərgɔr*; EJ 1958 *awəgo/awˑgo*]. 1503 (1592 ÆDA III 211, 212, 213) Auer gaard; 1503 (1592 ÆDA III 213) Affuergaard; Mandt 1614, M 1664, M 1688 Aggergaard; KronSk 16/8 1723 Agergaarden; Kb 1730–32, DAtl, VSKOrig, Agergaard; M 1844 Aggergaard; Gst 1882, Gst, Trap Agergård; PA 1966 V-Agergård. – Forleddet er antagelig subst. *ager*, glda. akær, m., i så fald ikke i den i nuværende vestjysk enerådende betydning ‚dyrket jordstykke mellem to furer' (se P. Skautrup i DSt 1929 p. 177 f.), men snarest i den ældre betydning ‚sted hvor kvæget drives hen; græsgang' eller i betydningen ‚dyrket mark'; jfr. indl.

Ardal, gd [Aa 1916 *åˑ(r)dl*; EJ 1958 *åˑɹdəl*]. 2/2 1484 (1552 EGøyesJb 372) Arndall; 2/10 1486 (1552 EGøyesJb 372) Arnndall; 17/4 1489 (1552 EGøyesJb 376) Arndal; 1/4 1497 (1552 EGøyesJb 372) Arnndall; 1/9 1502 (1552 EGøyesJb 373) Arndall; 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 377) Arndal; 1552, EGøyesJb 339 Arnndall; Mandt 1610 Aurdael; Mandt 1614 Aardael; M 1664 Aardahl; M 1688 Ardallgaard; DAtl Ardal Gaard; VSKOrig Aardahl; M 1844 Ardahl; Lyngby 1870 [*åˑrdål*]; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Ardal. – Forleddet er antagelig gen.sing. eller plur. arna(r) af fuglenavnet *ørn.* Glda. /rn/ udvikles til /r/ i den nordlige del af Hardsyssel.

Bakhuse, hse. 1648 (Sulkjær I 103) Bakhuse; Folketælling 1787 Vester Backhuus, [M]idt Bach huus, Øster Bach; PA 1966 Bakhuse. – Det er uvist om der er direkte forbindelse mellem det ældre og det nuværende navn. Iflg. Sulkjær I 103 kaldtes i 1751 et af husene Vej.

Balle, gde [A 1916 *balˈə*; EJ 1958 ˈ*sønjəˌbalˈə*, ˈ*naˑɹˌbalˈə*]. Mandt 1614 Balge; M 1664 Sr. Balle, Nørballe; M 1688 Synderballe gaard, Nørballe gaard; DAtl Nørballe Gaard, Sønderballe Gaard; Kb 1728 Sønder Balk; VSKOrig Ballegde; M 1844 Nørre Balle, Sønder Balle; Gst 1882 Nørballe, Sønderballe; Gst Nre Balle, Sr Balle; Trap N.- og S.-Balle. – Subst. glda. *balgh*, se indl. under *balle.*

Bjerge, gd [Aa 1916 *ɜ bjæɹˈə*; EJ 1958 *ə bjæɹˈə*]. 22/2 1473 (1552 EGøyesJb 377) paa Biergitt; 12/11 1492 Bierg; u.d. 1492 (1603) Bierre; dag? 1499 (1603) Biergitt; 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 378) paa Biergitt; 1552, EGøyesJb 339, 445 Bierig; 1578 (1592 ÆDA III 225) Bierre; Mandt 1614 Bierge; M 1688 Nissumbjerggaard; DAtl Nissum-Biergaard; VSKOrig Bierggd; Gst 1882 Bjerget; Gst, PA 1966 Bjerg. – Subst. *bjerg*, se indl.

Blæsbjerg, gd [Aa 1916 *bleˑsbjɜrə*; EJ 1958 ˈ*bleˑsˌbjæɹˈə*]. 28/9 1514 (1552 EGøyesJb 376) Blessberg; 26/5 1521 (1552 EGøyesJb 375) Blessbierg; Jb 1595, Mandt 1614 Bleßberg; Jb 1642 Bleßberig; M 1664 Bleßbierig; M 1688 Bleß-

borrig; DAtl, VSKOrig Blæsbierg; M 1844 Blæsborg; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Blæsbjerg. – Af verb. *blæse* og subst. *bjerg*, se indl. Almindeligt navn på højder som ligger udsat for blæst.

Borum, gde og hse [Aa 1916 *bɔṛ·m*; EJ 1958 *bɔɹ·m / ə ˈbɔɹ·m˛go·ɹ*]. 13/3 1508 (LDipl) Borrum; Jb 1595 Borum; Mandt 1614 Borum / Børen, lille Borum; Jb 1642, M 1664 Lild Borum; M 1688 Lille Borum gaard, Stoere Borum; DAtl Lille Borum Gaard, Store Borum; VSKOrig Lille Borum, Store Borumgde; M 1844 Lille-, Øster-, Vester Borum, Borumhuus; Gst 1882, Gst, Trap Borum; PA 1966 L-, N-, S-, V-, Ø-Borum. – Iflg. Kr. Hald, Stedn. paa -um skal navnet muligvis tolkes som sammensat af glda. *borgh* i betydningen ‚borg' eller snarere ‚bakke' (jfr. indl. under *borg*) og glda. *hēm* (se indl. under *-um*). Terrænet omkring Borum er dog ret jævnt, og navnet indeholder måske snarest subst. *bårer*, plur. ‚græsgang, ikke-besået ager' enten i dat. plur. eller sammensat med efterleddet *rum* ‚plads'.

Broksgård, gd [Aa 1916 *bʀåʊsg0ṛ*; EJ 1958 *bṛɔwsgo*]. LR 1620 brousgaardt; M 1664 Broxgaard; M 1688 Brochsgaard; DAtl Broksgaard; VSKOrig, M 1844 Broxgaard; Gst 1882, Gst Broksgaard; Trap, PA 1966 Broksgård. – Forleddet er dyrenavnet *brok* ‚grævling' eller snarere det heraf dannede tilnavn *Brok*. I første halvdel af 1300-tallet tilfaldt der ridderen Niels Brok af Hylke noget gods i N.Nissum. Den sene overlevering giver dog ingen holdepunkter for at sætte gårdnavnet Broksgård i forbindelse hermed.

Brunsgård, gd [Aa 1916 *bʀ0ʊ'nsg0ṛ*; EJ 1958 *bṛow'nsgo*]. Jb 1595 Brunsgaardt; Mandt 1614 Broenßgaard; KronSk 24/3 1634, M 1664 Brunsgaard; M 1688 Bruusgaard; DAtl Brusgaard; VSKOrig Brunsgd; M 1844 Bruunsgaard; Gst 1882, Gst Brunsgaard; Trap, PA 1966 Brunsgård. – Forleddet er gen. af tilnavnet eller mandsnavnet *Brun*. Iflg. Sulkjær I 68 nævnes gården allerede 1517.

Budsgård, gde [Aa 1916 *busg0ṛ*; EJ 1958 *ˈna·ɹˈbusgo*]. VSKOrig Buskgd; M 1844 Budsgaard; Gst 1882 Nr-, Sr Buskgaard; Gst Nr-, Sr Budsgaard; Trap[4] Budsgaarde; PA 1966 N- og S-Budsgård. – Muligvis dannet til naturnavnet Busbjerg (MB 1683 Busbiergs Aggere), hvis forled antagelig er subst. *bus* ‚fjorgammelt, vissent græs' (Feilberg). Skrivemåden Busk- kan bero på en nærliggende omtolkning af forleddet, understøttet fonetisk af efterleddets initiale /g/. Iflg. Sulkjær I 38 kaldtes gården i 1780 Lille Chræns; jfr. Lille Kræns nedenfor.

Byskov, gde og hse [Aa 1916 *by·sg0*; EJ 1958 *ˈby·sko˛go·*]. 28/10 1481 (1552 EGøyesJb 377) Byskou; u.d. 1492 (1603) Biischouff; 9/10 1503 (1683) Byschou; 1552, EGøyesJb 339, 377, 445 Byskov / Byschou / Byskoug; Jb 1595 Biuschouff; Mandt 1614 Byschouff; LR 1618 Byeschouff; KronSk 5/4 1638 Byeschouf; M 1664 Sønderby-schouff, Nørby-schouff; M 1688 Sønderbye-, Nørrebye Schoufgaard; DAtl Synderbye-Skovgaard, Nørrebye-Skovgaard; VSKOrig Byeskovgde; M 1844 Sønder-, Nørre Ryeskov; Gst 1882 Nre-, Sr-, Ør Byskov, Byskovhus; Trap[4], Gst Byskov; PA 1966 N-, S-, Ø-Byskov. – Se indl. om navneleddene *by* og *skov*.

Damgård, forsv. gd. 13/3 1508 (LDipl) Damgard.

Ejdal, gd [Aa 1916 *æj.dl*; EJ 1958 *æj·dəl*]. Mandt 1614 Eyedall; Jb 1642 Eydall; M 1664 Egdahl; M 1688 Eydall boell; KronSk 29/9 1721 Egdahl; DAtl Eidal Boel; VSKOrig Eydahl; M 1844 Eidahl; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Ejdal. – Forleddet er af uvis oprindelse.

Engmarkshus, forsv. hs. Folketælling 1787 Engmarks huus. – Hørte iflg. Sulkjær I 59 under Pilgård, men fraskiltes denne gård i 1805.

Fald, forsv. gd. Mandt 1614 fall. – Landet ned mod Limfjorden kaldes iflg. EJ 1958 [*fɑ̊l·*], som kan være plur. af subst. *fald* ‚hældning'.

Forumbjerg, gd. M 1844, Gst 1882, Gst Forumbjerg. – Navnet forekommer tillige som benævnelse på et forsvundet hus i N.Lem s., M 1664 Formbjerg, og iflg. Sulkjær I 101 nævnes det allerede i 1648. Gården kaldes nu Bakkegård, EJ 1958 [ˈba'əˌgo'ɹi], tidligere Vesterbakke, EJ 1958 [ˈvæj·stəˌba'k]. Forleddet er måske mandsn. glda. *Forni*, med overgang fra /n/ til /m/ foran efterleddets /b/; en lignende udvikling foreligger på engelsk grund i det nordiske navn Formby (Domesday Book 1086 Fornebei, se Ekwall DEPN[4] p. 184). Formelt muligt, men i sammenhæng med efterleddet vel mindre rimeligt er også adj. *forn* ‚gammel'.

Fåborg, gd. MB 1683, M 1688 Faaborg; DAtl Farborg. – Muligvis opkaldt efter købstaden Fåborg; jfr. gårdnavnene Åbenrå og Stokholm.

Gadehorsgård(?), forsv. gd. KronSk 2/6 1608 Gadthorsgaard; Mandt 1610 Gadehorsgaard; Mandt 1614 Gadehußgrd. – Af uvis oprindelse.

Gantris, gde og hse [Aa 1916 *gaŋ'tɾis*; EJ 1958 *gaŋ'tɾis*]. Mandt 1614 Ganteriiß; M 1664 Ganteriis; M 1688 Ganterisgaard; Kb 1729 Gantris; DAtl Ganteris Gaard; VSKOrig Ganteriisgd; M 1844 Gantriis, Gantriishuus; Gst 1882 Gandris; Gst, Trap, PA 1966 Gantris. – Navnet kan sidestilles med de svenske naturnavne Ganteberget, Kville s. og h. og Gantekulle, Fässbergs s., Mölndals stad (OGB XVI p. 168, III p. 191) og muligvis Gantarås, Töllsjö s., Bollebygds h. (SOÄ IV p. 64). Med henvisning til lydudviklingen i sønavnet Anten, Erska s., Bjärke h. (SOÄ III p. 60), der i det ældste belæg (1300-tallet) skrives Alti, tænkes navnet Gantarås (SOÄ IV 64) sammensat med et oprindeligt galtar, gen.sing. af dyrenavnet galt, som indgår i adskillige nordiske naturnavne. En overgang /lt/ til /nt/ er dog uforklarlig og i hvert fald næppe påviselig på dansk område. Forleddet er vel snarere, som antaget m.h.t. de to førstnævnte svenske navne, verb. *gante* ‚narre; spøge, skæmte, lege', bl.a. om erotisk leg (ODS og Feilb.). Se indl. om efterleddet *ris* ‚krat'.

Gejlgård, gd [Aa 1916 *g̊jæj.lg0ɾ*; EJ 1958 *gæjlgo / gjæjlgo*]. M 1664 Geilgaard; M 1688 Geylgaard; DAtl Grylgaard; VSKOrig, M 1844 Geilgaard; Gst 1882, Gst, Gejlgaard; Trap, PA 1966 Gejlgård. – Forleddet er plantenavnet jysk *gejl* ‚gyvel'.

Grebsgård, gd [EJ 1958 *gɾi·vsgo / gɾev'əsgo*]. Jb 1595 Grebsgaardt; Mandt 1610 Grebsgrd; Jb 1642, KronSk 14/6 1664 Grobsgaard; M 1664 Grebsgaard; M 1688 Gribsgaard; KronSk 29/9 1721 Græbsgaard; DAtl Gribsgaard; VSKOrig Grebsgd; M 1844 Vester Grebsgaard; Gst 1882 Gribsgaard Hs; Trap[4], Gst Gribsgaard; PA 1966 Grebsgård. – Forleddet kan være mandsn. glda. *Grip* (DgP) ell. subst. glda. *grip*, n. ‚jord som frit kan benyttes og inddrages til opdyrkning'; dette ord indgår i det sjællandske Gribskov (Nuda.Ordb.[3]). Iflg. Sulkjær I 55 kaldtes V. Grebsgård i 1810 Flensborg.

Grummesgård, gd [Aa 1916 *gnoməsg0ɾ*; EJ 1958 *gɾoməsgo*]. Mandtal 1614 Grumißgrd; M 1664 Grumisgrd; M 1688 Grummesgaard; DAtl Grumisgaard; VSKOrig Grummersgd; M 1844, Gst 1882, Gst Grummesgaard; Trap, PA 1966 Grummesgård. – Forleddet er mandsn. glda. *Grummi* med nyere s-genitiv.

Grøngård, gd [Aa 1916 *gnön·g0ɾ*; EJ 1958 *gɾöngo*]. VSKOrig, Folketælling 1787, M 1844, Gst 1882, Gst Grøngaard; Trap, PA 1966 Grøngård. – Forleddet

er subst. jysk *grønne* ‚jord som ligger ud til græs; mest fugtig, stedsevarende græsland' (Feilb.).

Hald, gd og hse [Aa 1916 *haˌ*']. Mandt 1610, M 1664 Hald; M 1688 Haldsboell; DAtl Halsboel; VSKOrig Haldgd; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Hald. – Af subst. ænyda. *hald*, oldisl. *hallr*, m. ‚skråning, hældning'.

Haldbjerg, forsv. gd. U.d. 1492 (30/6 1603) Halberg. – Lå iflg. dok. ved Byskov. Forleddet er vel samme ord som ovenstående Hald, men der er næppe topografisk sammenhæng mellem de to navne. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Hundskær, gd [Aa 1916 *hɔns*ˈ*kjaˈr*; EJ 1958 *hoŋs*ˈ*kjaˈi*]. Jb 1595 Hønßkier; Mandt 1610 honnskier; Mandt 1614 Hunßskier; Jb 1642 Hoens kierd; KronSk 14/6 1664 Hønskier; M 1664 Hoendskierd; M 1688 Hundskiær; KronSk 29/9 1721 Hau kiær / Hauskiær; DAtl Hundskier; VSKOrig Hunskier, Hundskiær huus; M 1844 Hundskiær; Gst 1882, Gst Hundskjær; Trap, PA 1966 Hundskær. – Forleddet er antagelig dyrenavnet *hund*; se indl. om efterleddet *kær*.

Huskær, forsv. gd.? Mandt 1614 huuskier.

Hyldgård, gd [Aa 1916 *huˌlˑgɔr*; EJ 1958 *huˌgo* / *huˌlˑgo*]. 1454 (1592 ÆDA III 221) Hyldegaardt; 9/10 1503 (1683) Hylgaard; Mandt 1614 Hylgaard / hyldgaard; M 1664, M 1688, DAtl, KronSk 16/8 1723 Hyldgaard; VSKOrig Hyldgde; M 1844, Gst 1882, Gst Hyldgaard; Trap, PA 1966 Hyldgård. – Trænavnet *hyld*.

Høgsgård, gd [Aa 1916 *høˈqsgɔr*; EJ 1958 *høqˈəsgo*]. 1530 (1592 ÆDA III 213) (her?) Høigaard; Mandt 1614 Høgsgrd; M 1664 Høysgaard; M 1688 Høgsgaard; DAtl Høis-gaard; VSKOrig Høysgd; M 1844, Gst 1882 Høgsgaard; Trap, PA 1966 Høgsgård. – Forleddet er fuglenavnet *høg*, glda. hǫ̈k, eller det heraf dannede tiln., glda. Hǫ̈k (DgP).

?Kakkenæsbjerg, forsv. gd.? KronSk 16/8 1723 Kackenesbierg. – Af uvis oprindelse.

Kalbore, gd [Aa 1916 *kalˈboˑr*; EJ 1958 *kalˈboˑi*]. M 1664 Kalboer; M 1688 Kalborregaard; Kb 1740 Kalboer; DAtl Kalborg Gaard; VSKOrig Kolboer; M 1844 Kaalbaare; Gst 1882 Kalborg; Trap[4] Kalbore (Kaalboer); Gst Kalbore; PA 1966 Kalboer. – Af dyrenavnet *kalv* og subst. jysk *bårer* (Feilb.) ‚græsmark'.

Kamstrup, gde [Aa 1916 *kamsdrɔp*; EJ 1958 ˈ*öˑstə-*, ˈ*leʃə-*, ˈ*væjstə*, ˈ*søŋə* ˈ*kamstrɔp*]. 22/2 1473 (1552 EGøyesJb 377) Camstrup; 29/5 1476 Camstrop; 28/10 1481 (1552 EGøyesJb 377) Camstrup; 2/2 1484 (1552 EGøyesJb 372) Camstrup, Store Camstrup, Lidle Camstrup; 2/2 1486 (1552 EGøyesJb 372) Store Camstrup, Lidle Camstrup; 17/4 1489 (1552 EGøyesJb 376) Camstrup; 12/11 1492 Kampstrop; u.d. 1492 (30/6 1603) Kamstrup; 13/12 1496, 1/1 1497, 25/1 1497, 7/3 1497 (1552 EGøyesJb 377, 376, 369, 372) Camstrup; 1/4 1497 (1552 EGøyesJb 372) Lidle Camstrup, Camstrup; 1497 (1592 ÆDA III 222) Kamstrup; 19/8 1500, 10/2 1501, 1/9 1502 (1552 EGøyesJb 376, 373 (bis)) Camstrup; 1/9 1502 (1552 EGøyesJb 373) Lidle Camstrup; 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 377) Store Camstrup, Lidle Camstrup; 1552, EGøyesJb 339, 445 Camstrup store, Camstrup lidle / Store Camstrup, Lille Camstrup; Mandt 1614 Kamstrup; M 1664 Kamstrup, Lille Kamstrup; M 1688 Nørre Kam(p)strup, Lille Kamstrupgaard; VSKOrig Kamstrupgde; M 1844 Lille-, Vester-, Øster Kamstrup, Kamstruphuus; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Kamstrup. – Forleddet kan være mands- eller tilnavnet glda. *Kamp*. Andre muligheder er ænyda. *kamp* ‚kampesten' og jysk *kamp* ‚den hårde undergrund på marken' (Feilb.); se indl. om efterleddet *torp*.

Karhøj, gd [EJ 1958 *ka'hyw'*]. 1787 (Sulkjær II 227 f.) Karhøj; M 1844 Karhoi; Gst 1882, Gst, PA 1966 Karhøj. – Efter naturnavnet, MB 1683 Karhøy. Forleddet er subst. *kar*, som er ret almindeligt i naturnavne, måske sigtende på fund af lerkar, se indl. om efterleddet *høj*.

Kollihuset, forsv. hs. – Lå iflg. Sulkjær I 61 på Varhede, beboedes af natmanden og tilhørte i 1755 Kongensgård. Jorden hører nu til Ejdal og bærer navnet Rakkeragrene. 1721 nævnes natmanden Erik Kolle.

Kongensgard, gd [Aa 1916 *koŋnsg0ɾ*; EJ 1958 *koŋənsgo*]. 28/6 1503 Kongensgard; M 1664 Kongensgaards Hovidgaard; M 1688 Kongensgaards Hofvitgaard; DAtl Kongensgaard Hovedgaard; VSKOrig Kongens Gd; M 1844 Kongensgaard; Gst 1882 Kongens Gd; Gst Kongensgaard; Trap, PA 1966 Kongensgård. – Selvom navnet først kendes fra 1500-tallets begyndelse er der næppe tvivl om at lokaliteten er identisk med det Nesium som nævnes i Vjb (jfr. under sognenavnet) og som antages at have været en kongsgård; se O.Nielsen, Skodborg Herred p. 67, og Trap IX 178.

Korinth, bebygg [Aa 1916 *k0nɐŋt*; EJ 1958 *ko'ɾeŋt / ko'ɾaŋt*]. Trap[4] Korint; Gst, PA 1966 Korinth. – Formentlig opkaldelsesnavn, efter den græske by Korinth, omtalt i Nye Testamente; dette navn forekommer også som opkaldelsesnavn i Brahetrolle sogn, Sallinge h., Svendborg a. (DS XIII 91).

Kræns, Lille-, gd. 1780, Sulkjær I 38, Lille Chræns; Folketælling 1787 [Lille] Krens. – Iflg. Sulkjær tidligere navn på Bjerregård. Af uvis oprindelse.

Kærhøj, forsv. gd. M 1664 Kærhøy; M 1688 Kierhøj Huus; KronSk 16/8 1723 Kierhøyhuus; DAtl Kierhøihuus. – Se indl. om *kær* og *høj*.

København, bebyggelse [EJ 1958 *kjøvən'haw'n*]. – Et tidligere brugt navn for bebyggelsen Nissumby (Nissum By). PA 1915 Kjøbenhavn (om andelsmejeri); Trap[4] København; Trap Nissumby. Iflg. Sulkjær I 105 er navnet opstået i 1865 som skæmte- eller spottenavn. I sognet findes flere andre opkaldelsesnavne.

?Lamshalegård, forsv. gd. 1552, EGøyesJb 445 Lamshalsgaard. – Både *hals* og *hale* og sammensætninger med disse ord forekommer hyppigt i sammenlignende topografisk anvendelse.

Lindsbol, gd [EJ 1958 *leŋ'sbəl*]. Mandt 1610 (her?) paa boelle; M 1688 Lindsboell; DAtl, VSKOrig, M 1844 Lindsboel; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Lindsbol. – Forleddet er trænavnet *lind* eller det heraf dannede tilnavn *Lind* (DgP); se indl. om efterleddet *bol*.

Lundgård, gde og hse [Aa 1916 *luŋ'g0ɾ*; EJ 1958 *luŋgo*, *'væj'stə-*, *ɔ 'ö'stə 'luŋgo*]. Jb 1595 Lundtzgaardt; Mandt 1614, M 1664, M 1688, DAtl Lundgaard; VSKOrig Lundgde; M 1844 Vester-, Øster Lundgaard, Lundgaardhus; Gst 1882, Trap[4], Gst Lundgaarde; PA 1966 N-, V- og Ø-Lundgård. – Se indl. om forleddet *lund*.

Midtiby, gd. M 1688 Mit i bye; Folketælling 1787 Midt i bye; M 1844 Midtiby; 1846 (Sulkjær I 43 f.) Nissumbyhus (Midtby); 1869 (Sulkjær I 43 f.) Møt i By (Davids Hussted). – Ifølge Sulkjær, I 49, er gården senere kaldt Vejbjerggård.

Nikolinesgård, gd [Aa 1916 *li'nəs(go'ɾ)*; EJ 1958 *neko'li'nəs|go'ɹ*]. Sogneprotokol 1844 Nicolinesgaard; Gst 1882, Gst Nikolinesgaard; Trap, PA 1966 Nikolinesgård. – Iflg. Aa 1916 er navnet givet i begyndelsen af 1800-tallet af justitsråd Claudi, iflg. O. Nielsen, Skodborg Herred p. 61 opnævnt efter en af byfoged Schønaus døtre.

Nissumbol, gd [Aa 1916 *nesm'boə.əl*; EJ 1958 *nesəm 'bogwl / nesəm 'bow'l*]. 1539 (Trap) Nesszombole; Mandt 1610 (her?) paa boelle; Kb 1728 Nissum

Boel; VSKOrig, M 1844 Nissumboel; Gst 1882 Nisumbol; Gst, Trap, PA 1966 Nissumbol. – Af sognenavnet Nissum og *bol*, se indl.

Nissumby, gd [Aa 1916 *nesmˈbøj*'; EJ 1958 *nesəmˈbøj*']. Mandt 1610 Nesombye; M 1664 Nisßom bye; M 1688 Neßum bye; VSKOrig Nissumbyegd; Folketælling 1787 Nissumbye; M 1844 Nissum By; Gst 1882, Trap[4], Gst Nissumby. – Gården kaldes nu Nissumgård, EJ 1958 [*nesəmˈgoˈi*]. Se indl. om efterleddet *by*.

Nissumbyhus, gd. VSKOrig, M 1844 Nissumbyehuus. – På VSKOrig er huset afsat på det sted hvor den nuværende Nissumgård (< Nissumby) ligger, medens Nissumby angives at ligge ud mod kysten.

Nissumgård, gd [EJ 1958 *nesəmˈgoˈi*]. PA 1939 Nissumgaard. – Nyt navn for gården Nissumby.

Nissum Kirkeby, bebygg [EJ 1958 *ə ˈkjæɹˈkˌbøj*']. Trap[4] Kirkeby; Trap, PA 1966 Nissum Kirkeby.

Nissum Seminarieby, bebygg. Trap[4] N.-Nissum Seminarium; PA 1966 Nissum Seminarieby.

Nygård, gd. MB 1683 Nørre-, Synder Nyegaard; Folketælling 1787 Nyegaard; Gst Nygaard.

Nørre Nissum, s, lb [Aa 1916 *neˑsəm / neˑsom*; EJ 1958 *ˈnaˑɹ ˈneˑsəm*]. VJb 1231 (1200-t.) Nesium; dag? 1308 (Hvitfeld) Nessom; ca. 1325, RO 112, nørnesium; 15/7 1327 (Hvitfeld), 21/10 1327 (Hvitfeld) Nessum; 1439 (1592 ÆDA III 210) nør Neszom kircke; 1454 (1592 ÆDA III 221), 1454? (1592 ÆDA III 222) Nesom sogen; 1466 (1592 ÆDA III 209) nørre Nesom; 8/7 1471 (vid. 1490), HarsDipl 60, Nessom: 1473 (1552 EGøyesJb 377) Nesum sogenn; u.d. 1476 (HardsProvstisReg) (her?) Nesum; u.d. 1478 (HardsProvstisReg) (her?) Nesum kier; u.d. 1479 (HardsProvstisReg) (her?) Nesum kirck, Nesum; 1484 (1592 ÆDA III 210) Neszom, nørre Neszom; 16/2 1490 (LDipl) nessom; 12/11 1492 Nessum; u.d. 1492 (30/6 1603) Neßum Sogenn; 13/12 1496 (1552 EGøyes Jb 377), 1/1 1497 (1552 EGøyesJb 376) Nesum sogenn; dag? 1499 (HdDb 1603) Nessum sogen; 1499 (1592 ÆDA III 223) Nesom kircke; 9/10 1503 (1683), 1503 (1592 ÆDA III 211) Nesom; 1503 (1592 ÆDA III 213 (bis) Neszom; 13/3 1508 (LDipl) Nisßom, Nør-Nissom; udat. (1524 ÆDA IV 409) Neesum; 1552, E-GøyesJb 339, 377 Nesum sogenn; KancBrevb 20/11 1558 Nessom; Jb 1595 Nessom Sogn, Neeßom; Jb 1609 Neesom; Mandt 1614 Neßom, Neßømbye; LR 1620 Nißum; Jb 1642 Nißum Sogn; M 1664 Niszom Sogn, Nisßom bye; M 1688 Nørre Nissum Sogn, Nørre Nissum bye; Kb 1728 Nissumbye; DAtl Nør-Nissum Sogn, Nør-Nissum bye; VSKOrig N Nissum K; MK 1806 Nissum Sogn; M 1844 Nørre Nissum Sogn, Nørre Nissum; Lyngby 1870 [*nesom*]; Gst 1882 Nre Nisum Ke; Gst Nørrenissum Ke; Trap Nørre Nissum sogn. – Indeholder ligesom sognenavnet Sønder Nissum, Ulfborg h., landsbynavnet Nissum, Åsted s., Harre h., Viborg a. (DS IX 38) og gårdnavnene Nejsum, Skæve s., Dronninglund h., Hjørring a. og muligvis Nissumgård, Hylke s. Voer h., Skanderborg a. (DS XII 188) subst. *næs* ‚odde', hér muligvis om en eller flere af de høje bakker som hæver sig over det lavere areal ud mod fjorden. Efter de ældste skrivemåder at dømme står navnet i dat.plur. (jfr. oldisl. nesjum); se iøvrigt Kr.Hald, Stedn. paa -um p. 118, hvor sammensætning med glda. *-hēm* nævnes som en anden mulighed, idet nes i norske stednavne ofte forekommer sammensatte med heim; i så fald må i'et i de ældste belæg forklares som udtryk for at /s/ har været palataliseret; se herom a.a. p. 19 ff.; jfr. Aa. Hansen, Den lydlige udvikling i dansk II 118, og indl. under *-um*.

Overgård, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 Ofvergaard; KronSk 29/9 1721 Ouergaard.

Ovsgård, gd [Aa 1916 *åʁ.əsg0*; EJ 1958 *ɔw'sgo*]. Jb 1595 Oußgaardt; Mandt 1610 Ousgaard; Mandt 1614, M 1664 Offuisgaard; M 1688, KronSk 16/8 1723 Ousgaard; DAtl Ausgaard; VSKOrig, M 1844 Ousgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Ovsgaard; PA 1966 Ousgård. – Forleddet kan være mandsn. Ove, glda. Aghi (DgP), med sekundær s-genitiv, eller dyrenavnet *okse*.

Pilgård, gd [Aa 1916 *piǰ'g0ɽ*; EJ 1958 *pilgo / pil'go*]. Jb 1595 Pillgaardt; M 1664 Pilgaard; M 1688 Piilgaard; KronSk 29/9 1721 Pielgaard; DAtl Pilegaard; VSKOrig Piilgrd; M 1844 Piilgaard, Piilgaardshuus; Gst 1882, Gst Pilgaard; Trap, Gst 1966 Pilgård. – Forleddet er trænavnet *pil*.

Pindhork, forsv. gd. VSKOrig Pindhurk; 1844 Pindhork. – Subst. *hork(e)* kendes i jysk i flere betydninger, bruges bl.a. om person eller dyr som er standset i væksten; subst. *pind* synes i gård- og husnavne at kunne anvendes i nedvurderende og spottende øjemed om dårlig og lille bygning, fx i navnet Pindborg. Iflg. Sulkjær II 134 var Pinhork „et Sted hvor man maatte sidde og pine sig igennem ved Slid og endda stod i Horke".

Sandholm, gd [Aa 1916 *saŋhɔl.m*; EJ 1958 *saŋhɔlm*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Sandholm. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Skafsgård, gde [EJ 1958 *ˈna·ɹˈskawsgo, søŋə-*]. Mandt 1610 Skoffsgaard; M 1664, MB 1683 Schaffsgaard; M 1688 Schafsgaard; VSKOrig Skafsgd, Skafshuus; M 1844 Sønder-, Nørre Skovsgaard; Gst 1882 Sr-, Nr Skafsgaard; Lyngby 1870 [*søŋ'ər skawsgor, na'r skawsgor*]; Gst Nre-, Sr Skafsgaard; Trap Nr. og Sdr. Skafsgård; PA 1966 N-, S- Skafsgård. – Forleddet er muligvis tiln. glda. *Skaghi* (DgP) med sekundær s-genitiv, eller gen. af subst *skav*, n. ‚hvad der er afskrabet', samme ord som norsk skav ‚afskrabet bark'; i sidste fald kan navnet antagelig sammenstilles med gårdnavnet Skavange, Torslev s., Dronninglund h., Hjørring a.; jfr. Vendsysselsk Ordbog III 260.

Skrald, Vester-, gd. M 1844 Vester Skrald. – Muligvis samme navn som naturnavnet Skrald, Møgeltønder s., Tønder h. og amt, som i DS V 259 antages at indeholde subst. *skrald* ‚brag', spøgende anvendt om et dårligt stykke jord; ordet forekommer flere gange som navn på enge og sur jord.

Smedsbol, forsv. gd. M 1664 Smidtzboehl; M 1688 Smedsboell; DAtl, VSKOrig Smidsboel; M 1844 Smedsboel. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Smedslund, gd [Aa 1916 *smesˈlugwn*; EJ 1958 *smesˈluŋ'*]. M 1688 Smertelund boell; DAtl Smertlund Boel; VSKOrig Smidslund; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Smedslund. - Se indl. om efterleddet *lund*.

Splind, bebygg [Aa 1916 *ɜ sbleŋ'*; EJ 1958 *spleŋ'*]. M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Splind. – Antagelig subst. jy. *splind* ‚flis, splint', som i betydningen ‚lille (udskilt) jordstykke' forekommer som marknavn i Sønderjylland, se DS V 584.

Stokholm, gde [Aa 1916 *sdɔ'ghɔl.m*; EJ 1958 *ˈō·stə-, ˈvæj·stə stɔ'khɔlm / stɔ'hɔlm*]. Mandt 1614 Stockholm; M 1664 Stokholm; M 1688 Wester Stochholm gaard, Øster Stochholm; DAtl, VSKOrig Vester Stokholm Gaard, Øster Stokholm; M 1844 Vester-, Øster Stockholm; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 V-, Ø- Stokholm. – Iflg. Sulkjær I 133 forekommer navnet som personnavn i 1544. Er vel snarest opkaldt efter den svenske hovedstad. Der forekommer i sognet flere opkaldelsesnavne af ret gammel dato, bl.a. nedennævnte Åbenrå.

Studsgård, gd [Aa 1916 *sdusg0ɽ*; EJ 1958 *stusgo*]. Jb 1595 Stutzgaardt; Mandt 1614, M 1664 Studtzgaard; M 1688 Studsgaard; Kb 1733 Studzgaard; DAtl,

VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Gst Studsgaard; Trap, PA 1966 Studsgård. – Forleddet er antagelig dyrenavnet *stud* eller det heraf dannede tiln. *Stud*, glda. Stut (DgP). MB 1683 nævner under gårdens tilliggender naturnavnet Stutzbierge.

Støvlbæk, forsv. gd. 13/3 1508 (LDipl) Støffuelbech; Mandt 1614, M 1664 Støffuelbeck; M 1688 Støfuelbech; Kb 1729 Støflbæch; DAtl Stovelbek; VSKOrig Støvlbæk; M 1844 Støvlbek. – Gården har formentlig navn efter et vandløb vest for Ø. Stokholm; navnet kendes i nutiden, betegnende dels en dal, dels en mark til Ø. Stokholm, EJ 1958 [*stöw·lbək*]. Forleddet er muligvis et fra ømålene og skånsk kendt subst., lollandsk sjöwl ‚gadekær' (Jørgensen, Lollandsk Ordbog), falstersk Støil, Støvl ‚Vandsted for Kreaturer' (Molbech), sydsjællandsk Støhl ‚et Vandingssted i Marken' (Molbech), skånsk sjäurl, sjöul, stjövel (Rietz), ænyda. støvl ‚kær, sump' (Kalkar efter Moth); jfr. også Hans Jonsson, Nordiska ord för vattensamling p. 354 ff. Samme eller et beslægtet ord indgår antagelig i navnet Styvel, som forekommer flere steder i Jylland, se DS VIII 105 f.

Sønderskov, gd. 1662, folketælling 1787 (Sulkjær I 101, 227) Sønderskov. – Iflg. Sulkjær II 134 et tidligere navn på Dronningensgård; var fæstested til Kongensgård.

Tenborg, forsv. gd. M 1844 Tenborg. – Af uvis oprindelse.

Tomgård, Lille-, forsv. gd.? M 1844 Lille Tomgaard. – Er muligvis fejl for Lille Torngård.

Torngård, gde og hse [Aa 1916 *to.ṛ.ngOṛ*; EJ 1958 *toɹ·ngo*, *ˈleʃə ˈtoɹngo*]. VSKOrig Torngd; M 1844 Torupgaard; Gst 1882, Gst Torngaard; Trap, PA 1966 L-, St- Torngård. – Forleddet er vel plantenavnet *torn* ‚tjørn'; udtaleformen må i så fald være skriftsprogspåvirket, idet torn i stedets dialekt hedder [*tuˈəɹ*].

Tovborg, gde og hse [Aa 1916 *tåʊ.bɔṛə*; EJ 1958 *tɔwbɔɹə*]. 13/11 1432 (Pav-Kopib.) Taabord; Jb 1595 Nørthoubroe, Sønder thoubroe; Mandt 1614 tagbroe; Jb 1642 Norstabrou, Synderstaubrou; KronSk 14/6 1664 Nørre-, Sønder Toubrof; M 1664 Nørre Tanbrou, Sønder Tabrou; MB 1683 Sønder Thobro (rettet fra Thoberg) / Sønder Toebroe, Nør-Toebroe / Nørtobroe; M 1688 Nørre Toebrod, Sønder toebroe; KronSk 29/9 1721 Nørtoftbrouf, Søndertoubrof; DAtl Nørre-, Synder Tobroe; VSKOrig Touborg, Touborghuuse; M 1844 Touberg (Sogneprotokol 1844 Touborg) Meed Touborg, Touborghuus; Gst 1882 Tovborg; Gst Tovborg, Nre-, Mellem Tovborg; Trap Tovborg; PA 1966 Tovborg, Mellem-, N- Tovborg. – Da den ældste skriveform i hvert fald for efterleddets vedkommende synes forskrevet bør de yngre former snarere lægges til grund for tolkningen. Forleddet kan være mandsnavnet glda. *Tōvi*, oldisl. Tófi, eller kvindenavnet glda. Tōva, oldisl. Tófa; efterleddet er subst *bro* (den nuværende bebyggelse ligger ved et vandløb), senere udskiftet med bjerg og borg, jfr. rettelsen i MB 1683. Det er dog også muligt at navnet skal opfattes som en oprindelig appellativisk sammensætning *tovbro*, ænyda. togbro ‚vindebro' (Kalkar). Vindebroer stod ikke altid i forbindelse med forsvarsanlæg (se KLNM II, sp. 253). En sådan bro vides dog ikke at have ligget på stedet. Formen i Jb 1642 kunne tyde på at navnet en overgang har været omtydet til *stavbro*.

Tudskær, gd [EJ 1958 *tusˈkjaˈɹ*]. M 1844 Tudskiær; Gst 1882, Gst Tudskjær Hs. – Gården, som iflg. EJ 1958 nu er nedlagt, har navn efter naturnavnet MB 1683 Tudtz kier. Forleddet er subst. *tudse*; se indl. om efterleddet *kær*.

Tved, gd [Aa 1916, EJ 1958 *twe'ə*]. Jb 1595 Thuedt; Mandt 1614 Thuæd; Jb 1624 Thued; KronSk 24/6 1634 Tved; M 1664 Thued; VSKOrig Tveedgd; M 1844 Tveed; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Tved. – Se indl. under *tved.*

Tvedhus, forsv. hs. M 1688 Tvedsboell; M 1844 Tveedhuus.

Vesterbol, forsv. gd. Mandt 1614 Vesterboelle; M 1664 Vesterboel; M 1688 Westerboell; DAtl Vesterboel. – Se indl. om efterleddet *bol.*

Østerbol, forsv. gd. M 1664 Østerboel; M 1688 Østerboell; DAtl Østerboel. – Se indl. om efterleddet *bol.*

Østerdal, forsv. gd. 28/9 1514 (1552 EGøyesJb 376) Østerdall.

Østergård, gde [Aa 1916 *ö·sdəg0ṛ*; EJ 1958 *ö·stəgo, na·ɹ* ell. *ˈleɟə östəgo, ˈgaməl ˈö·stəgo, ˈsøŋə ö·stəgo*]. LR 1618 Østergaardt; VSKOrig Østergd; M 1844 Nørre-, Sønder Østergaard; Gst 1882, Gst Østergaarde; Trap Østergde; PA 1966 Gl- og L-Østergård. – Iflg. EJ 1958 kaldes Lille Østergård nu Hesselbjerg, [*ˈhesəlˌbjæɹ'ə*].

Åbenrå, gd [Aa 1916 *ɔvnˈʀo'*; EJ 1958 *åvənˈṛo'*]. 31/3 1544 (Sulkjær I 33, 133) aabenraa / obenro; Mandt 1614 Aabenraae; M 1664 Aabenn Raae; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844 Aabenraae; Lyngby 1870 [*åv·ənro'*]; Gst 1882, Gst Aabenraa; Trap, PA 1966 Åbenrå. – Opkaldt efter købstaden Åbenrå.

2413. Tørring Sogn

Ager, gd [A 1916 *aʁəṛg0ṛ / awəgə*; EJ 1958 *awə*]. 1589 (Trap[4]) Aggergaardt; PrI 1638 Auer; M 1664 Agger; Kb 1668 i Aur; M 1688 Aggergaard; DAtl Agergaard; VSKOrig Aggergd; M 1844 Ager; Gst 1882 Agergaard; Gst, Trap, PA 1966 Ager. – Subst. *ager,* se indl.

Balleby, gde og hse [Aa 1916 *baləby*; EJ 1958 *baləby*]. 28/9 1523, HarsDipl 107, Bolliby; KronSk 6/3 1547 (her ell. N.Nissum) Lille Balle; Jb 1595 Balbye; Mandt 1614 Ballebye; PrI 1638 Balleby; M 1664 Ballebye; M 1688 Balle bye; DAtl Balle Bye; VSKOrig Ballebye gde; M 1844 Øster-, Mellem-, Sønder:, Vester Balleby, Ballebyhuus; Gst 1882 Balleby Gde; Gst, Trap Balleby; PA 1966 Balleby, Mellem-, S-, V-, Ø-Balleby. – Forleddet er snarest subst. glda. *balgh*; se indl. under *balle* og *by.*

Blankenbjerg, gd. M 1844, PA 1960 Blankenbjerg. – Er antagelig et nyere navn, sammensat af det tyske låneord *blank* ‚lys, skinnende' og *bjerg,* se indl. Forleddets -en kan enten være den poetisk-romantisk anvendte gamle nordiske adjektivbøjningsform, acc.sing.mask. eller det nyere suffiks -en, som er identisk med det ligelydende tyske bøjningsmorfem (substantiviske n-stammer og svagtbøjede adjektiver), som sporadisk trænger ind i nordiske stednavne allerede i senmiddelalderen, og som i sin egenskab af suffiks er ret produktivt fra slutningen af 1600-tallet. Se DS XIII p. XXVI med henvisninger.

Brandsgård, forsv. gd. Jb 1642 Brandtzgaard; M 1664 Brandtzboehl. – Forleddet er mandn. glda. *Brand* (DgP) ell. subst. *brand.*

Bratbjerg, gd [EJ 1958 *bṛa'kbjeɹə*]. M 1844 Bratbierre; Gst, PA 1966 Bratbjerg. – Efter naturnavnet Bratbjerg, MB 1683, MK 1783 (1816) Bradtbierg. Forleddet er enten adj. *brat* ‚stejl', som i ikke-assimileret form foreligger i det forsvundne landsbynavn Brantbjerg, Kollerup s., Tørrild h., Vejle a. (DS VIII 108), eller – på grund af stødet – snarere det beslægtede subst. *bratte* ‚stærkt skrånende jordsmon' (ODS efter VSO), ‚jord mellem to lavninger på en mark'

(Feilb. med belæg fra Thy), eller – hvis den moderne udtaleform lægges til grund for tolkningen – verb. *brakke* ‚sommerpløje marken til vintersæd' (Feilb.), ‚lade jorden ligge brak' (ODS). I forbindelse med stød er klusilerne /p/, /t/ og /k/ vanskelige at skelne fra hinanden; jfr. at Katballe, Lysgård s. og h., Viborg a. (DS IX 204) af St. St. Blicher opfattes som Kapballe (St. St. Blicher, Samlede Skrifter XXVI 74). Det er derfor tænkeligt at der i den dialektale gengivelse af Bratbjerg også foreligger en lydlig begrundet omtolkning.

Bremsløv, forsv. gd. M 1664 Bremßløff. – I MB 1683 nævnes Brømbsløf Aggere og Brømbstofft Aggere. Forleddet er muligvis insektnavnet *bremse*; efterleddet kan være glda. *lōgh* ‚vaskevand' ell. *liugh* ‚sump, fugtigt sted', som indgår i navnene Nørlev og Sønderlev, Skallerup s., Vennebjerg h., Hjørring a. (1400 (1578 ÆDA III 45) Nørliw; 24/4 1325 Synderlyugh). (Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p 83).

Bæksgård, gd [EJ 1958 *bæ'ksgoi*]. PrI 1638 Begsgaard; M 1664 Begs Gaard; MB 1683 Behsgaard / Begsgaard / Berchsgaard; M 1688, DAtl Begsgaard; VSKOrig Bæksgd; M 1844 Beksgaard; Gst 1882 Begsgaard; Trap[4] Begsgd (Bæksgd); Gst Bæksgaard; PA 1966 Bæksgård. – Måske tiln. Beg(h) (DgP).

Dalgård, gd [Aa 1916 *dal.gǫr*]. Jb 1595 Dallgaardt; M 1664 Dallgaard; M 1688 Dalgaard; VSKOrig Dahlgd; M 1844, Gst 1882, Gst Dalgaard; Trap, PA 1966 Dalgård.

Dusgård, gd [Aa 1916 *dəgwəsgǫr*; EJ 1958 *dugwsgoi*]. KancBrevb 7/2 1585, KronSk 3/8 1585, PrI 1638 Dusgaard; M 1664 Düßgaard; M 1688 Duusgaard; DAtl Dusgaard; VSKOrig Duusgde; M 1844 Vester-, Øster Duusgaard; Gst 1882 Dusgaarde; Gst Dusgaard; Trap, PA 1966 Dusgård. – Forleddet kan være tiln. glda. *Dus* (DgP); en anden mulighed er et subst. svarende til svensk dialekt *dus* „don, susning, buller af vatten eller blåst" (Rietz), ved siden af denne betydning som etymologisk er den oprindeligste forekommer ordet også i modstående betydninger: oldisl. dús, n. ‚vindstille' (Fritzner), no. dus, n. „Hvile, Standsning, Opholdsstund efter Storm eller Uvejr" (Aasen). I ænyda. forekommer ordet muligvis i betydningen ‚skjul, dække' (Kalkar). Dusgård ligger på en vestvendt bakkerand ud mod et bredt engdrag og umiddelbart ved vandløbet Lomfarbæk; begge forhold kunne begrunde subst. dus i en betydning svarende til den ovennævnte svenske.

Eskebæk, gd [Aa 1916 *æ·sgibɜk*; EJ 1958 *æ·skəbæk*]. 2/3 1616, VibDomb. p. 279, Eschebech; PrI 1638 Eskibeck; M 1664 Eschibeck; M 1688 Eschebeck; DAtl Eskebek; VSKOrig Eskebæk; M 1844 Eskebek; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Eskebæk. – Forleddet er kollektivet glda. **æski*, n. ‚samling af asketræer'; se J. Kousgård Sørensen, DSÅ II 54 ff.

Finkesgård, gd [Aa 1916 *feŋkəsgǫr*; EJ 1958 *feŋ'kəsgo* / *ˈfeŋkəsˌgoˈi*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Gst Finkesgaard; Trap, PA 1966 Finkesgård. – Forleddet er tilnavnet *Fink* eller *Finke* (DgP).

Flensborghus, gd [EJ 1958 *flænsbɔiəˈhugws*]. M 1844 Flensborghuus; Gst 1882, Gst Flensborg Hs. – Formodentlig opkaldelsesnavn efter den slesvigske by Flensborg.

Fynbogård, forsv. gd. M 1844 Fyhnboegaard; Gst 1882 Fynbogaard. – Inkolentnavnet *fynbo* eller det heraf dannede tilnavn.

Gamsmark, forsv. gd. M 1664 Gamsmarck; M 1688 Gamsmarch; DAtl, VSKOrig Gamsmark; M 1844 Gamsmarck. – MB 1683 nævner Gamsbohl / Gambsbohlig, som må opfattes som elliptisk sammensætning med Gamsmark,

hvis forled, ligesom i Gamskær, Kobberup s., Fjends h., Viborg a. (DS IX 81) kan være subst. *gam* ‚grib'. En anden mulighed er subst. jy. *gams* (Feilb.), bl.a. i betydningen ‚hvad der kan snappes i en mundfuld', som kan tænkes anvendt om et ubetydeligt jordstykke.

Geller, gd [EJ 1958 *gjæl̥ə(ð) / gjel̥ə(ð)*]. DAtl Hellerøe; M 1844 Gielder. – I PrI 1638 omtales Giellø / Gelløe dels som en udmark, dels som en odde; iflg. EJ 1958 sigter navnet på arealet nord for Underbjerg, ud mod fjorden. Efterleddet er subst. *ø* (jfr. stednavnet Øby i Husby s., Ulfborg h.) eller subst. glda. *ør* ‚gruset strandbred', se indl. Forleddet er muligvis adj. jy. *gjelde*, oldisl. geldr (Fritzner), no. gjeld (Aasen), en sideform til adj. *gold*; det synes dog at have speciel landbrugsteknisk funktion (om køer m.h.t. mælkegivning, om kastrerede handyr og om kornaks) og kunne hér sigte på jordens ufrugtbarhed. Samme adj. indgår muligvis i det sønderjyske Gejlå (DS VI 533 f.), hvor det i så fald skulle hentyde til åens fattigdom på fisk, og i Gelballe, Nørup s. Nørvang h., Vejle a. (DS VIII 109). Jfr. J. Kousgård Sørensen, DSÅ II 209 f.

Gellerodde, bebygg. PA 1960 Gellerodde. – Af naturnavnet Gellerodde.

Gransgård, gde [Aa 1916 *grå'ŋsg0r̥*; EJ 1958 *'grå'ŋsgo'go·ð / grå·ŋsgoð*]. Jb 1595 Grandtzbøll; Mandt 1614 Grandzbøll; M 1664 Grantzgaard; Kb 1665–66, M 1688, DAtl Grandsgaard; VSKOrig Grands gde; M 1844 Grandsgaard, Nørre Grandsgaard; Gst 1882 Grandsgaarde; Trap[4], Gst Gransgaarde; PA 1966 N-, S-Gransgård. – Et forled *Grånæs, som af O. Nielsen, Skodborg Herred p. 351 f. nævnes som en mulighed, finder hverken støtte i de overleverede skriftformer eller i den moderne udtale, som har stød på forleddet og palataliseret [ŋ]. Forleddet er vel snarest subst. glda. *grand* ‚støvkorn', ‚grus' (en betydning som dog ikke er overleveret), eller tiln. *Grand* (DgP). Efterleddet *bøl*, som optræder i de to tidligste belæg, forekommer ellers ikke i den nordlige del af Hardsyssel, se herom i indl.

Halegård, gd [Aa 1916 *hå·lg0r̥*; EJ 1958 *hå·lgoð*]. PrI 1638 Halgaard; M 1664 Haahlgaard; M 1688 Hallgaard; DAtl Halgaard; VSKOrig Halegd; Sogneprotokol 1844 Halgaard; Gst 1882 Halegaard; Trap[4] Halgd; Gst Halegaard; Trap, PA 1966 Halegård. – Navnet indeholder subst. *hale*, der bruges som betegnelse dels for smalle jordstykker, dels for spids eller hjørne af et større areal, se DS III p. XXXI.

Havnstoft, hse [Aa 1916 *haʊ'nståʊt*]. M 1844 Havntofte; Guide 1882, Trap[4], PA 1960 Havnstoft. – Efter marknavnet Havnstoft, MB 1683 Haufuenstofft, hvis forled muligvis er subst. glda. *hafn ‚græsgang' (jfr. DS XV 333) ell. mandsn. glda. Hākun (DgP); se indl. om efterleddet *toft*.

Havreballehus, forsv. hs. M 1844 Havreballehuus. – Se indl. om efterleddet *balle*.

Hjorthus, gd [EJ 1958 *hjɔð'thus*]. M 1844 Hiorthuus; Gst 1882 Hjorthus. Forleddet er snarest dyrenavnet *hjort*.

Holmsøre, sommerhuse. PA 1960 Holmsøre.

Hummersgård, gd [Aa 1916 *hom'ərsg0r̥*; EJ 1958 *hom'əsgoð*]. 1549, Trap, Las Hommers gaardt; 1638 Hummersgaard; M 1664 Hummer; M 1688 Hummersgaard; DAtl Humersgaard; VSKOrig Hummersgd; M 1844 Hummersgaard, Hummerhuus / Hummershuus; Gst 1882, Gst Hummersgaard; Trap, PA 1966 Hummersgård. – Forleddet er personnavnet *Hummer*, der som det fremgår af ældste belæg er anvendt som tilnavn; iflg. DgP forekommer det i middelalderen kun som fornavn.

Høgelund, forsv. gd. M 1664 Høgelund; M 1688 Hoyelunds boell; DAtl Høgelunds Boel; VSKOrig, M 1844 Høgelund. – Af fuglenavnet *høg* og subst. *lund*, se indl.

Kallesø, gde [Aa 1916 *kaləsə* / *kaləsə*; EJ 1958 *kaləsə*]. Dag? 1499 (Hards-ProvstisReg) Kalsøø; KancBrevb 5/4 1558 Kallidsøe; Jb 1595 Kallitzøe; Mandt 1614 Callitzøe; Jb 1642 Kallidtzøe; M 1664 Callidtzøe; M 1688 Kallesøe; DAtl Kalløse Bye; VSKOrig Kallesøegde; M 1844 Vester-, Sønder-, Nørre Callesøe, Callesøehuus; Gst 1882, Gst, Trap Kallesø; PA 1966 S-, og V-Kallesø. – Forleddet er dyrehavnet *kalv* eller det heraf dannede tilnavn. *Kalv*, glda. Kalf (DgP) eller mandsn. glda. *Kalli* (DgP).

Knakhus, hs [EJ 1958 *kna'khus*]. M 1844, Guiden 1882 Knakhus. – Iflg. EJ 1958 samme lokalitet som Gst Højvang. Forleddet er antagelig subst. jy. *knak* ‚knold, tue på heder', som også kan betegne en tuefyldt mark (Feilb.); i MB 1683 nævnes Vester Knach Aggere.

Kneberholm Hus, forsv. hs. M 1688 Kneberholms Huuß. – Forleddet er måske subst. *knebber* ell. verb. *knebre*, om storkens sang. Andre muligheder er subst jy. *knæbre* ‚fåremøg, små tørre stykker møg' (Feilb.) eller et subst. svarende til adj. jy. *knabbret* ‚knortet, ujævn' (fx om vej; Sandvad, Stauningmålet p. 76); jfr. DS IX 175 med henvisninger; se indl. om efterleddet *holm*.

Kobberholm, gde [Aa 1916 *kɔvəɾhɔl.m*; EJ 1958 *kɔvəˌihɔlm* / *ˈkɔvəˌiˌhɔlˈm*]. Kb 1672 Kaaberholm; VSKOrig, Gst 1882 Kobberholm; Gst, Trap, PA 1966 V-, Ø-Kobberholm. – Forleddet er subst. *kobber*, måske brugt som farvebetegnelse.

Kokholm, gde [Aa 1916 *kɔ'ghɔl.m*; EJ 1958 *kɔ'khɔlm*]. KancReg 6/3 1547 Kockholm; Mandt 1614, M 1664 Kochholm; M 1688 Nørre-, Sønder Kochholm; DAtl Nørre-, Synder Kokholm; VSKOrig Kokholm; M 1844 Nørre-, Sønder Kokholm; Gst 1882 Kokholm Gde; Gst, Trap Kokholm; PA 1966 N- og S-Kokholm. – Af fuglenavnet *kok* ‚hane' og *holm*, se indl.

Krasborg, forsv. gd. M 1664 Kraaßborg; Kb 1681–82 Kraesborg; VSKOrig Krasborg. – Efter marknavn, MB 1683 Kratsborre Tofft Agere, Kratzborre. Forleddet er muligvis verb. ænyda. *krase* ‚knase' (Kalkar), ‚give en knasende lyd' (ODS, Feilb.) ell. det tilsvarende subst. Efterleddet kan være subst. *borg*, se indl., ell. subst. *bårer* ‚græsmark'.

Krejsbjerghus, hs [EJ 1958 *kɾejsbjeˌəˈhu's*]. M 1844 Kreisberghuus; Guide 1882 Krajsbjerg; I 1954–55 Krejsbjerg. – Forleddet som muligvis genfindes i naturnavnet Kreis Høyene i MB 1683, skønt de to lokaliteter vistnok ikke er identiske, kan være subst. *kreds*, og navnet er da en betydningsmæssig parallel til navne på Kring- og Kringel-.

Lindskrog, gd [EJ 1958 *ˈleŋ's|kro'q*]. M 1664 Lindz Krog; Kb 1665–66 Lindskrog; M 1688 Linds Kroeg; DAtl Lindskrog; MK 1787 (1816) Lindskrog Boel; VSKOrig, M 1844 Lindkrog; Gst 1882 Lindskrogbol; Gst, Trap Lindskrog; PA 1966 Lindskrogsbol. - Forleddet er trænavnet *lind*; efterleddet *krog* forekommer hyppigt i naturnavne og marknavne, se indl.

Lomforbæk, gde [Aa 1916 *lɔmfəɾˈbæk* / *låmfəɾbæk*; EJ 1958 *lomfəˈbæk*]. Jb 1595 widt Lombforbeck; LR 1614 widt Lomforbeck; Mandt 1614 Lomfaarbeck; KronSk 19/2 1634 Lumforbeck; M 1664 Lamforbech; Kb 1665–66 Lumforbæch; M 1688 Vester Lomfarbech; MK 1787 (1816) Lomforbæch; VSKOrig Lundforbækgde; M 1844 Vester-, Øster Lomforbek; Gst 1882 Lumfarbæk; Gst Lomfarbæk; Trap Lomforbæk; PA 1966 V-, Ø-Lomforbæk. – Til grund for

dette vandløbsnavn ligger, som også sidsteledstrykket tyder på, antagelig et tabt navn *Lomfor*, som af O.Nielsen, Skodborg Herred p. 352, tolkes som „den Strøm, der farer larmende", idet forleddet sættes i forbindelse med verb. oldisl. hlymja (af stammen hlum) ‚klinge, larme, brage' (Fritzner). Efterleddet er dog snarest subst. glda. *far*, n. ‚vej, overfartssted'. Forleddet kan være adjektivet *lang* med samme lydlige udvikling som i sognenavnet Lomborg (p. 45). En betydning ‚det lange overfartssted' kunne passe på en overgang over det brede kær som i forbindelse med Hove Å skiller sognet fra Hygum og Hove sogne. Formelt muligt er også et forled *lund* med labialisering /nd/ > /m/ (se BrN GG II § 316 og DS I 4 under Brundby).

Lovmandsgård, gd [Aa 1916 *låʁ.mənsgo'ɽ*; EJ 1958 *ˈlɔw·məŋsˌgo'ˌi*]. 1549, DaMag 4. rk. IV 156, Mattis Laamannds gaardt; PrI 1638 Loumandsgaard; Kb 1665–66 Lowmandsgaard; M 1688 Loumandsgaard; DAtl Lovmandsgaard; VSKOrig Loumandsgd; M 1844 Lomansgaard, Lemanshus; Gst 1882, Gst Lovmandsgaard; Trap, PA 1966 Lovmandsgård. – Forleddet er tiln. *Lovmand*, glda. Loghman (DgP), som endnu i 1600-tallet bæres af gårdens beboere.

Lykkesgård, gd [Aa 1916 *løˈgəs*; EJ 1958 *lo̯'kəsgo / lo̯'əs / lo̯'kəs*]. M 1614 (tiln.) Lyck; PrI 1638 Lyckißgaard; M 1664 Lychers Gaard; M 1688 Lyckisgaard; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Gst Lykkesgaard; Trap, PA 1966 Lykkesgård. – Forleddet er det i Mandt 1614 anførte tiln. *Lykke* (DgP).

Mågård, gde [Aa 1916 *må·gɔo̯ɽ*; EJ 1958 *må·qo*]. Mandt 1614 Maagaard; PrI 1638 Magaard; M 1664 Maa; Kb 1665–66 Liden Maaegaard, M 1688 (Lille) Maagaard, Store maaegaard; DAtl Lille-, Store Maagaard; VSKOrig Maaegde; M 1844 Mellem-, Øster-, Store Maegaard; Gst 1882 Madegaarde; Gst Maagaarde, Maahus; Trap Mågård; PA 1966 St- og Ø-Mågård. – Forleddet er subst. *made* ‚eng', se indl., jfr. DS III p. XLIV f.

Nørrekær, gd [Aa 1916 *ɜ na·ɾkjaˈɽ / na·ɾkjæˈr*; EJ 1958 *ˈna·iˌkjaˈi*]. PrI 1638 Ved Kiær; Mandt 1614 Ved Kier; M 1664 Kierd; M 1688 Kiergaard; DAtl Kiergaard; VSKOrig Nørkiærgd; M 1844 Nørrekiær; Gst 1882, Gst Nørkjær; Trap Nørkær. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Pinholt, gd [Aa 1916, EJ 1958 *pi·nhålt*]. Kb 1665–66 paa Pinholt; M 1688 Piinholt Huuß; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Pinholt. – Forleddet er antagelig subst. *pine*, måske med sigte på stedets dårlige ell. udpinte bonitet; jfr. verb. pine i betydningen ‚udpine, udnytte til det yderste' (ODS under II pine (2)). Se indl. om efterleddet *holt*.

Poldbjerg, gd [Aa 1916 *pål·bjəɾə*; EJ 1958 *pålbjeiə*]. M 1664 Pølborrig; M 1688 Polborre boell; DAtl Polborg Boel; VSKOrig Polbierg; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Poldbjerg. – Forleddet, som også indgår i marknavnet MK 1787 Poldtoft, er subst. *pold* ‚lav forhøjning i jordsmonnet, lille bakke' (jfr. ODS og Feilb.). Efterleddet kan være subst. *bårer* ‚græsmark' ell. subst. *borg*, se indl.

Sejbjerg, gd [Aa 1916 *sæj·bjəɾə*]. Mandt 1614 (tiln.) Seybergh; PrI 1638 Seibiere; M 1664 Seigborrig; Kb 1667 paa Sejbierg; M 1688 Siegbierg gaard; DAtl Sigbierg Gaard; VSKOrig Seibierg; M 1844 Seiberg; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Sejbjerg. – Navnet er måske af samme oprindelse som de ligelydende navne i Farup s., Ribe h. og a., i Varnæs s., Lundtoft h., Åbenrå a. (DS III 139, VI 464), Fjaltring s., Vandfuld h. (p. 194), Måbjerg s. og Fovsing s., Hjerm h. De to førstnævnte antages, l.c., at være sammensat med mandsn. glda. Sighi (DgP). Eftersom primære naturnavne relativt sjældent har person-

navn som forled, ville den hyppige forekomst af det iøvrigt ret sparsomt overleverede mandsnavn være påfaldende. Forleddet er måske snarere adj. *sej* ‚treven, langsom, modstandsdygtig', som bl.a. forekommer som forled i vandløbsnavnet Sejbæk i Daugbjerg s., Fjends h., Viborg a. (DS IX 85) og muligvis i navnene Sejt i Bryrup s., Tyrsting h., Skanderborg a. (DS XII 139) og Sejet, Uth s., Bjerge h., Vejle a. (DS VIII 12), som kan være et oprindeligt *Sēgwith, hvis forled kunne være en substantivering af adj. sej, betegnende langsomtrindende kilde ell. vandløb. I Resens Atlas 1677 nævnes et Sei-bierre som navn på en gade ned mod vandet; forleddet i dette navn antages dog af DS XV 40 at være forskrevet. Det ville næppe være rimeligt at postulere tilknytning til kilde eller vandløb i alle navnene på -bjerg; men der er også den mulighed at sej hentyder til langsom og anstrengende færdsel op ad højden.

Sig, forsv. gd. M 1664, Kb 1680 Siig; MB 1683 Sigs bohlig; M 1688 Siigsboell. – Subst. *sig*, ‚fugtig lavning'.

Snøve, forsv. gd. M 1844 Snøve. – Efter marknavn, MK 1787 (1816) Snøve. Etymologien er uvis. Som en mulighed kunne nævnes et oprindeligt *Snōthwith, af adj. glda. snōth ‚ringe, elendig' og with ‚skov'; i så fald ville navnet være identisk med landsbynavnet Snøde, Langelands Nørre h., Svendborg a. (DS XIII 237).

Stjerneborg, forsv. gd. KancBrevb 14/11 1581 Sternborg; KancBrevb 7/2 1585 Stiernborg; KronSk 3/8 1585 Stienberg; M 1664 Stornnborg. – Forleddet kan være subst. *stjerne*, som indgår i et par norske gårdnavne, hvor det formodes at sigte på stedernes høje beliggenhed (NG XV 235, XII 134). Se indl. om efterleddet *borg*.

Stor, gd [Aa 1916 *sdɔgwɔr*; EJ 1958 *stogwə*]. M 1664 Stoer; Kb 1686 paa Stoor; M 1688 Stoeregaard; DAtl Storegaard; VSKOrig Tørringstorgd; MK 1787 (1816) Stor; M 1844 Gaarden Stoer; Gst 1882 Tøringstor; Gst, Trap, PA 1966 Stor. – Dette oprindelige naturnavn, som forekommer almindeligt i syslet, indeholder et subst. svarende til oldisl. *storð*, f., som af Fritzner opfattes som betydende „Græs, grøn Stilk", medens Cleasby-Vigfusson har 1) „a young wood, plantation", 2) „the earth (grown with brushwood)". Det synes indenfor vestjysk område brugt om lyng- og kratbevoksede arealer. I en indberetning fra 1743 nævnes under Hove s., Vandfuld h. „en Hede, som kaldes Stoeren, hvor de har deres Fædrift og noget ganske slet Ildebrand" (HardsAarb 1919 p. 117); iflg. O. Nielsen, Skodborg Herred p. 206 er *stor* benævnelse på „ufrugtbare Jorder, der er tilbøjelige til at gro i Lyng, for en Del Mosehuller og kvæget Ler". Som efterled forekommer ordet i det sønderjyske Vedstol, som findes flere steder, se DS IV 193 og Sydsl.Stedn. VII 15. Dette navn er dog snarest identisk med appellativet glda. withstorth (Danmarks gamle Landskabslove I 155) ‚ungskov, skovlysning'. Se iøvrigt DS V 411, VIII 72 f., Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 199 f., Ekwall i NoB 1914 p. 153 f.; jfr. Storbjerg, p. 47.

Sudergård, gd [Aa 1916 *sɔr·gɔr*; EJ 1958 *suiəgo*]. Jb 1595 Sudergaardt; Mandt 1614, M 1664 Sudergaard; M 1688 Suudergaard; DAtl Sudergaard; VSKOrig Suddergd; M 1844, Gst 1882, Gst Sudergaard; Trap, PA 1966 Sudergård. – Forleddet er subst. *suder*, glda. sutær(æ), oldisl. sútari, m. ‚skomager' eller det heraf dannede tiln. (DgP).

Søgård, gd [Aa 1916 *sø·gɔr*; EJ 1958 *sjö·qə*]. 1462 (24/5 1599 ÆDA III 161) Søegaardtzs jordt; 1497 (1592 ÆDA III 227) Søegaard; 22/9 1499 (Afskr.) Siøgord; M 1664, M 1688 Søegaard; VSKOrig Søegde; M 1844 Øster-, Vester

Søegaard; Gst 1882, Gst Søgaarde; Trap Søgårde; PA 1966 N-, S-, Ø-Søgård. – Ligger nord for Hornsø.

Sønderkær, gd [Aa 1916 *ɜ søŋərkjɑ'r*]. VSKOrig, M 1844 Sønderkiær; Gst 1882, Gst Sønderkjær; Trap, PA 1966 Sønderkær. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Tørring, s [Aa 1916 *tœr.əŋ / törəŋ*; EJ 1958 *tö.ɹəŋ sɔw'n, ˈnɑ·ɹ ˈtö.ɹəŋ* (om sognets nordlige del)]. Ca. 1325, RO 112 tiringh; 1385–1411 (ca. 1450 AdelBrevk 17) Tyringe soghen; 1447 (1599 ÆDA III 169) Thørringh sogen; u.d. 1455 (HardsProvstisReg 65) Thørring sogen; 1460 (24/5 1599 ÆDA III 169) Tørring sogen; 1462 (24/5 1599 ÆDA III 160) Thøring; 1462 (24/5 1599 ÆDA III 161) Thøringh sogen; 1462 (24/5 1599 ÆDA III 160) Torring marck; 1471, G & L I 347, in Tyringh; dag? 1474 (HardsProvstisReg 63) Thørring kierck, Thørring, Thørringbierig; 13/5 1482 (16. årh.) Tøriingh; 12/7 1482 Tøring; 19/6 1497 (1552 EGøyesJb 376), 1497 (1592 ÆDA III 227), 8/8 1498 (1552 EGøyesJb 376), 22/9 1499 (afskr.) Tørring; dag? 1499 (HardsProvstisReg) Thørning; 21/10 1501 (1552 EGøyesJb 377) Tørring; Indskrift på kirkeklokke 1512 Thüring; 1552, EGøyesJb 376, 445 Tørring, Tørring sogen; KancBrevb 14/11 1581 Thiøring; Jb 1595 Thøring Sogn; Mandt 1614 Thøringh; M 1664, M 1688, DAtl Tørring Sogn; VSKOrig Tørring K; M 1844 Tørring; Lyngby 1870 [*tör·əŋ*]; Gst 1882 Tøring Ke; Gst Tørring Ke; PA 1960 Tørring (Tørringkirke); Trap Tørring; PA 1966 Tørring Kirke. – Det kan ikke afgøres med sikkerhed om navnet har oprindeligt /þ/ eller /t/ i forlyd, selvom de ældste skriveformer taler for /t/. Af denne grund, og fordi -r- kan repræsentere såvel opr. /r/ som /rn/ og /rð/, må der regnes med forskellige tolkningsmuligheder. O.Nielsen, Skodborg Herred p. 337, formoder at der kan foreligge en afledning til plantenavnet *torn*, glda. thorn; herved kan navnet sidestilles med Tørring i Tulstrup s., Gjern h., Skanderborg a. (1338 (1606 ÆDA I 246) Thørning; se DS XII 128), med sognenavnet Tåning, Voer h., Skanderborg a. (1200-tallet Thyrning; se DS XII 187) og med Tørning, Hammelev s., Gram h. Haderslev a. (25/4 1334 (LB) Thyrning; se DS IV 409). Et muligt forled er også adj. *tør*, glda. thur. Se indl. om efterleddet *-ing*.

Tørringbjerg, bebygg. Jb 1595 Vnder Thøringbierigh; LR 1614 Wnder Thørinngberg; Jb 1642 under thøring bierg; M 1664 Thørring Borrig, Under Thørring Bierrig; KronSk 14/6 1664 Torringsberg; Kb 1665–66 under Thøringbierg; M 1688 Tørringbiergboel; KronSk 29/9 1721 Tørringbierg Bol; DAtl Tøringbierg; VSKOrig Tørringbierg gde og huuse; M 1844 Torringbjerg / Tørringbjerg. – Såvel den ældre præpositionsforbindelse som de yngre præpositionsløse former brugtes indtil slutningen af forrige årh. sideløbende med navnet Underbjerg, se dette.

Tørring Huse, lb [EJ 1958 *ˈtö.ɹəŋˈhu·s*]. Trap[4] Tørringhuse; Gst Tørring Hse; PA 1960 Tørringhuse; Trap, PA 1966 Tørring Huse. – Blev iflg. EJ 1958 tidligere kaldt Kællingspring [*kjælɔŋˈspʀøŋ'*].

Tørring Kirke, bebygg. PA 1960 Tørring (Tørringkirke); PA 1966 Tørring Kirke.

Tørringmade, forsv. gd. Kb 1688 paa Thørring Mae; VSKOrig Maen; M 1844 Tørringmade. – Subst. *made* ‚eng', se indl.

Underbjerg, bebygg [Aa 1916 *ˈåŋ'ər ɜ ˈbjæʀ'ə*; EJ 1958 *ˈoŋˈəɹ ə ˈbjeɹ'ə / ˈoŋə ˌbjeɹ'ə / ˈoŋ'əɹˌbjeɹ'ə*, tidligere: *tö.ɹəŋ ˈbjeɹ'ə*]. Jb 1642 under bierig; M 1664 Under Berg; Kb 1776 underbierg; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Under-

bjerg. – Bebyggelsen ligger ved foden af højden Tørringbjerg, mellem dette og kysten; kaldtes tidligere skiftevis Tørringbjerg og Underbjerg. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Vadskærgård, gd [Aa 1916 *wa·sḳɔr / waskjə*; EJ 1958 *waskjəˈgoˈi*]. 1385–1411 (ca. 1450 AdelBrevk 17) Vaseker / Vasekær; 1531, FrIReg 362 Waskiergard / Weskergord; 1532, FrIReg 450 Vaskergord; KancBrevb ca. 12–17/12 1551 Vaskergaardt; M 1664 Wadschergaard; M 1688 Waschiergaard; Kb 1665–66 paa Waeskiærgaard; DAtl Vadskiergaard Hovedgaard; MK 1787 (1816) Vaskier Gaard; VSKOrig Vadskiær Gd; M 1844 Vadskiærgaard; Gst 1882 Vadskjær Gd; Gst Vadskjærgaard; Trap, PA 1966 Vadskærgård. – Forleddet er subst. *vase*, glda. wasi, som i ældre dansk betyder dels risknippe, dels vej, dannet ved opfyldning med risknipper; i jysk også ‚landevej, indgrøftet vej, lagt forhøjet over blød grund; se Kristen Møller, Kås og Brygge (1968) p. 63 ff., J. Steenstrup, De danske Stednavne[2] p. 110, DS III p. LXIV. Se indl. om leddet *kær*.

Vedkær, forsv. gd. PrI 1638 Ved Kiær; M 1688, DAtl Vedkier. – Muligvis en oprindelig præpositionsforbindelse: *ved* + *kær*.

Veje, gd [Aa 1916 (*o*) *ɜ væjˑ*; EJ 1958 *æ væjˑ*]. Mandt 1614 Veye; M 1664 Weye; Kb 1673 paa Weje; M 1688 Weygaard; DAtl Veigaard; M 1844 Veie; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Veje. – Subst. *vej*. Gården ligger ved landevejen mellem Lemvig og Thyborøn. Tostavelsesformen, som er almindelig i de skriftlige kilder både til dette og til de øvrige eksemplarer af det hyppigt forekommende navn, er snarest fremkaldt af den stødløse udtale som er fremherskende i subst. vej i jysk; mindre sandsynligt er det at der i det formentligt unge navn skulle foreligge en oprindelig dativ sing.-form.

2414. Heldum Sogn

Ballegård, gd [Aa 1916 *balə'goˈr*; EJ 1958 *balə'goˈi*]. Jb 1595 Ballegaardt; Mandt 1614 Ballegrd; M 1688 Ballegaard; KronSk 30/8 1721 Ballergaard; KronSk 9/4 1723, DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Ballegaard; PA 1966 Ballegård. – Forleddet er subst. *balle*, glda. *balgh*, se indl.

Brankborg, forsv. gd. KancBrevb 7/2 1585 Branckborre. – Forleddet kan være subst. *branke* ‚svide' eller adj. ænyda. *brank* ‚stejl' (Kalkar efter Moth); efterleddet kan være subst. *borg*, se herom indl., eller subst. *bårer* ‚græsmark'.

Brændgård, forsv. gd. KancReg 6/2 1546 Brendgaard; Jb 1595 Brendgaardt. – Forleddet er præt.partc. af verb. *brænde*.

Godrum, forsv. gd. Kb 1733 Goderim; Folketælling 1787 Godrim; VSKOrig godrum; M 1844 Godrum. – Det hyppigt forekommende navn er sammensat af adj. god og subst. rum eller muligvis et deraf afledt kollektiv, glda. *rymi; jfr. Mar. Kristensen i DSt 1911 p. 47 f. Betydningen er ‚god plads', hvormed antagelig sigtes på beliggenheden langt fra anden bebyggelse.

Heldum, s [Aa 1916, EJ 1958 *hæl̥əm*]. VJb 1231 (1200-t.) Høldum; ca. 1325, RO 112 hældum; 1444 (1599 ÆDA III 161) Hellum sogen; u.d. 1455 (Hards ProvstisReg) Hellom, Hællom kircke; 1462 (24/5 1599 ÆDA III 161), dag? 1471 (1537 HardsProvstisReg) Hellum; 9/10 1503 (1683) Hellom; KancReg 6/2 1546 Hellum Sogn; Jb 1595 Hellom Sogn; Mandt 1610 Heldomb; Jb 1624 Heldom

Sogenn; PrI 1638 Heldem; M 1664, M 1688 Heldum; DAtl Heldum Sogn; VSKOrig Heldum K; M 1844, Gst, Trap, PA 1966 Heldum. – Formen i VJb må antages at bero på fejlskrivning. Iflg. Kr. Hald, Stedn. paa -um er forleddet et ord af stammen **hald-*, en Vernersk vekselform til stammen *halþ- i oldisl. hallr ‚skråning'; efterleddet er glda. hēm, se indl. under *-um*.

Heldumbol, gd [Aa 1916 *hæl̥m'bʊ'gwl*; EJ 1958 *hæl̥əm'bogwl*]. Folketælling 1787 Boel; VSKOrig Heldum Boel; Gst Heldumbol; PA 1960 Heldumboel; Trap Heldumbol. – Er iflg. O.Nielsen, Skodborg H. p. 331 identisk med nedennævnte Kirkebol. Se indl. om efterleddet *bol*.

Heldum Kirkeby, bebygg. PA 1966 Heldum Kirkeby.

Hoberskov, forsv. gd. Jb 1595 paa Hoberschoff; Mandt 1614 hoberschoff. – Gården har antagelig ligget syd for Vinkel, hvor PrI 1638 omtaler en hellig kilde på Hoberstoft. På grund af navnets sparsomme overlevering kan der intet sikkert siges om dets oprindelse. Måske er forleddet et oprindeligt **hōbjærg* med efterleddet *bjerg* ‚bakke' (jfr. indl.) og et forled som kan være adj. glda. *hō* ‚høj'; en anden mulighed er subst. glda. *hō* ‚trug, kar', der indgår i et antal svenske og norske sø- og elvnavne og antagelig også i købstadnavnet Hobro (se DS XI p. 32 f.).

?**Huggerstoft,** forsv. gd. KancBrevb 7/2 1585 Hogersthoft. Muligvis fejl for ovenstående Hoberskov.

?**Hovderstoft,** forsv. gd. KronSk 25/9 1661 Hofderstoft. – Er muligvis ligesom ovenstående belæg fejl for Hoberskov ovenfor.

Hættestrud, forsv. gd. 1300 (1599 ÆDA III 170), 1444 (1599 ÆDA III 161) Hettestrudt; dag? 1471 (dom 1/4 1537) Hetstrudt / Hettestrudt; 1552, EGøyes Jb 337 Hettstrudtt; Mandt 1614 Hettestruud; 1633, VibLandstSkPanteb. p. 185 Hettstrudt; 1636, smst. p. 257, Hetstrudt. – Gården har muligvis ligget på det nuværende Sønder Vinkels Nørremark, som på MK 1817 kaldes Hestrup Agre, og hvor man endnu i forrige århundrede oppløjede bro- og mursten af en gård, kaldet Hæstrup, et navn som rimeligvis er en forvanskning af Hættestrud (O.Nielsen, Skodborg H. p. 332). En *hættestrud* (af hætte og strud, oldisl. strútr ‚top') er den nedadhængende, skulderlange, haleformede top på en hætte. Hætter med dette udstyr ‚strudhætter' kom på mode omkring 1200. I danske kilder omtales hættestrud tidligst 1523 (Kalkar), medens simpleks strud, i samme betydning, bruges i slutningen af 1400-tallet (Rimkrøniken I 151); men som nærværende navn viser har strudhætten været kendt allerede 200 år tidligere. Hættestrud forekommer flere gange som marknavn på dansk og svensk grund, betegnende lange, smalle arealer: KancBrevb 20/4 1570 Hettestrudt, engareal ved Lindenborg Å, Blenstrup sogn, Hellum h., Ålborg a.; MB 1681 Hette Strud, Kirkerup s., Sømme h., Københavns a.; sidstnævnte mark angives at være 15½–28 alen bred, 568 alen lang (gennemsnitslængden er 100–200 alen); af samme oprindelse er vel også MB 1683 Hestrud, Vandborg s., Vandfuld h. Hættestrud tilhørte en tid i middelalderen Vestervig Kloster som fik skøde på den 1300, og den har iflg. EGøyesJb 337 „alle tid verit obenkieller [ɔ: gæstegård for gejstligheden] til Westeruig". Medens således navnet Hættestrud hvad angår de ovennævnte marknavne betegner arealer af langstrakt form, er det vel tænkeligt at der ikke ligger et naturnavn til grund for gårdnavnet, men at dette skal sættes i forbindelse med gårdens gejstlige tilknytning, idet strudhætten vides at have været anvendt af bl.a. prælater og kanniker (Resen, Atlas Danicus VI B, ed. G. Knudsen (1934) p. 18 f.), men næppe af almindelige bønder. Om svenske

forekomster se Bertil Ejder i SOÅ 1949–51 p. 15, om danske Gunnar Knudsen i Festskrift til Vilhelm Andersen p. 347, se endvidere KLNM III sp. 284.

Josefsgård, forsv. gd. Dag? 1471 [Rep 3006] Joßseps gaard; KancReg 6/2 1546 Joseps gaard; KronSk 6/2 1546 Josepsgaard.

Kirkebol, gd. M 1844 Kirkeboel; Gst 1882 Kirkebol. – Er iflg. O.Nielsen, Skodborg H. p. 331 identisk med ovennævnte Heldumbol.

Kirkegård, gd [Aa 1916 *ɜ ǩjæɾ'ggo'r*; EJ 1958 *æ 'kjæi'k‿go'ˌi*]. Jb 1595 Kierckegaardt; Mandtal 1610 (her?) prestgaard; Mandt 1614 Kirckgrd; KronSk 25/9 1661 Kirchegaard; M 1664 Kierchegaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Kirkegaard; Gst Kirkegaard, Sr Kirkegaard; Trap Kirkegård; PA 1966 S-Kirkegård. – Ligger nord for kirken.

Mark, gd [Aa 1916 *ɜ maɾk*; EJ 1958 *æ maˌik*]. KronSk 7/6 1586 1 Bol, kaldet Marck; Jb 1642 i March; M 1664 March; M 1688 Marchboell; DAtl Markboel; Folketælling 1787 Mark; VSKOrig Markhuus; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Markgaard; Trap, PA 1966 Mark. – Subst. *mark*, se indl.

Overgård, forsv. gd. KancReg, KronSk 6/2 1546 Ofvergaard. – Iflg. O.Nielsen, Skodborg H. p. 332 er gården identisk med ovennævnte Hoberskov.

Vinkel, gde [Aa 1916 *na·r, ö·sdaɾ, søŋaɾ veŋgəl*; EJ 1958 *æ veŋ'kəl, ə 'veŋ'kəl‿go·ˌi, 'na·ˌi, 'östə, 'søŋə 'veŋ'kəl*]. KancBrevb 7/2 1585 Vinckel; Jb 1595 Winckell; LR 1609 winckellgaardt; Mandt 1614 Winckell; PrI 1638 Nør-, Sønder Vinckel; KronSk 25/9 1661 Sønder og Nørrevinchel; M 1664 Nørre Winckel, Synder Vinnchel; M 1688 Nørre, Sønder Vinchell; DAtl Nørre-, Synder Vinkel; VSKOrig, M 1844 Nørre-, Sønder Vinkel; Gst 1882, Trap, PA 1966 N-, S-, Ø-Vinkel. – O. Nielsen, Skodborg H. p. 324 f., opstiller som en mulighed et oprindeligt *Vinkil, sammensat af gda. vin ‚græsgroet højde' og kil ‚kile' (sigtende på Havnsø, som tidligere var en vig af fjorden). De overleverede former giver dog næppe støtte for denne tolkning. Navnet indeholder snarere låneordet *vinkel* i betydningen ‚krog'.

Østergård, gd [Aa 1916 *ö·sdəɾgǝɾ*]. PrI 1638, Jb 1642, M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Gst Østergaard; PA 1966 Østergård.

2415. Lomborg Sogn

Armose, gde [Aa 1916 *å·rmɯs / årmwos*; Bj 1958 *ɔ·ˌi·mos, 'sdowə, 'søŋə 'ɔ·ˌi·mos*]. Jb 1595 Aurmoße; Mandt 1610 Aurmoes; Mandt 1614 Aaermoeß; Jb 1642 Aarmoeße; KronSk 14/6 1664 Aarmoese / Aarmose; M 1664 Armoeße; M 1688 Aarmoesgaard; Kb 1718 Armoes; DAtl Aarmos Gaard; VSKOrig Aarmoese; M 1844 Store-, Lille Armosegaard; Gst 1882, Gst, Trap Armose; PA 1966 L-, St-, S-, Ø-Armose. – Forleddet er antagelig gen.sing. ell. plur. *arna(r)* af fuglenavnet gda. *ørn*, som også indgår i Ardal i Nørre Nissum sogn.

Basselbjerg, gde [Aa 1916 *basəlbjæɾə*; Bj 1958 *basəlbjæˌiə*]. M 1844 Barselbjerghuus; Gst 1882, Gst, Trap Basselbjerg; PA 1966 N-Basselbjerg. – Af naturnavnet MB 1683 Barselbierg; MK 1817 Basselbierg. – Forleddet synes at være subst. *barsel* ell. verb. barsle. Navnet kan sammenstilles med det bornholmske Barselsknalden (DS X 391) og det svenske Barsölberget (OGB XVI 164). Om anledningen til navnet kan intet oplyses.

Bendsgård, gd [Aa 1916 *bæ·ŋsgǝɾ*; Bj 1958 *bæ·nsgω*]. Mandt 1610 Bendtz-

gaard; VSKOrig Bænsgd; M 1844 Bensgaard; Gst 1882, Gst Bendsgaard; Trap, PA 1966 Bendsgård. – Forleddet er navnet *Bend*, som kan være både mandsn. og kvinden. (jfr. Skautrup, Et Hardsysselmål I 222 og Feilb. under Benedikte).

Blakbjerghus, forsv. hus. M 1844 Blakbjerghuus. – I 1922 har Blakbjerg som marknavn. Forleddet er ænyda. *blak* ‚blakket, bleg', se indl. om *bjerg*.

Bremerholm, hus [Bj 1958 *bremə'hɔl'm*]. M 1844 Bremerhus (rettet fra Bremmer-); Gst 1882, Gst Bremerholm. – Stedet kaldes på MK 1817 Bremmerholm og Holmen, og tilføjelsen kan være en hentydning til Bremerholm i København. Det er dog også tænkeligt at navnet skal sammenstilles med det i Sønderjylland hyppigt forekommende Bremerholm, se fx DS V 97, hvor der som en mulighed opstilles et oprindeligt *Bremager, af ænyda. *breme* ‚tornet vækst'.

Brågård, gd [Aa 1916 *bʀå·g0ṛ*; Bj 1958 *brå·qω*, *'na·ɹ 'brå·qω*]. Jb 1595 Wrogaardt; Mandt 1610 i vragaardt; Mandt 1614 Wraaegaard; LR 1618 wraaegaardt; PrI 1638 Wraaegrd; Jb 1642 braagaard; KronSk 14/6 1664 Vraagaard; Mb 1683 Broegaard; M 1688 Braaegaard; Kb 1717 Braagaard; DAtl Brogaard; VSKOrig Braaegaard; M 1844 Nørre Braaegaard, Sønder Braagaard; Gst 1882 Nr-, Sr Brogaard; Gst Braagaard; Trap, PA 1966 Brågård. – Sognet ligger i et dialektområde hvor glda. /wr-/ udvikles til /br-/, jfr. KortFm p. 91. Forleddet er antagelig subst. *vrå*, glda. wrā ‚krog, hjørne', som i stednavne kan anvendes om afsidesliggende lokaliteter og om beliggenhed i kroge, dannet af vandløb, veje og terrænformationer. Brågård ligger ved en bøjning af Ramme Å, som hér danner skel mellem Ramme og Lomborg sogne.

Dalgård, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 Dalgaard.

Damsmark, gde. Gst, Trap Damsmark; PA 1966 N-, S-Damsmark.

Drøjdal, gd [Aa 1916 *dʀøj·dəl*; Bj 1958 *dʀöj·dal*]. Jb 1595 Drøffdall; Mandt 1610 drøffdael; Mandtal 1614 Thrøffdall; LR 1614 drøffdalle; Jb 1642 Dreudall; MB 1683 Drøudall; M 1688 Drøsdahl; DAtl Drøfdal; MK 1817 Vester-, Øster Drøydal; M 1844 Drøidalgaard; Gst 1882 Drøjdal Gd; Gst, Trap, PA 1966 Drøjdal. – Den ældre udtale var iflg. O.Nielsen, Skodborg H. p. 210 og Bj 1958 [*dröw·dal*]. Gården ligger for enden af en dal, i hvis bund der løber en bæk. Forleddet er muligvis et vandløbsnavn, svarende til det norske elvnavn Drøia og det svenske sønavn Drögen, som iflg. Hellq.Sjön. I 95 f. indeholder et med oldisl. draugr, m., ‚spøgelse' identisk subst., glsv. *drøgher, i betydningen ‚den svigefulde, lumske'. Denne mere almene betydning er overleveret i oldsax. bidriogan, ohty. triogan (ty. trügen). Ivar Modéer, Färdvägar p. 35 f., afviser denne tolkning, bl.a. med henvisning til at de nævnte verber er ukendte på nordisk område, og antager i stedet at navnene hænger sammen med adj. oldisl. drœgr, anvendt på terrænforhold i betydningen „ställe där man kan eller måste draga". For det danske navns vedkommende må begge tolkningsforslag anses for mulige. Forleddet kunne dog også være adj. *drøj*, som med hensyn til lydlig form udgår fra ovennævnte drœgr, men i betydningsmæssig henseende viser tilbage til glda. *drygh*, oldisl. drjúgr; den oprindelige betydning er ‚holdbar, bestandig, rigelig, som forslår'. Jfr. Kousgård Sørensen, DSÅ I 329.

Døjgård, gd [Aa 1916 *døj'*; Bj 1958 *'sdow·ɹ 'døj'*]. Jb 1595, Mandt 1614 Døy; Jb 1642 paa Døy; KronSk 14/6 1664 Dyen; M 1664 Døy; M 1688 Døygaard; Kb 1722 (personnavn) Døy; DAtl Døigaard; VSKOrig Doygd; Folketælling 1787 Døy; M 1844 Døyegaard (rettet fra Løyegaard), (her?) Moigaardhuus; Gst 1882, Gst Døjgaard; Trap Døjgård; PA 1966 St-Døj.-Forleddet er subst. *dy* ‚dynd'.

Døjhus, hus [Bj 1958 *ˈdøj'ˌhʊgws*]. VSKOrig Døyhuus; MK 1817 Dyehuus; M 1844 Døjhuus; Gst 1882, Gst Døjhus.

Fink, forsv. gd. Mandt 1610 i Finck. – Måske ellipse for Finkes gård. Se dette navn under Tørring sogn.

Gadebækhus, forsv. hus. M 1844 Gadebekhuus. – Af vandløbsnavnet Gadebæk; MB 1683 Gadbech, [Bj 1958 *gå·ɹbæk / gɔɹbæg*]. Se indl. om *gade.*

Gjøsseshus, gd. MB 1683 Giørsigß huuß; M 1844 Gjøsseshuus; I 1922 Gjørtseshus. – Efterleddet er subst. *sig*, se indl. Forleddet kan være mandn. glda. *Gōt* (DgP); en anden mulighed er et subst. glda. **gōt*, af samme rod som verb. gyde, glda. giūta; dette ord indgår antagelig i de norske elvnavne Gautåen og Gautelven (NE p. 66 f.) og i det svenske sønavn Göten (Hellq.Sjön. I 208) og muligvis i det jyske sognenavn Gødesvad, Tørrild h. (DSÅ II 314).

Glarbjerg, gde [Aa 1916 *gla·ṛbjɜṛə*; Bj 1958 *ˈsdow·ɹ-, ˈsøŋə ˈglaɹ·bjæɹə*]. Jb 1595 Glarbiere; Mandt 1614 Glarberg; Jb 1642 paa Glarbierig; KronSk 14/6 1664 Glarbierg; M 1664 Glarberig; M 1688 Glarbieriggaard; DAtl Gladbierg Gaard; VSKOrig Glarbierg; M 1844 Glarberg; Gst 1882, Gst, Trap Glarbjerg; PA 1966 Mellem-, Ny-, St-, S-, N-Glarbjerg. – Navnet som formentlig beror på opkaldelse efter folkeeventyrenes Glarbjerg / Glasbjerg, forekommer flere steder (se fx DS II 58, IV 122, V 98 f., VIII 89). Subst. *glar*, som modsvarer det tyske låneord glas, har indtil nutiden været brugt i vestjysk (Skautrup, Et Hardsysselmål I 35).

Hedegård, Nørre- og Sønder-, gde [Aa 1916 *heɪ̯·əg0ṛ*; Bj 1958 *ˈna·ɹ, ˈsøŋə ˈhe·dəgωɹ*]. Jb 1595 Heegaardt; LR 1609 Lomborgheede; Mandt 1614 Hiegaarde; Jb 1642 paa Heede; M 1664 Hedegaard; M 1688 Nørre-, Sønder Heedegaard; DAtl Nørrehede Gaard, Synderhede Gaard; VSKOrig Heedegd.; M 1844 Nørre-, Sønder Hedegaard; Gst 1882, Gst Hedegaarde; Trap Hedegde; PA 1966 N-, S-Hedegård.

Holmhedehus, forsv. hus. MB 1683 Hollumb Heede Huus; M 1688 Holm Heede Huuset. – Af naturnavnet Holmhede, [Bj 1958 *hɔləm ˈhe·ə*]; MK 1817 Holmhede, hvis forled sigter til arealets beliggenhed mellem et forgrenet vandløb; jfr. indl. under *holm.*

?Huisb.., M 1664 Huisb. Det læderede belæg har ikke kunnet identificeres.

Hvassesgård, gd [Aa 1916 *hwasəs*; Bj 1958 *ˈhwasəsˌgoˈɹ*]. M 1688, DAtl Hvafesgaard; VSKOrig Hvassesgd, Hvasseshuus; M 1844, Gst 1882, Gst Hvassesgaard; Trap, PA 1966 Hvassesgård. – Forleddet er tilnavnet *Hvas.*

Hvingelby, gde [Aa 1916 *hweŋəlby*; Bj 1958 *ˈna·ɹ, ˈsøŋə ˈhweŋəlby*]. Jb 1595 Huingilby; LR 1612 Huinggelbye; M 1664 Huingelbye; MB 1683 Hvingelby / Wingelby; M 1688 Nørre-, Sønder Wingelbye; DAtl Vingelbye, Synder Vingelbye; VSKOrig Vinkelbyegde; M 1844 Norre-, Sønder Hvingelby; Gst 1882, Gst, Trap Hvingelby; PA 1966 N-, S-, Ø-Hvingelby. – Navnet er utvivlsomt af samme oprindelse som Hvingel i Hee sogn, Hind h. (28/5 1450 Hwyngel). Se dette navn.

Højbjerghus, hus [Bj 1958 *höj·bjæɹ*]. M 1844 Højbjerghuus; Gst 1882, Gst Højbjerg. – Af naturnavnet MB 1683, MK 1817 Høybierg. Se indl. om *-bjerg.*

Kirkegård, gd [Aa 1916 *ɜ ḳjæṛg'goˈṛ*; Bj 1958 *ˈḳjæɹ'gˌgoˈɹ*]. Mandt 1610 wed Kierke; KronSk 14/6 1664 Kierchegaard; DAtl Ved Kirken; M 1844 Kirkgaard; Gst 1882, Gst Kirkegaard; Trap, PA 1966 Kirkegård.

Kjelder, gde [Aa 1916 *ḳjeḷəṛ*; Bj 1958 *ˈvæj·sdə-, ˈö·sdə-, ˈsøŋə-, ˈmæḷ· ˈḳjæḷəɹ*]. 28/9 1523, HardsDipl p. 107 Kieller; Jb 1595 y Kielder; Mandt 1610 Kieller;

LR 1616 kielder; KronSk 23/8 1622 Kielde; Jb 1642 Kielder, Wester Kielder; KronSk 14/6 1664 2 Kielder, 3 Kielder; M 1664 Kielder, Vester Kielder, Knudßgaard i Kielder; M 1688 Wester-, Sønder-, Mellem-, Øster Kiellergaard; Kb 1717 Kieller; Kb 1718 Østerkiæller; DAtl Øster-, Mellem-, Vester-, Synder Kiellergaard; VSKOrig Kieldergaarde, Kielderhuus, Mellemkielderhuus; M 1844 Vester-, Sønder-, Mellem-, Øster Kielder; Gst 1882 Kjelder Gde; Gst, Trap Kjelder; PA 1966 Mellem-, S-, V-, Ø-Kjelder. – Subst. *kælder*, betegnende en såkaldt åben kælder, ɔ: gæstested for gejstlige og andre øvrighedspersoner, jfr. p. 41.

Knudsgård, forsv. gd. Jb 1595 knudtzgaardt; 14/6 1664 Knudsgaard. – Af mandsn. *Knud* ell. subst. *knude* ‚lille højde'.

Korsbol, forsv. gd. M 1688 Øde Caarsboell. – Måske et oprindeligt *Korshøjsbol. I MB 1683 nævnes en Korshøy, i hvis nærhed gården kan antages at have ligget.

Krabbesmark, gd [Aa 1916 *kʀaʁəsmaɐ̯k / kʀavsmaɐ̯k*; Bj 1958 *krawəsmaːg*]. Mandt 1610 krabsmarck; M 1664 Krabsmarch; MB 1683 Krabs-Marck; M 1688, Kb 1717 Krabsmarch; DAtl Krabsmark; VSKOrig Krabesmark gd; VSK Kragermark Gd; M 1844 Krabbesmark; Folketælling 1787 Krabsmarch; Gst 1882 Krabsmark; Gst, Trap, PA 1966 Krabbesmark. – Forleddet er slægtsnavnet *Krabbe*.

Kronborg, gd [Bj 1958 *kʀoˑᵊnbåːjə*]. MB 1683 Øster-, Vester Cronborg Huus; M 1688 Øster Cronborg; Kb 1720 Cronborg huus; DAtl Øster-, Vester Kronborg; VSKOrig, Gst 1882, Gst, Trap PA 1966 Kronborg. – Huset som ligger i udkanten af Kronheden har antagelig fået sit navn heraf; efterleddet *borg* er formodentlig anvendt ironiserende eller spottende, evt. alluderende til slottet Kronborg; jfr. DAtl V 824: „[...] Kron=Hede, ved hvis Ende staaer en ringe Bonde=Hytte med det anseelige Navn Kronborg"; se indl. under *borg*.

Kronheden, bebygg [Aa 1916 *kʀOənhejˌə*; Bj 1958 *ˈkʀoˑᵊn ˌheˑᵊ*]. M 1664 Crondahl; M 1844 Kronheden; Gst 1882, Gst Kronhede; Trap, PA 1966 Kronheden. – Heden tilhørte indtil Fr.III's tid kronen (O.Nielsen, Skodborg H. p. 204).

Legård, forsv. gd. M 1664 Legaard. – Som mulige forled kan nævnes subst. *læ* og subst. *led*, gldа. lēth, f. ‚vej' ell. *led*, gldа. lith, n. ‚låge, led'.

Lomborg, s [Aa 1916 *lom.bəɐ̯e / lombåɐ̯ˈə*; Bj 1958 *ˈlomˑbåːjə ˈsåwˈn*]. Ca. 1325, RO 112 longhburgh; 1385–1411 (ca. 1450, AdelBrevk 17) Langburgh; u.d. 1466 (HardsProvstisReg) Lumborg; u.d. 1482 (HardsProvstisReg) Lumborig; 7/2 1491 Longborg; 28/6 1503 Langborig; 9/10 1503 (1683) Lomborg; 13/3 1508 (LDipl) Lomborg; 1532 (1592 ÆDA III 226) Lomborre, Lomborre hede; KancBrevb 22/4 1574 Lomborg; Jb 1595 Lomborg Sogn, Lomborig; LR 1611 Lomborge; Mandt 1614 Lumborgh; M 1664 Lomborig; M 1688 Lumborg Sogn; DAtl Lomborg Sogn; VSKOrig Lomborg K; M 1844 Lomborg; Lyngby 1870 [*lombårə*]; Gst 1882, Gst Lomborg Ke; Trap, PA 1966 Lomborg. – Forleddet er adj. *lang*, efterleddet subst. *borg*, gldа. burgh i den gamle betydning ‚bakke, bjerg', en betydning som må have været bevidst hos den hér i sognet fødte astronom og matematiker Christen Sørensen (1562–1647), da han antog sognenavnet som slægtsnavn i den latiniserede form Longomontanus, ɔ: Langbjerg. Se iøvrigt indl. under *borg*.

Lomborg Mølle, forsv. mølle. 16/12 1476 (LDipl) Longborg mølle; 5/1 1506 Langborregmølle; Jb 1595 Lomborg Mølle; M 1664 Lomborrig Møllested.

Lundsby, gde [Aa 1916 *lunsby*; Bj 1958 *luŋsby, sdowə-, na·ɹ-, væj·sdə ˈluŋsby*]. Dag? 1473 (HardsProvstisReg) Lundtzbye; LR 1611 Lundby, Liuntzby; Mandt 1614 Lundtzbye; M 1664 Lundzbye; M 1688, DAtl Lundsbye; VSKOrig V-, Ø-Lundsbye gde; M 1844 Nørre-, Store Lund(s)by; Gst 1882, Gst, Trap Lundsby; PA 1966 N-, St-, S-, V-Lundsby. – Se indl. under *lund* og *by*.

Lundsbyhus, hus. VSKOrig Lundsbye Huus; M 1844 Lundbyehuus. – Af gårdnavnet Lundsby.

Mark, forsv. gd. LR 1620 paa Marck; Jb 1624 (Morten Jennsen i) marken; Jb 1642 paa March; KronSk 14/6 1664 Marck. – Står muligvis i topografisk forbindelse med Mark i Heldum s. (p. 42). Se indl. under *mark*.

Mosegård, gd [Aa 1916 *moʁ.əsg0ṛ*; Bj 1958 *mo·ᵊsgω*]. Jb 1595 paa Moeß; Jb 1642 paa Moeße; M 1664 Moeße; M 1688 Moesengaard; DAtl Mosengaard; VSKOrig Moesgd; Folketælling 1787 Moese; M 1844, Gst 1882 Mosegaard; Gst Mosegaard, Sr Mosegaard; Trap, PA 1966 Mosegård.

Mosehus, forsv. hus. M 1844 Mosehuus.

Mullesgård, gd [Aa 1916 *muləsg0ṛ*; Bj 1958 *muḷəsgωɹ*]. Jb 1595 Mullisgaardt; Mandt 1610, M 1664, M 1688 Mullisgaard; DAtl Mulesgaard; Kb 1716 Mullisgaard; VSKOrig Mulløsegd; M 1844, Gst 1882, Gst Mullesgaard; Trap, PA 1966 Mullesgård. – Da den tidligst noterede udtale tyder på oprindeligt enkelt /-l-/ eller på /-ll-/ opstået ved assimilation af /-ln-/, kunne der måske foreligge et *Mūlanæs, af subst. glda. *mūli* ‚mule, mund' og *næs*, her betegnende det af engarealer omgivne korte bakkefremspring, hvorpå gården ligger. En anden mulighed er tilnavnet glda. *Muli* (DgP) med sekundært genitiv-s.

Møldambjerg, gd [Aa 1916 *møldamˈbjæṛ'ə*; Bj 1958 *mo̤ldamˈbjæɹ'ə*]. MB 1683 Møldambjerg; M 1688 Mølldamsbierg; Kb 1718 paa Møldambierg; DAtl Møldamsbierg; VSKOrig Møldambierg; M 1844 Møldambjerg; Mansa Møldumbjerg; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Møldambjerg. – Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Mølgård, gd [Aa 1916 *møl·g0ṛ*; Bj 1958 *møl·gωɹ*]. LR 1611 (her?) Mølgaardt; M 1664 Mølgaard; M 1688 Møllergaard; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Gst Mølgaard; Trap, PA 1966 Mølgård.

Møltrup, gde [Aa 1916 *møl'tṛ0p*; Bj 1958 *mo̤l'tʀob, ˈö·sdə-, ˈvæj·sdə-, ˈsdow·ɹ ˈmøltʀʊb*]. 29/8 1504 (1552, EGøyesJb 374) Møltrup; 5/1 1506 Molletorp; 30/10 1510 (1552, EGøyesJb 378), 1552, EGøyesJb 338, 374, 445 Møltrup; Mandt 1614, PrI 1638 Møltorp; Jb 1642, M 1664 Møltrup; M 1688 Møltrup gaard; DAtl Moltrup Gaard; VSKOrig Møldrup gd, Møltruphuus; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap Møltrup; PA 1966 St-, V-, Ø-Møltrup. – Se indl. om efterleddet *torp*.

Nordenkær, gd [Aa 1916 *nʊṛnˈk̥jaˈṛ / nuorənkjaˈr*; Bj 1958 *noɹ·nˈk̥jaˈɹ*]. Jb 1595 y Norden kier; Mandt 1614, Jb 1642 Norden Kier; M 1664 Nordenkierd; M 1688 Nørrekiergaard; DAtl Nørre Kiergaard; VSKOrig Nordenkiærgd; M 1844 Nordenkiær; Gst 1882, Gst Nordenkjær; Trap, PA 1966 Nordenkær.

Nødskov, gd [Aa 1916 *nø·sg0*; Bj 1958 *nøɹsgåw*]. Udstykning 1812 Nødskov; M 1844 Nødskow; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Nødskov. – Forleddet er formodentlig subst. *nød*, glda. nǿt ‚kreatur'; jfr. p. 125.

Povlsbjerg, forsv. gd. MK 1817 Povelsbierg; M 1844 Povelsbjerg; I 1922 Polsbjerg. – Forleddet er antagelig mandsn. *Povl*; se indl. om efterleddet *bjerg*.

På Bjerg, forsv.(?) gd. Jb. 1595 paa bierigh / paa Bierge; Jb 1642 paa Bierig; KronSk 14/6 1664 2 Berg; M 1664 Bierig. – Muligvis samme lokalitet som Østerbjerg. Se indl. under *bjerg*.

Ravnsbæk, gde [Aa 1916 *ʀaʁ.nsbɜk*; Bj 1958 *ˈsøŋə-, ˈnaˑi-, ˈmæl̩ ˈʀawˈnsbæg*]. 1516 (1592 ÆDA III 227) Rauffnszbeck / Rauffnsbeck; Jb 1595 Rauffnsbeck / Raunsbeck; Mandt 1614 Raffuensbeck; M 1664 Raffns bech; M 1688 Neder Raunsbechgaarde; Kb 1716 Rafnsbech; DAtl Neder Ravnsbek Gaard, Synder Ravnsbek; VSKOrig Ravnsbæk gde, Sønder Ravnsbæk; M 1844 Sønder-, Lille-, Mellem-, Nordre Ravnsbek; Gst 1882, Gst Ravnsbæk, Sr Ravnsbæk; Trap Ravnsbæk; PA 1966 L-, Mellem-, N-, S- Ravnsbæk. – Af fuglenavnet *ravn.*

Risbæk, gd [Aa 1916 *ʀis*ˈ*bæk*; Bj 1958 *ʀisˈbæg*]. 28/6 1503 Riisbech kier; KancBrevb ca 12–17/12 1551 (her?) Riisbokier; Jb 1642 Riißbech; M 1664 Riisbeck; M 1688 Risbechgaard; Kb 1722 Riisbech; DAtl Risbek Gaard; Gst 1882, Gst Risbæk Hs; PA 1960, Trap Risbæk. – Se indl. om forleddet *ris* ‚krat'.

Sandborghus, forsv. hus. MB 1683 Snudborg Huuß; M 1688 Sandborig huus. – Det er uvist om forleddet er Snude- eller Sand-. Såfremt efterleddet er subst. *borg* er det muligvis anvendt ironiserende. Se indl.

Sillebjerg, gd [Bj 1958 *seɭəbjæiə*]. MB 1683 silde Bierig; M 1844, Gst 1882, Gst, PA 1966 Sillebjerg. – Uanset den moderne udtales [*ɭ*] må forleddet antages at være plantenavnet jy. *selje* ‚pil'. En eng på stedet kaldes på MK 1817 Pilebjerg Eng. Se også indl. under *bjerg.*

Storbjerg, gd [Aa 1916 *sdoʁ.ərbjær'ə*; Bj 1958 *ˈsdowˑəˌbjæi'ə*]. 12/7 1482 Langburg stoel; 5/1 1506 Langborgstoll; Mandt 1614 Stoer; Jb 1642 paa Stoere; KronSk 14/6 1664 Stor; M 1664 Stoer; M 1688 Storebierig; DAtl Storebierg; VSKOrig Overbierg; Folketælling 1787 Storbierg; M 1844 Storebjerg; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Storbjerg. – Den enestående form på VSKOrig er antagelig inspireret af Underbjerg. Navnet Stor forekommer endvidere som navn på en mark vestfor Nordenkær, MB 1683 Stor, og som navn på to forskellige mindre mosearealer nordøst og øst for Nordenkær, MK 1817 Stormose. Iflg. Guiden 1882 kaldes sognets nordlige del Lomborg Stoer; jfr. ældste belæg. I disse navne indgår subst. *stor,* glda storth ‚krat, ungskov'; se herom under Stor i Tørring sogn (p. 38). Skrivemåderne i de to ældste belæg afspejler en udvikling /rð/ > /l/, som er udbredt i svenske og norske dialekter, men sjælden i dansk; se Chr. Lisse i Festskrift til P. Skautrup p. 155 ff.

Suderhussted, forsv. gd. Jb 1595 Suder Hußstede; Jb 1624 Suder husted; M 1664 Suderhusted. – Forleddet er subst. *suder,* glda. sūtari ‚skomager'.

Tværhulshus, forsv. hs. LR 1620 Thuerhoelle; Jb 1642 Tuerhuolle; KronSk 14/6 1664 Tverhoelle; M 1664 Thuerhoehl; MB 1683 Tuerhuul; M 1688 Tueshulhuuß; DAtl Tverhul Huus; Gst 1882 Tværhul. – Navnet der endnu kendes som benævnelse på den jord hvorpå bygningerne har ligget, I 1922 Tværhul, [Bj 1958 *ˈtwæˑiˌhwål*], indeholder adj. *tvær* ‚hvad der er på tværs' og subst. *hul.* Det skal muligvis ses i relation til det nærliggende Hvolgård (i Rom sogn).

Tybo, gde [Aa 1916 *ɜ tøˑbO*; Bj 1958 *æ ˈtøˑəbo ˌhuwˑs, ˈöˑsdən-, væjˑsdən ˈtøˑəbos* / *ˈöˈsdə-, ˈvæjˑsdə tøˑəbos*]. KronSk 10/3 1558 Tyboesgaard; Kb 1717 (personnavn) Tyboe; MK 1817 Wester-, Øster Tøeboe; M 1844 Vester-, Øster Tølbøll; Gst Thybo; Trap Tybogde; PA 1966 V-, Ø-Tybo. – Indbyggernavnet *thybo* ell. det heraf dannede tiln. *Thybo.*

Underbjerg, gd [Aa 1916 *ånˀərˌ ɜ bjæɾ'ə*; Bj 1958 *ˈoŋ'əi æ ˌbjæi'ə*]. Jb 1595 wnder bierigh; Mandt 1610 wnnderbierg; Jb 1624 Vnder bierig; KronSk 14/6 1664 Underberg; M 1664 Under Bierig; M 1688 under Bierget; DAtl Under Bierget; VSKOrig Underbierg; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Under-

bjerg. – Gården ligger ud mod Hvæskær ved foden af en bakke. Jfr. Underbjerg i Tørring s. (p. 39).

Vandløs Hus, forsv. hus. MB 1683 Wandløs Huuds; M 1688 Wandløs huus. – Efterleddet er adj. *løs* i betydningen ‚som mangler, er borte'; jfr. Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 67.

Vejager, hs. M 1844 Veiagerhuus; I 1922 Vejagerhuse. – Opr. marknavn, MB 1683 Vey agre; MK 1817 Vei Agre.

Østerbjerg, gd [Bj 1958 *'ö·sdə 'bjæi'ə*]. MB 1683, M 1688, DAtl, VSKOrig Østerbierg; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Østerbjerg.

Østergård, gd [Aa 1916 *ö·sdə(r)g0r*; Bj 1958 *ö·sdəgω*]. Jb 1595 Østergaardt; Mandt 1610, M 1664, M 1688, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Gst Østergaard; Trap, PA 1966 Østergård.

Østermølle, forsv. gd. M 1683 Øster møll; M 1688, DAtl Øster Møllested.

2416. Rom Sogn

Anneksgård, gd [Aa 1916 *rom'pnæj·sdg0r*; Bj 1958 *rom'præj·sdgω*]. MB 1683 Prestens Anæxgaard; Kb 1773 Rom Anex-gaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1882 Annexgaard; I 1922 Annexgaard / Rom Præstegaard; Gst Annexgaard, Trap, PA 1966 Anneksgård. – Rom sogn er anneks til Lomborg sogn.

Bastbjerg, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 Bastberg. Jfr. naturnavnet MB 1683, MK 1808 Basbierg. – Forleddet er subst. *bast*. De talrige danske stednavne med forleddet Bast- betegner lokaliteter hvorfra man har hentet materiale til bastreb; jfr. DS X 152 og Kr. Hald i KLNM I 382. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Bjerregård, gd [Aa 1916 *bjærəg0r*; Bj 1958 *bjæiəgω*]. KancBrevb 5/4 1558 Lil Bierggard; KancBrevb 5/8 1562 Lilbierggaard; Jb 1595 Bieregaard; Lillebiergaardtt; KronSk 23/5 1604 Biergaard; Jb 1624 Bierregaard, lille Bierregaard; KronSk 14/6 1664 Bierregaard; M 1664 Bierggaard; M 1688, DAtl Bierregaard; VSKOrig Biergegd; M 1844 Bierregaard; Gst 1882, Gst Bjergegaard; Trap, PA 1966 Bjerregård. – Forleddet er subst *bjerg*, se indl.

Brødtrang, gde [Bj 1958 *'ö·sdə-*, *'væjsdə 'brö'traŋ*]. MB 1683 Brøndtrang; Kb 1767 Brødtrang; VSKOrig Brødtrang huus; Gst 1882, Gst, Trap Brødtrang; PA 1966 V-, Ø-Brødtrang. – Er i 1683 navn på et hus. Betegnelsen er en nedsættende hentydning til jordens magerhed og beboernes fattigdom. 1683-formen beror formentlig på fejlskrivning, selvom dannelsen i sig selv er meningsgivende. Det almindelige ord for ‚brønd' er i Vestjylland kilde.

Dubgård, gde [Aa 1916 *dos.g0r / dåwgə*]. 1531 (O.Nielsen, Skodborg H. p. 189) Dubbegaard; 1539 (Trap) Dwbgaardttz Jordtt; Jb 1595 Diub; Mandt 1614 Dübgaarde, dubbe; LR 1614 Dubbe; LR 1618 Dubgaardt; LR 1620 lille Dubgaardt; Jb 1624 dub; PrI 1638 Rom Dubbe; KronSk 14/6 1664 Dubbe; M 1664 Dübbe, Dübgaard; M 1688 Dybgaard, Mellem-, Neder Dybgaard; DAtl Mellem-, Neder-, Over Dybgaard; VSKOrig Dubbe gde; M 1844 Dybgaard, Mellem-, Neder Dybgaard; Gst 1882 Over-, Neder Dubgaard; Gst Over Dubgaard; Trap Over Dubgård; PA 1966 Dubgård. – Forleddet er oprindelig navnet på en dalsænkning ved Skørbæk, PrI 1638 Rom Dubbe, MB 1683 i dubben, I 1922 [Romdower]. Navnet Dubbe, Dobbe forekommer flere steder i området som betegnelse på fordybninger i terrænet: 28/8 1507 (HdDb 1604) Kirckedubbe ved Lemvig (se p. 5), der formentlig er identisk med de i I 1925

nævnte Duber, nogle dybe dalstrøg omkring Lemvig; I 1922 fra Hee s., Hind h.: Dubenge (H. Veirup 1958 [ˈdɔˈbˌæŋˑ]) „Marskenge med mange Dovstejer, ɔ: Steder hvor Vandet bliver staaende i Fordybninger"; I 1922 fra Humlum s.: [*æ doˑf / æ doˑv*], en kort slugt; PrI 1638 nævner fra Hygum s. dalnavnet Dubbe. Navnet er vel af samme oprindelse som det svenske dialektord dåva, f. ‚lille dal, dalgang, vandhul, ubetydelig lavtliggende vandsamling', der indgår som efterled i en del svenske navne; jfr. Hans Jonsson, Nordiska ord för vattensamling p. 304 og E. Brevner, Sydöstra Närkes sjönamn p. 86, 88 f.). En sideform er subst. jy. *dob* [*doˈv / dof*] ‚en bred lavning i marskenge hvor der jævnlig står vand; smal indskæring af fjorden [ɔ: Ringkøbing Fjord]' (Feilb.). Navnet Dover, som forekommer flere steder er dannet ved r-afledning til samme rod (se DS VIII 100). Jfr. DSÅ I 311.

Hvolgård, gd [Bj 1958 *hwolˑgɯ̽*]. Jb 1595 Huollgaardt; Mandt 1614 hoelgrd; Jb 1642 Huollgaardt; M 1664 Huolgaard; M 1688, DAtl Holgaard; VSKOrig Hulgd; M 1844 Hvolgaard; Gst 1882 Hulgaard; Trap[4] Hvolgd (Hulgd); Gst Hulgaard; Trap Hvolgård; PA 1966 Hvolgård (Hulgård). – Forleddet er subst. *hul*, jy, glda. hul / hol.

Kabbel Hede, forsv. huse. M 1844 Kabbel Hede; Guide 1882 Kabbelhede (Hedeareal). – Området har tidligere tilhørt Kabbel i Nørrelem sogn.

Krogager, gd [Bj 1958 *ˈkroˑqˌaqəs*]. LR 1618 Krog Ager; LR 1620 Krogager; M 1688 Kroeg agger; VSKOrig Krogager; M 1844 Krogagergaard; Gst, Trap Krogager. – Af marknavnet MB 1683 Krog ager. Se indl. om subst. *krog*.

Kvistgård, gde [Aa 1916 *kweˑsgǝr*; Bj 1958 *ˈnaˑɹ-, ˈvæjˑsdə-, ˈöˑsdə ˈkweˑsgɯ̽ / ˈöˑsdə ˈkwæˑsgɯ̽, ˈnaˑɹ ˈkwɛˑsgɯ̽ / ˈkweˑəsgɯ̽*]. Jb 1595 Quistgaardt; Mandt 1614 Quistgaarde; M 1664 Quistgrd; M 1688, DAtl Qvistgaard; VSKOrig Qvistgde; M 1844 Øster-, Vester- Quistgaard; Gst 1882, Gst Kvistgaarde; Trap Kvistgde; PA 1966 N-, V-, Ø-Kvistgård. – O.Nielsen, Skodborg H. p. 190 anfører udtalen [Kvæsgaard]. Navnet skal muligvis sammenstilles med Kvistgård i Vejrum s., Hjerm h., 22/10 1502 (1552) Quessgaard marck (p. 185).

Munkhave, gde [Aa 1916 *moŋgˈhaəˑ*; Bj 1958 *mongˈhawˑ / moŋgˈhawˑ*]. 13/3 1508 (LDipl) Munche-haffue; M 1664 Munchaffue; M 1688 Munchhauge; Kb 1765 Munkhauge; Folketælling 1787 Munchaugehuus; Guide 1882, Gst, Trap Munkhave; PA 1966 V-, Ø-Munkhave. – Iflg. præsteindberetning 1766 har stedet sit navn af at to munke som var blevet fordrevet fra Vosborg har boet hér (O.Nielsen, Skodborg H. p. 189).

Overby, gde [Aa 1916 *åəəɹby*, Bj 1958 *åwəˌiby, ˈvæsdə-, ˈmæʃˑ-, ˈsøŋə-, öˑsdə ˌåwəby / 0wəby*]. Jb 1595 Ouffuerbye / offerby; Mandt 1614 Offuerbye; LR 1620 Mellom-, wester Offuerbye; Jb 1642 Offrbye / Offrebye; KronSk 14/6 1664 3 Ofverbye; M 1664 Offrbye; MB 1683 ofuerbygaar, Mellem-, Wester-, Øster ofuerby(e)gaar; DAtl Øster-, Mellem Overbye; VSKOrig Overbye gde; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap Overby; PA 1966 Mellem-, S-, V-, Ø-Overby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Pilegård, gd [Aa 1916 *piʃˑgǝr*; Bj 1958 *pilˑgɯ̽*]. Jb 1642 Rombpiilgaard; KronSk 14/6 1664 Rompilgaard; M 1664 Rompilgaard; MB 1683 Rompilgaar / Rompildgaar; VSKOrig Piilgd; Gst 1882 Pilegaard; Gst Pilgaard; Trap, PA 1966 Pilgård. – Forleddet er trænavnet *pil*.

Posseti, forsv. hus. MB 1683 Posseti; M 1688 Poselif Hus. – Har ligget på Ørs's mark nær Brødtrang. Etymologien er uvis; er måske et spottenavn, dannet af verb. *posse* ‚drive med sit arbejde, være lad i sine bevægelser' (Skautrup,

Et Hardsysselmål II 54, Feilberg under påsse). Kaldes 1678 Ratterup (O.Nielsen, Skodborg H p. 193), vel af dyrenavnet *rotte* i nedsættende øjemed.

Ravnsbæk, Nørre-, gd [Aa 1916 *na·ṛ ʀaʊ.nsbɜk*]. LR 1620, Jb 1642 Raffnsbeck; KronSk 14/6 1664 Roufnsbech; M 1664 Raffnsbeck; M 1688 Raufnsbek; DAtl Ravnsbek; VSKOrig Ravnsbæk gde, Sønder Ravnsbæk; M 1844, Gst 1882, Gst Ravnsbæk; Trap, PA 1966 Nr Ravnsbæk. – Jfr. Ravnsbæk i Lomborg sogn (p. 47).

Roesgård, gde [Aa 1916 *ʀʊgwəsgOṛ*; Bj 1958 *ˈroˈəsgω / rogwəsgωɹ, ˈroˈəsgωˈhʊgws, ˈgaməl-, ˈnʊj'-, søŋ ˈrogwəsgωɹ*]. 1539, Trap, Roerss Jordt; Jb 1595 Roßgaardt; Mandt 1610 roersgaard (eller raersgaard); Mandt 1614 Roersgaard; Jb 1624 Roesgaard; M 1664, M 1688 Roersgaard; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882 Roesgaard; Gst Roesgaarde; Trap Roesgårde; PA 1966 Gl-, Ny-, S-Roesgård. – Forleddet er antagelig mandsn. glda. Rōir ell. Rōi (DgP).

Rom, sogn [Aa 1916 *ʀom·*]. Ca. 1325, RO 112 runnum; 1444 (1592 ÆDA III 215) Romme; 1471, G&L I 347 (hér?) de Røme; 9/10 1503 (1683) Romme; 13/3 1508 (LDipl) Rom; 13/3 1508 (1700-t.) Komme; KancBrevb o. 24–26/2 1554 Rum; KancBrevb 5/4 1558 Romme; Jb 1595 Romb Sogenn/Rom; Mandt 1610 Rom; Mandt 1614 Romme; Jb 1624 Rom Sogenn; M 1664 Romb Sogn; M 1688 Rom Sogn; VSKOrig Romb K; M 1844 Rom Sogn; Lyngby 1870 [*rom·*]; Gst 1882, Gst Rom Ke; Trap, PA 1966 Rom. – Iflg. Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 89 indeholder navnet – som allerede antydet af O.Nielsen, Skodborg H. p. 183 – et til oldisl. *runnr*, m. ‚busk' svarende subst. Se indl. under *um* om efterleddet *hēm*.

Romby, gde [Aa 1916 *ʀomˈbøj'*; Bj 1958 *ˈromˌbøj' / ˈrom ˈbʊj', ˈsøŋə-, ˈmæɟə-, ˈö·sdə-, ˈna·ɹ ˈromˌbøj', romˈbʊj' ˌhugws*]. Mandt 1614 Rombye; M 1664 Romby; M 1688, DAtl Rom Bye; VSKOrig Rombye; M 1844 Rom og Overby Byer; Gst 1882, Trap[4] Romby; Gst Rom By; Trap Romby; PA 1966 Mellem-, N-, S-, Ø-Romby. – Til sognenavnet Rom; se indl. om *by*.

Romled, gd [Aa 1916 *ʀomˈle*; Bj 1958 *romˈle*]. Mandt 1614 Ved Romled; M 1664 Rombled; Kb (Tørring s.) 1665–66 wed Room led/Room læd; Kb 1773 Rhomleed; VSKOrig Rombled; Folketælling 1787 Romled; M 1844 Rom Leid; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Romled. – Til sognenavnet Rom. Efterledet er subst. *led* ‚markled, gårdsled'. I PrI 1766 siges gården at ligge ved enden af Rom By så tæt ved vejen, at denne går ligesom gennem et gårdsled (O.Nielsen, Skodborg H. p. 188). På VSKOrig (1790) ligger gården dog ikke umiddelbart ved vejen.

Sivborg, gd [Bj 1958 *siwəbåɹə / siv·bɔɹə / siw·båɹə*]. Mandt 1614 (hér?) Siøborgh; M 1664 Sibbeborg; MB 1683 Sibiborre Huus / Sibiborg huus; Kb 1724 (personn.) Siveborg; VSKOrig Seveborg; M 1844 Sevelberghuus; Gst 1882, Gst, Trap Sivborg; PA 1966 Siveborg. – Forleddet er antagelig mandsn. glda. *Sibbi* (DgP); se indl. om efterleddet *borg*.

Skødbæk, gde [Aa 1916 *sgøj.əṛbɜk*; Bj 1958 *sgø·ɹbæg*]. Gst 1845–72 Skjødbæk (vandløb); Gst 1882, Trap[4] Skørbæk; Gst Skjørbæk; Trap Skødbæk (Skørbæk); PA 1966 V-Skødbæk. – Af vandløbsnavnet Skørbæk, se p. 107.

Sodborg, gd [Aa 1916 *soʊ.bɔṛə / so·båṛə*; Bj 1958 *so·ɹbåɹə*]. Jb 1595 Suodborg; Mandt 1614 Suodborgh; Jb 1624 Suodbore husted; PrI 1638 Sodborg; M 1664, Kb (Tørring s.) 1673 Soedborg; MB 1683 Sodeborrig; M 1688 Sodborg; DAtl Sodborrig; VSKOrig Sodborg; M 1844 Sodborggaard; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Sodborg. - Forleddet synes efter de ældste skriveformer at dømme at

have opr. /ō/; det kan være subst. *sod*, glda. sōt, måske hentydende til bygningernes farve. En anden mulighed er mandsn. glda. *Sōti* (DgP). Se indl. om efterleddet *borg*.

Ørs, gde [Aa 1916 *ö·s*; Bj 1958 *ˈvæj̣·sdə-*, *ˈmæl̥-*, *ˈö·sdə ˈö·s*, *ˈö·sˌhugws*]. 21/8 1400 Hørssæ; 9/3 1439 (1552 EGøyesJb 374) Ørsse; 17/2 1455 (1552 EGøyesJb 374) Ørss; 7/8 1469 (1581) Ørsøø; 16/12 1476 (LDipl) Ørsse; 11/6 1484, 7/2 1491, 12/11 1492 Ørss; 1520 (1592 ÆDA III 218) (hér?) Ørsz; KancBrevb o. 12–17/12 1551 Ørs; KancBrevb o. 24–26/2 1554 Ørtz; KancBrevb 7/12 1585 Øers; Jb 1595 Ørß; KronSk 6/6 1608 Ørs; M 1664 Øhrs Hovidgaard; M 1688 Ørs Hofvitgaard; DAtl Ørs Hovedgaard; VSKOrig Store Ørs, Lille Ørsgd; Folketælling 1787 Stor Øertz; M 1844 Vester-, Øster Ørsgaard; Gst 1882 Vr-, Ør Ørs; Gst Vr-, Mellem-, Ør Ørs; Trap Ørs; PA 1966 Mellem-, V-, Ø-Ørs (Ørts). – Ligger på nordsiden af Flynder Å; syd for åen, i Flynder sogn, ligger Flynder Ørs (Jb 1695 Lille Ørß). Til grund for begge navne må ligge et naturnavn, hvis forled er subst. glda. *ōr* ‚sand, grus'. Efterleddet kan næppe bestemmes med sikkerhed; O.Nielsen, Skodborg H. p. 190 nævner som muligheder subst. *næs* og subst. *sø*; en sø findes ikke i det nutidige terræn, men åløbet er omgivet af brede engdrag som tidligere kan have været vandfyldte; subst. ōr anvendes som førsteled almindeligvis i stammeform; hvis man turde antage genitivform kunne efterleddet være det *vad* ‚vadested' som tidligere fandtes hér; som endnu en mulighed kan nævnes subst. *å*, idet navnet kan have været brugt om et afsnit af Flynder Å.

2417. Bøvling Sogn

Agergård, gd [Aa 1916 *aʁəṛg0ṛ*; HV 1963 *ˈawəṛˌgoˈṛ*]. KronSk 22/4 1574, Mandt 1614, M 1664, M 1688 Aggergaard; DAtl Agergaard; VSKOrig Agergaarde; M 1844, Gst Agergaard; Trap, PA 1966 Agergård. – Se indl. om forleddet *ager*.

Annebjerg, gd [HV 1963 *ˈanəˌbjeṛ'ə*]. MK 1801 (1816) Anebjerg; M 1844, Gst 1882, Gst, Trap Annebjerg; PA 1966 Anneberg. – Er muligvis identisk med navnet på en bakke, som nævnes i MB 1683: Agebierg / Argbierg / Arbierg, hvis forled på grund af den vaklende skrivemåde ikke kan bestemmes; vælges formen Age- kunne der tænkes på verb. *age* ‚køre', og navnet skulle da betyde ‚bakke der kan køres opad', hvilket stemmer med at stedet, hvis det er rigtigt lokaliseret, ligger ved vejen som fører over Bøvlingbjerg. Lægges formen Ar- til grund kan forleddet tolkes som fuglenavnet *ørn*, i genitivform; denne tolkning er vel af lydlige grunde den mest sandsynlige; men iøvrigt kan intet sikkert siges om den lydlige sammenhæng mellem de ældre og den moderne form. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Borup, forsv. gd. M 1688 Boerup. – Af mandsn. glda *Bō* (DgP) og *torp*, se indl.

Brendsgård, gd [Aa 1916 *bʀæ'ŋsg0ṛ·*]. Jb 1642 Brensgaard; M 1664 Brennsgaard; M 1688, DAtl Brendsgaard; VSKOrig Brengaard; Folketælling 1787 Brendtsgaard; M 1844, Gst Brendsgaard; Trap Brendsgård; PA 1966 Brændsgård. – Forleddet er muligvis en sideform til subst. ænyda. *brænne*, oldisl. brenna, f. ‚brand, brændt sted'; formelt mulig er også præt.partc. *brændt*, vestjy. [*bræŋ'*], til verb. brænde, der kunne tænkes brugt som tilnavn. Et sådant tilnavn kendes dog ikke.

Brogård, gd [Aa 1916 *bʀå·qəṛ*; HV 1963 *bṛå·goṛ*]. Jb 1595 Brogaardt; M

1664 Braaegaard; M 1688 Broegaard; DAtl Brogaard; VSKOrig, M 1844 Broegaard; Gst Brogaard; Trap, PA 1966 Brogård.

Brørup, bebygg [Aa 1916 *bnə'ṛp / bnōṛp*]. 25/7 1347 Brydorp; o. 1350 (1553 ÆDA V 413) Brørop; 11/11 1360 Brydrop; 5/11 1468 (afskr.?) Brøthrup; 1468 (1553 ÆDA V 419) Brøtrup bro; 9/10 1503 (1683), Mandt 1614, Jb 1624, M 1664, M 1688 Brørup; DAtl Brorup By; M 1844 Brørup By; Gst, Trap, PA 1966 Brørup. - Forleddet er subst. glda. *brȳti* ‚forvalter'; se indl. om efterleddet *torp*.

Bøjehus, hs [HV 1963 *bɔj·*]. Folketælling 1787 Boyerhuus; M 1844 Bøyehuus; Guide 1882 Bøjehus eller Fjord; Gst Bøje. – Forleddet er måske subst. jy. *buder* ‚budfoged, en som tilsiger' (Feilb.).

Bøvling, sogn [HV 1963 *bōw·lən*]. 1300–1320, RO 82 bifling; ca. 1325, RO 112 byflingh; 25/7 1348 (to dok.) Bøuelingh; 11/11 1360 Byflingh; 1398 (DAtl V 857) Bøfling; 1401 (DAtl V 857) Bøflingæ; 15/10 1414 Bøfflingæ; 1400-t., RO 82, Byfling; 24(?)/5 1451 (1581) Bøffling; 11/6 (Axel Urne, død 1653) Bøffling leen; 21/12 1460, u.d. 1460 Bøffling; 18/3 1466 Bøfflingh; 15/6 1467 Bøffling; 5/11 1468 (1575) Bøueling / Bøuelingh; 1468 (1553 ÆDA V 419) Bøuling; 8/7 1471 (vid. 1490) Bøwlingh; efter 16/3 1489 (1600-t.) Bøgling Kirke; 16/2 1490 (LDipl) bøwlingh; 7/2 1491 Bøgling; dag? 1491 Bovling; 12/11 1492 Bøgling; 3/2 1496 Bøfflingh; 16/11 1499 Bovlingensis; 1532, FrIReg 418, Bøwling; KancReg 9/8 1537 Bøgling Gaard; KancReg 9/4 1540 Bøygling Gaard og Len; KancReg 8/3 1543 Bølling; KancBrevb 8/10 1551 Bøvling; KancBrevb 10/12 1569 Beuglinge Slot; LR 1588–93 Beuling Slott, Bouling; Jb 1595 Bøuling; Mandt 1614 Bøwling; M 1688 Bøulling Sogn; DAtl Bøvling Sogn; VSKOrig Bøvling K; M 1844 Bøvling Sogn; Gst Bøvling Ke; Trap Bøvling sogn. – Forleddets etymologi er uvis. Det kunne være et subst. glda. *bifila-, afledt af verb. glda. *bifa* ‚bæve, skælve' og oprindelig have betegnet Bøvling Fjord eller et af vandløbene Ramme Å eller Fåremølle Å. Kr. Hald, Stedn. paa -um, p. 61, sammenstiller navnet med sognenavnet Bælum, Hellum h., Ålborg a. (VJb 1231 (1200-t) Befflum). Jfr. DSÅ I 274 f. og indl. under *-ing*.

Bøvlingbjerg, bebygg [Aa 1916 *bōələn'bjæṛ'ə*]. Jb 1595 bierge; Mandt 1614 Berg; Jb 1642 paa Bierig; M 1844 Bierget / Bøvlingbjerg; Gst 1882, Gst Bøvlingbjerg; PA 1960 Bøvlingbjerg (Bjerget); Trap, PA 1966 Bøvlingbjerg. – Se indl. under *bjerg*.

Bøvling Klit, bebygg [Aa 1916 *ə kle't*]. M 1664 Klit; M 1844 Klitten og Klitengene; Trap, PA 1966 Bøvling Klit.

Bøvling, Øster-, gd [HV 1963 *'ö·stə 'böw·lən*]. Jb 1595 Øster Bøvling; LR 1609 Østerbøulingh; Jb 1642 Øster bouffling / Øster bøuling; M 1664 Øster Bøuffling; M 1688 Øster bøulling; DAtl Øster Bøvling; VSKOrig Østerbøvling; M 1844 Øster Bøvling; Gst, Trap, PA 1966 Ø-Bøvling.

Bådsgård, gd [Aa 1916 *bəgwəsg0ṛ*]. 1574, Trap, Baadsgaard; Mandt 1610 bodtzgaard; Mandt 1614 Boedsgaard; M 1664 Boedtzgd; M 1688 Bodsgaard; DAtl Baadsgaard; VSKOrig Bosgaard; Folketælling 1787 Bodsgaard; M 1844 Boesgaard; Gst Baadsgaard; Trap Bådsgd; PA 1966 Bodsgårde. – Muligvis af subst. *bod*, glda. bōth ‚lille hus, skur, midlertidigt opholdssted'.

Fjord, gd [HV 1963 *æ fjo'ṛ*]. M 1844 Fiord; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Fjord. – Af uvis oprindelse. Hverken beliggenheden eller udtalen taler for forbindelse med subst. fjord.

Fjordside, gd [Aa 1916 *fyəəṛsi*; HV 1963 *fyw·si*]. LR 1616 paa fiordsiden;

KronSk 14/6 1664 Fjordsiden; M 1664 Fiordsside; M 1688 Fiorsdall; DAtl Fjordside; VSKOrig Fiorsig; Folketælling 1787 Fiorßide; M 1844 Fiørside; Sogneprotokol 1844 Fjordside; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Fjordside. – Ligger ved Bøvling Fjord vest for Bøvlingbjerg.

Fåre, stationsby [Aa 1916 *fɔɽə*]. KronSk 22/4 1574 Faar; KancReg 24/5 1545 Foere; KancBrevb 28/4 1561 Forre; M 1664 Faarøe; M 1688, DAtl Faaregaard; VSKOrig Forregd; M 1844, Gst Faare; Trap, PA 1966 Fåre. – Forleddet er antagelig subst. gda **far* ‚overfartssted', oldisl. far, n. ‚vej, spor', anvendt om overgang over Fåre Mølleå; se Vilh. la Cour i FoN IV 50 f. Efterleddet kan i sin afsvækkede form ikke bestemmes med sikkerhed; som muligheder kan foreslås subst. *ved*, gda. with ‚skov', subst. *høj(e)*, gda. hōgh(æ) (Vilh. la Cour l.c.) og subst. *vad* ‚vadested'.

Fåre Mølle, gd [Aa 1916 *fo·ɽmøl / fo·ɽmøl·*]. Mandt 1614 Faarmølle; M 1664, M 1688 Faar Mølle; DAtl Faare-Mølle; VSKOrig Forre Møller; M 1844 Faare Mølle; Gst Faaremølle; Trap, PA 1966 Fåre Mølle.

Gadegård, forsv. gd. M 1844 Søndre-, Lille Gaergaard. – Subst. *gade*, jfr. efterfølgende navn.

Gadekær, gde og huse [Aa 1916 *gɔɽ'ɭɛɜɽ / gå·kjæ*]. Jb 1595 Gadkier; Mandt 1610 gadekier; M 1688 Gadkier; Kb 1693, VSKOrig Gadkiær; M 1844 Nørre-, Sønder Gadekiær; Gst 1882, Gst Gadkjær; Trap Gadkær; PA 1966 N- Gadekær. – Forleddet er subst. *gade*, hér snarest om pladsen mellem en gårds bygninger og den dyrkede mark. Se indl.

Galsgård, gde [Aa 1916 *gal'sg0ɽ / gal'sgə*]. Mandt 1614, Kron Sk 14/6 1664 Galsgaard; M 1664 Galsgaarde; M 1688 Galsgaard; DAtl, VSKOrig Galsgaarde; M 1844 Vester-, Nordre-, Lille-, Øster Galsgaard; Gst 1882 Galsgaard; Gst Galsgaarde; Trap Galsgårde; PA 1966 N-, S-, V-Galsgård. – Forleddet kan være slægtsnavnet *Gal* (DgP).

Gammelgårde, gde [Aa 1916 *gaməlg0ɽ*]. KancBrevb 14/6 1586 Gammelgaard; Jb 1595 gamelgaardt; Mandt 1614 Gamellgaard; KronSk 1664, M 1688 Gammelgaard; DAtl Gamelgaard; VSKOrig Gammelgaarde; M 1844 Vester-, Mellem-, Øster Gammelgaard; Gst Gammelgaard; Trap Gammelgde; PA 1966 Mellem-, V-, Ø-Gammelgårde.

Godballe, gd [Aa 1916 *goɔbalə*; HV 1963 *go·bale*]. Jb 1595 Godballe; Mandt 1614 guodbalge; Jb 1642, M 1664, M 1688 Goedballe; DAtl Godballe; VSKOrig Gaarballe; Folketælling 1787 Goballe; M 1844, Gst, Trap, PA 1966 Godballe. – Forl. er adj. *god*; se indl. om efterleddet *balle*.

Grønkær, gde [HV 1963 *gɾön'kjə*]. Jb 1595, Mandt 1610 Grønkier; M 1664 Grønnkierd; M 1688, DAtl Grønkier; VSKOrig Grøn Kier; M 1844 Grønkiær; Gst Grønkjær; Trap Grønkær; PA 1966 Grønkær, L-Grønkær. – Anvendes endnu på MK 1800 også som naturnavn. Se indl. om efterleddet *kær*.

Halehuse, hse [Aa 1916 *ə hå·l*]. VSKOrig, M 1844 Halehuus; Gst 1882, Trap[4] Halehuse; Gst Halegaard; Trap, PA 1966 Halegård. – Forleddet er subst. *hale*, brugt om den sydlige ende af det tidligere kær Grønkær, MK 1800 Grønkjer Haal.

Himmerigshus, forsv. hs. M 1844 Himmerigshuus. – Anledningen til navnet er ukendt.

Hyldager, hse [HV 1963 *hyl̩·awəɽ*]. Gst 1882 Hylager; Guiden 1882, Gst Hyldager; PA 1966 N-, S-, Ø-Hyldager. – Forleddet er trænavnet *hyld*. Se indl. om efterleddet *ager*.

Højsig, forsv. gd. MB 1683 høußiß Eng; M 1688 Højsig. – Adj. ell. subst. *høj* og subst. *sig*; Jfr. Høvsøre nedenfor.

Høvsøre, gde og huse [HV 1963 *höw·si* / *hö·wsi*]. Jb 1595 paa Høußøer; Mandt 1610 Høffsøer; MB 1683 Høfsøer / paa Høusør / paa Høußøer; KronSk 4/3 1724 Høfsøer; DAtl Heusøre; Gst 1882, Trap, PA 1966 Høvsøre. – Forleddet er antagelig en sammentrækning af navnet Højsig (se ovenfor), hvis udtaleform synes overført på dette navn. Efterleddet er subst. glda. *ør* ‚sandet strandbred', se indl.

Høvsørehus, forsv. hus. M 1844 Høfsorehuus.

Ilvad, gd [Aa 1916 *i·ʃvə*; HV 1963 *i·lvə*]. Jb 1595 Illwodt; Mandt 1614 Iluod; Jb 1642 Iilwod; M 1664 Ilwad; MB 1683 Iil vod / Iiil Vod / Ilwaad / Illewaad; M 1688 Illerwad; DAtl Illevad; VSKOrig, M 1844 Iilvad; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Ilvad. – Hvis navnet i overensstemmelse med den ældste udtaleforms [ʃ] har oprindeligt /ll/ eller /ld/ kan forleddet være adj. glda. *ill*, svarende til oldisl. illr ‚ond, uvenlig' og til adv. ilde. Muligvis er dog [ʃ], som med reservation antaget i DS VII 60, udviklet af enkelt /l/ foran /-v/. En sådan palatalisering kan med sikkerhed påvises foran /b/ (se DS IX 34, navnet Ilbjerg), og i så fald kan forleddet være dyrenavnet *igle*, som er almindeligt i sø- og mosenavne. Denne tolkning må foretrækkes dersom 1963-udtalen er genuin. Se indl. om efterleddet *vad*.

Kirkeby, forsv. gd. Mandt 1610 Kirckebye; Jb 1642, M 1664 Kierchebye; MB 1683 Kirckeby eller Smørpøt. – Formuleringen i MB 1683 synes at bero på at navnet fejlagtigt er blevet overført på gården Smørpøt som ligger tæt syd for kirken. Se indl. om efterleddet *by*.

Klitsgård, gde og hse [Aa 1916 *kle·sgɔr̥*]. Mandt 1614 Klitzgaard / Clitzgaard; Jb 1642 Klidtzgaard paa Sudermarch; M 1664 Klidtzgaard; MB 1683 Kletz Gaard / Kledsgaard; M 1688 Nørre Klitgaarde (?), Kletsgaard; DAtl Klesgaard; VSKOrig Klædesgaarde; M 1844 Klesgaarde; Gst Klitsgaard; Trap, PA 1966 Klitsgård. – Forleddet kan være tiln. *Klit* eller det tilgrundliggende subst.; men den moderne udtale, hvortil skrivemåderne i DAtl og VSKOrig svarer (subst. ‚klæde' udtales i vestjy. [*kle·*]), er i så fald uforklarlig.

Klosterhus, forsv. hus. M 1844 Klosterhus; Guide 1882 Kloster. – Årsagen til navngivningen kendes ikke.

Kolstrup, forsv. gd. Ca. 1450, jfr. DiplDan 6/11 1340, Kolstrøpgaardh; 25/7 1347, ca. 1350 (1553 ÆDA V 413), 11/11 1360 Kolstrop. – Af mandsn. glda. *Kol* (DgP) og *torp*, se indl.

Kristiansborg, hse. PA 1915 Christiansborg; PA 1966 Kristiansborg. – Se indl. om efterleddet *borg*.

Krogshede, bebygg [Aa 1916 *kʀɒsˈheʃ·ə* / *kʀugsˈheʃ·ə*; HV 1963 *kr̥osˈheə*]. 25/7 1347 Kraghsheeth; 11/11 1360 Kragsheet; 1347–60 (1553 ÆDA V 413) Kraghede; Jb 1595 kraxhed; LR 1609 kraxhiede; LR 1612 Kraxhie; Mandt 1614 Krogshiede; Jb 1642 Kraag Heede; KronSk 14/6 1664 Krahiede; M 1664 Kroxh ...; M 1688 Kroegshede; VSKOrig Krogsheede; M 1844, Gst, Trap Krogshede; PA 1966 Mellem-, S-, V-, Ø-Krogshede. – Forleddet kunne være mandsn. eller tiln. glda. *Krak* (DgP), eller et oprindeligt *Krak(æ)sø, med fuglenavnet *krage*, glda. krakæ, oldisl. kráka. Kraghede ligger nærved en nu tilgroet sø.

Kvistbol, gd [HV 1963 *æ kweˑstəs*]. Jb 1595 Quistboll; KronSk 14/6 1664 Quistbol; M 1664 Quistboel; MB 1683 Quest Boell / Quæstboell; M 1688 Quistboell;

DAtl Qvistboel; 1894, O. Nielsen, Skodborg H. p. 264 Kvistes; I 1932 [*æ Kvistes*]. – Gården kaldes nu Vestermark (således allerede på VSKOrig). Forleddet kan være tilnavnet *Kvist*. Muligvis foreligger der dog samme forled som formodet i navnene Kvistgård i Rom s. og i Vejrum s., Hjerm h. (p. 185). Se indl. om efterleddet *bol*.

Køldige, gd [HV 1963 *kjøl'·ˈdi·q*]. Jb 1642 paa Dyge; KronSk 14/6 1664 Køldige; M 1664 Kiøldige / (?) Dige; MB 1683 Kiøll Diige / Kiølldige / Koldig; M 1688 Kiøldiege; DAtl, VSKOrig, M 1844 Kiøldige; Gst 1882 Køldige Hs; Gst Køldige. – Forleddet indgår desuden i nedennævnte Kølhede og i marknavnene MB 1683 Kiøll Tofft og Wester- og Øster Kiølling. Disse lokaliteter er alle beliggende i sognets sydlige del, ikke langt fra Fåremølle Å (broen over åen kaldes i MB 1683 Kiøllhee Broe), hvorfor Køl kan formodes at have betegnet engarealerne langs åen. Samme forled indgår i flere jyske stednavne, bl.a. i Kølvrå, Grove s. Ginding h. (p. 248) og i Kølvring, Vedsted s., Hvetbo h., Hjørring a. (KancBrevb 20/8 1563 Kølvrang); se endvidere DS III 101, VIII 110. Forleddet i disse navne antages af Sv. Aakjær, De danske Heder I 344 at betegne ‚kold, sid, sumpet strækning'; men det svenske dialektord köl (Rietz), hvormed Aakjær sammenstiller det, anvendes specielt om eng ved foden af bjerge og er snarest identisk med subst. (skibs)køl, oldisl. kjǫlr, m., som i norske stednavne anvendes i betydningen ‚fjeldryg'. Fra at betegne bjergryggen er ordet således for de svenske terrænbetegnelsers vedkommende overført til anvendelse på det ved bjergfoden liggende terræn. En lignende anvendelse er næppe tænkelig hér. Forleddet er da snarest adj. jy. *køl* ‚kølig' eller et hertil svarende subst., sigtende på kold og fugtig jordbund.

Kølhede, gd [Aa 1916 *kyli / kjølhiə*; HV 1963 *kyl·he*]. Jb 1595 Køllhede; LR 1612 Kølhie; Mandt 1614 Kiølhie; Jb 1642 Kiølheede; KronSk 14/6 1664 Kølhede; M 1664 Kiølhede; M 1688 Kiøllhede; DAtl Kiølhede; VSKOrig Kiølheede; M 1844 Kiølhede; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Kølhede. – Se Køldige ovenfor.

Lergrav, gd [Aa 1916 *lærgnaa*; HV 1963 *ˈljeˑrˌgraw*]. Folketælling 1787 Leergraw; M 1844 Vester-, Øster Leergrav; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Lergrav.

Lillebjerg, gd [HV 1963 *ˈliləˌbjeˑrˈə*]. Jb 1595 Lillebierg; Mandt 1614 lille bierre / Lillebergh; Jb 1642 lille bierig; M 1664 Lilleberg; MB 1683 Lilleberg / Lillebierg; DAtl Lillebierg; M 1844 Øster-, Vester Lillebjerg; Gst 1882, Gst Lillebjerg. – Ligger på den vestlige del af bakkeformationen Bøvlingbjerg. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Lund, gde [HV 1963 *æ lugwn*]. Jb 1595 Lundt; KronSk 14/6 1664, M 1664, M 1688, DAtl Lund; VSKOrig, M 1844 Lundgaarde; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Lund. – Se indl. under *lund*.

Lykke, gd [HV 1963 *æ løˑk*]. Mandt 1614 Løcken; LR 1618 (her?) Lycke; Jb 1642 paa Lycke; M 1664 Lycke; M 1688 Lycken; DAtl Lykken; VSKOrig Lykke Gd; M 1844 Løkke; Gst 1882, Gst, Trap Lykke. – Subst. *løkke*, glda. lykkia, som er alm. i stedn. i betydningen ‚indhegning, indhegnet jordstykke'. I den nuværende dialekt bruges i denne betydning det beslægtede subst. lukke.

Melgårdshuse, forsv. hse. M 1844 Melgaardshuus; Guide 1882 Melgaard Huse. – Forleddet i Melgård er glda. *methal* ‚mellem'. Det gårdnavn som danner basis for husnavnet er ikke overleveret.

Mosehus, forsv. hus. Jb 1642 paa Moeß; KronSk 14/6 1664 Moeshuset;

Herredsbog 1690 Moes; M 1688 Moese (naturnavn); DAtl Mose; VSKOrig Mos H; M 1844 Mosehuus; Gst 1882 Mose.

Møgelkær, gd [HV 1963 *møqəlkjə*]. Folketælling 1787 Møgelkiærhuuse; Gst Møgelkjær. – Forleddet er adj. *møgel*, glda. mykil ‚stor'. Se indl. om efterleddet *kær*.

Mølgård, gd [Aa 1916 *møl·g0ṛ*]. Jb 1595 Møllegaardt; Mandt 1610, LR 1612, M 1664 Mølgaard; M 1688, DAtl Møllegaard; VSKOrig Mølgaard; M 1844 Møllegaard; Gst Mølgaard; Trap, PA 1966 Mølgård. – Ligger ved Fåremølle Å, nærved Fåremølle.

Mågård, gde [HV 1963 *må·goṛ*]. Jb 1595 Maygaardt; Mandt 1610 Maygaard / Maagaard; Jb 1642 Maegaard; M 1664 Maaegaarde; M 1688 Maagaard; Kb 1693 (personnavn) maigaard; DAtl Magaard; M 1844 Maagaard, Vester Maagaard; Gst Maagaarde; Trap Mågd.; PA 1966 N-, V-, Ø-Mågård. – Forleddet er subst. *made*, se indl.

Mågårdhus, forsv. hus. M 1844 Maagaardhuus.

Nyborg, gd [HV 1963 *nybɔṛə*]. VSKOrig Nyeborg; M 1844 Nyeborghuus; Gst 1882, Gst Nyborg. – Se indl. om efterleddet *borg*.

Præstebol, forsv. gd. M 1688 Prestboell. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Pugpøt, gd [HV 1963 *pu'pət*]. Jb 1595 Pugpøtt; Mandt 1610 pugpøtt; Jb 1642 Pugpott; M 1664 Pugpøtt; MB 1683 Pugpødt, Puppedz March; M 1688 Pugpøll; DAtl Pugpøt; M 1844 Pugpøth; Gst, Trap, PA 1966 Pugpøt. – Forleddet er dyrenavnet *pugge* ‚tudse', efterleddet *pyt* ‚vandhul'.

Rysensten, hgd [Aa 1916 *gaməlböʊ·ləŋ / ʀysnsdi̯ɡn*; HV 1963 *ˈṛysənˌsteɡən*]. MB 1683 Røssensteen; M 1688 Rysensteen hofuitgaard; DAtl Ryssensteen Hovedgaard; VSKOrig Rysensteen; M 1844 Hovedgaarden Ryssensteen; Gst 1882, Gst Rysensten, PA 1960 Ryssensten; Trap, PA 1966 Rysensten. – Nyere navn på Bøvling Slot, som blev omdøbt efter hollænderen Henrik Ruse, som i 1664 fik skøde på slottet og i 1671 blev friherre af Rusenstein (O.Nielsen, Skodborg H. p. 286 f., Trap IX 193).

Rysensten, Vester-, gd [Aa 1916 *nøi̯'böʊ·ləŋ / væi̯·sdə ʀysnsdi̯ɡn*]. Gst 1882, Gst Vester Rysensten; PA 1960 V-Ryssensten; Trap, PA 1966 Vester Rysensten.

Sandemandsgård, gd [Aa 1916 *saŋmənsgo'ṛ*; HV 1963 *ˈsaŋ·maŋsˈgo'ṛ*]. Jb 1642 (personnavn) Sanndmand; VSKOrig Sandemands; Folketælling 1787 Sandmand; M 1844, Gst Sandemandsgaard; PA 1960 Sandmandsgård; Trap Sandemandsgård; PA 1966 Sandmandsgård. – Forleddet er tilnavnet *Sandemand*.

Skadhede, gde [Aa 1916 *sgɔ·ṛhjə / sgað·hjə*; HV 1963 *ˈvæ·stə, ˈö·stə ˈskå·ṛhe*]. Jb 1595 Skadhedgaard; Mandt 1610 Skadhie / Skadhiegaard; LR 1616 Skadhiegaard; Jb 1624 schadhiegard; Jb 1642 Skadheede; M 1664 Schadhede; MB 1683 Schadheed / Skadheed / Skaadehee; M 1688 Skadheede; DAtl Skadhede; VSKOrig Skadehuus; Folketælling 1787 Skadheedehuus; M 1844 Skadhede, Vester-, Øster Skadhede; Gst, Trap Skadhede; PA 1966 V-, Ø-Skadhede. – Forleddet formodes af Sv. Aakjær, De danske Heder I 344 at være et subst. glda. skadd, som betyder ‚sig, strøm'; men herimod taler den moderne udtale, som derimod harmonerer med fuglenavnet *skade*.

Skadhedesten, forsv. gd. M 1844 Skadhedesten.

Skærenholt, forsv. gd. VSKOrig (?) Kærholt; M 1844 Skiernholt; Sogneprotokol 1844 Skierenholt; Gst 1882 Skærenholt. – Med forbehold overfor

den spinkle overlevering synes forleddet at være af samme oprindelse som det hyppigt forekommende vandløbsnavn Skern(e), se p. 16. Se indledn. om efterleddet *holt*.

Smedsgård, gd [HV 1963 ˈ*smes*ˌ*go*ˈ*ṛ*]. Jb 1595 Smidtzgaardt; Mandt 1614 Smitzgaard; M 1664 Smidtzgaard; MB 1683 Smidsgaard; VSKOrig, M 1844, Gst Smedsgaard; Trap, PA 1966 Smedsgård. – Forleddet er subst. *smed* eller det heraf dannede tilnavn.

Smørpøt, gd [HV 1963 *smöṛ'pət*]. MB 1683 Kirckeby eller Smørpot; M 1688 Smørpøt; DAtl Smørpot; VSKOrig Smørpotte; M 1844, Gst Smørpøt; PA 1960 Smørpøth; Trap, PA 1966 Smørpøt. – Af subst. *smør* og *pyt* ‚vandhul'. Ordet smør bruges ofte i stednavne for at betegne frugtbarhed; det er dog tvivlsomt om denne anvendelse foreligger hér; snarere hentydes der ligesom ved engnavnet Klisterpøt i Flynder s. (MB 1683 Klisterpøtt) til vandets eller bundens beskaffenhed, en brug af ordet som formodes i de norske navne Smørvik, Smøråen, Smørbække (NG VII 30, V 228). Varianten Smørpot(te) som forekommer i tre af belæggene skal vel opfattes som et sammenligningsnavn: smørpotte ‚smørkrukke' eller Smørepotte ‚salvekrukke' (jfr. Kalkar og Feilb.).

Storbjerg, gd [Aa 1916 *sdoʊ·əṛbjəṛə* HV 1963 ˈ*stoə*ˌ*bjeṛə*]. LR 1609 stoerbierg; Mandt 1614 Berg; M 1688 Stoerbierg; DAtl Storbierg; M 1844, Gst, Trap, PA 1966 Storbjerg. – Ligger på den østlige del af bakkeformationen Bøvlingbjerg; jfr. Lillebjerg ovenfor.

Storbjerghus, forsv. hs. M 1844 Storbjerghus.

Sudermark, gde [Aa 1916 *sʊr·maṛk*; HV 1963 ˈ*suṛə*ˌ*maṛk*]. Jb 1595, Mandt 1614, M 1664, M 1688 Sudermarck; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst, Trap Sudermark; PA 1966 N-, V-Sudermark. – Forleddet er subst. ænyda. *suder* ‚skomager'; se indl. om efterleddet *mark*.

Sudermarkhus, forsv. hs. VSKOrig Sudermark huus; Folketælling 1787 Sudermarkshuus; M 1844 Sudermarkhus.

Sundsgaard, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 Sundsgaard. – Forleddet er subst. *sund*; sigter formodentlig på Flynder Å's udløb i Inderfjorden; jfr. Gst Sundbroen og Sundhus (tæt nordfor udløbet) og Ulvsund, syd for udløbet, i Flynder s. (p. 73).

Søgård, gd [Aa 1916 *ʂø·gəṛ*; HV 1963 *sjöqoṛ*]. 22/9 1499 (Afskrift) Siøgord; Jb 1595 Siøgaardt; Mandt 1614 Siøgaard; M 1664 Siøgaard; M 1688 Siøegaard; DAtl Siøgaard; VSKOrig Søegaarde; M 1844 Søegaard; Gst Søgaard; Trap, PA 1966 Søgård. – Ligger ved en nu udtørret sø; jfr. Krogshede ovenfor.

Toft, gd og hse. Mandt 1614, Jb 1642 Tofft; KronSk 14/6 1664 Thoft; M 1844 Sønder-, Nørre Toft; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Toft. – Se indl. under *toft*.

Trøjborg, gd [HV 1963 ˈ*tṛöj̈·*ˌ*bɔr'ə*]. Jb. 1642 Trøjborig; M 1664 Throyborig; M 1688, Trøiborg; VSKOrig Trøyborg; Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Trøjborg. – Dette ofte forekommende navn beror antagelig på opkaldelse efter Illiadens Troja. Se herom DS V 284.

Vesterlundhus, forsv. hs. M 1844 Vesterlundhuus. – Se indl. om *lund*.

Vestermarkhus, hs. Folketælling 1787 Vestermark; M 1844 Vestermarkhuus; Gst 1882, Gst Vestermark Hs. – Ligger vestligt i den bebyggede del af sognet.

Villensgård, gde [Aa 1916 *væləmsg0ṛ*; HV 1963 ˈ*na·ṛ-*, ˈ*søŋə* ˈ*veləŋsgoṛ*]. Jb 1595 Willßensgaardt; KronSk 14/6 1664 Vilsensgaard i Brørup; M 1664 Vilßennsgaarde; MB 1683 Vilßensgaard; M 1688 Welsensgaard; DAtl Vilsensgaard; VSKOrig Willensgaard; M 1844 Øster-, Vester Villensgaard; Gst 1882,

Gst Villensgaarde; Trap Villensgårde; PA 1966 N-, S-Villensgård. – I Jb 1595 kaldes en af beboerne (Christen) *vill.* Forleddet er formodentlig bestemt form genitiv af dette tilnavn. Med hensyn til anvendelse af efterhængt bestemt artikel kan jævnføres med typen kalgårdsens (dige). Den moderne form synes at bero på omtydning af forleddet til mandsn. Villum.

Østerby, gde [Aa 1916 *ö·sdərby*]. KronSk 24/3 1587 Østerbye; M 1688, DAtl, M 1844 Østergaard; Gst 1882, Gst Østerby Gd; Trap, PA 1966 Østerby. – Se indl. om efterleddet *by.*

Østergaard, gd [Aa 1916 *ö·sdərgɑ̊r*]. Jb 1595, Mandt 1614, M 1664, M 1688, DAtl, Gst 1882, Gst Østergaard; Trap, PA 1966 Østergård.

Ågård, gd [HV 1963 *å·gor*]. Jb 1595 Aagaard; Mandt 1614 Aaegaard; M 1664 Aaegaarde; KronSk 14/6 1664 Aagaard; VSKOrig Aagaarde; M 1844 Øster-, Vester Aagaard; Gst Aagaard; Trap, PA 1966 Ågård. – Ligger ved Fåremølle Å.

2418. Flynder Sogn

Agergårde, gde [Aa 1916 *aəərgɑ̊r*]. Udat. (1524 ÆDA IV 411) Aggergard; M 1664, M 1688 Aggergaard; DAtl Agergaard; VSKOrig Agergde; M 1844, Gst Øster-, Vester Agergaard; Trap, PA 1966 Ø-Agergård. – Se indl. om efterleddet *ager.*

Bak, gd [Aa 1916 *ə ba'k*]. M 1664 Bache; M 1688 Bach; DAtl Bak; VSKOrig Bakke; M 1844 Bach; Gst, Trap, PA 1966 Bak. – Navnet indeholder subst. *bakke.*

Birk, forsv. gd. M 1688 Birch. – Navnet indeholder formentlig kollektivet *birke* ‚bevoksning med birk'.

Bodrøgel, gde og hse [Aa 1916 *boʊ.ənöqəl*; HV 1963 *ˈboəˌröqəl*]. Kb 1694–99 bodrygel; VSKOrig Boelryggel, Boelrøgelhuus; Folketælling 1787 Bodryggel; M 1844 Boderøgel; Gst 1882 Bodrøgel; Guide 1882 Højbodrøgild; Gst Bodrøgel; PA 1960 Bodrøgild, Ny Bodrøgild; Trap Bodrøgel; PA 1966 Bodrøgel, Ny Bodrøgel. – Af et marknavn, som i MB 1683 skrives (Nørre og Sønden) Bodregel. Forleddet er subst. *bod* ‚skur, hytte', efterleddet *røgel* ‚hob, dynge'.

Brandborg, gde og hse [HV 1963 *brɑ̊·ŋbɔrə*]. KancReg 24/5 1545 Brandbierig Gaard; 1574, Trap, Brandborg; M 1664 Branndborig; M 1688 Brantborg; Kb 1694–99 brandborig; VSKOrig Brandborg; Udstykning 1805 Brandenborg; M 1844 Lille-, Store Brandborg; Gst Brandborg, Lle Brandborg; Trap Brandborg; PA 1966 L-, St-Brandborg. – Forleddet er subst. *brand* ‚sted hvor noget er afbrændt', efterleddet *bjerg* eller *borg,* se indl.

Brogård, forsv. gd. 28/3 1503, 22/10 1505 Brogard. – Har efter beskrivelsen i 28/3 1503 ligget i Krogsmark, muligvis hvor nu stationsbyen Bækmarksbro ligger.

Bækmark, gd og hse [HV 1963 *bæ'gmɑ̊rk*]. 1462 (1574 ÆDA II 385), 30/10 ell. 6/11 1468 (afskrift?) Beckmarck; 7/2 1491 Beckmark; 1494 (1540–49 ÆDA II 330) Beckemarc; 12/5 1495, 29/6 1504 (1552 EGøyesJb 366) Beckmarck; 13/3 1508 (LDipl) Bechmarch; 1518 (1540–49 ÆDA II 323) Beckemarck; KancReg 9/8 1537 Beckemarcks Gaard og Mølle; KancReg 24/5 1545 Beckemarck Gaard og gods; KancBrevb o. 12–17/12 1551 Beckmarck; KronSk 22/4 1574 Beckemarch; M 1664 Beckmarchs Houidgaard; M 1688 Bechmarch hofuitgaard; DAtl Bekmark Hovedgaard; VSKOrig Bækmark Gd; M 1844 Hovedgaarden Bekmark; Gst, Trap, PA 1966 Bækmark. – Se indl. om efterleddet *mark.*

Bækmarksbro, stat.by [Aa 1916 *bægmaṛgs'bʀ0ʊ'*; HV 1963 *'bæ'kmaṛks-ˌbro'*]. MB 1683 Bechmarchsbroe; M 1688 Bechmarch Brochhuuß; VSKOrig Bækmarksbroe; M 1844 Bekmarksbro; Gst 1882 Bækmarkbro; Gst, Trap, PA 1966 Bækmarksbro. – Oprindelig navn på broen over Flynder Å, syd for Bækmark.

Bændal, gd [HV 1963 *bən'då'l*]. Mandt 1610 bannddael; M 1664 Banddahl; M 1688 Bandall; DAtl Bandal; VSKOrig Bandahl; M 1844 Randahl; Sogneprotokol 1844 Bandahl; Gst 1882, Gst Bændal; I 1956 [Ben'daal]. – Gården ligger på kanten af en kort, bueformet dal med et bækleje af samme form. Forleddet er muligvis oprindelig navn på bækken; det kan indeholde subst. *bånd*, glda. band, der kendes som vandløbsnavn andensteds, se NG X 332; muligvis også i et sjællandsk Bandebæk (DSÅ I 116); endvidere indgår subst. bånd i det skånske sønavn Bandsjön (DSÅ I 116). Vokalskiftet fra /a/ eller /å/ til /æ/ eller /ə/ beror formentlig på vokalsvækkelse som følge af sidsteledstrykket. Et beslægtet subst., glda. *benda, f., af lignende betydning som bånd indgår i flere norske vandløbsnavne (NG XIV 216, 332; NE p. 10) og muligvis i et jysk højnavn, Bendhøj (DS IX 66).

Flynder, s [Aa 1916 *fløŋəṛ*; HV 1963 *fløŋə(ṛ)*]. 1300–1440, SRD V 538 Flyndær / Flynder; ca. 1325, RO 112 flundæræ; 1350–1400, RO 75 flundær; 26/6 1419 (vid. 12/12 1544) Flynder; 24/7 1439, RO 113 flundæræ; ca. 1440, RO 60 flunder; 16/12 1476 (LDipl) Flynner mølle; 7/2 1491 Flynder; 1495 (HardsProvstisReg) Flyner kircke; dag? 1499 (HardsProvstisReg) Flyner; 25/1 1500 (1552 EGøyes Jb 371) Flønder sogenn; u.d. 1501 (HdDb 1541–43) Flynder s.; u.d. 1501 (Hards ProvstisReg) Flyner; 28/6 1503 Flønder aa, Flønderøre vedel; 9/10 1503 (1683) Flønder, Flønder Ørvejle; dag? 1503 (1540–44) Flynder kirckii; 4/3 1504 Flønder øre vedle / Flønder øræ vedell; 11/7 1508 Flønder Mark; u.d. 1512 (1536–43) Flønder sogen; u.d. 1512 (HardsProvstisReg) Flyner; KancBrevb 15/9 1556 Flønder; Jb 1595 Flønder Sogenn; Mandt 1614 Flynder; M 1664 Flønder Sogn; M 1688, DAtl Flynder Sogn; VSKOrig Flynder K; M 1844 Flynder Sogn, Flynder Kirke; Gst Flynder Ke; PA 1966 Flynder. – O.Nielsen, Skodborg H. p. 297 f. opfatter navnet som toleddet med et sidsteled *øre* og et forled som med reservation tænkes sammensat af et til sv. dial. *fly* ‚kær, vandsamling, eng' svarende subst. og suffixet *und*. Denne tolkning finder dog ikke støtte i de overleverede former. Navnet indeholder vel snarere, som foreslået i DS II 7, et ord beslægtet med fiskenavnet *flynder*, ænyda. flunder / flundre / flynder, glda. flundra (Kalkar I 60), oldisl. flyðra, f., germ. *flunþrōn og *flunþriōn, til en rod med betydningen ‚bred, flad' (Walde-Pokorny II 99); af samme oprindelse er norsk flundra, f. ‚stor, bred flad splint' (Aasen; Nuda.Ordb.). Et ord med betydningen ‚bred og flad' kunne passe på Flynder Å og dens leje, som gennemskærer sognet, og i hvis nærhed kirken ligger. Jfr. DSÅ II 119.

Flynder Degnebolig, forsv. hs. M 1688 Deigne Boeligen; M 1844 Flynder Degnebolig.

Flynder Gårde, gde [HV 1963 *'na·ṛ-, væ·stə-, ö·stə fløŋə'go'ṛ*]. Dag? 1451 (Dyrskøt) Fløndergaard; 8/7 1471 (vid 1490) Flynnergaardh; 16/2 1490 (LDipl) flynnergaardh; 12/11 1492 Flyndergord; 8/12 1514 (1552 EGøyesJb 373) Fløndergaard; M 1664 Fløndergaarde; M 1688 Flyndergaarde; VSKOrig Flynder gde; M 1844 Øster-, Vester-, Nørre Flyndergaard; Gst Flynder Gde; PA 1966 N-, V-, Ø-Flyndergård.

Flynder Mølle, gd [HV 1963 *'fløŋə 'møl·*]. 16/12 1476 (LDipl) Flynner mølle;

M 1664 Flønder Mølle; M 1688, DAtl, M 1844 Flynder Mølle; Gst Flyndermølle; PA 1966 Flynder Mølle.

Flynder Ørs, gd [Aa 1916 *ö·s*; HV 1963 *ˈfløŋə ˈö·s*]. 1520 (1592 ÆDA III 218) Ørsz; Jb 1595 Lille Ørß; Mandt 1614 Øerß; Jb 1642 Lille Øhrs; M 1664 Lildøhrs; M 1688, DAtl Lille Ørs; VSKOrig Lille Ørsgd; M 1844 Lille Ørs; Gst 1881–82 Flynder Ørs; Trap[4] Flynder- (ell. Lille-) Ørs; Gst, Trap Flynder Ørs. – Se under Ørs i Rom s. (p. 51).

Folbæk, gd og hse [Aa 1916 *foʁ·əlbək* HV 1963 *fo·lbək*]. 1531 (RigFb 1541, Domme og Fort. I 685) Lille-, Store Folbeck; Mandt 1614 Foelbeck; M 1664 Fuoelbech; M 1688 Store-, Lille Foelbech; Kb 1692–93 Faldbech; DAtl Store og Lille Foelbeck; VSKOrig Foelbækgd.; M 1844 Folbæk; Gst, Trap Folbæk, Folbæk Huse; PA 1966 Folbæk (Foelbæk). – Forleddet er dyrenavnet *fole* ‚ung hest'.

Fåregård, gd [HV 1963 *fɔ·rˈgoˈr*]. Ældre belæg: se Fåre, (p. 53). Gst Faare; Trap, PA 1966 Fåregård.

Galmstrup, gd [HV 1963 *galmsdrop*]. Jb 1642 gammelstrup; M 1664 Galmstrup; M 1688 Gallumstrup; DAtl, VSKOrig Galmstrup; M 1844 Galemstrup; Gst 1882, Trap, PA 1966 Galmstrup. – Forleddet kan være tiln. *Galm* (DgP) ell. subst. jy. *galm*, som betyder dels ‚trykkende varm vind', dels ‚vedvarende stærke vindstød, som gennem en portåbning' (Feilb); den sidst nævnte betydning kunne sigte til særlige vindforhold i den lange øst-vestgående dal hvori gården ligger. Mnty. galm betyder „lauter, scharffer Schall" (Schiller-Lübben); hvis det dansk subst. også kan have haft denne betydning (jfr. at jy. galm også kan betyde ‚råben og støjen, højrøstet tale, larm' (Feilb.)), kunne forleddet oprindelig have været navnet på den nærliggende ret betydelige bæk, betegnende den som ‚den højt- og skarptlydende'. Se indl. om efterleddet *torp*.

Grønkær, gde og hse [Aa 1916 *gʁönŋkɛr*; HV 1963 *gʁön'kjə*]. M 1664 Grønkier; M 1688 Grønkiergaard; DAtl Grønkier Gaard; VSKOrig Grønkiær gde; M 1844 Sønder-, Nordre Grønkiær; Gst 1882, Gst Sr-, Nre Grønkjær; Trap Nr-, Sdr Grønkær; PA 1966 N-, S-, V-Grønkær. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Gåsborg, gd [HV 1963 *go·sbɔrə*]. KronSk 22/4 1574 Gaaseborg; MB 1683 Gaaßebore Leed; M 1844, Gst Gaasborg; Trap, PA 1966 Gåsborg. – Af fuglenavnet *gås* og *borg*, se indl.

Hede, gde [HV 1963 *ˈöstəˌheə, væ·stəˌheə*]. Mandt 1610 paa hiede; M 1664 Heeden; M 1688 Heede; DAtl Hende (!); VSKOrig Heeden; M 1844 Hede; Gst 1882 Hedehuse; Gst, Trap Hede; PA 1966 V-, Ø-Hede.

Husted, gde og hse [Aa 1916 *husdər*]. Gst 1882, Gst, Trap, PA 1966 Husted. – Det hyppigt forekommende navn indeholder appellativet hussted ‚(mindre) gård'; se indl. og J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 84.

Ilkær, gde [Aa 1916 *i·ɭkɛr*; HV 1963 *stoə-, liɭə ˈi·lkjə*]. KancReg 24/5 1545 Illekier; KancBrevb 28/4 1561 Ilkier; M 1664 Ilkierd; M 1688 Jilkier; DAtl Ilkier; VSKOrig Jilkiærgd; M 1844 Iilkiær; Gst 1882, Gst Ilkjær; Trap Ilkær; PA 1966 L-, St-Ilkær. – Forleddet er muligvis adj. glda. ildær, oldisl. illr ‚ond, uvenlig', jfr. adv. ilde. 1963-udtalens ikke-palatale [l] viser dog snarest tilbage til subst. *igle*.

Kannesgård [Aa 1916 *kaŋəsgɔr*; HV 1963 *kanəsgo*]. 1574 (Trap) Kanisgaard; Herredsbog 1690 Canichs-gaard; M 1844 Cannisgaard; Gst 1882, Gst Kannisgaard; Trap[4] Kannesgaard; Trap, PA 1966 Kannisgård. – Gården har tilhørt Ribe domkapitel (O.Nielsen, Skodborg H. p. 306 f.). Forleddet er subst. *kannik*.

Kirkegård, gd [Aa 1916 *kjær'gg0ɾ*; HV 1963 *kjeɾ'kgoɾ*]. M 1664 Kierxgaard; M 1688 Kierchegaard; DAtl Kirkegaard; VSKOrig Kirkegd; M 1844, Gst Kirkegaard; Trap, PA 1966 Kirkegård.

Kirkehus, forsv. hs. Folketælling 1787 1 Huus wed kirken; M 1844 Kirkehuus; Guide 1882 Kirkehus.

Knak, forsv. gd. Mandt 1614 Knack. – Indeholder subst. jy. *knak*, som betyder dels ‚knold, tue på hede', dels ‚mark der er fuld af tuer' (Feilb.). I MB 1683 nævnes Knack Eng.

Kobberup, forsv. gd. M 1664 Kobberup; MB 1683 Kaaffuerup; M 1688 Caaberup; Folketælling 1787 Kobberup; M 1844 Kaaberup; Gst 1882 Kovrup. – Forleddet er antagelig et mandsn., gldа. **Kobbi*, svarende til det vestn. tiln. Kobbi (Lind Bin. p. 207). Samme navn findes i Mejrup s., Hjerm h. (p. 161) og som sognenavn i Fjends h., Viborg a. (DS IX 80); på norsk område indgår forleddet bl.a. i gårdnavnet Kubberød (NG I 342).

Krogsgård, gde [HV 1963 *kɾoqsgoɾ*]. U.d. 1512 (1536–43) Krogisgaardt; udat. (1540–44, RigDb 137) Krogesgaardt; PrI 1638 Krog; M 1664 Kraagsgaard; M 1688 Krogsgaards hofuitgaard; DAtl Krogsgaard Hovedgaard; VSKOrig Krogsgaard huuse; M 1844 Krogsgaard Hovedgaard; Gst Krogsgaard; Trap Krogsgård; PA 1966 Gl-, V-, Ny-, S-Krogsgård. – Hører topografisk sammen med det nedenfor under naturnavne opførte Krogsmark (p. 103) og indeholder samme forled som dette eller er en elliptisk dannelse til et oprindeligt *Krogsmarksgård.

Kærgård, gd [Aa 1916 *kja·ɾg0ɾ*]. M 1664, M 1688, DAtl Kiergaard; VSKOrig Kiærgde; M 1844, Gst Kjærgaard; Trap Kærgård; PA 1966 S-Kærgård.

Mosbæk, forsv. gd. Dag? 1499 (HardsProvstisReg) Mosbech; 1552, EGøyes Jb 338 Mussbeck; Jb 1595 Mudtzbeck; Mandt 1614 Mutzbeck; M 1664 Mudzbech; MB 1683 Moßbech; M 1688 Møßbech; KronSk 10/3 1721 Mutzbeck; DAtl Mosbek; VSKOrig Musbækgd; M 1844 Muusbek. – Det oprindelige bæknavn indgår endnu i naturnavnet Musbæk Sande (Gst); HV 1963 [ˈ*mu·sbək ˌsɑ̂·n*]. Forleddet er subst. *mose*.

Mosegård, gd [Aa 1916 *ə mɔ.əs*]. M 1664 Moeße; M 1688 Moesegaard; DAtl Mosegaard; VSKOrig Moesen; M 1844, Gst 1882 Mosegaard; Guiden 1882 (i daglig tale:) Mose; Gst Mosegaard; Trap, PA 1966 Mosegård.

Mølgård, forsv. gd. LR 1611 (hér?) Mølgaardt; M 1664 Mølgaard; M 1688 Møllgaard; DAtl Møllegaard.

Nidie, forsv. gd? 30/10 ell. 6/11 1468 (afskr.?) (hér ell. i Møborg s.?) Nidie. – Af uvis oprindelse; måske fejl for Drideå, p. 100.

Overmølle, gd [Aa 1916 *åə.ˈmøl*; HV 1963 *ˈåwən æ ˈmøl·*]. U.d. 1512 (1536–43) (hér?) Ouergaardt; Mandt 1614 offuen Mølle; VSKOrig ovenmølle; Folketælling 1787 Owermølle; M 1844 Over Mølle; Gst 1882 Overmølle Gd; Gst, Trap Overmølle. – Forleddet er præp. *oven*, angivende gårdens beliggenhed oven for Flynder Mølle.

Pindstrup, gd [HV 1963 *peŋstɾop*]. VibLandstSkPanteb. 24/3 1625 p. 36 Pænstrup eller Blokhusedt; M 1664 Pinstrup; M 1688 Pindstrup boell; DAtl Pindstrup Boel; VSKOrig Pindstrupgd; M 1844 Pinstrup; Gst 1882, Gst, Trap Pindstrup. – Forleddet kan være det almindeligt udbredte tiln. *Pind* (DgP under Pinn). Da stedet i 1625 også kaldes Blokhuset ‚hus bygget af vandrette træstammer', er det dog nærliggende at antage at forleddet er appellativet *pind* og at navnet er en spøgende eller spottende hentydning til husets byggemåde; se bl.a.

p. 152 om lignende dannelser med efterleddet borg; se også indl. under *torp*.

Puggård, gd [Aa 1916 *pu·gəɾ*; HV 1963 *pu·qgoɾ*]. KancReg 24/5 1545 Pugehiem; Kanc Brevb o. 12–17/12 1551 Pugholm; KancBrevb 11/1 1554 Pugegaardt; KancBrevb 28/4 1561 Puggard; KronSk 22/4 1574 Pugsgaard; Herredsbog 1690 Puggaard; M 1844 Puurgaard; Gst 1882, Gst Puggaard; Trap, PA 1966 Puggård. – Gården antages af O.Nielsen, Skodborg H. p. 306 at have tilhørt Ribe domkapitel, og navnet formodes at være en opkaldelse efter pogeskolen i Ribe, som i den katolske tid hed Puggård. Da imidlertid efterleddet gård synes at være sekundært er det rimeligere at sammenstille navnet med de hyppige naturnavne med dyrenavnet *pugge* ‚tudse' som forled. Formen Puggård kan være en elliptisk dannelse af et *Pugholmgård. Se indl. om *holm*.

Pøtager, gd [Aa 1916 *pø'dasəɾ*; HV 1963 *pö'tawaɾ*]. M 1664 Pøtager; MB 1683 Pyt Ager; DAtl Potager; VSKOrig Potagergd; Folketælling 1787 Pøtager; M 1844 Potager; Sogneprotokol 1844 Pøtager; Gst 1882 Pytager; Trap Pøtager. – Af subst. *pytte* ‚vandhul' og *ager*, se indl.

Ringelhøj, gd [Aa 1916 *ʀeŋəlhyw'*; HV 1963 *ɾeŋəl'hyw'*]. M 1664, M 1688 Ringelhøy; DAtl Ringhøi; VSKOrig Ringelhøy; M 1844 Ringelhoi; Mansa Ringehøj; Gst, Trap, PA 1966 Ringelhøj. – VSKOrig angiver ikke samme lokalitet som Gst. Forleddet er snarest subst. jy. *ringle* ‚en lille rund tørvestak, hvori tørvene sættes sammen for at tørres' (Feilb.).

Ruttenborg, forsv. gd. M 1664 Ruttenborg; M 1688 Ruttenberg; Kb 1694–99 Rutenborig; DAtl Rutenborg. – Forleddet kan være adj. jy. *rutten* ‚ødsel', brugt fordømmende om beboernes levevis eller ironiserende om gårdens ringe bygninger eller dårlige jord. Samme forled antages – i ironiserende anvendelse – i de sønderjyske naturnavne Ruttenkrat, Hjordkær s., S-Rangstrup h., Åbenrå amt (DS VI 285, 303) og Ruttenfelt, S-Skast s., Tønder, Højer og Lø h., Tønder a. (DS V 326). Se indl. om efterleddet *borg*.

Røjgård, gd [Aa 1916 *ʀåj·gOɾ*; HV 1963 *ɾöj·go*]. M 1664 Roygaard; MB 1683 Røygaard; M 1688 Roygaard; Kb 1690–91, DAtl Roigaard; VSKOrig Røygd; M 1844 Roigaard; Gst 1882, Gst Røjgaard; Trap, PA 1966 Røjgård. – Forleddet, som antagelig også indgår i engnavnet Røy Eng (MB 1683) og foreligger som simpleksnavn i Vejrum s., Hjerm h. i naturnavnet 28/5 1519 Rooy, Mb 1683 Rode fald og Lille Rod støcher, er måske det i sønderjyske stednavne almindelige efterled *roj*, glda. *roth, en a-omlydt sideform til glda. ruth, oldisl. ruð, n. ‚sted som er ryddet i skoven ved at fælde de dér stående træer'.

Råkær, gde og hse [Aa 1916 *ʀɔ'ɬəɾ*]. KancBrevb 7/12 1578 Rokier; M 1664 Raakierd; M 1688 Raakiergaard; DAtl Rakiergaard; VSKOrig Røykiergd; Folketælling 1787, M 1844 Raakiær; Mansa Rotkjær; Gst Raakjær; Trap Råkær; PA 1966 Råkær, N-Råkær. – Formen på VSKOrig beror antagelig på sammenblanding med det nærliggende Røjgård. Forleddet kan være dyrenavnet *rå*. Se indl. om efterleddet *kær*.

Sandbæk, gd og hse [HV 1963 *saŋ·bək*]. M 1664 Sanndbech; M 1688 Sandbeck; DAtl Sandbek; VSKOrig Sandbæk; M 1844 Sandbek; Gst, Trap, PA 1966 Sandbæk.

Sighus, forsv. hs. M 1844 Siighuus; Gst 1882 Sighus. – Subst. *sig*, se indl.

Sinkbæk, gde og hse [Aa 1916 *seŋ'gbək*; HV 1963 *seŋ'bək*]. 25/1 1500 (1552 EGøyesJb 371) Sinckebeck; u.d. 1501 (HardsProvstisReg) Store / Storre Sinckebeck / Storre Sinckbeck; 28/3 1503 (1552 EGøyesJb 371), 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 377), Store Sinckebeck, Lidle Sinckebech; Mandt 1614 Sinck-

beck, Stor Sinckbeck; M 1664 Lille-, Stor Sinchebeck; MB 1683 Lille-, Store Sindbeck, Sinchbech; M 1688 Lille Sindbech, store Snidbech; DAtl Store og Lille Sindbek; VSKOrig Lille-, Store Sinkbæk; M 1844 Lille Sinkbek, Store Sindbæk; Gst Ste-, Lle Sinkbæk; Trap Sinkbæk; PA 1966 L-, Ny-, St-Sinkbæk. – Forleddet er muligvis et jy. subst. *sinke*, som indgår i udtrykket [*ræŋ o seŋ'kəbuw'ər*] ‚løbe over gyngende mosebund' og i afledningen [*seŋkəl*] ‚hængedynd' (Feilb.). Det kunne da betyde ‚bundløst jordsmon' ell. lign. og er vel samme ord som mnty. sinke ‚Niederung' (Schiller-Lübben); jfr. det sønderjyske naturnavn Sinkeng (DS V 427).

Stavnstrup, gde [Aa 1916 *sdaʊ.nsdʀ0p*]. KancReg 24/5 1545 Stafvenstrup; KancBrevb 28/4 1561 Stafnsterup; M 1664, M 1688 Staunstrup; DAtl Stavnstrup; VSKOrig, M 1844 Staunstrup; Gst, Trap Stavnstrup; PA 1966 Staunstrup, L-Staunstrup. – Forleddet er antagelig mandsn. glda. *Stafn*; se indl. om efterleddet *torp*.

Stensbæk, gd [Aa 1916 *sdjænsbək*; HV 1963 *stjensbək*]. M 1664 Steennbech; M 1688 Steensbech; DAtl Steensbak; VSKOrig Steensbækgd; M 1844 Steensbæk; Gst, Trap, PA 1966 Stensbæk.

Sti, gd [HV 1963 *sdej·*]. M 1664 Stie; M 1688 Stiie; DAtl Stie; VSKOrig Stiegd; M 1844 Stie; Gst, Trap Sti; PA 1966 Stie. – Navnet indeholder subst. *sti* og har antagelig fået navn efter sin beliggenhed ved Flynder kirkesti (MB 1683 Kierche Stien); jfr. O.Nielsen, Skodborg H. p. 300.

Tarrisgård?, forsv. gd. M 1844 Tarinsgaard; Sogneprotokol 1844 Tarisesgaard. – Af uvis oprindelse. Som muligheder kunne nævnes et iøvrigt ukendt tilnavn, dannet til subst. jy. *tarris* ‚en løjerlig fyr; i det hele taget om hvad der er langt og slapt' (Feilb. fra Hovlbjerg h. og Søvind s.), eller måske snarere en sammensætning af adj. *tør*, vestjy. [*tar'*] og subst. *ris* ‚krat'.

Toft, gd [Aa 1916 *ɜ tåʊt*]. U.d. 1512 (1536–43) Pangis hustet; udat. (RigDb 1540–44) Panges hustet; M 1664 Pungstofft; M 1688 Pangstofft; DAtl Pangstoft; VSKOrig Pangstofte; M 1844 Pangtoft; Trap[2] (1879) Pungstoft; Gst 1882 Toft; Guiden 1882 Pangtoft / (daglig tale) Toft; Gst Toft, Ør Toft; Trap Toft; PA 1966 V-, Ø-Toft. – Forleddet er antagelig subst. *pung*, som forekommer i usammensat form flere steder i Norge som navn på gårde og naturformationer (NG II 14). Et svensk naturnavn Pungestycket, Rödbo s., Hisings h. (OGB IV 146) antages at indeholde pung i betydningen ‚scrotum' i sammenlignende anvendelse. En lignende anvendelse kan foreligge hér, og følelsen af obskønitet kan have været årsag til at forleddet opgives. Se indl. om efterleddet *toft*.

Vang, gd [Aa 1916 *wɔŋ'*]. M 1664 Vanng; M 1688 Wanggaard; Kb (Møborg s.) 1709–11 Vang; DAtl Vangaard; VSKOrig Vanggd; M 1844, Gst, Trap, PA 1966 Vang. – Se indl. under *vang*.

Veje, gd [Aa 1916 *ə væj·*]. Mandt 1614, M 1664 Veye; M 1688 Wejen; DAtl Veien; VSKOrig Veigd; M 1844 Veie; Gst 1881 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Veje. – Subst. *vej*; jfr. Veje i Tørring s. og Nørlem s. (p. 24, 40).

Vibholt, gde og hse [HV 1963 *vi·vhɔlt*]. U.d. 1501 (HdDb 1541–43) Viffholt; M 1664 Vibholdt, Lille Vibholt; M 1688 Wibholt, Lille Wibholt; VSKOrig Store-, Lille Viibholt; M 1844 Store-, Lille Vibholt; Gst Ste Vibholt; Trap St Vibholt; PA 1966 L-, St-Vibholt. – Af fuglenavnet *vibe* og *holt*, se indl.

Øgendal, gd [Aa 1916 *øqndəl*; HV 1963 *ōqəndəl*]. M 1664 Øginddahl; M 1688 Øgendall; VSKOrig, M 1844 Øgendahl; Gst, Trap, PA 1966 Øgendal.

– Forleddet hører antagelig sammen med verb. *øge*, glda. øka, oldisl. auka. Et heraf afledt subst. *aukn, n., en sideform til oldisl. auki, m., ‚forøgelse', antages at indgå i en række norske gårdnavne (NG, indl. p. 42 f.). Et *Økn kan i så fald være det oprindelige navn på vandløbet Øgendal bæk og hentyde til at bækken hér får et stort tilløb. Anvendelsen kan dog også være den samme som ved det til ovennævnte oldisl. auki svarende jyske subst. *øge* ‚kile, øgning', der kan betegne en kileskåren ager (Feilb.).

2419. Møborg Sogn

Amstrup, gde [HV 1963 *am'sdrop*]. 28/6 1503 Amstrup engh, Amstruplvndh; udat. (1524 ÆDA IV 416) Amstrop; M 1664 Amstrup; MB 1683 Ampstrop; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst, Trap, PA 1966 Amstrup. – Samme navn forekommer to steder i Viborg a. (DS IX 93, 230). Forleddet er mandsn. jy. *Amor*, ell. glda. *Amundi*, med nyere s-genitiv, eller et til glsv. Aghmund, oldisl. Ogmundr, svarende mandsn. Se indl. om efterleddet *torp*.

Arnehussted, forsv. gd. 30/10 ell. 6/11 1468 (afskr.?) Arnehusstedt. – Forleddet kunne være gen.sg. af mandsn. *Arne*, glda. Arni, som dog er ret sjældent i ældre dansk. Rimeligere er det måske at antage en elliptisk dannelse til naturnavnet Arnhøj (p. 98).

Bossen, gde [HV 1963 *bɔsən*]. 4/3 1504 Bosens / Bossens; M 1664 Vester-, Øster Bosßenn; M 1688 Vester-, Øster boesen; DAtl Vester-, Øster Bosen; VSKOrig Vester og Øster Bosen; M 1844 Vester-, Øster Bossen; Gst, Trap Bossen; PA 1966 V-, Ø-Bossen. – Måske af mandsn. glda. *Bōsi* ell. *Bō* idet genitivformen i 4/3 1504 kan bero på at der er underforstået et ‚gård' ell. lign. Sv. Aakjær, De danske Heder I 345 nævner som muligt forled subst. jy. *bus* ‚fjorgammelt, vissent græs'.

Bossenbjerg, forsv. gd. KancBrevb 4/7 1588 (her?) Boesingbiergs Mark; M 1664 Bosßenbierrig. – Dannet til ovenstående navn. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Bossenhede, gd. [Aa 1916 *ə heje*; HV 1963 *æ heə*]. M 1688 Heeden; DAtl VSKOrig Heden; M 1844 Bossen Hede; Gst, Trap Bossenhede. – Jfr. ovenstående navn.

Brassens Hussted, forsv. gd. 8/5 1478 Brassens hwsteth; 4/3 1504 Bratzens enmerckis iord. – Forleddet er antagelig mandsn. glda. *Brasn* (DgP); se indl. om efterleddet *hussted*.

Bremhus, hs [HV 1963 *bræm'hus*]. M 1844 Bremhuus; Gst 1873 og 82, Gst Bremhus. – Forleddet er naturnavnet *Brem* (p. 99).

Brohus, hs [HV 1963 *'bro,hus*]. VSKOrig, M 1844 Broehuus; Gst Brohus.

Bækmarksbro, bebygg. – Se under Flynder s.

Donskær, gde og hse [Aa 1916 *dOnskjər*]. MB 1683 Dundßkier / dunskier; VSKOrig Danskier; M 1844 Donskiærhuus; Gst 1873 og 82, Gst Donskjær Hse; Trap, PA 1966 Donskær. – Navnet sammenstilles i DS VI 326 med naturnavnet Donsholm, Bjolderup s., Rise h., Åbenrå a., hvis forled tolkes som en mulig sammentrukken form af plantenavnet donnemo(r)s ‚dunhammer' (Feilb., ODP); se indl. om efterleddet *kær*.

Dride, forsv. gd. M 1664 Dridie; M 1688, DAtl Dride; VSKOrig Dredig; M 1844 Drediegaard. – Efter ånavnet Drideå (p. 100).

Elkærhus, hs [HV 1963 *ælkjə'hugws*]. VSKOrig, M 1844 Elkiærhuus; Gst Elkjær Hs. – Til engnavn, MB 1683 Elkier. Af trænavnet *el* og *kær*, se indl.

Grebsgård, gd [Aa 1916 *gʁe'vs*]. 28/6 1503 Grebs engh; M 1664 Grebs; DAtl Krebsgaard; Kb 1799–21 Greeb; VSKOrig Krebsgaard vulgo Grevs; M 1844 Grebs; Gst 1873 og 82 Gribs; Gst Grebs; Trap, PA 1966 Grebsgård. – Se under Grebsgård i N. Nissum s. (p. 27).

Hedetoft, gde [HV 1963 *'heəˌtɔwt*]. M 1844, Gst 1873 og 82 Hedetoft; Gst Lle Hedetoft; PA 1966 Lle-, St-Hedetoft. – Se indl. under *toft*.

Holmgård, Nørre-, gd [Aa 1916 *na·ɾhɔl·mg0ɾ*]. 6/5 1417 (DueholmDipl) Hollemgardh; 1449 (1591 ÆDA III 186) Holmgaardt; 11/6 1484 Holmgaard / Holmgaardh; 3/2 1496 Hollemgordh; 28/6 1503 Holmgard / Holmgord / Holmgards kirkivaas; 16/8 1503 (LDipl) Holmgard; 24/8 1503 Holmgard / Holmgord; 4/3 1504 Holmgard, Holmgardz mølle; 22/10 1505 Holmgard; før 4/6 1508, påskrift på samme dok. Holmgardt; 11/7 1508 Holmgard; u.d. 1511 (afskr.?) Hollmegardt; FrIReg 1532, p. 418, 424, 425, 450 Hollumgord / Holmgord / Hollumgaard / Holmgaardt; LR 1611 holmbgaard; M 1664 Holmgaardz Houidgaard; M 1688 Holmgaards Hofuitgaard; DAtl Holmgaard Hovedgaard; VSKOrig Nørre Holmgaard; M 1844 Hovedgaarden Nørre Holmgaard; Gst Nre Holmgaard; Trap, PA 1966 N-Holmgård. – Tilføjelsen Nørre- anvendes fra 1700-tallet til udskillelse fra Holmgård i S. Lem s. Gården har tidligere ligget på en holm i engene (O.Nielsen, Skodborg H., p. 224); se indl. under *holm*.

Holmhus, forsv. hs. M 1844 Holmhuus; Guiden 1882 Holmgaard Hus.

Hyldal, gde og hse [HV 1963 *hɥl'dəl*]. 28/6 1503, 4/3 1504 Hølkedall; Kanc Brevb 8/9 1561 Hølekedal; Kron Sk 23/4 1562 Holckedal; M 1664 Hølchdahl; M 1688 Hylchdall; DAtl, VSKOrig Hylkdal; M 1844 Hyldahl; Gst, Trap Hyldal; PA 1966 N-, S-Hyldal. – Forleddet er subst. ænyda. *hylke*, en i-omlydt parallelform til glda. *hulk*; betydningen er ‚hulhed' fx i jorden, og ordet betegner formentlig et område med vandfyldte huller; stedet ligger nær Damhus Å. Subst. hylke forekommer som stednavneelement flere steder, se fx DS XII 76, 188.

Kattenhøj, gd [HV 1963 *kadənˈhyw'*]. M 1664, M 1688 Kattenhoy; Kb 1707–11 Kattenhøy; DAtl Kattenhøi; VSKOrig Kattenhoy; M 1844 Kattenhoi; Gst, Trap, PA 1966 Kattenhøj. – Efterledstrykket kunne tyde på at der i forleddet foreligger et oprindeligt sammensat stednavn, i så fald måske en ung-afledning til dyrenavnet *kat*; herved kunne navnet sammenstilles med Kattinge i Herslev s., Sømme h., Københavns a. (31/10 1364 Kattinge) og med landsbynavnet Kattunge i Västergötland (1383 Katunge); dannelser med -ing og heraf følgende i-omlyd foreligger i det flere steder forekommende Kettinge; se DS XI 33 f., Ståhle, Ortn. på -inge p. 146, 148, 234, 524 f. Forleddet kunne dog også være et opr. *Katteeng.

Kikkenborg, gd [Aa 1916 *kɟgənbɔɾə*; HV 1963 *'kikənˌbɔɾ'ə*]. VSKOrig Kikkenborg Huus; M 1844, Gst Kikkenborg. – Subst. ænyda. *kikkenborg* ‚udsigtstårn'. Stedet ligger på et stort fladt hedeareal, og navnet er sandsynligvis en spøgende hentydning til den vide udsigt. Se indl. om anvendelsen af subst. *borg*.

Kilsbæk, forsv. gd? 27/12 1493 Kielsbeck. – Forleddet er subst. *kil* eller *kile*, se indl.

Krarup, gde [Aa 1916 *kʁå'ɾp*; HV 1963 *krå'rop*]. 28/6 1503 Krarupmay; M 1664, M 1844 Øster-, Vester Krarup; Gst, Trap, Krarup; PA 1966 L-, V-,

Ø-Krarup. – Navnet som forekommer flere steder er muligvis af forskellig oprindelse. Sognenavnet Krarup, Sallinge h., Svendborg a. er sammensat med fuglenavnet krage, glda. kräka (c. 1300 Krakathorp, se DS XIII 98). For det jyske navns vedkommende vil denne tolkning være betænkelig af lydhistoriske grunde. Som foreslået i DS X 16 m.h.t. Krarup i Hem s., Hindborg h., Viborg a. (1489 (1540–49 ÆDA II 350) Krarup) er forleddet i nærværende navn da måske snarere subst. glda. *krā, oldisl. krá, f., no. dial. Kraa (Aasen), krog, hjørne', brugt om hjørner i bygningsrum; men at ordet også har været anvendt om topografiske forhold synes at fremgå af dets forekomst (i usammensat form) i flere norske gårdnavne (NG IV 2 p. 163, X 124, XII 340). Se indl. om efterleddet *torp*.

Kræmmergård, gd [HV 1963 *kræ·məgo*]. Kb 1722 Kræmergaard; M 1844, Gst Kræmmergaard; Trap, PA 1966 Kræmmergård. – Forleddet er antagelig stillingsbetegnelsen *kræmmer*. Navnet forekommer flere steder i landet.

Kræmmergårdhuse, huse. Gst Kræmmergaard Hse; Trap Kræmmergårds Hse.

Kvolsbæk Gårde, gde [HV 1963 *kwolsbək*]. 28/6 1503 Kolsbeck / Kolsbech; 4/3 1504 Kolsbech; M 1664 Koelsbech; MB 1683 Kulsbeck gaarde, Quolß Bech mark, Kvolsbech vaad; M 1688 Kulsbech bye; DAtl Kulsbek; VSKOrig Kuls eller v[ulgo] Qvolsbek; M 1844 Qvolsbek; Gst Kvolsbæk Gde; Trap Kvolsbæk; PA 1966 Mellem-, V-, Ø-Kvolsbæk. – Se under Kvolsbjerg under naturnavne nedenfor p. 104.

Kvolsnær, gd [HV 1963 *æ snæ·r*]. MB 1683 Snære; VSKOrig Kuls Snare; M 1844 Quolsnare; Gst 1873 og 82, Gst Kvolsnær. – Se om forleddet under naturnavnet Kvolsbjerg, p. 104. Efterleddet er antagelig et kollektiv, dannet til plantenavnet jy. *snare* ‚snerle' (Feilb., ODP) og med betydningen ‚bevoksning af snerler'.

Lundgård, forsv. gd. 10/9 1492 Lundgord; 27/12 1493 Lwngord; M 1688, DAtl Lundgaard.

Mosetoft, gd [Aa 1916 *mos.əståst*]. VSKOrig Mosegrd; Gst 1873 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Mosetoft. – Se indl. om efterleddet *toft*.

Møborg, s [HV 1963 *mjø·bɔrə*]. 1297, SRD V 558 Mothb[i]erigh; c. 1325, RO 112 møthburgh; 8/5 1478 Modborgh soghen; 11/6 1484 Myoborrig soghen; 10/9 1492 Mødborgh soghen; 27/12 1493 Myøborg; 28/6 1503 Møyborig s; påskrift på 16/8 1503 (LDipl) Møborigh / møborg / Møborig; 24/8 1503 Myøborgh S.; 9/10 1503 (1683) Miøborg; 4/3 1504 Myøborgh sogn; 22/10 1505 Myøborgh; 11/7 1508 Myøborgh Mark; 1510–25, Rep 2r VII 364 moberg sogen; Kanc Brevb 29/1 1580 Møborg; LR 1611 Møeborg s.; M 1664 Miøborig Sogen; M 1688 Møeborg Sogn; DAtl Møborg Sogn; VSKOrig Møborg; M 1844 Møeborg; Lyngby 1870 [*mjøbårə*]; Gst 1873 og 82 Møborg Ke; Gst, Trap, PA 1966 Møborg. – Forleddet synes at være enten subst. glda. *møtha*, f. ‚møje, træthed' ell. verb. møtha ‚gøre træt, udmatte'. Samme forled indgår muligvis i gårdnavnet Møbjerg, S. Omme s., Nørvang h., Vejle a. (DS VIII 79), hvortil den ældste skriveform Mothb[i]erigh vistnok med urette har været henført (Trap[4] VII 614). Denne form ligesom den senere forekommende med o i forleddet finder måske en forklaring i at subst. møtha kan have vekslet med det beslægtede adj. möth, oldisl. móðr ‚træt, udmattet'; men den kan også være af rent grafisk natur. Formen /miø-/, som første gang er registreret i 1400-tallet, er vanskelig at forklare. Hvis efterleddet oprindelig er glda. biargh, hvilket det

ældste belæg kunne tyde på, kan der foreligge en art fjernassimilation; en anden mulighed er omtydning til subst. ‚mjød'. I Nuda.Orb.[3] antager Kr. Hald, at dette ord, glda. *mioth* (som udvikler sig dels til miøth, dels til møth) er det oprindelige forled.

Møborgå, gd [Aa 1916 *ə o'*; HV 1963 *mjøbɔɽə ˈo'*]. M 1688 Møebierig Aae; VSKOrig Møbierggaard; M 1844 Møeberg Aae; Trap[4] Møborgaa (Aagd.); Gst Møborgaa; Trap, PA 1966 Møborgå. – Gården ligger ved Damhus Å, som tidligere har heddet Møborg Å (28/6 1503 Myøborig aa).

Nordenbjerg, gd og hse [Aa 1916 *nɑrnˈbjæɽ'ə*; HV 1963 *noɽənˈbjeɽ'ə*]. 28/6 1503 Nordhenberig; 4/3 1504 Nordenbergh, Nordenbergs kirkewey; 22/10 1505 Nordenberg; M 1664 Nordennbierrig; M 1688 Nørrenberg; DAtl Norenberg; VSKOrig Norenborg; Kb 1705 Nørenberg; Kb 1715–22 Nornberg / Norenberg; Folketælling 1787 Nordenbierg; M 1844, Gst, Trap, PA 1966 Nordenbjerg. – Bebyggelsen har navn efter beliggenheden på nordsiden af et bakkedrag.

Nordenkær, gd [HV 1963 *æ kjæˈɽ*]. MB 1683 Kier; Kronsk 15/6 1686 kierd; M 1688, DAtl Kiergaard; VSKOrig Kieret eller Kiergaard; M 1844 Nordenkiær; Gst Nordenkjær; Trap, PA 1966 Nordenkær. – Det uoprindelige forled Norden- sigter til beliggenheden nord for et tidligere kær.

Nørmark, hse [Aa 1916 *ɜ naˑɽmaɽk*]. M 1844 Nordmarkhuus; Guiden 1882 Nørmark Huse; Trap Nørmarkhuse. – Se indl. under *mark*.

Overgård, gd [Aa 1916 *åəəgØɽ*]. MB 1683 ofvergaar; M 1688 Ofuergaard; DAtl Overgaard; VSKOrig, M 1844, Gst Overgaard; Trap, PA 1966 Overgård.

Røde Mølle, gd [Aa 1916 *ə ʁøˑməlˑ*]. M 1664 Røe Mølle; M 1688 Røede Mølle; VSKOrig Røde mølle; M 1844 Røde Mølle; Gst 1873 og 82 Rødemølle Gd; Gst, Trap, PA 1966 Rødemølle.

Sandholm, gd [HV 1963 *ˈsaŋˌhɔlˈm*]. M 1844, Gst, PA 1966 Sandholm. – Ligger ved Damhus Å. Se indl. om efterleddet *holm*.

Skrædergård, gde [HV 1963 *sgɽæjəɽgo*]. 28/6 1503 Schredergard; Kanc Brevb 8/9 1561 Skrederegaarden; M 1664 Schredder Gaard; M 1688 Schredergaarden; DAtl Skrædergaarden; VSKOrig Skrædergaarde; M 1844 Øster-, Mellem-, Vester Skræddergaard; Gst 1873 og 82 Skrædergaarde; Gst Skræddergaard; PA 1966 Mellem-, V-, Ø-Skræddergård.

Slykmose, hs [HV 1963 *ˈsləˈkˌmoˑs*]. 28/6 1503 Slichmose, Sløoh; 24/8 1503 (hér?) Sløch; 22/10 1505 Slych; M 1664 Sløchmoeße; MB 1683 Sløch Moeßen; M 1688 (hér?) Moese; DAtl (hér?) Mose; VSKOrig Mosegrd; M 1844 Seikmose; Gst 1873 og 82 Slykmose Hs; Trap[4] Slykmose; Gst Slykmose Hs. – Se under Slyk i Gørding s., Hjerm h. (p. 206).

Smørpøt, gd og hse [Aa 1916 *smØɽˈpət*]. 15/3 1508 (LDipl) Smørpøtt; Kron Sk 31/3 1634, VSKOrig, M 1844 Smørpøt; Gst 1873 og 82 Smørpyt; Gst Smørpøt; PA 1960 Smørpøth; Trap, PA 1966 Smørpøt. – Se under Smørpøt i Bøvling s. (p. 57).

?Snerrengård, forsv. gd? M 1688 Snerrengaard; DAtl Snarengaard. – Forleddet kunne være sammensat af plantenavnet jysk *snare* ‚snerle' og subst. eng; men de to belæg vedrører måske snarest ovennævnte Kvolsnær, hvis forled er uoprindeligt.

Stenbro, gd [Aa 1916 *sdjænˑbnØ*; HV 1963 *stjenˑbɽo*]. M 1664 Steenbrou; M 1688 Steenbroed; DAtl, VSKOrig, M 1844 Steenbroe; Gst, Trap, PA 1966 Stenbro. – Gården ligger ved et lille vandløb.

Stovgård, gde [HV 1963 *sdɔwˑgo*]. M 1664 Øster Stougaard; M 1688 Vester-,

Øster Schoufgaard; DAtl Vester-, Øster Skovgaard; VSKOrig Stougd (2 gde); M 1844 Vester-, Øster Stougaard; Gst Vr-, Ør-Stovgaard; Trap Stovgd.; PA 1966 S-, V-, Ø-Stovgård. – Efter naturnavnet Stovdal (p. 108), hvortil det kan opfattes som en elliptisk dannelse.

Søhus, hs [HV 1963 *sjøhus*]. MB 1683 Søeboed; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844 Søehuus; Gst, PA 1966 Søhus. – Ligger ved østbredden af Tangsø.

Søndergård, forsv. gd. 13/5 1482 (16. årh.) Søndergaardt; KronSk 15/6 1686 Søndergaard. – Det er uvist om der er nogen forbindelse mellem denne gård og et nuværende gårdnavn Søndergård [Aa 1916 *sønərgɔr*]; Trap[4] Søndergd; Gst Søndergaard Hs.

Sønderstrup, forsv. gd. 28/6 1503 Sønderstrup / Sønderstrvp / Sønderstrop; 24/8 1503 Sønderstrop; 4/3 1504 Sønderstrop / Søndersterip / sønders i Terip; 22/10 1505 Sønderstrop. – Forleddet er superlativen *sønderst*, til adj. søndre; se indl. om efterleddet *torp*.

Tolle Hussted, forsv. gd. 13/5 1482 (16. årh.) (hér ell. Nees s.) Tholle Hussted, Tholle Tofte. – Tolle er antagelig gen. af mandsn. *Toli* (DgP). Se indl. om efterleddet *hussted*.

Torbenhøj, forsv. gd.? Dag? 1478 (HardsProvstisReg) Thorbenhøy. – Se indl. om efterleddet *høj*.

Torp, gde og hse [Aa 1916 *tɔrb, tɔr'bhu's*]. 28/6 1503, 4/3 1504 Torp; M 1664 Thorp; M 1688 Torp bye; DAtl Torp Bye; VSKOrig Torp, Torpgde; Folketælling 1787 Torp Bye; M 1844 Øster-, Nør-, Vester Torp, Torphuus; Gst, Trap Torp; PA 1966 N-, V-, Ø-Torp. – Se indl. under *torp*.

Vejhus, hse [HV 1963 *'væj·ˌhu·s*]. M 1844 Veihus; Trap[4], Gst Vejhuse. – Har navn efter beliggenheden ved Ringkøbing-Lemvig landevej.

Vognstoft, gd [HV 1963 *'wɔw'nsˌtɔwt*]. 28/6 1503 Vagenstofft; KronSk 15/6 1686 Vogentoft; M 1844 Vogntoft; Gst 1873 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Vognstoft. – Forleddet er mandsn. glda. *Waghn* (DgP, DS IV 75).

Østerbol, forsv. gd. M 1664 Østerboel. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Østerby, gde og hse [Aa 1916 *ɔ·sdərby*]. Dag? 1478 (HardsProvstisReg) Østerby tofft; KancBrevb 21/6 1582, M 1664, M 1688, DAtl, VSK Orig Østerbye; M 1844, Gst Østerby; PA 1966 Mellem-, N-Østerby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Øster Mølle, forsv. mølle. M 1688 Øster Mølle.

Åbjerg, gd og hse [Aa 1916 *ɔbjærə*; HV 1963 *ɔ·bjeɽə*]. 13/5 1482 (16. årh.) Aaberigs enng; KancBrevb 8/9 1561 Obierg; KronSk 23/4 1562 Oberig; M 1688 Aabiere; DAtl, VSKOrig Aabierg; M 1844 Aabjerg; Trap[4] Aabjærggd, Aabjærghuse; Gst Aabjerg, Aabjerg Hse; PA 1966 Aaberggård; PA 1966 Åbjerg. – Ligger ved Drideå. Se indl. om *bjerg*.

2421. Nees Sogn

Agersende, gd og hse [Aa 1916 *aɛ'ərsəŋ*; Opt. 1924 *aw'siŋ*; HV 1963 *aw(ə)səŋ*]. M 1664 Aggers Lund; VSKOrig Store og Lil: Agerende; M 1844 Store Agerende, Lille Agersende; Gst 1872 og 82, Gst, Trap Agersende; PA 1966 L-Agersende. – Forleddet er subst. *ager*, se indl.

Bakhus, hs [HV 1963 *'ba'kˌhugws*]. VSKOrig, M 1844 Bakhuus; Gst Bakhus. – Er iflg. Guiden 1958 revet ned. Forleddet er subst. *bakke*, se indl.

Bakkenbol, forsv. hs? M 1688 Bachenboel; DAtl Bakenboel. – Forleddet kunne være et mandsn., glda. *Bakken,* som muligvis indgår i det sjællandske sognenavn Bakkendrup i Løve h. (RJb c. 1370 Bakkentorp; se DgP I, sp. 91) og i det sønderjyske Bakkenby (1769 Bag Bakenbye; DS VI 515), Rinkenæs s. Det er dog tænkeligt at nærværende spinkelt overleverede navn (DAtl-formen beror antagelig på M 1688) er et fejlskrevet Bakke-, som i så fald kan betegne samme lokalitet som ovenstående Bakhus; se iøvrigt indl. om efterleddet *bol.*

Ballesig, gde [Aa 1916 *balə'siq'*]. M 1664 Ballesiig; M 1688 Ballesiggaard; DAtl Ballesig Gaard; VSKOrig Ballesig gd.; M 1844 Sønder-, Nørre Ballesig; Gst, Trap Ballesig; PA 1966 N-, S-Ballesig. – Forleddet er subst. *balle,* efterleddet subst. *sig*; se indl. om begge led.

Bjerregård, gde [Aa 1916 *bjærəg0r*; HV 1963 *bjeɽəgo*]. Mandt 1614 Bierregaard; M 1664 Bierriggaard, Lille Bierergaard; M 1688, DAtl Lille Bierregaard; VSKOrig Store og lille Bierregaard; M 1844 Store-, Lille Bierregaard; Gst 1872 og 82 Bjerregaard; Gst Ste-, Lle Bjergegaard; PA 1966 L-, St-Bjerregård. – Forleddet er subst. *bjerg*; se indl.

Brinkhus, hs [HV 1963 *bɾeɳ'khus*]. VSKOrig Brinken; M 1844 Brinkhus; Gst Brinkhus. – Subst. *brink.*

Brunsled, gd [Opt. 1924 *bnuɲs'le*; HV 1963 *bɾuns'le*]. M 1664, M 1688 Brunsled; Kb 1709 brunsled / brundsled; DAtl Brunsled; VSKOrig Brunsleed; M 1844 Brunsted; Sogneprotokol 1844, Gst, Trap, PA 1966 Brunsled. – Den ældste udtaleforms palatale [ɲ] forudsætter /nn/, /nd/ ell. /tn/. Flere tolkninger er mulige. Forleddet kunne være subst. glda. *brunn,* oldisl. brunnr, m., ‚brønd, kilde'; dette ord kan have betydningen ‚stor trind fordybning på marken, hvor der samles vand om foråret' og ‚en lav strækning, der står under vand om vinteren' (Feilb. fra henholdsvis Vendsyssel og Salling). En lignende betydning ville passe godt hér, idet stedet ligger nær det lave fjordareal; jfr. H. Jonsson, Nordiska ord för vattensamling p. 264 og DS VI 245. Efterledstrykket kan tale for at forleddet indeholder et oprindeligt sammensat navn, måske et *Brunnnæs. Udtaleformens [ɲ] kunne vel også være udviklet af gemineret /nn/, opstået i en sekundær nn-gruppe i en sammensætning Brun-næs, af glda. *brūn ‚bryn, kant, skrænt' og næs. Stedet ligger hvor terrænet falder relativt brat mod fjordarealerne; se indl. om *næs.* Efterleddet er subst. glda. *lith,* oldisl. hlíð, f. ‚side, kant', eller glda. *lith,* oldisl. hlið, n. ‚led (i gærde o.lgn.)'.

Brunsledhus, hs. M 1844 Bruunsleedhuus; Guiden 1882 Brunsled Hus.

Bækhus, hus [HV 1963 *'bæ'k|hugws*]. Gst Bækhus. - Hed tidligere Højhus; se dette navn.

Bække, gde [A 1916 *bæ'k*; Opt. 1924 *bæk'by*]. 13/5 1482 (16. årh.) Østerbek; M 1664 Beck; VSKOrig Øster og V. Bekke; M 1844 Øster-, Vester Bek; Gst 1872 og 82 Bækkegaarde; Trap[4] Bække; Gst Bækkegaarde; PA 1966 V-, Ø-Bækkegård. – Af subst. *bæk.*

Fjordside, gde [Opt. 1924 *fyw'sij*; HV 1963 *fywəsi*]. M 1664 Fiorßide; M 1688 Fiørsiddegaard; Kb 1705–07 fiorside; DAtl Fiordside Gaard; VSKOrig Fiorside; M 1844 Fjordsiig; Gst 1873 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Fjordside. – Ligger nærved Nissum Fjord, jfr. p. 52.

Frostesgård, gd [Aa 1916 *'fnösdəs|go'ɾ*; Opt. 1924 *frøsdənsg0*; HV 1963 *fɾɔstəsgo*]. MB 1683 Frostisgaard; Kb 1710 frøstisgaard; Kb 1714–15 Frostisgaard; DAtl Frølesgaard; VSKOrig Frølesgd vulgo Frøstesgaard; M 1844 Trøstesgaard; Gst 1872 og 82, Gst Frostesgaard; Trap, PA 1966 Frostesgård. –

Forleddet er antagelig mandsn. glda. *Frosti* (DgP), som vistnok også indgår i landsbynavnet Frostrup, Egebjerg s., Ods h., Holbæk a. (1448 (o. 1580 ÆDA III 345) Frosterup); i så fald er s-genitiven sekundær.

Gade, gde [Aa 1916 *ə gå·ṛ*; HV 1963 *gå·ṛ*]. M 1664 Ved Gaade; KronSk 15/6 1686 paa Gaade; VSKOrig Gadegd; M 1844, Gst 1872 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Gade. – Navnet indeholder subst. *gade*, her antagelig i betydningen ‚vejen som fører gennem landsbyen'.

Gadehuse, hse. M 1844 Vestergadehuus, Østergadehuus; Guiden 1882 Gadehuse. – Forleddet er subst. *gade* i samme betydning som i foranstående navn, eller navnet indeholder måske snarere subst. *gadehus* ‚(jordløst) hus ved landsbygaden'.

Gammeltoft Hus, hs [HV 1963 *ˈgaməltåwtˌhugws*]. M 1844 Gammel toft Hs. – Se indl. om *toft*.

Gotterup, forsv. gd [Opt. 1924 *gå'tʀop*]. M 1664 Golterup; M 1688 Goltrup boell; DAtl Gotterup Boel. – Navnet kan have eksisteret længere end det fremgår af overleveringen, idet en bemærkning „nedlagt" hos Guiden 1882 taler for at gården endnu erindredes i anden halvdel af 1800-tallet; i så fald kan også udtaleangivelsen være troværdig, hvorved navnet kan sidestilles med Gottrup i Humlum s. (p. 94). På den anden side kan det være betænkeligt at se bort fra de to matriklers skriveformer; lægges de til grund for tolkningen synes forleddet snarest at være dyrenavnet *galt*, eller det heraf dannede mandsn., glda. Galt (DgP); skriveformernes -o- stemmer godt overens med den vestjyske udtale af galt. Se indl. om efterleddet *torp*.

Grønsmølle, gd [Aa 1916, Opt. 1924 *gʀōn'smōl*; HV 1963 *gṛōnsˈmøl·*]. MB 1683 Grøns Mølledam / Grønnes Mølledam; M 1688 Grønnes Møldam; DAtl Grønne-Møldam; VSKOrig Grønne Møldam vulgo Grøns Mølle; M 1844, Gst, Trap, PA 1966 Grønsmølle. – Antages af O. Nielsen, Skodborg H. p. 247 at have sit navn efter en af Ulvsunds ejere som i 1500-tallet bar tilnavnet Grøn. Navnet indeholder dog snarere et vandløbsnavn *Gren* eller en sammensætning hermed, *Grennæs ell. lign. Samme navn indgår formodentlig i nabolokaliteterne (i Møborg s.), VSKOrig Green Hede, Grønkiær Mose, Grønkiær, Gst Grenholm, og i det formodede vandløbsnavn Søndergren (se p. 108). Lydudviklingen /e/ > /ø/ kan være foregået i forbindelse med forkortelse i sammensætningerne; jfr. det fynske navn Ågrønnehus (DS XIII 81).

Gråkær, gde [Opt. 1924 *gråḳə*; HV 1963 *gṛɔ'kjə*]. M 1664 Graakierd; M 1688 Graakier gaard; DAtl Graakier Gaard; VSKOrig Nørre og Synder Graaekiær; M 1844 Nørre-, Sønder Graaekiær; Gst Graakjær; Trap Gråkær; PA 1966 N-, S-, Ø-Gråkær. – Adj. *grå* og subst. *kær*, se indl.

Harpøt, gd [Aa 1916 *hɔṛ'pət*; HV 1963 *haṛ'pōt / haṛ'pət*]. M 1664 Haarpott; MB 1683 Haarpøet; M 1688 Haarpøtgaard; Kb 1709 Haarpyt; KronSk 4/3 1724 Haarpøtt; DAtl Haarpøt Gaard; VSKOrig Harpyt; M 1844 Harpøth; Gst 1872 og 82, Gst, Trap Harpøt; PA 1966 Harpøth. – Forleddet er dyrenavnet *hare*, efterleddet subst. *pyt* ‚vandhul'.

Havgård, gd [HV 1963 *haw·go*]. M 1664 Haugaard; M 1688 Haufgaard; Kb 1708 haffgaard / Haugaard; DAtl Hangaard; VSKOrig Haugd; M 1844 Hougaard; Gst Havgaard; Trap, PA 1966 Havgård. – Forleddet er formentlig subst. *have* i den oprindeligere betydning ‚indhegnet areal'.

Hedehuse, gde. M 1688 Heeden boele; DAtl Heden Boele; VSKOrig Heedegde; M 1844 Vester-, Øster Hede, Vester-, Østre Hedehuus; Guiden 1882, Trap[4] Hedehuse. – Se indl. om *bol*.

Hedemark, bebygg [Aa 1916 *heʃ.əmaɽgs'hu:s*; HV 1963 *heəmaɽks'hugws*]. Gst 1872 og 82, Trap[4] Hedemark Hse; PA 1966 Hedemark. – Se indl. om efterleddet *mark*.

Husted, gd [HV 1963 *hu:sdə*]. M 1664 Husted; VSKOrig Huusted Huus; M 1844 Huusted; Gst, Trap Husted. – Subst. *hussted*, se indledn.

Hvidhusebol, hs?. M 1688 Hvidhuußeboell; DAtl Hvidehuseboel. - Muligvis samme lokalitet som ovenstående Husted (O.Nielsen, Skodborg H. p. 249).

Højhus [Opt. 1924 *hyw'hugws*]. Mandt 1614 wed hiuff; M 1664 Ved Høyenn; VSKOrig Højen; M 1844 Hoy; Gst 1872 og 82 Højhus. – Hedder nu Bækhus, se dette navn.

Jørgensgård, gd [Aa 1916 *jör'nsg0ɽ*; HV 1963 *jörənsgo*]. MB 1683 Jørgens Gaard; M 1688 Jørgensgaard; Kb 1705 Jørginsgaard; DAtl Jørgensgaard; VSKOrig Jørgensgd; M 1844 Jørgensgaard; Trap[4] Jørgensgd; Gst Jørgensgaard; PA 1960 Jørgensgård. – Mandsnavnet *Jørgen*.

Kirkegårde, gde [Aa 1916 (her?) *ʧjæɽ'gbøʃ'*; Opt 1924 *naɽ, syŋəɽ kjær'kgo'ɽ*]. Mandt 1610 Kierkegaard; M 1664 Kierchgrd; M 1688 Kierchebye; DAtl Kirkebye; Folketælling 1787 Kirkbye; VSKOrig Kirkegd; M 1844 Nørre-, Sønder Kirkegaard; Gst 1872 og 82 Kirkeby; Guiden 1882 Kirkegaard; Trap[4] Kirkegde; Gst Kirkegaarde; PA 1966 N-, S-Kirkegård. – Efter beliggenheden ved Nees kirke.

Kirkehus, forsv. hus. M 1844 Kirkehuus.

Knak, gd [Opt 1924 *knak*]. VSKOrig Knak; M 1844 Knak; Gst 1872 og 82 Knakhus; Gst Knak. – Subst. jy. *knak* ‚forhøjning på marken'.

Knæverholm, gd [Opt. 1924 *knævəɽ'hålm*; HV 1963 *knævə'həl'm*]. M 1688 Cnebberholms Boell; DAtl Knebersholm Boel; VSKOrig Kneberholm; M 1844 Knaberholm; Gst 1873 og 82 Knæberholm; Trap[4], Gst Knæverholm; PA 1966 Knæbberholm. – Forleddet kan være subst. jysk *knæbre* ‚fåremøg, små tørre stykker møg' eller et med jysk *knabret* ‚knortet, ujævn' beslægtet ord, eller verb. *knebre*, om fugles, især storkes, lyd.

Koldborg, gd [HV 1963 *kɔl'bɔɽə*]. Jb 1595 Kaalldborigh; Mandt 1614 (her?) Koldborgh; KronSk 14/6 1664, KronSk 15/6 1686 Koldborg; KronSk 10/3 1721 Koldberg; M 1844, Trap[4] Koldborg; Gst Koldborg Gd; PA 1966 Koldborg. – Er hos O.Nielsen, Skodborg H. p. 249, noteret med udtalen [*kolberre*]. Forleddet er adj. *kold* og hentyder antagelig til stedets udsatte beliggenhed nær Bøvling Fjord. Se indl. om efterleddet *borg*.

Koldsø, gd og hse [Opt 1924 *kåʃsə*; HV 1963 *'kɔl'sø'*]. VSKOrig Koldsøe; Gst 1873 og 82 Koldsø Hs; Gst Kolsø; PA 1960 Koldsø, N-, S-, Ø-Koldsø. – Af adj. *kold*.

Krolsgård, forsv. gd. M 1688 Crolisgaard. – Tilnavnet glda. *Krul* eller mandsnavnet glda. *Krulli* med nyere s-genitiv.

Kærdige, gd. Jb 1595 Kierdige; Mandt 1614 Kierdiige; M 1664 Kierdige; M 1688 Kiørdige Boell; KronSk 10/3 1721 (her?) Kirckedige; VSKOrig Kiørdiige; M 1844 Kiærdige; Gst 1872 og 82 Kjærdige; I 1923 Kjærdige [*kjædig*]. – Subst. *kær*, se indl., og *dige*. Jfr. Vestergård.

Kærsidehus, forsv. hus. PrI 1766 (O. Nielsen, Skodborg H. p. 248) Kjærsige; M 1844 Kiærsidehuus; Guiden 1882 Kjærsinehus. – Jfr. Kærside i Bøvling sogn.

Lykke, gd [Aa 1916 *ə lø'k*; HV 1963 *æ lø'k*]. Jb 1595 Giørings Løcke; Mandt 1614 (her?) lyck; LR 1618 (her ell. Bøvling s.?) Lycke; KronSk 15/6 1686 Løche; Kb 1710 lyche; VSKOrig, Guiden 1882 Lykken; Gst, PA 1966 Lykke. –

Subst. *løkke*, gda. *lykkia* ‚indhegning', se indl.; forleddet i Jb 1595 er antagelig sognenavnet Gørding (nabosognet) eller et heraf dannet tilnavn.

Mosebol, gd [Opt 1924 *æ mu·əsbogwl*; HV 1963 *ˈmo·sˌbogwəl*]. M 1688, DAtl Moesboel; VSKOrig Moseboel; M 1844 Molseboel(!); Gst 1872 og 82, Trap⁴, Gst Mosebol; PA 1960 N-, S-Mosebol. – Se indl. om *bol*.

Nees, s, lb [Aa 1916 *nįqəs*; HV 1963 *neqəs*]. Ca. 1325, RO 112, Neæs; 2/10 1486 (1552 EGøyesJb 372) Ness; 25/1 1497 (1552 EGøyesJb 369) Neess; u.d. 1511 (RigFb 1536–43) Mes; udat. (1524 ÆDA IV 411) Neess; Jb 1595 Neess Sognn; Mandt 1614 Nieß; M 1664 Neesz Sogn; M 1688, DAtl Nees Sogn, Nees Bye; VSKOrig Nees; M 1844 Nees, Nees By; Lyngby 1870 [*niˈəs*]; Gst 1872 og 82 Nes Ke; Trap⁴ Nees; Gst Nes; PA 1960 Nes (Nees). – Appellativet *næs*, gda. næs, med tidlig vokalforlængelse (jfr. GG I p. 384). Samme udvikling foreligger i halvønavnet Næs, Karby s., Morsø Sønder h. (11/7 1435 Nees, udtales [*neˈs*]). Jfr. indl. under *næs*.

Nees, Vester-, gd [Opt 1924 *væsdə niˈqəs*; HV 1963 *ˈvæˑstə neqəs*]. M 1664 Vesternees; M 1688 Wester Nees; DAtl Vester Nees; Folketælling 1787 Vesternæs; VSKOrig, M 1844 Vester Nees; Gst 1872 og 82 Vr Nes; Trap⁴ Vester-Nees; Gst Vr Nes; PA 1960 V-Nees. – Til sognenavnet *Nees*.

Nørager, gd [Aa 1916 *naˑɾaəəɾ*; Opt 1924 *naˑnawəɾ*; HV 1963 *ˈnaˑɾˌawˈəɾ*], Mandt 1614 Nør Agger; PrI 1638, M 1664 Nøragger; M 1688 Nørager; DAtl Nørager Gaard; VSKOrig Nøragergd; M 1844, Trap⁴, Gst, PA 1960 Nørager. – Se indl. om *ager*.

Nøragerhuse, gde. Guiden 1882 Nøragerhuse; Trap⁴ Nøragerhuse; PA 1960 N-, S-Nørager.

Nørby Gårde, gde [Aa 1916 *naˑɾbyˈgoˑɾ*; HV 1963 *naˑɾbygoˈɾ*]. M 1664 Nørbygaard; M 1688 Nørbye gaard; 1690, O.Nielsen, Skodborg H. p. 250 Nerreby; DAtl Nørbygaard; VSKOrig Nørbyegde; M 1844 Vester, Øster Nørbygaard; Trap⁴ Nørbygde; Gst Nørby Gde; PA 1966 S-, V-, Ø-Nørby. – Ligger i sognets sydligste del.

Nørgård, Sønder- og **Nørre-,** forsv. gde. M 1844 Sønder, Nørre Nørgaard. – Nørre Nørgård har iflg. I 1923 ligget tæt nord for Sakskær og er nedrevet i 1880'erne.

Pilts Hussted, forsv. gd. (hér ell. i Møborg s.). 13/5 1482 (16. årh.) Pieltz Hussted. – Forleddet er tilnavnet *Pilt*.

Prangsbol, gd. VSKOrig Prangsboel; M 1844 Prangsboel; Gst 1872 og 82 Prangsbol; Gst Prangsbol. – Forleddet kan være tilnavnet *Prang* (DgP).

Rimmer, gde og hse [Aa 1917 *nemɔɾ*; Opt 1924 *æ nimə*; HV 1963 *ɾemə*]. MB 1683 Rimmer; M 1688 Rimmenhuuse; DAtl Rimen Huse; VSKOrig V. og Øst Rimen Huuse; M 1844 Lille, Store Remme; Gst 1873 og 82 Rimme; Trap⁴ Rimmer; Gst Rimme; PA 1966 V-, Ø-Remme. – Subst. jy. *rimme*, der i vestjysk kan betyde ‚langagtig bakkestrækning' (Feilb.).

Rønhuse, gde [Opt 1924 *rønshugws*; HV 1963 *ɾöns*]. Gst 1872 og 82 Rønhuse; Trap⁴ Rønhuse; Gst Rønshus. – Forleddet er enten subst. gda. *rön*. oldisl. hraun ‚stensamling' eller trænavnet *røn*, oldisl. raun.

Sakskær, gde og hse [Aa 1916 *saə.skɟəɾ*; HV 1963 *saw·skjə*]. Mandt 1614 Sax Kier; M 1664 Saxkierdgaard; M 1688 Nørre, Sønder Saxkier; DAtl Nørre, Synder Saxkier; VSKOrig Saxkiærgaarde; M 1844 Sønder, Øster, Vester Saxkiærgaard; Trap⁴ Sakskær; Gst Saxkjær; PA 1966 V-, Ø-Sakskærgård. – Forleddet er subst. *saks*, formentlig om saks til dyrefangst.

Sandbæk, gde [Aa 1916 *saŋˑbək*; Opt 1924 *saŋˑbæg*]. M 1664 Sandbek, Lille Sanndbech; M 1688 Sandbechgaard, Lille Sandbech boell; DAtl Lille Sandbek Boel; VSKOrig Sandbek, Lille Sandbek; M 1844 Store Sandbek, Lille Sandbæk; Trap[4] St.- og L.-Sandbæk; Gst Ste, Lle Sandbæk; PA 1960 L- og St-Sandbæk. – Subst. *sand* og *bæk*.

Skalstrup, lb [Aa 1916 *sgalsdʀ0p*; HV 1963 *skalˑstɾop*]. LR 1609, LR 1616, VSKOrig Skalstrup; M 1844 Skalstrup By; Trap[4], Gst, PA 1960 Skalstrup. – Forleddet er muligvis mandsnavnet gilda. *Skalk* (DgP).

Skavhede, gde og hse [Aa 1916 *sgaʊˑ*; HV 1963 *skawˑˌheə*]. M 1664 Schaffheede; MB 1683 Schaufheede, Lille Schaufheede; M 1688 Schouf Heedegaard, Schouf Heede Huuß; DAtl Skovhede Gaard; VSKOrig Store Skoheede, Trøk eller lille Skovhede; M 1844 Store, Lille Skadhede; Gst 1873 og 82, Trap[4], Gst Skavhede; PA 1960 L-, St-Skovhede. – Navnet Skave forekommer flere steder i Vestjylland, se p. 107, endvidere Skaven, Ølgod s., Ø. Horne h. Ribe a., Skavhede, Kvorning s., Sønderlyng h., Viborg a. Den af Aakjær, De danske Heder I 339, formodede tilknytning til norsk *skabbe* „svag Forhøjning paa Marken med tørt, tyndt og stenet Muldlag" modsiges af de danske navnes udtaleformer. Navnet indeholder snarere et med subst. jysk *skav* ‚hvad der er afskrabet, fint fnug' og verb. *skave* ‚skrabe, gnide' beslægtet subst.; jfr. det sdj. naturnavn Skavris, Farup s., N. Tyrstrup h. (DS III 143). Af anden oprindelse er muligvis navnet Skave, Tyrstrup s., N. Tyrstrup h. (DS IV 286).

Sundgård, gd [Aa 1916 *suŋˑgɔ0ɾ*]. M 1664 Lungaard, Sungaardz Hovidgaard; M 1688, M 1844 Sundgaard; Trap[4] Sundgd; PA 1966 Sundgård. – Ligger nær Søndersund, løbet mellem Indfjorden og Bynsø.

Træbro, forsv. gd. 13/5 1482 (16. årh.) Threbroe; M 1664 Threbron; Kb 1710 træbroe; I 1923 Træbro. – Er i 1923 navnet på en mark, hvorpå der tidligere har ligget et hus, Træbrohus, men har opr. betegnet en bro over den bæk, der har givet Bækgårde navn.

Ulvsund, gd [Aa 1916 *uˑlsʊn*; HV 1963 *uˑlsoŋ*]. 13/5 1482 (16. årh.) Wllsundt / Wlßundt; 28/3 1506 Wlsund; FrIReg 1532, p. 418 Wlswnd; KancBrevb 12–17/12 1551 Ulsundt; M 1664 Ulsund Houidgaard; M 1688 Ulfsunds Hofuitgaard; DAtl Ulsund Hovedgaard; VSKOrig Ulsund; M 1844 Hovedgaarden Ul(d)sund; Gst 1882, Trap[4], Gst Ulsund; PA 1960 Ulfsund. – Muligt af dyrenavnet *ulv*; den moderne udtale viser dog, at forleddet snarest har været identificeret med fuglenavnet *ugle*, vestjysk [*uˑwl*].

Ulvsundby, gde [Aa 1916 *ulsunˈbøjˀ*; HV 1963 *ulsəŋˈbyg̊*]. M 1664 Ulßundbye; M 1688 Ulfsundbye; DAtl Ulsund Bye; VSKOrig Ulsundbye; M 1844 Uldsund By; Trap[4], Gst Ulsundby; PA 1960 V-, Ø-Ulvsundby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Ulvsund Hede, bebygg [Aa 1916 *ulsunˈhejˌə*; HV 1963 *ˈuˑlsoŋ heə*]. MK u.å. Ulsund Hede; M 1844 Uldsund Hede; Trap[4] Ulsundhede; Gst Ulsundhede Hse; PA 1960 Ulsundshede.

Vestergård, gd [Aa 1916 *væjˑsdəɾgɔ0ɾ*; HV 1963 *væˑstəgo*]. Gst 1882 Vestergaard; Trap[4] Vestergd; Gst Vestergaard; PA 1960 L-Vestergård.

Yderste Huse, gde [Aa 1916 *yɾəst*]. VSKOrig Yders Huus; M 1844 Yderstehuus; Gst 1873 og 82 Yderste Hse; Trap[4] Yderste Huse. – Efter beliggenheden i sognets udkant.

Ørnskov, gde [Opt 1924 *öˑʀnsgåu*; HV 1963 *ˈöɾnˌskåw*]. M 1664 Ørnnschouff; M 1688 Ørenschoufboell; DAtl Ørnskov Boel; VSKOrig Ørnskovhuus; M

1844 Ørnskouhuus; Trap[4], Gst Ørnskov; PA 1960 V-, Ø-Ørnskov. – Fuglenavnet *ørn*.

Åges Hussted, forsv. hus. 13/5 1482 (16. årh.) Aageß Hussted. – Forleddet er sønavnet *Agesø*, p. 98. Se indl. om efterleddet *hussted*.

2422. Gudum Sogn

Bedsted, gd [KrM 1970 *bɛsdə*]. Gst 1881 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Bedsted. – Navnet er antagelig ganske ungt. Kan være opkaldelse efter Bested i Thy.

Bjerrum, gde og hse [KrM 1970 *bjæˌiəm*]. 1503 (1592 ÆDA 213) Bjerrum; 1503, 1520, 1530 (1592 ÆDA III 212, 213, 218), KancBrevb 29/3 1579 Bierum; Jb 1597 Store Bierum; Mandt 1610 mellem Biergh / mellom Biergene; Mandt 1614 Bierom / Bierrum / paa Bierge; M 1664 Bierum, Østerbierum, Stoer-, Lidenn Bierum; M 1688 Bierum, Øster-, Store-, Lille Bierum; DAtl Mellem= Bierum, Lille-, Store Bierum; VSKOrig mellembierum, V-, Ø Bierumgd, Lille Bierum; M 1844 Bierum, Øster-, Store-, Lille Bierum; Gst, Trap Bjerrum; PA 1966 L-, Ny-, V-, Ø-Bjerrum. – Navnet er dat.plur. af subst. *bjerg*, glda. biargh, n.; jfr. Hald, Stedn. paa -um og indl. under *bjerg* og *-um*.

Borghuse, hse [Aa 1916 *ə bɔɽ'ə*; KrM 1970 *æ ˈbɔˌjəˌhʊs*]. Mandt 1610 borgh; M 1664 Borrig; M 1688 Boere; DAtl Borre; VSKOrig Borrehuus; M 1844 Borre; Gst 1881 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Borghuse. – Af subst. *borg*, se indl. Bebyggelsen ligger ved Klostermølle Å, ikke langt fra voldstedet Trælborg.

Bredal, gde [Aa 1916 (gl.) *bʁeɽ·l / bʁe·dl*]. U.d. 1465 (1536–43) Nørbredall; u. d. 1465 (1539) Nør Bredal; 1465 (1584 ÆDA V 702) Nørre Bredall; 1511 (1584 ÆDA V 702) Bredall; 1519 (1584 ÆDA V 702) Nørre Bredall; 1578 (1592 ÆDA III 221) Nørbredal; Mandt 1614 Brædall; M 1664 Nør-, Synnder Breddahl; M 1688 Nørre-, Sønder Bredall; DAtl Nørre-, Synder-Bredal; VSKOrig Bredahlgde; M 1844 Nørre og Sønder Bredahl; Gst, Trap Bredal; PA 1966 N-, S-Bredal. – Forleddet er adj. *bred*.

Bremerhuse, hse [Aa 1916 *bʁemerˈhu·s*; KrM 1970 *bɽæməˈhugwsˌ*]. VSKOrig Bremerhuuse; M 1844 Bremmerhuus; Gst 1881 og 82, Gst Bremerhuse; Trap[4] Bremerhuse. – Forleddet er muligvis pluralis af et plantenavn *bræm*, som indgår i sammensætningen bræmbær ‚brombær' (ODP). En sideform bram, overleveret i sammensætningen brambær, kan foreligge i det nedenfor under naturnavne nævnte Bramer Knap.

Brændgård, forsv. gd. Mandt 1614 Brendgard. – Forleddet kan være præt. partc. af verbet *brænde* ell. subst. glda. *brænna*, oldisl. brenna, f., som i stednavne kan anvendes om jord som er gjort egnet til dyrkning ved afbrænding af skov, krat o.lgn.; jfr. NG Indl. p. 45.

Bødkerhus, forsv. hs. M 1688 Bøcher huus.

Fiskbæk, gde [Aa 1916 *fe·sbək*; KrM 1970 *ˈfe·sgˌbæk / ˈfe·sˌbæk*]. 1530 (1592 ÆDA III 213) Fiskbeck; Mandt 1614 Fischbeck; M 1664 Fischebek; M 1688 Fischbech bye; DAtl Fiskbek; VSKOrig Fiskebæk; M 1844 Øster-, Vester-, Mellem Fiskebek; Gst Fiskbæk Gde; Trap Fiskbæk; PA 1966 N-, V-, Ø-Fiskbæk. – Jfr. DSÅ II 91 ff.

Fruerhøj, skovfogedhus [KrM 1970 *fɾ0ʊˌiˈhyw'*]. Gst 1881 og 82, Gst, Trap Fruerhøj. – Samme forled som i naturnavnet Fruerhule, se nedenfor; se indl. om efterleddet *høj*.

Gammeltoft, gd [KrM 1970 *ˈgɑməlˌtɔʊt*]. 1467 (1592 ÆDA III 218) Gammell tofft; 1529 (1592 ÆDA III 220) Gammell thofft; Mandt 1614 Gameltofft; M 1688 Gammeltoftt; DAtl Gameltoft; VSKOrig, M 1844 Gammeltofte; Gst 1881 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Gammeltoft. – Ligger på Skodborg mark; se indl. om efterleddet *toft.*

Gudum, s [Aa 1916 *guʃˈm*; KrM 1970 *gʊjˈəm*]. Ældre belæg anføres under Gudumkloster. Mandt 1614 Guddom Sogn; M 1664 Guddum Sogn; M 1688 Gudum Sogn; M 1844 Gudom Sogn; Gst Gudum Ker; Trap Gudum Sogn. – Af subst. *gud,* glda. guth, og *hēm* ‚hjem' (Kr.Hald, Stedn. paa -um p. 68 f.). Af samme oprindelse er sognebyen Gudum i Slagelse h., Sorø amt, fiskerlejet Gudhjem på Bornholm (DS X 21), sognebyen Gudme, Gudme h., Fyn (DS XIII 165), muligvis også sognebyen Gudum, Fleskum h., Ålborg a. (J. Kousgård Sørensen i Festskrift til Peter Skautrup p. 61). Navnet antages at have betegnet enten en bygd omkring et gudehov eller en bygd som er indviet til guderne eller står under deres beskyttelse. Om stedets sakrale fortid vidner muligvis også nedennævnte Vium som betegner en lokalitet nærved kirken. En anden opfattelse af navnedannelsen Guth-hēm, som ialt forekommer en halv snes gange på skandinavisk område, har J. Sahlgren (SvL 1953–54 p. 1 ff.) som anser tre af navnene, det västergötländske Gudhem og det sjællandske og vestjyske Gudum, for at være klosternavne, oversat fra latinsk domus Dei eller locus Dei, og de øvrige for at være opkaldt efter disse tre. Mod oversættelse taler dog hēm-typens alder, og at et gammelt herredsnavn som Gudme skulle være opkaldt efter et kloster er vel næppe sandsynligt. Jfr. Kr.Hald, Stedn. paa -um p. 68 f., DS XIII 165 f. og indl. under *um.*

Gudumbro, bebygg [Aa 1916 *guʃmˈbʁʊəˈ, ə sdaɽ*]. Trap [4], Gst, PA 1960 Gudumbro / Gudumstad. – Efter sognenavnet; bebyggelsen ved overgangen over Klostermølle Å. Betegnelsen Gudumstad [*ə sdaɽ*] er vist oprindelig brugt skæmtende.

Gudumhus, skovfogedhus. Trap[4] Gudumhus; Gst Gudum Hs. – Efter sognenavnet.

Gudumkloster, gd [Aa 1916 *klɔsdəɽ*; Kr.M 1970 *ˈgʊjˈəmˈklɔsdə / gʊjəmklɔsdə*]. 17/2 1266 (RO p. 17) guthum; før 18/11 1268, 18/11 1268 Ghuthum; 30/7 1310 Guthum; C. 1325, RO p. 112, guthum; af yngre belæg kan nævnes 12/3 1422 (LDipl) Glothom; 1439 (1592 ÆDA IV 210) Gudom closter; 31/7 1459 (PavKop) monasterii Guthum; u.d. 1465 (1536–43) Gundum sogen; 1495 (24/5 1599 ÆDA III 138) Guddom closter; 27/1 1498 (PavKop) Guedhe, ecclesie Suede; 13/3 1508 (LDipl) Gudding Closter; KancReg 7/5 1537 Gudom Kloster; M 1664 Guddum Closter, M 1688 Gudum Closter; DAtl Gudum Kloster Hovedgaard; VSKOrig Guddomkloster/Gudomkloster; M 1844 Gudom Kloster; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Gudumkloster.

Gudumlund, bebygg. PA 1960 Gudumlund. – Se indl. om efterleddet *lund.*

Gudum Præstegård, gd. Mandt 1614 Guddom prestgrd; DAtl Prestegaarden; VSKOrig Præstegd; M 1844 Gudom Præstegaard; Gst Præstegaard.

?Harsi, forsv. gd.? M 1664 Haarßi. – Er muligvis identisk med nedennævnte Hornshøj.

Havskov, gd [KrM 1970 *ˈhɑʊˌsgʊ*]. 1541 (1592 ÆDA III 219) Hauffskouff ende; M 1664 Hauschouff; MB 1683 Haffuerschouf; M 1688 Hafuers schouf; DAtl Haverskov; VSKOrig Hauskov; M 1844 Hauskow; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1960 Havskov. – Forleddet er subst. *have,* glda. haghi ‚indhegning; se indl.

Hede, gd. VSKOrig Heeden; M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1960 Hede.

Hedegård, gd [KrM 1970 *ˈheˑjˌgɔ*]. LR 1609 Hiegaardt; LR 1611 stor hedegaard; Mandt 1614 hiegaard; M 1664 Hedgaard; M 1688 Heedegaard; DAtl Hedegaard; VSKOrig Heedegd; M 1844, Trap[4], Gst Hedegaard; PA 1960 Hedegård.

Hestbæk, gde og hse [Aa 1916 *hæˑsbɔk, hæjˑsbɔk*; KrM 1970 *ˈhæjsdˌbæk*]. 9/10 1503 (1683) Hestbech Vaj; Mandt 1614 Hestbeck; M 1664 Hestbech; M 1688 Hestebech bye; Kb 1723 (Møborg s.) Heßbek; DAtl Hestebek Bye; VSKOrig Hestebek; M 1844 Sønder, Nørre Hestebek; Trap[4], Gst Hestbæk; PA 1960 N-, S-, Ø-Hestbæk.

Hornshøj, gd [Aa 1916 *høgwəɾsi*; KrM 1970 *ˈhɔgwəˌsj*]. Mandt 1613 hornß hiuff; M 1688 Horns Høj; DAtl Hornhøi; VSKOrig Hornshøy; M 1844 Hornshoi; Trap[4], Gst, PA 1966 Hornshøj. – Forleddet er subst. *horn* ‚hjørne, fremspring'; se indl. om efterleddet *høj*.

Hvistendal, gd [Aa 1916 *hwisdndəl / hwisdənˈdɑ̊ˈl*; KrM 1970 *hwesdənˈdɔˈl / hwjsdənˈdɔˈl*]. 1444 (1592 ÆDA III 215) Huidsteendall; 1469, 1526 (1592 ÆDA III 215, 214) Huidsteen dall; Jb 1595 Huistendall; M 1688 Hvidsteendall; DAtl Hvistendal; VSKOrig Hvistendahl; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1960 Hvistendal. – Forleddet er muligvis sammensat af adj. *hvid*, glda. hwitær og subst. *sten*; jfr. p. 102.

Højbjerg, gd [Aa 1916 *højˑbjaɾə*]. 1520 (1592 ÆDA III 218) Hogberig, Høigberigs jord; FrIReg 1532, p. 450 Høgeberg; 1541 (1592 ÆDA III 219) Høgbierig, Høgberrig gaards jord, Høygber kier, Høygbergs kier, Høgbierrigs dige; LR 1616 Høegberg; MB 1683 Høegbierg, Høibiere; DAtl Høibierg; VSKOrig Høybierg; M 1844 Høiberg; Gst 1881 og 82 Højbjerg; Trap[4] Højbjærg; Gst, PA 1966 Højbjerg. – Den dialektale udtaleform, der næppe kan bero på nutidig rigsmålspåvirkning, idet den allerede er noteret af O.Nielsen (Skodborg H. p. 93), giver grund til at antage, at den skriftlige overlevering ikke viser navnets oprindelige form, der snarest er et *Høth(æ)bergh, hvori forleddet *høth(æ)* kan være et med subst. oldisl. hauðr, n. ‚jord' beslægtet ord. Samme ord kan i usammensat form foreligge i *Nøttehøe*, Gørding sogn og h. (16/2 1378 Høthe) og i Sønderhøe, Bramminge s., Gørding h. (13/4 1510 Høø).

Iversminde, gd [Aa 1916 *iwəɾsˈmeŋ*]. Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1960 Iversminde. – Mandsnavnet Iver. Se indl. om *minde* ‚erindring'.

Klostermølle, gd [Aa 1916 *ˈklɔsdəɾˈmølˑ*; KrM 1970 *ˈklɔsdəˌmɔ̈lˑ*]. Mandt 1614 Closter Mølle; M 1664 Gudum Closter Mølle; M 1688 Guddum Closters Mølle; DAtl Gudumkloster=Mølle; M 1844 Kloster Mølle; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1960 Klostermølle. – Opr. vandmølle.

Korumhus, forsv. hs. M 1688 Corrum huus; M 1844 Korumhuus. – Forleddet er måske sammensat af dyrenavnet *ko* og subst. *rum* ‚plads; åben plads, fremkommet ved rydning', hvorved navnet kan sidestilles med sjællandske naturnavne som Hopperum og Kvierum (Steenstrup, Indl.Stud. p. 60). Formelt mulig er dog også en sammensætn. af *korn* og *rum* ell. *hēm*, idet rn bliver til r i dette område; men da de to navnetyper er gamle og nærværende navn efter overleveringen at dømme relativ ungt må begge tolkninger anses for ganske usikre.

Kramshule, gd. 9/10 1503 (1583) Kramsholle; PrI 1638 Kramshoeledall; M 1664 Kramshoehle; M 1688 Krems Hahle; DAtl Kremshale; M 1844 Kramshuul; Mansa Krumshede; Gst 1881 og 82 Kramshule; PA 1915 Kramshule.

(Gst Dalgaard; PA 1960 Dalgård). – Navnet er i nyeste tid ændret til Dalgård. Forleddet er vel tilnavnet *Kram* (DgP), der også indgår i Kramsz husz sted (1487 (1592 ÆDA III 226)); dette navn er ikke lokaliseret nærmere indenfor herredet, men må snarest henføres til Gudum sogn. Efterleddet er subst. *hule* ‚mindre lavning, hult sted i marken'.

Krog, gd [KrM 1970 *kɾo'q*]. 1499 (1592 ÆDA III 212) Krog; Mandt 1614 i Krogh; M 1664 Krog; M 1688 Kroeg; DAtl, VSKOrig, M 1844, Trap[4], Gst, PA 1960 Krog. – Subst. *krog*, se indl.

Kroghus [KrM 1970 *'kɾo·q'hʊs*]. VSKOrig Kroghuus; M 1844 Kroghuus; Gst Kroghus; Guide 1958: hedder nu Højris.

Krogsgård, gde og hse [Aa 1916 *knåʊsgØɾ*]. 1499 (1592 ÆDA III 212), 1503 (1592 ÆDA III 211, 212, 213) Krogsgaard; Mandt 1614 Krogh, Krogsgrd; M 1664, M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844 Krogsgaard; Trap[4] Krogsgde; Gst Ste, Lle Krogsgaard; PA 1960 L-, Ny-, St-, S-Krogsgård. – Forleddet er muligvis subst. *krog*, der i stednavne kan anvendes om vinkel mellem to vandløb (Aakjær i Skivebogen VI p. 14). St. Krogsgård ligger, hvor to mindre vandløb mødes og danner en vinkel. Jfr. indl.

Krøjkær, gd og hse [KrM 1970 *'kröj'ˌkjæ*]. 1492 (1592 ÆDA III 215) Kraadkier; Mandt 1614 Krojkier; M 1664 Kroykierd; MB 1683, M 1688 Krøekier; DAtl Krøkier; VSKOrig Kroykiærgd; M 1844 Kroikiær; Gst 1881 og 82 Krøjkjær; Trap[4] Krøjkjær; PA 1966 Krøjkær. – Forleddet er muligvis glda. *krud* ‚urt'.

Kærhus, hs. M 1688 Kiergaardshuus; Kb 1744 Kierhuus; VSKOrig Kiærhuus; M 1844 Kierhuus; Gst 1881 og 82 Kjærhus.

Lauisgyde, forsv. gd. 7/8 1469 (1581) Lauisgyde. – Beliggende ved Trabjerg. Forleddet kan være mandsn. *Laurs* (af Laurentius; DgP I sp. 838).

Lillelund, gd [Aa 1916 *leʃəlɔŋ*]. Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1960 Lillelund.

Lind, gde [KrM 1970 *leŋ'*]. 1503 (1592 ÆDA III 213) Gudum Lind; Mandt 1614 paa linde; PrI 1638 Lind; M 1664 Vester Lind; M 1688 Westerlind, Østerlind; DAtl Vesterlind, Østerlind; VSKOrig Lindsgde, Østerlindgd; M 1844 Vesterlindgaarde, Øster Lind; Trap[4] Lind; Gst, PA 1966 V-, Mellem-, Ø-Lind. – Trænavnet *lind* eller måske – trods den nuværende udtaleform – snarere et hertil svarende glda. **lindi* ‚bevoksning med lindetræer'.

London, bebygg [KrM 1970 *lɔŋ'dən*]. – Samme lokalitet som Gudumstad.

Mellemborup, forsv. gd. M 1688 Mellem boerup. – Forleddet i Borup er mandsn. glda. *Bō* ell. subst. *bo*, n., efterleddet *torp*, se indl.

Mourits Hus, forsv. hs. M 1688 Mouridtz huus.

Mølgård, gd. 1503 (1592 ÆDA III 213) Møllgaards jord; LR 1611 (her?) Mølgaardt; Mandt 1614, M 1664 Mølgaard; M 1688, DAtl Møllegaard. – Der er vistnok ikke genuitet mellem dette navn og det nuværende Mølgård (Trap[5], PA 1966 Mølgård).

Paris, hse [Kr.Møller 1970 *pa'ɾi̯gs*]. PA 1960 Paris.

Ravnborg, hs. M 1844 Rouenborghuus; Gst 1881 og 82 Romborg Hs; Gst Ravnborg Hs. – Navnet opføres af O.Nielsen, Skodborg H. p. 93, med formen Ravnborg Hus. Forleddet er muligvis subst. *rogn*; skriveformen *ravn* er en i tidligere skriftsprog alm. sideform (se ODS); efterleddet *borg* kan være brugt i spottende øjemed (se indl.) og navnet kunne tænkes anvendt med hentydning til beboernes børnerigdom.

Remmer, gd [Aa 1916 *ə ʁemə*; KrM 1970 *remi*]. 24?/5 1451 (1581) Tra-

bierg Remme; 1580 (1592 ÆDA III 220) Remme; Mandt 1614 paa Rønne / Rømme; KronSk 31/3 1634 paa Thrabierig Rømme; M 1664 Remme; M 1688 Remmer; DAtl Remer; VSKOrig Remmergd.; M 1844 Remme; Gst 1881 og 82 Rimmerkro; Trap[4] Rimmer; Gst Rimmer; PA 1960 Remmergård. – Subst. jysk *rimme* ‚langagtig bakkestrækning'.

Remmer Strand, hse [KrM 1970 ˈɾemɹ ˈsdɾɔˈŋ / ɾemɔˈsdɾɔˈŋ]. Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst Rimmerhuse; PA 1960 Remmerstrand.

Risbæk, forsv. gd. Mandt 1614 Risßbeck. – Efter vandløbet af samme navn.

Råbjerg, gde [KrM 1970 ˈrɔˌbjæɹ]. MB 1683 Raabierig / Robiere; VSKOrig Raabierg; M 1844 Raaberghuus; Guiden 1882 Raabjerghus; PA 1960 V-, Ø-Råbjerg. – Dyrenavnet *rå*. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Serup, gd [Aa 1916 *seɾˑp*; KrM 1970 *seˑɾ0p*]. Mandt 1614, M 1664 Seerup; M 1688, DAtl Serup; VSKOrig Seerup; M 1844, Trap[4], Gst, PA 1960 Serup. – Forleddet er subst. glda. *sø* ‚sø', efterleddet *torp*, se indl. Har ligesom det nedennævnte Søbol navn efter beliggenheden ved en i nutiden udtørret sø.

Sivekær, areal, gd [KrM 1970 ˈsivˌjˌkjæˈɹ]. KronSk 2/6 1608 Sivekier; Mandt 1610 Sibe Kier; Mandt 1614 Sybekier; M 1664 Sibbi kierd; M 1688 Sibber kier; Kb 1705 Sibikier; DAtl Sibberkier; VSKOrig Siibekiær; Gst 1881 og 82 Siviekjær Gd, Siviekjær; Trap[4] Sivekær; Gst Sivekjær, Sivekjær Gd; PA 1960 Sivekær. – Forleddet er subst. *siv*, i den jyske form sivi.

Skodborg, gde [Aa 1916 *sgåjˑbɔɾə*; KrM 1970 *sgɔˌjˌbɔɹˈɔ*]. 1467 (1592 ÆDA III 218) Skodborg, Skodborre; 1499 (1592 ÆDA III 212, 216, 217) Skodborg / Skadborg / Skodborre; 25/7 1504 Skodbiergh gardh, Skodbergh gardz; 1504 (1592 ÆDA III 219) Skodborre gaard; 1507, DrChristHofhold 260, 253 Skottborg, Schottborg; 1510, 1511, DrChristHofhold 355, 381 Skottborg; Mandt 1614 Skodborggaard; M 1688 Schodborrig, Schodborg; DAtl Skodborg Bye; VSKOrig Skodborg gaarde; M 1844 Skodborggaard, Mellem, Nørre Skodborg; Trap[4] Skodborg; Gst Skodborg Gde; PA 1966 Skodborg. – Se under herredsnavnet.

Skodborghuse, hse. Gst 1881 og 82 Skodborg Hse; Trap[4] Skodborghuse; Gst Skodborg Hse; PA 1960 Mellem-, N-, Ø-Skodborghus.

Skov, gd [KrM 1970 *sg0ʊ*]. Mandt 1614 paa Skouff; M 1664 Schouff; M 1688 Schouf; DAtl, VSKOrig Skov; M 1844 Skow; Trap[4], Gst, PA 1966 Skov.

Skovgård, gd [Aa 1916 *sgåʊˑg0ɾ*]. 1499 (1519 ÆDA V 56) Skowgord; Mandt 1614 Skougaard; M 1664 Schougaard; M 1688 Schoufgaard; DAtl, VSKOrig, M 1844, Trap[4], Gst Skovgaard; PA 1966 Skovgård.

Stavsbol, gd [KrM 1970 ˈsdɑʊsˌb0l]. 1471 (1592 ÆDA III 218) Staffsboels jord, Stauffsboels eng; 1472 (1592 ÆDA III 216) Staffszboels jord, Stauffszboels jord; Mandt 1613 Stoffsboell; M 1664 Stawsboell; M 1688 Stafsboell; DAtl Stafsboel; VSKOrig Stafsbøl; M 1844 Stavsbøl; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Stavsbol. – Forleddet er subst. *stav* ‚stok, kæp'; se indl. om efterleddet *bol*.

Surkær, gde [Aa 1916 *suˑkəɾ*; KrM 1970 ˈsuəˌkjæ]. 9/10 1503 (1683) Surkier; KronSk 2/6 1608 Suerkier; M 1664 Suurkierd; M 1688 Suurkiær; VSKOrig Suurkiærgd; M 1844 Suurkiær Gaarde, Surkiærgaarde; Trap[4] Surkær; Gst Surkjær; PA 1966 L-, St-Surkær. – Adj. *sur*.

Søbol, hs [KrM 1970 ˈsøˌb0l]. MB 1683 Siøboel; M 1688 Siøboel huus; VSKOrig Søeboehuus; M 1844 Søebøthuus; Gst 1882 Søbol Hs; Gst, PA 1966 Søbol. – Jfr. Serup ovenfor; se indl. om *bol*.

Tang, gde [KrM 1970 *tɔŋ'*]. Mandt 1614 thange / Tange; PrI 1638 Tang; M 1664 Tanngsgaarde, Nortange, Meld Thannge, Øster Tannge, Sønderthang; M 1688 Sønder Tang, Nørretang, Meld Tang, Øster Tang; DAtl Øster Tang, Mel= Tang, Synder=Tang; VSKOrig Tanggde, Nørtanggd., Meltannghuus, Østertangh; M 1844 Nør Tang, Mellem Tang, Sønder Tang, Nørtanghus, Østertanghuus; Trap[4] Tang; Gst Mellem, Nr, Vr, Sr, Ør Tang; Nørtang Hs; PA 1966 L-, Mellem-, N-, S-, V-, Ø-Tang. – Subst. *tang* ‚tange', se indl. Der er ikke topografisk sammenhæng mellem dette og det følgende navn.

Tangsgård, gd [KrM 1970 *tɔŋsg0 / taŋsˈgoˈɹ̩*]. 20/12 1440 Tangsgardh; 1472 (1592 ÆDA III 216) Tangs gaardt; 1486 (1592 ÆDA III 210, 211) Tangsgaard, Tangs gaard, Thangsgaard; 1491 (1592 ÆDA III 212) Tangsgaard; 1492 (1592 ÆDA III 215) Tangs marck; 1577, 1578 (1592 ÆDA III 221, 225) Tang; Mandt 1614 thange; M 1664 Tanngsgaard; M 1688 Tang; DAtl Tangsgaard; VSKOrig Tangsgd; M 1844 Tangsgaard; Trap[4] Tangsgaard; PA 1966 Tangsgård. – Forleddet kan være subst. *tang* ‚tange', anvendt om det langstrakte smalle terræn mellem Resen Kær og fjorden (jfr. DS III p. LIX) eller tiln. Tang (DgP).

Toftum, Lille-, forsv. gd. 1486 (1592 ÆDA III 210) Lilltofft; 1486 (1592 ÆDA III 211) lill Tofftum; 1492 (1592 ÆDA III 212) lill Tofftum. – Er muligvis samme lokalitet som Vestertoftum i Resen s. Da de overleverede former kun foreligger i afskrift i samme kilde kan det ikke afgøres om Toft eller Toftum er den primære form. Sidstnævnte er dat.plur. af subst. *toft*; se indl. under toft og *um*, jfr. Kr.Hald, Stedn. på -um p. 121.

Tornager, gd [KrM 1970 *ˈtoˑɹ̩nˌɑwˈə*]. M 1844 Tornagerhuus; Gst 1881 og 82, Gst, PA 1960 Tornager. – Plantenavnet *torn*.

Trabjerg, gde og hse [Aa 1916 *tʀåˑbjɜɾə*; KrM 1970 *ˈtɾɔˑˌbjæɹ̩ə*]. 24?/5 1451 (1581) Trabierg bye; 7/8 1469 (1581) Trabierg, Trabierg bye, Trabierg kiær, Trabierggaard; 28/10 1481 (1552 EGøyesJb 377) Trabierggaard; 1489 (1578 ÆDA III 54) Trabierg; 26/4 1492 Trobere; 1492 (1592 ÆDA III 224) Trabierregaard, Trabierre gaard; 2/7 1496 Trabierg; 15/9 1496 Trabergh; 13/12 1496 (1552 EGøyesJb 377) Trabierig gaard; 25/7 1504 Trabieregardh; 28/3 1506 Traberregard; FrIReg 1532, p. 453. Trabierggord; Mandt 1614 Trabierregrde; M 1664 Thraberrig; M 1688 Traabierg bye; DAtl Tredbierg Bye, Tredbierggaard; VSKOrig Trabierggde; M 1844 Øster og Vester Traberggaarde, Troberg (her?); Gst 1881 og 82 Trabjerg, Trabjerg Gde; Trap[4] Trabjærg; Gst Trabjerg, Trabjerg Gde; PA 1960 V-, Ø-Trabjerg. – Forleddet kan være glda. *trath*, oldisl. trǫð, f., sideform til glda. *troth* ‚jord der udlægges til fædrift og græsgang' (Lund). Ordet er af samme rod som verbet træde, og grundbetydningen er ‚hvad der er (stærkt) betrådt'; jfr. norsk trad. n. ‚omgjærdet Engstykke', trod, f. ‚en meget betrådt plads' (Aasen), som indgår i norske stednavne (NG, Indl. p. 82), færøsk trøð, f. ‚(i ældre tid) indhegning i udmarken til (kortere) ophold for kreaturer, plads (i udmarken) optrådt af kreaturer' (Jacobsen og Matras). Navnet kan dog også være af samme oprindelse som Trabjerg i Borbjerg s., Hjerm h., p. 171. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Trælborg, hs [KrM 1970 *ˈtɾælə̩ˌbɔɹ̩ˈə*]. M 1844 Trælborghuus; Gst 1881 og 82, Gst Trælborg. – Benævnt efter gammelt voldsted, der i PrI 1638 kaldes Trælborg. Trælleborg, som er et i Skandinavien hyppigt forekommende navn på gamle voldsteder, har som forled subst. *træl*. Mange af navnene er relativt unge og beror sandsynligvis på opkaldelse efter de ældre Trælleborge. Fyldestgø-

rende forklaring af den saglige baggrund for navngivningen har hidtil ikke kunnet gives. Iflg. A. Bugge (NoB 1918 p. 91 ff.) er navnet opstået ved en omtydning af folkenavnet slaver til subst. slave, som igen er erstattet af det nordiske træl, oldisl. þræll; navnet skulle da oprindelig have betegnet borganlæg af slavisk type, som nordboerne kan have set i Rusland og derfra overført til hjemstavnen. Denne forklaring afvises af Gunnar Knudsen, der antager, at navngivningen beror på forestillinger om at de store voldanlæg har været udført af trælle (Nordiske Fortidsminder IV p. 180 ff., spec. p. 211 ff.; jfr. KLNM II sp. 163, Kr.Hald, Vore Stednavne[2] p. 95 f.). Johs. Brøndum-Nielsen foreslår (Navnestudier XIII 9 ff.) at opfatte træl i betydningen ‚Støttestolpe, Afstiver af Væg og Tag', sigtende på borganlæggenes stolpekonstruktion, idet der henvises til at træl i landbrugs- og fiskeredskabs-terminologi kan betegne bærende og støttende pinde og fjæle.

Vium, gde og hse [KrM 1970 *vigəm*]. 1492 (1592 ÆDA III 215) Wim; Mandt 1610 Vemb / wimb; Mandt 1614 Wiim; M 1664 Wiumb; M 1688 Wium; DAtl Vium; VSKOrig Viumgde; M 1844 Hvium, Vester, Øster Viumgaard, Hviumhuus; Gst 1881 og 82 Vium Gde; Trap[4], Gst Vium; PA 1966, L-, Ny-, N-, S-, V-, Ø-Vium. – Af glda. *wī*, n. ‚helligdom' og *hēm*; se Kr.Hald, Stedn. på -um og indl. under *um*.

Ørvejle, gde og hse [Aa 1916 *ø·rvæ̨.l*]. Mandt 1614 Ør Veyell; M 1664 Øhreveihl; M 1688 Ørreweile; DAtl Øreveile; VSKOrig Ørveile; M 1844 Ørveile; Gst 1881 Ørevejle; Trap[4] Ørvejle; Gst Ørevejle; PA 1966 Ny-, S-Ørevejle. – Forleddet er subst. glda. *ēr* ‚grus', se indl., efterleddet er glda. **wæthæl*, oldisl. vaðill, vǫðull ‚vadested'.

Østergård, gd [Aa 1916 *ö·sdəgƟr*]. 24?/5 1451 (1581) Østergaard; 1454 (1592 ÆDA III 222) Østergaards marck; 7/8 1469 (1581), 1469 (1592 ÆDA III 215) Østergaard; 1520, 1580 (1592 ÆDA III 214, 221) Østergaard, Øster gaard; Mandt 1614, M 1664, M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Trap[4], Gst Østergaard; PA 1966 Østergård.

Åmølle, gd [KrM 1970 ˈɔˌmǫ̨l]. 1490 (1592 ÆDA III 216) Aa mølen; 12/11 1492 Aarss Mølle; Mandt 1614 Aaemølle; M 1664, M 1688 Aae Mølle; DAtl Aae= Mølle; VSKOrig Aaemølle; M 1844 Aae Mølle; Trap[4], Gst Aamølle; PA 1966 Åmølle. – Opr. vandmølle ved Klostermølle Ås munding.

Åsbjerg, gde [Aa 1916 *o·sbjərə*; KrM 1970 ˈɔ·sˌbjæ̨i]. Mandt 1614 Aatzbierg; M 1664 Aaßbierrig; M 1688 Asbierg; DAtl Alsbiert (!); VSKOrig Aasbierg; M 1844 Aabjerg; Sogneprot. 1844 Aasbierg; Gst 1881 og 82 Aasbjerg, PA 1966 Åsbjerg. – Iflg. O.Nielsen, Skodborg H. p. 96, udtaltes navnet i forrige årh. med langt å. Forleddet kunne herefter være vb. *ase*, men er snarere subst. *ast* ‚bagdel'. At det på stedet har været opfattet som dette ord, fremgår af et af Tang Kristensen optegnet lokalt udtryk for snavsethed: „du ser ud, som du skulde til (kommer fra) Åsbjærg kirke" (E.T.Kristensen, Jyske Folkeminder IX 117, Feilb. IV 1198). De nuværende udtaleformer beror antagelig på omtydning til subst. *å* – stedet ligger ved Klostermølle Å – eller til subst. *ås*.

Åsbjerg, Vester-, gd. Trap[4] V.-Aasbjærg; Gst V Aasbjerg, PA 1966 V-Åsbjerg.

2423. Fabjerg Sogn

Agergård, gd [Aa 1916 *aʁəṛg0ṛ*]. 1502 (1599 ÆDA III 170) Aggergaardt; M 1664 Aggergaard; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Trap⁴, Gst Agergaard; PA 1966 Agergård, S-Agergård. – Se indl. om forleddet *ager*.

Annekshede, hs [KrM 1970 *aˈnəgsˌheˑ*]. M 1844 Annex Hede; Gst 1882, Gst Annexhede. – Ligger nær kirken; er vel oprindelig præstegårdsjord (sognet er anneks til Gudum); forleddet kan dog også være ellipse af ejerlavsbetegnelsen Anneksgård.

Avnsborg, forsv. gd. Mandt 1614 (her?) Aadtzberg; M 1664 Auindzborrig; M 1688 Auensborrig; DAtl Avensborg. – Navnet kan sammenholdes med herregårdsnavnet Avnsbjerg, Sjørslev s., Lysgård h., Viborg a., hvis forled antages at være mandsnavnet glda. *Aghnar* (DS IX 187 f.). Se indl. om efterleddet *borg*.

Balletoft, gd [KrM 1970 *bɑləˈtɔʁt*]. Mandt 1610 balgethofft; M 1664 Baletofft; M 1688 Balletofft; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap⁴, Gst, PA 1966 Balletoft. Se indl. under *balle* og *toft*.

Benshus, forsv. hus. M 1844 Benshuus. – Forleddet er måske mandsnavnet *Bend*.

Bjerg, gd [Aa 1916 *ɜ bjæṛ'ə*]. 1491 (1574 ÆDA II 386), 1504 (1574 ÆDA II 387) (her?) Biergegard; KancBrevb 5/4 1558 Bierg; Jb 1595 paa bierigh; Mandt 1610 biergh; Mandt 1614 paa Bierge; KronSk 14/6 1664 Berg; M 1664 Bierig; M 1688, DAtl Bierget; VSKOrig Biergegd; M 1844 Bierg; Trap⁴, Gst, PA 1966 Bjerg. – Se indl. under *bjerg*.

Bloksgård, gde og hse [KrM 1970 *ˈblɔʁsˌg0*]. 1539 (Trap) Blochsgaardtz jordtt; KancBrevb 5/4 1558, KancBrevb 5/8 1562 Blocksgaard; Jb 1595 Bloxgaard; Mandt 1610 blaxgaard; Mandt 1614 Blocksgrd; M 1664 Blogsgaard; M 1688 Blochsgaard; DAtl Bloksgaard; VSKOrig, M 1844 Bloxgaard; Trap⁴, Gst Bloksgaard; PA 1966 Bloksgård, L-, Ny-Bloksgård. – Forleddet er sandsynligvis tilnavnet *Blok*. Den moderne udtaleform svarer til dialektens udtale af forbindelsen /ks/ efter bagtungevokal i ord, hvor /s/ hører med til ordets stamme.

Bloksgårdhuse, hse. M 1844 Bloxøgaardhuus; Guiden 1882 Bloksgaardhuse; O.Nielsen, Skodborg H. p. 128 Blogsgaardhuse. – Til gårdnavnet Bloksgård.

Bol, gde. Dag? 1483 (HardsProvstisReg) Buolle; 13/3 1508 (LDipl) boel; Mandt 1614 paa Boelle; M 1688 Balle; DAtl Boele; PA 1909 Boel, S- og Gl-; PA 1960 S-, Ny-Bol (Boel). – Det er uvist, om der er kontinuitet mellem det ældre gårdnavn og det nuværende. Se indl. om *bol*.

Bor, forsv. gd. M 1664 Boer. – Muligvis fejlskrivn. for Bol, se ovenfor. Navnet kan dog også indeholde subst. jy. *bårer* ‚græsmark', der i nyere tid anvendes om agre, som (midlertidigt) henligger ubesåede, men som forhen må have betegnet en varigere tilstand, idet det ofte indgår som led i marknavne.

Broksgård, forsv. gd. M 1664 Broxgaard; M 1688 Brochensgaard; DAtl Brokensgaard; VSKOrig Brogsen gd.; M 1844 Broken. – Af dyrenavnet jysk *brok* ‚grævling' ell. vel snarere det heraf dannede tilnavn *Brok* (DgP).

Brunshede, gd. MB 1683 Heede-Huusid; M 1688 Heeden; DAtl Heden; VSKOrig Heeden; M 1844 Hede; Gst 1882 Brunshede; Trap⁴, Gst, PA 1966 Brunshede. – Denne gård, der endnu i slutningen af forrige årh. kaldtes Heden (O.Nielsen, Skodborg H. p. 131 f.) kan ikke, som anført l.c., være identisk med nedennævnte Brunshussted. Hvis den nuværende sammensatte form,

trods de overleverede skriveformer, er den primære, er forleddet formentlig af samme oprindelse som forleddet i dette navn.

Brunshussted, forsv. hus. 1444 (1574 ÆDA II 385) Brunshusted; KronSk 31/3 1634 Brunhuset; M 1664 Brun husted; MB 1683 Brunshuus paa Heden; M 1688, DAtl Brunshuus. – Forleddet kunne være tilnavnet *Brun*; men herimod taler, at samme forled indgår i endnu to navne, MB 1683 Brun Høys Agere og brunß aae. Selvom det ikke kan udelukkes, at såvel huset som de to naturlokaliteter kan være benævnt efter samme person, er det vel sandsynligere, at forleddet i reduceret form indeholder et opr. stednavn, der kunne være det nævnte Brunhøj, men også et *Brunnæs er muligt, af adj. *brun* og *næs* anvendt om areal, som på to ell. tre sider er begrænset af vandløb, jfr. indl. under *næs*. Endelig kan der til grund for navnene ligge et usammensat **Brun*, substantiveret af adj. brun; jfr. DSÅ I 232 f., hvor *Brun antages at være et oprindeligt ånavn.

Buggesbol, gd. [KrM 1970 *ˈbogəsˌboˈl*]. MB 1683 Bugens Boel; Folketælling 1787 Bugger Boel; M 1844 Bøgesboel; Gst 1882 Bøgesbol; Gst Bogesbol; PA 1966 Buggesbol. – Forleddet er snarest mandsn. ell. tiln. glda. *Buggi* (DgP).

Bækhus, hs. M 1844 Bekhuus; Gst 1882, Gst Bækhus.

Børring, gde og hse [Aa 1916 *bör̩·ŋ*; KrM 1970 *ˈnaɹə-*, *ˈmæl̥- ˈsōŋəˈbōrəŋ*]. 1574 (O.Nielsen, Skodborg H. p. 131) Store Børdum; Jb 1595 Børring / Børing; Mandt 1614 Børinghs; M 1664 Børring; M 1688 Nørre børring, Møllbørring, Synderborring; Kb 1750 Nørborringshuus; DAtl Synder Boring, MelBoring, Nørre Boring; VSKOrig Nørbørring, Mellemborring, S Borringgd, VBørring; M 1844 Nørre Boring, Nørre Borringhuus, Mellem Børing, Vester Boring, Sønder Borring; Trap[4] Børring, Gst, PA 1966 Mellem, N-, V-, S-Børring. – Forleddet kan være i-omlydt form af germ. **burda-*, glda. borth ‚kant, rand'. Navnet kan sammenstilles med det skånske Börringe, Gustafs s., Vemmenhögs h., 1257 de Byrthinge (se Ståhle, Ortn. på -inge p. 503 f.; anderledes Hellquist, Ortn. på -inge p. 19, som antager et slægtsnavn Borling); indenfor dansk område kan navnet sammenholdes med det fynske Bæring, Barløse s., Båg h., Odense a., (DS XIV 281) hvori, ligesom i sognets navn, indgår et glda. *barth, oldisl. barð, en aflydsform til borth og med samme betydning; jfr. også Borum, N. Nissum s. p. 26. Se indl. om efterleddet *-ing*.

Dal Anneksgård, ejerlav. – Se under Fabjergdal.

Engelund, gde [Aa 1916 *ɜ lugwn*; KrM 1970 *ˈæŋəˌlugwŋ*]. 13/3 1508 (L Dipl) Engelund; udat. (24/5 1599 ÆDA III 169) Engellundt; LR 1611 Engelundt; M 1688 Engelund; DAtl Engelund; VSKOrig Engelundgde; Gst 1882 Engelund Gde; Trap[4], Gst Engelund; PA 1966 N-, S-Engelund. – Forleddet er gen. sg. ell. nom. ell. gen. plur. af subst. *eng*, glda. æng, f. Se indl. om efterleddet *lund*.

Engholm, gd. M 1844, Gst 1882, Gst, PA 1960 Engholm. Se indl. om efterleddet *holm*.

Fabjerg, sogn [Aa 1916 *fa·bjɛr̩ə / fa·bjær̩ə*; KrM 1970 *ˈfɑ·ˌbjæɹə / i fɑbjæɹˈsda*]. c. 1325, RO 112 fabyergh; 1420, 1425, 1429 (1574 ÆDA II 385, 386) Fabierg; 1429 (1574 ÆDA II 386) Fabierg mølle; 1444 (1574 ÆDA II 385) Fabierg; 1447 (1574 ÆDA II 385) Fabiere, Fabiere mølle; 21/10 1447 Fabiergsogn; 1447 (1574 ÆDA II 385) Fabierg / Fabiere; 17/2 1455 (1552 EGøyesJb 374), 13/8 1458 (1552 EGøyesJb 366) Fabbierg; 1462 (1574 ÆDA II 385, 386) Fabierg, Fabierg mølle; 8/7 1471 (vid. 1490) Fabere / Fabyere / Fabeyre; 26/10 1471 (17. årh.?) Faaberg; 1471 (1574 ÆDA II 384) Fabierg, Paabierg mølle;

dag? 1473 (HardsProvstisReg) Fabierig; 1475 (1574 ÆDA II 385, 386) Fabierg mølle, Fabjerg mølle; 12/7 1482 Fabierg soghen; 4/4 1483 (1552 EGøyesJb 375) Fabbierg; dag? 1483 (HardsProvstisReg) Fabierig sogenn; 16/2 1490 (LDipl) fabere / fabyere / fabeyre; 1491 (1574 ÆDA II 384), 25/4 1493 (1552 EGøyesJb 375), 1493 (1574 ÆDA II 386), 1494 (1592 ÆDA III 223) Fabierg; 25/3 1498 (1552 EGøyesJb 373) Fabberig; 2/7 1499 (1552 EGøyesJb 373) Fabbierg; 1499 (24/5 1599 ÆDA III 169) Faaberg; 1499 (1592 ÆDA III 223) Fabierre, Fabbierre kircke; 7/3 1502 (1552 EGøyesJb 373) Fabbierg; 1502 (24/5 1599 ÆDA III 170) Faberg; 9/10 1503 (1683) Faberg Mark; 1503 (1592 ÆDA III 212) Fabierre; 1/4 1505 Fabergh soghen; 1505 (1574 ÆDA II 385) Fabierg; 5/1 1506 Faabergh; 16/3 1506 Faborigh; 13/3 1508 (LDipl) Faberg / Fabierg; 30/10 1510 (1552 EGøyesJb 378) Fabbierg; 1512 (1592 ÆDA III 223) Faberre; udat. (1524 ÆDA IV 407, 417) Faberg; udat. (24/5 1599 ÆDA III 169) Foberg; Jb 1595 Fabierig Sogn, Faberg; Mandt 1610 Fabierg; M 1664 Fabierig Sogn; M 1688, DAtl Fabierg Sogn; VSKOrig Fadbierg; M 1844 Faberg Sogn; Lyngby 1870 [*fa·bjærə*]; Gst 1882, Gst Fabjerg Ke; Trap, PA 1966 Fabjerg. – Navnet sammenstilles af Svend Aakjær (Navnestudier II 47 ff.), med norske navne som Fadhaberge (NG XIII 324) og Fadum (NG VI 209), der antages at indeholde et subst. **fǫð*, f., hvortil svarer glda. **fath*, beslægtet med gotisk faþa ‚gærde'. Tolkningen må dog, da samtlige middelalderlige former af navnet er uden d, betegnes som usikker. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Fabjerg Ars, forsv. gd. Herredagsdombog 1/4 1537 Faberg artz / Faberg ertz; KronSk 15/12 1578 Fabierg Erst. – Navnets andendel er vel subst. *ars*, glda. arz ‚bagdel'.

Fabjergbol, gd [KrM 1970 *ˈfɑ·bjæˌɨˈboˈl*]. 1552, EGøyesJb 51, 338, 445 Fabbiergboll / Fabiergboell / Fabierg boel; VSKOrig Fadbiergboel; M 1844 Fabergboel; Gst 1882, Gst, PA 1960 Fabjergbol. – Se indl. om *bol*.

Fabjergdal, gd [KrM 1970 *ˈfɑ·ˌbjæˌɨəˈdɔˈl*]. 5/1 1506 Fabergdall; 13/3 1508 (LDipl) Fabiergdal; 1512 (1592 ÆDA III 273) Fabierre dall; PrI 1638 Fabergdall; MB 1683 Faberg Dal; VSKOrig Fadbergdahl; Folketælling 1787 Dael; M 1844 Dahl Annexgaard; Gst 1882, Gst Fabjergdal.

Fabjerg Mølle, gd. – Se Vestermølle.

Fruerbol, gd [Aa 1916 *ɛ fʀ0ɑ·bəl*; KrM 1970 *ˈfr0ɑəˌboˈl*]. M 1614 Fruboelle; MB 1683 Fruboel; M 1688 Fruerboell; DAtl, VSKOrig Frueboel; M 1844 Fruerboel; Trap[4], Gst, PA 1966 Fruerbol. – Forleddet er subst. *frue*. Se indl. om efterleddet *bol*.

Havreballe, gde [Aa 1916 *haɑ·balə*]. Jb 1595 Hauffuerballe; Mandt 1614 Haffre Balge; KronSk 5/4 1638 Hafverbalge; M 1664 Haffuerballe; M 1688 Hafuer balle; DAtl Haverballe; VSKOrig, M 1844 Haureballe; Gst 1882 Havrballe; Trap[4], Gst Havreballe; PA 1960 V-, Ø-Havreballe. – Forleddet er plantenavnet *havre*. Se indl. om efterleddet *balle*.

Hollandshus, hs. VSKOrig Hollandshuus; Folketælling 1787 Hollands; M 1844 Hollandshuus; Gst 1882, Gst Hollandshus. – Anledningen til navnet er uvis.

Holtes, gd [KrM 1970 *hɔlˈdəs*]. M 1844 Holt; Gst 1882, Gst Holtes; PA 1960 Holtesgård. – Se indl. under *holt*.

Hvirveltoft, gd [KrM 1970 *ˈhwäˌɨəlˌtɔɑt*]. Jb 1595 Huirilthud; Mandt 1610 huergeltud; Mandt 1614 Huereltuud; M 1664 Huingeltud; KronSk 14/6 1664 Hvergeltved; MB 1683 Wereltofft / Huerel Tofft; M 1688 Hverreltofft; DAtl Hvereltoft; VSKOrig Hverseltoft; Folketælling 1787 Hverrildtoft; M 1844 Hvingel-

toft, Hvirgeltofthuus; Gst 1882 Hvirveltoft; Trap[4] Hvirvelstoft; Gst Hvirveltoft; PA 1966 Hvirgeltoft. – Forleddet kan være subst. *hvirvel*, i betydningen ‚strømhvirvel i vand'; stedet ligger, hvor tre mindre vandløb løber sammen. Et højtliggende væld i Ørum s., Galten h., Randers a. kaldes Hvirvelen, og ordet indgår muligvis i nogle sønderjyske naturnavne, bl.a. Hvirlå, Slogs h., Tønder a. (DS V 516), hvor forleddet også kan være plantenavnet *hvirl*, der dog næppe er brugeligt i vestjysk (ODP). Det oprindelige efterled, der ombyttes med toft, er vel subst. *tud*, der kan være anvendt i betydn. ‚snude' om fremspring i terrænet.

Hyldgård, gd [Aa 1916 *hɥl̥·g0ṛ / hyl̥gə*]. 9/10 1503 (1683) Hylgaard; 1530 (1592 ÆDA III 223), 1578 (1592 ÆDA III 226) Hyldgaard; Jb 1595 Hylldgaardt; Mandt 1614, M 1664, M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1887, Trap[4], Gst Hyldgaard; PA 1966 Hyldgård. – Af trænavnet *hyld*.

Kikkenborg, forsv. hs. M 1844 Kikkenborg. – Af samme opr. som Kikkenborg i Resen sogn (p. 89).

Kogsbol, forsv. gd. Mandt 1614 Kogsboell; M 1664 Koegisboell; M 1688 Kaages Boell; DAtl Kogesboel; VSKOrig Kaagersbøl; M 1844 Koggesboel. – Forleddet er muligvis tilnavnet glda. *Kogge*, med sekundær gen. på s, eller tilnavnet glda. *Kogher* (DgP). Se indl. om efterleddet *bol*.

Korslund, gde [Aa 1916 *kɔs'lɐgwn*; KrM 1970 *'kɔs,lugwn*]. Mandt 1614 Korßlund; M 1688 Kaarslund; DAtl, VSKOrig, M 1844, Trap[4], Gst, PA 1966 Korslund. – Subst. *kors*; se indl. om *lund*.

Korslundhus, forsv. hs. M 1844 Kørslundhuus. – Til gårdn. Korslund.

Kviesgård, gde [KrM 1970 *'kwei̯s,g0*]. 9/3 1439 (1552 EGøyesJb 374) Queesgaard; 17/2 1455 (1552 smst) Jep Quiez gaard; 23/7 1487 (1552 smst. 375), 25/4 1493 (1552 smst), 30/10 1510 (1552 smst 378) Quessgaard; 7/9 1515 (smst 372) Queszgaard; udat. (1524 ÆDA IV 407) Qwiissgard; udat. (1524 smst IV 408, 409, 417) Qwyssgard; 1552, EGøyesJb 374, 445 Ques gaardtt / Quessgaard; Mandt 1614 Quistgaard; M 1664 Quiesgaard; M 1688, DAtl Qvisgaard; VSKOrig Qviisgd; M 1844 Quisgaard, Quisgaardhuus; Gst 1882 Kvisgaard; Trap[4] Kviesgde; Gst Kviesgaard; PA 1966 Kviesgård. – Af slægtsnavnet *Kvie*; jfr. Trap IX 214, O.Nielsen, Skodborg H. p. 125.

Kærgård, gde [KrM 1970 *'kjɑ·i,g0*]. Mandt 1610, M 1664, M 1688, DAtl Kiergaard; VSKOrig Kiærgde; M 1844 Vester, Øster Kiærgaard; Trap[4] Kærgd; Gst Kjærgaard; PA 1966 Kærgård.

Kærmark, gd. MB 1683 Kiærmarchshuuse; M 1688 Kiermarch huuß; VSKOrig Kiærmarkhuus; M 1844 Kiermarkshuus; Gst 1882, Gst, PA 1966 Kærmark. – Se indl. under *kær* og *mark*.

Lamberts Hussted, forsv. hs. 12/7 1482 Lambert hws stedh. – Har ligget under Rattrup. Mandsnavnet *Lambert*. Se indl. om efterleddet *hussted*.

Lamberts Møllested, forsv. mølle. 12/7 1482 Lambertz mølle stedh. – Har ligesom ovenstående Lamberts Hussted ligger under Rattrup.

Lisomkær, gd [Aa 1916 *ɛ ḳja'ṛ*]. U.d. 1479 (HardsProvstisReg), u.d. 1493 (HardsProvstisReg) Lesum kier; 13/3 1508 (LDipl), Mandt 1610 Kier; M 1664 Kierd; M 1688 Kier / Lissumkiær; DAtl, VSKOrig Lissumkiær; M 1844 Kiær; Gst 1882 Kjær; Trap[4] Lisomkær; Gst Kjær; PA 1966 Lisumkær. Herhen hører antagelig også en fejlskrevet form, KronSk 24/3 1587 Nesumkier. – I MB 1683 benævnes en mark Lysenborg Tofft, der efter tilhørsforholdet må antages at have ligget indenfor samme område som Lisomkær. Forleddet i Lysenborg kunne være subst. *lyssen*, glda. liūsæn, som bl.a. betyder ‚lys, daglys; lysskær,

lynild' (Feilb., ODS). En forbindelse mellem de to navne forudsætter imidlertid ikke blot en overgang af -n til -m foran b i efterleddet og en reduktion af borg i sammensætning med kær – lydændringer som med rimelighed kan antages, men desuden en delabialisering y > i (eller overgang iu til iw > i), som ikke kendes i vestjy., men som vel er tænkelig i forbindelse med efterledstryk. Rimeligere er det måske at udgå fra et oprindeligt *Lius-hēm, hvortil Lysenborg kunne være dannet. Den dissimilations-lignende overgang m > n, som i så fald må forudsættes, har en parallel i glda. æm wæl > æn wæl; udviklingen m > n forekommer i øvrigt sporadisk hvor -m står i svagtryksstavelse (se Aage Hansen, Den lydlige udvikling i dansk II 193 f.). Oprindelsen til Lissumkær må dog fortsat siges at være uvis.

Lund, gde [KrM 1970 ˈnɑʌjə-, ˈsønɲəˌlugwŋ]. M 1844 Nørre Lund, Sønder Lund; Trap[4] Lund; PA 1966 N-, S-Lund. – Iflg. Guiden 1958 er N-Lund nedrevet. Se indl. under *lund.*

Lundby, gd. 1530 (1592 ÆDA III 223) Lundsbye; Jb 1595 Lundtzby; LR 1609 Luntzbye; Mandt 1614 Lundtzbye; M 1664 Lundzbye; M 1688, DAtl Lundsbye; VSKOrig Lundsbyegde; M 1844 Lundbye; Trap[4], Gst Lundby. – Iflg. Guiden 1958 er gården nedrevet. Se indl. under *lund* og *by.*

Lundhus, gde. M 1844 Lundhuus; Gst Lundhus; PA 1960 Lundhus, N-Lundhus. – Er iflg. Guiden 1958 nedrevet. Se indl. om *lund.*

Lyngholm, gde. M 1844 Nørre-, Sønder Lyngholm; Gst 1882, Gst, PA 1966 Nr-, Sr-Lyngholm. – Se indl. om efterleddet *holm.*

Mannerup, forsv. gd. M 1844 Mannerup. – Navnet kan efter formen indeholde mandsn. glda. *Manni* (jfr. Manderup, Slangerup s., Lynge-Frederiksborg h., Frederiksborg a., DS II 110), men er vel, da det kun optræder i en enkelt, ung kilde, snarere at betragte som en nyere dannelse, måske en spøgende hentydning til adj. *mange,* vestjysk [*manˑə*].

Mariebol, gd. M 1844 Marieboel; Gst 1882, Gst Mariebol; PA 1966 Marieboel. – Kvinden. *Marie* og *bol,* se indl.

Naversbol, forsv. gd. M 1688 Nafuersboell; DAtl Naversboel. – Forleddet er tilnavnet glda. *Nawer* (DgP), efterleddet *bol,* se indl.

Nesumkær. KronSk 24/3 1587 Nesumkier. – Antagelig fejlskrivning for ovennævnte Lisomkær.

Nørgårde, gde [Aa 1916 *naˑrgɔr̥*]. KancBrevb 22/10 1556 Noregaardt; Jb 1595 Nørgaard; Mandt 1614, M 1664, M 1688, DAtl Nørgaard; VSKOrig Nørgde; M 1844, Gst 1882 Vester-, Øster Nørgaard; Trap[4] Nørgde; Gst Vester-, Øster Nørgaard; PA 1966 V-, Ø-Nørgård.

Pigsborg, gd [Aa 1916 *peqsbɔrə / pigsbår̥ə*]. Mandt 1614 Pigsborgh; M 1664 Pixborre; MB 1683 Pechsborrig; M 1688 Pigsborig; DAtl Pigsborg; VSKOrig Pigsborre; M 1844 Pixborg; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Pigsborg. – Forleddet er tilnavnet *Pik* (DgP). Se indl. om efterleddet *borg.*

Pindhus, hs [KrM 1970 ˈpeŋˌhøs]. Kb 1749 Pindshuus; M 1844 Pindhuus; Gst 1882, Gst, Pindhus. – Subst. *pindehus* ‚hus bygget af pinde, dårligt tømmer' (Feilb. jfr. ODS). Blandt navne på huse og mindre gårdbrug findes ikke helt få eksempler på hentydninger til ringe bygningskvalitet.

Pindsbol, gd. M 1664 Pindsboehl; MB 1683 Pinsboelet; M 1688 Pindsboell; DAtl Pindboel; M 1844 Pindsboel; Trap[4], Gst Pindsbol. – Forleddet kan være tilnavnet *Pind*; men lige så sandsynlig er vel subst. *pind,* og navnet har i så fald samme nedvurderende sigte som forannævnte Pindhus.

Prebensgård, gd og hse [Aa 1916 *pʀæv'nsg0ɽ*; KrM 1970 *præw'ənsg0*]. Mandt 1614 Prebenßsgrd; M 1664 Prøbenns Gaard; M 1688 Prebensgaard; VSKOrig Prebensgde; Udskiftning 1812 Præbensgaard; M 1844 Præbensgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Prebensgaard; PA 1966 Prebensgård. – Mandsnavnet *Preben.*

Præstmark, hs. MB 1683 Præstmarch; M 1688 Prestmarch; DAtl Prestmark; VSKOrig Præstemark; M 1844 Præstmarkhuus; Gst Præstmark.

Rattrup, gd [KrM 1970 *ʀɔ'dɽ0p*]. 12/7 1482 Raptrop; 1/4 1505 Raptorp; Mandt 1614 Rabtorp; M 1664 Raptorp?; MB 1683 Ratrup; M 1688 Ratterupgaard; DAtl Ratterup Gaard; VSKOrig Raatrup gd; M 1844 Ratterup; Gst 1882 Rottrup; Trap[4], Gst, PA 1966 Rattrup. – Forleddet kan være plantenavnet *rap(pe)*, dels om Poa annua (rapgræs), dels om Calluna vulgaris (hedelyng), samme ord som oldisl. hrapi, m. ‚fjeldbirk', no. rape ‚små buskvækster som vokser på fjelde' (se ODP I sp. 245, II sp. 286). En anden mulighed er mandsn. glda. **Rappi*, svarende til et (svagt bevidnet) vestnordisk Hrappi, i gårdnavnet Rappestad (NG VIII 141, Lind Dopn. sp. 449 f.). Jfr. Rapperup, navn på forsv. gd. i Ferslev s., Horns h., Frederiksborg a. (VSK Rapperup; DS II 145). Se indl. om efterleddet *torp.*

Ringgård, forsv. gd. 1552, EGøyesJb 339 Ringgaard. – Forleddet kan formelt være subst. *ring*, snarere end mandsn. glda. *Ring*, idet man da kunne vente genitivform på -s; men det kan også være af samme oprindelse som sognenavnet Rind i Hammerum h., idet /nd/ ofte bliver til /ng/ (jfr. f.eks. sognebyen Ring, Tyrsting h., Skanderborg a.; udat. 1401–50 Rindh, se DS XII 144), især foran efterfølgende g eller k, jfr. forholdet Rindum: Ringkøbing, se p. 4.

Rottesgård, gd [Aa 1916 *no'dəsg0ɽ*]. MB 1683 Rottersgaard; M 1688 Rattesgaard; VSKOrig, M 1844 Rottesgaard; Gst 1882 Rotsgaard; Trap[4], Gst Rottesgaard; PA 1960 Rottesgård. Jfr. MB 1683 Rotteseng. – Forleddet er vel plur. af dyrenavnet *rotte* eller måske sammentrukket af et *Rotteager ell. lign. Der synes ikke at være topografisk sammenhæng med ovenstående Rattrup.

Sande, gd. Mandt 1614 Sande; M 1688, DAtl Sanden; VSKOrig Sandgd; Folketælling 1787 Sande; M 1844, Gst 1882 Sand; Trap[4], Gst Sande. – Subst. jysk *sande* ‚en strækning af sandet jord'.

Saugmandsgård, gde [Aa 1916 *saʁ.mənsgo'ɽ*; KrM 1970 *'sɑʁmaŋsˌgo'i*]. MB 1683 Saugmandßgd; M 1844 Saugmandsgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Savmandsgaard; PA 1966 Saugmandsgård, Ny-Saugmandsgård. – Forleddet er subst. ænyd. *savemand* „savskærer" (Kalkar) eller et heraf dannet tilnavn *Savmand* (DgP).

Skov, gd. [KrM 1970 *sg0ʁ*]. M 1844 Skou; Gst 1882; Trap[4], Gst, PA 1966 Skov.

Svendsgård, gde [KrM 1970 *'swæŋsˌg0*]. 1526 (O. Nielsen, Skodborg H. p. 128) Svendsens Gaard; Jb 1595 Svendßensgaardt; Mandt 1614 Suendzensgrd; Kron Sk 5/4 1638 Svendsgaard; M 1664 Suendtzenns Gaard; M 1688 Suendssens boell; DAtl Svensgaard; VSKOrig Svendsgd; Gst 1882, Trap[4], Gst Svendsgaard; PA 1966 Svendsgård, N-Svendsgård.

Søgård, gd [Aa 1916 *ʂøqəɽ*; KrM 1970 *'sjøˌg0*]. 1499 (1592 ÆDA III 223) Siøgaard; Jb 1595 Siøgaardt; M 1614 Siøgaarde; M 1664 Siøgaard; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844 Søegaard, Søegaardhuus; Gst 1882, Trap[4], Gst Søgaard; PA 1966 Søgård. – I nutiden findes øst for gården en ubetydelig sø. Navnet refererer måske til en nu udtørret sø, der at dømme efter terrænet kan have ligget syd for gården.

Sønderby Skovridergård. [Aa 1916 *søŋəṛby*]. 1420 (1574 ÆDA II 385, 386) Synderby / Synderbye; 1425 (1574 ÆDA II 385) Synderby; 1447 (1574 ÆDA II 385) Synderby / Synderbye; 21/10 1447 (Dyrskøt), 1457 (Gl. d. Domme I, 1) Sønderby; 1461 (1574 ÆDA II 386), 1462 (1574 ÆDA II 385, 386) Synderby; 1462 (1574 ÆDA II 386) Synderbye; 1471 (1574 ÆDA II 384), 1475 (1574 ÆDA II 384) Synderby; 1475 (1574 ÆDA II 386), 1491 (1574 ÆDA II 384), 1493 (1574 ÆDA II 386) Synderbye; Mandt 1610 Sønnderbye; M 1664 Sønderbye; M 1688 Synderbyegaard; DAtl Sønderbygaard; VSKOrig Sønderbyegd; M 1844, Gst 1882, Trap⁴ Sønderby Skovridergaard; PA 1966 Sønderby Skovridergård. – Se indl. om *by*.

Tinggård, gd. Mandt 1614 Ting gaard; M 1664 Thinggaard; M 1688, DAtl Tinggaard; M 1844 Tinghaarhuus; Gst 1882 Tinggaard Hs; Trap⁴ Tinggd; Gst Tinggaard Hs. – Forleddet er subst. *ting*, n. Hverken dette navn eller MB 1683 Thing Weyen refererer til noget tingsted inden for sognet. Tingvejen har formentlig været vejen til herredstinget ved Skodborg i Gudum s., men Tinggård kan ikke ses at have ligget så nær tingvejen, at navnet kan antages at være en elliptisk dannelse af et opr. *Tingvejsgård eller lign. Gården kan have været tingskriverbolig, jfr. Tinggård, Skrave s., Frøs h., Haderslev a. (DS IV 548).

Toft, gd [Aa 1916 *ɛ tåst*]. Mandt 1614 tofft; M 1688 Tofften; DAtl Toften; VSKOrig Fabiergtoft; M 1844, Gst 1882, Trap⁴, Gst, PA 1966 Toft. – Se indl. under *toft*.

Tofteløshus, forsv. hs. M 1688 Toffte Løshuuß; VSKOrig Tofteløshuus; M 1844 Tofteløs. – Parallel til den i markbøgerne ofte forekommende betegnelse ‚et jordløst hus'; jfr. indl. under *toft* og *løs(e)*.

Vesterdal, forsv. gd. Jb 1595 westendall; Mandt 1614 Vestendall; M 1664 Westerdahl; M 1688 Westerdall; DAtl Vesterdal, Store-, Lille Vesterdal; VSKOrig Vesterdahlgd; M 1844 Vesterdahl; Trap⁴ Vesterdal. – Store- og Lille Vesterdal i DAtl er antagelig fejl for Store- og Lille Vestergård.

Vestergårde, gde [Aa 1916 *væj.sdəg0ṛ*]. PrI 1638 Westergaard; M 1664 Stoer, Lille Vestergaard; M 1688 Store, Lille Westergaard; VSKOrig Vestergde; M 1844, Gst 1882 Store, Lille Vestergaard; Trap⁴, Gst Vestergaarde; PA 1966 L-, Ny-, St-Vestergård.

Vesterkærhus, forsv. hs. M 1844 Vester Kiærhuus.

Vestermølle, gd. 1420 (1574 ÆDA II 386), 1425 (1574 ÆDA II 385), 1429 (1574 ÆDA II 386) Fabierg mølle; 1447 (1574 ÆDA II 385) Fabiere mølle; 21/10 1447 (Dyrskøt) Faberg Mølle; 1462 (1574 ÆDA II 385, 386) Fabierg mølle; 1471 (1574 ÆDA II 384) Paabierg mølle; 1475 (1574 ÆDA II 385, 386) Fabierg mølle; KronSk 28/9 1665 Faabierrig Mølle; M 1688 Wester- eller Fabierg Mølle; DAtl Fabierg=Mølle; Kb 1770 Vestermølle; VSKOrig vester mølle; M 1844 Vester Mølle; Gst 1882, Trap Vestermølle.

Vintersgård, gde [Aa 1916 *veŋdəṛsg0ṛ / veŋ'təṛsg0ṛ*; KrM 1970 *ˈveŋdəsˌg0*]. M 1664, M 1688 Wintersgaard; DAtl, VSKOrig, M 1844 Vintersgaard; Gst 1882 Vintersgaard, Ør Vintersgaard; Trap⁴ Vintersgde; Gst Vintersgaard, Ør Vintersgaard; PA 1966 Vintersgård, Ø-Vintersgård. – Mandsn. ell. tiln. *Vinter*.

Vintersgård Hus, forsv. hs. M 1688 Wintersgaard march; M 1844 Vintersgaardhuus.

Ørvejle, gd [Aa 1916 *ø·ṛvæj.l*; KrM 1970 *ˈø·ˌvæjl*]. MB 1683 Ørwellehuus; M 1688 Øreveishuuß; DAtl Ørevishus; VSKOrig, M 1844 Ørveile; Trap⁴, Gst, PA 1966 Ørvejle. – Forleddet er subst. *ør* ‚grus' ell. *øre* ‚gruset strandbred', se indl. Efterleddet er subst. glda **wæthæl* ‚vadested'.

Østerbol, forsv. gd. M 1688 Østerboell; DAtl Østerboel. – Se indl. om *bol.*

Østermølle, gd [KrM 1970 *'ösdəˌmǫl*]. 1505 (1574 ÆDA II 385) Nyps møllested; M 1614 Nibsmølle; M 1664 Nibis Mølle; MB 1683 Niibs Mølle / Nyppermølle / Nyppes Mølle. M 1688 Niibs Mølle; DAtl Nils=Mølle; VSKOrig, M 1844 Øster Mølle; Gst 1882 Nipsmølle; Trap[4] Østermølle. – Forleddet i det ældre navn er antagelig subst. *nip* (ODS) ‚spids', som i Skandinavien er almindeligt i topografisk anvendelse, om bjergspidser og skrænter; se Nuda Ordb[3]., NG VIII 21. Ifølge Kr.Møller 1970 kaldes gården nu Åbogård (således også Gst og PA 1966).

Ålehuset, forsv. hs. MB 1683 Aalhuus; M 1688 Aalehuuset.

2424. Resen Sogn

Bjergegård, gd [Aa 1916 *bjæɾəgǫr*]. 1552, EGøyesJb 339 Bieriggaardt; Mandt 1614 Bierregrd.; Jb 1642 Bieregaard; M 1664 Bierrigaard; M 1688, DAtl Bierregaard; VSKOrig Biergegd; M 1844 Bierregaard; Gst 1881 og 82 Bjerggaard; Trap[4] Bjærgegaard; PA 1966 Bjerregård. – Se indl. om subst. *bjerg.*

Bonnesig, gd [KrM 1970 *'bånəˌsiq' / bånə'siq'*]. M 1844 Bonnesiig; Gst 1881 og 82 Bondesig; Trap[4], Gst, PA 1966 Bonnesig. – Efter naturnavn MB 1683 Bunde Siech. Forleddet er måske et plantenavn, Artemisa vulgaris (bynke), Harpestreng p. 206 bonæ; tilsvarende former kendes i nutiden fra Østjyll. og Angel, og i nutidigt vestjysk i sammensætn. [*gråbo'n*] (ODP); se indl. om efterleddet *sig*; jfr. Bonnet p. 141.

Busgård, forsv. gd. M 1664 Budzgaard; MB 1683 Budtzgaard; M 1688, DAtl Budsgaard; I 1928 Busgaard Eng, Busgaard Dam. – Forleddet kan være mandsn. glda. *Butse* (DgP; jfr. DS XIV 86), eller subst. *busk.*

Bæk, gd [Aa 1916 *bæ'k*; KrM 1970 *nigə te bæk*]. 13/3 1508 (LDipl) bech; Mandt 1614 Beck / Reesenbeck; M 1664 (her?) Bach; DAtl Hek; VSKOrig Bækgd; M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst Bæk.

Bækhuse, hse. Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Bækhuse.

Dalgård, gd [KrM 1970 *'dɑlˌgǫ*]. 9/10 1503 (1683) Dalgaard; Jb 1595 Dallgaardt; Mandt 1614 Dalgaard; KronSk 28/5 1640 Dalsgaard; M 1664, M 1688 Dallgaard; DAtl Dalgaard; VSKOrig Dahlgd; M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst Dalgaard; PA 1966 Dalgård.

Damgård, Øster- og Vester-, gde [Aa 1916 *dam·gǫr*]. Mandt 1614, M 1664, M 1688 Damgaard; DAtl Damsgaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1881 og 82 Damgaard; Trap[4], Gst, PA 1960 Ø-, V-Damgaard.

Drosvad, gd [Aa 1916 *dno·sə*; KrM 1970 *drɔ·sə / drå·sə*]. Mandt 1614 drøßwad; KronSk 8/6 1633 Drøsvad; M 1664 Droßuod; MB 1683 Drosße; M 1688 Drøeswad; DAtl Drøsvad; VSKOrig Drosvad; M 1844 Drøsvad, Drøsvadhuus; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Drosvad. – Forleddet synes beslægtet med verb. jy. *drøse* ‚drysse', (Feilb.) no. drjosa ‚drysse, styrte ned' (Aasen). Det indeholder antagelig et oprindelig vandløbsnavn; se den udførlige behandling af dette og beslægtede navne i DSÅ I 326 f. Se indl. om efterleddet *vad.*

Dusdeje, gd [KrM 1970 *dɔs'dæj*]. Mandt 1610 dusdeye; M 1664 Dußdey; M 1688 dußdeye; DAtl Dusdeie; VSKOrig Durstey gd; PA 1915 Durstejdal; I 1928 Dusdeje Dal. – Af uvis oprindelse. Kunne måske være et *Dust-eje, af

subst. *dust*, som Feilb. anfører fra sønderjysk i betydningen ‚melstøv', men som i norsk kendes i en mere almen betydning ‚støv' (Aasen).

Ellebæk, gd og hse [KrM 1970 ˈ*ælə¦bæk*]. Jb 1599 Ellerbech; Mandt 1614 Ellerbeck; M 1664 (personnavn) Ellebeck; M 1688 Store Elbech, Lille Ellebech; Kb 1702 Ellerbech; DAtl Lille, Store Elbek; VSKOrig Store, Lille Ellebæk, M 1844 Store, Lille Ellebek; Gst 1881 og 82 Ste, Lle Elbæk; Trap⁴, Gst Ellebæk; PA 1966 Store Ellebæk. – Forleddet er subst. glda. *ælri ‚bevoksning af el'. Se DSÅ I 37 med henvisninger.

Esthave, gd [Aa 1916 *æsˈthaʊ̯*; KrM 1970 *æsdˈhɑʊ̯*]. M 1664 Esthaffue; M 1688 Est Hauge; DAtl, VSKOrig Esthauge; M 1844, Gst 1881 og 82, Trap⁴, Gst Esthave; PA 1966 Esthauge. – Efterledstrykket taler for, at forleddet er et oprindeligt stednavn, der kunne indeholde subst. jysk *æst*, sideform til ast ‚bagdel', ell. være identisk med forleddet i Estvad, p. 217. Esthave ligger nær Resenkær Å.

Frisenborg, gd [Aa 1916 *fʀi̯ɣsnbɔɽə*]. VSKOrig Friisenborg; Gst 1881 og 82, Trap⁴, Gst, PA 1966 Frisenborg. – Muligvis opkaldelsesnavn, efter Frijsenborg Slot i Skanderborg amt.

Havgård, gd [Aa 1916 *haʊ̯.gɔɽ*]. Mandt 1614 Haugaard; M 1664 (personnavn) Haugaard; M 1688 Houfgaard; DAtl Hafgaard; VSKOrig Haugd; M 1844 Haagaard; Sogneprot. 1844 Haugaard; Gst 1881 og 82, Trap⁴, Gst Havgaard; PA 1960 Havgård. – Subst. jysk *havgård* ‚indhegnet stykke jord nær ved gården', også ‚hegnet småskov, hvor kreaturerne går' (Feilb.).

Havgårdshus, gd. M 1844 Haugaardshus; Trap⁴ Havgaardhus.

Hedegård, Store-, gd [Aa 1916 *sdoʊ̯ˑəɽ heˌi̯.əgɔɽ*]. KronSk 24/3 1587 Hedegaard; PrI 1638 Store Hiegaard; M 1664 Stoer heegaard; M 1688 Heedegaard; DAtl Hedegaard; M 1844 Store Hedegaard; Gst 1881 Hedegaarde; Trap⁴ St Hedegd; PA 1966 St-Hedegård.

Heden, bebygg. DAtl Paa Heden; M 1844 Resen Hede; Trap⁴, Trap Heden.

Humlum, Lille-, gde og hse [KrM 1970 ˈ*leʃəˌhɔmlɔm*]. 1552, EGøyesJb 339 Lidle Humlum; Jb 1595 Lille Hommellum; Mandt 1614 Lille Hømelom; M 1664 Lild Hummelum; M 1688 Lille humble; DAtl Lille Humellund; VSKOrig lille Humlum gde; M 1844 Lille Humlumgaard, Lille Humlumhuus; Gst 1881, Trap⁴, Gst, PA 1966 Lille Humlum. – Efter sognenavnet Humlum (p. 94).

Hyldtoft, gd [Aa 1916 *hål* ˈ*tåʊ̯t* (gl.) / *həl* ˈ*tåʊ̯t*; KrM 1970 *hyl̩*ˈ*tɔʊ̯t*]. MB 1683 Hylletoft; Kb 1711 Hyldtofft; VSKOrig Hyltoftehuus; M 1844 Hyltofte; Gst 1881 og 82, Trap⁴, Gst, PA 1966 Hyldtoft. – Forleddet er trænavnet *hyld* eller måske snarere subst. glda. **hylli*, bevoksning af hyld. Se indl. om efterleddet *toft*.

Hårds Hussted, forsv. gd. 1476 (1592 ÆDA III 226) Hordtz jord; 1532 (1592 ÆDA III 226) Hordtzøn huszsted. – Tilnavnet glda. *Harth* (DgP); se indl. om *hussted*.

Katsighus, hs [KrM 1970 *kadˈsiq'*, *kadsiqˈhuˑs*]. MB 1683 Katssig; M 1688 Kalsig; DAtl Katsig; VSKOrig, M 1844 Katsighuus; Gst 1881 og 82, Gst Katsig Hs. – Efter naturnavnet MB 1683 Katßig. Af dyrenavnet *kat* og *sig*, se indl. Huset kaldtes i forrige årh. også Rotborghus (O.Nielsen, Skodborg H. p. 145).

Kikkenborg, gd [KrM 1970 ˈ*kiɣenˌbɔiə*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1881 og 82, Trap⁴, Gst, PA 1966 Kikkenborg. – Højt beliggende ved sognevejen og den forhen vidtstrakte Klosterhede. Jfr. om navnet p. 65.

Knarbjerg, gd og hse [KrM 1970 *ˈknɑɹ̩ˌbjæɹ̩əˈhu·s*]. 1552 EGøyesJb 339 Knarbierg; KancBrevb. 25/5 1586 Knarberg; KronSk 24/3 1587 Knarberig; Mandt 1614 Knarberg; M 1664 Knorborig; M 1688 Knarborrig; Kb 1706 Knarberg; DAtl Kaarborg; VSKOrig Knarkeborg; M 1844 Knarbjerggåård; Gst 1881 og 82 Knarbjerg Hse; Trap[4] Knarbjærg; Gst Knarbjerg Hse; PA 1966 Knarbjerg. – Forleddet kan være et subst. **knarre* ‚knudret, ujævnt areal' (se DS XIII 35), ell. subst. glda. *knar* ‚(handels)skib'. Stedet ligger nær den oprindelige fjordvig Kilen; se indl. om *bjerg*.

Kokholm, gde og hse [Aa 1916 *kɔ'khɔl.m*; KrM 1970 *ˈkɔ'gˌhɔl'm*]. 1467 (1592 ÆDA III 218) Kockholm; 1471 (1592 ÆDA III 218) Kockholms jord; 1472 (1592 ÆDA III 216) Kockholm; dag? 1493 (17. årh. Rep 7554) Kocheholm; 1499 (24/5 1599 ÆDA III 169) Kockholm; 1499 (1592 ÆDA III 217) Kockholm weye; 10/2 1510 Kocholm; 1532, FrIReg I 418 Kocsholm / Kockholm; M 1664, M 1688 Kochholm; DAtl, VSKOrig Kokholm; M 1844 Kokholmgaard, Sønder, Nørre Kukholm, Kokholmhuus; Trap[4], Gst Kokholm; PA 1966 Kokholm, N-, S Kokholm. – Fuglenavnet jy. *kok* ‚hane' og *holm*, se indl.

Kvolsgårdshus, hs. M 1844 Qvolsgaardshuus; Gst 1881 og 82, Gst Kvolsgaard Hs; I 1928 [*ˈkwålsgor'hu'əs*]. – Et gårdnavn Kvolsgård, som husnavnet forudsætter, er ikke overleveret og denne gårds beliggenhed ukendt. Forleddet i Kvolsgård, kan være tiln. *Kul*, men kan også være et stedn., sammensat af subst. *kul* og et efterled *næs* eller *sø*; jfr. sognenavnet *Kvols*, Fjends h., Viborg a. (DS IX 79).

Kærgårdsig, gd [Aa 1916 *ḳjæṛ·gOṛsiq'*]. M 1664 (her?) Kierchgaard; M 1688 Kiergaardssig; DAtl Kiersgaardsig; VSKOrig Kiærgaardziig; M 1844 Kiersgaardsiig; M 1881 og 82 Kjærgaardsig, Trap[4] Kærgaardsig; Gst Kjærgaardsig; PA 1966 Kærgårdsig. – Se indl. om efterleddet *sig*.

Langegårdshuse, forsv. hse. M 1844 Langegaardshuse. – Til nedennævnte Langergård.

Langergård, gd [Aa 1916 *lɔŋəˈgoˈṛ*]. 8/12 1514 (1552 EGøyesJb 373) Lungergaard; 1552, EGøyesJb 339 Lungergaardtt heller Lunguadgaard; 1552 EGøyes Jb 373 Lunguadgaard; 1552, EGøyesJb 445 Longuadgaard; Mandt 1610 Lungergaard; KronSk 30/5 1632 Liungergaard; KronSk 28/5 1640 Langagergaard; M 1664, M 1688, DAtl, VSKOrig Langergaard; MK 1796 Lang Gaard; M 1844 Langergaard; Gst 1882 Langer Gd; Trap[4] Langergd; Gst Langer Gd; PA 1966 Langergård. – Gården ligger ved Resenkær Å, nær Langvad Bro, jfr. MB 1683 Langwad Eng. Forleddet er da formentlig et opr. *Langvad*; skriveformerne med u forklares af, at /a/ og /u/ foran /ng/ er faldet sammen i dialekten; endelsens -er beror vel på, at et udtalt [ə] oftest modsvares af -er i skriften; men også et opr. *vad* kan reduceres til [ə], jfr. f.eks. udtalen af Drosvad ovenfor.

Langergårds Mølle, forsv. ml. M 1664 Lanngergaardz Mølle; M 1688 Langegaards Øde Mølle.

Makholm, gde og hse [Aa 1916 *ma'khɔl·m*; Kr.Møller 1970 *ma'ghɔl'm*]. (her?) 1552 EGøyesJb 339 Mocholm; KancBrevb 28/6 1560, Jb 1595 Mackholm; Mandt 1614 Mackholm / Marckholm; Jb 1642 Mackholmb; M 1664, M 1688 Machholm; DAtl Nakholm; VSKOrig Makholmgde, Makholmhuus; M 1844 Makholmgaarde, Nør-, Mellem-, Sønder Makholm, Makholmhuus; Gst 1881 og 82 Makholm Gde; Trap[4], Gst Makholm; PA 1966 Mellem-, N-,

S-Makholm. – Forleddet kan være subst. glda. *madk*, oldisl. maðkr, m., no. makk ‚maddike'; dette subst. som er en diminutiv-afledning til et ord svarende til gotisk maþa ‚orm', og som øjensynlig har kunnet betegne forskellige slags småorme, bl.a. iflg. Aasen sandorme, indgår måske i de norske navne Makkenes (NG XVIII 275), Makkebugt (NG XVIII 247), Makkavattne (NG XVI 273) og Makkastaðir (NG VI 105) og i det bornholmske Makhøj (DS X 163). En anden mulighed er et glda. **makki*, assimileret parallelform til subst. *manke*; de to former svarer til hinanden som bakke til banke. Assimilationsformen findes i nyislandsk (Blöndal), men ikke i andre nunordiske sprog og er i øvrigt kun sporadisk overleveret i oldisl. (Fritzner IV), hvorfor sidstnævnte tolkning vel er mindre rimelig. Jfr. Mattrup nedenfor om muligheden af et reduceret *Madk-ā.

Marslund, gd [Aa 1916 *mas'lugwn*; Kr.Møller 1970 *maslugŋ*]. KronSk 18/6 1578, KronSk 12/8 1585 Morslund; Mandt 1614 Marßlund; M 1688 Maßlund; Kb 1703 Maeslund (ell. Moeslund); DAtl Maslund; VSKOrig Marslundgd; M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Marslund. – Forleddet kan være subst. glda. **mar*, oldisl. marr, m. ‚hest' (jfr. Feilb.), af samme rod som subst. *mær*, oldisl. merr, f. ‚hoppe'; jfr. DS XII 130. Samme forled synes at foreligge i naturnavnet Marsdal, I 1928 [*mas'dɑ̊'əl*]. Da begge navne har efterledstryk, er det dog muligt at forleddet er et oprindeligt stednavn, sammensat med mar-; om dettes efterled kan intet oplyses.

Mattrup, gd [Aa 1916 *ma'tr0p*]. Mandt 1614, M 1664 Mattrup; MB 1683 Matterop; M 1688, DAtl Matterup; VSKOrig Mattrupgaard, Mattrophuus; M 1844 Matterupgaard, Mattrup; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1960 Mattrup. – Kan være samme navn som Mattrup i Tyrsting s. og h., Skanderborg a.; det antages DS XII 142 f. at have som forled subst. glda. *math*, f. ‚eng', medens DgP I 931 opfatter forleddet som det indlånte mandsn., glda. *Mati*. Nærværende navn har dog måske snarere samme forled som forannævnte Makholm; de to lokaliteter ligger på hver sin side af Resenkær Å med en indbyrdes afstand på ca. 2 km. En topografisk sammenhæng måtte dog antagelig forudsætte, at forleddet i begge navne var et reduceret stednavn, f.eks. *Madk-ā; derimod er der ingen fonetisk betænkelighed ved at antage en udvikling *Mak-thorp > Mattrup, idet assimilationen /kt/ > /tt/ er velkendt i jysk, se GG II 339.1. Se indl. om efterleddet *torp*.

Mellemhede, gd [Kr.Møller 1970 *æ mæl·he·*]. M 1844 Mellem Hede; Gst 1881 og 82, Gst Mellemhede; PA 1960 Melhede.

Meltofthus, forsv. hs. M 1844 Meeltofthuus. – Af adj. *mellem* og *toft*, se indl.

Mø, gd [Kr.Møller 1970 *møqə*]. M 1664 Møe; MB 1683 Mø / Møen; M 1688 Møe; DAtl Moe; VSKOrig, M 1844 Møe; Gst 1881, Gst Mø; I 1928 [*møqiə*]; PA 1966 Mø. – Navnet indeholder måske en substantivering af adj. glda. *mjō*, smal'; gårdens nuværende beliggenhed er ved Marsdal, der i I 1928 betegnes som ‚lang og dyb'.

Pilgård, gd [Aa 1916 *pil·g0r*]. Jb 1595 Pillgaardt; Mandt 1614, PrI 1638, Piilgaard; KronSk 14/8 Pilgaard; M 1664, M 1688 Piilgaard; DAtl Pilgaard; VSKOrig, M 1844 Piilgaard; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst Pilgaard; PA 1966 Pilgård. – Af trænavnet *pil*.

Ravnshus, hs. M 1844 Ravnhuus; Gst 1881, Gst Ravnshus. – Fuglenavnet *ravn* eller det heraf dannede personnavn.

Resen, sogn. [Aa 1916 *ʀe'sn*; KrM 1970 *ʀe'sən*]. Ca 1325, RO 112 rysen; 8/7 1471 (vid. 1490) Resen / Ressen; 1476 (1552 ÆDA III 226) Reszen; 1478 (24/5 1599 ÆDA III 160) Resszenns; dag? 1486 (HardsProvstisReg) Resell k,; 16/2 1490 (LDipl) Resen / Ressen; 12/11 1492 Ressen soghen; 9/10 1503 (1683) Resen; dag? 1503 (Dyrskøt, Rep. 9999) Risen; 1530 (1592 ÆDA III 214) Reszen; KancBrevb 15/6 1564 Ressen; Jb 1595 Ressen Sogn; Mandt 1614 Reeßen, Reesenbye; Jb 1624 Resenn Sogen; M 1664 Reesen Sogn, Reeßen bye; M 1688 Reesen Sogn, Reesen Bye; DAtl Resen Sogn; VSKOrig Resen K; M 1844 Resen; Lyngby 1870 [*re'sən*]; Gst 1881 og 82 Resen Ke; Trap[4] Resen Sogn, Gst Resen Ke, PA 1966 Resen. – Navnet, der desuden findes som sognenavn i Hindborg h. og Fjends h., Viborg a. (DS IX 15, 94) forklares af Svend Aakjær (Skivebogen VI 27) som ‚den rejste, ophøjede, hævede by', idet det knyttes til verb. glda. *rēsæ* ‚rejse', transitivt. Da navnet i ældste kilde skrives med y, ɔ: /i/, må det dog knyttes til det tilsvarende intransitive verb. glda. *rîsæ* ‚stå op, rejse sig', til hvis stamme det kan være dannet med suffixet germ. -ana (Emil Olson p. 262 f.) eller til subst. no. ris, n. ‚en Forhøjning, Jordryg, Bjergryg; det højeste Punkt af en Vold eller Bakke' (Aasen), isl. ris ‚opløfting, hvælvet bue', shetl. riss ‚liten bakke el. banke' (Torp, NEO). Jfr. DS IX. 94 og Nuda.Ordb.[3]

Resenborg, gd [Aa 1916 *ʀesn'bɔɽ'ə*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Resenborg. – Til sognenavnet Resen, muligvis dog alluderende til slægtsnavnet Rosenberg, idet gården i 1700-tallet ejedes af en præst af dette navn (O.Nielsen, Skodborg H. p. 146 f.). Se indl. om efterleddet *borg*.

Resenby, gd [Aa 1916 *ʀesn'bøj*']. Mandt 1614 Reesenbye, M 1664 Reesen Bye; M 1688 Reesen Bye; DAtl Resen Bye; Trap[4], PA 1966 Resenby. – Til sognenavnet; se indl. om *by*.

Resenstad, bebygg [Kr. Møller 1970 *ʀəsən'sda*]. Trap[4], Gst, PA 1966 Resenstad.

Rotborg, gd [Aa 1916 *ʀo'dbɔrə, æɳ'bɔɽə*]. Mandt 1614 Rottberg; M 1664 Roltenbore; M 1688 Rolborig; DAtl Rotborg; VSKOrig Rotborg gd; M 1844 Rothborg; Gst 1881 og 82 Rotborg; Trap[4] Engborg (tidl. Rotborg); Gst Rotborg; PA 1960 Engborg; Trap Rotborg. – Forleddet er dyrenavnet *rotte*, efterleddet *borg*, se indl.

Skelkærhus, hs. VSKOrig Skielkiær huuse; M 1844 Skielkiærhuus; Gst 1881 Skjelkjær Hs. – Efter marknavn, I 1928 Skjælkjær, beliggende ved sognegrænsen mod Humlum.

Toftum, gde og hse [Aa 1916 *tåə'dəm*]. Mandt 1614 Østertofftum; PrI 1638 Totum; M 1664 Øster-, Vester Tofftum, Meldtofftum; M 1688, DAtl Toftum; VSKOrig Toftumgde; M 1844 Toftumgaarde, Øster-, Vester-, Mellem Toftum; Gst 1881 og 82 Toftum Gde; Trap[4], Gst Toftum; PA 1966 V-, Mellem Toftum. – Iflg. Hald, Stedn. på -um (p. 121) dat. plur. af *toft*, jfr. indl.

Ørgård, gd [Aa 1916 *ø'ɽgɔɽ*; Kr.Møller 1970 *'ø'ag0*]. Mandt 1614, M 1664 Ørgaard; M 1688, DAtl Øregaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst Ørgaard; PA 1960 Ørgård. – Forleddet er subst. glda. *ør*, ‚grus'; se indl.

Østersgård, gd [Aa 1916 *te ø'sdəs*; Kr.Møller 1970 *ösdəs*]. Mandt 1614 Østergrd; VSKOrig Østergde; Gst 1881 og 82 Østergaard; Trap[4], Gst Østersgaard; PA 1966 Østersgård. – Forleddet er adv. *øster*, i nyere tid ændret til superlativ-formen *østerst*.

2425. Humlum Sogn

Avnsbjerg, gd [Kr.Møller 1970 ˈɔˈnsˌbjæɹˈə]. M 1664 Auindsborg; KronSk 21/12 1682 Avindtsberg; MB 1683 Aandsbierig; M 1688 Aaenßbierig; DAtl Aaensbierg; VSKOrig Auensbierg; M 1844 Aunsbjerghuus; Gst 1881 og 82 Onsbjerg; I 1924 [*å·nsbjærə*]; Gst Avnsbjerg. – I DS IX 188 f. tolkes Avnsbjerg i Viborg a. som snarest sammensat med mandsn. glda. *Aghnar*, idet navnets ældre udtaleform [*anˑsbjɛrˈə*] sammenstilles med nogle udtaleformer som Svend Aakjær (DSt 1916 p. 119) anfører fra Fjends h., af forbindelsen /awn-/ (< glda /aghn-/, /-akn/), f.eks. [*ganˑ*] ‚gavn'. Samme forled kan foreligge i nærværende navn, skønt den anførte udtale af forbindelsen /-awn-/ ikke synes at eksistere i stedets nuværende dialekt.

Bassedal, gd [Aa 1916 *basiˈdåˈl*]. 1485 (1592 ÆDA III 225) Baszidall; KronSk 24/3 1587 Bassedal; M 1664 Basßidahl; M 1688 Barsti dall; DAtl Barsidal; VSKOrig, M 1844 Bassedahl; Gst 1881 Bassidal; Trap[4] Bassedal; Gst Bassidal; PA 1966 Barsidal. – Forleddet er antagelig subst. ænyda. *basse* ‚vildsvin'.

Bjerg, gd [Aa 1916 *ə bjæɾˈə*]. KancBrevb 21/6 1582, KronSk 24/3 1587, M 1664 Bierre; M 1688 Øde(bierig); VSKOrig Biergegd; M 1844 Bierg; Gst 1881 og 82 Bjerg; Trap[4] Bjærg; Gst, PA 1966 Bjerg.

Bramstrup, gd [Aa 1916 *bʁamˑsdɾ0p*]. KronSk 22/4 1574 Bramstrup; Kanc Brevb 21/6 1582 Brandstrup; PrI 1638 Bramstrup; M 1664 Brandstrup; M 1688 Brandstrup gaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Bramstrup. – Forleddet er mandsn. glda. *Bram*, efterleddet *torp*, se indl.

Bredalsgård, gde [Aa 1916 *bʁɛlsˈgoˈɾ*; Kr.Møller 1970 *bɾɛdɑlˈgoˈɹ*]. KronSk 22/4 1574 Bredalsgaard; M 1664 Breddahls grd; M 1688 Bredall; DAtl Bredal Gaard; VSKOrig Bredahlgd; M 1844 Bredalsgaarde, Neder, Mellem, Over Bredalsgaarde; Gst 1881 Breddal Gde; Trap[4] Bredalsgde; Gst Breddal Gde; PA 1966 Nedre-, Ovre Bredalgård.

Brejnholt, gd [Aa 1916 *bʁæjˑnhåˌlt*]. KancBrevb 5/10 1578 Breyndholt; KronSk 28/2 1579 Brenholt; KancBrevb 13/3 1579 Brenholdt; Mandt 1610 brenndholtt; Mandt 1614 Brinholtt; M 1688 Breinholt; Kb 1702 Bregnholt; DAtl Bremholt; VSKOrig Bregnholt; M 1844 Breinholt; Gst 1881 og 82 Bregnholt; Trap[4] Brejnholt; Gst Bregnholt; PA 1966 Bregnholt. – Forleddet antages af Marius Kristensen (NoB 1934 p. 112) ligesom i Brejnholt, Tvis s., Hammerum h., at være præt. partc. *brænd* (jysk form uden t) af vb. *brænde*; navnets betydning kunne da være ‚af brændt skov'. Vokalen i de to navnes moderne udtaleformer, som modsvares af nærværende navns ældste skriveform er dog uforklaret, ligesom [*n*] i stedet for [*ŋ*] er påfaldende.

Brejnholt Huse, hse. Trap[4] Brejnholt Huse; Gst Bregnholt Hse; PA 1966 Brejnholt Huse.

Bremdal, bebygg. [Aa 1916 *bʁɛmˈdåˈl*; Kr.Møller 1970 *ˈbɾæmˌdɔˈl* / *bɾæmˈdɔˈl*]. M 1688 Bramdall Huus; DAtl Bramdal; VSKOrig Bramdahl, Gst 1881 Bramdal; Trap[4], Gst, PA 1960 Bremdal. – Forleddet er plantenavnet *bram* ell. *brem* ‚brombær'.

Brunsgård, gd [Aa 1916 *bn0sˈnsg0ɾ*]. KancBrevb 21/6 1582 Brundtzgaard; KronSk 24/3 1587 Brundsgaard; M 1664 Brundgaard; M 1688, DAtl Broensgaard; VSKOrig Brundsgd; M 1844 Bruunsgaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Brunsgaard; PA 1960 Brunsgård. – Forleddet er tilnavnet *Brun*.

Dalhus, hs. M 1844 Dallhuus; Gst 1881, Gst Dalhus.

Dolleruphus, forsv. hs. VSKOrig Dolleruphuus; M 1844 Dolleruphuus. – Forleddet kan være subst. *dal*; jfr. sognenavnet Dollerup, Nørlyng h., Viborg a. (DS IX 132); se indl. om *torp*.

Foldgård, forsv. gd. M 1664 Foldgaard; MB 1683 Folldgaard; M 1688, DAtl Foldgaard. – Forleddet er måske subst. *fold* ‚indhegning på en mark'; i I 1924 anføres naturnavnene [*fow·əlgor dam·*] og [*fow·əlgor hå·q*], det forsvundne gårdnavn som disse navne forudsætter synes dog at have haft subst. *fugl* som forled, og identiteten med de anførte skriveformer er derfor tvivlsom.

Gade, gd. MB 1683 Gade; M 1688, DAtl Gadeboel; M 1844, Gst 1881, Gst Gade. – Subst. *gade*, anvendt om vejen gennem landsbyen ell. om udyrket fælled ved gården i byen (Feilb.).

Gadegård, gd [Aa 1916 *gå·rg0ɽ*]. KronSk 27/4 1574 Gadgaard; Mandt 1614 paa Gade; Jb 1642 gaadgaard; M 1664 Gaadgaarde; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst Gadegaard, PA 1966 Gadegård.

Gottrup, gd [Aa 1916 *gɔ'tr̥0p*]. Mandt 1614 Gottrup; M 1664 Gotthrup; M 1688 Botterup; DAtl, VSKOrig Gotterup; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Gottrup. – Forleddet er mandsn. glda. *Goti*, efterleddet *torp*, se indl.

Hedegård, Lille-, gd [Aa 1916 *leʃ heʃ·əg0ɽ*]. Mandt 1610 hiegaard; M 1688, DAtl Lille Hedegaard; VSKOrig Heedegde; M 1844 Hedegaard, Hedegaardshuus; Gst 1881 og 82 Hedegaarde; Trap[4] Lille-Hedegd; Gst Hedegaarde; PA 1966 L-Hedegård.

Hedegårdshuse, hse. 1894, O.Nielsen, Skodborg H. p. 159 Lille Hedegaardshuse; PA 1909 ff. Hedegaardshuse.

Humlum, sogn [Aa 1916 *hom·ləm, homləm*; Kr.Møller 1970 *homl0m*]. O. 1186 ScrMin I 127 (Stephanius 1642) Humla; o. 1250 Gertz Vitæ Sanct 544 (o. 1500) apud portum qui dicitur Humle; c. 1325, RO 112, humlum; u.d. 1461 (HardsProvstisReg) Homellom kierck; 8/7 1471 (vid. 1490) Homelom; 1472 (1592 ÆDA III 216) Humlum; u.d. 1477 (HardsProvstisReg) Hommelom; 1483 (1592 ÆDA III 224) Humlom; 1485 (1592 ÆDA III 225) Homlum; 16/2 1490 (LDipl) Homelom; 1491 (1592 ÆDA III 212) Humlom; 1492 (1592 ÆDA III 224) Humlum; 1497 (HardsProvstisReg) Homelum kircke; 28/3 1503 (1552 EGøyesJb 372) Humlum; 9/10 1503 (1683) Homblom / Humblom; KancBrevb 21/6 1582 Humelum; KronSk 24/3 1587 Humelund; LR 1609 Hommellum; Mandt 1614 Homelum; M 1664 Hummelum; M 1688, DAtl Humlum Sogn; VSKOrig Humlum K; M 1844 Humlum; Trap[4] Humlum Sogn; Gst Humlum Ke; PA 1966 Humlum. – Forleddet kan være plantenavnet *humle*. Denne mulighed betvivles dog af Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 75, som antager at det er et glda. **humal*, svarende til sv. dial. hummel ‚knold, bjergknold'. Efterleddet er *hēm*, se indl. under *um*.

Humlum Stationsby [Aa 1916 *ə sdaˈsgo'nsbøʃ'*]. Trap[4], Gst Humlum Stationsby.

Kirkeby, gd og hse [Aa 1916 *ʞjæɽ'gby*]. KancBrevb 1582 Kirckebye; KronSk 24/3 1587 Kirkebye; M 1664 Kierchebye; M 1688 Kierchegaard; DAtl Kirkegaard; VSKOrig, M 1844 Kirkebyegaard; Gst 1881 og 82 Kirkeby Gd; Trap[4], Gst, PA 1966 Kirkeby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Kirkehus, forsv. hs. VSKOrig, M 1844 Kirkehuus.

Klostergård, gde [Aa 1916 *klɔsdəˈgo'ɽ*; Kr.Møller 1970 *ˈklɔsdəˌg0*]. Kanc Brevb 5/4 1558 Clostersgaard; KancBrevb 21/6 1582, M 1664, M 1688 Clostergaard; DAtl, VSKOrig, M 1844 Klostergaard; Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst Ø, V Klostergaard; PA 1966 Klostergård, V-Klostergård.

Koksgårds Eje, forsv. gd. U.d. 1461 (HardsProvstisReg) Kockis gordtz ey; 1497 (HardsProvstisReg) Koggaardt ey. – Forleddet er snarest tilnavnet *Kok*, efterleddet *eje* ‚ejendom, besiddelse'.

Kringelhus, forsv. hs. VSKOrig, M 1844 Kringelhuus; I 1924 [*krəŋæl'hu'əs*]. – Forleddet er subst. ænyda. *kringle*, ‚ring, kreds', der forekommer i adskillige norske gårdnavne „altid vistnok sigtende til noget rundt, afrundet ved Stedets Situation" (NG Indl. p. 62), eller adj. ænyda. *kringel* ‚bugtet'. Forleddet er alm. i sdjy. naturnavne.

Kær, gd [Aa 1916 *kja'r*]. KancReg 6/3 1547, KronSk 6/3 1547 Kier; 1577 (1592 ÆDA III 220, 225) Kier, Kiersz marck, kiers jord; Mandt 1610, M 1688, DAtl Kier; VSKOrig Kiærgd; M 1844 Store, Lille Kiær; Gst 1881 Kjær, Kjærhus; Trap[4] Kær; Gst Kjær; PA 1966 Kær. – Se indl. under *kær*.

Lund, gde [Aa 1916 *ə sdoə'ər lugwn*]. KancBrevb 21/6 1582, KronSk 24/3 1587 Synderlund; M 1664 Lund, Synderlund / Sønderlund; KronSk 21/2 1682 Londerlund; KronSk 21/12 1687 Stoerlund; M 1688 Stoere Lund, Sønderlund; Kb 1712 Lund; DAtl Storelund, Synderlund; VSKOrig Lillelund gd; M 1844 Storelund, Lillelund; Gst 1881 og 82 St-, Nr-, Sr Lund; Trap[4] St- og S-Lund; Gst, PA 1966 St-, S Lund.

Nørbak, gd [Kr.Møller 1970 *æ 'nɑ'ɹˌba'k*]. M 1664 Bache; M 1688, KronSk 10/6 1720 Backen; DAtl Bakken; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Nørbak. – Efterleddet er subst. *bakke*.

Nørgård, gde [Aa 1916 *na'rgOr*]. 1577 (1592 ÆDA III 220), Mandt 1614, M 1664, Nørgaard; M 1688, DAtl Nørregaard; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Nørgaard; PA 1966 Nørgård.

Nørgårdshus, hs. M 1844 Nørregaardhuus; Gst 1881 Ste Nørgaardhus; Gst Nørgaard Hse.

Oddesund Syd, bebygg [Aa 1916 *ad'sugwn, ådəsu'n̩*; Kr.Møller 1970 *ɔdsugwn*]. Trap[4] Oddesund Sydside; Gst Oddesund Syd; PA 1966 Oddesund (Syd). – Bebyggelsen på sydsiden af farvandet Oddesund, se nedenfor under naturnavne.

Pallisgård, gde [Aa 1916 *paləsgOr*; Kr.Møller 1970 *'pɑləsˌgO / 'pɑlisˌgO*]. KronSk 22/4 1574, PrI 1638, M 1664 Pallisgaard; M 1688, DAtl Pallesgaard; VSKOrig Pallesgde; M 1844, Gst 1881 og 82 Pallesgaard; Trap[4], Gst N, S Pallesgaard; PA 1966 N-, S-Pallisgård. – Forleddet er mandsn. *Palle*, glda. *Palni* med sekundær s-genitiv.

Pinen, gd [Kr.Møller 1970 *pi̯in / pei̯n*]. MB 1683 Pienen; Kb (Gudum s.) 1744 Pine i Humlum; VSKOrig Piinen; M 1844 Pinen; Gst 1881 Pinen Kro. – Tidligere færgested og kro ved Oddesund, kaldes i M 1688 Oddesund Hus. Betegnelsen Pinen sigter til den ubehagelige og lange venten på færgen. (Hugo Matthiesen, Limfjorden p. 106). Ved Sallingsund færgested ligger på Sallingsiden kroen Pinen; Mors-siden kaldes undertiden Plagen (DS IX 46).

Ryttergård, gd og hse [Aa 1916 *nydərsgOr*; Kr.Møller 1970 *'rødəsˌgo'i*]. M 1688 Ryttersgaard; DAtl Ryttergaard; VSKOrig, M 1844 Ryttersgaard; Gst 1881 og 82 Ryttergaard; Trap[4], Gst Ryttersgaard; PA 1966 Ryttersgård. – Forleddet er subst. *rytter*, anvendt som erhvervsbetegnelse ell. tiln.

Skanderborg, gd. Mandt 1614 Skanderborgh; M 1664 Schanderburg; M 1688 Schanderborig; DAtl Skanderborg; VSKOrig Skanderborggd; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Skanderborg. – Formentlig opkaldelse efter Skanderborg slot; se iøvrigt indl. under *borg*.

Skidensig, forsv. gd. KancBrevb 21/6 1582 Skidensiig; KronSk 21/12 1682, KronSk 24/3 1587 Skidensig; M 1664 Schidensig. – Se indl. under *sig*.

Skov, gd [Aa 1916 *ə sgåə*]. KancBrevb 21/6 1582 Thougvadskof; (her?) Kanc Brevb 25/5 1586 Thoguedskouf; KronSk 24/3 1587 Thougvedskouf; M 1664 Thageschou; KronSk 21/12 1682 Tagensskouf; M 1688 Toges schouf; DAtl Tageskov; VSKOrig Skov; M 1844 Schou; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Skov. – Se under Tagård om det oprindelige forled.

Skæghus, forsv. hus. VSKOrig Skieghuus; M 1844 Skiæghuus; I 1924 [*sgjægs-ˈhus*]. – Også O.Nielsen (Skodborg H. p. 158) noterer navnet med s-form. Forleddet kan være mandsn. glda. *Skæggi* (med senere tilkommet s-genitiv).

Smededalhus, hus. M 1844 Smedsdahlhuus; Gst 1881, Gst Smededal Hs.

?Spidseje, forsv. gd. (her?) KronSk 10/6 1720 Spitz Eje Eng. – Efterleddet er subst. *eje* ‚ejendom, besiddelse'; forleddet formentlig et personnavn.

Stokkendal, gd [Aa 1916 *sdɔgnˈdåˈl*; Kr.Møller 1970 *sdɔgənˈdɔˈl*]. Kanc Brevb 21/6 1582, KronSk 24/3 1587 Stockendal; M 1664 Stochenndahl; M 1688 Stockendahl; DAtl Stokendal; VSKOrig Stokkendahl; M 1844 Stokkendahl, Stokkendahlhuus; Mansa Stakkendal; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Stokkendal. – Forleddet er muligvis sammensat af *stok* og *eng*; stok kan betyde ‚gangbro over vandløb', jfr. det sdjy. marknavn *Stokeng*, bl.a. DS V 402.

Strandbjerggård, hgd [Aa 1916 *sdnaŋbjɛrəˈgoˈr* / (gl:) *sdnaŋby*]. 25/3 1416 (1428–50 Aarhusbogen, SRD VI 475) [Str]andbygard; u.d. 1457 (1773) Strandbyghard; 1466 NyDMag VI 140 Strandbygardh; 9/8 1475 Strandbyeregordh; 18/11 1475 Strandbygord; 1478 (24/5 1599 ÆDA III 160) Stranndbyegaardt; Dag? 1503 (Dyrskøt Rep 10.000) Strandbyegaard; 29/8 1504 (1552 EGøyesJb 374) Strandbierggaard; 8/12 1514 (1552 EGøyesJb 367) Strandbygord; Kanc Brevb 27/5 1573, KronSk 11/1 1573 Strandbygaard; M 1664 Strandbierriggaard, M 1688 Strandbierg hofuitgaard; DAtl Strandberggaard; VSKOrig Strandbierggd.; M 1844 Stranbjerggaard; Gst 1881 Strandbjerg Gd; Trap[4] Strandbjærggaard; Gst Strandbjerg Gd; PA 1966 Strandbjerggård. – Se indl. om *bjerg* og *by*.

Sønderbak, gd [Aa 1916 (*o*) *ɛ sønɔrbaˈk*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1881 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Sønderbak. – Efterleddet er subst. *bakke*, se indl.

Tagård, gd [Aa 1916 *taˑgər*; Kr.Møller 1970 *ˈtɑˑg0*]. 1483 (1592 ÆDA III 224) Tagwadt; 1485 (1592 ÆDA III 225) Tagwad, Thagwadsted; 1492 (1592 ÆDA III 224) Tagwaid / Tagwad; 1577 (1592 ÆDA III 220) Taguad marck; 1577 (1592 ÆDA III 225) Tagwadts marck; 1578 (1592 ÆDA III 226) Tagwad / Tagwaed, Tagwaids marck; KancBrevb 21/6 1582 Thagued; Mandt 1610 thaguode; KancBrevb 25/5 1586 Thogued; KronSk 21/12 1682 Togved; M 1688 Tagwad?; DAtl Tagvad; VSKOrig Tagaard, M 1844 Thagaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Tagaard; PA 1966 Tagård. – Forleddet i Tagvad, gårdens opr. navn, er plantenavnet *tag* ‚rør til tækning'; se indl. om efterleddet *vad*.

Trommeslagerhus, forsv. hus. M 1844 Trommeslagerhuus.

Vejbjerggård, gd [Aa 1916 *væjˑbjɛrəˈgoˈr*]. 1539 (her?) (O.Nielsen, Skodborg H. p. 25) Vejbjerg; VibLandstSkPanteb. 27/1 1626 p. 54 Weibierig mark; PrI 1638 Weyberg; M 1664 Weigbierrig Houidgaard; M 1688 Weibierregaard; DAtl Veiberggaard Hovedgaard; VSKOrig Veibierg gd.; M 1844 Veibierggaard; Gst 1881 Vejbjerg Gd; Trap[4] Vejbjærggd; Gst Vejbjerg Gd; PA 1966 Vejbjerggård. – Gården kaldes i 1600-tallet også Vejbyvad (O.Nielsen, Skodborg H. p. 167); se indl. om *bjerg*.

Vesterby, forsv. gd. 1485 (1592 ÆDA III 225) Westerbye. – Se indl. under *by*.

Vesterkær, hse [KrMøller 1970 *ˈvæjsdəˌkjɑˈɹ*]. PA 1960, 1966 Vesterkær.

Vognsgård, gd [Aa 1916 *ugwnsg0ṛ*]. KancBrevb 21/6 1582, KronSk 24/3 1587 Vogensgaard; M 1664 Vogenns Gaard; (her?) M 1688, (her?) DAtl Mogensgaard; VSKOrig Vognsgd; M 1844 Vogngaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Vognsgaard; PA 1966 Vognsgård. – Forleddet er mandsn. glda. *Waghn.*

Ørskov, gde og hse [Aa 1916 *ø·sg0*; Kr.Møller 1970 *ˈø·əˌsg0ʊ*]. (her?) Kanc Brevb 21/6 1582 Ørslof; KronSk 24/3 1587 Ørschouf; M 1664 Ørschouff, M 1688 Øreschouf; DAtl Øreskov; VSKOrig ørskovgd; MK 1810 Øsgaard; M 1844 Store, Lille Øsgaard; Gst 1881 Ørskov, Lle Øsgaard; Trap[4], Gst Ørskov; PA 1966 Ørskov, L- og St-Ørskov. – Forleddet er subst. *ør*, ‚grus', se indl.

Østerbygård, forsv. gd. M 1664 Østerbye; M 1688 Østerbye gaard. I 1924 (marknavn) Østerby; se indl. om *by.*

2426. Venø Sogn

Møgelsig, hse [Aa 1916 *mølsiq*; Kr.Møller 1970 *ˈmögəlˌsiq'*]. PA 1909 Møgelsig. – Efter engnavnet Møgelsig, MB 1683 Møgelsøe, Møgelse; Gst 1881, Gst Møgelsig. – Forleddet er adj. glda. *mykil* ‚stor', en nordligere, mindre engstrækning hedder Lillesig, MB 1683 Lille Søe; efterleddet er snarest subst. *sig* (se indl.); skriveformerne i MB 1683 er antagelig udtryk for, at efterleddet har været reduceret til et [*ə*].

Nørby, gde [Aa 1916 *na·ṛbøj'*]. VSKOrig Nørbye gde; Gst 1881 Nørby Gd; Trap[4] Nørbygde; Gst Nørby Gde; PA 1966 Nørbygård, Ny Nørbygård. – Se indl. om *by.*

Nørreris, gd. Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Nørreris. – Se indl. om efterleddet *ris* ‚krat'.

Nørskov, gde [Aa 1916 *na·rsg0*; KrMøller 1970 *ˈna·ˌsg0ʊ*]. 25/8 1508 Nørreskoff / Norreskoff; KronSk 8/7 1567, KronSk 24/7 1667 Nørskouf; M 1667 Nørschouff; M 1688 Nørre Byeschouf; DAtl Nørrebyskov; VSKOrig, M 1844 Nørskovgaard; Gst 1881 Nørskov, Ør Nørskov, Trap[4] Nørskov; Gst, PA 1966 Nørskov, Ø Nørskov.

Sønderris, gd [Aa 1916 *søŋəṛiʒəs*]. Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Sønderris. – Efterleddet er *ris* ‚krat', se indl.

Sønderskov, gd [Aa 1916 *søŋəsg0*; Kr.Møller 1970 *ˈsöŋəˌsg0ʊ*]. M 1667 Sønderschouff; M 1688 Sønder Byeschouf; DAtl Synderbyeskov; VSKOrig, M 1844 Sønderskovgaard; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Sønderskov.

Vejsbjerg Gårde, gde [Aa 1916 *væjsbjəṛə*; Kr.Møller 1970 *ˈvæjsˌbjæ.i'ə*]. MB 1683 Weißberrig Gaard; M 1688 Weisberg; DAtl Veisbierg; VSKOrig Vestbierg gde; M 1844 Veisberggaard; Gst 1881 Vegsbjerg Gde; Trap[4] Vejsbjærg; Gst Vejsbjerg Gde; PA 1966 Vejsbjerg. – Måske et opr. *Vestbjerg; ligger ved øens vestside.

Venø, s, ø, [Aa 1916 *vænə, væ·nø'*; KrMøller 1970 *vænə*]. KancReg 1/12 1542 Vennø; LR (Riberhus) 1584 Wennøe Land, Wennøe; 1594, Jonas Koldingensis 81 Venora, Venøe, quasi dicatur veneris, sive pulchra insula; Mandt 1610 wennerland, LR 1611 Wennerlannd sogn; Mandt 1614 Wenn Øe; M 1664 Venøe Sogn; M 1688 Wenner Land og Sogn; JSørensenPap 1695 Wæns Land, Væns Ø, Venø Land; DAtl Venøe Sogn; VSKOrig Venøe; M 1844 Venø; Lyngby 1870 [*vænə*]; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Venø. – Forleddet antages i Nud.Ordb.[3] at være subst. glda. **vin*, oldisl. vin, f. ‚eng', der dog ikke med

sikkerhed er påvist i danske stednavne; jfr. om navneleddet Valter Jansson, Nordiska vin-namn p. 5 f., 106 f., Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 73 f.

Venø By, lb [Kr.Møller 1970 *vænəˈbǫj*']. KancReg 1/12 1542, KronSk 1/12 1542 Venneby; M 1688 Wenner Bye; DAtl Venner Bye; VSKOrig Vennøe Bye; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Venø By.

Naturnavne

Abildgårds Flod. 2422. 9/10 1503 (1683) Abelgaards Flod. – Forleddet er subst. *abildgård* ‚æblehave' eller et ikke-overleveret gårdnavn med forleddet *abild* ‚æbletræ'. Efterleddet er antagelig subst. *flod* ‚oversvømmelse'.

Adelhede. 2419. 28/6 1503 Adelhede, Adelhedh, Adelhee; 4/3 1504 adelhede. – Forleddet er *adel* i bet. ‚hoved-, betydningsfuld, vigtig'.

Agertoft. 2419. 4/3 1504 agertofft. – Se indl. under *ager* og *toft.*

?**Agesø.** 2421. 13/5 1482 (16. årh.) Aageßø. – Søen har ikke kunnet lokaliseres. Forleddet er måske verb. *age*, sigtende på lavvandet sø, som man har kunnet age over (jfr. DSÅ I 47), men kan også være mandsn. *Åge*, glda. Aki.

Algerdige. 2422. 24?/5 1451 (1581) Algiar digi:; 7/8 1469 (1581) Algierdigi; 1580 (1592 ÆDA III 220) Algier dige. – Forleddet i dette og det følgende navn er måske subst. jysk *alger* ‚ålesaks' (Feilb.). Begge lokaliteter har ligget nær fjorden.

Algerhøj. 2422. 1472, 1486 (1592 ÆDA III 211, 216) Algier høuff; 1486 (1592 ÆDA III 210) Algier høff; 1490 (1592 ÆDA III 216) Algier høuff; 1491 (1592 ÆDA III 212) Algier høye. – Se ovenfor.

Anglandshøj. 2422. [Kr. Møller 1970 *ˈaŋlaŋsˈhyə*']. PrI 1638 Angelands el. Amletz Høy; DAtl Angelands Høj; VSKOrig Anglandshøy; Gst 1881, Gst Anglands Høj. – Navnet Angland er af folketraditionen blevet sat i forbindelse med kampe med englændere og med Amleds begravelse (O.Nielsen, Skodborg H. p. 83 f., Trap[4] p. 102). Forleddet antages af O.Nielsen, l.c. at være et opr. *Angel*, afledt af adj., oldisl. ǫngr. ‚snæver' og betegnende et snævert vand, den nuværende Anglands Mose. Navnet kunne i så fald sidestilles med landskabsnavnet Angel, der formentlig i sin oprindelse er et fjordnavn og har betegnet den ydre, snævre del af Slien (Kr.Hald, VoreStedn.[2] p. 244 f.). Mod denne tolkning må indvendes, at der ikke kendes eksempler på, at Angel forekommer som sønavn. Da Bredkær bæk udspringer i området, kunne navnet tænkes at være en ældre betegnelse på denne bæk, men heller ikke som vandløbsnavn forekommer Angel. Navnet er da snarere sammensat af subst. glda. *ange* ‚damp, em' og *land.*

Anglandsmose. 2422. 9/10 1503 (1683) Angelands Mose; PrI 1638 Angelands el. Amletz Mose; DAtl Angelands Mose; VSKOrig Anglands Moese; Gst 1881, Gst Anglands Mose.

Arnhøj. 2419. 30/10 ell. 6/11 1468 (afskr.?) Arnehøye; 22/10 1505 Arnhøff; 11/7 1508 Arnhøff. – Forleddet er glda. *arn-*, stamform, eller *arna(r)*, gen. sg. ell. plur. af fuglenavnet *ørn.*

Bavnehøj. 2411. [Aa 1916 *læm ˈbasˑnhyə*']. Gst 1882, Gst Bavnehøj; Trap[4] Bavnehøj (eller Skellerhøj). – Nyere navn på Skellerhøj.

Bedsø. 2421. [Aa 1916 *beˑəsə*]. VSKOrig Besøe, Besøe Mose; MK 1797 Bees Søe; Gst 1873 og 82, Gst Bedsø. – Forleddet er muligvis verb. jy. *bese* ‚bisse'; jfr. DSÅ I 128.

Bjergmose. 2419. 28/6 1503 Bieremose. – Subst. *bjerg*. Må efter beskrivelsen i dok. være et moseareal nedenfor Møborg kirkebakke.

Bjørnebjerge. 2419. 9/10 1503 (1683) Biørnbierge. – Er vistnok samme lokalitet som Gst Bjergene.

Bjørnekær. 2419. 28/6 1503 Biørnkier. Dyrenavnet *bjørn*; se indl. om *kær*.

Bletholm, ø. 2417. VSKOrig Blitholm; Gst 1872 og 82 Nr, Sr Bletholm, Gst Bletholm. – Fuglenavnet vestjy. *blitte* (en havfugl); se indl. om *holm*.

Bluseng. 2418. U.d. 1512 (HardsProvstisReg) Bloseng; MB 1683 Blus Eng, Bloes Eng, Bloß Eng. – Subst. *blus* ‚lys'. Navnet, som har flere paralleller (se DS IV p. 314, 466) har antagelig betegnet eng, hvis afkastning gik til kirkens forsyning med alterlys (se G. Knudsen i NoB 1934 p. 100 ff.).

Bradser Odde, pynt. 2426. [Aa 1916 *ˈbʁasəɾˈåi̯ˑ*; Kr. Møller 1970 *bɾasˈɔi̯ˑ*]. VSKOrig Bradser Odde; Gst 1881, Gst Bradsør Odde. – Forleddet i Bradser er uvist, efterleddet kan være subst. *ør*, ‚grus', se indl.

Bramer Knap, bakke?. 2422. 1499 (1592 ÆDA III 216) Bramer knap. – Subst. *knap* kan i stednavne bruges om bakker og høje (DS VI 239, NG Indl. p. 61). Om forleddet, se Bremerhuse (p. 74).

Bredkær Bæk. 2422. Gst 1881, Gst Bredkjær Bæk. Efter engnavnet Bredkær, MB 1683 Breds Kier; VSKOrig Breedekiær (Broe); Gst 1881, Gst Bredkjær.

Brem. 2419. 28/6 1503 Brem, Bremme. Måske subst. *bræmme* ‚rand, kant' (Kr. Hald i Bromma Hembygdförenings Årsskrift 1963 p. 50; jfr. DS IV 557).

Brembakke. 2419. Gst Brembakke.

Bremmose. 2419. 28/6 1503, 24/8 1503, 22/10 1505 Bremmose.

Bryleng. 2419. 28/6 1503 Brylengh. – Der vil på grundlag af den overleverede form næppe kunne gives rimelige tolkningsforsøg, som yderligere vanskeliggøres ved, at bogstavet y i dokumentets ortografi kan betegne både /i/ og /y/. Forleddet kunne dog måske sammenstilles med det fynske sognenavn *Brylle* (DS XIV 78, J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 241) eller med det norske gårdnavn *Brunla* (NG VI 314). Det fynske navn er muligvis et oprindeligt ånavn, *Brȳtla, dannet til roden i verb. bryde.

Byn, fjordvig. 2421. [Opt. 1924 *æ bøˑŋ*; Veirup 1963 *bøˑn* / *bønˑ*]. 13/5 1482 (16. årh.) Bøne / Bønde; M 1664 Ved Bønnde; VSKOrig Bynd; MK u.å. Bynn; Gst 1872 og 82, Gst Byn. – Navnet indeholder muligvis et af subst. glda. *botn* ‚bund' afledt subst. *bytna, der indgår som efterled i isl. tvíbytna ‚meget dyb (bundløs) indsø' (Blöndal). Ordet er formentlig hér anvendt i betydningen ‚det inderste af fjord, vig' o.lign.; jfr. NE p. 26. Samme ord, men i en anden betydning, indgår muligvis i et sdj. marknavn Bønd (DS III 65).

Bøvlbjerg. 2419. 28/6 1503 Bøwelberig. – Forleddet er måske subst. glda. bøgel, oldisl. bygill, m. ‚bøjle', der er en afledn. af vb. *bue*, glda. bughæ og kan have haft en mere omfattende betydning: ‚noget bøjet', her sigtende til bakkens omkreds.

Bøvling Fjord. 2417 [Aa 1916 *böʁˑləŋfyʁˈəɾ*]. Gst 1882, Gst Bøvling Fjord. – Nordlige del af Nissum Fjord; ældre betegnelser er J.SørensenPap, p. 99, Fjaltrings Fjorden; J.SørensenSøk. Nøre Fior; VSKOrig Nørre Fiorden.

Damhus Å. 2419, 2421. Gst 1873 og 82, Gst Damhus Aa. – Efter husnavnet Damhus i Vemb s, Hjerm h. Kaldtes tidligere Møborg Å, se dette.

Dollemose. 2415. [Bj 1958 *dɔlˑm0s*]. Gst Dollemose. – Forleddet er måske adj. jy. *dol* ‚smuk' ell. subst. *dal*, jfr. Dolleruphus, p. 94.

Dridehøl. 2419. 28/6 1503 Drydihøl. – Se under Drideå om forleddet. Efterleddet er antagelig subst. *høl* ‚hul', spec. om dybt sted i vandløb o.lign.

Dridekær. 2419. 28/6 1503 Drydikier / Dridikier. – Se under Drideå om forleddet.

Driderø. 2419. 28/6 1503 Drydirøø. – Se om forleddet under Drideå. Efterleddet kan være et subst. svarende til no. *ryde*, ‚et Krat, en tæt Hob af Buskvæxter eller Smaatræer' (Aasen) og beslægtet med jysk ryde (der har lang vok. og lukket y) ‚et blødt, moradsigt engdrag med risbuske; en samling unge træer, opløb i en skov; småt egekrat o.lign.; lille krat' etc. (Feilb.).

Dride Vad. 2419. 4/3 1504 Drydi wad. – Forleddet er Drideå, efterleddet *vad.*

Drideå. 2419. [Veirup 1963 *ˈdṛiriˌoˈ / drịiịOˈ*]. 28/6 1503 Drydiaa; 4/3 1504 Drydi aa; 11/7 1508 Dryde Aa; MB 1683 Dride / Driedie / Dridested; Gst 1882, Gst Drideaa. – Forleddet opfattes af Kr.Hald (i Th.M.: Studier p. 127) som gl. bebyggelsesnavn, men indeholder antagelig et vandløbsnavn Dritia, *Dritiōn, afledt af roden i subst. oldisl. *drit*, n. ‚skarn', vb. oldisl. dríta ‚besudle med skarn'; en gemineret form heraf er jysk *dritte* (Feilb.). At efterleddet å er en senere tilføjelse til et eksisterende usammensat navn Dride sandsynliggøres af de ovennævnte Dridehøl, Dridekær, Driderø og Dridevad, og at dette har betegnet selve åen synes at fremgå af efterleddene *høl* og *vad.* Samme vandløbsnavn indgår antagelig i Dridemølle, forsv. ml. mellem Køge og København (22/1 1461 Tridiæ møllæ, påskr. på 11/2 1461 Dride mølle), i Dridevad, Ødis s., Nørre Tyrstrup h., Vejle a. (DS III 109) og muligvis i sognenavnet Drigstrup (DS XIV p. 121). Om forekomst i norske elvnavne se NE p. 31. Se iøvrigt udførlig behandling af navnet i DSÅ I 323 f.

Engvad. 2419. 28/6 1503 Engern vadh, Engivadh; 24/8 1503 Eng vadh; 22/10 1505 Eng vad. – Forleddet er glda. *ængia*, gen. plur. af subst. eng. Se indl. om efterleddet *vad.*

Fjerbæk. 2419, 2421. 13/5 1482 (16. årh.) Frederbeck; 28/6 1503 Feederbeck / Feederbech. – Formen i afskriften af det ældste dok. er antagelig forskrevet. Forleddet kan være subst. glda. *fiæthær*, oldisl. fjǫðr ‚fjer' i sammenlignende anvendelse eller med relation til fugleynglepladser på stedet; jfr. DSÅ I 101. En anden mulighed er subst. glda. *fiætær*, oldisl. fjǫturr ‚lænke', som kan foreligge i de svenske sønavne Fjättrasjön og Fäturn og i et forsv. norsk elvnavn Fjetre (Hellq.Sjön. I 160 f., NE p. 51).

Fjordshale. 2417. Gst Fjordshale. – Lille, smal vig i nordlige del af Bøvling Fjord.

Flynder Å. 28/6 1503 Flønder aa; PrI 1638 Flynder aae; Gst 1882, Gst Flynder Aa. – Efter sognenavnet Flynder.

Foleå. 2422. 24?/5 1451 (1581) Fuollaa; 7/8 1469 (1581) Foulle aae / Fuolle aae; 1580 (1592 ÆDA III 220) Foel aa. – Kan lokaliseres til området ved Trabjerg og Rimmer. Navnet levede endnu i slutningen af forrige årh. i husnavnet Folaa Hus (O.Nielsen, Skodborg H. p. 91). Måske ældre betegnelse på Klostermølle Å. Forleddet er dyrenavnet *fole* ‚ung hest, plag'.

Fruerhule, dal. 2422. [Aa 1916 *frOʊəṛˈhoʊ·əl*]. PrI 1638 Fruerhoele; VSKOrig Fruer Huule; Gst 1881 og 82, Gst Fruerhule. – Efterleddet er subst. *hule* ‚mindre lavning, lavt sted i marken' (Feilb.). Forleddet er tilsyneladende gen. sg. af subst. glda. *frū*, ‚frue', sideform til glda. fru(gh)æ. Stedet der ligger i Klosterhede, har måske navn efter Vor Frue, ɔ: Jomfru Maria.

Fuglesig. 2419. 28/6 1503 Fowelsyg, Fowelsygh; 16/8 1503 (LDipl) Fogel-

sygh; påskrift på 16/8 1503 fouelsyge; 9/10 1503 (1683) Foulsig. – Forleddet er subst. *fugl*, efterleddet *sig*, se indl.

Fævad. 2419. 28/6 1503 Fæwadh. – Forleddet er subst. glda. *fæ* ‚kvæg'; se indl. om efterleddet *vad*.

Fævadkær. 2419. 28/6 1503 Fæwadkier.

Fårebjerg. 2419. 28/6 1503 Fareberig. – Forleddet er formentlig dyrenavnet *får*.

Fåre Mølleå. 2415, 2417. [Bj 1958 *ˈfɑ̈ːɹmølˈoˈ*]. Gst 1882, Gst Faaremølle Aa. – Efter Fåremølle, Bøvling s.

Gammelminde. 2417. [Aa 1916 *gamlmeŋ*]. VSKOrig Gamel Minde Strøm; Gst Gammelminde. – Tidligere, men i 1763 tilsandet, gennemskæring af Bøvling Klit, hvorigennem Ramme Å har haft udløb i havet. Efterleddet er subst. *minde* ‚munding'.

Geller Odde. 2413. [EJ 1958 *gjælɔˈɾõjˑ / gjelɔˈåjˑ*]. VSKOrig Geller Odde; Gst 1882 Gjeller Odde; Trap[4] Geller Odde; Gst Gjeller Odde. – Efter bebyggelsesnavnet Geller.

Geller Sø. 2413. [Aa 1916 *gjɜʃəɾ syqə / gjælə sø*'; EJ 1958 *ˈgjælɔɹi ˌsyqə*]. VSKOrig Geller Sø; MK 1787 (1816) Gieller Søe; Gst 1882 Gjeller Sø; Trap[4] Geller Sø; Gst Gjeller Sø. – Efter bebyggelsesnavnet Geller. Søen kaldtes tidligere *Østersøe* (1766, Vid. og Vedt. II p. 492).

Gibbel Næs. 2425. [Kr. Møller 1970 *nɛqs / æ neqs*] VSKOrig Gebelnæs; Gst 1881, Gst Gibbel Næs. Samme navneled indgår i MB 1683 Giebel Kier, Gst 1881 Gibbel Kjær og i Gst Gibbel Bæk. Forleddet i Gibbel er muligvis et subst. svarende til vb. no. gipa ‚forårsage åbenhed, lade gabe', sv. dial. gipa ‚gabe', subst. no. gipa, f. ‚skår, stort sår', gip, m. ‚gab, kæft' (jfr. NG VI 236), efterleddet kan være subst. *væld* ‚kilde'. Se DSÅ II 221 om mulig identitet med det fiktive Edda-elvnavn Gipul.

Gravs jord. 2422. 1499 (1592 ÆDA III 217) Graffs jord. – Beliggende på Skodborg mark. Forleddet kan være tiln. *Grav*, glda. Graf (DgP).

Grisetåodde. 2425. VSKOrig Griesetaae Odde; Gst 1881, Gst Grisetaa Odde.

Guldeng. 2419. 28/6 1503 Guldengh; KronSk 15/6 1686 Guldeng; M 1688 Guld Eng. – Angives i 28/6 1503 at tilhøre Møborg kirke. Subst. *guld* optræder hyppigt i naturnavne; hentyder måske til jordens frugtbarhed eller til bevoksningen (jfr. Guldbjerg p. 128).

Halskøddal. 2419. 28/6 1503 Halskøth daal; 9/10 1503 (1683) Halfskiøtdal / Halfskiøttedal. – Stedet kan ikke lokaliseres nøjagtigt, men må efter beskrivelsen ligge på grænsen mellem Møborg og Gudum s. I dok. 28/6 1503 korresponderer th med glda. /t/, /tt/ og /þ/; hvis efterleddet i Halskød har ældre /t/ kan det være subst. glda. *skōt* ‚skød' i den oprindelige betydning ‚hjørne, flig, noget fremskydende'; forleddet kan være subst. glda. *hall* ‚skråning, bakke' eller det tilsvarende adj. *hall* ‚hældende, skrå', og navnet kunne da betyde ‚bakkefremspring, skrånende fremspring' ell. lign.; men forleddet kan også være adj. glda. *hal* ‚glat' og navnet betegne et fremspring i terrænet med glat og slimet jordbund. Hvis *t/th* antages at korrespondere med ældre /tt/ kan efterleddet være subst. *skytte* i betydningen ‚stigbord', men om der kan etableres nogen logisk sammenhæng mellem dette ord og et af de ovennævnte mulige forled eller med et forled *halv* er uvist. I øvrigt findes der kun mindre vandløb på stedet, således at der næppe kan have eksisteret en mølle ell. lign., hvormed skytte i den nævnte betydning kan sættes i forbindelse. O.Nielsen, UBl II 25 opfatter navnet som

sammensat af Hals + køth, som han sætter i forbindelse med oldisl. keyta, f. ‚sump'.

Havebæk. 2422. 1484 (1592 ÆDA 211) Haffue beck. – Muligvis navn på bæk, som udmunder i fjorden og danner grænse mellem Gudum og N. Nissum sogne. Forleddet kan være subst. *have* glda. haghi, m. ‚indhegnet areal'.

Havreeng. 2418. Dag? 1503 (1540–44) Haffuer eng.

Hesselbjerg. 2419. 28/6 1503 Heselberig. – Forleddet er subst. glda. *hæsli* ‚hasselbevoksning'. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Hestbæk. 2419. 2422. [Aa 1916 *hæ·sbək / hæj·sbək*]. 28/6 1503 Hestebeck, Hestebech; 16/8 1503 (LDipl) Hestbech aa; påskrift 16/8 1503 (LDipl) hestbeck aa; Gst 1881 og 82 Hestebæk; Gst Hestbæk.

Hestbæk Mose. 2422. Gst Hestbæk Mose.

Holeeng. 2419. 28/6 1503 Hooleng / Hoole engh. – Forleddet kan være subst. glda. hola, oldisl. hola, f. ‚lavning, kløft' eller subst. *hale*, der i naturnavne bruges om smalle, langstrakte jordstykker. Sidstnævnte tolkning er dog mindre sandsynlig, idet hale i jysk har /å/, og denne vokal i dokumentet ellers betegnes med *a(a)*.

Holmgards Kirkevase. 2419. 28/6 1503 Holmgards kirkivaas. – Se indl. om efterleddet *vase*.

Hornsø. 2413. [Aa 1916 *hɔ·ṛnsɥgə*; EJ 1958 *ˈhoˈɹnˌsɥgə / ˈhɔɹˑnˌsygə*]. PrI 1638 Hornsiø; VSKOrig, M 1844 Horn Søe; Gst 1882 Hornsø; Trap[4] Horn Sø; Gst Hornsø. – Subst. *horn*, som i stednavne ofte betegner fremspring på kysten, her muligvis om bakkeområdet nord for søen.

Hove Å. 2413. [Aa 1916 *håʊ·oˈ*]. Gst 1882 Hov Aa; Trap[4] Hove Aa; Gst Hove Aa. – Sognebyen Hove, p. 122.

Hvashøj. 2419. Gst 1873 og 82 Hvashøj; Gst Hvashøj. – Forleddet er antagelig adj. *hvas*, sigtende på skærende ell. stikkende bevoksning ell. på skarp jordbund.

Hvæskær, areal. 2415. [Bj 1958 *hvæ·ski / hwæ·sɥjæ.i / hwæ·sɥjəɾ*]. PrI 1638 Huæskierd; MB 1683 Hueskier, Huæskiær; VSKOrig Hvæskiær; Gst 1882, Gst Hvæskjær. – Forleddet synes at være verb. *hvæse*, der også kan betegne vindens susen. (Feilb., med eksempler fra Thy og Mors). Se indl. om efterleddet *kær*.

Hvistenhøj (1). 2421. 28/6 1503 Hwisten høw / Hwisthen høff; 22/10 1505 Hwistenhøff; MB 1683 Huisten Høy; VSKOrig Hvisten Høy. – Forleddet er adj. *hvid*.

Hvistenhøj (2). 2422. 9/3 1503 (1683) Huistenhøff; 11/7 1508 Hwistenhøff; PrI 1638 Huistenhøy. – Samme navn som ovenstående.

Hylbjerg Høj. 2426. MB 1683 Hyllebierre, Hyld bierre Høy; Gst 1881, Gst Hylbjerg Høj. – Forleddet er trænavnet *hyld*.

Hjobhøj. 2419. 28/6 1503 Hywlie høff; 24/8 1503 Hiwbehøff; 22/10 1505 Hiwbe høff; MB 1683 Hiob Høys fald. Forleddet er subst. *hyben*, jy. [*hjoˑf*] (Feilb. fra Lemvig).

Høgkær. 2422. 24?/5 1451 (1581), 7/8 1469 (1581) Høgkiar. Beliggende nord for Trabjerg. – Fuglenavnet *høg* ell. adj. ell. subst. *høj*.

Ildshøj. 2423. PrI 1638 Jyltzhøy; VSKOrig Ilds Høy; Gst 1882, Gst Ildshøj. – Af uvis oprindelse; evt. kunne forleddet være et oprindeligt **Iglesig*, af subst. *igle* og *sig*. Se indl. om efterleddet *høj*.

Indfjorden. 2417, 2421. [Aa 1916 *ə eṇfyʊˈəɾ*]. JSørensenSøk Ind Fiorden; VSKOrig Indfiorden; Gst 1882, Gst Indfjorden. – Den inderste del af Bøvling

Fjord, hvormed den kun er forbundet ved et smalt, lavvandet sund; jfr. ODS IX sp. 295. En del af Nissum Fjord benævnes på VSKOrig Ud Fiorden.

Kabbel Hage, grund. 2411. Gst Kabbel Hage. – I JSørensenPap nævnes Kabbel Odde som et punkt på kysten nord for herregården Kabbel.

Kamstrup Røn, grund. 2412. Gst Kamstrup Røn. – Subst. *røn* ‚holm ell. lille ø ell. en på lavt vand liggende, af (store) sten dækket grund' (ODS, jfr. Grandjean, Søkortets Stednavne I 25), oldisl. hraun, n. ‚stendynge, stengrund'.

Kileeng. 2419. 28/6 1503 Kiele engh. – Antagelig subst. *kile* eller *kil*, se indl.

Kirkebjerg. 2419. 28/6 1503 Kirkiberig; MB 1683 Kierke Biergeß fald.

Kirkesund. 2421. 13/5 1482 (16. årh.) Kierkesund. – Betegner antagelig samme lokalitet som Gst Søndersund (vig af Indfjorden), ca. 300 m nord for Nees kirke.

Klokkekær. 2419. 24/8 1503 Clockier, Clockekier; 22/10 1505 Clockier, Klokekier. – Se nedenfor under Klokkermade.

Klokkerkilde. 2419. 28/6 1503 Klochierkelde. – Af *Klokkekær* (se nedenfor) og *kilde* ‚brønd, kilde'.

Klokkermade. 2419. 28/6 1503 Klockier may, Clokkier may, Clokekier maye; MB 1683 Klocher maae. – Efterleddet er subst. *made* ‚eng', se indl. Forleddet er et marknavn, sammensat af subst. *klokke* og *kær*. Dette marknavn betegner formentlig jord henlagt som betaling for betjening af kirkens klokke (se G.Knudsen i NoB 1934 p. 107).

Klosterheden. 2422. 1492 (1592 ÆDA III 215) Closters hede, Closter hede; DAtl Gudum-Hede; M 1844 Klosterheden; Gst 1881 og 82, Trap[4] Klosterhede. Navnet sigter på tilhørsforhold til Gudumkloster.

Klosterhede Plantage. 2422. Guide 1894 Klosterplantage; Gst Klosterhede Plantage.

Klostervig, Store- og Lille-. 2419. 28/6 1503 Store Closter vygh, Lille Closter vyg. – Efterleddet er subst. *vig*, glda. vīk i betydningen ‚krog, hjørne', se indl. Både Tvis Kloster og Ørslev Kloster besad i middelalderen gods i sognet (O.Nielsen, Skodborg H. p. 224 f.).

Knoldetoft, mark. 2422. 25/7 1504 Knøldetofth; MB 1683 Knol tofft. – Beliggende på Skodborg mark. Subst. knold ‚jordklump, knold, tue'; se indl. om efterleddet *toft*.

Krageeng. 2419. 28/6 1503 Kragengh. – Formodentlig af fuglenavnet *krage*.

Kragehøj. 2419. 28/6 Kraghøff. Vel af fuglenavnet krage.

Krarup Made. 2419. 28/6 1503 Krarvp may. – Til gårdn. Krarup. Se indl. om *made*.

Krogdal. 2419. 28/6 1503 Krwgdal. – Af subst. *krog*, se indl.

Krogsmark. 2418. 8/4 1471 (vid. 1490) Krogs mark; 16/2 1490 (LDipl) krogs mark, krogesmack, hy Krogs mark; 28/6 1503 Krogsmark; 22/10 1505 Krogs march; u.d. 1512 (1536–43) Krogismark; udat. (1524 ÆDA IV 411) Krogzmarck; udat. (RigDb 1540–44, 137) Krogesmarck; MB 1683 Eng i Krogsmarck Ved Sønder Aae. – Subst. *krog* i betydn. ‚areal indesluttet af krumning på å, vej o.lgn.' jfr. indl. Hér om et areal i sognets sydøstlige hjørne, som på tre sider omgives af Flynder Å og Drideå. Det er utvivlsomt dette areal, der i PrI 1638 kaldes Krog ‚fordi den indesluttes mesten Del mellem Aaer og Strømme', jfr. O.Nielsen, Skodborg H. p. 300 og Krogsgård ovenfor p. 61. Se indl. om efterleddet *mark*.

Kronhede Plantage. 2415, 2416. Trap[4], Gst Kronhede Plantage.

Kvolsbjerg. 2419. 28/6 1503 Kolsberig. – I dette navn og bebyggelsesnavnene Kvolskær og Kvolsbæk indgår antagelig et forsvundet naturnavn **Kolnæs*, hvis forled *kol* ‚kul' kan hentyde til trækul-brænding. Efterleddet *næs* betegner bl.a. arealer, begrænset af vandløb og eng- og mosestrækninger (se indl.). Det areal der formodes at have heddet Kolnæs afgrænses på tre sider af vandløb, nemlig af Drideå og to bække, hvoraf den ene er Kvolsbæk. På arealet ligger en relativ høj og stejl bakke, der formentlig er identisk med dokumentets Kvolsbjerg. Se indl. om *bjerg* og jfr. sognenavnet *Kvols*, Fjends h., Viborg a. (DS IX 79).

Kæmpehøj. 2419. 28/6 1503 Kempihøff; 4/5 1504 Kiempehøff. – Skal muligvis opfattes som et appellativ.

Ladehøj, Den store –. 2422. 25/7 1504 then storæ ladhæ høgh; MB 1683 laahøj. – På Skodborg mark. Forleddet er vel subst. *lade*.

Landsig. 2422. 24?/5 1451 (1581) Landsig. – Beliggende nord for Trabjerg. Se indl. om efterleddet *sig*.

Langeager. 2419. 28/6 1503 Langeager.

Langsoms ager. 2419. 28/6 1503 Langsoms ager. – Kan være et tilnavn *Langsom* (DgP) eller en substantivering af adj. *langsom*, anvendt om trægt bearbejdelig jord.

Lem Vig. 2411. 1695 JSørensenPap p. 128 Lem Vig(s Gat); Gst Lem Vig. Sognenavnet Lem.

Lillebæk. 2419. 28/6 1503 Lilebech; 4/3 1504 Lillebech.

Lilleodde. 2426. Gst 1881, Gst Lilleodde.

Løkkehøj. 2422. 1499 (1592 ÆDA III 212) Løcke houff. – Forleddet er subst. *løkke* ‚indhegning', efterleddet muligvis et fejlskrevet høuff ‚høj'.

Løkkelunds Toft. 2419. 28/6 1503 Løklundh tofft, Løclvndes tofft, Løcklvndes tofft, Løohlwndes tofft; 24/8 1503 Løclundz; 4/3 1504 Løckelundtofft; 22/10 1505 Løclund. – Af *løkke* ‚indhegning' og *lund*, se indl.

Låddenhøj. 2422. [Kr. Møller *'löjən¦hyw'*]. 1503 (1592 ÆDA III 212) Løyen høye; 1530 (1592 ÆDA III 220) Løien høie; VSKOrig Laanhøy, Gst 1881, Gst Loddenhøj. – På Trabjergs mark. Forleddet er antagelig adj. *lådden*, vestjysk [*löjən*].

Mamdal. 2422. 9/10 1503 (1683) Mandal; MB 1683 Mamdall. – Ligger efter beskr. i dok. nær grænsen til Resen sogn. Formen Man er antagelig skrivefejl for Mam-, der forekommer to gange i MB, hvor den desuden indgår i navnet Mamtofft. Forleddet er da muligvis et opr. *Matum, dat.plur. af et subst. svarende til isl. mat, sideform til oldisl. mát, ‚vurdering, ansættelse', som indgår i shetlandske stednavne med den konkrete betydning ‚mærke, grænseskel' (J.Jakobsen, Shetlandsøernes Stednavne p. 77 f.) og sandsynligvis i norske stednavne (NG XIII 303). På dansk grund foreligger ordet i sognenavnet *Madum*, Ulfborg h. (se Kr.Hald, Stedn. på -um, p. 117); samme ord indgår formentlig også (i oprindelig genitiv plur. form) i Madehøje på den anden side af grænsen til Resen s. Forleddet i dette navn kan næppe være *made* ‚eng', idet højene ligger i en udpræget bakket egn uden enge og vandløb. Se indl. om *-um*.

Meretes Toft. 2419. 28/6 1503 Mæretz tofft. – Kvindenavnet Merete, af glda. Margareta (DgP).

Midtmose. 2419. 28/6 1503 Mytmose. – Muligvis et appellativ.

Mogens Løkkeeng. 2418. u.d. 1512 (HardsProvstisReg) Mouens lycke eng. – Forleddet i Løkkeeng er subst. *løkke* ‚indhegning'. Det perifere led er muligvis mandsn. *Mogens*.

Møgeleng Krog. 2419. 28/6 1503 Møgeleng krog. – Adjektivet glda. *mykil*, sideform til *mikil* ‚stor'. Se indl. om *krog*.

Møllebæk. 2419. 28/6 1503 Mølbech strøm, Mølbeck Strøm, Møllebeck strøm. – Er efter beskrivelsen i dok. snarest identisk med den bæk, hvorved Rødemølle ligger.

Nørager. 2422. 1503 (1592 ÆDA III 212) Nøragger. På Trabjergs mark.

Nørskov Vig. 2426. MB 1683 Clouig; JSørensenPap 1695 Fjorde Bugt; VSKOrig Klov-Viig; Gst 1881 Klovvig; Guiden 1881 Nørskov- eller Klov Vig; Mansa Klov eller Nørskov Vig; Gst Klovvig; Gst 1 : 100000 Nørskov Vig. Jfr. Kb (Tørring) 1668 (her?) Klov. – Forleddet i det ældre navn er subst. *klo* eller *klov*, anvendt sammenlignende. Se indl. om efterleddet *vig*.

Odderholm. 2419. 28/6 1503 Oderholm. – Dyrenavnet *odder*; se indl. om *holm*.

Oddersvad. 2419. 28/6 1503 Oderswadh. – Dyrenavnet *odder*; se indl. om *vad*.

Oddesund, farvand. 2425. [Aa 1917 *ɑd'sugwn*; Kr.Møller 1970 *ɔd'sugwn*]. 936 (ca. 1300 EJAnn. 55) Oddesund, Oddæsund; 936 (16. årh., EJAnn. 149) Oddesund; 936 (Stephanius, EJAnn. 149) Ottesund; 936–1317 (Stephanius, SRD II 169) Ottesund; Adam af Bremen o. 1075 (o. 1200) Ottinsand (her?); Adam af Bremen 1075 (13. årh.) Ottinsund, Oddinsund; Adam af Bremen 1075 (15. årh.) Oddesund, Oddisunt, Ottesund; 1262 (16. årh., EJAnn. 153) Oddesund; 1262 (ca. 1700, EJAnn. 201) Oddesund; 1262 (Stephanius, EJAnn. 153) Odhensund; 13. årh. (Stephanius, SRD I 158) Odesund; 13. årh., EJAnn. 68 Oddæsund; 1313, SRD II 147, Otto sund; ca. 1342 (o. 1400, ScrMin I 353) Ottæsund, ottesund; 14. årh. (?) (Bartholin, SRD IV 24) Oddæsund; 14. årh. (Stephanius, SRD II 174) Odhensund; Rydårbogen I (ca. 1400, Glda. Krøn 95) Oddesund; Rydårbogen II (15. årh., Glda.Krøn 159) Oddæ sundh; Rydårbogen III (15. årh., Glda.Krøn. Suppl. 36) Otteswnd; Ann.Slesu. (Vedel, EJAnn. 133) Oddesund; 1594 (Jonas Koldingensis 97) Fretum Otthonis, Otthesundt; LR 1620 Ottesund, VSKOrig Otte Sund; Gst 1881 Oddesund; Mansa Odde el. Otto Sund; Gst Oddesund. – Forleddet i Oddesund er allerede blevet tolket af Adam af Bremen i 1000-tallet (Adam Bremensis, herausgegeben von B. Schmeidler (1917) p. 63; C. L. Henrichsen, Adam af Bremen (1930) p. 68). Han beretter, at kejser Otto under sit togt mod Harald Blåtand kom til Ottinsand (eller Ottinsund). Formen Ottin er gen. af Otto, og sundet angives at være opkaldt efter kejseren. På Adam af Bremen bygger en islandsk historieskriver fra 1313 (ovennævnte SRD II 147), hvis form Otto sund er ældste originale belæg. Saxo beretter, uden nærmere stedsangivelse, at Otto nåede til Lymici sinus, ɔ: Limfjorden, „tunc temporis Wendalam aquis claudentis" (Saxo I 271), men i Compendium Saxonis (ca. 1342, ScrMin I 353), hvis forfatter støtter sig til Adam af Bremen, gengives Saxos beretning: „Otto . . . veniret ad quendam sinum qui nunc Ottæsund dicitur". Annalformerne har gennemgående navnet med *dd*, men at sundet også her opfattes som opkaldt efter kejser Otto, ses f.eks. af Annales Ryenses: „. . . . mare quod ab eo [ɔ: Otto] Oddæsund dicitur" (EJAnn. 68). I eftermiddelalderlige belæg er tt-skrivemåderne fremherskende op mod dette årh., også i sådanne, som uafhængigt af den litterære tradition må antages at afspejle navnets lokale udtale: [*ɔd'sugwn*]. Ved navnets tolkning frembyder sig to muligheder. Med udgangspunkt i et opr. *Ottæsund, som let forståeligt kan have givet den tyske historieskriver anledning til identifikationen med kejsernavnet, kan forleddet sammenstilles med det ret alm. norske elvnavn Otta, Otten og med de svenske sønavne Ottnaren og Ottsjön (NE p. 182 f.,

Hellquist, Sjönamn I 458 f.). NE sætter disse navne i forbindelse med vb. oldisl. ótta ,forfærde, forskrække', subst. ótti, m. ,skræk, forfærdelse; fare, som fremkalder frygt', sv. dial. otta, f. ,frygt', medens Hellquist udleder navnene af stammen i subst. oldisl. ótta, f., glsv. otta, glda. otte, got. uhtwo ,den sidste del af natten lige før den nye dags frembrud', idet han antager den opr. betydning ,lys, stråle', som foreligger i gr. áktis ,stråle', sanskr. aktú ,lys, stråle'. Forleddet i *Ottæsund kunne da betyde enten ,hvad, der volder frygt' eller ,lysende, strålende'. Medens denne tolkning støttes af den dialektale udtale, svækkes den af de anførte annalformer med *-dd-*. En anden mulighed er et opr. *Oddæsund, af subst. *odde*, der indgår i sognebyen Odby på den nordligste af de to odder, hvorimellem sundet ligger. Denne tolkning er af topografiske grunde nærliggende, men lader udtaleformen uforklaret: odde udtales i de omgivende dialekter [ɔ̍ɟ·], Odby hedder [ˈɔ̍ɟˌby]. Antagelsen af et opr. *odde* som forled forudsætter derfor, at den i sit udspring litterære Otto-etymologi i en sådan grad har fæstet sig i den folkelige tradition, at den har kunnet afgive en udtaleform, som svarede til etymologien.

Pelleeng. 2419. 28/6 1503 Pelle engh. – Forleddet er muligvis mandsn. *Pelle*, men kan også være subst. *pæl*.

Præstegård Eng. 2419. 28/6 1503 Prestegard eng.

Præstetoft. 2419. 28/6 1503 Presttofft. – Se indl. om *toft*.

Ravnsbjerg. 2416. Gst 1882 Ravnsbjerg; Trap[4] Ravnsbjærg; Gst Ravnsbjerg. – Af fuglenavnet *ravn*.

Resen Kær, mose. 2424. VSKOrig Resen Kiær; Gst 1881 og 82, Gst Resen Kjær. – Til sognenavnet Resen.

Risbjerg. 2426. [Aa 1916 *ɲi·sbjəṛə*]. Gst 1881, Gst Risbjerg. – Forleddet er subst. *ris* ,krat'; se indl. om dette ord og om *bjerg*.

Risbæk. 2415, 2416. [Bj 1958 *risˈbæg*]. Gst 1882, Gst Risbæk. – I Lomborg og Rom s. Subst. *ris* ,krat', se indl.

Risbæk. 2419. 24/8 1503 Riisbech; 22/10 1505 Riisbech. – I Møborg s.

Rishøj. 2422. 9/10 1503 (1683) Riishiøf; VSKOrig Riishøy; Gst 1881 og 82, Gst Rishøj.

Rishøje. 2416. [Bj 1957 *risˈhyw· / resˈhyw·*]. VSKOrig Riis Høye; Gst 1882 Rishøj; Trap[4] Rishøjene; Gst Rishøje.

Rom Hede, areal. 2416. [Aa 1916 *ɲomˈheɟ·ə*]. M 1844, Trap[4] Rom Hede. – Til sognenavnet Rom.

Rottemose. 2419. 28/6 1503 Rotmose. – Formentlig dyrenavnet *rotte*.

Rysensten Bæk. 2417. Gst 1882, Gst Rysensten Bæk. – Til gårdnavnet Rysensten.

Rævehøj. 2416. Gst 1882, Gst Rævehøj. – Dyrenavnet *ræv*.

Rødvad. 2422. 9/10 1503 (1683) Røe Vaj; Tingsvidne 31/8 1685 (O.Nielsen, Skodborg H. p. 106) Rødvad, Rørvad. – Forleddet er snarest farveadj. *rød*, sigtende på rødlig jordbund. Se indl. om efterleddet *vad*.

Rønknæ, pynt. 2426. VSKOrig Rønkiær Odde; Gst 1881 Rønkjær Odde; I 1926 Rønknæ; Gst Rønkjær Odde; Gst 1 : 100000 Rønknæ; Guide 1959 Rønknæ. – Forleddet er enten trænavnet *røn* eller subst. *røn*, oldisl. hraun, n. ,samling af sten'. For sidstnævnte mulighed taler, at navnet i MB 1683 har den usammensatte form Røhn. Benævnelsen Rønknæ om odden er først skriftfæstet på nyeste kort, men angives allerede af O.Nielsen, Skodborg H. p. 176, som det almindeligt brugte navn. Subst. *knæ* anvendes topografisk om bøjning, knæk på

terrænformationer (se ODS *knæ*, betydn. 5); iøvrigt er det især anvendt i navne på grunde (Grandjean, Søkortets Stednavne I 79, 148, 198).

Rønkær Vig. 2419. 28/6 1503 Rønkier vygh. – Forleddet er snarest trænavnet *røn*. Se indl. om *vig*.

Rønnen, grund. 2411. JSørensenSøk Læmwigs Røner; Gst Rønnen. – Subst. *røn* ‚samling af sten'; jfr. ovenstående Rønknæ.

Rørvad. 2419. 28/6 1503 Rørwadh; 11/7 1508 Rørwad. – Plantenavnet *rør*; se indl. om *vad*.

Rørvig. 2418. U.d. 1512 (HardsProvstisReg) Røruig. – Forleddet er subst. *rør* ‚tagrør', efterleddet subst. *vig*, her antagelig i samme anvendelse som subst. krog og vrå i marknavne; se indl.

Råbjerg. 2422. PrI 1638 Raaberg; DAtl Robjerg; VSKOrig Raabierg; Gst 1881 og 82, Gst Raabjerg. – Forleddet kan være dyrenavnet *rå* ell. subst. *rå* ‚stang, pæl'. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Råeng. 2418. 1495 (HardsProvstisReg) Roeng. – Antagelig samme forled som i foranstående navn.

Sigenskær. 2425. 1485 (1592 ÆDA III 225) Syenskier. – Efter beskrivelsen muligvis samme lokalitet som I 1924 [*æ siq·*]. Subst. *sig*, se indl.

Sivkær. 2419. 28/6 1503 Sywikier. – Forleddet er plantenavnet *siv*, glda. sef, i den jyske form *sivi*.

Skidensø. 2419. 28/6 1503 Skydensøø, Skydhensøø. – Kaldes 1893 Raaddensø (O.Nielsen, Skodborg H., p. 223).

Skørbæk. 2411. [EJ 1958 *skjø·ibək*]. MB (Fabjerg) 1683 Schiørbech; Gst 1845–72 Skjødbæk; Gst 1882 Skørbæk; Gst Skørbæk. – Af subst. glda. *skørdh*, der betyder ‚afmejning af korn' men, som sammensætningen ænyda. tagskør viser, også har kunnet anvendes om afskæring af tagrør. Se Gunnar Knudsen i NoB 1935 p. 83.

Sletteeng, Store-. 2419. 28/6 1503 Store Slette ængh. – Forleddet kan være adj. glda. *slæt* ‚jævn', eller det homonyme subst. *slæt* ‚afslåning' (af græs, korn o.lign.).

Smørlyng, mark. 2422. 1484 (1592 ÆDA III 215) Smør liøng. – Subst. *smør* bruges i naturnavne dels for at betegne frugtbarhed, dels – i navne på vand, eng o.lign. – for at betegne glat og fedtet bund. Efterleddet *lyng* i betydn. ‚lynggroet område' (ODS, bet. 2).

Stabelvad, Lille-. 2419. 28/6 1503 Lile Stabelvadh. – Subst. *stabel* betegner i natur- og marknavne det underlag af kul og flint, som lagdes i jorden under skelsten for at hindre dem i at synke; jfr. udtrykket ‚sætte sten og stabel'; stabel kan dog også anvendes i betydningen ‚pæl, stolpe' (DS III 105, XII 108). Se indl. om *vad*.

Stensig. 2422. 9/10 1503 (1683) Stiensig. – Subst. *sten* og *sig*, se indl.

Stentersholm. 2419. 28/6 1503 Stentersholm; 22/10 1505 Stenterholm. – Forleddets betydning er uvis. Som muligt forled kunne nævnes plur. af subst. *stente* ‚overgang over gærde' m.v.; i ænyda. og i nuværende jysk er det alm. ord herfor dog subst. stætte, se Chr. Lisse i Dialektstudier II 135 ff., DF XX 6 ff. Formelt mulig er en sammensætning af subst. sten og et glda. *tærn, ubrudt sideform til oldisl. tjǫrn, sv. tjärn ‚vandsamling'; jfr. Hans Jonsson, Nordiska ord för vattensamling p. 48 ff. Se indl. om efterleddet *holm*.

Stodbjerg. 2416. [Aa 1916 *sdåj·bjərə*]. M 1683 Stoy-bierrigs Fald; Gst 1881, Gst Stodbjerg. – Forleddet er antagelig subst. glda. *stoth* ‚hesteflok'.

Stokkebro. 2421. 13/5 1482 (16. årh.) Stockebrou / Stokebrou. – Synes efter dokumentets beskrivelse at være brugt som marknavn.

Stovdal. 2419. 28/6 1503 Lile Stowdal, Lile Stawdal, Lile Stoffdal; 4/3 1504, 11/7 1508 Lille Stowdall. – Strækker sig bueformet fra Drideå mod nordøst. Variantformen med *a* i dok. 28/6 1503 kunne tale for subst. glda. *staf* ‚stav', men den moderne udtaleform (se under Stovgård p. 67) tyder snarest på, at forleddet er glda. *stova* ‚stue', her vel i betydningen ‚beboelseshus'. Navnet kan sidestilles med norske navne som Stuesjøen og Stuebakken (NG III 406, XVIII 97), jfr. B. Hesselman i NoB 1930 p. 26 ff.

Stovdal Bæk. 2419. 28/6 1503 Stoffdall bech; 4/3 1504 Stowdallbech.

Struer Bugt. Gst 1881, Gst Struer Bugt.

Sundkær, eng. 2425. [Kr.Møller 1970 *'suʊŋˌkjæ*]. 1485 (1592 ÆDA III 225) Syenskier; KronSk 24/3 1587 Sundts Kær; Gst 1881, Gst Sundkjær.

Svebreb. 2419. 28/6 1503 Swebreb; 24/8 1503 Swebreb; 22/10 1505 Swebreff. – Måske et sammenligningsnavn: subst. *svøbereb*, i vestjysk brugt om rebet som svøbes om et hølæs (Feilb., ODS). Ikke-labialiserede former af verb. svøbe, glda. swēpa, forekommer endnu ca. 1500 (GG I § 134).

Søndergren. 2419, 2421. 13/5 1482 (16-årh.) Søndergren. – Efter beskrivelsen i dok. betegner navnet snarest et vandløb, som formodentlig har gennemløbet det areal på grænsen til Nees s., som på MK 1818 kaldes Green Heede. Navnet Gren indgår i et nyere gårdnavn, Gst Grenholm. Her løber en i nutiden ret lang bæk, som før udløbet i Byn-vigen i Nees s. støder sammen med et mindre vandløb. Det er da formentlig dette vandløb eller et afsnit deraf som har heddet Søndergren. Om subst. *gren* i stedn. bl.a. i betydn. åleje o.lgn. se H.Ståhl, Kvill och Tyll p. 116 ff., DS III p. XXIX, DSÅ II 256.

Tangsø. 2418, 2421. 13/5 1482 (16.-årh.) Thang søe; 28/6 1503 Tange søø; MB 1683 (Flynder s.) tangssøen; VSKOrig Tang Søe; Gst 1882, Gst Tangsø. – Subst. *tange* ell. den synonyme parallelform *tang*; jfr. DS III p. LIX.

Tavlbord. 2419. 28/6 1503 Tauelbord. – Subst. *tavlbord* ‚spillebræt'. Almindeligt som sammenlignende marknavn.

Torsodde. 2426. [Aa 1916 *t0ɾˈåj·*]. VSKOrig Thors Odde; Gst 1881, Trap[4] Torsodde; Gst Thorsodde. – Forleddet kan være plantenavnet *torn* ‚tjørn', eller subst. *torn* ‚pig, skarp spids, torn på en busk', anvendt sammenlignende om kystfremspring. Glda. /rn/ korresponderer i dialekten med /r/; vokalen [*0*] for det ventede [*ʊə*] kan bero på efterledstrykket.

Tueeng. 2419. 28/6 1503 Tøveng; 24/8 1503 Twengh; 22/10 1505 Twengh; MB 1683 tue eng. – Forleddet er antagelig subst. *tue*.

Tværager. 2419(?). 4/3 1504 twerager.

Tyrehøj. 2419. 28/6 1503 Tyre høff; 4/3 1504 Tyrehøff. – Af dyrenavnet *tyr*.

Tyvekær, Lille-. 2419. 28/6 1503 Lile Tywkier (østhen Bjørnkier). – Forleddet kan være et glda. *thiūf, beslægtet med subst. *tue*. Jfr. det ligelydende navn Tyvkær i Smidstrup s., Holmans h., Vejle a. (Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 170).

Tørvedal. 2419. 28/6 1503 Torodal / Tørodal; MB 1683 Thørre Dalß Fald. Forleddet er subst. *tørv*, glda. torf.

Tørrelsvig. 2419. 28/6 1503 Tørrelswyg. – Forleddet er antagelig det foranstående navn *Tørvedal*; se indl. om efterleddet *vig*.

Vamkær. 2419. 28/6 1503 Vamkier. Forleddet er antagelig subst. *vom*, glda. *vamb, glsv. vamb, oldisl. vǫmb, f. ‚bug, mave', som også indgår i sognenavnet *Vammen*, Nørlyng h., Viborg a. (DS IX 141) og i det sdj. marknavn *Vomflod*

(DS VI 333). Det betegner formentlig en forhøjning eller fordybning i terrænet (se Sahlgren i NoB 1926 p. 177).

Vaseeng. 2419. 28/6 1503 Vaasængh. Af subst. *vase*, se indl.

Vejeng. 2419. 28/6 1503 Veyengh.

Velekile. 2419. 28/6 1503 Velekiel. – Forleddet er måske samme ord som no. veila ‚Sprække, Split, Skjøre' (Aasen) og færøsk veila ‚fordybning, revne, kløft' (Jacobsen og Matras), som i færøske stednavne bruges om ‚smal, langagtig Fordybning el. Revne' (Matras: Stednavne paa de færøske Norðuroyer p. 309). I så fald er efterleddet snarest subst. *kile* el. *kil* (se indl.). Men navnet kan også være identisk med subst. glda. *wællækældæ*, som synes at betyde ‚kildevæld, fremvældende kilde' (Kalkar).

Venø Tap, grund. 2426. Den danske Lods 1893 Venø-Tap; Gst Tap; Søk. Venø-Tap. – Subst. *tap* anvendes på søen som sammenligningsnavn om landfaste, kegleformede grunde. (Grandjean, Søkortets Stednavne p. 22).

Vesterbæk. 2422. 7/8 1469 (1581) Westerbeck. – I nærheden af Trabjerg.

Vesterholm. 2419. 28/6 1503 Vesterholm. – Se indl. om *holm.*

Vester Sø, udtørret sø. 2413. [Aa 1916 *væ[·sdə syqə*; EJ 1958 ˈ*væjstə ˌsyqə*]. VSKOrig Vadskiærgaard Søe; Gst 1882 Vestersø; Trap[4] Vester- eller Vadskær Sø; Gst Vestersø.

Vinkel Hage, halvø. 2414. [EJ 1958 *veŋkəlˈhå·q*]. Trap[4] Vinkelhage; Gst Vinkel Hage. – Af gårdnavnet Vinkel. Se indl. om *hage.*

Volsfod. 2419. 18/3 1503 Volsfood. – Efterleddet er subst. glda. *fōt* ‚fod'; forleddet kan være gen. af subst. glda. *wol* ‚befæstningsvold', her måske i betydningen ‚dige', som kendes i sdj. (Feilb.); at ordet også i vestjysk kan anvendes i denne betydning fremgår af Feilbergs optegnelse fra Darum: [*kå·st æn wål får æ flo'*] – ‚kaste en vold op for at dæmme for floden'. Nærværende lokalitet kan ikke stedfæstes med sikkerhed, men synes at ligge i nærheden af Flynder Å. Andre formelle muligheder for forleddets tolkning er subst. glda. *wall* ‚græsmark', subst. jy. *vol* ‚bøjelig gren, vånd' og mandsnavnet *Ole*, jysk Wolle.

Vriddal. 2422. 9/10 1499 (1683) Vreidal; MB 1683 Wrejdal; tingsvidne 31/8 1685, O.Nielsen, Skodborg H. p. 106, Vridal; I 1928 [*vri·dal*]. Forleddet kan være subst. *vrid* ‚et sted, hvor vejen går af, slår en bugt' (Feilb.).

Ørnekullebjerg. 2419. 28/6 1503 Ørnkwle berig; MB 1683 Ørnkuldhøyß Fald. – Efterleddet i Ørnekulle er subst. glda. *kullæ*, glsv. kulle, sideform til jy. kolle og glda. kol ‚bakke, rund bakketop' o.lgn. Navnet Örnekulle er et alm. svensk naturnavn, se f.eks. OGB XVIII 238, XX 2. 199, Hellq.EO. under *kulle.* Et marknavn Ørnkuld Ager i Ørslevkloster s., Fjends h., Viborg a. tolkes af Sv. Aakjær (Hist.Årb. f. Skive 1914 p. 35) som sammensat enten med *kold* ‚høj' eller med *kuld* ‚yngel'. Se iøvrigt om navnet Birte Hjorth Pedersen i Navnestudier III 100 ff.

Østerholm. 2419. 28/6 1503 Østerholm. – Se indl. om *holm.*

Østerkelle Eng. 2419. 28/6 1503 Østerkelle ængh. – Efterleddet i Østerkelle er muligvis subst. *kilde*, glda. kældæ.

Østerøre, pynt. 2426. [Aa 1916 *östdəɾˈø·ɾ*]. VSKOrig Oster Øre; Gst 1881, Gst Østerøre. – Efterleddet er antagelig subst. *øre* ‚sandet strandbred', oldisl. *eyra*, f., sideform til *ør*, se indl.

2430. Vandfuld Herred

Bebyggelsesnavne

Vandfuld herred [Aa 1917 *wanʒfəl hær'ər*]. VJb 1231 (13. årh.) Vvændlefolkhæreth; o. 1325, RO 112 Wentfolkhæreth; 21/9 1387 Wændfolk Hæret; 1388 (1599 ÆDA III 168) Wanndfeldherritt; 10/3 1418 Wendfolkehæræd; 1425 (1624 ÆDA III 297) Wanfol herrett; 1430 (1592 ÆDA III 229) Wanfeldherrid; 7/4 1438 Wandfalk hæreth; udat. (1551 ÆDA IV 54) Wandfoldherrit; udat. (1551 ÆDA IV 55) Wandfaldherrit; FrIReg 29/3 1523 Vanndtffulldtherred; FrIReg 20/12 1523 Vandtfolldtherred; Reg. ca. 1525 wandfal h. /vandfel herret/ wandfold herret / wandfall Herret; FrIReg 1/8 1528 Wandfolk herrett; KancReg 9/4 1540 Vandful; KancReg 1/12 1542 Vandfalck [herred]; KancReg 6/3 1547 Vandfold H.; Jb 1609 Wandfeldt Herritt; Jb 1626 Vandfuld h.; DAtl Vandfuld-Herred; VSKOrig Vandfuld Herred; Lyngby 1870 [*wanʒful' hær'ər*]; Trap[5] Vandfuld Herred. – Forleddet i Vandfuld herred er, som det ses af VJb, et indbyggernavn på *folk*, vel oprindelig i gen. plur., men med synkoperet endelsesvokal (jfr. Vifolka härad i Östergötland, se ANF 55 p. 48; om indbyggernavne som grundlag for herredsnavne se KLNM, artiklerne „Herredsnavne" og „Indbyggernavne" samt Thorsten Andersson, Svenska Häradsnamn, passim). Til grund for indbyggernavnet ligger et ikke overleveret stednavn Wændlæ eller Wændæll, der efter alm. opfattelse skal sammenstilles med forleddet i sysselnavnet Vendsyssel, f.eks. af O.Nielsen, Skodborg H. p. 408; dette område hed oprindelig Wændlæ, Wændæl (Adam af Bremen, 11. årh. Wendilæ; Ælnoth o. 1122 (13. årh.) Wendel, Wendle); på svensk område forekommer Vendel, Vendle flere gange. En tolkning af det svenske Vendel er i 1875 fremsat af J. G. L. Bergström (Södermanlands Ortnamn, p. 17), der udleder det af verbet *vende*; betydningen skulle da være ‚krumning' (på en å, dal, strand o. lgn.). O.Nielsen (Skodborg H. p. 408) sammenstiller Vendsyssel og Vandfuld herred med de svenske navne og antager samme betydning: de to landskaber har hver for sig fået navn af deres krogede kystlinje. Andre tolkninger af såvel de danske som de svenske navne har siden været fremsat. Iflg. E.Hellquist (EO, under Vendel) er de afledt af en stamme *wand- ‚vand' (i aflyds- og Vernersk vekselforhold til oldisl. unnr, f. ‚bølge'). Gudmund Schütte (Our Forefathers II 302) tolker Wændel som diminutiv-afledning til subst. glda. *wand* ‚vånd', idet han tænker sig, at navnet opr. har betegnet Skagens Odde (Grenen). Herved isoleres det vendsysselske navn fra de øvrige Wændel-navne, på hvilke denne tolkning ikke kan passe. Tolkninger på linje med Bergströms fra 1875 er fremsat af v. Friesen, Sahlgren og Kr.Hald (se Classica et Mediaevalia, vol. IV, fasc. 1 (1941) p. 69–78, hvor ældre og nyere tolkningsforsøg refereres). Iflg. Sahlgren og Hald har det nordjyske Vændel ikke fra først af betegnet de nuværende landskaber, men er det oprindelige navn på den krumme og snoede Limfjord. Herved bliver grundlaget for at sætte de danske navne i forbindelse med de svenske sikrere, idet disse synes oprindelig at have betegnet søer og vandløb. Iflg. Hald indgår i

Vendsyssel ikke direkte det oprindelige fjordnavn, men et heraf afledt indbyggernavn. I hvert fald for herredsnavnets vedkommende, hvis efterled i sig selv danner indbyggernavn må det imidlertid formodes at forleddet Wændle er selve stednavnet, enten fjordnavnet eller en sekundær betegnelse for et til fjorden grænsende landskab og ikke et heraf afledt indbyggernavn. Såvel i de danske som i de svenske navne veksler formerne Vændle og Vændel; denne vekslen kan have sit udgangspunkt i vekslen mellem suffixerne -ila og -ilōn, altså *Wandila- > Wændæl, *Wandilōn > Wændlæ. Jfr. Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 245.

2431, 2431a. Harboør Sogn, Thyborøn Sogn

Agerhus, forsv. hs. M 1688 Aggerhuuß. – Forleddet er subst. *ager*, se indl.

Bendsgård, gd [Bj 1957 *bæn'səns*]. M 1844 Bentzensgaard; Gst 1882, Gst Bendsgaard; PA 1966 Bendsgård. – Mandsn. jy. *Bend.*

Bergsgård, gd. M 1844 Bergsgaard; Gst Bergsgaard. – Formentlig af tiln. *Berg.*

Bjerg, gd. Jb 1642 paa bierig; M 1664 paa berg; M 1688 bierget; VSKOrig Berg; M 1844 Bierghuse; Gst 1882 Bjerg; Trap[4] Bjærg; Gst Bjerg, Bjerghus. – Se indl. under *bjerg.*

Brettesgård, forsv. gd. Jb 1642 Bretesgaard; M 1664 Brettesgaardt; KronSk 14/6 1664 (de 2) Brittesgaard. – Af uvis oprindelse; formelt mulig er subst. *bræt*, som i bl.a. nabosognet Agger (i Thy) iflg. Feilb. fakultativt har stød-udtalen [*bræ'ˀt*], som kan forudsætte en ældre dialektal tostavelsesform *brætte.

Brogård, gde [Aa 1917 *bʀoʊ'gɔˀr*]. LR 1609 wedt broffue; M 1664 Brou; KronSk 4/3 1724 wed Brov; M 1844 Brogaard, Østre, Vestre Brogaard; Gst 1882 Brogaard; Trap[4] Brogaarde; Gst Brogaarde; PA 1966 Brogård.

Brunsgård, gde og hse [Aa 1917 *bʀɔʊ'ns*]. LR 1609 til brons / Bronns; Mandt 1610 bronnsgaardt; Jb 1642 bruunßgaard; M 1664 Brunsgaardt; M 1688 brunßgaard; VSKOrig Brunsgaard; M 1844 Vester, Øster Brunsgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Brunsgaarde; PA 1966 V, Ø Brunsgård. – Mandsn. ell. tiln. *Brun.*

Dansemesterhuset, forsv. hs. VSKOrig Dansemesters H.; M 1844 Dandsemesterhuset. – Navnet er bevaret i naturnavnet Dansemesters Bjerg, Bj 1957 [*æ ˈdaŋ'smæsdəs ˈbjɜ.iə, æ ˈdan'smæsdəs*]. – Anledningen til navnet er ukendt.

Egholm, gd [Bj 1957 *æq'hɔlm, e'qhɔləm*]. M 1844, Gst, PA 1960 Egholm. – I MB 1683 nævnes Eigholms Agre. Forleddet er snarere subst. *æg* end trænavnet *eg*, idet sidstnævnte ord har diftongeret vokal i dialekten. Iflg. medd. 1957 var her „mange fugle der lagde æg". Se indl. om efterleddet *holm.*

Eskesensgård, gd. M 1844 Eskesensgaard. – Mandsnavnet *Eske.*

Falkesgård, gd [Aa 1917 *falkəsgo'ɾ*]. Mandt 1610 Pouel falck (pers.n.); LR 1611 Matz falck (pers.n.); MB 1683 Falckes Gaard; M 1688 Falckesgaard; VSKOrig Falkesgaard; M 1844 Østre-, Vestre Falkesgaard; Gst 1882 Falkesgaarde; Trap[4], Gst Falkesgaard; PA 1966 Falkesgård. – Tiln. *Falk.*

Flyvholm, gd [Aa 1917 *flyʊ'hɔl'm*]. Mandt 1610 Peder fliffue (pers. n.); Jb 1642 fliffne, fliffuis Holmb; M 1664 fliffuisholm; MB 1683, M 1688 Flyholm; VSKOrig Flyvholm Gd.; M 1844 Flyvholm, Lille Flyvholm; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Flyvholm. – Forleddet er snarest subst. jy. *flø* ‚oversvømmelse' (Feilb.); jfr. sognenavnet *Fly*, Fjends h., Viborg a. og naturnavnet Flyvbjerg i samme herred (DS IX 91 f., 97). De ældste skrivemåder beror antagelig på delvis sam-

menfald i jysk mellem /iw/ og /yw/; jfr. at subst. høj, vestjy. [*hyw*] undertiden skrives hifue o.lgn. i 1600-tallet. Se indl. om efterleddet *holm*.

Gajsgård, forsv. gd [Aa 1917 *gaj'sgo'ɽ*]. Mandt 1610 (pers.n.) Niels Gadthorsen; VSKOrig Gadsgaard; M 1844 Gaisgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Gajsgaard. – Tiln. *Gad*.

Harboør, s [Aa 1917 *hæɽ'bø'ɽ*]. VJb 1231 (13. årh.) (her?) Øræn; 14/3 1255 (RO) harthboøræ; ca. 1325, RO 112 harthboør; 23/4 1462 (Pav. Kopib.) Harboere; 23/12 1462 (Pav. Kopib.) Hordeboere; 11/1 1463 (Pav. Kopib.) ecclesia b. Marie in Hordbore; 11/1 1463 (Pav.Kopib. (marginalrettelse til foranstående)) Liodbore; 5/11 1468 (1575) Harboøhr / Hardboøhr; 1522, DMR I 174 Harboør; 1528 (24/5 1599 ÆDA III 136) Harboøre; FrIReg 1532 Harboo øør; KancReg 9/4 1540 Horbo[ør]; KancBrevb 9/10 1572 Hardboøre; Jb 1595 Harboør landt, harboøer Kirche; Mandt 1610 Harboøer Landt; LR 1612 Hardbo Øer Berchk; LR 1616 Hardbøehr Sogenn, harbøehr; M 1664 Haarboøhr Sogn; M 1688 Haarbo-øer Sogn; DAtl Harboøre Sogn; VSKOrig Harboeøre Kirke; Gst 1882 Harboøre K; Trap[4] Harboør Sogn; Gst Harboøre; PA 1960 Harboøre / Harboør. – Formen Øræn i VJb er ikke med sikkerhed lokaliseret. O.Nielsen, Valdemar den Andens Jordebog (1873) p. 124, identificerer den med Ørum i Hassing h., Thisted amt, medens Sv.Aakjær, VJb II p. 190, formoder, at Øræn betegner de to halvøer Thyør og Harboør; jfr. også Ørum, nedenfor. Forleddet er et indbyggernavn *hardbo*, dannet som nyere sideform til indbyggernavnet *harthar eller til et stedn. *Harth (se under Hardsyssel), efterleddet er subst. *ør* ell. *øre*, se indl. Den usikkert lokaliserede form Øræn bør næppe opfattes som bestemt form af *øræ*. Dualisform i analogi med øren, dualis til øre, oldisl. eyra, n. – en mulighed der nævnes af Aakjær, a.a. – er heller ikke sandsynlig, rimeligere er det som også foreslået af Aakjær at opfatte formen som afledning til ør(e).

Harrimme, hs [Bj 1957 *hɔ.iəm*]. M 1844 Haarumhuse; Gst 1882, Gst Harrimme; Guide 1882 Haarem. – Efter naturnavn, MK u.å. Haarum Enge. Forleddet kan være dyrenavnet *hare*, efterleddet er subst. *rimme* ‚langagtig bakkestrækning; lang bred, lav vold'.

Hav, forsv. gd. Jb 1642 ved Hauff, Iffuers Haffue, Wejmand Haffue; M 1664 vedt hauff; KronSk 14/6 1664 Haf(sted), Ivers Hafve, Vejmands Hafve; M 1688 wed Haf / ved Hafu. – Subst. *have* ‚indhegnet jordstykke'.

Hestholm, forsv. hs. KronSk 14/6 1664 Hestholmb; jfr. naturn. LR 1609 hesthollmb paa Harboøer; Jb 1642 hestholm. – Se indl. om *holm*.

Hvas, forsv. hs. Jb 1642 huas (pers.n.); KronSk 14/6 1664 Hvas. – Formentlig tiln. *Hvas* (DgP) med underforstået *hus*, jfr. ældste belæg og dialektformen på ovenstående Brunsgård.

Holmene, hse. VSKOrig Holm Huus; M 1844 Holmhuus, Holmhuse; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1960 Holmene. – Se indl. om *holm*.

Holme, Sønder-, hse. M 1844 Sønderholmhuse; Gst 1882, Gst, Trap Sønderholme.

Hovgård [Bj 1957 *æ høw'*]. Jb 1662 Houe, wed Hauff; M 1664 i hou / houff; MB 1683 (her?) Hafuegaard; M 1688 hofgaard, VSKOrig Haugd.; M 1844 Hougaard; Gst 1882 Hov; Trap[4] Hovgd.; Gst Hov; PA 1966 Hovgård. – Subst. jysk *hove* ‚en ved dige eller grøft indhegnet mark'. (Feilb.).

Jakobsgårde, gde. M 1844 Østre, Vestre Jacobsgaard; Gst 1882 Jakobsgaarde; Gst Jakobsgaard; PA 1960 Jakobsgårde. – Gårdene synes tidligere at

have heddet Jøsesgårde, af Jøsep (parallelform til Josef; DgP), idet de på VSKOrig kaldes Josephs vulgo Jøsesgaarde.

Kirkegård, Vester- og Øster-, gde. Jb 1642 Wed kierche; M 1664 Uedt Kierchenn; M 1688 Kierchegaard; DAtl Kirkegaardene; VSKOrig Kirkegaarde; M 1844 Nørdre, Sønder Kirkegaard; Gst 1882 Kirkeby; Guiden 1882 Kirkegaarde (2 Gde i Kirkeby); Trap[4], Gst Kirkegaard; PA 1966 V- og Ø-Kirkegård.

Klemmensgård, forsv. gd. M 1844 Klemmensgaard. – Af mandsn. *Klemen.*

Klit, forsv. hs. Jb 1642 i Klit; M 1664 i Klit; KronSk 14/6 1664 Klit.

Knak, forsv. hs. Jb 1642 paa Knack, plet Knack, Knack; KronSk 14/6 1664 Knack (sted). – Subst. *knak* ‚knold, tue på heder' ell. ‚navn på marker, som er fulde af tuer' (Feilb.).

Knopper, spredt bebygg. [Aa 1917 *ɜ kno'bər*]. M 1844 Knobbergaard; Gst 1882 Knopper Gd, Knopper Hse; Trap[4], Gst Knopper. – Plur. af subst. *knop* i betydn. ‚enhver lille forhøjning på jordens overflade, større end en knold' (Feilb.). Bruges bl.a. om små bakker og klitter.

Knopperenge, forsv. gd. M 1844 Knobberenge.

Knudsgård, forsv. gd. Jb 1642 Anders Knudßgaard (pers.n.); M 1664 Knudtzgaardt.

Kolisgård, gde og hse. Jb 1595 Kolij, quollij (pers.n.); Mandt 1610 quollisgaardt; M 1664 Kollisgaardt; MB 1683 Koles Gaard; M 1688 Koelsgaard; KronSk 4/3 1724 Kolles Gaard; VSKOrig Kols vulgo Koulesgaard; M 1844 Koligsgaarde; Gst 1882 Kolsgaarde; Trap[4], Gst Kolisgaarde; PA 1966 L-, V- Kolisgård. – Forleddet er muligvis tiln. glda. *Koli.*

Kragelund, forsv. hs. VSKOrig Kragelund; M 1844 Kragelund. – Af fuglenavnet *krage* og *lund,* se indl.

Krusehus, forsv. hs [Bj 1957 *knɛw'səs*]. M 1844 Krusehuus. – Af uvis oprindelse.

Kyndesgård, gd [Aa 1917 *kyŋis*]. Jb 1595 Kønde (pers.n.); Mandt 1610 Jenns Kynde (pers.n.); M 1664 Kynndj (pers.n.); MB 1683 As Kyndes gaard, Madtz Kyndesgaard (pers.n.); M 1688 Af Kyndesgaard, Madtz Kyndesgaard; M 1844 Vestre, Østre Kyndesgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Kyndesgaard; PA 1966 Kyndesgård. – Mandsn. ell. tiln. glda. *Kynde,* dannet til adj. *kyndig* (jfr. DgP).

Købmandsgård, gd [Aa 1917 *ɜ kjøməns*]. MB 1683 Købmandens gaard; VSKOrig, M 1844 Kiøbmandsgaard; Gst 1882 Kjøbmandsgaarde; Trap[4] Købmandsgaard; PA 1966 Købmandsgård.

Langerhuse, fiskerleje [Bj 1957 *laŋə'hɛw's*]. Jb 1595 Langøer fiering; LR 1609 Lanngøer / Lonnøer; Mandt 1610 Løngøer, paa Løngøer; M 1664 Langøhr; MB 1683 Lunger Huse; DAtl Langehuus; VSKOrig Langer Gde, Langerhuuse; M 1844 Øster-, Vester-, Mellem Langersgaard, Langerhuus; Gst 1882 Langer Gd, Langer Hse; Trap[4] Langergd, Langerhuse; Gst Langer Gd, Langer Hse; PA 1960 Langer; PA 1966 Langerhuse. – Adj. *lang* og subst. *ør,* se indl.

Lilleør, gde [Aa 1917 *leʃər*]. Jb 1595 Lilleøer fierring; M 1664 paa Lildøhr; M 1688 Lille Øer; DAtl Lille-Øre; M 1844 Lilleøer, Sønder Lilleøer; Gst 1882 Lilleøre; Trap[4] Lilleør; Gst, PA Lilleøre. – Adj. *lille* og subst. *ør,* se indl.

Lynghus, hs [Bj 1957 *æ ljöŋ'*]. VSKOrig Lyng Huus; M 1844 Lynghuus; I 1922 Lyngstedet.

Løghus, forsv. hs. M 1844 Løghuus. – Af uvis oprindelse.

Madesteder, hse [Bj 1957 *æ 'må|sde·əi*]. M 1844 Maahus; Gst 1882, Gst Maasteder. – Om forleddet *made* og efterleddet *sted* se indl.

Mandsbjerg, forsv. hs. VSKOrig Mansberg Odde, Holm og Grob; Gst 1882 Mandsbjerg. – Se indl. om efterleddet *bjerg.*

Melsegård, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 Melsegaard. – Forleddet kan være nedennævnte naturn. Meilsø (se under Mellemvese p. 153).

Mollerup, hs [Bj 1957 *mɔl̥ɔ.iəbs*]. Jb 1642 Mollerups gaard; KronSk 14/6 1664 Mollerupgaard; M 1664 Mollerups Gaardt; VSKOrig Mollerupgde; M 1844 Mollerup, Molleruphuus; Gst 1882, Trap[4], Gst Mollerup. – Mollerup er et hyppigt forekommende navn; af subst. *muld* eller mandsn. *Moldi* og *torp* (se f.eks. DS IX 56 med henvisn.). Den moderne udtaleform, støttet af ældste belæg, tyder dog på, at Mollerup i det foreliggende tilfælde er indkommet som tilnavn.

Munkholm, forsv. hs. KronSk 14/6 1664 Munchholmb; jfr. naturn., Jb 1642 Munch Holm. – Se indl. om *holm.*

Mærsk, forsv. gd. Jb 1642 Mersck (pers.n.); KronSk 14/6 1664 Mersch; MK u.å. Mæsk (pers.n.). – Jfr. marknavnet, MB 1683 Mersch Agre. Subst. *mærsk,* glda. mærsk, identisk med mnty. marsch, mersch, oldfris. mersk, hvorfra ordet er lånt i foreliggende form. Bruges dels i overensstemmelse med ordets etymologi *mariska- (afledt af *mari- ‚hav') om havaflejring, dels sammenlignende med disse frugtbare aflejringer om frugtbare markstykker. Begge betydninger er mulige her. Gården lå nær fjorden, men dens beliggenhed kendes ikke nøjagtigt. Jfr. DS III p. XLV.

Møllegård, forsv. gd. M 1844 Møllegaard.

Norgårde, gde og hse [Aa 1917 *nɒgwəsgɔr*]. Jb 1642 ved Noer / I Noer; M 1664 Uedt Noer; M 1688 ved Noer; VSKOrig Nør:Gaard; M 1844 Norsgaard, Norhus; Gst 1882, Trap[4], Gst Norsgaarde; PA 1966 Noergård. – Efter naturnavnet *Noret,* se nedenfor.

Normark, gde [Bj 1957 *no·wmaːig / now·maːig*]. M 1688 Nørmarch; M 1844 Normarksgaard; Gst 1882 Nordmark; Trap[4], Gst, PA 1966 Normark. – Beliggende ved *Noret;* se nedenfor under naturnavne; se indl. om *mark.*

Nygård, gd. Jb 1642 Nygaard (pers.n.); M 1664 Nygaardt (pers.n.); M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Nygaard; PA 1966 Nygård.

Næs, gd [Aa 1917 *neːs*; Bj 1957 *wɔlə ˈnejʁsəs*]. M 1844, Gst 1882, Gst Næs. – Iflg. en indberetn. fra 1883 et familienavn.

Nørlanger, forsv. gd. M 1688 Nørre Lungøer; DAtl, VSKOrig Nørre Langøre; M 1844 Nørlanger Bye. – Gården er gået i havet 1868, navnet bevaret som arealbetegnelse; Bj 1957 [ˈnaːɹ ˈlaːŋəɹ]. Jfr. ovenstående Langerhuse.

Overhus, forsv. hs. MB 1683 (her?) Aagerhuß; M 1844 Overhuus; I 1922 Overhus. – Iflg. optegnelsen 1957 hed ejeren Ovesen.

Præstegård, Sønder-, gd. M 1844 Søndre Præstegaard; Gst 1882, Gst Sr Præstegaard.

Påkær, gd [Aa 1917 *pɔˈʁjɜr*]. Jb 1642 paa Kierd / pochier; M 1664 paa Kierdt; MB 1683 Poi kier; M 1688 paa Kier; VSKOrig Pokiær; M 1844 Poekiær, Paakiærhuus; Gst 1882 Paakjær; Trap[4] Paakær; Gst Paakjær; PA 1966 Påkær. – Som det fremgår af de ældre skriveformer er navnet en oprindelig præpositionsforbindelse; jfr. indl. under *kær.*

Riskær Fjerding. Jb 1595 Riskier fiering; Jb 1642 Riiskier Fierding; M 1664 Riskierd fierding. – Den ene af de fire fjerdinger, hvori Harbøør birk var delt. Forleddet i Riskær er subst. *ris* ‚krat'; se indl. om efterleddet *kær.*

Rytterhus, hs [Bj 1957 *ʁygəs*]. M 1844 Rytterhuus; Gst 1882, Gst Rytterhus.

?**Rækbøje**, forsv. bebygg. 1568 (Trap) Reck bøøie. – Af uvis oprindelse. Efterleddet er muligvis subst. *by*, og navnet i så fald af samme oprindelse som Rækby i Trans sogn (s. 152).

Røngård, gd. M 1844 Røngaard; Gst Røngaard; PA 1966 Røngårde. – Subst. *røn*, jfr. efterfølgende navn.

Rønland, bebygg [Aa 1917 *ɜ nön'lanˌ*']. LR 1609 Harbo Røn; Mandt 1610 paa røen / Røhn; LR 1616 Hardb Rønn; M 1664 paa Rønn; KronSk 14/6 1664 de 2 Røn(sted); M 1688 Rønn; JSørensenPap p. 98 Byen Hardbo Røn; DAtl Røn; VSKOrig Harboe Røn; M 1844 Rønland; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Rønland. – Forleddet er glda. *rön*, oldisl. hraun, n. ‚stendynge, stengrund'. Lokaliteten betegnes i ældre belæg Harbo Røn i modsætning til Thybo Røn; se indl. om efterleddet *land*. I grækeren Pytheas' tabte skildring af en rejse langs Europas vestkyst ca. 325 f.Kr. nævnes ifølge citater hos romeren Plinius stederne Mentonomon, Abalum og Raunonia. I en afhandling (Geografisk Tidsskrift XVIV, hft. 1 (1917)) mener H. P. Steensby at kunne sandsynliggøre, at disse lokaliteter skal søges på den jyske vestkyst, og at Raunonia kan være identisk med sognenavnet Rindum i Hind h. (ved Ringkøbing Fjord). Steensbys geografisk begrundede formodning søger Sv.Aakjær at bekræfte og udbygge ad sproglig vej (Turistforeningen for Danmarks Aarbog 1927 p. 107 ff.). Pytheas' Raunonia identificeres med Rønland, idet det antages at gengive oldisl. *hraun*, n. ‚Lavamark, nøgen og stenet Mark'. Skrivemåden R- (i steden for Hr-, Chr- ell. Kr-) forklares ved at Pytheas' navneformer som nævnt kun foreligger som citater hos den romerske forfatter Plinius, og at det græske tegn for h, en apostrof over det følgende bogstav, kan være faldet ud ved gengivelsen i latin. Det manglende H- søges dog subsidiært forklaret ud fra nordisk-sproglige forhold ved at der kan have eksisteret dobbeltformer, med og uden /h/. Det må imidlertid siges, at uanset om det kan sandsynliggøres at Pytheas er nået helt op til Jyllands vestkyst og at de nævnte lokaliteter virkelig er at finde her, må de af Aakjær fremførte grunde for at lokalisere Raunonia til netop Rønland anses for helt utilstrækkelige. Vi har intet kendskab til Jyllands stednavne fra så fjerne tider, ved intet om befolkningens sprog, og derfor heller ikke, om Pythias' former gengiver germansk eller ikke-germansk, og selvom det antages, at Rønland allerede for 2200 år siden var en navngivet lokalitet, ville vi ikke kunne afgøre, om dets navn da havde urgermansk eller førgermansk form, om det havde /h/ eller /k/ i forlyd, om det havde /au/ eller /ou/. Når dertil Pytheas' Raunonia kun ved antagelse af afskrivningsfejl lader sig sammenstille med ordet hraun, og at Raunonia iflg. geografen Steenbys antagelse skal findes ved Ringkøbing Fjord, må det erkendes, at det ikke på grundlag af det særdeles spinkle materiale hos Plinius er muligt at bekræfte Aakjærs hypotese.

Rønlanger, gde og hse. M 1844 Østre Røn-Langersgaard, Vester Røn-Langersgaard; Trap[4] Rønlanger; Gst Rønlanger Gde; PA 1966 Rønlanger. – Efterleddet er formentlig identisk med forleddet i Langerhuse, og forleddet synes at være subst. *røn* (se ovenfor under Rønland).

Sandholm, gd [Aa 1917 *saŋhɔl'm*]. Jb 1595 Sandholm; LR 1609 Sandthollmb; Mandt 1610 i Sandthollm; Jb 1642 Sandholmb, paa Sanndholm; M 1664 (pers.n.) Sandholm; M 1688, DAtl Sandholm; VSKOrig Sandholm Gaard; M 1844 Sandholm, Lille Sandholm; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Sandholm. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Sandsgård, gd [Aa 1916 *så'ŋsgɔr*]. MB 1683, M 1688 Sandgaard; M 1844

Østre-, Vestre Sandsgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Sandsgaard; PA 1966 Sandsgård. – Vel af subst. *sand* i betydningen ‚sandet område'.

Siv, hs og areal [Bj 1957 *æ sibi*]. M 1844 Sivi; Gst Sivi. – Subst. *siv* eller hertil svarende kollektiv i bet. ‚sivbevoksning'.

Skøttesgård [Bj 1957 *sgjo'dəs|go'ə*]. MB 1683 (Jens Pedersen) Schøtte; M 1844 Nordre Skiøtesgaard, Søndre Skøitesgaard; Gst 1882 Skjøttesgaarde; Trap[4] Skøttesgaarde; Gst Skjøttesgaarde; PA 1966 Skøttesgård. – Tilnavnet *Skytte*.

Stavsholm, gde og hse [Aa 1917 *sdaəshɔl·m*]. 1522, DMR I 174 Stacksholm; 1568 (Trap[4]) paa Staues hollem; Mandt 1610 paa Staffshollm; Jb 1642 paa Staffsholm / Paa Staffs Holme, Stouffs Holmb; KronSk 14/6 1664 de 3 Stafsholmb (sted); M 1664 Paa Stauffsholm; M 1688 Stafdholm; DAtl Stavsholm Gaarde; VSKOrig Stausholm; M 1844 Stausholm, Stausholmgaarde, Vester Stausholm, Sønder Stausholm, Stausholmshuse; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1960 Stavsholm. – Forleddet er subst. *stage* eller *stav*. Se indl. om efterleddet *holm*.

Thyborøn, s, stationsby [Amtoft 1916 *æ rœn*, Bj 1957 *tybo'rön*, (ældre) *æ rön*]. 1531 (1599 ÆDA III 134), 1577 (1599 ÆDA III 137) Thyboe rønn; M 1644 Thybo Røn; MB 1683 Tyborenne; KronSk 12/12 1727 Tyeboer Øen; DAtl Røn Bye; VSKOrig Tyeboe Røn (arealet), Røn (bebyggelsen); M 1844 Thyboe Rønn By; Lyngby 1867 [*tybo Rön = æ Rön*]; Gst 1882 Thyborøn; Trap[4] Tyborøn; Gst Thyborøn; Trap Tyborøn. – Forleddet er indbyggernavnet *thybo*, efterleddet subst. *røn*, oldisl. hraun, n. ‚stengrund, stendynge', jfr. ovenstående Rønland.

Thygård, forsv. gd. M 1844 Thygaard; Gst 1882 Tygaard; Trap[3], Mansa Tyrgaard. – Er måske identisk med Bj 1957 [*jæb 'tyqs*] (forsv. hus); forleddet synes da at være tilnavnet *Thy*.

Trillinggårde, gde [Aa 1917 *tnælənsgo'r*; Bj 1957 *æ 'tnɜlənsˌgo·*]. VSKOrig Trillingsgde; M 1844 Østre-, Mellem-, Vestre Trillingsgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Trillingsgaarde; PA 1966 V- og Ø- Trillinggård. – En *trillingsgård* er ‚tre gårde sammenbyggede i en' (Feilb.).

Tuborg, hs [Bj 1957 *təw·bɔjə*]. VSKOrig Tuborg H.; M 1844 Tiidborg; Sogneprot. 1844 Tudborg. – Forleddet er subst. *tue*; se indl. om efterleddet *borg*.

Tøt, spredt bebygg [Aa 1917 *ɜ tø't*; Bj 1957 *æ 'tǫ'dˌhəw·s, æ tǫ'd*]. M 1664 thytt; MB 1683 Tøtt; M 1688 Tøtt, Harboeøer Tølt; DAtl Tøt Fiskerhuse; VSKOrig Tøthuuse; M 1844 Tøt, Tøthuus, Sønder Tøthuse; Gst 1882 Tøthuse; Trap[4] Tøt; Gst, PA 1960 Tøthuse. – En holm nord for Øland i Limfjorden kaldes Tøtterne, (Øland s., Ø. Han h.), lignende navne på holme i fjorden er Startøtterne (Sebber s., Slet h.), Tøtterne (Farsø s., Gislum h.); i MB 1683 over Hygum s. benævnes et markstykke (Long Plet och) Tote; den nuværende udtaleform af Tøt viser, at navnet er et opr. Tøtte, der ligesom de ovenstående navne synes at være plur. af en dialektal form af subst. *tot*; Feilb., der har nogle få belæg på ordet, kender dog kun ø-formen fra Vendsyssel. Betydningen i de foreliggende navne er muligvis ‚græstotter, lyngtotter' o. lgn.

Vejlby, landsby [Aa 1917 *wæj·lby*]. Jb 1595 Weilbye fiering; Jb 1642 Weilby; M 1664 Weilbye; M 1688 Wejlebye / Weylebye; DAtl Veielbye; VSKOrig, M 1844 Veilbye; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1960 Vejlby. – Forleddet er subst. glda. *wæthæl* ‚vadested', afledning til subst. vad; se indl. om efterleddet *by*.

Vist, forsv. hs. KronSk 14/6 1664 Vist(sted). – Forudsat skriveformens pålidelighed foreligger antagelig samme navn som Visgård, Vejrum s., Hjerm h.

(p. 190); men den overleverede form er måske snarest fejlskrivning for nedenstående Vrist.

Vosborg, forsv. gd. M 1844 Wosborg. – Jfr. Vosborg, Ulfborg s. og h.

Vrist, stationsby [Aa 1917 *bnest*; Bj 1957 *wnɛsd*, ˈ*wnɛˑsd*ˌ *goˑɹ*]. 1568 (Trap) paa Vristh; Jb 1595 paa Wrist; Mandt 1610 paa wrist; LR 1618 paa wriste; M 1664 paa wrist; M 1688 Brist; DAtl Vrist; VSKOrig Wristgaarde; M 1844 Vristgaarde, Sønder Vrist, Wrist, Sønder Vristgaarde; Gst 1882 Nr-, Sr-Vrist; Gst Vrist, Nr-, Sre-Vrist; Trap[4] Vrist, N-, S-Vrist; PA 1966 Vrist, Mellem-, S-, V-, Ø-Vrist. – Navnet tolkes af Aakjær (Skivebogen 1914 p. 18) som sammensat af mandsn. glda. *Wreki* og *sted.* Også Emil Madsen (Geografisk Tidsskrift XV, XVI (1899–1900) p. 167) opfatter det som sammensat med *sted.* J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 24 f., 134 afviser denne mulighed, idet den moderne kortvokaliske udtale sandsynligvis forudsætter oprindelig enstavelsesform. Præpositionsformen i det ældste belæg tyder på at Vrist er et naturnavn, der som foreslået af J. Kousgård Sørensen, a.a., kan indeholde subst. *vrist.* Samme subst. foreligger muligvis i sognenavnet Vristed, Fjends h. (DS IX 90 f.); det antages der at have den oprindelige betydning ‚vridning, bøjning', men kan vel også have betydningen ‚(fod)vrist', anvendt sammenlignende om terrænformation.

Ørum, gd. M 1688 Orum; Gst 1882, Gst Ørum Gd; PA 1966 Ørumgård. – Samme navn som Ørum i Ferring s. (p. 134). Det er vel næppe sandsynligt at den ovenfor under Harboør nævnte form Øræn fra VJb skal henføres hertil. Det sent belagte gårdnavn er muligvis indkommet i sognet som opr. tilnavn. Den stedlige udtale er [*kʀǫˑɹˑms*] (Bj 1957) efter ejeren [*kʀæ* ˈ*ǫˑɹˑm*ˑ].

2432. Engbjerg Sogn

Agerskovhale, forsv. gd. VSKOrig Agerskovhale. – Se indl. om *hale.*

Bjerg, forsv. gd. MB 1683 bierg. – Se indl.

Dalshus, forsv. hs. VSKOrig Dals Huus.

Dragesbol, forsv. gd. MB 1683 Dragisboel. – Forleddet kan være tilnavnet *Drage,* glda. Draki (DgP) ell. subst. *drag* ‚smal landtange'. Se indl. om efterleddet *bol.*

Engbjerg, s [Aa 1917 *æŋˑbjɜɹə*; EJ 1957 *æŋˑbjæiə*]. VJb 1231 (13. årh.) Engæbyærgh; ca. 1325, RO p. 112 ængybiergh; 7/6 1438 Ænghbergh; 1491 (Hards ProvstisReg) Engbierig; udat. (1551 ÆDA IV 54) Engebierig; udat. (1524 ÆDA IV 408) Engberg; Reg c. 1525 Enghebergsoghen, wed enbyrigh kierki; KronSk 6/3 1547 Egebierg; Jb 1595 Engberg, Engbierig Sogn; Mandt 1610 Engbierg; M 1664 Engbierrig; M 1688 Engbierg; DAtl Engberg; VSKOrig Engberg K; M 1844 Engberg Bye; Gst 1882 Engbjerg Ke; Trap[4] Engebjærg Kirke; Gst Engbjerg Ke; PA 1960 Engbjerg kirke. – Forleddet er gen. sing. ell. plur. af subst. *eng,* glda. æng, f., efterleddet *bjerg,* se indl.

Engbjerggård, gde [Aa 1917 *æŋˑbjɜɹˈgoˑɹ*]. Dag? 1490 (1547) Engbierig gaardt; udat. 1451–1513[II] (1545–49, Rep 13050) Enbierggaardt; 1552, EGøyesJb 337 Engbierggaardt; Mandt 1610 Enngbierggaardt; M 1664 Enngberggaardt; M 1688 Engbierggaard; DAtl Engberggaard; Gst 1882 Engbjerg Gd; Trap[4] St. – Engebjærggd; Gst Engbjerg Gde; PA 1966 L-, St- Engbjerggård.

Fjordbakke, forsv. gd. MB 1683 fiorbach.

Hvalsbro, forsv. gd. Jb 1595 Huallßbroe; Jb 1624 huals broff; Jb 1642 Huals Brous Egendomb; M 1664 Hualsbrous Eigenndomb; M 1688 hualsbroe. – Forleddet kan være tilnavnet *Hval* eller subst. *hvalv*, navnet kunne i sidste fald sammenstilles med samsisk [*hwal'bro'*] ‚en hvælvet bro, stenkiste, slemmesluse' (Feilb.).

Hvisthul?, forsv. gd. 1552, EGøyesJb 337 Huisthalle; Mandt 1610 i huoel (her?) M 1688 Huisthoele boel. – Efterleddet er subst. *hale* ell. *hule* ‚lavning', forleddet kunne være verb. hviste ‚kaste' eller sammensat af adj. *hvid* og *sted*, se indl.

Kringel, hse. Gst 1882, Gst Kringelhuse; PA 1960 V-, Ø-Kringel. – Subst. *kringel* ‚kreds' (jfr. p. 95).

Lundgård [Aa 1917 *væʃsdəɾ lugwn, ɜ naˑɾ lugwn*]. Reg. c. 1525 i lwnd; Jb 1595 Lundt (pers.n.); Mandt 1610, M 1664 Lundt; Jb 1624 lund; M 1688 Lundgaard; DAtl Lund; VSKOrig Lundgaard; M 1844 Vester, Øster Lundgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Vesterlund, Nørrelund; PA 1966 Nørrelund. – Se indl. om forleddet *lund*.

Mosebol, forsv. gd. MB 1683 Mosebol; M 1688 Moeseboell. – Se indl. om *bol*.

Nejrup, gde [Aa 1917 *næj'əɾp*; EJ 1957 *næj'ɾop*]. Reg. c. 1525 i nervp; KronSk 28/10 1578, Jb 1595, Mandt 1610 Nerup; M 1664 Neirup; M 1688 Neyerup; DAtl Neierup; VSKOrig Nerup; M 1844 Neirup, Neirup Gaarde; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Nejrup. – Forleddet er adj. *nedre*, glda. næthræ, efterleddet *torp*, se indl.

Præstegård, gd [EJ 1957 *ə præjstgo*]. MB 1683 Prestegaarden; VSKOrig Engberg Præstegaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Gl. Præstegaard.

Rosdal, gd [Aa 1917 *ʀoʊˑəsdəl*; EJ 1957 *roˑsdəl / ɾowˑsdəl / ɾowəsdal*]. Udat. (1551 ÆDA IV 54) Roszedall; Reg. c. 1525 i roesdal; Mandt 1610 roesdael; PrI 1638 Rosdall; M 1664, M 1688 Roesdahl; DAtl Roesdal; VSKOrig Rosdal; M 1844 Roesdahl; Gst 1882, Trap[4], Gst Rosdal; PA 1966 Roesdal. – Forleddet kan være gen. af mandsn. glda. *Rōir* (DgP).

Skidenvad, gd [Aa 1917 *sgiɾˑnwə(j)*]. Jb 1595 Skidenwodt; Mandt 1610 Skidenuadt; KronSk 5/4 1638 Lille Schidenvad; PrI 1638 Skidenvoy; M 1664 Schiddenvaadt, Lild schidden Voedt; M 1688 Skidenwad, Lille Skidenwad; DAtl Store-, Lille Skidenvad; M 1844 Skidenvad, Lille Skidenvad; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Skidenvad. – Se indl. om efterleddet *vad*.

Skovgård, gd [Aa 1917 *ɜ sgåʊ*]. PrI 1638 Skou; M 1688 Schouf; DAtl Skov; M 1844 Skougaard; Gst 1882 Engbjergskov; Guide 1882: benævnes også kun ‚Skou'; Trap[4] Skov (Engbjærgskov); Gst Engbjergskov; PA 1966 Skovgård.

Smedshave, gd [Aa 1917 *smesˈhaʊˑ*]. Reg ca. 1525 i Smediss haffue; Jb 1595 Smidtz hoffue; Mandt 1610 Smedtzhauffue; PrI 1638 Smedshaffue; M 1664 Smidtzhaffue; M 1688 Smedtzhauge; DAtl, VSKOrig Smedshave; M 1844 Smidshauge; Gst 1882, Trap[4], Gst Smedshave; PA 1966 Smedshauge. – Se indl. under *have* ‚indhegning'.

Tommerup, forsv. gd. Mandt 1610, M 1664 thommerup; M 1688, DAtl Tommerup; Gst 1882 Tommerup. – Forleddet er mandsn. glda. *Tumi* (DgP). Se indl. om efterleddet *torp*.

Troldborg, gd [Aa 1917 *tʀåʃˑbɔɾə*]. Reg. c. 1525 i troelbyerg; Jb 1595 Troldbore; Mandt 1610 troldtborgh; PrI 1638 Troldborg; M 1664 throldborrig; M 1688 Troldborre / Troldborig; DAtl Troldborg; VSKOrig Trolborg; M 1844, Gst

1882, Trap⁴, Gst, PA 1960 Troldborg. – Forleddet er subst. *trold*, jfr. Kr. Hald, Stednavne og Kulturhistorie p. 62, efterleddet *bjerg* eller *borg*, se indl.

Vandborgmark, forsv. gd. Mandt 1610 Vandtborgmarck.

Vejhus, forsv. hs. VSKOrig Wei-Huus.

Ålsgård, gd [Aa 1917 *o'lsgǫr*]. Mandt 1610 Aalsgaardt; PrI 1638 Aaelsgaard; M 1664 Aalsgaardt; M 1688 Aalßgaard; VSKOrig Olsgaard; M 1844, Gst 1882, Trap⁴, Gst Aalsgaard; PA 1960 Ålsgård. – Forleddet er antagelig identisk med Åls i Hygum s. (p. 122). De to navne har vistnok relation til samme dalstrøg.

2433. Hygum Sogn

Abildgård, gd. 1351 (DiplDan 3.r. III nr. 522) Abildgaardt. – Måske identisk med nedennævnte Klostergård, se Trap IX 235, O.Nielsen Skodborg H. p. 421.

Agerskov, gde [Aa 1917 *ɑɛ·sgǫ*, EJ 1957 *aw·sgo*]. Jb 1595 (Trap IX 233) Agerschouff; Mandt 1610 Agger Skouff; M 1664 Agerschou; DAtl Agerskov; VSKOrig Agerskovgde; M 1844 Vester, Øster Agerskov; Gst 1882, Trap⁴, Gst Agerskov; PA 1966 S-, V-, Ø-Agerskov. – Se indl. under *ager*.

Agger, forsv. gd. Mandt 1610 i Aur; M 1664, M 1688 Agger; DAtl Ager; M 1844 Agger. Subst. *ager*, se indl.

Blåbjerg, gd [EJ 1957 *blå·bjæ.iə*]. M 1664 (her?) paa biergit; VSKOrig Blaaberg, Blaaebierg; MK 1799 Bladberg; M 1844 Bladbierg; Gst 1882 Blaabjerg; Trap⁴ Blaabjærg; PA 1966 Blåbjerg. – At dømme efter udtalen er forleddet snarere subst. *blad* end adj. *blå*. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Brandsbol, forsv. gd. M 1844 Brandsboel. – Subst. *brand* eller tilnavnet *Brand*. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Broksgård, forsv. gd. Reg. c. 1525 brock gordt; Jb 1595 bruxgaardt; Mandt 1610 broxgaardt; Jb 1642 Braaxgaard; M 1664 Broxgaard; MB 1683 Brochsgrd. – Dyrenavnet *brok* eller tilnavnet *Brok*.

Byskov, gde [Aa 1917 *bø·sgǫ*, *søŋəɽ bø·sgǫ*]. Udat. 1459 (HardsProvstisReg) Hyum biskou; dag? 1469 (HardsProvstisReg) biskou; udat. 1483 (Hards ProvstisReg) Hiom biskou; Reg. ca. 1525 byesko (eller: byeskowe); Mandt 1610 byeschouff; M 1664 Byschouff; MB 1683 bøees gaard; M 1688 byeschou; DAtl Byskov; VSKOrig Bøsgaarde; M 1844 Sønder, Øster, Nørre Byskov; Gst 1882, Trap⁴, Gst Byskov; PA 1966 Mellem-, N-, S- Byskov. – Af subst. *by*, se indl., og *skov*.

Bækhus. M 1844 Bækhus.

Dalgård, gd [Aa 1917 *dal·gǫɽ*]. Reg. c. 1525 dalgordt; Jb 1595 Dallgaardt; Mandt 1610 daelgaardt; M 1664 Dallgaardt; M 1688 dahlgaard; DAtl Dalgaard; VSKOrig Dal; M 1844, Gst 1882, Trap⁴, Gst Dalgaard; PA 1966 Dalgård.

Ellemose, gd [Aa 1917 *æləməs*; EJ 1957 *ælsmos*]. 1454 (1599 ÆDA III 169) Eller muossze; 1457 (1599 ÆDA III 160) Ellermossze; 1513 (1599 ÆDA III 169) Eller mossze; Jb 1595 Ellermoße; Mandt 1610 Ellermoes; M 1664 Ellermoeße; M 1688 Ellermoese; VSKOrig Ellemosegaard; KronSk 14/7 1721 Ellermoese; M 1844, Gst 1882, Trap⁴, Gst Ellemose; PA 1966 Ellemose og L-Ellemose. – Af subst. glda. **ælri*; jfr. Ellebæk p. 89.

Gadehus. M 1844 Gadehuus. – Se indl. om forleddet *gade*.

Gejlandshuse, hse M 1844 Vester, Øster Gailandshuus; Gst 1882 Gejlum Hs; Gst Gajland. – Forleddet i Gejland er muligvis plantenavnet *gejl* ‚gyvel'.

Grummesgård, gd [Aa 1917 *gʀoməsg0ṛ*]. Jb 1595 Grummisgaardt; Mandt 1610 grummisgaardt; Jb 1642 Grunisgaard; KronSk 14/6 1664 Grummisgaard; MB 1683 Gromesgaard; VSKOrig Graaemose(!); M 1844, Gst 1882, Gst Grummesgaard; PA 1960 Grummesgård. – Tilnavn glda. *Grummi* (DgP).

Gråbæk, gde [Aa 1917 *gʀ0ˈbæ'k*]. PrI 1638 Grabeck; M 1664 Vedt Graabeck; M 1688 graabech; DAtl Graabekke; VSKOrig Graaebek; M 1844, Gst 1882, Trap⁴, Gst, PA 1966 Gråbæk. – Adj. *grå*, glda. grā; jfr DSÅ II 285.

Hygum, s [Aa 1917 *hyʁ'm*]. VJb 1231 (13. årh.), ca. 1325 RO p. 112 høghum; 1351 (DiplDan 3.r. III nr. 522) Hyum sogen; 1430 (1592 ÆDA III 229) Heggum; u.d. 1460 (HardsProvstisReg) Hyiom; u.d. 1466 (HardsProvstisReg) Hiom; 1467 (24/5 1599 ÆDA III 159) Hiøum; dag? 1469 (HardsProvstisReg) Hiom; 1471, G & L I 346 (her?) de Høghum; 1476 (HardsProvstisReg) Hiom kircke; 1477 (24/5 1599 ÆDA III 159) Hiøum; u.d. 1479 (HardsProvstisReg) Hiom; u.d. 1480 (HardsProvstisReg) Hyum; 1483 (HardsProvstisReg) Hiom kircke; 1491 (HardsProvstisReg) Hiom; 15/12 1497 (1552 EGøyesJb 365) Høum sogenn; u.d. 1497 (HardsProvstisReg) Hiom kircke; 11/11 1499 (1552 EGøyesJb 366) Høum sogenn; 16/11 1499 (Terpager) Hyom; 23/11 1499 Høgum soghen; dag? 1502 (1552 EGøyesJb 366) Høum sogenn; 1513 (24/5 1599 ÆDA III 169) Hywm; Reg. c. 1525 Hywomm soghen; KancBrevb 15/9 1595 Hyffum; Jb 1595 Hiuffom Sognn, Hiugom; Mandt 1610 hiuffomb / huiffom; M 1664 Hyggom; M 1688 Hygum; DAtl Hygom eller Hyvom; VSKOrig Hygum K; M 1844 Hygom; Lyngby 1870 [*hyw'm*]; Gst 1882, Trap⁴, Gst Hygum Kirke; PA 1960 Hygom (Hygum); PA 1966 Hygum. – Hygum er ligesom landsbynavnet Hygum, Kollerup s., Tørrild h., Århus a. og Højme, Sanderum s., Odense h., Fyn, dat. plur. af subst. høj, glda. hōgh, formentlig i betydn. ‚gravhøj'; se Hald, Stedn. paa -um, p. 116 og indl. under *um* og *høj*.

Kammersgård, gde [Aa 1917 *kam'əsg0ṛ*]. 23/11 1499 Kamers gordh; Jb 1595 kammersgaardt; Mandt 1610 Kammersgaardt; LR 1616 Kammersgaard; M 1664 Cammersgaardt; M 1688 Cammersgaard; VSKOrig Kammersgde; M 1844 Kammersgaard; Gst 1882 Kammersgaarde; Trap⁴, Gst Kammersgaarde; PA 1966 Nedre-, Øvre-Kammersgård. – Forleddet synes at være subst. *kammer* ell. *kammers*.

Klostergård, gd [Aa 1917 *klɔsdəṛ*]. Mandt 1610 i Kloster, Clostergaardt; LR 1614 Hyom Closter; M 1664 Clostergaardt; M 1688 Clostergaard; DAtl, M 1844, Gst 1882, Trap⁴, Gst Klostergaard; PA 1966 Kloster. – Navnet refererer vistnok til gårdens tilhørsforhold til Vestervig Kloster (Skodborg H. p. 421) jfr. Abildgård ovenfor.

Knudseje, gd. Jb 1595 knudtz eye; M 1664 Knudtz Eye; M 1688 Knuds Eye M 1844 Knudseie; Gst 1882, Trap⁴, Gst Knudseje.

Kokkensbjerg, gd [EJ 1957 *kɔkənsbjæɹə*]. VSKOrig Kokkensberg; MK 1799 (1816) Kokkenbierg; M 1844 Klokkensbierg; Gst 1882 Koksbjerg; Gst Kokkensbjerg. – Forleddet er bestemt form af fuglenavnet *kok*. Jfr. om artikelforholdet under Kirkensgård i Vandborg s. (p. 129); se indl. om efterleddet *bjerg*.

Krog, forsv. gd. Mandt 1610 i Krogh.

Kvistgård, forsv. gd. M 1664 Quistgrd. – Der kan ikke påvises sammenhæng mellem dette og det nuværende gårdnavn Gst Kvistgaard. – Subst. *kvist* har antagelig betydningen ‚udbygning, tværfløj' på en bygning (jfr. ODS).

Kærgård, gd. 1467 (1599 ÆDA III 159) Kiergaardt. – Er muligvis identisk med nedennævnte *Påkær*.

Nygård, gd [Aa 1917 *nøj'g0ɽ*]. MB 1683 Nye gaard; M 1688, VSKOrig, M 1844 Nyegaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Nygaard; PA 1966 Nygård.

Nygård, Lille-, forsv. gd. M 1844 Lille Nygaard.

Nørby, gde [Aa 1917 *nɑ·ɽby*; EJ 1957 *nɑ·ibi, nɑ·ibi*]. Reg. c. 1525 i nørby; Jb 1595 Nørby; Mandt 1610 nørbye; Jb 1642 liden nør bye; M 1664 Nørbye, Lille Nørbye; M 1688 Nørrebye; VSKOrig Øster Nørbye; M 1844 Nørbye, Øster Nørbye; Gst 1882, Trap[4], Gst Nørby; PA 1966 Nørby, V- Nørby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Pasgård, gd [Aa 1917 *pɑsg0ɽ*, EJ 1957 *pasgo*]. Mandt 1610 padtzgaardt; PrI 1638 Passgaard; M 1664 Padtzgaardt; KronSk 21/2 1682 Podsgaard; M 1688 Pasgaard; VSKOrig Pasgde; M 1844 Pasgaarde; Gst 1882, Trap[4], Gst Pasgaard; PA 1966 Pasgård. – O.Nielsen, Skodborg H. p. 422 anfører (1894), at navnet udtales med langt a. Forleddet er måske et (svagt bevidnet) tiln. *Pas* (DgP).

Plet, areal og forsv. hse. [Aa 1917 *plæ't, plæ'tæɳ*'; EJ 1957 *plæ't, ə ˈplæˈˌæɳ·*]. VJb 1231 (13. årh.) Plættæ (her?); 1477 (1599 ÆDA III 159) Plett enng; 28/6 1503 Plætte (her?); udat. (1599 ÆDA III 160) Plett enng; KronSk 14/6 1664 Plette; MB 1683 Plet; M 1844 Plethuus; Gst 1882 Plet, Plet Hse; Trap[4] Plethuse; Gst Plet, Plet Hs. – Plur. af subst. *plet* i betydningen ‚mindre (afgrænset eller nærmere bestemt) område; sted, plads, punkt', se DS III p. XLVIII. Navnet betegner en af smalle fjordvige indskåret engstrækning.

Påkær, gde [Aa 1917 *pɔ'ɻkjɜɽ*; EJ 1957 *pɔ'kjə*]. Mandt 1610 i paa Kier; M 1664 Paa Kier, Wester Paa Kierdt; M 1688 Paa Kier; DAtl Pokier; VSKOrig Pokiergaarde; M 1844 Vester, Mellem, Øster Poekiær; Gst 1882 Paakjær; Trap[4] Paakær; Gst Paakjær; PA 1966 Mellem, V, Ø Paakær. – Forleddet er præp. *på*, der er sammenvokset med sin styrelse. Iflg. O.Nielsen, Skodborg H. p. 422 var udtalen i slutningen af forrige årh. [*o e Kjar*].

Ryletorv, hse [EJ 1957 *ə ˈryˑlˌtɔɔ'ə*]. Gst 1882 Ryltorre; Trap[4] Ryletorv (Ryltorre); Gst Ryltorre; PA 1966 Ryletorv (Torvet). – Forleddet er fuglenavnet *ryle*. Ryletorv er formentlig en oprindelig spøgende eller nedsættende betegnelse på bebyggelsen, som ligger ud mod fjorden.

Røgel, gd [EJ 1957 *røq'əl / røqəl*]. M 1844 Røgel; Gst Røgild. – Jfr. MB 1683 Røgle fald; subst. *røgel* ‚langstrakt, lav forhøjning'; jfr. indl.

Simonsbjerg, gd. M 1844 Simonsbierg; Guide 1882 Simonseje (her?); Gst Simonsbjerg. – Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Skrædderbol, forsv. gd. u.d. 1476 (HardsProvstisReg) Skreders boll.

Smedsgård [Aa 1917 *smesg0ɽ*]. M 1664 Smidtzgaardt; M 1688 Smedsgaard; DAtl Smidsgaard; VSKOrig Smedegaarde; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Smedsgaard; PA 1966 Smedsgård.

Smedsgaard, Sønder-, forsv. gd. M 1844 Sønder Smidsgaard.

Streng, forsv. bebygg? u.d. 1476 (HardsProvstisReg) Streng; MB 1683 Streng agere; MK 1799 Strænge Agre. – Subst. *streng* forekommer flere gange i Ribe Oldemor som navn på enge i Ribe amt og anvendes desuden appellativisk i betydningen ‚engstykke'. Det har antagelig betegnet langstrakte, smalle engstykker. I norske stedn. betegner ordet strøm i Vandløb (Fritzner under strengr, m.; NG I. 17), i svenske navne antages det at have den dialektale betydning ‚grænse, markskel' (SOÄ XV 96). Se DS III p. LVIII om navnets forekomst i sønderjyske stednavne.

Sønderby, gde [Aa 1917 *søŋəɽby*]. 1552, EGøyesJb 365 Sønderby; Mandt

1610 Synderbye; PrI 1638 Synderby; M 1664 Synderbye; M 1688, DAtl Sønderbye; VSKOrig Sønderbyegaarde; M 1844 Sønderbye, Sønderbye H; Gst 1882, Trap[4], Gst Sønderby; PA 1966 N, S, V, Ø Sønderby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Tvedhus, gd [EJ 1957 *twe'ə*]. M 1844 Tvedhuus; Gst 1882, Gst Tved. – Se indl. under *tved*.

Veje, gd. Reg. c. 1525 paa wey; Jb 1595 weye; Mandt 1610 paa wey; M 1664 paa Weye; KronSk 14/6 Veye; M 1688 Aaewey; DAtl Vei; VSKOrig Weigaard; M 1844 Weie; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Veje. – Subst. *vej* efter beliggenheden ved landevejen Lemvig-Harboør, nær sognegrænsen.

Vesterborg, forsv. gd. M 1844 Vesterborg. – Se indl. om efterleddet *borg*.

Vestergård, gd [Aa 1917 *væjsdəg0r̥*]. Jb 1595 Vestergaardt; Mandt 1610 westergaardt; M 1664, M 1688 Westergaard; DAtl Vestergaard; VSKOrig Westergaarde; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Vestergaard; PA 1966 Vestergård.

Østerbjerg og **Vesterbjerg,** gde [Aa 1917 *ɜ bjær'ə*]. Udat. 1460 (HardsProvstis Reg) Hyiombierrig / Hyumbierre / Hiombierig; udat. 1466 (HardsProvstisReg) Hiombierig; Jb 1595 Hiugom bierge / Hiugom bierg; Mandt 1610 paa Biergh; M 1664 paa bierg / paa biergit (her?), paa Hygomberg; KronSk 14/6 1664 Berg, Hygomberg; M 1688 i bierg, Hygombierig; DAtl Bierris; M 1844 Østerbierg, Vesterbierg; Gst 1882 Østerbjerg, Vesterbjerg; Trap[4] Bjærg; Gst, PA 1966 Østerbjerg, Vesterbjerg. – Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Østerborg, forsv. gd. M 1844 Østerborg. – Se indl. om efterleddet *borg*.

Åls, gd [Aa 1917 *o'ls*]. Jb 1595 (Trap) Aall; Mandt 1610 Aals (pers.n.); M 1664 till Aals; M 1688 Aalßgaard; DAtl Aals; VSKOrig Ols; M 1844 Oels; Gst 1882 Aalsgaard; Trap[4], Gst Aals; PA 1966 Ålsgård. – O.Nielsen, Skodborg H. p. 423 anfører (1893), at navnet udtales med langt o (uden stød), hvilket tyder på et oprindelig toleddet navn. Forleddet kunne da være subst. jysk *ål* ‚Vand=Rende i Enge' (Molbech); jfr. Ål i Sahl s., Ginding h., p. 226; efterleddets oprindelse er uvis; som muligheder kan nævnes sø, næs, vese; stedet ligger nær den nordligste snævre sø, i en kæde af søer, kaldet veser, på grænsen mellem Hygum og Engbjerg sogne.

2434. Hove Sogn

Bak, gd [Aa 1917 *ɜ ba'k*]. M 1844 Bakhuus; Gst 1882, Trap[4], Gst Bak. – Subst. *bakke*.

Borg, gd [*ɜ bɔr̥ə*]. MK 1799 (1819) Borgehuus Mark; M 1844 Borgehuus; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Borg. – Subst. *borg*, se indl.

Bredkær, gd [EJ 1957 *bre·kjə*]. U.d. 1487 (HardsProvstisReg) Brekier; M 1844 Bredkierhuus; Gst Bredkjær; PA 1966 Bredkær. – Adj. *bred* og subst. *kær*.

Hovdam, gde og hse [Aa 1917 *hås'dam·*; Bj 1957 *hɷ'dam·, håw'dam·*]. Reg. c. 1525 wed Hoffue dame; Jb 1595 Houffdam; M 1664 Wedt houdahme, Uedt Hou damme; KronSk 14/6 1664 Houdamme; M 1688 hofdam, Lille hofdam; DAtl Hovdam; VSKOrig Hov Dam Huus; M 1844 Øster, Vester Houedam; Gst 1882, Trap[4], Gst Hovdam; PA 1960 S-, V-, Ø- Hovdam. – Dannet til sognenavnet; efterleddet er subst. *dam*.

Hove, s [Aa 1917 *hås·*, Bj 1957 *håw·*]. Ca. 1325, RO 112 houæ; 1430 (1592 ÆDA II 229) Hauffue sogen; dag? 1478 (HardsProvstis Reg) Houit kircki;

u.d. 1479 (HardsProvstisReg) Houe; 14/6 1491 (Pav.Kopib.) ?Boen; u.d. 1505 (RigFb 1536–43) ?Hoboes tofft; udat. (1524 ÆDA IV 407) Hoffwe; Reg. c. 1525 Hoffue soghen; KancReg 6/3 1547 Hoe; KancBrevb ca. 6–9/4 1552 Hou S.; KancBrevb 5/4 1558 Hofue; Jb 1595 Houffue sognn; Jb 1624 How Sogenn; M 1664, M 1688 Hou; DAtl Hove; VSKOrig Hove K; M 1844 Hove; Lyngby 1870 [*hoəw·*]; Gst 1882 Hov K; Trap[4], Gst Hove. – Navnet er dat. sing. af et subst. glda. **hof*, der formentlig er samme ord som no. hov, n. ‚lille høj'. Af samme oprindelse er antagelig det i norske gårdnavne alm. hof, n., der forekommer både som simpleks og som for- og efterled, oftest i betydningen ‚gudetempel, gudehov', men i nogle tilfælde muligt i en oprindeligere betydning ‚gård, hus', der igen synes udviklet af betydningen ‚højde'. Hvilken af de her nævnte betydninger der foreligger i nærværende navn kan ikke afgøres. Samme navn er Hove, Smørum s. og h. (Absalon, bisp i Roskilde 1158–77 (vid. 7/9 1259) Hofum). Jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 254 f. samt Nuda.Ordb.

Hove Kirkeby, gde [Aa 1917 *kjær'(g)by*]. U.d. 1487 (HardsProvstisReg) Kirckebye; 1552 EGøyesJb 337 Kyerckeby; Jb 1595 kirckby; Mandt 1610 hoffue Kierchebye; PrI 1638 Kirckeby; Jb 1642 Nørkierchebye; M 1664, M 1688 Kierchebye; DAtl Kirkebye; VSKOrig Kirkebyegde; M 1844 Kirkebye; Gst 1882 Kirkeby; PA 1966 Hove Kirkeby. – Om efterleddet *by* se indl.

Hovlind, gde [Aa 1917 *hås'leŋ*]. Reg. c. 1525 paa hoffue lyndt; Jb 1595 Houlindtt / Houlindt; Mandt 1610 hofflindt; M 1664 houlundt; KronSk 14/6 1664 Houlind; M 1688 houlund; DAtl, VSKOrig Hovlind; M 1844 Houelind; Gst 1882 Hovlind; Trap[4] Hovlinde; Gst, PA 1966 Hovlind. – Dannet til sognenavnet; efterleddet er trænavnet *lind.*

Hovmade, gde [Aa 1917 *hås'må·*]. Dag? 1478 (HardsProvstisReg), Dag 1479 (HardsProvstisReg) Hou maye; udat. (1524 ÆDA VI 408) Howffmay; Reg. c. 1525 aff hoffue may, i hoffuemay; Jb 1595 Hoffmae, Westerhoffmae, Øster Hoffmaae; Mandt 1610 hoffmaa; Jb 1642 liden Houmae; M 1664 Houmaae / Hou Made, Lille houff Maae; M 1688 Lille, Wester, Øster how maae; DAtl Øster-, Lille-, Vester Hovmaae, Wester how Maae; VSKOrig Øster Hovmaaegd, V.- Hovmaae; M 1844 Lille-, Øster Houemade, Vester Houemad, Vester Houemadegaard; Gst 1882 Ør, Vr Hovmaa; Trap[4] Hovmade; Gst Ør, Vr Hovmaa; PA 1960 V-, Ø- Hovmå; PA 1966 Hovmade (Hovmå). – Dannet til sognenavnet; om efterleddet *made* se indl.

Hovmandsborg, forsv. gd. 5/1 1506 Hoffmantzborgh. – Forleddet er subst. ænyda. *hofmand*, gda. hoomand (Kalkar) ‚rytter' eller tilnavnet *Hofmand* (DgP); se indl. om efterleddet *borg.*

Hovmark, gd [Aa 1917 *hås·mark*]. M 1664 Hou March; M 1688 Houmarch; DAtl Hovmark; VSKOrig Hovgd; M 1844 Houmark; Gst 1882, Trap[4], Gst Hovmark; PA 1966 Houmark. – Dannet til sognenavnet Hove; om efterleddet *mark* se indl.

Hovvinkel, gde og hse [Aa 1917 *veŋ'gəl*]. 1549 (Trap) Howinckell; Kanc Brevb 3/2 1587 Vinckel; Mandt 1610 Winckel; LR 1611 houffe Vinckell; PrI 1638 Vester, Øster Venkell; M 1664 Winchell, Hou Uinnchell; M 1688 Houwinchel; DAtl Vinkel; VSKOrig Hovvinkel gde; M 1844 Vester, Mellem, Øster, Nørre Vinkel; Gst 1882 Nørre, Øster, Vester Vinkel; Trap[4] Vinkel; Gst, PA 1960 Nre-, Ør-, Vr-Vinkel; PA 1966 Hovvinkel (Vinkel). – Dannet til sognenavnet Hove; efterleddet, der alm. anvendes i simpleksform, er af samme oprindelse

som Vinkel i Heldum sogn, Skodborg h. (p. 42), navnet sigter antagelig til en krumning på Hove Å.

Hussted, forsv. hs. M 1844 Hustedhuus; Gst 1882 Husted Hs. – Subst. *hussted*, se indl.

Højland, gde og hse. Mandt 1610 huifflanndt; M 1664 Høylanndt; M 1688 Høyland, Sønder høyland; DAtl Høiland; VSKOrig Høyland gde; M 1844 Store, Lille Hoiland; Gst 1882 Højland; Trap[4] Højland; Gst Højland; PA 1966 L-, N-, St- Højland. – Forleddet er adj. *høj*, om efterleddet *land*, se indl.

Kasthus, forsv. hs. MK 1799 Kasthuus (Mark); M 1844 Kasthuus. – Forleddet Kast, der indgår i naturnavnet MK 1799 Kastkjer Agre og i et nyere gårdnavn Gst Kastmark, EJ 1957 [*ka·smɑɹik*], er muligvis subst. *kast* i den vestjyske betydning ‚en stor grøft, kanal' (Feilb.); men udtaleformen er påfaldende.

Klinkby, stationsby [Aa 1917 *kleŋ'gby*]. Reg. c. 1525 i klyenkeby; Jb 1595 klinckby; Jb 1642 Klingebye, Østre klinckebye; M 1688 Wester, Øster Klinchby; DAtl Klinkbye; VSKOrig Wester, Øster Klinkbye; M 1844 Vester, Øster Klinkbye; Gst 1882, Trap[4], Gst Klinkby; PA 1966 Klinkby. – Forleddet er af uvis oprindelse; subst. *klinke*, i betydningen ‚dørlukke', kunne vel tænkes som forled, såfremt efterleddet *by* betegner en enkelt gård (se indl.) men paralleller savnes; tilnavnet *Klinke* (DgP) synes ikke almindeligt i Nørrejylland, hvor i øvrigt efterleddet by meget sjældent forbindes med personnavn; subst. klinke i betydningen ‚hårdtbrændt teglsten' kommer ikke på tale, idet dets ældre form er klinker(t). Et usammensat Klink(er) findes flere steder i Vestjylland som navn på enge og sander, bl.a. i Arnborg s., Hammerum h.; jfr. DS V 234, VIII 65.

Kloves Eje, forsv. gd? Reg. c. 1525 aff klowessens ey. – Ejerangivelsen er formentlig bestemt genitiv af tiln. *Klov* (DgP).

Knagis, gde og hse [EJ 1957 *kna·qis*]. M 1844 Knagis, Vester Knagis; Guide 1882 Knagis; Trap[4], Gst Knages; PA 1966 Knagis. – Af uvis oprindelse.

Knorborg, gde og hse [EJ 1957 *ˈknoɹəˌbɔɹ̩'ə*]. Jb 1595 knorbore; Mandt 1610 Knorborgh; Jb 1642 Knorborig; M 1664 Knurborrig; M 1688 Knarborg; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Knurborg; PA 1966 V-, S- Knorborg. – At dømme efter de skrevne former er forleddet verbet *knurre* eller subst. ænyda. *knor* ‚knast' (ODS); den moderne udtaleform med [ə] kunne dog tyde på, at forleddet snarere er en opr. ig- afledning til ovennævnte ord, svarende til svensk knorrig ‚knudret, knortet'; om efterleddet *borg*, se indl.

Lund, forsv. gd. M 1664 Lundt; M 1688 Lunds Værsted. – Subst. *lund*.

Lundsmark, forsv. gd. M 1844 Lundsmark.

Løgbjerg, gde [EJ 1957 *lø·bjæɹə*]. Reg. c. 1525 paa løberg; KancReg 6/3 1547, KronSk 6/3 1547 Løbierg; Jb 1595 Løberg / Løbierg; Mandt 1610 Løebiergh; M 1664 paa Løgberg / paa Løgberrig; M 1688 Logbierg / Løgbierg; DAtl Løbberg; VSKOrig Løgberg; MK 1799 Løibjerg; M 1844 Sønder, Nørre Loiborg, Løiborg; Gst 1882 Løgbjerg; Trap[4] Løgbjærg; Gst Løgbjerg; PA 1966 V-, Ø- Løgbjerg. – Forleddet er subst. *låd* ‚fin hårbeklædning', spec. ‚fårenes forårsuld' (Feilb.); Feilberg anfører fra Angel ordet i betydningen ‚låddent langt græs på marken', og i denne betydning antages det at indgå i det sønderjyske naturnavn Lådbjerg (DS V 357) og Lådmose (DS VII 345); om efterleddet *bjerg*, se indl.

Mariebol, gde og hse [Aa 1917 *maṛib0*]. KancReg 6/3 1547, KronSk 6/3 1547 Mariboe; Jb 1595 Marebo / Maribo; Mandt 1610 Mareboe; M 1664 Marie-

boehl; M 1688 Marii Boell; DAtl Maribo; VSKOrig Marieboegd; MK 1799 Mariebøl; M 1844 Mariboel; Gst 1882 Maribol; Trap⁴ Maribol; Gst Maribol; PA 1966 Mariebol. – Efterleddet er, som det fremgår af såvel de ældre belæg som moderne udtale, subst. *bo*, se indl. Forleddet er kvindenavnet *Marie*.

Nødskov, gd [Aa 1917 *nø·sg0*]. Mandt 1610 Nødtschouff; PrI 1638 Nødschu; M 1664 Nødschouff; M 1688 Nødschou-gaard; DAtl Nodskov; VSKOrig Nørskov; M 1844 Nødskov; Gst 1882, Trap⁴, Gst Nødskov; PA 1966 Nødskov. – Forleddet er subst. *nød* ‚ungkreatur', der ikke er brugeligt i moderne vestjysk, men åbenbart tidligere har været anvendt (se Skautrup, Et Hardsysselmål I 21 og 116), eller subst. *nød* ‚nøddebusk'.

Nørgård, forsv. gd. Reg. c. 1525 i nørgord; Jb 1624 Nørgaard; M 1664 Nørgrd; KronSk 14/6 1664 Nørgaard.

Præsteenkehus, forsv. hs. VSKOrig Præst-Enke H.

Refshale, gde [Aa 1917 *rös·hɔl*; Bj 1957 ˈ*röwˌhå·l*]. Jb 1595 Reuffhall; Mandt 1610 Reffhalle; M 1664 Reffhol; KronSk 14/6 1664 Refhale; KB (Tørring) 1687 Ræf=hael (personnavn); DAtl Revhal; VSKOrig Rævshale; M 1844 Rævhalegaarde; Gst 1882 Revshale; Trap⁴ Rævshale; Gst Refshale; PA 1966 N-, S- Refshale. – Efterleddet er subst. *hale*, der dels kan betegne et langt, smalt jordstykke, spec. langt, smalt engstykke (se Skautrup: Et Hardsysselmål I 94, DS VIII 18), dels en lang smal højde (jfr. NG Indl. p. 52), sidstnævnte anvendelse foreligger sandsynligvis her, idet gården ligger på en landtange, der på tre sider er omgivet af vandløb og engdrag; forleddet er dyrenavnet *ræv*, og muligvis skal navnet opfattes som et sammensat appellativ, rævehale, sigtende til tangens lighed med rævens hale, jfr. om lignende navne f.eks. DS III p. XXXI, XI 126, XVI 271, NG V 241.

Refskov, gde [Aa 1917 *röɐsg0*]. Reg. c. 1525 reffueskowe; Jb 1595 Roffschouff; Mandt 1610 Reffskouff; M 1664 Reffschou; M 1688 Refschougaard; DAtl Revskov; VSKOrig, M 1844 Rævskov; Gst 1882 Revskov; Trap⁴ Rævskov; Gst Revskov; PA 1966 Refskov. – Forleddet er dyrenavnet *ræv*.

Sankt Peders Kirke. Dag? 1487 (HardsProvstisReg) s. Peders kircke; 14/6 1491 (PavensKopib) ecclesie s. Petri (her?). – Hove kirke var indviet til Skt. Peder.

Smedsbol, gde og hse [Aa 1917 *smesbøl*, Bj 1957 *smesbɔl*]. PrI 1638 Lysborig; Kb (Tørring) 1687 Luusborg som de nu vil schal kaldis Smidsboel; M 1688 Smedsboell; DAtl Smedsbool; VSKOrig Smidsboel; MK 1799 Smidsbøl; M 1844 Smidsboel; Gst 1882, Trap⁴, Gst Smedsbol; PA 1960 Smedsboel; PA 1966 Smedsbol. – Subst. *smed* og *bol*, se indl. Forleddet i det ældre navn er insektnavnet *lus*; formen Lys- i PrI 1638 er næppe gl. i-omlydt pluralisform af lus (se GG III 162, P. K. Thorsen, Afhandlinger og breve II 14 f.), men skal snarere opfattes som forskønnende omskrivning; om efterleddet *borg*, der her er anvendt ironisk, se indl.

Smørpøt, gd. M 1844 Smørpytte; Gst 1882 Smørpyt; Guide 1882, Gst Smørpøt. – Samme navn som Smørpøt i Bøvling s, Skodborg h. (p. 57).

Snabe, bebygg [Aa 1917 *snå·v*]. Reg. c. 1525 i snabe; KancReg 6/3 1547, KronSk 6/3 1547, Jb 1595, Mandt 1610 Snab; LR 1618 Snabe; LR 1620 Snabbe; PrI 1638 Housnabe; M 1664 Snaabe, Snabbe; Kb (Tørring) 1669 How-Snabe; M 1688 Snabe bye; DAtl Snale; VSKOrig Snabegaarde; M 1844 Snabe Bye; Gst 1882, Trap⁴, Gst Snabe; PA 1966 N-, S-, V- Snabe. – Subst. jysk *snabe*, der bl.a. betyder ‚en skovstrimmel, der strækker sig ind i marken'

(Feilb. efter Molbech), svensk dialekt *snape* ‚utskjutande udde' (Rietz), jfr. om navnets forekomst i DS III p. LV.

Solhus, forsv. hs. M 1844 Soelhuus.

Stenhule, gd [Aa 1917 *sdjænˈhoʊ·əl*, EJ 1957 *stjənˈho·l / stjənˈhowəl*]. Jb 1595 Stienhuolle; Mandt 1610 Stiennhuoel; LR 1614 Steenhoelle; PrI 1638 Stinhuoll; M 1664, M 1688 Steenhoele; DAtl Steenhole; VSKOrig Steenhuule; M 1844 Steenhule; Gst 1882, Trap⁴, Gst, PA 1966 Stenhule. – Af subst. *sten* og subj. jysk *hule* ‚en mindre lavning, et hult sted på marken' (P. Skautrup: Et Hardsysselmål I 94).

Stigård, gde [Aa 1917 *sdeį·g0ṛ*]. KancReg 6/3 1547, Kronsk 6/3 1547 Stigaard; Jb 1595 Stegaardt; PrI 1638 Stigordt; M 1664 Stiegaardt; M 1688 Stiigaard; DAtl, VSKOrig, M 1844 Stiegaard; Gst 1882 Sti; Trap⁴, Gst Stigaard; PA 1966 L-, St- Stigård. – Forleddet er subst. *sti*.

Stor, gd [Aa 1917 *ɜ sdʊgəṛ*]. Mandt 1610 paa stoer; M 1664, M 1688 Stoer; DAtl Stor; VSKOrig Hovstorgd; M 1844 Houestor; Gst 1882 Hovstor; Trap⁴ Stor; Gst Hovstor. – Samme navn som Stor, Tørring sogn, Skodborg h., se p. 38. Det fakultative forled er sognenavnet Hove.

Stubbetoft, forsv. hs. M 1844 Stubetoft. – Efter marknavnet MB 1683 Stubs tofft. Forleddet er subst. *stub* eller det heraf dannede tilnavn *Stub*.

Toelbjerg, gde og hse [Aa 1917 *to·lbjɜṛə*, EJ 1957 *to·lbjæɹə*, *ˈtowəlbjæɹə*, Bj 1957 *ˈto·l̥ˌbjæɹə*]. Mandt 1610 thuolbiergh; PrI 1638 Hulbirig; M 1664 Thuolberg; M 1688 Toelbierggaard; DAtl Tovlberg; VSKOrig Tolberg; MK 1799 Tuelberg; M 1844 Tuelborg; Gst 1882 Tolbjerg; Trap⁴ Tolbjærg; Gst Tolbjerg; PA 1966 Toelbjerg. – Forleddets betydning er uvis. Et glsv. subst. tōli, af samme rod som no. tōl, n. ‚Stakkel, Stymper, Pusling' (Ross), antages af E. Hellquist, Sjönamn I 628 f., at indgå dels sammensat, dels usammensat i en række svenske sønavne, og hermed sammenstilles de sdjy. naturnavne Tolsø (DS VI 194) og Tolebæk (DS IV 68); jfr. det fynske Tolsvad (DS XIV 180). Navnet opfattes som nedsættende hentydning til søernes og vandløbenes lidenhed. Denne tolkning tilbagevises af Natan Lindqvist, Bjärka-Säby Ortnamn p. 346 f., idet de pågældende søer oftest ligger nær endnu mindre søer. Iflg. Lindqvist, l.c., og Th. Andersson i OUÅ 1959 p. 25 ff. kan Tol- i de svenske navne være udviklet af glsv. *torth* ‚smuds', som også findes i glda. Da /rð/ > /l/ er bevidnet i jysk (se Storbjerg, p. 47), er samme tolkning sprogligt mulig her, men vel mindre forenelig med efterleddet bjerg. Forleddet er da måske mandsnavnet glda. Tōli; om efterleddet *bjerg* se indl.

Vinkelhus, forsv. hs. M 1844 Vinkelhuus.

2435. Vandborg Sogn

Ager, gde [Bj 1957 *ˈgaməl-*, *ˈnøj'ˈawə*]. Reg. c. 1525 i aggher; Jb 1595 Agger; Mandt 1610 Agger; Jb 1624 Ager; KronSk 14/6 1664 Agger; M 1664 Agger; M 1688 Agger gaard; DAtl Aver; VSKOrig Agergd; M 1844 Ager; Gst 1882, Trap⁴, Gst Ager. – Se indl. under *ager*.

Bjerg, gd [Aa 1917 *ɜ bjær'ə*]. Reg. c. 1525 paa byerig; Jb 1595 Bierig, paa biergh; Mandt 1610 paa biergh; PrI 1638 Bierg; KronSk 14/6 1664 LBierg; M 1664 aff Bierrig, paa Bierrig; DAtl Bierg; M 1844 Berg; Gst 1882 Bjerg; Trap⁴ Bjærg; Gst Bjerg. – Se indl. under *bjerg*.

Blåbjerg, gd [Aa 1917 *blå'bjɜɽə*; Bj 1957 *blå'bjæ.jə*]. Jb 1595 blaabierg; Mandt 1610 Blabiergh; LR 1616 paa blaaberg; KronSk 14/6 1664 Bloeberg; M 1664 Blaabierrig; M 1688 Blaabierg; VSKOrig Blaaberg; M 1844 Blaabierre; Gst 1882 Blaabjerg; Trap[4] Baabjærg; Gst Blaabjerg; PA 1966 Blåbjerg. – Forleddet er adj. *blå*, antagelig anvendt i den ældre betydning ‚sort, mørk'; se indl. om efterleddet *bjerg*.

Brunsgård, gd [Aa 1917 *bʀ0ɜn'sg0ɽ*]. Jb 1595 Bromsgaardt; Mandt 1610 bronnsgaardt; PrI 1638 Brunsgaard; Jb 1642 Brundßgaard; DAtl Brunsgaard; VSKOrig, M 1844 Bruunsgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Brunsgaard; PA 1966 Brunsgård. – Forleddet er slægtsnavnet *Brun*.

Brændgård, gd [Aa 1917 *bʀæ'ŋg0ɽ*]. Udat. (1524 ÆDA IV 415) Brendgardz eye; Mandt 1610 brenndgaardt; KronSk 19/2 1634 Brendgaard: PrI 1638 Brængaard; M 1664 Brenndgaardt (pers.n.); M 1688 Brendegaard; DAtl Brængaard; M 1844 Brændgaard; Gst 1882 Brendgaard; Trap[4] Brændgaard; Gst Brendgaard. – Forleddet er formentlig verb. *brænde* eller snarere præt. partc. jy. *brænd*.

Dal, forsv. hs. VSKOrig Dalen; M 1844 Dahlen. – Lå ved en dal, som i PrI 1638 kaldes Vandborg dal.

Dalgård, gde [Aa 1917 *dalg0ɽ*; Bj 1957 *ˈna'.i-, søŋə-, ˈvæɟsdə-, ˈö'sdə ˈdal'gω*]. Reg. c. 1525 dalgordt; Jb 1595 Dallgaardt; Mandt 1610 daelgaardt; KronSk 14/6 1664 Dalgaard; M 1664 dallgaardt; M 1688 Dahlgaard; DAtl Dalgaard; VSKOrig Dalgaarde; M 1844 Dahlgaarde; Gst 1882, Trap[4], Gst Dalgaarde; PA 1966 N-, S-, V- og Ø- Dalgård.

Damgård, gd [Aa 1917 *dam'g0ɽ*]. Reg. c. 1525 i Dame (her?); Jb 1595 Damgaardt; LR 1609 Dambgaardt; Mandt 1610 dambgaardt; Jb 1624 Damgaard; M 1664 damgaard; M 1688 Dambgaard; DAtl Damsgaard; VSKOrig Damsgaard; M 1844 Dangaard; Sogneprot. 1844 Damgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Damgaard; PA 1960 Damgård. – Subst. *dam*.

Dragesbol, forsv. gd [Bj 1957 *dʀå'qəsbəl*]. U. d. 1509, 1510 (HardsProvstisReg) Dragisboell; Mandt 1610 dragisboel; M 1664 draggesboel; M 1688 dragisboell; DAtl Dragesbøl; VSKOrig Dragesbol; M 1844 Dragesboel; Trap[4] Dragesbol; Gst Dragesbol. – Der er ikke topografisk overensstemmelse mellem det nuværende Dragesbol sydøst i sognet og det ældre, der på VSKOrig er placeret nord for kirken. Samme navn som Dragesbol i Engbjerg sogn, p. 117.

Flyvesgård, forsv. gd [Aa 1917 *flyəəs*]. 1520 (Trap) Flywe; Jb 1595 fluensgaardt; Mandt 1610 fliffuisgaardt; KronSk 14/6 1664 Flyfvensgaard; Mandt 1664 fliffuisgaardt; M 1688 Fluußgaard; DAtl Flyves; VSKOrig, M 1844 Flyvesgaard; Gst Flyvestoft. – Samme forled som i Flyvholm, Harboør s. (p. 111).

Foltoft, forsv. gd. M 1844 Foetoft; Sogneprot. 1844 Foltoft. – Indgår som marknavn i MB 1683: Fold tofftager fald. Forleddet er enten dyrenavnet *fole* eller at dømme efter formen i MB 1683 snarere subst. *fold* „indhegning" (til kreaturer). Se indl. om efterleddet *toft*.

Fuglsang, gd [Aa 1917 *f0ɜlsaŋ*]. Mandt 1610 foggelsanngh; PrI 1638 Fogelsang; M 1664 fulßang; M 1688 Fugelsang; VSKOrig Fuglesang Huus; M 1844 Fuglsang; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Fuglsang. – Ofte forekommende stednavn, der på dansk område optræder fra slutningen af middelalderen (se DS XI 141f.; Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 223).

Galtmose, gd [Aa 1917 *gål'dmɜs*; Bj 1957 *gaɭ'dm0s*]. Jb 1595 Galtmoße;

Jb 1626, KronSk 14/6 1664 Galtmoese; M 1664 Galt Moeße; M 1688 Galtemoesen; DAtl Galtmose; VSKOrig Galtmos; M 1844 Galtmose; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Galtmose. – Dyrenavnet *galt*.

Gammelgård, forsv. gd. Mandt 1610 gammelgaardt; KronSk 16/10 1641 gammelgaard; M 1688 Gammellgaard; KronSk 14/7 1721 Gammel Gaard; DAtl Gamelgaard; VSKOrig Gammelgaard.

Grydsbæk, gd [Aa 1917 *gnysbɔk*, Bj 1957 *gnysbəg*]. Reg. c. 1525 grøtysbeck; 1552 EGøyesJb 336 Grydzbeck; Mandt 1610, M 1664 Grydtzbeck; M 1688 Grydsbech; DAtl, VSKOrig Grysbek; M 1844 Grysbek, Grysbækhuus; Gst 1882 Grysbæk; Trap[4], Gst, PA 1966 Grydsbæk. – Forleddet er gen. af subst. *gryde* eller af glda. *griūt* ‚sten'; jfr. DSÅ II 270.

Guldbjerg, gd [Aa 1917 *gul.bjɜɾə*]. Mandt 1610 guldtbierg; M 1664 Guldtborg; M 1688 Guldbierg; DAtl Guldberg; VSKOrig Guldberg; M 1844 Guldbierg; Gst 1882 Guldbjærg; Gst Guldbjerg. – Forleddet er subst. *guld*, der i stednavne kan alludere til (sagn om) guldfund, frugtbarhed eller til gulfarvet plantevækst (Th. Andersson i NoB 1968 p. 6 f.).

Gåskær, gde [Aa 1917 *go·skjɜɾ*]. Reg c. 1525 kooskye; Jb 1595 gaaßkier; Mandt 1610 gaas Kier; PrI 1638 Gaaskier; KronSk 14/6 1664 gaas[kær]; M 1688 Gaaß Kier; DAtl Gaaskier; VSKOrig Gaaskiergaarde; M 1844 Gaasekiær; Gst 1882 Gaaskjær; Trap[4] Gaaskær; Gst Gaaskjær; PA 1966 V-, Ø-Gåskær. – Dyrenavnet *gås* og *kær*, se indl.

Halgård, forsv. gd. Reg c. 1525 hoelgord; Jb 1595 Hallgaardt; Mandt 1610 halgaardt; PrI 1638 Holgaard; Jb 1642 Haldgaard; KronSk 14/6 1664 Halgaard; M 1664 Haalgaardt; M 1688 Haelgaard; DAtl Halgaard; VSKOrig Haalgaard; MK u.å. Hohlgaard (Mark); M 1844 Halgaard. – Har ligget i sognets sydvestlige hjørne, øst for Gåskær. Forleddet er antagelig subst. *hale*, der i stednavne betegner bl.a. langstrakte markstykker og naturformationer.

Hammerum, forsv. hs. M 1844 Hamrum; Gst 1882 Hammerum. – Muligt opkaldt efter landsby- og herredsnavnet Hammerum.

Hovdam, gde og hse [Aa 1917 *hås'dam·*]. Reg c. 1525 wed Hoffue dame; Jb 1595 Vidthoffdam; Jb 1642 ved Houdamb; KronSk 14/6 1664 Houdamme; M 1664 Wedt houdahme; M 1688 Hoffdam; M 1844 Houdam; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Hovdam. – Ligger delvis i Hove s.

Hovltoft, gd [Aa 1917 *hoʊəltɔʊst*]. M 1844 Haultoft; Gst Hovltoft. – Efter marknavn MB 1683 Havel toffte. Forleddet kan være subst. *hagl*, hvis opr. betydning formentlig er ‚lille sten' (se Hellq.EO[2] under hagel); samme forled antages i sogne- og herredsnavnet Houlbjerg i Viborg amt (DS IX 237). Se indl. om efterleddet *toft*.

Ingerslund, gd [Bj 1957 *'eŋ'əs|luŋ'*]. 5/1 1506 (hér?) Ingerdlund; Gst 1882, Trap[4], Gst Ingerslund. – Det middelalderlige navn kan ikke lokaliseres, og identiteten med det først i nyere tid optrædende Ingerslund er ganske uvis. Forleddet i Ingerdlund er måske kvindenavnet glda. Ingigerth (DgP).

Katkær, gde [Aa 1917 *ka'dkjɜɾ*]. 28/10 1493 Katkyer; 1552 EGøyesJb 447 Kat kier; Mandt 1610 Kattkier; PrI 1638 Katkiær; M 1664 Katkierdt; M 1688 Wester, Lille Katte Kier; VSKOrig Wester, Øster Katkier; M 1844 Store, Lille Katkiær; Gst 1882 St-, L-Katkjær; Trap[4] St-, L-Katkær; Gst St-, L-Katkjær; PA 1960 L-, St-Katkær. – Dyrenavnet *kat* og *kær*, se indl.

Kirkensgård, gd [Aa 1917 *kjær'gnsg0ɾ*; Bj 1957 *kjæi'gənsgɷ*]. Jb 1595 widt kirkenn; Mandt 1610 wedt Kiercke; Jb 1624 weed Kierck; PrI 1638 Kirckens-

gaard; Jb 1642 ued Kierchen; KronSk 14/6 1664 Kierkegaard; M 1664 Uedt Kierchenn; M 1688 Kierchegaard; DAtl Kirkensgaard; M 1844 Kirkensgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Kirkensgaard; PA 1960 Kirkensgård. – Formerne på -en, f.eks. i Jb 1595, må opfattes som skrift-transformationer af dialektens foransatte artikel (eller dens artikelløshed i præpositionsforbindelser, se Kr. Møller i Dialektstudier III 88 ff.). Derimod sandsynliggør den optegnede udtale, at skriveformerne på -ens- er dialektalt baserede. Efterhængt artikel i genitiv (bl.a. i typen bysens folk, dawsens lys) har gammel hævd i vestjysk (P. Skautrup, Det danske sprogs historie I 138 ff.); jfr. også de mange forekomster af genitiv på -ens- og -sens- i personnavneforled. De mange eksempler på efterhængt bestemt artikel i vestjyske stednavne taler for at anvendelsen ikke er begrænset til stående, stereotype udtryk.

Kubstrup, gde [Aa 1917 *kusdʀəp, leʃə kusdʀəp*]. Reg c. 1525 kwbstrop; Jb 1595 Kubstrup; KronSk 17/7 1618 kubstrup; Jb 1642 Kustrup; KronSk 14/6 1664 Kubstrup; M 1664 Kustrup; M 1688 Kubsterup; DAtl Kubstrup; VSKOrig Kostrup; M 1844 cubstrup; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Kubstrup. – Forleddet er muligvis tilnavnet glda. *Kub* (DgP), efterleddet *torp*, se indl.

Kvistgård, gde [Aa 1917 *kwe·sgɔr̥*; Bj 1957 *ˈwæi̯·sdə-, ˈö·sdə ˈkwe·sgɔ*]. Reg c. 1525 qwistgord; Jb 1595 quistgaardt; Mandt 1610 Quistgaardt; KronSk 14/6 1664 Quistgaard; M 1664 Quistgaardt; M 1688 Qvistgaard; DAtl, VSKOrig Qvistgaard; M 1844 Qvistgaard; Gst 1882 Kvistgaard; Trap[4], Gst Kvistgaarde; PA 1960 V-, Ø- Kvistgård. – Forleddet er tiln. *Kvist* ell. subst. *kvist*, der i ænyda. bl.a. betegner tværfløj på bygning.

Madegård, gd. Reg c. 1525 maygord; Jb 1595 Maigaardt; Mandt 1610 maagaardt; PrI 1638 Magaard; Jb 1642 Maegaard; KronSk 14/6 1664 Maagaard; M 1664 Maaegaardt; M 1688 Maagaard; DAtl Maagaard; VSKOrig Maaegaard; M 1844 Maegaard; Gst 1882 Maagaard Hse; Trap[4] Maagaard; Gst Maagaard. – Subst. *made*, se indl.

Munksgård, gde [Aa 1917 *moŋksgɔr̥* / gammel udtale: *momsgɔr̥*]. Reg c. 1525 mwnck gordt; 1552 EGøyesJb 336 Munckgaard; Mandt 1610 munckisgaardt; M 1664 Munchsgaardt; M 1688 Monchegaard; DAtl Munksgaard; VSKOrig Munkesgd. M 1844 Munkegaard; Sogneprot. 1844 Munksgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Munksgaard; PA 1960 N-, S- Munksgård. – Tiln. *Munk*.

Musholm, gd og hse [Aa 1917 *mu·shɔl.m*; Bj 1957 *mʉ·shɔlm*]. Mandt 1610 musholm; PrI 1638 Musholm; KronSk 28/5 1640 Musholmb; M 1664 Muusholm; KronSk 21/2 1682 Musholm; M 1688 Muußholm; KronSk 29/9 1721 Muusholm; DAtl, VSKOrig Muusholm; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1960 Musholm. – Subst. *mus* eller *mose*. Se indl. om efterleddet *holm*.

Mægbæk, gd og hse [Aa 1917 *mæ·bɜk*; Bj 1957 *mæ·bæg*]. Jb 1595 Møgbeck; Mandt 1610 megbeck; Jb 1624 Megbeck; Mandt 1610 Megbeck; PrI 1638 Mægbeck; M 1688 Mechbech; DAtl Mæbek; VSKOrig Mæbek; M 1844 Mæbæk; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Mægbæk. – Forleddet kan, som antaget af ODP I sp. 768, være plantenavnet *mæge*, Iris pseudacorus.

Nordflands Mose, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 Norflands Mose. – Efter naturnavnet Jb 1642 Nor i flandtz moese; M 1664 Nørflandtz; Guiden 1882 Flandsmose Kjær. Nordlig udløber af Flandsmose i Dybe sogn, p. 136.

Nordhove, forsv. gd. M 1688 Nordhovet. – Efterleddet er formentlig subst. *hove* i betydningen ‚indhegnet mark'.

Nygård, gd [Aa 1917 *nøi̯'gɔr̥*]. PrI 1638, Jb 1642 Nygaard; M 1664 Ny-

gaardt; M 1688, DAtl Nyegaard; VSKOrig Nyegaard; M 1844 Nygaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Nygaard; PA 1966 Nygård.

Nygård, Lille-. forsv. hs. M 1844 Lille Nyegaard: O.Nielsen, Skodborg H. (1894) p. 445 Lille Nygaard.

Nørbjerg, forsv. gd. M 1688 Nørrebierre. – Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Nørgård, gd [Aa 1917 *na·rg0r̥*]. Reg c. 1525 norregord; Jb 1595 Nørgaard; LR 1620 Nørgaardt; KronSk 14/6 1664 Nørgaard; M 1664 Nørgaardt; M 1688 Nørregaard; DAtl Nørgaard; VSKOrig Nørgaarde; M 1844 Nørgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Nørgaard; PA 1966 Nørgård.

Pindam, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 Pindam. – Efter naturnavnet Jb 1642 Pindamb; M 1664 Piindom; M 1688 Pindammen, der i M 1688 betegner en tørvemose. Forleddet er antagelig subst. *pind*, efterleddet *dam*.

Råbjerg, gde, bakke. Mandt 1610 raebiergh; PrI 1638 Raabierg Høy; M 1664 Raaberg, paa Raabierig; M 1688 Nørre, Sønder Raabierg; VSKOrig Raaberg gde; M 1844 Raaebierg; Gst 1882 Raabjerg Gd; Trap[4] Raabjærg; Gst Raabjerg. – Forleddet er dyrenavnet *rå*, glda rā, eller subst. *rå*, glda. rā ‚stang; grænsemærke, grænse'. Bakken ligger nær skellet mellem Dybe og Hove sogne.

Sejling, forsv. hs [Bj 1957 *sæj·løŋ*]. M 1844 Seiling; Gst Sejling. – Navnet, der indgår i marknavn MB 1683 Seilings fald, er muligvis en -ling-afledning til et subst. **siq-* eller **saiq-*, aflydsbeslægtet med verb. sige, glda. sigha ‚synke, flyde langsomt, rinde'; huset lå nær Vandborg Dal, hvor der iflg. PrI 1638 var nogle små vandspring. Det kunne da sammenstilles med det svenske gårdnavn Seglinge i Uppland, der af Ståhle, Ortn. på -inge p. 435 f., blandt flere muligheder foreslås tolket udfra subst. *seig- (urn. *saiq-) i betydningen ‚sivning, fremsivende vand' o. lign. betydninger som er beslægtede med verbet; jfr. sv. dialekt sega, f. ‚vatten som sipprar fram från höjden' (Rietz p. 563a), källseg, n. ‚källsprång; liten rännil som sakta framrinner ur en källa', og landsbynavnet Sejet, Ut s., Bjerge h., Vejle amt (DS VIII 12).

Skidengård, gd [Aa 1917 *sgi̯rng0r̥*]. Reg c. 1525 Skydengord; Jb 1595 schidengaardt; Mandt 1610 Skidenngaardt; PrI 1638 Skidengaard; Jb 1642 Skiedengaard; KronSk 16/4 1664 Skidengaard; M 1664 Schidengaardt; M 1688 Skiæengaard; DAtl Skidengaard; VSKOrig Skidengaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Skidengaard; PA 1966 Skidengård. – Adj. *skiden*.

Skovmose, gd [Aa 1917 *sgåʊ.møs*]. 1392 (Mariager Kl.Reg.) Skouffmoszegaardt; 1392 (1584 ÆDA V 703) Skouffmoszegaardt; 1466 (1584 ÆDA V 703) Skouffmosz; 23/11 1499 Skomos; Mandt 1610 Skouffmoes; M 1664 Schou Moeße; M 1688 Skoufmoese; KronSk 30/8 1721 Skovmoese; KronSk 29/9 1721 Schoumoesse; DAtl Skovmose; VSKOrig Skovmose; M 1844 Skovmose; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Skovmose.

Skrædergaard, gd [Aa 1917 *sgnæ̯.ə̯rg0r̥*]. Mandt 1610 Schredergaardt; Jb 1642 Skredergaard; M 1664 Schreddergaardt; M 1688 Schredergaarden; DAtl Skrædergaard; VSKOrig Skreddersgd; M 1844 Skrædergaard; Gst 1882, Trap[4] Skrædergaard; Gst Skræddergaard; PA 1960 Skræddergård.

Smedeby, bebygg. [Bj 1957 *æ* ˈ*sme·ˌbøj*']. PA 1964, 1966 Smedeby. – Nyere navn på bebyggelse med smedie.

Strande, Stat.by [Aa 1917 *sdnå.ŋ*; Bj 1957 ˈ*sdnå·ŋˈbøj*']. Reg c. 1525 wedt strandhe; Jb 1595 Lillestrandt; LR 1609 Wedt Strandt; Mandt 1610 wedt strandt; Jb 1624 lillestrand, strand; PrI 1638 Strande; Jb 1642 stoer, Lild strande; KronSk 14/6 1664 Lillestrand; M 1664 Stoer Strande, Lildstrande;

M 1688 Stoere Strande; DAtl Strande; VSKOrig Strande; M 1844 Strandet; M 1882 Strandgaard; Trap[4] Strande; PA 1966 Strande. – Den ældre gårdbebyggelse ligger på en højde der som et næs skyder sig ud i den af et vandløb gennemskårne eng mellem Ferring Sø og Søndervese. Af såvel de overleverede skriftformer som Aa 1917 synes det at fremgå, at navnet indeholder subst. *strand* i dat. sing., opstået i præpositionsfrase; jfr. ODS.

Sønderby, forsv. gd. M 1688 Sønderbye. – Om efterleddet *by* se indl.

Vandborg, sogn [Aa 1917 *waŋˑbɔɾə*]. Ca. 1325, Ro 112 wanburgh; 1388 (1599 ÆDA III 168) Wanndborg sogen, 28/2 1409, 10/3 1418 Wandburgh; 1466 (1584 ÆDA V 703) (V)an(n)db(org); 1466 (1584 ÆDA V 703 Wandbulle; 1471, G & L I 348 de Wandborgh; 12/7 1482 Wandburg; 28/10 1493 Vantborgh; 5/4 1498 (vid. 1615) Vandborig; 23/11 1499 Wandbvrgh, Wandbvrigh; 21/10 1507 (1552 EGøyesJb 377) Vandborrig; dag? 1510 (HardsProvstisReg) Wandborre; Reg c. 1525 wed wandborg kierke, Wanborrigh soghen; KancReg 6/3 1547 Vandborg; KancBrevb 30/4 1566 Vondborre; Jb 1595 Wandborg, Wanndborg sogn; Mandt 1610 wanndtborg; M 1664 Wandborrig; M 1688 Wandborg; DAtl Vandborg Sogn; VSKOrig Vandborg K; M 1844 Vandborg; Lyngby 1870 [*waŋbòrə*]; Gst 1882 Vanborg Ke; Trap[4] Vandborg; Gst Vandborg Ke; PA 1966 Vandborg. – Forleddet er iflg. Kr. Hald i Nuda.Ordb.[3] muligvis et glda. *wann, svarende til oldeng. adj. wann ‚mørk, støvet, gusten, uhyggelig', et ord der ikke findes i andre germ. sprog og hvis etymologi er dunkel; jfr. sognenavnet Vinding i Ulfborg h.; om efterleddet *borg* se indl.

Vandborgbjerg, gd. LR 1611 Vandborgbierg; VSKOrig Bierget; Gst 1882 Vanborgbjerg; Trap[4] Vandborgbjærg; Gst, PA 1960 Vandborgbjerg. – Til sognenavnet Vandborg; om efterleddet *bjerg* se indl.

Vandborg Mølle, gd [Aa 1917 *møl·gɔɾ*; Bj 1958 *æ ˈmöl·ˌgoˈ*]. U.d. 1487 (HardsProvstisReg) Møllgaardt; Reg c. 1525 mølgord; Jb 1595 Møllgaardt; Jb 1624 Møllegaard; Jb 1642 Mølgaard; KronSk 14/6 1664 Mølgaard; M 1664 Mølgrd; M 1688 Møllgaard; DAtl Mølgaard; VSKOrig Mølgaard; M 1844 Møllegaard; Gst 1882 Vanborg Ml.; Trap, Gst, PA 1966 Vandborg Mølle.

Vestergård, gd [Aa 1917 *væj.sdəgɔɾ*]. U.d. 1487 (HardsProvstisReg) Vestergaardt; Mandt 1610 westergaardt; M 1664, M 1688 Westergaard; DAtl Vestergaard; VSKOrig Westergaard; M 1844 Vestergaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Vestergaard; PA 1966 Ny-Vestergård.

Østergård, gd [Aa 1917 *ö·sdəgɔɾ*]. Mandt 1610 Østergaardt; PrI 1638 Østergaard; M 1664 Østergaardt; M 1688 Østergaard; VSKOrig Østergaard; M 1844 Østergaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Østergaard; PA 1966 Østergård.

2436. Ferring Sogn

Bakhuse, hse. MB 1683 Bach; M 1688 Bache; M 1844 Nørre bakhuus; Guiden 1882 Bakkehus; Gst Nr Bakhus. – Subst. *bakke*.

Besgårde, forsv. gde. Reg c. 1525 (her?) bæs gordhe. – Af uvis oprindelse.

Bjerg, forsv. gd. Mandt 1610 paa biergh; M 1664 paa Bierrig; MB 1683 Bierre(?). – Subst. *bjerg*, se indl.

Borup, gde og hse [Aa 1917 *bɛgwəɾəp*]. Reg c. 1525 boerop; Jb 1595 borup; Mandt 1610 borup, østerborup; Jb 1642 bourup, Meldbourup, Østerbuorup; M 1664 Meld boerup, Østerboerup; M 1688 Stoere-, Nørre-, Mellem-, Øster

Boerup; DAtl Mel-Borup, Stor-Borup, Vester-Nørborup, Øster-Nørborup, Øster-Borup; VSKOrig Borupgaard, Mellemborup; M 1844 Store-, Nørre-, Mellem-, Øster-, Ny Øster-Boerup, Lilleboerup; Gst 1882 Borup, Ø Borup; Trap[4] Borup; Gst Borup, Ø Borup; PA 1966 L-, Mellem-, N-, St-, Ø-Borup. – Forleddet er subst. *bo*, n. ell. mandsn. glda. Bō; se indl. om *torp*.

Brændgård, gd [Aa 1917 *bnæˑŋgɔr̥*]. Reg c. 1525 brændhe gord; Jb 1595, Mandt 1610 brendgaardt; M 1664 Brenndgaard; KronSk 14/6 1664 Brendgaard; M 1688 Brendegaard; DAtl Brendgaard; VSKOrig Brend Gaard; M 1844 Brandgaard; Gst 1882 Brendgaard; Trap[4] Brændgd; Gst Brendgaard; PA 1966 Brændgård. – Samme navn som Brændgård i Vandborg s., p. 127.

Damsgård, gde og hse [Aa 1917 *damsgɔr̥*; Bj 1957 *ˈgaməl-*, *ˈnaˑɹ-*, *öˑsdə ˈdamsgɷ*]. 23/3 1502 (1552 EGøyesJb 378) Damsgaard; LR 1611 dambsgaard; M 1664 Dambsgaardz Hgd/damme; M 1688 Dambsgaards hofuitgaard; DAtl Damsgaard; VSKOrig Damsgde; M 1844 Damsgaard, Damsgaardhuus; Gst 1882 Damsgaard, Nr-, Ø-Damsgaard; Trap[4] Damsgaarde; Gst Nr-, V-, Ø-Damsgaard; PA 1966 N-, S-, Ø-Damsgård. – Subst. *dam*.

Engelshus, forsv. hs. Jb 1595 Engelste Huß; Jb 1642 Engelß Hueße; M 1664 Engelshußedt; M 1688 Engelhuset. – Navnets forled kan være et oprindeligt *Engelsted, der må sammenholdes med herregårdsnavnet Engelsholm, Nørup s., Tørrild h., Vejle amt (DS VIII 88). Forleddet i *Engelsted tolkes anførte sted som mandsn. glda. Engel, af Kr. Hald smst. og i Nuda.Ordb.[3] som mandsn. glda. Ingiald, medens Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 51 f., i forleddet vil se et subst. glda. *ængil, sideform til subst. angel ‚fiskekrog', der anses for afledt af roden i adj. oldisl. ǫngr ‚smal, trang', beslægtet med subst. da. *anger*. Formen -angel foreligger antagelig i landskabsnavnet Angel (se Modéer, Färdväger p. 23, Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 244), i det svenske Angelsta, Småland, og det no. Angelnes (NG XVI 156); *ængil kan indgå i det svenske Ödängla, Blekinge, (Modéer, a.a. p. 24 ff.), i det fynske Engeldrup, (DS XIV 179) og i det jyske Engelst, Fur s., Harre h., Viborg amt, opr. *Ængilnæs (se DS IX 49); se iøvrigt om navneleddet J. Kousgård Sørensen, l.c. med henvisninger.

Ferring, s [Aa 1917 *fæɹəŋ*, Bj 1957 *ˈfæiəŋ ˈbøj*', *ˈfæiəŋ ˈɻjæig*]. Ca. 1325, RO 112 færing; 1420 (1574 ÆDA II 386) Fiering; 30/10 1459 (1552 EGøyesJb 366) Ferning sogenn; 8/7 1471 (vid. 1490) Færing; 1471 (1574 ÆDA II 384) Ferring; 21/3 1483 (1856) Færingh; 16/2 1490 (LDipl) færingh; jan. 1512 (afskr.) Velderen(?); Reg c. 1525 Fferingh soghen; KancReg 6/3 1547, KronSk 6/3 1547 Ferning; KancBrevb 5/4 1588 Fierring; Jb 1595 Ferring sognn; LR 1609 Fering Sogen; Mandt 1610 fering; M 1664, M 1688 Ferring; DAtl Ferring Sogn; VSKOrig Ferring K; M 1844 Ferring; Lyngby 1870 [*fæˑəŋ*]; Gst 1882, Gst, PA 1966 Ferring. – Navnet tolkes af O.Nielsen, Skodborg H. p. 455 som afledt af dyrenavnet får, glda. fär. Det skulle da betyde ‚det faarerige Land'. Det er dog snarere en ing-afledning af subst. glda. *far, oldisl. far, n. ‚Vei paa hvilken en færdes, Spor som efterlades' (Fritzner), som i danske stednavne er almindeligt, også i betydningen ‚overfartssted' (Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 118, Nuda.Ordb.[3] under Ferring). Vilh. la Cour, FoN IV 63 ff., som antager at Ferring er endepunktet for en stor oldtidsvej mellem Vesterhavet og Viborg, tolker navnet som ‚Pladsen, hvorfra der finder Udfart Sted over Havet', idet det må antages, at der ved vejenden har været en havn. Vejenden og havnen har dog snarere befundet sig sydligere, i Trans sogn ved Dybås udmunding i havet (se Therkel Mathiassen, Studier over Vestjyllands Oldtidsbebyggelse p.

100 ff., spec. p. 111), hvortil kommer, at der savnes paralleller til *far eller afledninger heraf i betydningen ‚havn, udfartssted'. Med udgangspunkt i far i betydningen ‚overgangssted' kunne Ferring antages at være oprindeligt navn på Ferring Sø. Denne sø dannede i ældre tid i forbindelse med nogle søer som ligger nord for den et samlet søområde, strækkende sig op til Limfjorden og med få overgangssteder; et af disse ligger ved søens nordende. Ferring kunne da betyde ‚søen med overgangsstedet'. En mulig parallel er det svenske sønavn Färingen (i Bohuslen), der af Hellq. Sjön. I p. 159 tolkes som afledt af isl. far, n. ‚farled', idet der dog også nævnes muligheden af en afledning til dyrenavnet får, „ehuru med mindre fog". Også J. Kousgård Sørensen, DSÅ II 85, tolker Ferring som et sønavn, indeholdende far, n. i betydningen ‚farled', sigtende på at søen har været sejlbar for større både.

Ferring Strand, hse [Aa 1917 *sdnå·ŋhu·s*; Bj 1957 *ˈfæ.iəŋ ˈsdnå·ŋ̩*]. Gst 1882, Trap[4], Gst Strandhuse.

Ferring, Vester-, gd. M 1688 Wester ferring; DAtl Vester-Ferring; M 1844 Vester Ferring; Guide 1882 Vester Ferring.

Ferring, Øster-, forsv. gd. M 1688 Øster ferring; DAtl Øster-Ferring.

Frøkær, forsv. gd. 1420 (1574 ÆDA II 386) Frøkier; Jb 1626 frøykier; KronSk 23/8 1622 Frokierdt; KronSk 14/6 1664 Frokierdt. – Dyrenavnet *frø* og *kær*, se indl.

Gadehuse, forsv. hs(e). Jb 1642 Gaade Huse (paa Ørum) (her?); M 1664 2 Gaadehuuße; M 1844 Gadehuus. – Af subst. *gade*, se indl.

Halehus, hs. VSKOrig Haal H.; M 1844 Halehuus; Gst 1882 Halehus. – Subst. *hale*, der i stednavne kan anvendes om lange smalle jordstykker og terrænformationer; her hentydes måske til beliggenheden i sognets sydøsthjørne, som af sognegrænserne formes som en lille appendiks.

Juelsgård, gd og hse [Aa 1917 *jægwlsgǝr̥*]. Mandt 1610 huiffuel (pers.n.); M 1688, DAtl, M 1844 Juulsgaard; Gst 1882 Julsgaard; Trap[4] Juelsgd; Gst Julsgaard; PA 1966 Juelsgård. – Tiln. *Jul.*

Kirkegård, gd. M 1688 Ved Kiercken; DAtl, M 1844, Guiden 1882, Trap[4] Kirkegaard.

Korsled, gd [Bj 1957 *æ le*]. MB 1683 kaarßleed; M 1688 Kaarsleed; Kb (Tørring) 1686 Kors-led; DAtl, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Korsled.

Kuldkærhus, forsv. hs. M 1844 Kuldkiærhuus. – Muligvis efter naturnavnet MB 1683 Kaalkier, hvis forled kan være adj. *kold*; se indl. om efterleddet *kær*.

Kvist, forsv. gd. Mandt 1610 Quist (pers.n.); M 1664 i Quist; MB 1683 Quist. – Subst. *kvist* – anvendt om vig eller forgrening of sø – indgår i det norske fjordnavn Kvisten og som forled i vignavnet Kvistvaag (NG XIII p. 367, XV p. 380) og antages af J. Sahlgren i det svenske sønavn Kvismaren (NoB 1925 p. 173 f.).

Kåsgård, gde [Aa 1917 *koˈsgǝr̥*]. Reg c. 1525 koosgord; Jb 1595 Kaaßgaardt; Mandt 1610 Kaasgaardt; Jb 1642 Korßgaard; M 1664 Kaasgaardt; M 1688 Kaarßgaard; DAtl, M 1844, Gst 1882, Trap[4] Kaasgaard; Gst Kaasgaard, Nr Kaasgaard; PA 1966 N-, Ø-Kåsgård. – Forleddet er subst. *kås*, som indgår i adskillige stednavne. Det bruges i skandinaviske naturbetegnelser i flere betydninger, bl.a. no. kås, f. ‚dybt Seilløb mellem Bankerne, dyb og trang Elvevig' (Ross), sv. dial. kås, pl. ‚sammankastade stenrader eller utgräfningar vid stranden, hvaremellan båtar uppläggas' (Rietz); jysk kås ‚bådeleje' (Feilb. fra Hirts-

holmene). Kåsgård ligger nær stranden, og navnet kunne skrive sig fra en landingsplads af ovennævnte art. Se i øvrigt om navneleddet, Bertil Ohlson, Blekingskusten mellan Mörrums- och Ronnebyån p. 196 ff., og Kristen Møller, Kås og brygge, spec. p. 81 ff.

Kåsgård Huse, hse. PA 1960 Kåsgårdhuse.

Legård, forsv. gd. M 1688 Leegaard. – Måske af subst. *led* eller *læ*.

Lund, gde [Aa 1917 *ɜ lugwn*]. Jb 1595 Lundt (pers.n.); Mandt 1610 lundt (pers.n.); M 1844 Lundgaarde; Gst 1882 Lundgaard; Trap[4] Lund; Gst Ø, N Lund; PA 1966 Ny-, N-, Ø-Lund. – Se indl. om *lund*.

Midsommerbjerg, gde. M 1688 Medsommersbierg; M 1664 Midsommersbierg; DAtl Mitsomersbierg; Gst 1882 Midsommersbjerg; Trap[4] Midsommersbjærg; Gst Midsommersbjerg; PA 1966 Midsommerbjerg. – Tilsvarende højdenavne forekommer flere steder i Sverige: Midsommarskullen (OGB V 191, IX 118), Midsommarsberget (SOV XIV 142); i Sdj. findes et Midsommerskær (DS IV 308); navnene hentyder antagelig alle til, at der har været holdt midsommerfester, optegnelser herom findes ved flere af de svenske navne.

Nordborg, forsv. gd. M 1844 Norborg. – Se indl. om efterleddet *borg*. Navnet er antagelig givet som pendant til nedenstående Sønderborg; begge navne er vel opkaldelse efter de to sønderjyske byer.

Provsthuse, hse. PA 1960 Provsthuse.

Røgel, hse [Bj 1957 *æ ʀǫq'əl*]. M 1844 Ryggelhus (her?); Gst 1882, Gst Stenrøgel. – Subst. *røgel* ‚langstrakt, lav forhøjning'.

Sønderbak, forsv. hs. M 1844 Sønder Bakhus; Gst 1882 Sønderbak; Guide 1882 Sønderbakke. – Se indl. om efterleddet *bakke*.

Sønderborg, forsv. hs. M 1844 Sønderborg. – Se indl. om *borg*, jfr. med Nordborg ovenfor.

Søndergård, gd [Aa 1917 *sønərgɔ̈ʀ*]. M 1688 Søndergaard; DAtl Syndergaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Søndergaard; PA 1966 Søndergård.

Tørvemosekær, forsv. gd. M 1664 Vedt Kierdt; M 1688 Tørremos Kier. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Vestendal, forsv. gd. Jb 1595 vestendall.

Ørum, gde [Bj 1957 *ˈnæjə-*, *ˈɔwə ˈöɹəm*]. Jb 1642, M 1664, M 1688 Ørum; VSKOrig Neder-, Over Ørum; M 1844 Ørum, Neder Ørum; Gst 1882 Ørum; Guiden 1882 Over og Neder Ørum; Trap[4], Gst Ørum; PA 1966 Nedre-, Øvre-Ørum. – Forleddet er subst. glda. ør ‚grus', oldisl. aurr, m., eller øræ ‚sandet strandbred', svarende til oldisl. eyrr, f. eller eyra f. Efterleddet er formentlig *hēm*. Såfremt navnet indeholder øræ ‚gruset strandbred' kan -um dog også repræsentere en dat.plur.-endelse. Se indl. under *um* og *ør* samt Kr. Hald, Stedn. paa -um, p. 109 f., der tolker det flere steder forekommende navn som sammensat af ør ‚grus' og hēm.

2437. Dybe Sogn

Bjerghus, forsv. hs. MB 1683 Bierg Hues; M 1844 Bierrehuset. – Muligvis afbyggerhus til gården Bjerg i Trans sogn.

Bromsgård, gd [Aa 1917 *bʀomsgɔ̈ʀ*; EJ 1957 *bʀomsgo*]. Jb 1595 bromsgaard; Mandt 1610 bromsgaardt; Jb 1642 brunnßgaard eller bruumßsgaard; KronSk

14/6 1664 Bromsgaard; M 1664 Brumbsgaardt; MB 1683 Brumbsgaard; M 1688 Bromsgaard; VSKOrig Brumsgaard; M 1844 Bromsgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Bromsgaard; PA 1966 Bromsgård. – Gården ligger ved en lille sø eller dam og navnets forled kunne være et reduceret *Bromsø* af subst. *brum* ‚blade, blomster, knopper, avner, olgn. paa forsk. planter, især humle, lyng, malurt, pors o.fl.' (ODS), oldisl. brum, n. ‚de endnu ikke udsprungne Bladknopper paa Træ' (Fritzner). Jfr. DSÅ I 229. Samme ord – men i en oprindeligere betydning ‚løv' – antages bl. a. af Gunnar Knudsen (Turistforeningen for Danmarks Aarbog 1931, p. 126) i sognenavnet Bromme, Alsted h., Sorø a. (7/10 1248 Brumhoue). Det indgår antagelig også i det vendsysselske Brumhede (Ø. Svenstrup s., Ø. Han-herred, Hjørring a.). Subst. brum har etymologisk sammenhæng med en række ord med rodbetydningen ‚stikke frem'. Flere af disse ord, f.eks. det nyda. *bræmme*, og eng. *brim*, har i topografisk anvendelse betydningen ‚rand, kant'. Som foreslået af Kr. Hald i Bromma Hembygdförenings Årsskrift 1963, p. 47 ff. kan en lignende betydning foreligge i navneleddet brum.

Brosholm, gd [Aa 1917 *brå·shɔl.m*; EJ 1957 *brO·shɔlm*]. VSKOrig Bruunsholm; M 1844 Broesholm; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Brosholm. – Udtalen [*Brǫsholm*] er noteret o. 1890 af O. Nielsen, Skodb.H. p. 473, der antager, at navnet er et oprindeligt *Brodersholm. I så fald er forleddet mandsn. Broder (DgP). Se indl. om efterleddet *holm*.

Dalgård, forsv. gd. Jb 1595 Dallgaardt; Mandt 1610 daelgaardt; KronSk 14/6 1664 Dalgaard; M 1664 dallgaardt; M 1688 dahlgaard; VSKOrig Dalgaard Huus.

Dybe, sogn [Aa 1917 *dyvə*]. Ca. 1325, RO p. 113 dybek; 1425 (1624 ÆDA III 297) Dybecksogn; 1430 (1592 ÆDA III 229) Dybeck sogn; 21/11 1470 Dybek; 12/7 1482 Dybek; 1488 (1592 ÆDA III 229) Dybeck; 23/11 1499 Diøbe; 1503? (Dyrskøt, Rep 9999) Dyboe; Reg c. 1525 Dybee soghen, nor Dybe; KancReg 18/4 1547 Dybe; KancBrevb 5/6 1586 Diube; Jb 1595 Dybye Sognn; Jb 1609 Dybbye Sogen; Mandt 1610 dybbye; Jb 1624 Dybbe Sogenn; M 1664, M 1688 Dybbe Sogn; DAtl Dybe Sogn; VSKOrig Dybe K.; M 1844 Dybe Sogn; Lyngby 1870 [*dyv·ə*]; Gst 1882 Dybe K; Trap[4] Dybe; Gst Dybe K; PA 1966 Dybe. – Navnet tolkes af S. Nygaard i DSt 1936 p. 93 f. og af J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 338 f., som et oprindeligt *Diupbæk, ɔ: som sammensat med adj. ‚dyb'. Kr. Hald, NudaOrdb[3], antager at forleddet er subst. glda. dȳ, oldisl. dý, n. ‚dynd'. Imod førstnævnte tolkning taler at ingen af de middelalderlige skrivninger har -iu-, skønt netop denne grafemkombination er særdeles stabil. Som støtte for tolkningen anføres i DSÅ I gårdene (N. og S.) Dybå, som ligger ved Dybe Å's udmunding i Vesterhavet (i Fjaltring s., se p. 145). Deres navn skrives 1420 (1574 ÆDA II 386) Diubuad og formodes at være et reduceret *Diūpbækwath. Da imidlertid adj. dyb, glda. diūp, er meget almindeligt som forled til vad, er det vel simplest at gå ud fra, at 1420-formen Diubuad går tilbage til et primært Diūpwath. Hertil kommer, at skrivningen -iu- i gårdnavnet dels mindsker sandsynligheden for en forbindelse med sognenavnet, dels yderligere gør det påfaldende at dette i de ældste kilder skrives med -y-. Mod at tolke forleddet som dȳ ‚dynd' kan indvendes, at dette ord udtales [*døj*'] i stedets dialekt. Imidlertid fremgår det også af navnets udtaleform, at efterleddets initiale /b-/ tidligt må være overtrukket til forleddet som et finalt /bb/, idet udtalens /v/ forudsætter glda. /-bb/ (eller /-p/). Et /bb/ kan forklares som opstået i *Dȳbæk ved konsonantforlængelse i fugen mellem første og andet

sammensætningsled. I forbindelse med denne forlængelse indtræder forkortelse af forudgående vokal, ɔ: /ȳ/ > /y/ (jfr. GG I § 197. 2, II 416), og et forkortet /ȳ/, i kombinationen /ybb/ ville ikke korrespondere med udtalen [*øj*].

Dybebjerg, gde og hse [Aa 1917 *dyvə ˈbjær'ə*; EJ 1957 *dyvəˈbjæɹ'ə*]. 1545 (Trap) Bieregordt; Mandt 1610 paa biergh; PrI 1638 Bieregaardt; M 1664 paa biergit; M 1688 dybe bierregaard; VSKOrig Dybeberg; M 1844 Dybebierg, Dybeberg huus; Gst 1882 Dybebjerg; Trap⁴ Dybebjærg; Gst, PA 1966 Dybebjerg. – Dannet til sognenavnet. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Dybe Læg, forsv. gd. M 1664 dybbe Legh; M 1688 dybe Leg. – Skal muligvis sammenstilles med marknavnet, MB 1683 Leeg aggere. Navnet indeholder måske subst. glda. *lei(d)* ‚hvilende, udyrket jord', oldisl. leg, n. ‚liggen øde'.

Dybe, Nørre-, forsv. hs. 5/1 1506 Nørdibbe; Jb 1595 Nørdyby; Mandt 1610 nørdybbye; PrI 1638 Nar Dybbe; Jb 1642, M 1664 Nørdybbe: M 1688 Nørre dybebaard; KronSk 16/1 1721 Nør Dybegaard, Nør Dybe Huus; KronSk 14/9 1729 Nordybbegaard; VSKOrig Nørdybe Gd, Nordybe Huuse; M 1844 Nørre Dybe; Gst 1882 Nr Dybe.

Dybå, Nørre-, forsv. gd. Jb 1624 Nørdyb Aae; KronSk 14/6 1664 Nørre Dybaae. – De to skriveformer gengiver måske ovennævnte Nørre Dybe.

Engdalbol, forsv. gd. M 1688 Engdahl boell.

Fagre, forsv. gd. 1430 (1592 ÆDA III 229) Fagre. – Navnet er muligvis en substantivering af adjektivet *fager*, glda. faghær ‚lys, smuk', der er et hyppigt forekommende navneled, se Steenstrup. Indl. Stud. p. 16 ff.

Flansmose, gde og hse [Aa 1917 *flaŋsməs*; EJ 1957 *di ˈflansmosˈgo.i*, ɔ: *ˈstowə*, *ˈvæj·stə*, *ˈleɭə*, *ˈna·i ˈflansmos*]. 1430 (1592 ÆDA III 229) Flaxsmoesze; 1499 (1592 ÆDA III 229) Flaszmoesze; Mandt 1610 flanndtzmoes; M 1664 flanndtz Moeße; M 1688 Stoere flandsmoesegaard, Lille flandsmoese; VSKOrig Flantzemosgaarde, Flantzemos H; M 1844 Store Flandsmoes, Lilleflandsmose; Gst 1882, Trap⁴, Gst Flansmose; PA 1966 N-, St-, V-Flansmose. – Navnet sammenstilles i DS V 623 med Flansholm i Burkal s., Slogs h., Tønder a., og som mulige forled nævnes dels en sammentrukken form af et glda. **flatning* ‚flad strækning' dels et subst. *flans med betydningen ‚noget uformeligt, uregelmæssigt' og beslægtet med ord som jysk flane ‚stå ud til siderne på en uskøn måde', f.eks. om en trøje, jysk flanre ‚stå skråt ud fra' etc., subst. jysk flanse ‚en farende og skødesløs kvinde', ‚et stort uformeligt kar' eller ‚en stor hat'. De nævnte ord er identiske med eller afledte af verbet flane ‚strejfe om uden mål og med', ‚være flygtig og letsindig, vise usømmelig, letfærdig opførsel; fjase, fjante' og med det hertil svarende subst.; de kan sammenholdes med svensk dial. flansa ‚vara obetänksam och vårdlöst fara fram, sjelfsvældigt och vårdlöst bete sig' (Rietz), no. flana ‚løbe blindt hen, især for at see paa noget' (Aasen), isl. flana ‚fare, buse, styrte ubesindig frem, gaa ubesindig til Værks' (Blöndal). Navnene Flansmose og Flansholm kunne da hentyde til at de to lokaliteter har været tilholdssted for letfærdige og ørkesløse personer. Hvis formerne i ÆDA ikke er rene afskrivningsfejl kunne der måske heri ses en synonym-form af navnet, idet forleddets form da kunne sammenstilles med verbet jy. *flase*, der har en med flane, flanse beslægtet betydning: ‚være kåd, overgiven i latter eller anden adfærd' (Feilb.), sv. dial. ‚vara yr, lättsinnig, kåt' (Rietz). En holm i mosen hedder Knæverholm, EJ 1957 [*knævəɹˈhəl'm*], iflg. meddeleren dog fordi ‚her holdt mange fugle til, som lavede spektakel'. Et

vandløbsnavn Flansbæk forekommer tre steder; det antages i DSÅ II 107 f. at indeholde subst. *flans; men der tages ikke stilling til dets betydning.

Grobsgård [Aa 1917 *gʀåʊsg0ṛ*; EJ 1957 *gṛɔwsgo*]. Reg c. 1525 grabis gord; Jb 1595 Grebsgaardt; Mandt 1610 grobsgaardt; M 1664, M 1688 Grobsgaard; Kb (Rom) 1774 Graabsgaard; VSKOrig Gravsgaard; M 1844 Grobsgaard; Trap[1] Græpsgaard; Trap[2] Græbsgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Grobsgaard; PA 1966 Grobsgård. – Forleddet er muligvis en form af mandsn. Gregorius; den alm. vestjyske form af dette navn er Gravers, men at dømme efter belæggene i DgP har der også eksisteret en form med o (8/7 1496 Grouers Anderss:) hvoraf vel formen Groers i 1600-tallets mandtal fra Salling og Åbo sysler har udviklet sig.

Havnsbjerg, hus [Aa 1917 *håʊ'nsbjɜṛə*, EJ 1957 *hɔw'nsbjæɹə*]. M 1844 Haunsberg, Sønder Houenberg; Gst 1882 Hovnsbjerg; Guiden 1882 Sønder, Nørre Houensbjerg; Gst Hovensbjerg. – Iflg. O. Nielsen, Skodb. H. p. 479 hed huset tidligere Hovmandsbjerg; i så fald er forleddet tilnavnet Hovmand (DgP).

Herup, gde [Aa 1917 *heɟ·əṛp*; EJ 1957 *ˈvæj·stə*, *ˈö·stə ˈhejərop*]. 2/10 1460 (1552 EGøyesJb 365) Heyrup; 28/8 1464 (1552 EGøyesJb 365), 19/5 1466 (1552 EGøyesJb 365), 9/10 1473 (1552 EGøyesJb 365), 23/7 1502 (EGøyesJb 365) Heyrup gaard; 5/1 1506 Hierup; Reg c. 1525 hierop; 1552 EGøyesJb 337, 365, 445 Heyrup; Jb 1595 hierup; Jb 1609, Mandt 1610 herup; Jb 1642 Hierup; M 1664 Hierup, Heerup; M 1688 Mellem, Øster herup; DAtl Hørup; VSKOrig Wester Herup, Øster Heerup Gaarde, Mellem Heerup; M 1844 Vester, Øster, Lille Heerup; Gst 1882 Vr, Ø Herup; Trap[4] Herup; Gst V, Ø Herup; PA 1966 Mellem-, N-, V-, Ø-Herup. – Navnet er o. 1890 noteret med udtalen [*Hẹrop*] (O. Nielsen, Skodb. H. p. 483). Forleddet er subst. *hede*, efterleddet *torp*, se indl.

Huggersgård, gde og hse [Aa 1917 *håʊəsg0ṛ/hɔqəsg0ṛ*; EJ 1957 *hoqəsgo*]. M 1664 haggersgaardt; MB 1683 Hoogersgaard/Haagersgaard; M 1688 haagersgaard; VSKOrig hoggersgd; M 1844 Huggersgaard, Heggersgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Huggersgaard; PA 1966 Huggersgård. – Navnet er o. 1890 noteret med udtalen [*Haaggersgo*] (O. Nielsen, Skodb. H. p. 474); de varierede udtaleformer sammenholdt med de ældste skriftformer gør det betænkeligt at tolke forleddet som tiln. *Hugger*, snarere er det måske mandsn. glda. *Haki* eller det sjældnere *Haghær* (DgP).

Hulkær, forsv. hs [Bj 1957 *h0l ˈḳja'ɹ*; EJ 1957 *hol ˈkja'ɹ*]. PrI 1638 Huolkiar; MB 1683 Hoelkier (Aggere); Gst 1882 Hulkjær Hs; I 1922 [*hwolkja'r*]; Gst Hulkjær. – At dømme efter I 1922, hvis form stemmer overens med udtalen o. 1890 (O. Nielsen, Skodb. H. p. 479 [*huolkjar*]), er forleddet subst. *hul*.

Husbjerg, forsv. gd. Jb 1624 øde Husbierig; KronSk 14/6 1664 Øde Husberg; M 1664 Øde huusbierge; MB 1683 Huoßbierrig; M 1688 øede huußbierig. – Subst. *hus* og *bjerg*, se indl.

Kastbjerg, gde [Aa 1917 *kå·sbjɜṛə*]. 1430 (1592 ÆDA III 229) Kaszberrig; 11/12 1452 (1552 EGøyesJb 366), 13/8 1458 (1552 EGøyesJb 366), 30/10 1459 (1552 EGøyesJb 366) Kastberg; 1473 (1606 ÆDA I 274) Kastebiergh, Kastebergh, 22/2 1482 (1552 EGøyesJb 366) Kastbierg; 1488 (1592 ÆDA III 229) Kastbierre, Kaszbierregaard; 1488 (1592 ÆDA III 228) Kaszbierre; 28/1 1492 (1552 EGøyesJb 366) Kastbierg gaard; 1499 (1592 ÆDA III 229) Kaszbierrig; 29/6 1504 (1552 EGøyesJb 366) Kastbierg; Reg c. 1525 kastberg; 1/2 1531 (1552 EGøyesJb 367) Kastberg; 1552 EGøyesJb 338, 366, 446 Kastbierge/Kastbierg/Kastbierig; Jb 1595 Kastbiere; Mandt 1610 Kastbiergh/Kastberg; M 1664

Kastbierrig; M 1688 Kastbierre; DAtl Kastberg; VSKOrig Kastberggde, Store Kastberg; M 1844 Kastbierg, Lille Kastbierg; Gst St, Nr Kastbjerg; Trap[4] Kastbjærg; Gst St, Nr Kastbjerg; PA 1966 N-, St-Kastbjerg. – Forleddet er subst. jy. *kast*, jfr. Kastmark, Hove s., p. 124; se indl. om efterleddet *bjerg*.

Kastmose, Store-, forsv. gd? M 1844 Store Kastmose. – Forleddet er det samme som i ovennævnte Kastbjerg; belægget i M 1844 er muligvis fejlskrivning for dette navn.

Kildegård [Aa 1917 *ɜ kej.əl*; EJ 1957 *ə ke·l̥*]. Jb 1595 Hellekilld; M 1664 Uedt Helle Kielde; Kb (Tørring) 1665–66 Kildgaard; MB 1683 Helle kilde; M 1688 helle Kildegaard; VSKOrig Kielgaard; M 1844 Helligkildegaard; Gst 1882 Kildegaard; Trap[4] Helligkildegaard; Gst Kildegaard; PA 1960 Kildegård. – Nær gården findes en helligkilde (August F. Schmidt: Danmarks Helligkilder p. 152).

Kirkegård [Aa 1917 *ɜ kjæṛ'ggo'ṛ*]. Jb 1595 (Trap) widt Kircken; Mandt 1610 wedt Kiercken; PrI 1638 Kirckgaardt; M 1664 Uedt Kierche; M 1688 Kierche gaard; VSKOrig Kirkegaard; M 1844 Kierkegaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Kirkegaard; PA 1966 Kirkegård.

Knakker, gde [Aa 1917 *kna'gəṛ*]. M 1688 Knachergaard; VSKOrig Øster, Vester Knak; M 1844 Øster, Vester Knakker; Gst 1882, Trap[4], Gst Knakke; PA 1966 Knakker, S-, V-, Ø-Knakker. – Plur. af subst. jy. *knak* ‚Knold, tue på heder', ‚navn på marker som er fulde af tuer' (Feilb.).

Knudsbjerg, gd [EJ 1957 *knuw·sbjæɹə*]. VSKOrig Knudsberg; M 1844 Knudsberg; Guiden 1882 Knudesbjerggaard; Gst Knudsbjerg. – Forleddet kan som i de to følgende navne være mandsn. *Knud* ell. subst. *knud*, glda. knūt, der kan betegne en mindre bakke eller forhøjning i terrænet (ODS, Feilb.) og indgår i flere naturnavne, se DS III p. XXXIX; en anden mulighed, der stemmer overens med den moderne udtaleform, er et subst. glda. *knūs, aflydsform til glda. knø̄s, oldisl. knauss, m. ‚bjergknold', der i jysk bruges om ‚en lille bakke el. knub i jordsmonnet', beslægtet med schweizisk chnus ‚knorren, klumpen' (Falk u. Torp, Etym. Wb I 545), jfr. den heraf afledte form mnty. knûst ‚Knorren, Knollen' (Schiller-Lübben.), da. knyst. Der er ikke topografisk sammenhæng mellem Knudsbjerg og Knudsgård.

Knudsgård, gd [Aa 1917 *knu·s*, EJ 1957 *knuw·s*]. Jb 1595 Knudtzgaardt; Mandt 1610 Knudtzgrd; Jb 1642 Knudsgaard; KronSk 14/6 1664 Knudsgaard, de 2 Knudtsgaard(sted); MB 1683 Knudißgaard; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882 Knudsgaard; Trap[4] Knudesgaard; Gst Knudsgaard, PA 1966 Knudesgård. – Forleddet er snarest mandsn. *Knud*.

Knudshus, forsv. hs. M 1844 Knudshuus; Gst Knudeshus. – Ligesom i ovennævnte Knudsgård er forleddet snarest mandsn. *Knud*.

Lisbjerg, gde [Aa 1917 *li·sbjɜṛə*; EJ 1957 *ˈna·ɹ, ˈsøŋə lij·sbjæɹə*]. 5/1 1506 Stor Lisberg, Lille Lisbergh; Mandt 1610 Lisbiergh; PrI 1638 Liisbierg; M 1664 Liisberrig, Sønnders Liisbierrig; M 1688 Liißbierregaard; VSKOrig Liisberg; M 1844 Nørre, Sønder Liisberg, Liisberghuus; Gst 1882 Nr Lisbjerg; Trap[4] Lisbjærg; Gst Nr, S Lisbjerg; PA 1966 Lisbjerg. – Forleddet er muligvis et glda. *lithi, neutral ia-afledn. til glda. līth, oldisl. hlīð, f. ‚li, skråning' jfr. sognenavnet Lisbjerg, V.-Lisbjerg h., Århus a. (DS XII 27); se indl. om efterleddet *bjerg*.

Makles, forsv. hs [EJ 1957 *maˈklæ·s/ma'kləs*]. M 1844 Makleds; Gst Makles. – Af ukendt oprindelse.

Marenbjerg, forsv. gd. M 1664 Marrenberrig. – Se indl. om efterleddet *bjerg.*

Maribohus, hs. [EJ 1957 *ma.iibo'huws*]. VSKOrig Maribye Huus; M 1844 Marieboelhuset; Gst Maribol Hs. – Forleddet er kvindenavnet *Marie*, efterleddet *bo* eller *bol*, se indl.

Møgelgård, gd [Aa 1917 *møqəlg0r*]. 1522, DMR I 174 Møgilgaard; Reg c. 1525 møghel gord; KancBrevb 15/6 1592 Møllegaard; Jb 1595 Møgellgaardt; Mandt 1610 møgelgaardt; Jb 1642 møgelgaard; M 1664 Møggelgaarden; M 1688, DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Møgelgaard; PA 1966 Møgelgård. – Adj. *møgel*, glda. mykill ‚stor'.

Pilgård [EJ 1957 *pilgo*]. M 1844 Piilgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Pilgaard; PA 1966 Pilgård. – Plantenavnet *pil.*

Pugholm, gde [Aa 1917 *puqhɔl.m*]. Reg c. 1525 pugheholme; Jb 1595 pugholm/pughollm; LR 1619 pughollmb; Mandt 1610 pughollm; M 1664 Pugholm, Lille Pugholm; M 1688 Wester, Lille Pugholm; DAtl Pugholm; VSKOrig Lille Pugholm; M 1844 Store-, Lille Pugholm; Gst 1882 St, L Pugholm; PA 1960 L-, St-Pugholm. – Forleddet er subst. jysk *pugge* ‚tudse', se indl. om efterleddet *holm.*

Rammedige, gd. M 1664 Rammediige; M 1664 Rammedigegaard; M 1688 Rammedige; VSKOrig Rammedige; Gst, PA 1966 Rammedige. – Forleddet er sognenavnet Ramme; navn på oldtidsvold, hvis rester danner grænse mellem Ramme og Dybe sogne.

Røde, forsv. gd. Jb 1595 Røe; Mandt 1610 i røe; KronSk 14/6 1664 Røe; MB 1683 Roed/Røede; M 1688 Rødgaard, Røehuuß. – Muligvis samme navn som husnavnet Røj, der nævnes af O. Nielsen, Skodb. H. p. 474. I MB 1683 kaldes et jordstykke Røede kirchens jord, og i nutiden findes [*krævrø·*], en mose, og [*æ 'rø·ˌknak*], en mark. I disse navne indgår muligvis subst. *røde* ‚rød farve, rødt lys, skær' (ODS) ell. subst. *rød* ‚ting med rød farve' (ODS). Iflg. Feilb. kunne førstnævnte subst. anvendes som teknisk term blandt kalkminearbejdere: om spor af vandåre (som farver stenen rød). En mere konkret betydning ‚myrmalm' foreligger i oldisl. rauði, m. (Fritzner), som indgår i flere norske stednavne (NG, Indl. p. 69).

Slet, gd [Aa 1917 *slæ't*; EJ 1957 *'væj·stəˌslæ't, 'ō·stəˌslæ't*]. 31/11? 1479 Diøbe Slætt; 11/11 1501 (1552 EGøyesJb 367) Dybeslet; 5/1 1506 [D]ybeslet; 8/12 1514 (1552 EGøyesJb 367) Dybeslet; 1552 EGøyesJb 337 Sleett; Mandt 1610 paa Slett(e); PrI 1638 Østerslette, Vesterslette; M 1664 Slette; M 1688 Wester Sletgaard, Østerslet; VSKOrig Øster, Wester Slet; M 1844 Vesterslet, Østerslet; Gst 1882, Trap[4], Gst Slet, PA 1966 Ø-Slet. – Subst. *slette* ‚flad strækning'.

Stamphøj, gd [Aa 1917 *sdam'bhyø*'; EJ 1957 *'stam'pˌhyw*']. M 1844 Stamphøi; Gst 1882, Gst, PA 1960 Stamphøj. – Efter naturnavn, MB 1683 Stamphøy Agere. Forleddet er muligvis subst. stampe i betydningen ‚dyrefælde', der synes alm. i ænyda. (Kalkar).

Stokbro, hs [EJ 1957 *stɔ'brow*']. VSKOrig Stokbroe; M 1844 Skotbroe; Gst 1882, Gst Stokbro. – Ligger nær et lille vandløb, og navnet sigter på en bro herover. En stokkebro kunne være bygget af tømmerstokke, men også bestå af et enkelt gangbræt (KLNM II sp. 257).

Søjbjerg, hs [Aa 1917 *såj.bjəɹə*; EJ 1957 *söj.bjæ.iə*]. VSKOrig Sandberg Huus; M 1844 Søiberg; Gst 1882, Gst Søjbjerg. – Samme navn som Søjberg, Vejrum s., Hjerm h. (p. 188).

Søndergård [Aa 1917 *sønəgɔr*]. Mandt 1610 Sønndergaardt; M 1688 Søndergaard; VSKOrig Søndergaard H.; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Søndergaard; PA 1966 Søndergård.

Vadskærgård, forsv. gd. M 1664 Wadschergaardt. – Samme navn er Vadskær, Vadum s., Kær h., Ålborg a. (KronSk 12/5 1579 Vadtskier; opt. 1951 [*waskjær*]). Antagelig sammensat af subst. *vad* og *kær*, se indl.

Vejhuse. VSKOrig Weihuuse; M 1844 Weihusene; Gst 1882 Vr Veje; Guiden 1882 Vester Vej; Gst Veje. – Subst. *vej*, efter beliggenheden ved vejen mellem Dybe og Ferring kirker.

Vejlinggård [Aa 1917 *væj.ləŋ*; EJ 1957 *væj·ləŋ*]. Dag? 1481 (Dyrskøt, Rep 4968) Vellumgaards; 12/7 1482 Wetherlanggard; 1485 (1592 ÆDA III 229) Wetterlanggaard; 1491 (24/5 1599 ÆDA III 170) Willem gaardt; 4/7 1499 Wetlemgord; Dag? 1503 (Dyrskøt, Rep 9999) Vellumgaard; 5/1 1506 Velumgard; 8/12 1514 (1552 EGøyesJb 367) Wellomgaard; Jb 1595 Weylinggaardt; Mandt 1610 weilinngh; Jb 1624 Wellinggaard; PrI 1638 Vejlingsgaardt; M 1664 Weillinggaardt; M 1688 Welling gaard; DAtl Veiling; VSKOrig Weilinggaard; M 1844 Veiling; Gst 1882, Vejling; Trap[4] Vejlinggd.; Gst, PA 1966 Vejling. – Af de indbyrdes afvigende middelalderlige former stemmer den ældste originalform, 12/7 1482 Wetherlanggaard, overens med den moderne udtale; forleddet synes da at være subst. glda. *wæthær* ‚vind, vejr'; efterleddet kan være en substantivering af adj. *lang*; i sønavne er dette adj. alm. både som simpleks og som efterled (se Hellq. Sjön. I 371 ff., DS XI 24), medens der i øvrigt savnes paralleller til dannelsen.

Ærtbjerg, gd [Aa 1917 *ær'(d)bjɜrə*; EJ 1957 *æi'tbjæiə*]. 1520 (Trap) Eerthbyerrgh; Jb 1595 Ertbiere; Mandt 1610 Ertbiergh; M 1664 Ertberrig; M 1688 Ertbierregaard; DAtl Erlberg; VSKOrig Etberg; M 1844 Ertbierg; Gst 1882 Ærtbjerg, Trap[4] Ærtbjærg; Gst, PA 1966 Ærtbjerg. – Plantenavnet *ærte*; om *bjerg*, se indl.

Ørvad, bebygg. KronSk 19/4 1604 Ørvad; PA 1915, Trap[4], PA 1966 Ørvad. – Forleddet er subst. glda. *ør*, se indl., efterleddet *vad*.

Trasborg, forsv. hs. 1785 (O. Nielsen, Skodb. H. p. 482) Trasborg (hus på Vejlinggårds mark). – Forleddet kan være subst. *trods*, jysk [*tras*]. Se indl. om efterleddet *borg*.

2438. Ramme Sogn

Bjerregård, gd [Aa 1917 *bjærəgɔr*]. Mandt 1610 bieregaardt; M 1664 Berggaardt; M 1688 bierregaard; VSKOrig, M 1844 Bierregaard; Gst 1882 Bjerggaard; Trap[4] Bjærggaard; Gst Bjergegaard; PA 1960 Bjerregård. – Subst. *bjerg*, se indl.

Bol, forsv. gd. M 1844 Boelet. – Subst. *bol*, se indl.

Bommerhede, gde [Aa 1917 *bomər'hejə*; EJ 1957 *bomə'hejə*]. 23/4 1479 Bomer marck; Mandt 1610 bomerhiede; M 1664 Bommerheede; DAtl Bomerhede; VSKOrig Bomerheede; M 1844 Bommerhede; Gst 1882, V, Ø Bommerhede; Gst Bommerhede. – Vester Bommerhede har i nyere tid ændret navn til Højlund (Trap IX 246), EJ 1957 [*höj·luŋ*]. Navnet skal måske sammenstilles med de sønderjyske navne Bommerlund, Bommerskov (DS VI 558), hvis forled forklares som subst. *bommer* ‚drønende Lyd; Fejlslag med Keglekugle; Fejl, Bommert' eller verb. *bomre* ‚give en drønende Lyd; banke paa, saa det

giver et Bommer; gøre Fejlslag i Keglespil; slaa Fejl; begaa en Bommert'. Bommerhede ligger på samme oprindelige hedestrækning som nedennævnte Gliphede, og ligesom i dette navn kan der ligge en spøgende hentydning til at ,gå fejl, fare vild' ell. lign.; jfr. udtrykket ,slå bom, at mislinge' (Kalkar efter Moth), ,slaar bommer, slaar feil' (Kalkar efter Colding, Etymologicum latinum).

Bonnet, lb [Aa 1917 *boŋət*; EJ 1957 *bon·ət*, *ˈleɟə-*, *ˈstowə ˌbon·ət*]. Reg c. 1525 i bonnet; KancBrevb 19/9 1560 Bonet; KancBrevb 14/12 1560 Bonnet Gaard; KronSk 16(14?)/12 1560 Bonnet; Mandt 1610 boenitt; M 1664 Bonnit; M 1688 Bonnet; VSKOrig Bonetgaard, Bonet H; M 1844 Storlbonnet, Lille Bonnet; Sogneprotokol 1844 Storebonnet; Gst 1882 Bonnet, St, L Bonnet; Trap[4] Bonnet; Gst Bonnet, St Bonnet, Bonnet Hs; PA 1966 Bonnet. – Gården St. Bonnet ligger ved den sydlige ende af et areal med småsøer og enge; forleddet er muligvis subst. *bund*, glda. butn, botn anvendt i betydningen engbund eller søbund. En anden mulighed, plantenavnet bonæ ,bynke' (Artemisia vulgaris) foreslås af P. Skautrup, Sprog og Kultur XXIV (1965) p. 85. I så fald måtte den ældst noterede dialektforms [*ŋ*] være sekundært i forhold til det senere noterede [*n*]. Efterleddet kan være subst. *ved* ,skov'; se indl.

Branthus, hs [EJ 1957 *ˈbṛaŋtˌhugws*]. VSKOrig Brante Huus; M 1844 Brandthus; Gst 1882, Gst Branthus. – Forleddet er muligvis slægtsnavnet *Brandt*.

Bækdal, gd [Aa 1917 *bæ'gdəl*]. 1552 EGøyesJb 337 Beckdall; KronSk 24/3 1634 Bechsdal; M 1664 begsdahl; M 1688 Bexdahl; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Bækdal. – Forleddet er subst. *bæk* eller et heraf dannet tilnavn.

Dal, gd [EJ 1957 *ə dåˈl*]. Mandt 1610 i dael; M 1664 Sønder breddahl; VSKOrig Dal Huus; M 1844 Dahl, Dahlhuus.

Døj, gd [Aa 1917 *ɜ døj̨'*]. VSKOrig Dybe H; M 1844 Døye; Gst 1882 Døjgaard; Trap[4] Døj; Gst Døjgaard; PA 1966 Døj. – Subst. glda. *dȳ* ,dynd', jfr. sognenavnet Dybe, p. 135.

Fladhede, gd [Aa 1917 *ˈflå·hj̨*; EJ 1957 *flå·he*]. Udat. (1524 ÆDA IV 409) Fladheede; udat. (1524 ÆDA IV 406) Fladheed; Reg c. 1525 fladhe hedhe; 1552 EGøyesJb 337 Fladheede; Jb 1595 fladthede; Mandt 1610 fladthiede; M 1664 Fladhede; M 1688 Nørre, Sønder fladhede; DAtl Fladhede; VSKOrig Flade Gaarde; M 1844 Fladheede; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Fladhede. – Adj. *flad*.

Gliphede, gd [Aa 1917 *gle'phej̨·ə*; EJ 1957 *glepˈhejə*]. Reg c. 1525 glyp hedhe; KronSk 14/6 1664 Gliphede; M 1688 Glipheede; DAtl Gliphede; VSKOrig Glipheede; M 1844, Gst 1882, Trap[4], PA 1966 Gliphede. – Forleddet er måske verbet *glippe*, glda. glæppæ; oldisl. glepja ,bringe noget til at glippe, foraarsage, at det med noget ikke gaar saaledes som det skulde eller man vilde' (Fritzner), jfr. ænyda. Glæppesti ,en sti, der fører en omvej ell. fra målet' (Kalkar). Af det beslægtede verbum glippe ,åbne', sv. dial. gläppa ,öppna sig, bliva en öppning, spricka' udledes forleddet i navnet Gläppakullen i Fräkne h. (OGB XI. 90).

Hedehus, forsv. hs. 1552 EGøyesJb 337 (her?) Heede; M 1688 paa heden; M 1844 Hedehuus.

Hjortkær, gde [Aa 1917 *ɧjɔṛ'dk̥jɜṛ*; EJ 1957 *hjɔɹ'kjə*]. 11/11 1501 (1552 EGøyesJb 367) Hiortkier; 5/1 1506 [H]iortkier; 8/12 1514 (1552 EGøyesJb 367), 1552 EGøyesJb 51, 367, 445 Hiortkier; Mandt 1610 hiortKier; M 1664 hiortkierdt/hiortkier, Synnder hiortkierdt; M 1688 Nørre, Mellem, Sønder hiort Kier; VSKOrig, Nørre, Mellem, Sønder Hiortkier; M 1844 Nørre, Mellem

Hiortkiær, Sønder Hiortkjær; Gst 1882 Hjortkjær; Trap[4] Hjortkær; Gst Hjortkjær; PA 1966 N-, S-, V-Hjortkær. – Dyrenavnet *hjort*; se indl. om *kær*.

Hvirveltoft, gd [EJ 1957 *ˈhwæɹəlˌtɔwt*]. M 1844 Hvergeltofte. – Subst. *hvirvel*, muligvis i betydn. ‚hvirvelvind' (se Feilb.). Se indl. om efterleddet *toft*.

Hvistenhul, forsv. hs [EJ 1957 *hwisˈhå·l/hwistˈhowəl*]. KronSk 27/7 1664 Hvistenhuol; M 1664 huistennhohl; Gst 1882 Hvishule; Gst Hvisthule. – Er iflg. Guide 1958 nedrevet. Forleddet er muligvis sammensat af adj. *hvid* og subst. *sten* (se Hvistenhøj, p. 102), efterleddet er subst. *hul* eller *hule* ‚lavning'.

Høj, gde [Aa 1917 *ɜ hyʁ'*]. Mandt 1610 wedt hiuff; Jb 1624 Wed høy; M 1664 uedt høyen; MB 1683 Wedhøy/Ved høye; M 1688 Ved høyen; DAtl Vester-, Øster-Høi; VSKOrig Westerhøygd, Østerhøygd; M 1844 Vesterhou, Østerhoi, Høihuus; Sogneprotokol 1844 Vesterhøy; Gst 1882 V, Ø Højgaard; Trap[4] Høj; Gst, PA 1966, V-, Ø-Høj. – I de to gårdes nærhed ligger en gruppe gravhøje.

Jellesmark, hs [EJ 1957 *ˈjæləsˌmaɹk*]. Mandt 1610 Jelingsmarck; M 1664 Jellings Marck; M 1688 Jellings March; DAtl Jellesmark; Gst 1882, Gst Jellesmark. – Forleddet kunne være samme navn som sogne- og sysselnavnet Jelling, Tørrild h., Vejle amt (DS VIII 102), men er snarest et heraf dannet tilnavn.

Kirkegård, gd [Aa 1917 *ḳjæṛˈggOṛ*]. 1520 (Trap) wed Rame Kyrcky; M 1664 Uedt Kierchenn; M 1688 Wed Kierchen; DAtl Kirkegaarden; VSKOrig Kirkegaard; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Kirkegaard; PA 1966 Kirkegård.

Kræmmerværing, forsv. gd. M 1688 Kremmerværing. – Subst. *kræmmer* og *væring* ‚bolig', især ‚lille ejendom' (Feilb., ODS).

Kær, forsv. gd. Jb 1595 kier; Mandt 1610 i Kier; KronSk 16/4 1664 Kier; M 1664 i Kierdt; M 1688 Wester Kier. – Se indl. under *kær*.

Lundgård, gde. Reg c. 1525 lwndhe gordh; KancBrevb 19/9 1560, KronSk 16(14?)/12 1560 Lundgaard; KancBrevb 14/12 1560 Lundsgaard; M 1664 Lundtgaardt; M 1688, DAtl, VSKOrig Lundgaard; M 1844 Lundgaard, Lundgaardhuus; Gst 1882, Trap[4], Gst Lundgaard; PA 1966 Lundgård, N-Lundgård. – Subst. *lund*.

Marsbjerg, gde og hse [Aa 1917 *masbjɜṛə*; EJ 1957 *ˈmasˌbjæɹ'ə*]. Mandt 1610 maarsbiergh; M 1664 Marßberg; MB 1683 Marsberig; M 1688 Maaesbierig; DAtl Masbierg; VSKOrig Madsberg; M 1844 Madsbierg, Madsbierghuus; Gst 1882 Marsbjerg; Trap[4] Madsbjærg; Gst Marsbjerg; PA 1960 L-, Ny-, St-Madsbjerg. – Se om forleddet under Marshale, Trans s. p. 151. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Mellemmølle, gd [Aa 1917 *mæḷ·møl.*]. PrI 1638 Meldmøll; M 1664 Mellem Mølle; M 1688 Mellem Mølle, Mellum Mølle; DAtl Mellem-Mølle; VSKOrig, M 1844 Mellem Mølle; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1960 Mellemmølle.

Mosebol, gd [Aa 1917 *moʁ·əsbʁl*]. Jb 1642, M 1664 paa Moeße; M 1688 i Moese; VSKOrig Mode H; Gst 1882, Trap[4], Gst Mosebol. Se indl. om efterleddet *bol*.

Nyborg, hs [EJ 1957 *nybɔɹə*]. M 1664 Ny borig; M 1688 Nyeborg; DAtl Solen eller Nyborg; VSKOrig Nyeborg; M 1844 Nyeborg; Gst 1882, Gst Nyborg. – Det ældre navn Solen, som endnu kendes i mundtlig tradition, EJ 1957 [*æ ˈsogwl*], er antagelig ellipseform af et oprindelig *Solhøjgård, efter den nærliggende gravhøj Solhøj. Se indl. om efterleddet *borg* i Nyborg.

Nørreveje, forsv. gd. M 1688 paa Weye; M 1844 Norveie. – Subst. *vej*.

Overmølle, gd [Aa 1917 *åʁəṛmøl.*; EJ 1957 *ˈɔw·əˈmøl·*]. PrI 1638 Offuermøll; M 1688 Ofuer Mølle; DAtl Over-Mølle; VSKOrig Over Mølle; M 1844 Over

Mølle; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Overmølle. – Tidligere vandmølle, den øverste af tre møller ved Ramme Å.

Pikkerholm, forsv. hs. M 1664 Pycherholm; M 1688 Picherholmen. – Forleddet kan være subst. jysk *pikker* ‚brolægger' ell. fuglenavnet (sten)pikker.

Pindsmark, gd [Aa 1917 *peŋ'smark*; EJ 1957 *peŋ'smaːik*]. Reg c. 1525 paa pyness marck, pyens marck; Jb 1624 paa Pindtzmarck; M 1664 Pindtz March; M 1688 Pindsmarck; DAtl Pindsmark; VSKOrig Pintzmark; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Pindsmark. – Forleddet er formentlig tilnavnet *Pind* (DgP II sp. 815: Pinn).

Plovgård, gd [Aa 1917 *plåʁgǝr̥*]. M 1664 Ploug Mandtz gaardt; M 1688 Plougaard; DAtl Plovgaard; VSKOrig, M 1844 Plougaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Plovgaard; PA 1966 Plovgård. – Forleddet er formentlig tiln. *Plovmand.*

Præstegård, gd [EJ 1957 *r̥amə ˈpr̥æjˑstgo*]. VSKOrig Ramme Præstegaard; M 1844 Præstegaarden. – Præstegården hed tidligere Sundsdal, se nedenfor.

Ramme, s [Aa 1917 *ʁamə*]. Ca. 1325, RO p. 113 rammingh; 5/11 1468 (afskr.) Raming S. / Rammig S.; 1468 (1553 ÆDA V 419) Ramming; 23/4 1479 [R]am...; 12/7 1482 Raming; udat. (1523 ÆDA IV 407) Ramme / Ramming; udat. (1524 ÆDA IV 409) Ramme; Reg. c. 1525 i ramesoghen, i rame; KancReg 6/3 1547 Ramme S.; 1552 EGøyesJb 493 Ramagger kiercke; KancBrevb 19/9 1560 Rannebiircke; 22/4 1574 Ramne; 16/11 1584 Ramme; Jb 1595 Ramme Sogn; Mandt 1610, M 1664, M 1688 Ramme; VSKOrig Ramme K; M 1844 Ramme; Lyngby 1870 [*r̥amˑə*]; Gst 1882 Ramme K; Trap[4], Gst, PA 1966 Ramme. – Navnet er muligvis en ing-afledning af subst. glda. **ramm*, sv. dial. ramm ‚fuktig äng, träsk', som antages at indgå i det sjællandske herredsnavn Ramsø (se Nuda.Ordb. og DS XIV 202 under Ramsebjerg). Sv.Aakjær, Hjemstavnsbogen for Ringkøbing Amt p. 49 formoder at navnet indeholder subst. ramme, i betydningen ‚dige, indhegning', ɔ: fæstningsvold; hvis denne tolkning var rigtig, kunne navnet sigte til jordvolden Rammedige, hvoraf der endnu er rester levnet på grænsen til Dybe sogn, (Trap IX 246), men dels er dateringen af diget uvis, dels er det nudanske subst. ramme et relativt sent lån fra tysk, og der kendes ingen eksempler på dets forekomst i ældre nordisk. Se indl. under *-ing.*

Ramme Degnebol, forsv. hs. LR 1616 Ramme Degenboel. – Se indl. om *bol.*

Rammegård, gd [EJ 1957 *r̥amə ˈgoˈi̯*]. Dag? 1483 (19. årh., Rep 5336) Ramergaard; 7/2 1491 Raming gord; 28/10 1493 Rammegard; 19/6 1497 (1552 EGøyesJb 376), 31/12 1497 (ell. 1498) (1552 EGøyesJb 383), 8/8 1498 (1552 EGøyesJb 376), 18/1 1501 (1552 EGøyesJb 379) Rammegaard; 28/3 1506 Rammegard; u.d. 1511 (afskr.?) Rammegardt; 1511, DMR I 129 Rammegaard; FrIReg 1532 Ramegord; Jb 1595 Ramegaardt; Mandt 1610 Wester Ramme; M 1664 Rammegaarrdtz Hgd, Wester Ramme; M 1688 Rammegaards Hgd, Wester Rammegaard, Lille Wester Rammegaard; DAtl Rammegaard Hovedgaard; VSKOrig Rammegaard; M 1844 Ramme Hovedgaard; Gst 1882 Ramme Gd; Trap[4] Rammegaard; Gst Ramme Gd; PA 1966 Rammegård.

Rammehave, gd [Aa 1917 *ʁamə ˈhaʁˑ*; EJ 1957 *r̥amə ˈhawˑ*]. M 1844 Rammehauge; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Rammehave. – Efterleddet er subst. have, glda. haghi ‚indhegning'.

Rammeskov, gde [Aa 1917 *ʁamə ˈsgåʁ*; EJ 1957 *r̥amə ˈskɔw*]. Reg. c. 1525 (her?) opaa skoffuene; Reg. c. 1525 rameskowe; KancReg 6/3 1547, KronSk 6/3 1547 Rameskuo; Mandt 1610 paa Schouff, M 1664 Rammeschouff; M 1688

Rammeschouf; DAtl Vester-, Øster-Rammeskov; VSKOrig Rammeskovgaarde; M 1844 Øster, Mellem, Nørre Rammeskov; Gst 1882 V, Ø Rammeskov; Trap[4], Gst Rammeskov; PA 1966 V-, Ø-Rammeskov.

Rammeskovhøj, forsv. gd. Sogneprotokol 1844 Rammeskovhøj. – Til gårdnavnet Rammeskov.

Sundsdal, gd. Jb 1624 Sundtzdaell; Jb 1642 Sundtzdall (pers. n.); KronSk 14/6 1664 Sundsdal; M 1664 Sundsdahl; M 1688, M 1844 Sundsdahl. – Ældre navn på Ramme Præstegård (se O.Nielsen, Skodb.H. p. 491), der ligger ved Ramme Å-dalen. Forleddet er subst. *sund*, der bl.a. i norske stednavne kan anvendes om et overfartssted over en elv eller et smalt farvand (NG Indl. p. 80), men også kan betegne en terrænsnævring (se DS IV 539 f. med henvisninger).

Søndenåen, forsv. gd. M 1688 Sønden Aaen.

Sønderby, gd [Aa 1917 *søŋəṛby*]. Jb 1595 Søndby; M 1664 Synnderbye; M 1688, DAtl Sønderbye; VSKOrig Synderbye; M 1844 Sønderbygaard; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Sønderby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Sønderveje, forsv. gd. M 1688 Veyeboell; VSKOrig Søndvei; M 1844 Sønderveie; – Subst. *vej*, jfr. Nørreveje.

Troldvig, gd [Aa 1917 *tʀåḷviq*; EJ 1957 *tṛåḷviq*]. KancBrevb 14/12 1560 Trolvad Bol; KronSk 16 (14?) / 12 1560 Trolvad; Mandt 1610 throldtuadt; M 1664 throldt Vadt; MB 1683 Trolwig; M 1688 Troldwad; DAtl Trolvad; VSKOrig Trolvig; M 1844 Troldvad; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Troldvad. – Af subst. *trold*, se Kr. Hald, Stednavne og Kulturhistorie p. 62, og *vad*, se indl., eller *vig*. Topografisk er begge tolkninger mulige; et efterled vig kunne sigte enten på en vig af en nærliggende sø eller på en bugtning af det mindre vandløb, hvorved gården ligger; se NG Indl. p. 85, Aakjær i DSt 1922 p. 38 f. om vig i denne anvendelse i stednavne.

Vestermølle, gd [Aa 1917 *væj.sdəṛmøl*]. Mandt 1610 westermølle; PrI 1638 Vestermøll; KronSk 23/8 1622, Jb 1642 Vester Ramme Mølle; M 1664 Wester Ramme Mølle; M 1688 Wester Mølle; DAtl Vester-Mølle; VSKOrig Vester Ml; M 1844 Vester Mølle; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Vestermølle.

Vium, gd [Aa 1917 *viɡəm*; EJ 1957 *viɡəm*]. M 1688 Wium (pers. n.); VSKOrig Viumgaard; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Vium; PA 1966 Viumgård. – Måske opkaldt efter Vium i Gudum s., Skodborg h. (p. 80).

Volder, gd. [Aa 1917 *woḷəṛ*; EJ 1957 *wolə* / *wåḷə*]. Jb 1595 Wollder; M 1664 Wolder; M 1688 Woldergaard; DAtl Volder; VSKOrig Voller Gaard; M 1844 Woldergaard; Gst 1882 Voller; Trap[4], Gst, PA 1966 Volder. – På gårdens mark ligger en anselig jordvold, hvormed det vil være rimeligt at sætte navnet i forbindelse; forleddet kunne da være *vold*, glda. wol ‚jordvold', efterleddet kunne være subst. *ør*, se indl.

Yderstræde, gde [Aa 1917 *yṛəsdʀə*; EJ 1957 *yɹəstṛə*]. Mandt 1610 Yderstradt; M 1664 Jøderstrade; MB 1683 Jøder Strat / Jøderstradt; M 1688 Yderstræde; DAtl Vester-, Øster-Yderstræde; VSKOrig Yderstedgde; M 1844 Vester, Øster, Nørre Yderstræde; Gst 1882, Trap[4], Gst Yderstræde; PA 1966 V-, Ø-Yderstræde. – Efterleddet er subst. jysk *strade*, ‚række, gyde', også om huse, der ligger i række, og om lang jordstrimmel el. lang spids af et sogns jord, der kiler sig ind i et andet sogn (Feilb.); forleddet kan være subst. jysk *yder*, *yre* ‚kirtel; udvækster paa huden: blegn, filipens, udslæt, vorte' olgn. (ODS, jfr. Feilb.), der antagelig er beslægtet med oldisl. jótr, m. ‚gesichtskrankheit' (Vries), isl. jútur ‚Hævelse; Bule' (Blöndal)., og navnet har da måske spottende sigte. Forleddet kan næppe være adj. ydre, som har /u/ i vestjysk.

2439. Fjaltring Sogn

Bjerg, gde [Aa 1917 *ɜ bjæṛ'ə*]. VSKOrig Nørre, Sønder Berg; M 1844 Bierggaarde; Gst 1882 Nørbjerg, Sønderbjerg; Trap[4] Bjerg; Gst N, S Bjerg; PA 1966 N-, Sø-, V-Bjerg. – Se indl. under *bjerg*.

Dalgård [Aa 1917 *dal·g0ṛ*, Bj 1957 *dal·gω*]. VSKOrig Dalgaard; M 1844 Dahlgaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Dalgaard; PA 1966 Dalgård.

Enevoldsgård [Aa 1917 *jænwoḷs*]. M 1844 Enevoldsgaard, Enevoldshuus; Gst 1882, Trap[4], Gst Enevoldsgaard; PA 1966 Enevoldsgård. – Mandsn. Enevold.

Dybå, Nørre- og **Sønder-**, gde [Aa 1917 *dyˈvo'ə*; Bj 1957 *døj·by*, *ˈsøŋə ˈdøj·by*]. 1420 (1574 ÆDA II 386) Diubuad; 1471 (1574 ÆDA II 384) Diubuod; 1485 (1592 ÆDA III 229) Nørdybe; 1486 (1574 ÆDA II 386) Diubwad; Jb 1595 Dyby; Mandt 1610 i dyboe; LR 1620 Dyb Aae; VibLandstSkPanteb. 20/7 1626 p. 67 Nørdybett; KronSk 14/6 1664 Dybaa; M 1664 dyboe, Nørdybboe; M 1688 Dybaae, Nørre dioboe; VSKOrig Dyrbye, Sønder Dyrbye; M 1844 Nør, Sønder Dybe; Gst 1882 N, S Dybo; Trap[4] Nørre-Dybaa, Sønder Dybe; Gst N, S Dybaa. – Forleddet er formentlig adj. *dyb*, glda. diūpær, efterleddet *vad*; et ældre navn på den å ved hvilken gårdene ligger, er Nørreå (PrI 1638 Nøraa), og ændringerne i gårdnavnets form må ses i forbindelse med ånavnets ændring til Dybe Å. Jfr. sognenavnet Dybe p. 135.

Eskesgård, forsv. gd. Jb 1624 Eschisgaard; KronSk 14/6 1664 Eschesgaard; M 1664 Eschesgaardt; M 1688 Eschisgaard; KronSk 4/3 1724 Eskesgaard. – Mandsn. *Eske*.

Fermedalshus, hs [Bj 1957 *fæmə ˈda'lsˌhɐwqs*]. PrI 1638 Fermeldal; VSKOrig Fedmedal Huuse; M 1844 Fermedahlshuus, Mellem Firmedahlshuus. – Beliggende ved Dybe Å, nær dens udmunding i havet. Forleddets oprindelse er uvis.

Fjaltring, s [Aa 1917 *fjaḷ'tṛeŋ*]. Ca. 1325, RO p. 113 fialterwangh; 1420 (1574 ÆDA II 386) Fialtring; 30/3 1436 Fieltringh; 2/4 1457, 1441 (1574 ÆDA II 387) Fieltring; 27/2 1453 Fiæltring; 1453 (1553 ÆDA V 410) Fieltryng; 5/11 1468 (afskr.) Fieltring Aas; 1468 (1553 ÆDA V 419) Fieltring ooss; 1470 (24/5 1599 ÆDA III 169) Fieltering; 1471 (1574 ÆDA II 384), 1477 (1574 ÆDA II 387), 12/7 1482 Fieltring; 28/4 1498 (LDipl) Fieltringe; u.d. 1501 (HdDb 1541–43) Fieltring s.; 22/9 1512 (1552 EGøyesJb 367) Fieltering; Reg c. 1525 Ffyeltring soghen; 1552 EGøyesJb 445 Fieltring; KancBrevb 26/6 1584 Fialthring; Jb 1595 Fieltering Sogn; Mandt 1610 fieltering; M 1664, M 1688, DAtl Fialtring Sogn; VSKOrig Fialtring K.; Lyngby 1870 [*fjaḷ'trəŋ*]; Gst 1882, Trap[4], Gst Fjaltring Kirke; PA 1966 Fjaltring. – Forleddet er iflg. Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 98 f. antagelig et glda. **fialtær*, sideform til glda. fialstær ‚skjulested', der indgår i Fjelstervang, Vorgod s., Bølling h.; efterleddet *vang* antages anvendt i betydningen ‚indhegning', således at navnet betyder ‚Indhegning, hvor Kreaturerne søger Skjul, Kvægfold'; subst. vang, hvis grundbetydning er ‚krumning' forekommer i germansk i betydninger som ‚slette, mark, eng, dyrket agerland'; det anvendes i danske marknavne spec. i betydningen ‚del af bymarken' (se Hald l.c.); betydningen ‚græsgroet slette, grønning' er almindelig i norske gårdnavne, og ordet brugtes i ældre tid ofte om græsvolden omkring en kirkegård (NG Indl. p. 84); ordet forekommer sjældent som efterled i gamle landsbynavne, blandt disse er sognenavnet Engesvang, Hids h., Viborg a. (DS

IX 229 f.); Fjelstervang i Vorgod s. er opr. sognenavn. I usammensat form indgår vang i sognenavnet Vang, Hundborg h., Thisted amt (26/5 1367 Wangh).

Gadegård, gd [Aa 1917 *gå·ṛg0ṛ*]. Mandt 1610 paa gade; PrI 1638 Gadgaard; Jb 1642 gaadgaard; M 1664 Gadgrd; M 1688, VSKOrig, M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst Gadegaard; PA 1966 Gadegård. – Subst. *gade*.

Galvshøj, gd [Aa 1917 *gåʊ'lsi*; Bj 1957 *gɔw'lsi*]. Reg c. 1525 wedt gowelsshywe; Jb 1595 Gofflshøff; Mandt 1610 vedt gouelshuiff; PrI 1638 Govelshiøg; Jb 1642 Gaffuels Høy; KronSk 14/6 1664 Golfskiøf; M 1664 Vedt gaffuels høy; MB 1683 Goulßhøye; M 1688 Gaulshøj; VSKOrig Galshoy; M 1844 Govelhoi; Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Gavlshøj. – Forleddet er subst. *gavl*, der i stednavne dels kan betegne klint og skrænt (se DS XIV 37 f. under Hindsgavl), dels kan anvendes om trekantede terrænformationer; de nu udjævnede gravhøje har muligvis dannet en trekant.

Harbosgård [Aa 1917 *haṛb0sgo'ṛ*; Bj 1957 *haɹ·bəs'go'ə*]. Reg c. 1525 Harrdheboess gordt; Jb 1595 Harboßgaardt; Mandt 1610 harboesgaardt; Jb 1642, M 1664 Haarboesgaard; M 1688 Haarbyesgaard; M 1844 Harboegaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Harbosgaard; PA 1966 Harboesgård. – Af det hyppigt forekommende slægtsnavn *Harbo*, glda. Harthbo (DgP).

Herup, Vester-, forsv. gd. MB 1683 Heirup; M 1688 Wester herup. – Se under *Herup* i Dybe sogn (p. 137).

Kathule, hs [Bj 1957 *ka'tå·l/ ka'tow·l*]. VSKOrig Kathale; M 1844 Kathule; Gst 1882, Gst Kathule. – De to moderne udtaleformer modsvarer formerne -hale og -hule i den skriftlige overlevering; om navnet Kathale jfr. Refshale i Hove s. (p. 125); efterleddet i Kathule er subst. jysk *hule* ‚lavning'.

Kirkegård, gd [Aa 197 *ḳjæṛ'gg0ṛ*]. Mandt 1610 wedt Kiercke; M 1688 Sønden Kiercken; Wed Kirchen; M 1844 Kirkegaarden; Gst 1882, Trap[4], Gst Kirkegaard; PA 1966 Kirkegård.

Kjeldbjerg, gd [Bj 1957 *ḳjæḷ·bjæɹə*]. LR 1609 kieldebierg; Mandt 1610 Kieldtbierg; KronSk 14/6 1664 Kieldberg; M 1664 Kieldberrig; M 1688 Kieldbierg; M 1844 Kieldbierg; Gst 1882, Gst Kjeldbjerg. – Forleddet er subst. *kilde*; om efterleddet *bjerg* se indl.

Klitbol, forsv. gd. Jb 1624 Peder Klittes Eyendomb; M 1688 Kletboell; KronSk 4/3 1724 Klids Eiendom. – Forleddet synes at være slægtsn. *Klit*; se indl. om efterleddet *bol*.

Klostergård, gde og hse [Aa 1917 *klɔsdəg0ṛ=møṛgəs*]. Jb 1595 Closter; M 1664 Clostergaardt; M 1688 Clostergaard; M 1844 Klostergaarden, Gst 1882 Klostergaard, Nye Klostergaard; Trap[4] Klostergde; Gst Klostergaard, Nye Klostergaard; PA 1966 Gl-, Ny-Klostergård. Dette og følgende navn kan have sammenhæng med gods som en Matis Mørk i 1400-t. gav til Ribe domkapitel (Trap IX 247); men det alternative navn hos Aa 1917 hviler næppe på genuin overlevering.

Klosters Eje, forsv. gd. M 1664 Closter Eye; Klosters Eye; KronSk 4/3 1724 Closters Eie.

Krogagergård, forsv. gd. M 1844 Krogagergaard. – Efter marknavn, 1683 Krog Agger fald, MK 1798 Krog Agre. – Jfr. indl. under *ager* og *krog*.

Kærgård, gde [Aa 1917 *ḳja·ṛg0ṛ*; Bj 1957 *æ ḳja'ɹ*]. Jb 1595, Mandt 1610 i Kier; M 1664 i Kierd(t); M 1688 i Kier; VSKOrig Kiærgde; M 1844 Kiærgaarde; Gst 1882 Kjærgaarde; Trap[4] Kærgaarde; Gst Kjærgaarde; PA 1966 V-, Ø-Kærgårde. – Subst. *kær*, se indl.

Kærsgård, gde og hse [Bj 1957 *kjæsgɷ*]. KancBrevb 19/9 1560, KancBrevb 14/12 1560 Kiersgaard; Jb 1595 kierßgaardt; Mandt 1610, M 1664 Kiersgaardt; M 1688 Kiersgaard; M 1844 Kiærsgaard; Gst 1882 Kjærsgaarde; Trap[4] Kærsgaarde; Gst Kjærsgaarde; PA 1966 N-, S-, V-, Ø-Kærsgård. – Kærsgård og ovennævnte Kærgård ligger på hver side af et engareal, hvorefter begge lokaliteter kan være navngivet; genitivformen i Kærsgård kan dog bero på at forleddet er slægtsnavnet *Kær*.

Kærside, gd [Bj 1957 *kjaˑɹsi*]. M 1664 Kierßide; MB 1683 Kier Siide; M 1688 ved Kiersiden; M 1844 Kiærside; Gst 1882 Kjærside; Trap[4] Kærside; Gst Kjærside. – Se indl. om forleddet *kær*. Gården ligger vest for et større kær.

Lapholm, gde [Aa 1917 *laˈbhɔl.m*; Bj 1957 *ˈlaˈbhɔlm*]. MK 1798 Lapholm Toft; M 1844 Lapholm, Sønder Lapholm; Gst 1882, Trap[4], Gst Lapholm; PA 1966 N-, S-Lapholm. – Forleddet er subst. *loppe*, som iflg. Bj. 1957 har udtalen [*laˈb*] i sognet, en udtale som også kendes fra Lønborg s., N. Horne h. (Feilb.). Subst. lap ‚klud, pjalt' hedder i vestjy. [*læp*] (Feilb.).

Lisby, gde [Aa 1917 *liˑsby*]. Mandt 1610 lisbye; KronSk 16/4 1664 Lisbye; M 1664 Liisbye; MB 1683 Synderlißbye, Nør Lisbye; M 1688 Nørre, Sønder Liißbye; DAtl Lisbye; VSKOrig Lisbyegd; M 1844 Lisbye/Liisbye, Lille Liisbye; Gst 1882, Trap[4], Gst Lisby; PA 1966 L-, N-, St-, V-, Ø-Lisby. – Forleddet er formentlig subst. glda. *lithi, n. se p. 138; se indl. om efterleddet *by*.

Made, forsv. gd. Jb 1595 Mae; Jb 1642, M 1664 Maae; M 1688 Maa. – Subst. *made*, se indl.

Marshale, forsv. gd. KronSk 14/6 1664 (her?) Marshalle. – Det er uvist om gården skal lokaliseres til dette sogn, eller til Dybe eller Ramme sogn. Forleddet indgår også i Marsbjerg i Ramme s. Se indl. om efterleddet *hale*.

Moustesgård, forsv. gd. Jb 1642, KronSk 14/6 1664 Moustesgaard; M 1664 Moustes gaardt; M 1688 Mouste øde boell. – Mandsn. *Movst*, af glda. Mauritius (DgP).

Musholm, gde [Aa 1917 *muˑshɔl.m*; Bj 1957 *mʊwˑshalm*]. Mandt 1610 musholm; PrI 1638 Musholm; M 1664 Muusholm; MB 1683 Hußholmb; M 1844 Muusholm; Gst 1882, Trap[4], Gst Musholm; PA 1966 S, V, Ø Musholm. – Forleddet er dyrenavnet *mus*; se indl. om efterleddet *holm*.

Mærsk, gd [Aa 1917 *mæsk*; Bj 1957 *ˈmæsg ˈkɔɔwˈə, ˈwæɟˑsdə ˈmæsg*]. Jb 1595 Mersk/Mersch; Mandt 1610 paa mersch; M 1664 paa Mersch; MB 1683 Mersch Boel; M 1688 Mersch; KronSk 4/3 1724 Mørsk; VSKOrig Mærskgde; M 1844 Westermærsk; Trap[2] Vestermærsk, Østermærsk; Gst 1882 Mærsk Kro; Trap[4] Mærsk; Gst Mærsk Kro. – Subst. *mærsk* ‚marsk'; jfr. DS III p. XLV.

Mårupgård, gde [Aa 1917 *mɔɹˑbˈgoˈɾ*, Bj 1957 *maːˑˈgoˑə, ˈöˑsdə-, ˈnaˑɹ maːˈgoˈə*]. 27/2 1453 Morthorp gardh; 1453 (1553 ÆDA V 410) Moropgardt; Mandt 1610 morupgaardt; M 1664, M 1688, VSKOrig Maarupgaard; M 1844 Morupgaard, Morupgaarde; Gst 1882 Maarup Gde; Trap[4] Maarupgaarde; Gst Maarup Gde; PA 1966 N-, S-, V-Mårupgård. – Forleddet er dyrenavnet glda. *marth* ‚mår' eller mandsnavnet *Marth*. Se indl. om efterleddet *torp*.

Nørby, gde [Aa 1917 *naˑɾby*, Bj 1957 *naːˑby*]. Jb 1595 Nørby; KronSk 14/6 1664, M 1664, M 1688 Nørbye; DAtl Norbye; M 1844 Lille, Store, Øster, Vester Nørbye; Gst 1882 Nørby Gde; Trap[4], Gst Nørby; PA 1966 N-, S-, V-, Ø-Nørby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Ottedal, gde. 1441 (1574 ÆDA III 387) Odal; Jb 1595 Ottedall; Mandt 1610

Ottedael; KronSk 14/6 1664 Ottedal; M 1664, M 1688 Ottdahl; M 1844 Ottedahl; Gst 1882 Ottedal; Trap[4] Ottedal eller Hovlsgaard (Aa 1917 [*h0ʁ'ls*]; jfr. Jb 1624 Madtz houll i Dyb Aae); Gst Ottedal; PA 1966 N-, V-, Ø-Ottedal. – PrI 1638 omtaler en dal Othdal nord for Loffvelsgaard, der formentlig er fejlskrivning af Hovlsgård. Forleddet i Ottedal er af uvis oprindelse; det skal muligvis sammenholdes med forleddet i Oddesund (p. 105) og med de ved dette navn foreslåede tolkningsmuligheder. Dalen stækker sig ud mod Dybe Å, og et glda. *Ôtti eller *Ôtta kunne da være et ældre navn på dette vandløb.

Ranekær, forsv. gd. Jb 1595 i Ranekier. – Forleddet kunne være mandsn. glda. *Rani* (DgP).

Ruby, gde [Aa 1917 *nu·by*; Bj 1957 *nu·by*, ˈ*søŋə*-, ˈ*na·ɹ* ˈ*nu·by*]. MB 1683 Ruderbye; DAtl Rudbye; VSKOrig Raabyegde; M 1844 Nør, Sønder Rubye; Gst 1882 N, S Rudby; Trap[4], Gst Ruby; PA 1966 N-, S-, Ø-Ruby. – Forleddet kan være subst. glda. **rutha*, glsv. ruþa ‚rydning' (Söderwall), beslægtet med glda. ruth. I usammensat form forekommer det i landsbynavnet Rude, Hads h., Århus a. (DS XII 72); en fjernere mulighed er det fra mnty. lånte subst. *rude* ‚firkantet felt, glasrude'. Se indl. om efterleddet *by*.

Skalkhøj, gde [Aa 1917 *sgal'khyʁ*; Bj 1957 ˈ*na·ɹ*-, ˈ*søŋə* ˈ*sgal'gy*]. Jb 1595 Skalckhyff/Skallckhøuff; LR 1618 wedt Sckalckhøy; KronSk 5/4 1638 Skalchhøy; M 1664 Vedt Schalchhøy; MB 1683 Sønder Skalck Høye, Nør Skalck Høy, Stor Schalk Høye; M 1688 Sønder Schalchhøj, Nørre schalthøi; VSKOrig Sønder, Nørre Skalk; M 1844 Sønder, Øster, Vester Skalkhoi; Gst 1882 S, N Skalkhøj; Trap[4] Skalkhøj; Gst S, N Skalkhøj. – Forleddet kan være subst. *skalk* ‚endeskive' (af brød eller ost), anvendt sammenlignende, ell. det homonyme skalk ‚skurk'; i så fald kan det jævnføres med navneled som røver, stodder, rakker. Se indl. om efterleddet *høj*.

Svendsgård, forsv. gd. Jb 1642 Suendtzgaard; KronSk 14/6 1664 Svendsensgaard; M 1664 Suensgaard. – Mandsn. *Svend*.

Sømose, forsv. gd. LR 1614 Vidt Siømoeße. – Efter naturnavn, I 1927 Sømose.

Sønderby, gde [Aa 1917 *søŋəby*; Bj 1957 *søŋəby*, ˈ*søŋə* ˈ*søŋəby*]. KancBrevb 14/12 1560 Synderbye; KronSk 16/12 1560 Synderby; Jb 1595 Sønderby; Mandt 1610 Sønnderbye; M 1664 Synnder Bye; M 1688, DAtl Synderbye; M 1844 Sønderbye; Gst 1882 Sønderby Gde; Trap[4] Sønderby; Gst Sønderby Gde; PA 1966 N-, S-Sønderby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Søndergård, forsv. gd. Jb 1595 Søndgaardt.

Toft, forsv. gd. Mandt 1610 i tofft; M 1664 i thofft. – Se indl. under *toft*.

Tofting, gde [Aa 1917 *tåʁ'teŋ*]. Jb 1595 Thouting; Mandt 1610 tofftingh; KronSk 14/6 1664 Tofting; M 1664 thoffting; M 1688 Tøfting; VSKOrig Sønder, Nørre Tofting, Toftinghuus; M 1844 Tøfting, Tøftinghuus; Gst 1882, Trap[4], Gst Tofting; PA 1966 N-, S-Tofting. – Subst. *toft* og *-ing*; se indl.

Tovgård, gd [Bj 1957 *tɔw·gɔ*]. M 1844, I 1927 Tougaard. – Forleddet er uvist. Formelt mulig er talordet *to* og subst. *to* ‚uld'. Jfr. DS IX 89.

Vesterby, forsv. gd. MB 1683 Vesterbye; M 1688 Westerbye gaard. – Se indl. om efterleddet *by*.

Vestergård, forsv. gd. Jb 1595, M 1664, M 1688 Westergaard.

Vibsgård, forsv. gd. Jb 1595 Wibsgaardt; Mandt 1610 Vibsgaardt, peder wibe (pers.n.); KronSk 14/6 1664 Vibesgaard; M 1664 Wibisgrd; MB 1683 Wibesgaard/ Wiibesgaard; M 1688 Vibesgaard. – Forleddet er antagelig mandsn. *Vibe* (DgP).

Vibshede, bebygg. [Aa 1917 *vi·vshej.ə*; Bj 1957 *ˈwiwsˌhe·*]. Gst 1882 Vipshede Hse; Gst Vipshede; PA 1966 Vibshede (Vipshede). – Forleddet er fuglenavnet *vibe*. Der kan ikke påvises topografisk sammenhæng med den forsvundne gård Vibsgård.

Vintersgård, forsv. gd. Mandt 1610 wintter (pers.n.); Jb 1642 Winntersgaard; M 1664, M 1688 Wintersgaard. – Tiln. *Vinter*.

Vrå, gde [Aa 1917 *vʀoˈə*; Bj 1957 *ˈvæj·sdə – ˈö·sdə ˈvʀoˈə*]. Reg c. 1525 wedt wroffue; Jb 1624 Wroe; KronSk 14/6 1664 Vroe; M 1664 Wraae; M 1688 Wraagaard; VSKOrig Braaegaarde; M 1844 Wraae; Gst 1882 V, Ø Vraa; Trap[4] Vraa; Gst V, Ø Vraa; PA 1966 V-, Ø-Vrå. – Iflg. Bj 1957 hed Øster Vrå tidligere [*ö·sdə broˈə*], hvilket stemmer overens med VSKOrig Braaegaarde; skrivemåden wr- kan være „omvendt skrivemåde", idet glda. /wr-/ i dialekten har været udtalt [br-], således at et udtalt [br-] fejlagtigt har kunnet opfattes som dialektal gengivelse af wr-. Forleddet kunne da være subst. jysk *brå* ‚tagskæg', glda. brā ‚øjenlåg', oldisl. brá, f. ‚Øienlaagenes Haarbesætning' (Fritzner), der i stednavne anvendes i betydningen ‚kant, rand' (se DS IX 10, navnet Braarup; Hellq.EO under Bråviken, Axel Olrik i NoB 1914 p. 30). De to gårde ligger ud mod de lave enge omkring Mårup Å. Den ældste skriveform synes dog snarest at gengive dialektens udtale af glda. ō, og hvis samtidig wr- gengiver et udtalt [br-], kommer man til forleddet subst. *bro*, der her kan være anvendt i betydningen ‚vejbro' eller ‚jordbro'; et lavt areal umiddelbart ved vejen nord for gårdene hedder Brokær, Bj 1957 [*bʀoˈkjaˈə*].

Østermark, forsv. gd. M 1844 Østermark. – Muligvis fejl for Østermærsk, se under Mærsk ovenfor.

2441. Trans Sogn

Ajstrup, gd [Aa 1917 *aj.sdʀ0p*]. Reg c. 1525 astrvp; Mandt 1610 Aaistrup; LR 1618, KronSk 14/6 1664 Aistrup; MB 1683 Ajstrop; 1894, O. Nielsen, Skodborg H. p. 516, Trap[4] Ajstrup. – En form svarende til det ældste belæg indgår i bronavnet Astrupmølle Bro, Gst 1882 (Gst 1:40.000 1882: Ajstrupmølle Bro). Forleddet er mandsn. glda. *Athisl* (DgP). Samme navn forekommer bl.a. i Kobberup s., Fjends h., og i Hvorslev s., Houlbjerg h., Viborg a. (DS IX 80, 229). Se indl. om efterleddet *torp*.

Bakhus, forsv. hs. M 1844 Bakhuus.

Bjerg, gd [Aa 1917 *ɜ bjæṛˈə*]. PrI 1638 Biergegaard; M 1664 Unnder Bierrig; M 1688 i Bierg; M 1844 Bjerg; Gst 1882 Nørbjerg, Sønderbjerg; Trap[4] Bjærg; Gst N, S Bjerg. – Subst. *bjerg*, se indl.

Blakmark, forsv. hs. VSKOrig Blakmark. – Forleddet er vel adj. *blak* ‚gulbrun, blakket, blegfarvet' (ODS).

Blåbjerg, forsv. gd. Mandt 1610 paa Blaebierg. – Adj. *blå*, glda. blā. Den ældre betydning af dette farveadj. er ‚sort'.

Borg, gd [Bj 1957 *baɹˈə*]. M 1844, Gst 1882 Borg; Guiden 1882 Borg eller Blaxmark; Gst Borg; PA 1966 Borg. – Subst. *borg*, se indl.

Bovbjerg, forsv. gd. Jb 1595 bouberg; Jb 1624 paa Boubierig; KronSk 1664 Boubierg; M 1664 Bouberig; M 1688 Boubierg, paa Boubierg; KronSk 4/3 1724 Bovberg; VSKOrig Bogberg; M 1844 Boubierg. – Efter naturnavnet *Bovbjerg* i Ferring sogn (p. 153).

Emtkær, gde [Aa 1917 *æmˈdkjɜṛ*; Bj 1957 *æmˈkjæɹ*]. Mandt 1610 Emb Kier,

i Emb Kier; PrI 1638 Store Emker; M 1664 Øster Em Kierdt; MB 1683 Emkier/ Eem Kier; M 1688 Øster, Wester EmKier; M 1844 Store Emkier, Lille Embkiær; Gst 1882 Emkjær, Lille Emkjær; Trap[4] Emtkær, Lille Emtkær; Gst Emtkjær, L Emtkjær; PA 1966 Emtkær, Lille Emtkær. – Forleddet skal måske sammenstilles med det flere steder forekommende bebyggelsesnavn Em, Øm, der af Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 63 tolkes som sammensat af subst. glda. *ø* i betydningen ‚lav strækning ved vand' og *hēm* (jfr. indl. under *-um*). Forleddet er dog måske snarere subst. glda. **ælmti*, afledt af trænavnet alm el. elm og med betydningen ‚samling af elmetræer'; se S. Fries, Nordiska trädnamn p. 154; jfr. DS XIV 275 med henvisninger.

Fuglkær, gd [Aa 1917 *foʁ.əlɣjɜr*; Bj 1957 *foˑwlɣjæˑi*]. Mandt 1610 i fogel Kier; M 1688 FuulKier; VSKOrig Fugelkier; VSK Fuglekier; M 1844 Fugelkiær; Gst 1882 Fuglkjær; Trap[4] Fuglkær; Gst Fuglkjær; PA 1966 Fuglkær. – Forleddet er at dømme efter udtalen snarere dyrenavnet *fole* (vestjy. [*fowˑəl*]) end *fugl* (jy. [*fåwˑl*]).

Gadegård, gde [Aa 1917 *gåˑrg0r*; Bj 1957 *gɔɹˑgω*]. Jb 1642 gaadgaard (her?); M 1844 Gadegaard, Lille Gadegaard; Gst 1882, Trap[4], Gst Gadegaard; PA 1966 Gadegård, St-Gadegård. – Subst. *gade*.

Gliphede, forsv. gd. LR 1611 (ett støcke ødde boellig i Thrannß Sogen kallis) gliphede. – Samme navn som Gliphede i Ramme sogn (p. 141).

Grebdal, gd [Aa 1917 *gʁeɐˑl*; Bj 1957 *gʁɛɹˑl*]. Reg c. 1525 i grebedall; Jb 1595 Grebdall; Mandt 1610 grebdael; PrI 1638 Grebdal; M 1664 Grebdahl; MB 1683 Grabdahl/Grebdahl; M 1688 Grebdahl; VSKOrig Grevdal; M 1844 Grebdahl; Gst 1882 Grubdal; Gst Grebdal. – Gården, som i dette århundrede er gået i havet, lå ved en lille oval lavning. Navnet er formentlig identisk med Grebdal i Ålum s., Sønderlyng h., Viborg a. (3/5 1485 Greebdall; Indberetning 1925 Grevdal), der i DS IX 165 antages at indeholde subst. greb (graveredskab); dette navn betegner den midterste af tre små parallelle dale. Den dialektale form beror formentlig på svind af /b/ og overtrækning af efterleddets initiale /d-/ til final dental klusilrepræsentant i forleddet (glda. /-t/ > /-d/ > /-ð/ > vestjy. /ɾ/).

Herping, Herpinggård, gde [Aa 1917 *hærpeŋˈgoˑɾ*; Bj 1957 *hæɹˑbəŋ, hæɹbəŋˈgoˈə/hɛɹpənˈgoˑɹ*]. 1454 (1592 ÆDA III 221) Herpinggaard; 2/10 1460 (1552 EGøyesJb 364) Herpinggaard; 10/9 1480 (1749) Herpinghgarth; 2/4 1483 (1552 EGøyesJb 365) Herpinggaard; 3/6 1490 (1552 EGøyesJb 378) Herpinggaard; 28/4 1498 (LDipl) Herpinggord; Mandt 1610 i herppingh, herping; M 1664 Herpinggaardtz Hgd; MB 1683 Harpinggaard, Liden Harping; M 1688 Herpingegaards Hgd, Øster herping; DAtl Herpindgaard; VSKOrig, M 1844 Herping, Herpinggaard; Gst 1882 Herping, Herping Gd; Trap[4] Herpinggaard; Gst Herping, Herpinggaard; PA 1966 Herping, Herpinggård. – Navnet er formentlig en ing-afledning til en rod **harp-*. Navneleddet Harpe- indgår i flere svenske, norske og danske stednavne; dets betydning er omtvistet, og det er måske af forskellig oprindelse. (Se J. Sahlgren i NoB 1935 p. 47 ff., K. G. Ljunggren i NoB 1941 p. 18 ff., Sven Benson i Sydsvenska Ortnamnssälskapets Årsskrift 1961–62 p. 51 ff.). Det svenske navn Harpås formodes (OGB I 162) at indeholde stammen i verbet sv. dial. *harpa* ‚være stiv', medens subst. hallandsk *harpe*, ‚skorvig hud, skovor (av smuts) på huden', jysk *harp* ‚ujævn hud; udslæt med skorpe i hovedet' af Ljunggren a.a. nævnes som en tolkningsmulighed m.h.t. det hallandske sognenavn Harplinge; jfr. adj. jysk *harpet* ‚med ujævn,

ru hud' (Feilb.). Endnu et tolkningsgrundlag er verb. isl. *harpa* ‚trykke sammen, sammenknibe' (Blöndal; Benson a.a.). I nogle af de med Harp(e)- sammensatte navne kan indgå det fællesnordiske subst. *harpe* (musikinstrument, sorteringsredskab), se DS XI 58 f. En række norske bebyggelsesnavne og naturnavne med forleddet Harp(e) formodes således (NE p. 92) at indeholde et elvnavn *Harpa, identisk med instrumentet harpe. Tæt syd for Herping ligger et tidligere udstrakt engareal, der ikke langt fra nordenden indsnævres til en smal slugt af de omgivende højder, som på dette sted skyder sig frem fra begge sider med markante skrænter. Muligvis kan navnet da sammenholdes med det af Benson a.a. behandlede svenske Harpsund i Södermanlands län, hvis forled formodes at hænge sammen med roden i vb. harpa i betydn. ‚knipa, trycka samman', her sigtende på en dal-forsnævring.

Lykke, gde [Aa 1917 *ɜ lø'k*; Bj 1957 *ˈvæj·sdə-, ˈö·sdə ˈlø'g*]. Reg c. 1525 paa løck; Jb 1595 Løck; Mandt 1610 paa Løcke; M 1664 paa Lycke; M 1688 paa Løch, Wester Løche; VSKOrig Lykkegaard; M 1844 Østerlykke, Vester Lykke; Gst 1882 Vesterlykke, Østerlykke; Trap[4] Løkke; Gst V, Ø Lykke; PA 1966 Ø-Løkke. – Iflg. Guiden 1958 er V-Lykke gået i havet. Subst. *løkke* ‚indhegning'.

Lynghøj, forsv. gd. Jb 1595 Lønhøff; Mandt 1610 wedt lønnghuiff; Jb 1642 lønghøy; M 1688 i Lønghøi; M 1844 Lynghoi. – Bortskyllet af havet i 1800-tallet (O. Nielsen, Skodborg H. p. 516).

Lysenborg, forsv. gd. VSKOrig Lysenberg; M 1844 Lysenborg. – Forleddet er måske subst. jysk *lyssen* ‚lys, daglys; lynild' (Feilb., ODS). Se indl. om efterleddet *borg*.

Mark, gd. Mandt 1610 paa marck; M 1664 Paa March; M 1688 i Paamarch; M 1844 Mark; Trap[4] Mark. – Subst. *mark*, se indl.

Marshale, forsv. gd. LR 1614 Marßhaler; LR 1618 Marshalle; Jb 1624 morshalle; M 1664 i Marßhahle; M 1688 Moßhalle; KronSk 4/3 1724 Mosehael; VSKOrig Moshale. – Navnet kan sammenstilles med Marsbjerg i Ramme s. (p. 142). Begge lokaliteter ligger nær en sognegrænse, nærværende umiddelbart ved grænsen mellem Trans og Fjaltring. Forleddet i de to navne er muligvis subst. glda. **mat*, n. i betydningen ‚grænseskel', der antages at indgå i sognenavnet Madum, i Ulfborg h. (Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 117, Nuda. Ordb.). Efterleddet *hale* sigter formentlig her på et af sognegrænsen dannet langt, smalt jordstykke.

Mullerup, forsv. gde [Bj 1957 *ˈna·ɹ-, ˈsøŋə ˈmaʃəɹəb*]. Reg c. 1525 i møllerup (her?); Jb 1595 Søndmollerup; Mandt 1610 mollerup; Jb 1624 Sønnder mollerup; M 1664 Mollerup; M 1688 Mollerup, Sønder Mollerup; VSKOrig Nørre Mølrup; M 1844 Nørre, Sønder Mullerup; Gst 1882 Mollerup. – Forleddet er subst. *muld* eller mandsn. glda. *Moldi*; se indl. om efterleddet *torp*.

Nederby, gde [Bj 1957 *næʃəby*]. Mandt 1610 Nederbye; PrI 1638 Neerby; M 1664 Nieirbye; M 1688 Nederbye, Øster Nederbye; M 1844 Nederbye, Lille Nederbye; Gst 1882 Lille, Ø Nederby; Trap[4] Nederby; Gst Nederby, S Nederby; PA 1966 Nederby, Ø-Nederby. – Ligger i en lavning. Se indl. om efterleddet *by*.

Norsgård, gd [Aa 1917 *nɒgwərsg0r*; Bj 1957 *nowgwəsgɷ*]. Jb 1595 Norßgaardt; Jb 1642 Naursgaard; KronSk 14/6 1664 Nousgaard; M 1664 Nauersgaardt; M 1688, VSKOrig, M 1844 Norsgaard; Gst 1882 Noesgaard; Trap[4], Gst Norsgaard, PA 1966 Norsgård. – Forleddet er tiln. *Nor* (DgP).

Oksenborg, forsv. gd. M 1844, Guiden 1882 Oxenborg. – Forleddet kunne

være gl. gen. pl. af dyrenavnet *okse* (jfr. GG III § 484.3, DS IV 364), men er måske snarere adj. jysk *oksen* ‚parrelysten' (om ko eller får), hvorved navnet kan henføres til den talrige gruppe af spøgende eller spottende navne på *borg* (jfr. indl.).

Roldborg, gd [Aa 1917 *ɲål̥·bɔṛə*; Bj 1957 *ɲɔl̥·bɔɹə*]. VSKOrig Rolborg; M 1844, Gst 1882, Trap[4], Gst, PA 1966 Roldborg. – Forleddet er muligvis subst. jysk *rolde* ‚faldefærdig hytte' (Feilb.). Se indl. om efterleddet *borg*, som her øjensynlig er anvendt ironisk.

Rækby, gde [Aa 1917 *ɲæ'gby*; Bj 1957 *ˈna·ɹ-*, *ˈsøŋə ˈɲæ'gby*]. Jb 1595 Reckeby; Mandt 1610 reckebye/rekebye; Jb 1642 Reechebye; M 1664 Reckebye; M 1688 Nørre, Sønder Rechbye; DAtl Rekbye; VSKOrig Repbye gaarde; M 1844 Rækbye, Nordre, Sønder Rækbye; Gst 1882 N, S Rækby; Trap[4], Gst Rækby; PA 1966 N-, S-Rækby. – Forleddet kan være gen.plur. af et subst. glda. **rækk*, oldisl. rekkr, m. ‚Stridsmand, Mand i Almindelighed' (Fritzner). I ikke-assimileret form glda. **rink* antages denne personbetegnelse at indgå i flere danske og svenske stednavne, f.eks. Rynkeby, Bjerge h., Odense a. (18/6 1352 Rynkæby), Rinkenæs, Lundtoft h., Åbenrå a. (1436, Script. Rer. Dan. VII p. 479 Rinkenisse). Se GG II p. 32, Kr. Hald i DF VII p. 1 ff., DS VI 515, XIV 135. Forleddet kan dog måske snarere være subst. *række*, som harmonerer med dialektformens stødforhold. Bebyggelsen har tidligere bestået af tre gårde; på VSKOrig angives to gårde og et hus, der ligger på linje.

Trans, s [Aa 1917 *tɲan·s*; Bj 1957 *tɲan·s*]. Ca. 1325, RO p. 113 transæ; 27/5 1464 Trans; 10/9 1480 (1749) Tranis, Trans Kirke; 21/3 1483 (1856) Transe; 1490 (24/5 1599 ÆDA III 169) Trann; 1491 (24/5 1599 ÆDA III 170) Tiiszsogen; 28/4 1498 (LDipl) Transs; udat. (1524 ÆDA IV 411) Trans; udat. (1524 ÆDA IV 412) Transsoghne; Reg c. 1525 Trans leegh; KancBrevb 5/6 1586 Thrans; Jb 1595 Transs Sogen; Mandt 1610 thranns; M 1664 Trans; M 1688 Trands; DAtl Trans Sogn; VSKOrig Trans K; M 1844 Trans; Lyngby 1870 [*tran·s*]; Gst 1882, Trap[4], Gst Trans Kirke; PA 1960 Trans. – Navnet er sammensat af fuglenavnet *trane*, glda. tranæ, og subst. *næs* og således identisk med sognenavnet S. Tranders, Fleskum h., Ålborg a., VJb 1231 (13. årh.) Trannes; jfr. Nuda.Ordb. og Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 193.

Trans Kirkeby, gde [Aa 1917 *ḳjæṛ'gby*; Bj 1957 *ˈḳjæɹ'gby*]. 1491 (24/5 1599 ÆDA III 170) Kirckebye; Reg c. 1525 kyrkeby; Jb 1595 kirckby; Mandt 1610 Kierckebye; M 1664 Kierchebye; M 1688 Nørre Kierckebye, Sønder Kierchebye; DAtl, VSKOrig, M 1844 Kirkebye; Gst 1882, Trap[4], Gst Kirkeby; PA 1960 Kirkeby, N-, S-, Ø-Kirkeby.

Vesterby, forsv. gd. Reg c. 1525 i westerby. – Se indl. om *by*.

Visterup, forsv. gd. M 1688 Visterup. – Forleddet er måske mandsn. glda. Westi i den især jyske form *Wisti* (DgP); se indl. om efterleddet *torp*.

Vovtrup, forsv. gd. VSKOrig Voftrup. – Af uvis oprindelse; evt. fejlskrivning af foranstående Visterup.

Naturnavne

Adelveje. 2434. U.d. 1487 (HardsProvstisReg) Ayellveye. – Subst. *adelvej*, glda. athælwægh, i den endnu i jysk brugbare betydn. ‚hovedvej, landevej'; subst. vej er alm. anvendt som gård- og husnavn; i nærværende tilfælde er der dog muligvis blot tale om en appellativisk betegnelse på landevejen gennem sognet.

Bovbjerg, bakke, fyr. 2436. [Aa 1917 *båʊ·bjɜɾə*; Bj 1957 *bow·bjæ.iə*]. Hansereces 1434 Bomberch; jan. 1513 (afskr.) Boemenbergen; PrI 1638 Boubierge; VSKOrig Bogberg; Gst 1882 Bovbjerg; Gst Bovbjerg Fyr. – Forleddet er subst. *bue*, glda. boghæ, sigtende til bakkens form.

Bredeland, areal. 2433. Udat. 1497 (HardsProvstisReg) Bredeland.

Dybå. 2439. – Se gårdnavnet Dybå i Fjaltring s. (p. 145).

Ferring Sø. 2431, 2435, 2436. [Aa 1917 *fæɾəŋsʏgə*]. VSKOrig Ferring Søe; Gst 1882, Gst Ferring Sø. – Til sognenavnet Ferring.

Harboør Tange, landtange. 2431. Gst 1882, Gst Harboøre Tange.

Hove Å. 2434. Gst 1882 Hov Aa; Gst Hove Aa. – Til sognenavnet Hove.

Hygum Nor, farvand. 2433. Gst 1882, Gst Hygum Nor. – Til sognenavnet Hygum. Jfr. navnet Noret nedenfor.

Klassens Jord, mark. 2434 U.d. 1479 (HardsProvstisReg) Klaßenns jord. – Ejerbetegnelsen er best. genitiv af mandsn. *Klas*, sideform til Klavs (DgP I sp. 759).

Mellemvese, sø. 2431, 2432, 2433. [Bj 1957 *æ ˈmæl̩ˈweˑs*]. LR 1611, PrI 1638 Meilsøe; Jb 1642, M 1664 Meilßøe; Gst 1882, Gst Mellemvese. – Efterleddet er subst. *vese*, oldn. veisa, f. ‚Sump, Pyt, Samling af stillestaaende Vand' (Fritzner), sv. dial. vesa ‚dy, gyttja' (Rietz), som indgår i flere skandinaviske stednavne; se Nathan Lindqvist, Bjärka-Säby ortnamn p. 425, og DS III p. LXV, hvor det anføres, at der i nærværende navn også kan foreligge et subst. *wis, der er aflydsbeslægtet med vese; jfr. i øvrigt gårdnavnet Visgård, Vejrum s., Hjerm h. (p. 190). Det er bemærkelsesværdigt, at de ældre belæg har sø, medens -vese først er belagt fra 1800-tallet; dette efterled indgår dog i MB 1683 Weeseagerne.

Noret, sø. 2431. [Bj 1957 *æ nowgw*]. PrI 1638 Noor; KronSk 14/6 1664 Nord (sted); Gst 1882, Gst Noret. – Subst. *nor*, glda. nör, indgår i flere danske stednavne i betydningen ‚vig af havet, som kun ved en smal aabning staar i forbindelse med dette' (ODS); denne betydning foreligger også her, idet Noret tidligere har stået i forbindelse med Limfjorden. Jfr. DS III p. XLVI og UBl I 335.

Nørrevese, sø. 2431, 2432. Gst 1882, Gst Nørrevese. – Kaldes også Rosdal Vese; EJ 1957 [ˈroˑsdəl̩veˑs]. Se under Mellemvese.

Ramme Dige, vold. 2438. KronSk 14/6 1664, Gst 1882, Gst Rammedige. – Se under sognenavnet Ramme, p. 143.

Ramme Å. 2438. Gst 1882, Gst Ramme Aa. – Til sognenavnet Ramme (p. 143).

Rysensten Bæk. 2438. Gst 1882, Gst Rysensten Bæk. – Til herregårdsnavnet Rysensten i Bøvling sogn, Skodborg h. (p. 56).

Segvig, eng. 2439. 1477 (1574 ÆDA II 387) Seg wiig. – Af uvis oprindelse.

Stenodde, pynt. 2433. [EJ 1957 *ə ˈstjenˌɔjˑ*]. Gst 1882, Gst Stenodde.

Sydhalen, tange. 2431 a. Gst 1:100.000 Sydhalen.

Sælhundeholm, grund. 2431 a. Gst Sælhundeholm. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Sælhundeholm Løb, farvand. 2431 a. Gst Sælhundeholm Løb.

Sønderfjord, fjord. 2439. 5/11 1468 (1575) Synderfiord.

Søndervese, sø. 2431, 2432, 2435. Gst 1882, Gst Søndervese. – Kaldes også Strandvese, efter bebyggelsen Strande, EJ 1957 [ˈstrånˌŋveˑs]. Se iøvrigt under Mellemvese.

Terkelsbæk. 2434. U.d. 1487 (HardsProvstisReg) Therkels beck.

Thyborøn Kanal. 2431 a. [Bj 1957 *æ kɒˈnɑ̊ˈl*]. Gst 1882, Gst Thyborøn Kanal.

Thyør. 2431. 1436 (1599 ÆDA III 137) paa sønnder Tyør; 1452 (1599 ÆDA III 134) Tyeøer; 1453 (1599 ÆDA III 137) Thyøer; 10/3 1522, DMR I 172 Tyør; LR 1610 thyør, thyør strannd; Mandt 1612 thyør. – Ældre navn på Aggertangen, af landsdelsnavnet *Thy* og subst. *ør(e)*, se indl.

Vestersø, udtørret sø. 2433. VSKOrig Vadskiærgaard Søe; Gst 1882, Gst Vestersø.

2450. Hjerm Herred

Hjerm herred. - Se under sognenavnet Hjerm p. 175.

2451. Måbjerg Sogn

Bjerregård, gd [Skautrup 1926 *bjær gor*]. Jb 1648 Byergaard; M 1844 Bierregaard; Gst 1873 og 81 Bjerregaard; Trap[4] Bjærggaard; Gst Bjergegaard; PA 1966 Bjerregård. – Se indl. om subst. *bjerg*.

Dellerup, gde og hse [Aa 1917 *dæl̥ər.p*; Skautrup 1926 *dæl̥ərəb*]. 18/3 1441 Dylrup; 1486 (o. 1600 ÆDA III 248) Diellerup; 1513 (o. 1600 ÆDA III 248) Diellerup / Dellerup; KronSk 12/8 1585 Dellerup; Jb 1597 Østerdellerup; Mandt 1610, PrI 1638, M 1688, DAtl Dellerup; VSKOrig Dellergde; M 1844 Dellerup Bye; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Dellerup. – Forleddet kan være plantenavnet *dild*, glda. dil; denne tolkning støttes af det ældste og eneste originale middelalderbelæg, men ikke af udtalen. Et andet muligt forled er subst. glda. *dēld*, oldisl. deild, f. Det forekommer i Jyske Lov i betydningen ‚del af agerjorden' (DgL II 121). En anden betydning, ‚tvist, strid; proces' er overleveret i oldisl. (Fritzner), svarende til betydningen af det beslægtede deila, f., glda. dēla, som bl.a. indgår i sammensætningen delæiorth ‚omtvistet jordstykke' (Jyske Lov, DgL II 141). Hvis et dēld i betydningen ‚tvist, proces' indgår i Dellerup bliver navnet en parallel til nyere navne som Trædemark, Trædeskov, Trædehus ‚mark, skov, hus hvorom der har været strid eller proces' (jfr. DS VIII 36, 81, 94). Se indl. om efterleddet *torp*.

Døes, gde [Aa 1917 *dø·s*]. Udat. (1524 ÆDA IV 411) Døsse; KronSk 12/8 1585 Døes; PrI 1638 Døse; M 1688 Døesz, Døsgaard; DAtl Døs 2. Gaarde; VSKOrig Døesgde; M 1844 Døes By; Gst 1873 og 81 Døsgaarde; Trap[4] Døse; Gst Døesgaarde; PA 1966 L- og St-Døes. – Ligger nær en større samling gravhøje. Navnet indeholder subst. *dysse* ‚bunke, dynge', hér formentlig i den arkæologiske betydning ‚gravhøj'.

Frøjk, gde og hse [Aa 1917 *frœi̯'k*]. 10/3 1418 Frøydewigh; 1418 (1553 ff. ÆDA V 349) Frøgdewich; 1553 ÆDA V 349, Frøgdewyg; KronSk 12/8 1585 Frøicke; Jb 1618 Frøck; KronSk 27/3 1646 Frøe Mølle; KronSk 17/4 1661 Gaarden Frøiche; M 1688 Frøikgaard, Frøik Mølle; DAtl Frøik 2. Gaarde; VSKOrig Frøik; M 1844 Frøik Gaarde og Mølle; Gst 1873 og 82 Frøjk, Frøjk Gde; Trap[4] Frøjk; Gst Frøjk, Frøjk Møllegaard; PA 1966 Frøjk. – Navnet tolkes af Sv. Aakjær (Skive Venstreblad 11/10 1922) som et *Frøjuwik, sammensat med gudindenavnet Frøya (oldislandsk Freya, oldda. Frøya > Frø(a)). Denne tolkning strider dog afgjort mod den ældste skriveform som viser at forleddet snarest er dyrenavnet *frø*, glda. frøth (O. Nielsen, HjG p. 223, Gunnar Knudsen i NoB 1939 p. 110, jfr. NordKult. XXVI 34). Formelt

mulig, men af saglige grunde mindre sandsynlig, er også subst. *fryd*, glda. fryghth, f. (Gunnar Knudsen, l.c.; om den lydlige udvikling af dette ord: GG I 315). Efterleddet er subst. *vig*, glda. wik, f., hér anvendt om en bugtning på Storåen. Reduktionen til -k, med udebleven klusilsvækkelse har mulige paralleller i andre jyske navne som Bork og Hjerk (Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 247).

Gårdhøje, gd [Aa 1917 *gorˈhyw*]. Udat (1524 ÆDA IV 411) Gordhøffwe; KronSk 12/8 1585 Gaardhøfue; PrI 1638 Gardhøye; M 1688 Gaardshoy; DAtl Gaarhøie 2. Gaarde; VSKOrig Gaardhøye; M 1844 Gaardhøie; Gst 1873 og 81 Gorhøje Gd; Gst Gaardhøje; Trap, PA 1966 Gårdhøje. – Oprindeligt navn på nogle gravhøje som ligger ved en nu forsvunden mose (Gst 1873 og 81 Gorhøje Mose); forleddet kan være subst. jy. *gor* ‚slimet, dyndet stof', svarende til no. gor ‚Dynd, Søle, blødt Mudder' (Aasen), glda. gor ‚maveindhold' (DgL I 143). Navnet kunne sigte på højenes beliggenhed ved mosen. Subst. gor indgår i usammensat form i et forsvundet sdj. naturnavn Gor (DS V 36), og i det sjæll. Gurre kan der foreligge en afledning dertil (DS II 7 f.). Dersom forleddet i Gårdhøje er subst. gård er betydningen snarest ‚gærde' ell. ‚indhegnet plads', som endnu findes i nogle jyske dialekter. Arkæologisk eller anden saglig baggrund for denne tolkning foreligger dog ikke. Se indl. om efterleddet *høje*.

Hale, gd [Aa 1917 *ɛ hå·l*]. Jb 1608 halle; Jb 1612 Haalle; M 1688 Haall; DAtl Hael Gaard; VSKOrig Halegd; M 1844 Halegaarden; Gst 1873 og 82, Gst, Trap[4] Hale; PA 1966 Hahlgård (Halgård). – Subst. *hale* forekommer hyppigt i stednavne som betegnelse på lange smalle jordstykker og terrænformationer (se DS III p. XXXI). Hér er det måske anvendt med sigte på en smal strimmel af sognet, som skyder sig ind i nabosognet.

Hyldgård, gd [Skautrup 1926 *hyl·gor*]. Jb 1599 Høldgaard; Jb 1608 Høllgaard; Jb 1612 Hyldgaard; VSKOrig Hyldgd; Gst 1873 og 82, Gst Hyldgaard; PA 1966 Hyldgård. – Forleddet er formentlig plantenavnet *hyld*.

Ildsvad, gd [Skautrup 1926 *il'swåj*]. MK 1799 (1816), M 1844 Ildsvaade; Gst 1873, Gst Ilsvad; PA 1966 Ildsvad. – Et forled *ild* kunne måske være en metaforisk hentydning til høj vandtemperatur og således en betydningsmæssig parallel til det alternativt foreslåede forled i Estvad (p. 217), forudsat at efterleddet er subst. *vad*.

Kalkær, forsv. gd. 1513 (o. 1600 ÆDA III 248) nør Kalckier og sønder Kallckier; KronSk 12/8 1585 Kalkier. – Forleddet er antagelig dyrenavnet *kalv*. Se indl. om efterleddet *kær*.

Kirkegård, gd [Skautrup 1926 *kjær'gor*]. U.d. 1496 (HardsProvstisReg) kirckegaardt; Gst 1873 og 81, Gst Kirkegaard; Trap, PA 1966 Kirkegård.

Lægård, gd [Aa 1917 *læ·gɔr*; Skautrup 1926 *sdu·r-, na·r-, leḷə læ·gor*]. PrI 1638 Leegaard; M 1688 Lægaard; DAtl Lægaard 2. Gaarde; VSKOrig Lægde; M 1844 Lægaarde; Gst 1873 og 81 Lægaard, Nr Lægaard; Trap[4] N-Lægaard; Gst Lægaard, Nr Lægaard; PA 1966 N-Lægård. – Navnet forekommer flere steder, men kun i ganske ung overlevering. Forleddet er snarest subst. *læ*, skønt dette ord ikke er almindeligt i Vestjylland. Samme forled indgår muligvis i sognenavnet Læborg, Malt h., Ribe a.; se NudaOrdb.

Lægårdsmølle, ml. KronSk 27/3 1618 (hér?) Legaardts Mølle; KronSk 27/3 1646 Legaards Mølle; M 1688, M 1844 Lægaards Mølle; Gst 1873 og 82, Gst Lægaard Vml.

Måbjerg, s [Aa 1917 *məbjəṛə*]. Ca. 1325, RO 113 mobiergh; ca. 1440, RO 60 mobergh; 9/12 1444 Moberig; u.d. 1496 (HardsProvstisReg) Mabierre kircke-

ager; 4/4 1506 (1552 EGøyesJb 381) Mabierg; udat. (1524 ÆDA IV 414, 415) Moberg; KancReg 14/5 1542 Maabierg Sogn; Riberhus LR 1584 Mabierig Sogen, Mobierrig; Jb 1599 Maabierig Sougenn; Mandt 1610 Maaberig; M 1688 Maabierg; DAtl Maabierg Sogn, Maabierg By; VSKOrig Maabierg Kirke og Bye; M 1844 Maaberg Bye; Gst 1873 og 81, Gst Maabjerg; PA 1962 Måbjerg. – Forleddet er subst. glda. *mō*, oldisl. mór, m. ‚Slette, Flade med sandig eller gruset Jordbund' (Fritzner), no. Mo ‚Flade, Slette; især en tør og sandig Flade langs et Vanddrag; også en flad Skovmark' (Aasen), sv. dialekt mo ‚sandig, ofruktbar jord, sandig hed; stor skogstrakt, oduglig till odling, men bördig på skog, merendels fur' (Rietz). Det kan ikke afgøres hvilken betydning ordet har haft i glda., da det ikke er overleveret som appellativ på dansk område. Det jyske subst. mo, som betegner forskellige lerarter (på Mors, jfr. Feilb.) og indgår i sammensætningen moler, kan næppe henføres hertil, idet det forudsætter et glda. *mä. Forleddet Mo- indgår i mange nordiske navne, se Hellq.EO under mo, NG Indl. p. 67. Fra dansk område kan nævnes Moholm, N. Løgum s., Lø h., Tønder a. (DS V 453) og Mossø, Hjelmslev h., Skanderborg a. (DS XII 110). Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Nørlund, gde [Aa 1917 *na'lugwn*; Skautrup 1926 *ösdər-, væsdər narlugwn*]. 4/4 1506 (1552 EGøyesJb 381) Nørlund; 10/2 1509 Nørlund / Nørlundh; 10/2 1509 (1552 EGøyesJb 382) Nørlund; 1552, EGøyesJb 334, 381 Nørrelundtt / Nørlund; PrI 1638 Nørlund; M 1688 Norlund; DAtl Nørlund 2. Gaarde; VSKOrig Nørrelund gde; M 1844, Gst 1873 og 81, Gst, Trap Nørlund; PA 1966 V- og Ø-Nørlund. – Se indl. om efterleddet *lund*.

Senholt, forsv. hs. MB 1683 (marknavn) Senalt-, Seenolt-, Sænalt Schifte; VSKOrig Seenholt H; MK 1799 (1816) (marknavn) Neder-, Over Seenholdt. – Forleddet kan være plantenavnet *sene* ‚senegræs'. Se indl. om efterleddet *holt*.

Særkær, gd [Aa 1917 *sæ·rɟɜr*]. VibLandstSkPanteb. 29/1 1637 p. 280, PrI 1638 Seerkier; M 1688 Serkiergaard; DAtl Særkier; VSKOrig Særkiærgd, Lille Særkiær; M 1844 Særkiærgaard; Gst 1873 og 82, Gst Særkær; PA 1962, Trap Særkær. – Forleddets oprindelse er uvis; navnet kan dog måske sammenholdes med subst. ænyda. *særmark, særjord* ‚særlig jordejendom (uden for fællesjorden)' (Kalkar). I Sønderjylland forekommer flere steder navnet Særmark og en enkelt gang Særmose (DS VII 284). Nærværende navn kan da have betegnet et stykke kær tillagt en enkelt gård. Se indl. om efterleddet *kær*.

Søndergård, gd [Aa 1917 *sønɜg0r*]. M 1844 Sondergaard; Gst 1873 og 81, Gst Søndergaard; PA 1966 Søndergård.

Sønderlund, gd [Aa 1917 *sønɜ'lugwn*]. 18/1 1501 (1552 EGøyesJb 379) Sønderlund; 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 380) Sønderlunds marck; 4/4 1506 (EGøyesJb 382) Sønderlund; 10/2 1509 Sønnerlund / Sønnerlwndh; 10/2 1509 (1552 EGøyesJb 382) Sønderlund; 1552, EGøyesJb 334, 379, 446 Sønderlund / Sønderlundtt / Søndre lund; Mandt 1610 Sønderlund; DAtl Sønderlund Bye; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Sønderlund. – Se indl. om efterleddet *lund*.

Toft, gd [Skautrup 1926 *tåwd*]. VSKOrig Toftgd; Gst 1873 og 82, Gst, PA 1962 Toft. – Se indl. under *toft*.

Tonsbjerg, forsv. gd. 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380), 1552, EGøyesJb 446 Tonsbierg; Gst 1873 og 81 Tunsbjerg Hs; Guiden 1881 Tonsbjerghus. – Samme navn som Tonsbjerg i Nørlem s., Skodborg h. (p. 24).

Tradsbjerg, gde [Aa 1917 *tnasbjɜrə*]. M 1688 Trodsberg; DAtl Tradsberg

Gaard; M 1844 Tradsbierg; Gst 1873 og 81, Gst Tradsbjerg; PA 1962 N-, V-, Ø-Trasbjerg; Trap Tradsbjerg. – Forleddet er måske subst. *trods*, jy. [*tras*], et ord som dog ikke er almindeligt i dialekten. En anden mulighed er et ord svarende til sv. *trasa* ‚pjalt', lollandsk Trase ‚den ved Kartningen dannede Rulle af Uld' (Molbech). Dette ord indgår formodentlig i et fynsk marknavn, MK 1787 Trads Marken (DS XIV 295, hvor marknavnet dog formodes at være sekundært i forhold til det nærliggende, men senere overleverede Tradshuse); i usammensat form forekommer det som egnsnavn i Klemensker sogn på Bornholm (DS X 209 f.); fra jysk område kan nævnes gårdnavnet Tradsborg i Ribe Domkirkes landsogn (DS III 34) og naturnavnet Tradselle i Ødis s., N. Tyrstrup h., Vejle a. (DS III 103 f.). Hvor Tras- indgår i bebyggelsesbetegnende navne foreligger der utvivlsomt ringeagtsnavne (et Trasborg er således synonymt med Pjaltenborg; jfr. Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 97). En lignende funktion kan vel også antages i naturnavnene, hvor forleddet kan sigte på jordsmon eller bevoksning.

2452. Mejrup Sogn

Agerbæk, gde [Aa 1917 *aəəbɜk*]. VibLandstSkPanteb. 18/2 1633 p. 189 Aggerbeck; PrI 1638, M 1688 Agerbeck; VSKOrig, M 1844 Agerbak; Gst 1873 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Agerbæk. – Se indl. om forleddet *ager*.

Albækhus, forsv. hus. M 1844 Albekhuus. – Efter vandløbsnavnet Albæk (MB 1683 Albeck Agere, Aalbecks Giøe), hvis forled er trænavnet *al*; se DSÅ I 51.

Arlund, gde [Aa 1917 *ar'lɪŋ*]. Udat. 1487 (HdDb 1549–57) Arelundtt; PrI 1638 Arrelund; 16/2 1651, VibLandstSkPanteb. 1645–1652 p. 211 Arffuelundt; M 1688 Arrelund; VSKOrig Arlund; M 1844 Arlundgaard; Gst 1873 og 82, Gst, Trap, PA 1966 Arlund. – Forleddet kan være gen. *arna* af fuglenavnet *ørn*, med udviklingen /rn/ > /r/ (KortFm p. 125), eller plantenavnet *arve*, som er fællesbetegnelse for flere plantearter (se Marius Kristensen i Festskrift til Feilberg p. 45 f., jfr. ODP). 1651-formen gør ikke sidstnævnte tolkning sandsynligere end førstnævnte, idet den må opfattes som en etymologiserende gengivelse af samme fonetiske form som de to ældre belæg gengiver. Se indl. om efterleddet *lund*.

Barslund, gde [Aa 1917 *bå'slɒŋ*]. U.d. 1487 (HdDb 1549–57) Barslundtt; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Baarslund; 1552, EGøyesJb 332, 381, 446 Barsslund / Baarslundtt / Borslund; PrI 1638 Barslund; M 1688 Baaßlund; VSKOrig Barslund; M 1844 Baaslund Gaarde; Gst 1873 og 81, Gst Barslund Gde; PA 1962 N-, S-, Ø-Barslund; Trap Barslund. – Forleddet kan være tilnavnet *Barn*, med dialektens udvikling /rn/ > /r/. Samme forled antages i en del sønderjyske navne: Barsbøl (DS V 195), Barslund (DS IV 144) m.fl., i det fynske Bastrup (6/7 1391 (1681) Barstorp; DS XIV 173) og andre. I disse navne lader forleddets form sig forklare ud fra almindeligt svind i trekonsonantgruppe, idet svindtendensen yderligere kan være fremmet foran efterleddets initiale konsonant (jfr. GG II § 372). Alligevel er det påfaldende at finde det ganske vist ret udbredte tilnavn i et så stort antal stednavne; appellativet barn er næppe en acceptabel tolkningsmulighed, idet dette ord i almindelighed har stam- ell. gen.plur.-form som førsteled i sammensætninger. Det

må desuden vække betænkelighed at ingen af de middelalderlige belæg har skrivemåder med -rn-, heller ikke uden for området for overgangen /rn/ > /r/. I nyere navne med forleddet barn- optræder der sjældent skriveformer uden r, se f.eks. navnene Barnbæk, Barnebæk, Barnepøt og Barnesø hos J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 118 ff., og navnet Barnehøj hos Inge Wohlert i Festskrift til Poul Andersen, p. 347 ff. På den anden side er det vanskeligt at øjne en anden, acceptabel tolkningsmulighed, dersom det både i fonetisk og kompositionsmæssig henseende tiltalende Barn må forkastes. Et glda. *bar, oldisl. barr, m. ‚nål' (på træ) er, som det ses nedenfor, dokumenteret som navneled i danske stednavne; men i Barslund peger forleddets -s, som på grund af stødet formentlig må tolkes som genitivformant, bort fra dette ord; jfr. at sysselnavnet Barvid Syssel (VJb 1231 (1200-t.) Barwithsysæl) har subst. *bar i stammeform, ligeså naturnavnet Barlund, Brede s., Tønder a., som trods den ganske sene overlevering er blevet foreslået tolket som sammensat med *bar (DS III 1, V 413).

Birk, gd [Aa 1917 *beɐ'k*; Eller 1969 *bi.i'g*]. KronSk 3/1 1547 Birck; PrI 1638 Bircke; MB 1683 Bierch; M 1688 Birck; VSKOrig Birkgde; M 1844, Gst 1873 og 81, Gst, Trap, PA 1966 Birk. – Udtalen med stød forudsætter oprindelig tostavelsesform, enten pluralis af trænavnet *birk*, eller kollektivet glda. *birki* ‚bevoksning med birk'.

Bjerregård, gd. KronSk 3/1 1547 Biergaard; PrI 1638 Bierregord; M 1688 Bierregaard; VSKOrig Bierggaard; M 1844 Bierregaard; Gst 1873 og 81 Bjerregaard; Trap[4] Bjærggaard; Gst Bjergegaard; PA 1966 Bjerregård. – Forleddet er subst. *bjerg*, se indl.

Bladbjerg, gd og hs [Aa 1917 *blå·bjɜɾə*; Eller 1969 *ˈblå·əˌbjäi'ə*]. U.d. 1487 (Hd Db 1549–57) Blaborig; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Bladeborg; 1552 EGøyes Jb 50, 332, 446) Blaaborrig / Bladeborig / Bladborig; Mandt 1610 Blaberig; PrI 1638 Blaborg; MB 1683 Blaabierig gaard; M 1688 Blaaberg; VSKOrig Blaarbierg; M 1844 Bladberg; Gst 1873 og 81 Bladbjerg; Gst, Trap, PA 1966 Bladbjerg. – Som ved Blåbjerg i Hygum s., Vandfuld h. (p. 119) kan forleddet ud fra skriveformerne ligesåvel tolkes som adj. *blå* og subst. *blad*; men udtalen støtter sidstnævnte tolkning. Se indl. om efterleddet *borg* eller *bjerg*.

Blæsbjerg, gde [Aa 1917 *bleˑsbjɜɾə*; Eller 1969 *ˈsduˑə-*, *ˈleɭə ˈblæˑsbjäi'ə*]. 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 380) Bleszberig marck; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Blesbierg; 15/10 1504 Blessberrigh; 24/6 1506 (1552 EGøyesJb 379) Blesberg; 10/2 1509 Blessberg; 1/2 1510 Bledisbierrigh; 1/2 1510 Blædisbieregh; Udat. (1519 ÆDA V 55) Blessbierigh; Udat. (1524 ÆDA IV 415) Blessbergh; 20/12 1515 (1552 EGøyesJb 385) Blesbierg; 1552, EGøyesJb 332, 446 Bleszbierge Hoffuitgaardtt, Blesbierg; KancBrevb 11/6 1577 Blosbjerg; Mandt 1610 bleßberig; M 1688 Blesbierg; VSKOrig Blæsbierggde; M 1844 Blæstberg; Gst 1873 og 82, Gst, PA 1966 L-, St-Blæsbjerg. – Forleddet er vb. *blæse*, jfr. Blæsbjerg, N. Nissum s., Skodborg h. p. 25. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Bramskov, gd [Aa 1917 *bɒamˑsg0*; Eller 1969 *ˈbɒamˑˌsgåw*]. Jb 1597 Bramschow; Jb 1599 bramskoff; VSKOrig Bramskov huuse; M 1844 Braneskovhuus; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Bramskov. – Navnet sammenstilles af Skautrup i Hardsyssels Aarbog 1929 p. 157 ff. med vestjyske navne som Bramhøj og Bramkær, hvis forled tolkes som plantenavnet *bram*, der indgår i vestjy. brambær ‚brombær' eller – iflg. Skautrup – kan være en ældre betegnelse på planten gyvel (jfr. ODP under Rubus fruticosus). En anden mulighed er mandsn. glda.

Bram (DgP), som antages at indgå i det lollandske Bramsløkke (DS XI 150) og, fakultativt, i Brammark på Rømø (DS V 349), samt i flere torpnavne (jfr. DS XIV 114 f.).

Brusen, gde [Aa 1917 *bʀuˈsən*]. 5/5 1537 (1552 EGøyesJb 389) Brussenn; KronSk 3/1 1547 Brus; Mandt 1610 Brusßen; PrI 1638 Brusen; M 1688 Brußen; VSKOrig Bruusengde; M 1844 Bruusen Gaarde; Gst 1873 og 81 Brusen Gde; Trap[4] Brusen; Gst Brusen Gde; PA 1966 Brusen, L-, N-, St-, S-, V-Brusen. – Navnet indeholder antagelig en n-afledning til roden i verbet *bruse*. Dette vb. og afledninger dertil indgår i flere vandløbsnavne (DSÅ I 236 ff.). Nærved bebyggelsen løber en i nutiden ubetydelig bæk.

Brændgård, gd. 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 380) Brenndegaards marck; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Skougord, som øde ligger oc nu kaldis Brendgaard; 1552, EGøyesJb 446 Brendgaard. – Forleddet er antagelig præt.partc. af vb. *brænde*. Trods bemærkningen i 1517 om at Brændgård er identisk med Skovgård (p. 164), opregner EGøyesJb 1552 dem som to forskellige gårde.

Bækmark, forsv. gd. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Beckmarck.

Elkær, gde [Aa 1917 *æl'kjæ*]. 9/12 1444 Ælkær; KronSk 3/1 1547 Elkier; Mandt 1610 Elkier; M 1688 Ellkier; VSKOrig Elkier; M 1844 Eskier; Gst 1873 og 82 Elkjær Gd, Elkjær Hs; Trap[4] Elkær; Gst Elkjær, Ll Elkjær; PA 1966 L-, St-Elkær. – Af trænavnet *el*; se indl. om *kær*.

Gammelby, bebygg [Aa 1917 *gaməlby*]. 2/1 1470 Gammelby; 3/11 1573 Gammelby Gaard; Jb 1597, Mandt 1610 Gamelbye; M 1688 Gammelbye; VSKOrig Lille-, Store Gammelbye; M 1844 Lille Gammelbye, Store Gammelbyegaard; Gst 1873 og 81 L-, St Gammelby; Trap[4] Gammelby; PA 1966 L-Gammelby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Glejbjerg, gd [Eller 1969 *ˈglæj·ˌbjäi'ə*]. 1552, EGøyesJb 332 Glebierig; PrI 1638 Gleborg; MB 1683 (hér?) Kleyberghuuß, M 1688 (hér?) Kleybierg; VSKOrig Gleiberg; Gst Glejbjerg. – Forledet kan være fuglenavnet jy. *glæde* ‚glente' (Feilb.). En anden mulighed er subst. *glæde*, glda. glæthi, i så fald rimeligvis anvendt i en oprindeligere, materiel betydning svarende til den oprindelige betydning af adj. glad, hvoraf det er afledt: ‚blank, lys, klar, skinnende'; jfr. at glæde i thybomålet kan anvendes i betydningen ‚blankhed' (i udtrykket „[havet / fjorden] stod i glæde", dvs. lå spejlblankt; Feilb. under 1.glej). I usammensat form findes dette ord anvendt som sø- og vandløbsnavn (DSÅ II 244). Anvendt som forled i et højdenavn indgår det i betydningsfelt med højde-forled som Blak-, Skin- og Lys-.

Gumphul, forsv. gd. U.d. 1487 (HdDb 1549–57) Gumphuole; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Gumphollj; 1552, EGøyesJb 446 Gumpholle. – Forleddet er formentlig subst. *gump* ‚bagdelen af en høne, and ell. gås' (Feilb.); efterleddet et subst. glda. *hul / hol* ‚hul' ell. subst. *hule* ‚lavning'. Jfr. det skånske sønavn, Gumpedamm (DSÅ II 294).

Hattens, gde [Aa 1917 *haˈdns*; Eller 1969 *haˈtəns*]. KronSk 3/1 1547 Hertugens Nardus; KancReg 3/1 1547 Hertugens Nardns; Mandt 1610 Harttens; VibLandstSkPanteb. 6/12 1625 p. 29 Hertens; PrI 1638 Hartons; Jb 1648 Horttens; KronSk 26/8 1665 Hortenes; M 1688 Haltens; KronSk 28/10 1720 Hiortenes; VSKOrig Hattensgde; M 1844 Hattensgaarde, Hattenshuus; Gst 1873 og 81 Hattens Gde; Trap[4], Gst Hattens; PA 1966 L-, N-, S-, Ø-Hattens. – De to ældste, indbyrdes afhængige, skriveformer må betragtes som forskrevne. Forleddet kunne være adj. *hård*, glda. harth, men også subst. glda. **hargh*,

oldisl. hǫrgr, m. ‚stendynge, hob af sammenlagte sten' (Fritzner), sv. dial. harg ‚stenhøj, stenfyldt plads' (Rietz). Formelt muligt er også de fra ty. indlånte mandsn. Hartwik og Hartung; førstnævnte er ret udbredt, også uden for Sønderjylland, sidstnævnte, som kun er overleveret én gang (fra Vestervig i Thy), antages i DS VII 251 at indgå i Hartensløkke på Als. I forbindelse med de to førstnævnte forledsmuligheder er et efterled *tun* ‚indhegning' en formel mulighed; men da det på dansk område synes begrænset til nogle få østjyske navne af formentlig høj alder må man nære stor betænkelighed ved at indtolke det i et relativt sent overleveret vestjysk gårdnavn; dette gælder også de østslesvigske naturnavne Hartensholt og Nortensløkke, som i DS VI 197, 200 formodes at være sammensat med tun. Dersom der bag den tilsyneladende forskrevne form ligger et fejllæst forlæg med bl.a. bogstavfølgen -ugn- kan der være tale om subst. *ovn* ell. *vogn* (jy. [*uw'n*]). Det er ganske uvist hvorledes navnets finale -s skal tolkes.

Hede, forsv. gd. KronSk 3/1 1547 i Hede; 1552, EGøyesJb 332 Heede.

Hessel, gde [Aa 1917 *he'sl*]. KancReg 3/1 1547 Hessel; KronSk 3/1 1547 Helsel; PrI 1638 Hissel; M 1688 Heßel; VSKOrig Hessel; Gst 1873 og 81 Hesel; Trap⁴ Hessel; Gst Hessel, L Hessel; PA 1966 Gl- og L-Hessel. – Forleddet er trænavnet *hessel* ‚hassel' eller subst. glda. *hæsli* ‚hasselbevoksning'.

Hindkær, gde og hse [Aa 1917 *heŋ'ḳɜr*]. 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380), 1552, EGøyesJb 332, 446, PrI 1638, Jb 1648, M 1688 Hindkier; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 81 Hindkiær Gaarde; Trap⁴ Hindkær; Gst Hindkjær Gde; PA 1962 V- og Ø-Hindkær. – Forleddet er dyrenavnet *hind*. Se indl. om efterleddet kær.

?Hjalte, forsv. gd. 21/3 1498 Hialthæ. – I navnet indgår muligvis subst. hjald ‚stillads'.

Hornshøj, bebygg. [Aa 1917 *hʊ'əsi / hʊgwəṛsi*]. KancReg 3/1 1547 Hornshyf; VibLandstSkPanteb 18/6 1633 p. 189 Huornshøff; Jb 1648 Hiorßhyff; Mandt 1610 Huornshyff; PrI 1638, M 1688, VSKOrig Hornshøy; M 1844 Hornshøjgaarde; Gst 1873 og 82, Trap⁴, Gst Hornshøj; PA 1962 L-, S-, V-, Ø-Hornshøj. – Subst. *horn* og *høj*, se indl.

Kalsgård, gd [Aa 1917 *kalsg0ṛ*]. M 1844, Gst 1873 og 81, Trap⁴, Gst Kalsgaard; PA 1962 Kalsgård. – Forleddet er antagelig tilnavnet *Kalv*.

Kassenbjerg, forsv. gd. 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 380) Kassenbergis marck; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Kassenbierg gaardsted; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Kassenberg eyge; KancReg 14/11 1549 Kassenbierig Eje; 1552, EGøyesJb 446 Kassenbjerg. – Navnet forekommer endnu i MB 1683 som navn på en mark sønden for Blæsbjerg: Kaßenborg / Koßenborre / Kaßenborer, og på MK 1796 (1816): Vester og Øster Kasbjerg. Forleddet kan være subst. jy. *kassen / kassing* ‚kokasser' (specielt om tørrede kokasser, anvendt som brændsel; Feilb.). Forleddet kunne dog også være et oprindeligt *Karse-eng, indeholdende plantenavnet karse; jfr. f.eks. med Kassemose, Vinderød s., Strø h., Frederiksborg a. (1320 (1528) Karsemose; DS II 92) og Kasbæk, Lolland (Jb ca. 1610 i Karsebecke; DS XI 84). Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Kirkested, gde [Eller 1969 *ä ˈkjäi'gˌsdæj*]. VSKOrig Kirke Stæderne; M 1844 Kirkestedgaarde; Guide 1881 Kirkesteder; Gst Kirkested.

Kobberup, gd og hse [Aa 1917 *kåvəṛəp*]. KronSk 3/1 1547 Koberop; Jb 1597 Koberup; Jb 1612 Kobberup; Jb 1648 Kaaberup; M 1688 Kabberup; VSKOrig, M 1844 Kaaberupgaarde; Gst 1873 og 81 Kovrup; Trap⁴, Gst, PA 1966

Kobberup. – Navnet sammenstilles i DS IX 80 med sognenavnet Kobberup, Fjends h., Viborg a., hvis forled tolkes som et ikke ellers overleveret mandsn. glda. *Kubbi / Kobbi. Samme mandsn. forudsættes i nogle norske gårdnavne (O. Rygh, Gamle Personnavne i norske Stedsnavne p. 163); men heller ikke i vestnordisk er *Kubbi / Kobbi overleveret, bortset fra at det én gang forekommer som tilnavn i et fingeret personnavn (LindBin sp. 208). Jfr. indl. under *torp*.

Kovind, gd [Aa 1917 *kåʁ.n̥*; Eller 1969 *kåwin̥*]. KronSk 3/1 1547 Kovendt; Mandt 1610 (her?) Koen; VibLandstSkPanteb. 18/2 1633 p. 189 (her?) Roffuintz; PrI 1638 Koind; MB 1683 Koufen / Kofven; M 1688 Koven; VSKOrig Kouind; M 1844 Kouen; Gst 1873 og 81 Koven Gd, Koven Hs; Trap[4] Koven (Kovind); Gst Kouind, Ll Kouind; PA 1966 L-Kouind. – Forleddet er formentlig subst. jy. *kove* ‚udskud (i bygning)'; en ældre betydning er ‚et lille skur til får o.lgn.' (Kalkar efter Moth); en tilsvarende betydning har ordet i fynsk: ‚en liden Hytte, en Bod, et Skuur' (Molbech). Det er identisk med oldisl. kofi, m. ‚Kammer, lidet Rum eller Værelse i eller ved en Bygning' (Fritzner); en specialbetydning ‚langdysse' kendes fra Thy (Feilb.); jfr. ODS. I usammensat form og som forled antages ordet at indgå i et par sønderjyske navne (DS III 119, IV 172, 173). Som forled indgår kove i den appellativiske sammensætning vestjy. koveende ‚gavl i husets lade' (Feilb. IV 276); fra Holstebro anfører Feilb. sammensætningen i betydningen ‚korngulvet ved enden af en lade', hvor der dog muligt foreligger sammenblanding med subst. kube (om en slags kornkasse). Selv om ingen lydlige grunde taler imod denne sammensætning kan der dog på grund af det indsnævrede betydningsindhold vanskeligt antages at indgå i Kovind. Formelt muligt er også en afledning med -und (Emil Olson p. 261 f., Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 213 f.).

Kovsgård, gd [Eller 1969 *ˈkåwsˌgåˈə*]. Jb 1599 kogsbøll; Jb 1607 Kagsgård; Jb 1612 Kogxgaard; PrI 1638 Koxboel; M 1688 Koufsboell; VSKOrig, M 1844 Kousgaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Kovsgaard; PA 1962 Kousgård. – Navnet kan sammenstilles med det hyppigt forekommende Kovstrup, hvis forled af Kr. Hald i DS IX 87 tolkes som gen. af tilnavnet glda. *Kokk* (DgP). Foran /s/ kan /kk/ forkortes og falde sammen med oprindeligt /q/; jfr. J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 94 (Kogsted, Kousted). Forleddet kan dog også være fuglenavnet *kok*, glda. kokk ‚hane'. Det oprindelige efterled synes at være *bol*, se indl.

Kærgård, gde [Aa 1917 *ḳjaˑrg0ṛ*]. KronSk 3/1 1547, Mandt 1610, M 1688, VSKOrig, M 1844 Kiergaard; Gst 1873 og 82 Kjærgaard, V Kjærgaard; Trap[4] Kærgaarde; Gst V-, Ø Kjærgaard; PA 1966 V- og Ø-Kærgård.

Kålhave, gd [Eller 1969 *ˈkåˑlˌhawˑ*]. Jb 1597 Kalhaffwe; M 1844 Kaalhave; 1895, O. Nielsen, HjG p. 217 Kalvehave; Trap[4], Gst Kaalhave. – I MB 1683 findes marknavnet Neder-, Ofuer Kalhauf. Navnet indeholder snarere subst. kalvehave ‚indhegning for kalve' end kål-have, idet have i betydningen ‚plantning omkring huset' er af nyere dato (se P. Skautrup, Et Hardsysselmål I 44 og indl. under *have*).

Lysbjerg, gde [Eller 1969 *ˈlyˑsˌbjäɹ̈ˈə*]. M 1844 Lysberg; Gst 1873 og 81, Gst Lysbjerg Gd; PA 1966 V-, Ø-Lysbjerg. – Adj. ell. subst. *lys* og *bjerg*, se indl.

Løvringborg, gd [Aa 1917 *ləʁṛŋˈbɔrˈə*; Eller 1969 *ˈlöwʀeŋˌbɔɹ̈ˈə / ä ˈbɔɹ̈ˈə*]. M 1844 Løvenborg; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1962 Løvringborg. – Første stavelses vokal er svækket til [ə] på grund af efterledstrykket, og skrift-

formens ø kan være en tilnærmelsesvis gengivelse af dette [ə]. Forleddet er måske indbyggernavnet lovring (person fra Lover Syssel), som i Vestjylland også bruges om træsko- og træhandlende fra de østlige skovegne (Feilb.), og som desuden fungerer som tilnavn (DgP). Se indl. om efterleddet *borg*.

Majgårde, gde [Aa 1917 *måi̯·g0ɾ*]. 29/5 1476 Madgordh; 9/9 1495 Mayegard; 31/10 1500 Maygord; Udat. Kong Hans (1541, Rep 12602–04) Maygaardtt; udat. (1524 ÆDA IV 410) Maygard / Maygord; udat. (1524 ÆDA IV 407, 411, 412) Maygard; Jb 1597 Maaiigaard; Jb 1599 maaigaard; Jb 1608 Mayegaard; PrI 1638 Maygord; M 1688 Maygaard; VSKOrig Magaarde; M 1844 Maigaarde; Gst 1873 og 81 Madegaarde; Trap[4], Gst Majgaarde; PA 1966 Ny-, N-, S-, Ø-Majgård. – Forleddet er subst. *made*, se indl.

Mejrup, s., lb [Aa 1917 *mæi̯'ər·p*; Eller 1969 *mæj'ʀωb*]. Ca. 1325, RO 113 mæthorp; 16/9 1350 Mæthorp; 18/3 1441 Merup; 10/2 1509 Merwp; 10/2 1509 (1552 EGøyesJb 382) Merup sogenn; udat. (1524 ÆDA 406, 410, 416) Merup; KancReg 3/1 1547 Merup Sogn; KancBrevb 11/6 1577 Merup; KancBrevb 13/2 1584 Morup; LR (Riberhus) 1584 Meyrup Sogen; Jb 1597 Meirup Sogenn; Jb 1607 Merruop; Jb 1608 Merrup; Mandt 1610 Merup; M 1688 Meyerup; VSKOrig Meyerup K; M 1844 Meirup; Gst 1873 og 82 Mejrup K; Trap[4], Gst, PA 1966 Mejrup. – Iflg. Kr. Hald i NudaOrdb.[3] kan forleddet være glda. **mæ*, parallelform til glda. miō ‚smal' (jfr. vekselformerne sæ: siō ‚sø', snæ: sniō ‚sne'). Se indl. om efterleddet *torp*.

Mejrup Hede, bebygg. 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Merupheede; Kron Sk 3/1 1547 Merup Hede; MK 1796 (1816) Meirup Hede; PA 1966 Mejrup Hede.

Molgård, forsv. gd. KronSk 3/11 1547 Molgaard. – Forleddet kunne være subst. *muld*.

Moseby, gde og hse [Eller 1969 ˈ*sduˑə* –, ˈ*leɭə* ˈ*muˑəsby*]. U.d. 1487 (HdDb 1549–57) Moßeby; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Mossby, 1552 EGøyesJb 446 Moessby; PrI 1638 Mosby; MB 1683 lille moeßby, Moßby, Store Moeszby; M 1688 Lille Moßby, Store Mosby; VSKOrig Lille Moesbyegd, Store Moesbyegd; M 1844 Lille Moesbye, Store Moesbye; Gst 1873 og 81 Moseby Gde; Trap[4] Moseby; Gst Moseby Gde; PA 1966 Ny –, St-Mosby. – Forleddet er subst. *mose*. Se indl. om efterleddet *by*.

Munktoft, gde [Aa 1917 *moɳ(k)ˈtåʊt*; Eller 1969 *mωɳˈtåwt*]. U.d. 1487 (HdDb 1549–57) Muncktofft; 10/2 1509 Mwncktofft; 10/2 1509 (1552 EGøyes Jb 382) Muncktofft; 1552, EGøyesJb 332, 382, 446 Munck tofftte / Muncktofft / Muncktofft; PrI 1638 Muncktofft; KronSk 26/8 1665 Lille Munctoft; M 1688 Mongtoft, Store Montoft; VSKOrig Munktoftegde; M 1844 Lille –, Store Munktoft; Gst 1873 og 81 Munktoft Gde; Trap[4] Munktoft; Gst Munktoft; PA 1962 St-Munktoft. – Har formentlig haft tilknytning til munkene i Tvis Kloster; dok. 10/2 1509 omhandler at dette klosters abbed og konvent pantsætter gården. Se indl. om efterleddet *toft*.

Noes, gd [Aa 1917 *nʊəs / nʊgwəs*; uk. opt. *noˈs*; Eller 1969 *nuˈəs*]. KronSk 3/1 1547 Noes; PrI 1638 Nous; M 1844, Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Noes. – Navnet kan indeholde subst. glda. *nōs* ‚næse', en aflydsform til subst. næse, som i stednavne anvendes sammenlignende om fremspringende terrænformationer. Der kan i Noes sigtes på en fremspringende bakkeskrænt ved Savstrup Å, ved hvilken gården ligger. Samme ord, men med betydningen ‚næs', er olddansk *nōs som forudsættes i indbyggernavnet *nōʀiʀ, ‚næs-

boer' overleveret i gen.plur. nǭRa på Helnæsstenen og Flemløsestenen (runografisk: **nuRa**, DR. 190 og 192). Dette ord må nævnes som en alternativ mulighed i Noes, idet navnet da kunne sigte på det areal som begrænses af Storåen og Savstrup Å. Ord som betyder ‚næs', ‚odde' o.lgn. kan også anvendes om lokaliteter af denne art; jfr. DS III p. XLVI f. under næs.

Pilgård, forsv. gd. KronSk 3/1 1547 Pilgaard.

Savstrup, hse. Se under Borbjerg s., p. 170.

Sivegård, gd [Aa 1917 *sivig0r*]. Jb 1597 Siffwebeck; Jb 1599 Sibibeck; Jb 1608 Sybegard; KronSk 17/4 1661 Sybbegaard; M 1688 Syfurgaard eller Siver; VSKOrig Sivgaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Sivegaard; PA 1962 Sivegård. – Forleddet i dette oprindelige vandløbsnavn er plantenavnet *siv*, vestjy. [*siv·i*].

Skovby Hussted, forsv. hs. Udat. (1524 ÆDA IV 406) Skowby hwssted. – Et gårdnavn Skovby er ikke overleveret.

Skovbæk, gd [Aa 1917 *sg0ˈbæk*]. 1552, EGøyesJb 444 Skoubeck; PrI 1638 Skowbeck; M 1688 Skouffbeck; VSKOrig, Skovbek; M 1844, Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Skovbæk.

Skovgård, gde [Aa 1917 *sgåʊ.g0r, na·r ˈsgåʊg0r*]. U.d. 1487 (HdDb 1549–57) Skoffgaardt; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Skougord; 1552, EGøyesJb 446 Skougaard; Mandt 1610 Skougaarde; Jb 1618 schouffgaard; MB 1683 Nøre Skoufgaard; M 1688 Nørreschoufg; VSKOrig Skovgde; M 1844 Nørre Skovgaard; Gst 1873 og 81 Nre Skovgaard; Trap[4] Skovgaarde; Gst Nre Skovgaard; PA 1966 N-Skovgård. – Jfr. Brændgård p. 160.

Skovhus, gde [Eller 1969 ˈø·sdə –, *væsdə ˈsgåwhus*]. VSKOrig Skovhuus; M 1844 Skovhuuse; Gst 1873 og 81 Skovhus Gde; Gst, PA 1966 V-, Ø-Skovhus.

Stensgård, gd [Eller 1969 ˈ*sdiˈənsgɷ*]. PrI 1638 Steensboel; M 1688 Steensgaar; KronSk 28/10 1720, VSKOrig, M 1844 Steensgaard; PA 1966 Stensgård. – Forleddet er subst. *sten* ell. mandsn. *Sten*. Se indl. om det oprindelige efterled *bol*.

Tovstrup, gde [Aa 1917 *tåʊsdnəp*]. 22/5 1505 (1552 EGøyesJb 381) Toustrup; Udat. (1524 ÆDA IV 416) Twlstrup; KronSk 3/1 1547 i Tovestrup; Jb 1618 Thostrup; Jb 1648 Thoestrup; M 1688 Lille Tou(g)strup, Store Tougstrup; VSKOrig Lille –, Store Tovstrup; M 1844 Lille –, Store Toustrup; Gst 1873 og 81 Ll –, St Tovstrup; Trap[4] Tovstrup; Gst, PA 1966 L-, St-Tovstrup. – Navnet forekommer flere steder. Forleddet er iflg. DS IX 40 mandsn. glda. *Tōvi*, kvinden. *Tōva* eller mandsn. *Tōki*, med nyere s-genitiv, medens Kr. Hald (l.c.) tolker forleddet som et mandsn. glda. *Tōk (parallelform til Tōki), fordi sikre eksempler på sekundær s-genitiv er sjældne i torp-navne. Se indl. om efterleddet *torp*.

Trædholt, forsv. gd. M 1844 Trædholt. – Forleddet kan være subst. jy. *træde* ‚trætte, proces' eller det tilsvarende verbum og således betegne at lokalitetens ejerforhold har været omtvistet. Jfr. hos Feilberg sammensætningerne trædeager og trædeblok om markstykker hvorom der har været trætte, og navnet Trætteskoven i Landet s., Lollands Sønder-H. (DS XI 54). Se indl. om efterleddet *holt*.

2453. Borbjerg Sogn

Abildholt, gde og hse [Aa 1917 *aviḷhåḷt*]. VibLandstSkPanteb. 21/1 1635 p. 32 Abildholt; PrI 1638 Æbelholt; MB 1683 Awildholttgaard; M 1888 Abildholt;

DAtl Abbilholt; VSKOrig Abildholt; M 1844 Abildholtgaarde; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Abildholt. – Forleddet er trænavnet *abild* ‚æbletræ'. Se indl. om efterleddet *holt*.

Bangs Hussted, forsv. hs. Jb 1597 Bangs Husted; KronSk 17/4 1661 Bangs Hussted. – Forleddet er slægtsnavnet Bang; se indl. om efterleddet *hussted*.

Bisgård, gde og hse [Aa 1917 *besg0ṛ*; Eller 1969 *ˈbesˌgoˑə*]. 14/7 1482 Bisgardh; PrI 1638 Bisgaard; M 1688 Biskegaard; VSKOrig Bisgaarde; M 1844 Bisgaardene; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Bisgaarde; PA 1966 V-, Ø-Bisgård. – Forleddet er subst. *bisp*. I et tingsvidne af 19/3 1422 omtales gods som biskop Crestiern i Ribe har i værge i Borbjerg sogn (HarsDipl p. 23, O. Nielsen HjG p. 160).

Borbjerg, s, lb [Aa 1917 *boˑṛbjɜṛə*; Eller 1969 *ˈboˑɹˌbjäɹ̈ˈə*]. Ca. 1325, RO 113 borthbiergh; 21/4 1378 Borthbiergh; 21/8 1400 Borberich; 1385–1411 (ca. 1450 AdelBrevk p. 17) Borthebiergh soghen; 10/3 1418 Borbiergh; 1418 (1553 ÆDA V 349) Bordberg; 12/3 1422 (LDipl) Borthbyergh; 18/3 1441 Bordberg; 1/9 1443 Bordberræ / Bordberigh; 9/12 1444 Borberig; 21/3 1461 Bordberg sogn; 19/5 1464 Bordberigh; 2/1 1470 Bordebergh; 20/4 1477 Bordberigh; 10/2 1479 Bordbereg S.; 28/6 1480, 14/7 1482, dag? 1483 Bordberigh; dag? 1483 Bordhæberig By; dag? 1483 ... berigh; 17/3 1485 (?) Bordbere; 29/8 1486 Bordbiergh soghen; 1486 (1558 ÆDA II 5) Bordbierg; 1487 (1558 ÆDA II 5) Bordbiergh; 6/5 1493 Bordbergh; 24/3 1495 [2 dok.] (1552 EGøyesJb 381) Bardberg, Bardbierg sogenn; 15/9 1496 Bordberg soghen; 2/8 1497 (1531) Bordberg; 2/8 1497 (1531) Bordbergh; 21/12 1500 (HofmFund) Borberg=Sogn; 19/4 1503 (1552 EGøyesJb 381) Bardbierg sogen; 14/3 1510 (HofmFund) Bordbierig; 1510 (1599 ÆDA III 161) Borbiergbye; u.d. 1511 (HarsProvstisReg) Borbiere kircke; udat. (1524 ÆDA IV 412) Borberg; udat. (1553 ÆDA V 413) Bordberg by; KancReg 3/1 1547 Boerbierg S; 1552, EGøyesJb 492 Borlum sogen; KancBrevb 4/12 1573 Boedbierg; KancBrevb 2/7 1579 Bobierg; LR (Riberhus) 1584 Baardbierig Sogen; Jb 1597 Bordbierg Sogenn Och byæ; M 1688 Boerberg; VSKOrig, M 1844 Borbierg; Gst 1873 og 81, Gst, PA 1966 Borbjerg. – Forleddet er subst. glda. *borth* ‚rand, kant' (Kr. Hald i NudaOrdb.), hér sigtende på det højtliggende terræns bratte afgrænsning mod det lave eng- og søområde som ligger tæt øst for kirken og danner herredsgrænse. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Borbjerggård, gde og hse [Eller 1969 *bωɹ̈bjäɹ̈əˈgoˈɹ̈*]. KronSk 12/8 1585 Baarbierggaard; Jb 1618 Borbieriggaard; KronSk 27/3 1646 Borrebieriggaard; Guide 1895 Borbjerg Gd; Gst Borbjerg Gd, L Borbjerggaard; PA 1966 L-, St-Borbjerggård.

Borbjerg Mølle, vandml. 1418 (1553 ÆDA V 349) Bordberg mølle; 8/2 1438 Burbergh møllæ; 18/3 1441 Bordberg Mølle; 11/4 1444 Borberg mølle; 9/12 1444 Borberig møllæ; 23/3 1446 Bordhbergh m.; Jb (Silkeborg) 1586 widt bierbiering Mølle; VSKOrig Borbierg mølle; M 1844 Borbierg Mølle; Gst 1873 og 81, Gst Borbjerg Vml.

Brandbjerg, forsv. hs. VSKOrig Brantbierg; M 1844 Brandbierg. – Forleddet er enten subst. *brand* ‚afbrændt område' ell. adj. *brant*, en ikke-assimileret parallelform til brat. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Brunbjerg, gde og hse [Aa 1917 *bʀ0ʊnbjɜṛə*; Eller 1969 *ˈbʀownˌbjäɹ̈ˈə ˈhuˑs*]. VSKOrig Brunbierg; M 1844 Brunnbierrehuse; Gst 1873 og 81 Brunbjerg Hse; Trap[4] Brunbjærg Huse; Gst Brunbjerg Hse; PA 1966 Brunbjerg, L-Brunbjerg. – Forleddet er adj. *brun*. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Brødbæk, gde og hse [Aa 1917 *bʁøɐ̯·bɜk*; Eller 1969 ˈ*åwə* –, ˈ*næjə* ˈ*bʁöˌibæg*]. 1385–1411 (o. 1450 AdelBrevk p. 17) Brodebekgordt; 21/3 1461 Bradbek; 20/4 1477 Brodbek; 10/2 1479 Brødbek; 14/7 1482, 29/8 1486, Mandt 1610 Brødbeck; MB 1683 Brødbeck, Brødbeck Mølle; M 1688 Brødbeck Mølle; VSKOrig Brødbækgde; M 1844 Brødbekgaarde; Gst 1873 og 81 Over –, Neder Brødbæk; Trap[4] Brødbæk; Gst, PA 1966 Neder-, Over-, V-Brødbæk. – Forleddet er subst. glda. *braadhe*, oldisl. broti, m. Dette ord, som indgår i talrige skandinaviske stednavne, anvendes dels i betydningen ‚dynge af fældede træer i skov, barrikade af fældede træer, forhugning' (Marius Kristensen i DSt 1931 p. 169), dels om ‚et opbrudt stykke Land, særligt om et saadant, hvor de borttagne Træer og Buske dynges sammen og saa brændes for med Asken at gjøde Jorden' (NG, Indl. p. 45). I denne sidste betydning er det antagelig anvendt i flertallet af navnene; førstnævnte betydning foreligger formodentlig i et navn som Brådeborg på Als (DS VII 52). Muligt har det også kunnet betegne opbrudt hede (Sv. Aakjær i De danske Heder I 350), jfr. jy. brødejord ‚den mark der er under brud, brydes op til korn' (Feilb. med belæg fra Mors og Thy). Se også J. Kousgård Sørensen DSÅ I 250 (Brådebæk).

Bukdal, gd [Aa 1917 *bo'(g)dəl*; Eller 1969 ˈ*boᵘ'gˌda'l*]. 8/2 1438 Bukkædall; KronSk 3/1 1547 Bichdal; Mandt 1610 Buckdall; M 1688 Buchdahl; VSKOrig Bukdal; M 1844 Buchdal; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Bukdal. – Forleddet er antagelig plur. af dyrenavnet *buk*.

Bøgild, gde [Aa 1917 *bøqiḷ*; Eller 1969 ˈ*øsdə* ˈ*böqiḷ*]. 28/4 1486 Bøgyldh; KronSk 3/1 1547 Bygeldt; Mandt 1610 Bøgild; MB 1683 Bøgel / Bøgild; MB 1683 Bogel / Bøgild; M 1688 Bøgild; VSKOrig Bøgild Gde; M 1844 Bøgild Bye; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Bøgild; PA 1966 N-, S-, V-, Ø-Bøgild. – Navnet kan ligesom gårdnavnet Bøgild i Torning s., Lysgård h., Viborg a. (DS IX 200) være en -aldi-afledning af trænavnet *bøg*; jfr. Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 216.

Dalgård, gd [Aa *dal.g0ɐ̯*]. FrIReg u.d. 1528 Dallgaardts Hussted; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Dalgaard; PA 1966 Dalgård. – Der er muligvis ikke topografisk sammenhæng mellem det nuværende og det ældre navn.

Damgård, gd [Aa 1917 *damˑg0ɐ̯*]. 21/3 1483 (1856) Damgordh; 1541 (1599 ÆDA III 160) Damsgaardtzs marck; 1552, EGøyesJb 492 Damgaard; Mandt 1610, M 1688, VSKOrig Damgaard; M 1844 Damgaard, Nordre-, Sønder Damgaard; Gst 1873 og 81 Nr –, S Damgaard; Trap[4] Damgde; Gst Nr –, S Damgaard.

Fleng, gde og hse [Aa 1917 *flæŋ*'; Eller 1969 *flæŋ*']. Jb 1648 Flengbye; MB 1683 Nørre –, Synder Flæng; M 1688 Nørrefleng, Sønderfleng; VSKOrig Flenggde; M 1844 Nørre –, Sønder Fleng; Gst 1873 og 81 Fleng Gde; Trap[4], Gst Fleng; PA 1966 N-Fleng. – På grund af udtalen med stød kan subst. flænge, som antages at indgå i et par sdjy. navne (DS IV 437, VII 69) ikke komme i betragtning. Navnet kunne være et oprindeligt *Flæde-eng, af plantenavnet *flæde*, Iris, som er almindeligt i bl.a. sjællandske marknavne (ODP I sp. 768); men den jyske form af plantenavnet synes at være flæge (Feilb.), jfr. dog navnet Flæmose, Hoptrup s., Haderslev h. (DS IV 69). Snarere foreligger måske et oprindeligt *Flēn-eng. Subst. glda. *flēn*, oldisl. fleinn, m. og det tilsvarende adj. glda. flēn indgår i flere skandinaviske stednavne; men da de pågældende ord, skønt etymologisk beslægtede (Falk-Torp, EtymWb.), fremtræder i ret forskellige betydninger, er en præcis tolkning af de navneled

hvori de forekommer ikke mulig. Det flere gange forekommende norske elvnavn Flena tolkes som et oprindeligt *Fleina, som muligt hører sammen med subst. no. flein, ‚Vaaben med Hage, Pil' (NE p. 52), medens Palmér, ANF 52 (1936), p. 49 i det skånske sognenavn Fleninge, Lugude h., ser adj. flen i en betydning som forekommer i sv. dial. og no.: ‚bar, nøgen, blottet' (jfr. Hellq. EO under Flen). Af dette adj. eller af et tilsvarende subst., svarende til no. flein ‚bar plet' tolkes det fynske landsbynavn Fleninge (DS XIII 87). Et fynsk og skånsk Flensbæk og ånavnet Flensä, som danner forled i købstadnavnet Flensborg, indeholder antagelig subst. flen i betydningen ‚spids, gren (på gaffel, greb)'; se DSÅ II 111. I Fleng kunne flen i betydningen ‚gren' sigte på et nærværende vandløb (eller dettes mindre tilløb).

Foldergård, forsv. gd. Udat. (1553 ÆDA V 413) Follergardt. – Forleddet er af uvis oprindelse.

Gren, forsv. gd. MB 1683 Green. – Endnu I 1929 nævner e Grejn Eng (under Borbjerg Vandmølle). Navnet indeholder antagelig subst. *gren* anvendt som vandløbsterm. Jfr. Gren i Arnborg s., Hammerum h.

Hajslund, gde og hse [Aa 1917 *haj.slɔŋ*; Eller 1969 *'hajs|luŋ'*]. 8/2 1438 Hasællwn; 24/3 1495 (1552 EGøyesJb 381) Hasselund; 19/4 1503 (1552 EGøyes Jb 381) Hasselundgaard; 1552, EGøyesJb 335, 381, 446 Hasselund; Mandt 1610 Haiißlund; M 1688 Hayslund; VSKOrig Hayslundgd; M 1844 Haislund; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Hajslund; PA 1966 L-, St-Hajslund. – Forleddet er trænavnet *hassel.* Se indl. om efterleddet *lund.*

Hedegårde, gde [Aa 1917 *hj.ægɔr̥*]. 21/3 1483 (1856) Hedegordh; 1541 (24/5 1599 ÆDA III 160) Hiedegaardtzs marck; 3/1 1547 (hér?) Bol i Hede; 1552, EGøyesJb 492 Hede gaardtt; Jb 1597 Hiegaard; M 1688 Hedegaard, Lillehedegaard, Store Hedegaard; VSKOrig Lille –, Store Heedegd; M 1844 Heedegaardene; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Hedegaarde; PA 1966 L-, St-Hedegård.

Hessel, gde [Aa 1917 *he'sl*; Eller 1969 *'leɭə* –, *'sdu·ə 'he'səl*]. VJb 1231 (1200-t), 28/12 1259, RO 63 hæslæ; 29/12 1259 Hæslæ; 14/7 1482, dag? 1483 Hesel; KronSk 3/1 1547 Hessel Mølle; Jb 1597 Lile hißell; Jb 1599 lild heßell; PrI 1638 Stuerhessel; KronSk 17/4 1661 Lild Hessel; M 1688 Lille –, Store Heßel; VSKOrig Lille Hesselgd, Store Hessel; M 1844 Store –, Lille Hessel; Gst 1873 og 81 Storehessel, Lillehessel; Trap[4] Hessel; Gst, PA 1966 L-, St-Sdr Hessel. – Navnet indeholder plur. af trænavnet *hessel* eller det heraf dannede kollektiv glda. *hæsli* ‚bevoksning med hessel'.

Hesselå, gd [Aa 1917 *hesl'o'*]. 15/9 1496 Hesælaa; Jb 1599 Heßellaa kyndis Eie; KronSk 17/4 1661 Heselaae; M 1688 Heßelaae; VSKOrig Heselaae; M 1844 Hesselaae; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Hesselaa; PA 1966 Hesselå. – Ældre navn på Savstrup Å (p. 214). Forleddet er ovenstående Hessel.

?Hiedsimel, forsv. gd?. Ribe Domkapitels Jb 1580, O. Nielsen HjG p. 179 Hiedsimel. – Et *Hede-simmel kunne måske sammenholdes med Semelvig, p. 214.

Hjernes Hussted, forsv. hs. FrIReg u.d. 1528 Hierniss Hussted. – Forleddet kunne være mandsn. glda. *Hiarni* (DgP). Se indl. om efterleddet *hussted.*

Hogager, lb [Aa 1917 *hoaʁəɾ*; I 1927 (ældre udtale) *håwaw'ər*; Eller 1969 *'ho·q|aw'ə* / *'ho·q|aqə*]. 15/9 1496 Hogagher; u.d. 1496 (1572) Hogager; u.d. 1506 (RigFb. 1545–52) (hér?) Hoo; dag? 1508 (RigDb 1560) Hogager; udat. (1524 ÆDA IV 406, 409) Hogagger; 1560 (o. 1600 ÆDA III 249) Hoager; PrI 1638 Høgager; M 1688 Haagager Bye; VSKOrig Hogager; M 1844 Hoager Bye; Gst 1873 og 81 Hogager; Trap[4] Hoager (Hogager); Gst Hogager;

PA 1962 Hoager (Hogager); PA 1966 Hogager (Hoager). – Forleddet er muligvis subst. *hug*, glda. hugg / hogg i betydningen ‚indsnit, skår' (Feilb.). Men da den moderne udtale vanskeligt kan forenes med denne tolkning, og da de ældre skriveformer ikke er entydige kunne som en anden mulighed foreslås subst. glda. *hō* ‚(svine)trug'. Dette ord indgår sandsynligvis i flere stednavne: købstadnavnet Hobro, sognenavnet Ho på Fanø, landsbynavnet Hoby på Lolland; se iøvrigt om ordets forekomst DS XI 32 f.; jfr. DS XVI 97 (Hovby). Se indl. om efterleddet *ager*.

Holmgård, gd [Aa 1917 *hɔl.mg Or/ hOlmgOr*]. 14/7 1482 Hollemgardh; 4/8 1496 Holmgard; 2/8 1497 (1531) Hollegordt / Hollemgordt; 21/12 1500 (HoffmFund.) Lille-Holmgaard; PrI 1638 Holmgaard; VSKOrig Præstegd; Gst 1873 og 81 Borbjerg Holmgaard; Gst Borbjerg Holmgaard Præstegaard. – Se indl. om forleddet *holm*.

Hvam, gde og hse [Aa 1917 hwam·; Eller 1969 *ˈnö·ə* –, *ˈsøŋə ˈhwam·*]. VJb 1231 (1200-t), hwammæ; 29/12 1259 Hwamæ; påskrift på samme dokument Waamæ; 11/9 1417 (Terpager) Huarnis; 14/7 1482 Hwaam; 14/7 1482 Sønderhwame; 31/10 1500 Hwamme; 21/12 1500 (HoffmFund.) Nør-Hvamme; u.d. 1511 (HarsProvstisReg) Huam; KronSk 3/1 1547 Hvamme; Jb 1608 Huambgaard; PrI 1638 Huam; M 1688 Nørrehuam, Sønderhuam, Huambgaard; VSKOrig Hvamgd, Nørre –, Sønder Hvam; M 1844, Gst 1873 og 81 Nørre –, Sønder Hvam; Trap[4] Hvamgde; Gst Nr –, S Hvam, Hvam Gde; PA 1966 N-, S-, V-, Ø-Hvam. – Navnet som forekommer flere steder (se DS IX med henvisninger, Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 205), indeholder plur. ell. dat.singformen af subst. glda. **hvam*, svarende til oldisl. hvammr, m. ‚lille dal'.

?Høllebjerg, forsv. gd?. FrIReg u.d. 1528 Høllebierig. – Hvis der ikke foreligger fejl for nedennævnte Øllebjerg (som nævnes i samme kilde) kunne forleddet være plur. af subst. *høl* ‚hul'. Det betegner næsten altid hul i vandløb, men synes dog også at kunne anvendes om huller på land (jfr. ODS).

Kjeldsmark, gde og hse [Aa 1917 *kjælsmark*; Skautrup 1927 *kjælsmark*; Eller 1969 *ˈkjælsˌmaɹk*]. U.d. 1481 (RigForfb. 1536–43, Rep. 4949–50) Kielsmarch / Kieldzmarch; 1568 (o. 1600 ÆDA III 250) offuer –, neder Kielszmarck; 1576 (o. 1600 ÆDA III 249) Kilsmarchs skouff; Jb 1618 Neder-, Offuer Kielsmarch; PrI 1638 Keilsmarck; Jb 1648 Offuer Kieldtzmarck; M 1688 Offuerkielsmarck, Nederkielsmarck; VSKOrig over –, neder Kielsmark; M 1844 Over – og Neder samt Lille-Kielsmark; Gst 1873 og 81 Neder –, Over Kjeldsmark; Trap[4] Keldsmark; Gst Neder –, Over Kjeldsmark; PA 1962 Keldsmark. – Forleddet tolkes af O. Nielsen, HjG p. 163 f. som subst. *kil*, som i stednavne kan anvendes om en smal vig (jfr. navnet Kilen p. 213). De ældre skriftformer er tvetydige, og den nutidige udtale taler imod denne tolkning. Forleddet er snarest mandsn. *Keld*. Se indl. om efterleddet *mark*.

Kviesgård, gd [Aa 1917 *kwi.sgOr*; Eller 1969 *ˈkwi·sˌgoɹ*]. KronSk 12/8 1585, Jb 1618, KronSk 27/3 1618 Qvesgaard; KronSk 27/3 1646 Qvisgaard; MB 1683 Quegsgaard; M 1688 Quiisgaard; VSKOrig Qviisgd; M 1844 Quisgaard; Gst 1873 og 81 Kvisgaard; Gst 1: 40.000 1873 og 81, Trap[4] Kviesgaard; Gst Kvisgaard; PA 1962 Kviesgård. – Forleddet er antagelig slægtsnavnet *Kvie*; jfr. Kviesgård i Fabjerg s., Skodborg h. (p. 84).

Kyllinghus, gd [Eller 1969 *kywleŋˈhugws*]. VSKOrig, M 1844 Kyllinghuus; Gst 1873 og 81 Kyllinghus; 1895, O. Nielsen HjG p. 161 Kyllinglund; Gst Kyllinghus. – Navnet er antagelig dannet til et marknavn. På MK 1793 (1816) nævnes Kylling Eng øst for gården.

Kyndeseje, forsv. gd?. 15/9 1496 Kyndiseye. – Betegnelse på Kyndeslægtens ejendom i Hjerm og Ginding herreder. Se O. Nielsen, HjG p. 173 ff.; jfr. efterfølgende Kyndestoft.

Kyndestoft, gd [Eller 1969 *kønjsˈtåwt*]. Jb 1597 Kiøndis tofft; Jb 1608 Kyndes thofft; KronSk 17/4 1661 Kyndistoft; MB 1683 Kinderstofft, Kyndistofft Boelett; M 1688 Kyndtoft; VSKOrig Kinderstofte; M 1844, Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Kyndestoft. – Forleddet er slægtsnavnet *Kynde*, dannet af adj. kyndig. Jfr. ovennævnte Kyndeseje.

Libjerggren, gd [Aa 1917 *gnæjˑn*; Eller 1969 *ˈlibjäɹˌgnɛjˈn / ä gnɛjˑn*]. Jb 1597 Libergrene; Jb 1599 Liber grenne; Jb 1612 libbergrenne; KronSk 17/4 1661 Lieber Greene; VSKOrig, M 1844 Libergreen; Gst 1873 og 81, Gst, Trap Libjerggren; PA 1966 Libergren. – Forleddet er sammensat af subst. *li*, glda. lïth, oldisl. hlíð, f. ‚skrånende side af bakke' og *bjerg* (jfr. indl.). Efterleddet er plur. af subst. *gren*. Gården ligger ved skråningen til Møllesø-dalen, i hvis bund der er et forgrenet vandløb, hvortil efterleddet kan sigte. Se under Gren ovenfor.

Munksgård, gd [Aa 1917 *moŋsgɔ̊r*]. 1486 (1558 ÆDA II 5) Muncks gaard; KronSk 12/8 1585 Muncksgaard; Mandt 1610 Munckegrd; KronSk 27/3 1646 Munckegaard; M 1688 Munkegaard; VSKOrig Munkesgd; M 1844 Munkgaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Munksgaard. – Forleddet er antagelig slægtsnavnet Munk; en Jes Munk nævnes i sognet 1485 (Trap IX 262).

Naldtoft, gd [Eller 1969 *nalˈtåwt*]. MB 1683 Neldtoft; M 1688 Naldtoft; VSKOrig Naltofte; M 1844, Gst 1873 og 81 Naltoft; Trap[4] Naldtoft; Gst Naltoft; PA 1966 Naldtoft. – Forleddet kan være plantenavnet *nælde*. Se indl. om efterleddet *toft*.

Nygård, gde [Aa 1917 *nøjˈgɔ̊r*; Eller 1969 *ˈnyjˈˌgoˈɹ*]. VSKOrig Nyegd; M 1844 Nyegaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Nygaard; PA 1966 L-, St-Nygård.

Nåe, gd [Aa 1917 *nåˑ*]. Jb 1597 Naaij (eller Naay); Jb 1599 Naae; Jb 1608 Nae; KronSk 17/4 1661, M 1688, M 1844, Gst 1873 og 81, Trap[4] Naae; Gst Naa; PA 1966 Nåe. – Navnet kan muligvis sammenholdes med Nåbjerg, Lunde s., V. Horne h., Ribe a. (VSKOrig Noeberg), og med sognenavnet No, Ulfborg h. Det kan indeholde et subst. svarende til sv. dial. no, m. ‚urhålkadt stycke trä', bl.a. i sammensætningen kvarnno ‚qvarnränna' (Rietz), no. no, m. ‚Kar eller Kumme af en udhulet Stok' (Aasen). Dette ord indgår antagelig i de norske gårdnavne Nødal og Noem, hvor forleddet er et oprindeligt elvnavn (NG XV 259). I Nåe foreligger, som det fremgår af den moderne udtale og som den ældste skriftform antyder, et sammensat navn; men om det reducerede efterleds oprindelse kan intet sikkert siges. Som en mulighed kunne foreslås subst. odde, jy. [ɔjˑ]. Gården ligger ved randen af en bakke ud mod Råkær, på to sider omgivet af smalle dale med vandløb. Anvendelsen af subst. no som navneled kan sidestilles med tilsvarende anvendelse af subst. glda. *hō* ‚svinetrug'; se under Hogager ovenfor.

Pajbjerg, gd [Aa 1917 *pajbjɜrə*; Eller 1969 *ˈpajˌbjäɹˈə*]. 15/5 1495 Padberig; FrIReg 1532 p. 479 Padberg; VibLandstSkPanteb. 24/8 1635 p. 249 Padberig; MB 1683 Paiberg; M 1688 Paybierg; M 1844 Peiberg; Gst 1873 og 81 Pajbjerg; Trap[2] Padbjerg; Gst, Trap, PA 1966 Pajbjerg. – Forleddet er dyrenavnet *padde*, som i nyere vestjy. især betegner en tudseart med gul stribe langs ryggen (Feilb. efter Lyngby). Se indl. om efterleddet *bjerg*.

?Penal, forsv. gd?. M 1688 Peenahl. – Af uvis oprindelse.

Perregårde, gde og hse [Aa 1917 *pæɾəgoˑɾ*; Eller 1969 ˈ*sduˑə* –, ˈ*leɭə* ˈ*päɹˑgoɹ*]. VibLandstSkPanteb 28/9 1626 p. 70 Peregaardt; smst. 10/10 1629 p. 96 Pergaardt; MB 1683, M 1688 Lille –, Store Pæregaard; VSKOrig Lille –, Store Pæregd; M 1844 Perregaardene; Gst 1873 og 81 L–, St Perregaard; Trap[4] Perregaarde; Gst L –, St Perregaard. – Forleddet er antagelig subst. *pære*. Navnet kunne være dannet som sidestykke til det udbredte gårdnavn Abildgård.

Pugdalhus, hs. MB 1683 Pudall; VSKOrig Pudalhuus; M 1844 Pigdalshuus; Gst 1873 og 81, Gst Pugdal Hs. – Dannet til naturnavnet Pugdal (I 1929 pugdal). Forleddet i dette navn er subst. *puge* ‚tudse' eller glda. pūki ‚ond ånd'; jfr. Pugholm i Herning købstad (p. 9).

Risum, gde og hse [Aa 1917 *ɾiˑsəm*; Eller 1969 *ɾiˑsɷm*]. 18/3 1441 Rysum; 18/3 1441 Risum; 2/8 1497 (1531) (hér?) Ryffwm Mark; 31/10 1500 (hér) Rys...; 1531, FrIReg p. 353 Ryszom; 1532 (1558 ÆDA II 56) Nørrerisum; KancBrevb 24/1 1551 Risum; 1576 (o. 1600 ÆDA III 249) Risom; KancBrevb 4/11 1578 Rissumgaard; Jb 1597 Risum; M 1688 Risumgaard; VSKOrig Riisumgde; M 1844 Risumgaarde; Gst 1873 og 81 Nr –, Sr – Risum, Risum Hse; Trap[4], Gst, PA 1962 Risum. – Navnet er dat.plur. af subst. glda *ris* ‚ris, krat' (Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 119) eller sammensat af dette ord og glda. *hēm*; se indl. under *um*.

Savstrup, gde og hse [Aa 1917 *saʊsdɾəp*; Eller 1969 *sawˑsdɾɷb*]. 15/6 1504 Sawstrop gordh oc mølle; KronSk 3/1 1547 i Saufvestrup; KancReg 3/1 1547 Safvestrup; M 1688 Neder Sovstrup, Offuer Saustrup; VSKOrig Neder –, Over Saustrup; M 1844 Neder –, Over Soustrup; Gst 1873 og 81 Neder –, Over Savstrup; Trap[4] Savstrup; Gst Neder –, Over –, Ø Savstrup; PA 1966 Savstrup, L-, Neder-, Over-, V-, Ø-Savstrup. – Forleddet er antagelig mandsn. glda. *Saxi* (DgP), som formodes at indgå i Saustrup, Oddense s., Hindborg h., Viborg a. (DS IX 20), eller subst. glda. *sax*, oldisl. sax ‚kort sværd', i stednavne vistnok også i betydningen ‚sten, klippe' (Hellq.EO; DS XII 72).

Savstrup Mølle, vandml [Eller 1969 ˈ*sawˑsdɾɷb* ˈ*møɭˑ*]. 15/6 1504 Sawstrop gordh oc mølle; Mandt 1610 Saugstrupmølle; MB 1683, VSKOrig Saustrup Mølle; M 1844 Soustrup Mølle; Gst 1873 og 81 Savstrup Vml; Gst Savstrup Ml; PA 1966 Savstrup Mølle.

Skave, lb [Eller 1969 *sgaˑw*]. 14/7 1482 Skawe; 12/3 1489 Skaffwe; 4/8 1496 Skawe; 21/12 1500 (Hoffm.Fund.) Skauft; dag? 1508 (RigDb 1560), 21/3 1510, 6/11 1511 Skaffue; 1552, EGøyesJb 447 Skoue; KancBrevb 16/7 1567 Sønderskoufue; KronSk 28/10 1578 Skafve; Jb 1597 Narskaffue, Sønderskaffue; PrI 1638 Skaffue; KronSk 17/4 1661 Sønderskov; M 1688 Skave Bye; VSKOrig Skave; M 1844 Snaue Bye (rettet til Skaue); Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Skave. – Navnet indeholder et ord svarende til subst. jy. *skav* ‚hvad der er afskrabet, fint fnug' (Feilb.), oldisl. skaf, n. ‚Bark som skaves af Træer for at bruges til Kreaturføde' (Fritzner), verb. jy. skave, som bl.a. betyder ‚afskrælle smålyng' (Feilb.). Et Skav eller Skave indgår i flere jyske stednavne, f.eks. Skavagre (I 1927), navn på en mark andensteds i Borbjerg s.; indberetteren noterer at „her var intet græs"; Skaven, Lønborg s., N. Horne h., opt. ca. 1910 [ɜ *sgaʊˑ*]; Skavris, Farup s., Ribe h. (DS III 148); Skav, Vejlby s., Elbo h., Vejle a., I 1926 Skaw ‚Fattigt Engstykke, som næsten intet Hø giver'. Se NG XI 217 om ordets forekomst i norske stednavne. Såvel de ældre skriftformer som den nutidige udtaleform viser at der i nærværende navn foreligger en tostavelses

parallelform til skav; det samme gælder for flere af de øvrige navne. Navnene betegner ofte heder, enge og moser og synes at være anvendt om særlig ufrugtbare jorder med ringe græsvækst. Hermed stemmer også byrimet „I Skave, dér er lidet at gnave" (Feilb.).

Skylvad, gd [Aa 1917 *sgɥl̥ə*; Skautrup 1926 *skølə*; Eller 1969 *sgølə*]. 29/8 1486 Skiølwadh; Mandt 1610 Skølluad; VibLandstSkPanteb. 10/10 1629 p. 96 Schylduadt; KronSk 27/7 1664 Schølvad; M 1688 Skiølwad, Skoldwadsgaard; VSKOrig, M 1844 Skiølvad; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Skylvad. –Beliggende ved tidligere vadested over Hellegård Å. Forleddet er antagelig verb. *skylle*, glda. skylia; [*l̥*] i den af Aa 1917 noterede udtale er i så fald sekundær.

Søgård, forsv. gd. 2/8 1497 (1531) Søgordz Toft.

Sønderhavn, forsv. gd. M 1688 Sønder Haffn.

Tavlebords Hussted, forsv. hs. Jb 1597 Taffuelbordtz husted; KronSk 17/4 1661 Tafle-Bors Hussted. – Subst. *tavlebord* forekommer flere steder som marknavn. Se indl. om efterleddet *hussted.*

Tinkerdal, bebygg [Aa 1917 *teŋəˈdåˈl*; Eller 1969 *teŋəˈdåˈl* / *ˈteŋəˌdaˈl*]. FrIReg u.d. 1529 Tynckerdall; Jb 1597 tenckerdall; KronSk 6/4 1606 Thinckerdall; KronSk 24/10 1642 Tinkerdal; M 1688 Tinkerdahl Bye; VSKOrig Tingedahl; M 1844 Tinkedal Bye; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Tinkerdal; PA 1962 Tingedal; PA 1966 Tinkerdal (Tingedal). – Da navnet har efterledstryk er forleddet sandsynligvis et stednavn. Dets oprindelse er uvis. Som mulige dannelser kunne nævnes *Tindkær, af subst. jy. *tind* ‚spids på greb, rive, harve, gaffel, pen, ålegejr' (Feilb.), jfr. DS III 103 og gårdnavnet Landting i Ejsing s. Ginding h. (p. 228), og *Tingkær; men der foreligger ingen oplysninger om tingsted i Borbjerg s.

Trabjerg, lb [Aa 1917 *tʀaˑbjɜɾə*; Eller 1969 *ˈtʀaˑˌbjäɹ̈ˈə*]. VJb 1231 (1200-t) thrabiærgh; 19/5 1464 Troberigh; 1492 (1592 ÆDA III 219) Trabierre gaard; påskrift på 13/4 1493 Traberg; 6/5 1493 Thraberegh; 8/5 1494 Troberig; 4/8 1496 Traberigh; u.d. 1496 Trabierre; udat. (1524 ÆDA IV 406, 409, 411) Traberg / Trabjerg; 1580 (1592 ÆDA III 220) Trabierre bye; Jb 1595 Wester –, Øster trabierg; PrI 1638 Traberg; M 1688 Trau(f)bierg Bye; VSKOrig Trabierg; M 1844 Tradberg Bye; Gst 1873 og 81 Trabjerg; Trap[4] Trabjærg; Gst, PA 1966 Trabjerg. – Ikke-etymologisk brug af th- (for /t/) forekommer yderst sjældent i VJb (se A. Bjerrum i Navnestudier II 190). Forleddet kunne da være samme ord som glda. *thrā*, oldisl. þrá, f. ‚længsel, savn' (Fritzner), eller glda. *thrā*, oldisl. þrá, n. ‚stridighed, ubøjelighed, trodsighed' (Fritzner), eller det til sidstnævnte subst. svarende adj., glda. *thrā* ‚vedholdende, ivrig', oldisl. þrár ‚vedholdende, bestemt på at holde fast på noget' (Fritzner), sv. dial. trår ‚trägen, flittig; efterhängsen, enträngen, trägen; envis' (Rietz); glno. þrár ‚traa, strid, hardsett' (Hægstad og Torp, Gamalnorsk Ordbok), no. traa ‚udholdende; tvær, modstræbende, uvillig, stivsindet, trodsig; langvarig, stadig' (Aasen). Et forled i en betydning som ‚tvær, modstræbende, uvillig; tværhed' etc. kunne sigte på en vanskelig tilgængelig højde eller vanskelig bearbejdeligt jordsmon. Samme forled indgår antagelig i de svenske stednavne Tråkärsslätt og Tråvad (SOG III 23).

Vandborg, gd [Aa 1917 *waŋbɔɾə*; Eller 1969 *ˈwaŋˑˌbɔɹ̈ˈə*]. 1532 (1558 ÆDA II 6) Vandborgh; Jb (Silkeborg) 1586 wandborg; MB 1683 Wandborrig; M 1688 Wandborg; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Vand-

borg. – Navnet kunne bero på opkaldelse efter sognenavnet Vandborg i Vandfuld h. (p. 131), men er snarest givet umiddelbart. I terrænet er der flere små vandhuller. – Se indl. om efterleddet *borg*.

Vesterbol, forsv. gd. MB 1683 Wester Bolett; M 1688 Westerboelet. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Øllebjerg, forsv. gd. FrIReg u.d. 1528 Øllebierig; M 1688 Yllebierg. – Navnet er antagelig af samme oprindelse som Yllebjerg i Hodsager s., Ginding h. (p. 250).

Øllebjerggård, forsv. gd. M 1688 Yllebiergaar.

Østerhede, forsv. gd. 2/8 1497 (1531) Øster hæ.

Ålegårdsvig, forsv. gd.? Udat. (1524 ÆDA IV 411) Olgardzwyg. – Forleddet er subst. ålegård; se indl. om efterleddet *vig*.

2454. Handbjerg Sogn

Brændgård, forsv. gd. 1651, O. Nielsen, HjG p. 138 Brændgaard. – Forleddet er antagelig præt.partc. af verb. *brænde*.

Gammelby, gd [Aa 1917 *gamølbøj*']. Mandt 1610 Gamelbye; PrI 1638 Gammelby; M 1688 Gammelbyeg; VSKOrig, M 1844 Gammelbye; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Gammelby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Gysbæk, gd [Aa 1917 *gysbɜk*]. KronSk 6/3 1547 Gesbeck; Vib Landst SkPanteb. 24/6 1632 p. 172 Giødtzbeck; PrI 1638 Gysbech; MB 1683 Gydsbech Gaard / Guisbech gaard; M 1688 Gydsbeckgaard; VSKOrig Gydsbæk; M 1844 Gysbeck; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Gydsbæk; PA 1966 Gysbæk. – Navnet sammenstilles af J. Kousgård Sørensen, DSÅ II 310 med fire vandløbsnavne Gød(e)bæk, hvis forled er subst. gøde ‚gødning'. Gysbæk skiller sig dog ud fra disse både ved udtalens [*y*] og ved forleddets -s. Den skriftlige overlevering giver ikke anledning til at afgøre om vokalen er oprindeligt /ø/ eller /y/ (eller /iü/), idet der over for 1632-formens ø står den næsten samtidige og ligeledes lokale PrIs y-form. Forleddet er da måske snarest verbet *gyse*, muligt i en ældre betydning svarende til no. gjosa ‚strømme, vælde frem', oldisl. gjósa ‚bryde frem med voldsomhed' (Fritzner), som muligvis forekommer i et par norske vandløbsnavne, jfr. NE p. 87.

Handbjerg, s, lb [Aa 1917 *haŋbjɜrə*; KrM 1971 *ˈhaŋˌbjæɹə*]. Ca. 1325, RO 113 hathenbyerg (ell. hathonbyerg / hathanbyerg); 13/2 1412 (Lundebogen) Hanbergh; 8/2 1438 Hanebæn; 9/12 1444 Hadhenberig; 29/8 1486 Hawenbierg soghen; 12/4 1499 (1552 EGøyesJb 383) Handberg; u.d. 1502 (HarsProvstis Reg) Handbierig; 1552, EGøyesJb 446 Handbjerg sogen; LR (Riberhus) 1584 Handbierg Sogen, Handbierrig / Haandbierrig; KancBrevb 27/1 1585 Hanberg; Mandt 1610 Haanndberig; M 1688 Handbierg Sogn; VSKOrig Handbierg K; M 1844 Handberg; Gst 1873 og 81 Handbjerg K; Trap[4] Handbjærg Sogn; Gst Handbjerg K; PA 1966 Handbjerg (Hanbjerg). – Forleddet er antagelig, som foreslået af O. Nielsen, HjG p. 135, subst. glda. **hathna*, oldisl. haðna, f. ‚ung ged' (Fritzner). Samme forfatter antog tidligere (i Olddanske Personnavne (1883) p. 41) med reservation et kvindenavn, glda. *Hathny. Udtalens [*ŋ*] forudsætter ældre /nn/, opstået ved assimilation af /ðn/. Se om denne udvikling i stednavne: Hjalmar Lindroth i ANF XXXV (1919) p. 39 ff. og Axel Koch i ANF XXXVI (1920) p. 78 ff.; jfr. Kr. Hald i Nuda.Ordb.

og DS IX 162. Formen i RO viser synkope af forleddets endelsesvokal og indskud af støttevokal. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Handbjerg Hovgård, gd [Aa 1917 *haŋbjɜɽə ˈhåə.g0ɽ*; KrM 1971 *ˈhaŋbjæɹə ˈhɔəˌg0*]. KronSk 6/3 1547 Hofgaard; VibLandstSkPanteb. 25/1 1624 p. 3 Handbierig hgd; PrI 1638 Handberghoffgaardt; M 1688 Handbier Hofuedgaard; VSKOrig Handbierg Hovedgd; M 1844 Handberg Hovedgaard; Gst 1873 og 81 Handbjerg Hovgaard; Trap[4] Hanbjærg-Hovgaard; Gst Handbjerg Hovgaard; PA 1966 Handbjerg Hovgård. – Hovgård er snarere anvendt i betydningen ‚en gård, til hvilken der gjordes hoveri' (Kalkar) end, som antaget af O. Nielsen, HjG p. 138 f., jfr. UBl I 272 f., om gård beboet af adelsmand, som ligesom kongen holdt hof, jfr. ænyda. hofgaard ‚slot, herregård' (Kalkar). Betegnelsen hovgård forekommer ret sent i middelalderen og skal derfor næppe, som hævdet af Sv. Aakjær i Danske Folkemaal III (1929) p. 25 ff., sættes i forbindelse med subst. oldisl. hof, n. ‚gudehov'; jfr. artiklen Hovedgård i KLNM VI, sp. 697 f. Der savnes iøvrigt sikre vidnesbyrd om at glda. hof har været anvendt i stednavne i betydningen ‚gudehov', se artiklen Hov og horg, Danmark, i KLNM VII sp. 13 f.

Havgård, forsv. gd. Mandt. 1610 Haugaard. – Forleddet kan være subst. *have* ‚indhegnet jordstykke'.

Hedegård, gd [Aa 1917 *hi̯ˑəg0ɽ*]. KronSk 6/3 1547 Hedegaarde; KancReg 6/3 1547 Hedegarde; Mandt 1610 Hiegrd.; PrI 1638 Hiedgaard; M 1688 Store Hedegaard, Lille Hedeborg; VSKOrig Heedegde; M 1844 Hedegaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Hedegaard.

Knudsgård, forsv. gd. M 1688 Knudtzgaard. – Forleddet er mandsn. *Knud* ell. subst. *knude*, i topografisk anvendelse om mindre højde; jfr. DS III p. XXXIX.

Kobberdam, gd [KrM 1971 *ˈkɔvəˌdam*']. M 1844 Kaaberdam; Gst Kobberdam. – Forleddet er antagelig subst. kobber, idet navnet dog snarest er ellipse af et oprindeligt *Kobberholtdam; jfr. nedenfor.

Kobberholtshus, forsv. hs. MB 1683 Kabroholdshuus. – I MB 1683 nævnes – beliggende inden for samme markafsnit i Handbjerg Hovgårds udmark – Lille (men ikke Store –) Kabrohald Tofft, og Store (men ikke Lille –) Kaaberholds Toffte. Der foreligger da utvivlsomt to former af samme navn, som på MK 1816 skrives Store – og Lille Kobberholt. Hermed må sammenholdes ovenstående Kobberdam som ligger tæt syd for de to markstykker. Forleddet i Kobberholt og Kobberdam er antagelig subst. Kobber; mindre sandsynlig er vel, af topografiske grunde, mnty. kopare ‚købmand', som muligt indgår i et stort antal nordiske navne med forleddet Koppar- / Kopper (se J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 93, DS IV 254). Efterleddet kan være subst. glda. *hald* ‚skråning' ell. subst. *holt* ‚skov' (se indl.). For den første mulighed taler dels skrivemåden i de ældste belæg, dels at markerne ligger på skrånende terræn. For den anden mulighed taler foruden formen holt på MK 1816 at tre af nabomarkerne betegnes -holt (Nederholt, Overholt, Østerholt).

Kokborg, gd [Aa 1917 *kɔˈbɔɽə*; KrM 1971 *ˈkɔˈgˌbɔɹ*]. VibLandstSkPanteb. 25/9 1626 p. 70 Koxborig; smst. 24/8 1635 p. 249 Kockborig; MB 1683 Kockeborrig Gaard; M 1688 Kockborg; VSKOrig, Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Kokborg. – Forleddet er antagelig fuglenavnet *kok*. Se indl. om efterleddet *borg*.

Lindbjerg, gd [Aa 1917 *leŋbjɜɽə*]. KronSk 26/5 1620 Lindbierig; PrI 1638

Lindbjerg; M 1688 Lindbierggaard; VSKOrig Lindbierggd; M 1844 Lindberg; Gst 1873 og 81 Lindbjerg; Trap[4] Lindbjærg; Gst, PA 1966 Lindbjerg. – Trænavnet *lind* og *bjerg*, se indl.

Nertrup, forsv. gd. KronSk 6/3 1547, KancReg 6/3 1547 Nertrup; 1651, O. Nielsen, HjG p. 138, Nejtrup. – Forleddet er muligvis komparativen *nedre*. Se indl. om efterleddet *torp*.

Ransborg, hse [Aa 1917 *ʀansbɔɒ*]. KancReg 6/3 1547 Rafvenborg / Rafvensborg; KronSk 6/3 1547 Rafvensborg; KronSk 27/8 1622 Randsborg; MB 1683 Ransborrig / Raansborrig; M 1688 Rafnsberg; VSKOrig Randsborg; 1895, O. Nielsen HjG p. 136, Gst Ransborg. – Forleddet er vel fuglenavnet *ravn* ell. det heraf dannede tilnavn Ravn. Se indl. om efterleddet *borg*.

Rusborg, gd [Aa 1917 *ʀusbɔɒ*]. KronSk 23/8 1622 Rusborrig; MB 1683 Russ borrig / Rusborig; M 1688, VSKOrig Ruusborg; 1895, O. Nielsen, HjG p. 136, Trap[4], Gst, PA 1966 Rusborg. – Navnet skal vel sammenholdes med Rusborg i Ejsing s., Ginding h. (p. 230) og Ruskær i Bording s., Hammerum h., som betegner hhv. en stejl bakke, liggende ud mod et engareal, og en eng ved foden af en stejl bakke. Gården Rusborg ligger nederst på en relativt stærkt skrånende bakke. Forleddet i disse navne kunne være verbet *ruse* ‚styrte ned, om jorden fra stejle brinker' (Feilb.). Sv. Aakjær foreslår (Grænsevagten, 6. årg. (1924) p. 237 f.) at tolke forleddet som slægtsnavnet Rud, glda. Rut (DgP). Se indl. om efterleddet *borg*.

Sandholm, gd [Aa 1917 *saŋhwɔl.m*; KrM 1971 *ˈsaŋˌhɔlˈm*]. M 1844 Sandholmgaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], PA 1962 Sandholm. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Strandby, gd [Aa 1917 *sdʀanə*]. M 1844 Strandbygaarde; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Strandby. – Gården ligger ikke ved eller i nærheden af fjorden.

Sønderby, gd og hse [Aa 1917 *sønəbøˌ' sduəgɔr*]. Mandt 1610 Sønderby; PrI 1638 Synderbye; M 1688 Sønderbye, Sønderbyegaard; VSKOrig Sønderbyegde; Mansa Sønderby Storegd; Gst 1873 og 81 Sønderby Gd; Gst 1873 og 81 i 1:40.00 Sønderbygaard Storgaard; Trap[4] Sønderby; Gst Sønderby Gd (Storgaard), Sønderby hs; PA 1966 Sønderby, Sønderbygård. – Oprindelig vistnok 2 gårde, Sønderby og Sønderbygård; sidstnævnte kaldes senere (Sønderby) Storgård. Se indl. om efterleddet *by*.

Tindskov, gde [Aa 1917 *teŋsgɔ*; KrM 1971 *ˈteŋˌsgɔə* / *ˈteŋˌsgɔ* / *ˈtenˌsgɔ*]. 9/12 1444 Thindæskwgh; 1552, EGøyesJb 332 Tingskougaard; PrI 1638 Tindskou; MB 1683 Lille Tindsschouggaard, Storretinds Gaard; M 1688 Store og Lille Tindschouf; VSKOrig Tingskovgde; M 1844 Tingskovgaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Tindskov; PA 1966 Tindskov (Tingskov). – Gårdene ligger ved randen af brat affaldende bakker, som skyder sig frem mod Hellegård Ådal. Forleddet er formodentlig subst. jy. *tind* ‚tand, spids på greb, rive, harve, gaffel, ålegejr' (Feilb.), ænyda. tind ‚murtinde, tand på et redskab' (Kalkar), oldisl. tindr, m. ‚spids, skarp kant, fjeldtop' (Fritzner). Samme forled indgår formentlig, sammensat med efterleddet with ‚skov' i landsbynavnet Nørre- og Sønder Tinnet, Ø. Nykirke s., Nørvang h., Vejle a. (DS VIII 63). En anden mulighed for tolkningen af Tindskov er i forleddet at se en udafledning til et glda. **tī*, germ. *tīha- ‚eng, græsgang'. Dette subst. indgår muligvis i landsbynavnet Tind, Gerning s., Houlbjerg h., Viborg a. (DS IX 231), i sognenavnet Tim (Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 99 f.), i købstadnavnet

Thisted (Kr. Hald i FoN XX (1959) p. 409; anderledes J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 123 ff. og Kr. Hald i NudaOrdb.[3]); endvidere måske i gårdnavnet Landting, Ejsing s., Ginding h. (p. 228).

Trædholt, gd [Aa 1917 *tʀæ·hål̥t*; KrM 1971 *ˈtræ·ˌhɔl̥t*]. VibLandstSkPanteb. 24/6 1632 p. 172 Tredholdt; MB 1683 Tredholdshus; MB 1683 [Hjerm s.] Trædholtz march; VSKOrig Trædholt; Gst 1873 og 81 Træholt; Gst 1873 og 81 i 1:40.000, Trap[4], Gst Trædholt; PA 1966 Træholt. – Forleddet er antagelig subst. jy. *træde* ‚trætte, proces' (Feilb.). Se indl. om efterleddet *holt*.

Vestergård, gd [Aa 1917 *væj̥.sdəg0r*]. M 1688 Westergaard; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Vestergaard.

Vivtrup, gd [Aa 1917 *vøʊ'tʀəp*; KrM 1971 *vo̤ʊ'dr0p*]. 5/1 1506 (hér ell. i Skodborg h.) Vibtorp; M 1688 Veitrup; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst Vivtrup. – Samme navn som Vivtrup, Haderup s., Ginding h. (p. 246).

2455. Hjerm Sogn

Avsum, Vester-, gd [Aa 1917 *aʊsəm*; SvP 1952 *væj·sdə awsm*]. KronSk 12/8 1585 Vester Ausum; Jb 1618 Vester Ausumb; M 1688 Vester Ausum; VSKOrig Vester Ausumgde; M 1844 Vester Aasumgaarde; Gst 1881 Vr Avsum; Trap[4] V.-Avsum; Gst Vr Avsum; PA 1962 V-Ausum. – Navnet hører tilligemed nedenstående Øster-Avsum topografisk sammen med Avsumgård og Avsumdal i Vejrum sogn (p. 183). Som tolkningsmulighed foreslår Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 54 subst. *aks*, eller et ord svarende til sv. dial. *avse* ‚lille bæk'; begge ord synes at foreligge i svenske sønavne (se henvisninger l.c.). Avsumdal ligger nær en bæk, som dog ikke har berøringer med Vester- og Øster Avsum.

Avsum, Øster-, gde og hse [Aa 1917 *aʊsəm*; SvP 1952 *ösdə awsm*]. 9/9 1495 Axom; KronSk 3/1 1547 Aussum; KancReg 3/1 1547 Avsum; PrI 1638 Auffsom / Aussom; M 1688 Øster Ausum; KronSk 29/9 1721 Aasumgaard; VSKOrig Øster Ausumgde; M 1844 Øster Aasum; Gst 1881 Ø Avsum; Trap[4] Ø.-Avsum; Gst Ø Avsum; PA 1962 Ø-Ausum.

Bak, gd [Aa 1917 *ɜ ba'k, søŋə ba'k*]. MB 1683 Bach, Backboel; M 1688 Backeboell; VSKOrig Bakkegd; M 1844 Back; Trap[4] Bak; Gst Sønderbak; PA 1966 Bakkegård. – Subst. *bakke*.

Bjerregård, gd [Aa *bjæṛəg0ṛ*]. KronSk 23/8 1622 (her?), PrI 1638 Bierregaardt; MB 1683 Bieregaard; VSKOrig Biergegd; Gst 1881 Bjerggaard; Trap[4] Bjærggaard; Gst Bjerggaard; PA 1966 Bjerregård. – Forleddet er subst. *bjerg*, se indl.

Damgård, gd [Aa 1917 *dam·g0ṛ*]. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Dambgaard; VibLandstSkPanteb. 19/4 1634 p. 222 Damgaardt; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Damgaard; PA 1966 Damgård.

Feldborg, gde og hse [Aa 1917 *fæl̥.bɔṛə*; SvP 1952 *ˈfælbɔr*]. M 1688 Feldborrg; DAtl Faldborg; VSKOrig neder-, over Feldborg; M 1844 Neder-, Over Feldborg; Trap[4], Gst Feldborg; PA 1966 Feldborg, L-Feldborg. – Forleddet er subst. glda. **fælla* ‚sted hvor træerne er fældet', identisk med sv. dial. fälla ‚svedjeland, nedhuggen skog til svedning' (Ritez); i tilsvarende betydning indgår subst. oldisl. fall, n. i norske stednavne; se NG, Indl. p. 49, Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 155 f., og DS VI 57 f. Se indl. om efterleddet *borg*.

Hjerm, s [Aa 1917 *ɧjær'm*]. Herunder opføres også eksempler på herred-

navnet. 24/3 1163 (17. årh.) Hiarm birch; VJb 1231 (13. årh.) Hiarmæhæreth; 1274 (1553 ff. ÆDA V 413) Hiærum herrett; 6/2 1274 (Vid. 20/3 1376) Hyærumheret; 1321, SRD V 539 Hiarmæ; Ca. 1325, RO 113 hyarm, Hiærmhæreth; 24/8 1328 (Hvitf.Fol.), 28/9 1329 (Hvitf.Fol.) Hierumherret; 25/7 1347 Hyeerm; 25/7 1347 Hyarm; o. 1350 (1553 ff. ÆDA V 413) Hiærem; 21/8 1400 Herrumhæreth, 3/10 1408 Hewrem; 12/3 1422 (LDipl) Hyærm hæret; 1425 (1624 ÆDA III 293) Hermherrett; 8/2 1438 Hærum hæreths; 8/2 1438 Herumhæreth; 18/3 1441 Jherum H.; 1442 (1591 ÆDA III 199) Hierumherrit; 4/8 1442 (DuehDipl) Hiarrumhæret; 11/4 1444 Iherumherrez thing; 1448 (1574 ÆDA II 384) Hierum herritt; 21/3 1461 Iherum; 9/9 1495 Hierum kircke; u.d. 1500 (Hars ProvstisReg) Hierom kircke; 1500 (1660 ÆDA II 228) Hiernherrit; 3/8 1528 FrIReg Hierdom; 1531 FrIReg 353 Hiernige; KancReg 14/5 1542 Hierme Herred; KancBrevb 27/6 1578, Mandt 1610 Hierumb; Jb 1618 Hierumb sognn; M 1688 Hierm Sogn; VSKOrig Hierm K; M 1844 Hierm Sogn; Gst 1881 Hjerm K; Trap[4], Gst Hjerm K. – Navnet tolkes af O. Nielsen, HjG p. 4 f., som sammensat af glda. *hjarth, sideform til subst. hjord, og glda. hēm, idet navnet sammenholdes med Hjarbæk, Vorde s., Nørlyng h., Viborg a. (16/4 1440 (Resen) Hiardbeck; Sk 1524 hiardbeck). Forleddet i dette navn er dog ikke en sideform til hjord, men gammel gen.sing. (DS IX 134 f.), og O. Nielsens tolkning finder ikke støtte i de overleverede skriveformer, der snarest tyder på et glda. **hiarm-*, som genfindes i sognenavnet Hjermind, Middelsom h., Viborg a. (DS IX 174, jfr. NudaOrdb.). Niels Åge Nielsen, Runestudier 1968 p. 31, antager at navnet indeholder et indoeur. *kermo-, germ. *herma (rodbeslægtet med subst. skærm) med betydninger som ‚værn, beskyttelse; hus; noget dækkende'. Navnets oprindelse må dog stadig anses for uvis.

Hjerm Gårde, gde [Aa 1917 *hjærm'go·r̥*]. 11/3 1511 (Da.Mag.) (her?) Herrwmgard; KronSk 3/1 1547 Sønder Hierromgaard; KancReg 3/1 1547 Sønderhierrom Gd; KronSk 20/2 1549, KancReg 20/2 1549 Hierumgaard; PrI 1638 Hjermgaardt; M 1688 Hiermgaarde; VSKOrig Vester Hiermgde, Øster Hiermgd; M 1844 Hiermgaarde; Gst 1881 Hjerm Gde; Trap[4] Hjermgde; Gst Hjerm Gde; PA 1962 Hjermgårde; PA 1966 Hjerm Gårde.

Hjerm Hede, bebygg [Aa 1917 *hjærm'hi̯.ə*]. U.d. 1494 (1563–66) Hieromhede mark; 9/9 1495 Hierumhede; KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Hierromhede; VibLandstSkPanteb. 2/4 1636 p. 269 Hiermumhiede; M 1688 Hiermhedegaarde; VSKOrig Hiermhede gde; M 1844 Hiermhede; Gst 1881 Hjerm Hedegaarde; Trap[4], Gst Hjermhede.

Hjerm Stationsby. Trap[4], Gst Hjerm Stationsby; PA 1966 Hjerm.

Hjerm, Sønder-, bebygg [Aa 1917 *sønjə'hjær'm*]. M 1688, VSKOrig, M 1844 Sønder Hierm; Gst 1881 Sr Hjerm; Trap[4] Sønder-Hjerm; Gst Sr Hjerm; PA 1966 S-Hjerm.

Hjortborg, gd [Aa 1917 *hjɔr'dbɔrə*]. VibLandstSkPanteb. 2/4 1636 p. 269 Hiortborig; MB 1683 Hiortborig / Jortberg / Hjortborig; M 1688 Hiortborg; VSKOrig Hiortbierg; M 1844 Hiortborg; Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst, PA 1966 Hjortborg. – Forleddet er dyrenavnet *hjort*; efterleddet er *borg* eller *bjerg*, se indl.

Hummelmose, gd og hse [Aa 1917 *homəlmos*]. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Homelmøsse; PrI 1638 Hummelmoesegaardh; MB 1683 Hommel Moese; M 1688 Hummelmose; VSKOrig Humblemose, Humblemose gd; M 1844 Himmelmosegaard; Gst 1881 Hummelmose Gd; Trap[4], Gst, PA 1966 Hummelmose. – Af plantenavnet *humle*.

Hvidbjerg, gd [Aa 1917 *hwibjɜɾə*]. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547, M 1688, VSKOrig, M 1844 Hvidbierg; Gst 1873 og 81 Hvidbjerg; Trap[4] Hvidbjærg; Gst, PA 1966 Hvidbjerg. – Forleddet er adj. *hvid.* Se indl. om efterleddet *bjerg.*

Jegbjerg, gde [Aa 1917 *jeqbjɛɾə*; SvP 1952 *jæq·bjæɾ*]. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Egbierg; PrI 1638 Eegebierg; M 1688 Jegeberg; VSKOrig Jegbierggd; M 1844 Jegbjerg; Gst 1873 og 81 Egbjerg; Trap[4] Jegbjærg; Gst Egebjerg; PA 1966 V-, Ø-Jegbjerg. – Forleddet er trænavnet *eg*; se indl. om efterleddet *bjerg.*

Kirkegård, gd [Aa 1917 *ʞjæɾ'ggɔɾ*]. O. 1500 (o. 1600 ÆDA I 228) (her?) Kierckgaardt / Kierckgaard; VSKOrig Kirkegd; Gst 1881, Trap[4], Gst Kirkegaard; PA 1966 Kirkegård.

Klem, forsv. gd. KronSk 26/8 1665 Klimb; MB 1683 Klembgaard / Klemgaard; M 1688 Klemb. – Har ligget i sognets sydlige del ved skellet til Sir og Måbjerg s. MK 1817 anfører på Sir-siden Klem huus, og Gst 1873 og 81 på Måbjerg-siden Klemhus; om navnet minder ligeledes marknavnet Klemjord, SvP 1952 [*æˈklæˑmˌjuˈər*], beliggende på Jegbjergs mark. Navnet indeholder muligvis subst. *klemme*, der kan betyde ‚en smal gennemgang mellem to huse' (Feilb., fra Vendsyssel), jfr. det forsvundne gårdnavn Klem, Daugbjerg s., Fjends h., Viborg a. (DS IX 85).

Kongsgård, gd [Aa 1917 *koŋsgɔɾ*; SvP 1952 *ˈkåŋ'sgo*]. KronSk 3/1 1547 Kongsskouf; KancReg 3/1 1547 Kongskovf; PrI 1638 Kongskow. MB 1683 Kongskougaard, Kongskou; VSKOrig Kongensgd; M 1844, Gst, 1881, Trap[4], Gst Kongsgaard; PA 1966 Kongsgård. – Efterleddet er snarest subst. *skov.* Jfr. nedennævnte Kvimerud.

Korsbjerg, gd [Aa 1917 *kɔsbjɜɾə*]. MB 1683 Koers Berig / kaerberg; M 1688 Kaarsborg; VSKOrig Korsbierg; Gst 1881 Korsbjerg; Trap[4] Korsbjærg; Gst, PA 1966 Korsbjerg. – Om appellativet *kors* i stednavne, specielt marknavne, se Inge Lumholt i Navnestudier III 76 ff. Se indl. om efterleddet *bjerg.*

Kragelund, gde og hse [Aa 1917 *knaʁ.løn*; SvP 1952 *ˈkraqluˑŋ*]. 25/7 1347 (2 dok.) Kraaklund; o. 1350 (1553 ff. ÆDA V 413) Kraglundt; PrI 1638, M 1688 Kragelund; VSKOrig, M 1844 Kragelundgaarde; Gst 1881, Trap[4], Gst Kragelund; PA 1966 S-Kragelund. – Fuglenavnet *krage* og *lund*, se indl.

Kvimerud, forsv. gd? 29/12 1259 Quimær[u]uth; 29/12 1259 (RO p. 63) quimæruuth. – Det er uvist, om denne ejendom har ligger i nabosognet Borbjerg eller her; for den første mulighed taler, at det øvrige gods som dok. omhandler ligger i Borbjerg, for den sidste samhørigheden med efterfølgende Kvium, idet forleddet synes at være gen.plur. af et indbyggernavn, dannet til dette navn, *kvīmar (Kr.Hald, Stedn. paa -um, p. 80). Læsningen af efterleddets vokal er ganske usikker i originaldokumentet, men den foreslåede læsemåde styrkes af afskriften i RO. Hvis efterleddets langvokal ikke beror på fejlskrivning eller fejllæsning, kunne det være udviklet af et opr. **rutha*, samme ord som glsv. ruþa, sideform til og med samme betydning som glda. ruth ‚rydning' (se Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 168, DS III p. L og DS VII p. XVI). I så fald måtte langvokalen bero på tidlig apokope af den udlydende vokal og forlængelse af rodvokalen. Navnet bæres af en ejendom, som af kong Erik Glipping skænkedes til Vor Frue kirke i Ribe. Den har muligvis ligget i den skov, hvorefter gården Kongsgård (se ovenfor) har navn, øst for landsbyen Kvium.

Kvium, lb [Aa 1917 *kwigm*]. PrI 1638 Qvimb; MB 1683 quim / Quiumb; M 1688 Quiumbye; VSKOrig Qvium; M 1844 Quium Bye, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Kvium. – Iflg. Kr.Hald, Stedn. paa -um, p. 80 er navnet et glda. Kvīm, hvis forled er et subst. svarende til oldisl. kvi, f. ‚Fold, Indhegning, hvori man samler Kvæget', ‚Klemme, hvori noget holdes indesluttet, en til begge Sider (ved Gærder, opstillede Folk o.desl.) afstængt Gang eller Passage' (Fritzner); ordet forekommer i vekslende betydninger i de nynordiske sprog. Se indl. under *-um* om efterleddet.

Kærgård, gd [Aa 1917 *kjaˑrgǫr*]. KronSk 3/1 1547 Kiergaardt; KancReg 3/1 1547, M 1688 Kiergaard; VSKOrig Kiærgd.; Gst 1881 Kjærgaard; Trap[4] Kærgaard; Gst Kjærgaard; PA 1960 Kærgård. – Subst. *kær*, se indl.

Lajgård, forsv. gd. Jb 1599 Laigaards fode; Jb 1607 Laygaards foid; KronSk 17/4 1661 Fæsteengen Leigaardts Eige paa Hierum Mark. – Forleddet er muligvis subst. *lad*, der som bygningsterminus kan anvendes om loftet over køerne i stalden, en indretning som var sjælden i ældre bygninger (se Feilb. under lad, jfr. KLNM VII, sp. 114), også om andre former for dæk: i en registerprotokol fra 1836 anføres om et hus, at der har ‚Loft over Stue, Lai over Kjøkken' (P. Skautrup, Et Hardsysselmål I 55).

Livbjerg, gde [Aa 1917 *lyə.bjɜrə*]. M 1844 Livberggaard; Gst 1881 Livbjerg Gde; Trap[4] Livbjærggde; Gst Livbjerg Gde; PA 1966 V-, Ø-Livbjerg. – Efter naturnavnet MB 1683 Liufbierg / lifbiere. Forleddet kan være subst. glda. **liūgh*, der er aflydsbeslægtet med glda. *lōgh ‚badevand' og formentlig betyder ‚sump, fugtighed' e.lgn. Det indgår i genitiv-form i ånavnet Liver Å, Vennebjerg h., Hjørring a. og som efterled i landsbynavnene Sønderlev og Nørlev, Skallerup s., samme h. (24/4 1325 Synderlyugh; 15/5 1406 Norlyu); jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 82 f. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Nørrehede, bebygg. [SvP 1952 *æ nœrhi̯ˑə*]. M 1844 Nørre Hedehuus; Gst 1881 Nørrehede Hse; Gst, PA 1966 Nørrehede.

Skarby, gd [Aa 1917 *sgaˑrby*]. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Skarby; M 1688 Skaar; VSKOrig Skarbyegd; M 1844 Skarbye; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Skarby. – Forleddet kan være subst. glda. **skar*, svarende til oldisl. skǫr, f. ‚Kant, Rand' (Fritzner), sv.dial. skar, f. ‚pall, liten bänk' (Rietz); no. skor ‚Skammel; Fodtrin' (Aasen). Samme ord indgår i ønavnet Skarø (DS XIII 61 f.) og foreligger i usammensat form i det svenske stedn. Skara (Hellq. EO; SOSk X 94). Se indl. om efterleddet *by*.

Skjettrup, gde [Aa 1917 *sgjɛ'dəɾ.p*]. PrI 1638 Skietterup; M 1688 Skiettrupbye; VSKOrig Skietterup; M 1844 Sketterup Bye; Gst 1881 Sketterup; Trap[4] Skettrup; Gst Skjetterup; PA 1966 Skjettrup (Skettrup). – Muligvis ligesom Skærup, Holmans h., Vejle a., af et mandsn. glda. **Skiappa*, til subst. skæppe (DS VIII 135). Se indl. om efterleddet *torp*.

Skomagerhuset, forsv. hs. M 1844 Skoemagerhuset.

Sle, gd [Aa 1917 *sle'*]. VSKOrig Sleen; Landvæsensprot. 1789 Slee / Slei; M 1844 Stee; Gst 1881, Trap[4], Gst Sle; PA 1966 Slegård. – Navnet kunne indeholde et subst. glda. **slē*, beslægtet med subst. sli ‚mergel' (ODS), sv. dial. sli ‚slim' (Rietz) og plantenavnet sli (bl.a. om slimede vandplanter, ODP I sp. 71). I så fald er navnet en parallel til fjordnavnet Slien og forleddet i købstadnavnet Slesvig (jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 243 f.).

Smørborg, gd [Aa 1917 *smörbɔrə*]. MB 1683 Smørborg; M 1688 Smørbierg; VSKOrig Smørborre; M 1844, Gst 1873 og 81, Trap[4], Gst ,PA 1966 Smørborg.

– Det kan ikke afgøres, om efterleddet er et opr. *bjerg* eller *borg*. Forleddet er subst. *smør*, der i stednavne kan anvendes dels for at betegne en lokalitets frugtbarhed, således vistnok ofte i navne med efterleddet eng, kær, ager o.lgn., dels – i navne på søer, moser o.lgn., – for at betegne fedtet overflade eller fedtagtigt vand (se p. 107). I en del af de talrige med Smør- sammensatte navne, fortrinsvis hvor efterleddet betegner højder eller sten, har man villet se hentydning til hedensk smørofring til solen; se f.eks. Oskar Lundberg: Smörkullen och andra ortnamn på Smör (Fataburen 1910 p. 193 ff.), Folke Bergman i NoB 1926 p. 31 ff., Ivar Mortensson: Spor af Soldyrkelse i Norge (DSt 1905 p. 115 ff.), Henrik Larsen i FoN IV (1923) p. 115 f., Svend Aakjær i Skivebogen 1924 p. 103 ff.; jfr. KLNM XVI sp. 317. Sakral oprindelse kunne måske antages i nærværende navn, hvis efterleddet er *bjerg* eller hvis det er *borg* i den formodede ældre funktion som terrænbetegnende ord (se herom indl. under *borg*); men hvis efterleddet er borg i bygningsbetegnende funktion hentyder navnet snarest til gårdens smørproduktion.

Snuffelborg, gd [Aa 1917 *snof·lbɔrə*]. MB 1683 Snøffel Borig; M 1688 Snuffelborg; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 81 Snøffelborg; Gst 1873 og 81 1:40.000, Trap[4], Gst Snuffelborg. – Forleddet er subst. jy. *snøffel*, der dels betegner fisken ‚snæbel', dels betyder ‚kæft; næsvis knægt; dårlig person'. (Feilb.). Se indl. om efterleddet *borg*.

Snødder, bebygg. [Aa 1917 *snœr'r*]. PrI 1638 Snødder; M 1688 Snøderbye; VSKOrig Snødergde; M 1844 Snøder Bye; Gst 1881 Snøder; Trap[4] Snødder; Gst Snøder; PA 1966 Snødder. – Formentlig et oprindelig toleddet navn, hvis forled kan være subst. glda. *snøth* ‚ringe, elendig', glsv. snøþer, oldisl. snauðr, m. ‚bar, usmykket', no. snau ‚ubevokset, nøgen'. Navnet kan i så fald sammenholdes med sognenavnet Snøde på Langeland, hvis efterled er glda. with ‚skov' (16/2 1339 Snøwith; 2/6 1341 (1666) Snødvith; se DS XIII 237). Efterleddet i Snødder er uvist.

Sofienlund, gd [Aa 1917 *so'fiqsn,lugn*]. M 1844 Sophienlund; Gst 1881 Sofielund; Trap[4] Sofienlund; Gst Sofielund; PA 1962 Sofienlund. – Se indl. om efterleddet *lund*.

Stallerup, forsv. hse. 6/6 1495 (HdDb 1619) Stallerup march (som nu kaldis Wollstrup wester march); u.d. 1503 (HdDb 1619, Rep 9978) Stallerup byggesteder, Stallerup march; dag? 1510 (HdDb 1619, Rep 11683) Stallerup march. – Navnet må sammenholdes med det Stallerup som forekommer to steder i Vejle amt. Bredstrup s., Elbo h. (26/6 1452 (RO) stallerup) og Harte s., Brusk h. (21/5 1473 Staldorppe) og med Stårup, Højby s., Ods h., Holbæk a. (o. 1370, RJb, Stalethorp). Forleddet i sidstnævnte navn er mandsn. glda. *Stāli* (DgP); samme forled antages i de to jyske navne (DS VIII 127, 144 f.). Den moderne udtaleform af disse navne er [*sdaləˀrop*], hvilket forudsætter tidlig forkortelse af vokalen i Stāli (om forledsudviklingen iøvrigt og om efterleddet se indl. under *torp*). Formelt mulig, men uden paralleller, er et forled *stald*, glda. stall, oldisl. stallr, m.

Telling, bebygg [Aa 1917 *tælaŋ*]. VibLandstSkPanteb. 3/10 1635 p. 250 Nedertelling, Offuer Thelling; PrI 1638 Telling, Neder Telling; MB 1683 Tælling; M 1688 Tellinge Bye; VSKOrig Over Telling, neder Tellinggd; M 1844 Telling Bye, Neder Telling; Gst 1881 Telling, Neder Telling; Trap[4] Telling; Gst Telling, Neder-Telling; PA 1966 Telling (Tælling), Neder-, N- og V-Telling. – Samme navn er Telling, lb. i Lerup s., Ø.Hanherred, Hjørring a. (12/7 1468

Tellygh; 5/5 1477 Thelingh; opt. 1916 [*telaŋ*]). De to bebyggelser ligger begge relativt højt, men har forøvrigt ingen markante fællestræk. Telling i Ø.Hanherred ligger nær Tranum Å. Ved Telling i Hjerm s. findes ingen betydelige vandløb, men en mindre, smal dalsænkning med engbund er synlig i terrænet. Som en mulig tolkning kan foreslås et oprindeligt *Talg-ing-, dannet til roden i verb. *tælle* ‚skære, snitte', urnord. talgian (overleveret i (præs.konj.?) formen talgiai; Krause, Die Runeninschriften im älteren Futhark p. 38). Et hertil svarende subst. *talgiō indgår i isl. telgja, f. ‚sletteøkse' (Blöndal); jfr. tiln. vestnord. Tretelgia (LindBin.), glsv. Trætælgia (Söderwall). Et subst. glda. *talgha, modsvarende oldisl. talga, f., som er nomen actionis til verb. talga (< *talgōn, parallelform til talgian) indgår muligvis i det fynske Tallerupgård (DS XIV 77), og en afledning til roden talg- i det svenske Tälje (Södertälje; Hellq.EO). I subst. oldisl. tjalga, f. ‚tynd gren, lang arm' foreligger antagelig en aflydsbeslægtet rod. Betydningen af rodmorfemet i det foreslåede *Talg-ing- kunne således være (aktivt) ‚som afskærer, nedskærer' ell. (passivt) ‚som er afskåret, nedskåret'.

Toklund, forsv. gd? 1321, SRD V 539 Thoklund. – Det fremgår ikke af belægget hvilken slags ejendom navnet sigter på. Forleddet er antagelig glda. *thokki*, der forekommer i Skånske Lov i betydningen ‚skam, fornærmelse, krænkelse', spec. i sammensætningen thokkabot ‚bøde for tilføjet fornærmelse' (jfr. Lund). Subst. er beslægtet med verb. tykkes, glda. thykkia og subst. tykke, og den skånske betydning af ordet må ligesom betydningen af oldisl. þokki: ‚venskab; uvenskab' være sekundær. I en oprindeligere betydning ‚skøn, forgodtbefindende' indgår ordet i ænyda. tokkejord ‚ikke opmålt jord' (uden for fællesskabet), tokkelod, ɔ: jord tildelt ved tokkeskifte ‚skifte efter overenskomst (modsat: efter lov)' (Kalkar). Som navneled foreligger det i det sjællandske landsbynavn Tokkekøb, Blovstrød s., Lynge-Kronborg h., Frederiksborg a., som dog også kan indeholde mandsnavnet Tokki (DS II 29; Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 159), og i et par sønderjyske naturnavne (DS IV 400). Anvendelsen af thokki i nærværende navn kunne gælde en *lund* – se indl. om dette efterled – hvis areal ikke var opmålt.

Tusgård, gd [Aa 1917 *tu·sgɔ*]. KronSk 3/1 1547 Tverskouf; KancReg 3/1 1547 Tuerskovf; PrI 1638 Thurskov; M 1688 Tueschouf; VSKOrig Tiusgd; M 1844 Tuusgaard; Gst 1881 Turskov; Guiden 1881 Tusgaard; Trap[4] Tusskov (Tusgd.); Gst Tusgaard; PA 1966 Tusgård. – Forleddet er muligvis subst. *tue* ell. *torn*; efterleddet er subst. *skov*.

Volstrup, gd [Aa 1917 *wɔlsdnəp*]. 18/4 1466, 21/9 1466 Olstrop; 5/11 1468, 1468 (1553 ÆDA V 419), 23/4 1485, 28/4 1486 Olstrup; 26/4 1492 Wolstrop; 6/6 1495 (HdDb 1619) Wollstrup hoffuitgaardt, Wollstrup westermarch (= Stallerup march); 9/9 1495 Olstrup; 11/6 1503 (HdDb 1619) Wollstrup westermarch; dag? 1503 (1619) Volstrup / Wollstrup; 15/6 1504 Wolstrop; 12/3 1509 Volstrop; 12/3 1509 Volstrop; dag? 1510 (HdDb 1619) Olstrup / Wollstrup; 1510–25, Rep 2.R. VII 364 Olstorp; 11/3 1511 (DaMag) Wolstrop; 1523 (1592 ÆDA III 221) Wlstrup; KancReg 20/3 1535 Volstrup; KancReg 19/8 1537 Olstrup Gaard; KancReg 1/11 1540 Volstruppe; KronSk 1/12 1542 Volstrupgaard; PrI 1638 Wolstrup; M 1688 Volstrup Hofuedgaard; VSKOrig Volstrup Gd; M 1844 Volstrup Hovedgaard; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Volstrup. – Forleddet er mandsnavnet *Olaf*, efterleddet *torp*, se indl.

Volstrupby, gde [Aa 1917 *wɔlsdnə(b)ˈbøjˈ*]. PrI 1638 Wolstrupbye; M 1688,

VSKOrig Volstrup; M 1844 Velstrup Bye; Gst 1881 Volstrup; Trap[4] Volstrupby; Gst Volstrup By; PA 1966 Volstrupby. – Til foranstående gårdn. Se indl. om efterleddet *by*.

Østerby, gde og hse [Aa 1917 *östdəby*]. PrI 1638 Østerbye; M 1844 Østerbyegaarde; Gst 1881 Østerby Gde; Trap[4], Gst, PA 1966 Østerby. – Se indl. om efterleddet *by*.

2457. Gimsing Sogn

Anneksgården, forsv. gd. M 1688 Annexgaarden.

Ballegård, forsv. gd. VSKOrig Ballegd. – Se indl. om forleddet *balle*.

B- og O-Byen, bebygg. PA 1960 B & O Byen; Trap B & O-Byen. – Bebyggelsen er vokset op omkring Bang og Olufsens radiofabrik (B & O). Se indl. om efterleddet *by*.

Dalby, bebygg [Aa 1917 *væjsdə* –, *östdəˈdalby*]. U.d. 1494 (1563–66), 9/9 1495 Dalby; dag? 1503 (1616, Rep 9978) Dalbye; KancReg 3/1 1547, KronSk 3/1 1547 Dalby; M 1688 Wester –, Øster Dahlbye; DAtl Østerdal Bye og Vesterdal Bye; VSKOrig Dahlbyegde; M 1844 Dalbyegaarde; Gst 1881 Dalby Gde; Trap[4] Dalbygaarde; Gst Dalby Gde; PA 1966 V-, Ø-Dalby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Gimsing, s [Aa 1917 *gjæmsəŋ*; KrM 1971 *gjɛmsəŋ / gɛmsəŋ*]. Ca. 1325, RO 112 gimsingh; 3/10 1408 Gimsing; 12/3 1422 (LDipl) Gymsyngh; 8/2 1438 Gymsingh; 1485 (HarsProvstisReg) Giemsing, Gimsing kircke; 9/9 1495 Gimsingh; u.d. 1496 (HarsProvstisReg) Giemsing kircke; 4/10 1497 Gemsingh kirckgord; 31/12 1497 (ell. 1498) (1552 EGøyesJb 383) Giemsing; 31/10 1500 Gemsingh; 8/6 1503 (1552 EGøyesJb 382) Giemsing sogenn; 3/7 1504 (1552 EGøyesJb 382), 6/2 1509 (1552 EGøyesJb 382, 383) Giemsing; u.d. 1511 (afskr.?), 1511 DMR I 129 Gymsing; KancReg 3/1 1547 Glemsig Sogn; Kanc Reg 6/3 1547 Ginsing S.; 1552 EGøyesJb 333, 382, 444, 446 Giemsing sogenn; Mandt 1610 Giemsing; M 1688 Gemsing; VSKOrig Giemsing K; M 1844 Giemsing; Gst 1881 Gimsing K; Trap[4] Gimsing Sogn; Gst Gimsing K; PA 1966 Gimsing. – Navnet er en ing-afledning af et *Gems- eller *Gims-. Samme navneelement indgår antagelig i det svenske navn Jämshög (ca. 1150 Gemshø; se Nuda.Ordb.) og i en del norske gård- og naturnavne: Gimse, Gimsen, Gimsø m.fl. (NG III 9); det er af uvis oprindelse. Se indl. om *ing*.

Gimsinggård, gd. 28/3 1491 (1552 EGøyes Jb 384) Giemsinggaard; 10/9 1494 (1552 EGøyesJb 360) Giemsing gaard; 2/4 1497 (1552 EGøyesJb 360), 24/2 1501 (1552 EGøyesJb 360) Giemsinggord; 21/9 år? (1552 EGøyesJb 360) Giemsinggaard. – Ældre navn på nedennævnte Movstgård (O.Nielsen, HjG p. 33 f., Trap IX 274).

Gimsinghoved, gd [Aa 1917 *gjæmsəŋˈhøgwə*]. PrI 1638 Giemsinghue; M 1688 Gemsing Hoved; VSKOrig Giemsinghoved; M 1844 Giemsing Hovedbye / Giemsinghoved Bye; Gst 1881 1: 40.000, Trap[4], Gst, PA 1966 Gimsinghoved. – Subst. *hoved* kan bl.a. anvendes om fremspringende hjørne af en skov, se DS III p. XXXIV f.

Guldhøjhus, forsv. hs. VSKOrig Guldhøy huus. – Forleddet kan sigte til gravfund; oplysninger herom haves ikke. Se indl. om *høj*.

Hillersborg, gd [Aa 1917 *hilˈaɾsbɔɾə*; Skautrup 1920-t. *hilˈəsbårə*; KrM 1971

ˈhɟlˈəsˌbɔɹˈə]. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Hillersborg; PrI 1638 Hillisborre; M 1688 Hyllesborg øde; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Hillersborg. – Imod antagelsen af en sammensætning med mandsn. glda. *Hildir*, som i Hillerslev i Thy og på Fyn (se Bent Søndergaard, -lev p. 76 f., DS XIII 121), taler den fonetiske forms [*l*] og til dels også den gennemførte ll-skrivning, idet [*ɟ*] i 1500- og 1600-talskilder fortrinsvis markeres ved ld-skrivning (Vilhelm Thomsen, Forhandlinger paa det fjerde Filologmøde p. 205 ff.; GG I § 38, anm. 1, II § 341 anm. 1). Andre acceptable tolkningsmuligheder foreligger dog næppe. En lydlukket form af adj. *hellig*, glda. hēlagh kendes fra sammensætningen hillemænd og fra middelalderlige skrivemåder som hilghæ, allæ hilliæn (GG I § 145.1) og fra interjektionen hille (ODS, Feilb.); men antagelsen af dette ord lader sig vanskeligt forene med forleddets -s. Se indl. om efterleddet *borg*.

Holmgård, gd [KrM 1971 *ˈhɔlmˌgØ*]. U.d. 1506 (RigFb. 1542–52) Holmgaardt; 1511, DMR I 129 Holmegord; M 1688 Holmgaard; VSKOrig Holmegd; PA 1966 Holmgård. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Hundsballe, gd [KrM 1971 *ˈhɔnsˌbalˈə*]. VibLandstSkPanteb. 6/2 1632 p. 161 Hundzballe; MB 1683 Hundballe / Hundzballe; M 1688 Hundsballe; DAtl Husballe; VSKOrig Hundballehuus; Gst 1881 Hundsballe; Gst 1881 1:40.000 Hunsballe; Trap[4], Gst Hundsballe; PA 1962 Hunsballe; Trap Hundsballe. – Forleddet er dyrenavnet *hund*; se indl. om efterleddet *balle*.

Kirkebol, gd. M 1688 et boell ved Kircken; VSKOrig Kirkeboel; Gst 1881, Gst, PA 1966 Kirkebol. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Kvistrup, gd [Aa 1917 *kwesdnəp*]. 24/3 1163 (17. årh.) Quistrop birch; 4/7(?) 1400 (1774) Quistrup; 29/5 1476 Kwystrop; u.d. 1494 (1563–66) Quistrup mark; 6/6 1495 (HdDb 1619) Quistrup march; 11/6 1503 (HdDb 1619), u.d. 1503 (1616, Rep 9978), u.d. 1510 (1616, Rep 11683) Quistrup; udat. (1524 ÆDA IV 406) Qwystrop; Dom 20/6 1579, Rep. 3779, Questrup; 1579 (1612 ÆDA V 88) Quistrup; KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Kvistrup; LR Riberhus 1584 Questrup; PrI 1638 Quistrup; M 1688 Quistrup Hovidgaard; VSKOrig Qvistrup Gd; M 1844 Quistrup Hovedgaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Kvistrup; PA 1960 Qvistrup (Kvistrup); Trap Kvistrup. – Forleddet er tiln. glda. *Kvist* (DgP). Se indl. om efterleddet *torp*.

Kvistrup Mølle, ml [Aa 1917 *kwesdnəp möl.*]. MB 1683 Quistrup Mølle; VSKOrig Qvistrupmølle; M 1844 Qvistrup Mølle.

Mosegårde, forsv. gde. M 1844 Muusgaarde. – Forleddet er vel subst. *mose*.

Movstgårde, gde [Aa 1917 *måusgØr*; Skautrup 1920-t. *måwstgo*]. PrI 1638 Moustgaardt; M 1688 Mouritzgaard; DAtl Mauritzgaard; VSKOrig Mourizgde; M 1844 Maurgaarde; Gst 1881, Trap[4], Gst Movstgaarde; PA 1962 V-, Ø-Movstgård. – Forleddet er mandsn. *Movst*, glda. Mauritius (DgP). I den adelige familie der ejede gården, som oprindelig hed Gimsinggård (se ovenfor), forekommer navnet Mauritius i 1400- og 1500-t. (O.Nielsen, HjG p. 33 f., Trap IX 274).

Munkeballe, forsv. gd. MB 1683 Munckeballe; M 1688 Munkeballe. – Se indl. om efterleddet *balle*. Navnet kan have sammenhæng med gods som Tvis kloster ejede i sognet (Trap IX 273).

Nørgård, gd. 3/7 1504 (1552 EGøyesJb 382) Nørgaard, Nørgordz boel; VibLandstSkPanteb. 27/1 1632 p. 156 Nørgaardt; M 1688 Nørregaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Nørgaard.

Oddehus, forsv. hs. VSKOrig Odde huus.

Trudsø, gde [Aa 1917 *tʀusə*]. MB 1683 Trudzhovit / Thruds Hofuet; M 1688 Trudshovedboel; VSKOrig Trudse Huuse; M 1844 Trusse Bye; Gst 1881 Trudsø, Nye Trudsø; Trap[4] Trudsø, Nye Trudsø; PA 1966 Trudsø, L-Trudsø. – Forleddet kan være mandsn. glda. *Thrugot* (DgP); efterleddet er subst. *hoved*, se ovenfor.

?**Vaskærgård,** forsv. gd. KronSk 27/1 1687 Vaskergaard. – Muligvis fejl for Marskærgård i Struer (p. 10).

Voldhøjhus, forsv. hs. MK 1817 Wolhøjhuus; M 1844 Voldhøihus. – En gravhøj, kaldet Volhøj, nævnes endnu i slutningen af forrige årh. (O.Nielsen, HjG p. 32). Forleddet i dette navn kan være mandsnavnet Ole, jy. Wolle, eller subst. *vold* ‚dige' (Feilb.). Højen har ligget ved et dige. Se indl. om efterleddet *høj*.

Østerby, gde og hse [Aa 1917 *östəby*]. PrI 1638 Østerbye; M 1688 Øster Bye; VSKOrig Østerbye; M 1844 Østerbye By; Gst 1881, Trap[4], Gst Østerby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Åby, forsv. gd. Dag? 1503 (1619, Rep. 9978) Aabye march; u.d. 1503 (1616) Obye march; dag? 1510 (1616, Rep. 11683) Abye; dag? 1510 (1616) Aabye. – Gården har ligget nær skellet til Hjerm s., hvor der imidlertid ikke findes noget vandløb af betydning. Se indl. om efterleddet *by*.

2458. Vejrum Sogn

Abildgård, forsv. gd. 29/5 1476 Abbeldt gord; 29/5 1476 Abeldgorth; 29/5 1476 Abeldgortz æy; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Abbildegaardz eye; 26/6 1503 (1552 EGøyesJb 380) Abildgaardz eyge; 15/6 1517 (1552 EGøyesJb 381) Abbidgaardz eyge; udat. (1524 ÆDA IV 410) Abbilgardzeye; udat. (1524 ÆDA IV 410) Abbyldgardz; 1552 EGøyesJb 333 Abildegaard; 1552 EGøyesJb 446 Arbild gaardeyge. – Forleddet er subst. *abild*, glda. apald ‚æbletræ'.

Agergård, gd [Aa 1917 *aəərgǫr*]. 1532 FrIReg 431 Aggergordt; M 1688, VSKOrig Agergaard; M 1844 Aggergaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Agergaard; PA 1966 Agergård. – Subst. *ager*, se indl.

Avsumdal, gde [Aa 1917 *aəsəmˈdɑ̊ˈl*; KrM 1973 *aəsɔmˈdɔˈl*]. 29/5 1476 Awsumdal; u.d. 1494 (RigFb 1563–66, Rep 7796–97) Außomdals mark, Außomdall mark; 9/9 1495 Axendals iord; 26/6 1503 (1552 EGøyes Jb 380) Ausumdal; udat. (1524 ÆDA IV 410) Awsumdal; 1552 EGøyesJb 333, 380, 446 Assmundall / Ausumdall; Mandt 1610 Außum dall; M 1688 Ausumdahlsgrde; VSKOrig Ausumdahl; M 1844 Vester Ausumdal; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Avsumdal. – Se under Avsum, Hjerm s. (p. 175).

Avsumdal, Lille-, gd [Skautrup 1926 *leɟə awsənˈdɑ̊ˈl*]. M 1844 Lille Aasumdal; Gst 1881, Gst Lle Avsumdal; PA 1966 L-Avsumdal.

Avsumgård, gd [Aa 1917 *aəsəmˈgoˈr*; KrM 1973 *aəsɔmˈgoˈə*]. 29/5 1476 Affsumgorth; u.d. 1494 (RigFb 1563–66, Rep 7796–97) Außomgaardt mark, Außomgaards mark; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Ansumgaard; udat. (1524 ÆDA IV 410) Awswmgard; Udat. (1524 ÆDA IV 411) Awsumgard; 1552 EGøyesJb 446 Ausumgaard; KancBrevb 24/9 1554 Aussomgaard; Mandt 1610 Außumgard; PrI 1638 Ausumgaardt; M 1688 Ausumgaards Ladegaard; VSKOrig Ausum Gd; M 1844 Aasumgaard; Gst 1881 Avsum Gd; Trap[4] Avsumgaard; Gst Avsum Gd; PA 1966 Ausumgård. – Se under Avsum, Hjerm s. (p. 175).

Balsgård, forsv. gd. KronSk 27/3 1646 Balsgaard. – Forleddet er antagelig mandsn. *Balthasar*, jysk Balser, eller subst. *balle*, se indl.

Barfreds Hussted, forsv. hs. 28/4 1486, 6/5 1486 Barfreds hwsted. – Subst. glda. *barfred* ‚fæstningsværk; mindre, tårnlignende eller med tårn forsynet bygning; bygning bestemt for kongen under hans gæsterirejser' (se Kalkar, ODS, O.Nielsen i JySml. 1. rk. II 201 ff.). Det hér nævnte hus havde tilknytning til Vejrum kirkes jord. Ordet indgår også i naturnavnet Barfredholm på Samsø (DS I 7) og muligvis i Barbrekær, Viuf s., Brusk h., Vejle a. (DS VIII 154).

Bjerggårde, gde [Aa 1917 *ōsdə-, væ·sdə bjæṛ'ə*]. KronSk 12/8 1585 Biergegaard; KronSk 27/3 1618 Bieregaard; KronSk 27/3 1646 Bierregaard; M 1688 Bierre; VSKOrig Biergegde; M 1844 Øster Bierre, Wester Bierre; Gst 1881 Bjerggaarde; Trap[4] Bjærggde; Gst Bjerggaarde; PA 1966 Bjerregård. – Subst. *bjerg*, se indl.

Blakkær, forsv. gd. M 1844 Blakkiær. – Forleddet er antagelig adj. *blak* ‚bleggrå'.

Brændgård, gd [Aa 1917 *bræ.ŋg0ṛ*; Skautrup 1926 *bræ·ŋgor*; KrM 1973 *ˈbræ·ŋˌg0*]. 29/5 1476 Brændægordzæy; u.d. 1494 (1563–66) Brendgaard/Brendegaard/Brendgaardt; PrI 1638 Brendgaardt; KronSk 24/3 1587, M 1688 Brendgaard; M 1844 Brændgaard; Gst 1881 Brendgaard; Trap[4] Brændgaard; Gst Brendgaard; PA 1966 Brændgård. – Forleddet er præt.partc. af verb. *brænde* eller måske snarere – at dømme efter ældste belæg – subst. glda. *brænnæ*, oldisl. brenna, f. ‚brænden, brand', i stednavne anvendt om jord der er gjort egnet til dyrkning ved afbrænding (af skov eller lyng), se NG Indl. p. 45.

Dalgård, gd [Aa 1917 *dalg0ṛ*]. 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380), 1552 EGøyes Jb 446 Dalsgaard; VSKOrig Dahlgd; M 1844 Dahlgaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Dalgaard; PA 1966 Dalgård.

Damgård, gd [Aa 1917 *dam·g0ṛ*]. Mandt 1610 Damgrd; PrI 1638, M 1688, VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Damgaard; PA 1966 Damgård.

Enghus, forsv. hs. MB 1683 Engbol; M 1688 Engboel; M 1844 Enghuus.

Engmarkhus, hs. M 1844 Engmarkhuus; Guide 1881 Engmark; Gst 1881, Gst Engmark Hs. – Iflg. O.Nielsen, HjG p. 62 samme lokalitet som nedenstående Mosebol.

Engsnap, gd [Aa 1917 *æŋsnap*; KrM 1973 *ˈæŋəˌsnap*]. MB 1683 Engsnap Gaard; M 1688 Engsnab; VSKOrig, M 1844 Engsnap; Gst 1881 Engsnab; Trap[4], Gst, PA 1966 Engsnap. – Efterleddet er en parallelform til subst. jy. *snabe*, ænyda. snabe ‚hjørne, skråt stykke' (Kalkar efter Moth.); jy. snabe ‚en skovstrimmel, der strækker sig ind i marken' (Feilb. efter Molbech); sv.dial. snape ‚spets, det yttersta af något; snibb (öronsnibb); utskjutande udde (i sjö, träsk)' (Rietz p. 644 sp. 1); ordet, der indgår i det skånske stednavn Gusnava (runeindskrift, Skårby St. 1, 1000–1050 **kupis snaba**, se Danmarks Runeindskrifter sp. 334, K. G. Ljunggren i NoB 1934 p. 12 ff.), er almindeligt i danske stednavne, sjældnere i svenske; det forekommer endvidere i engelske stednavne, men ikke i vestnordiske. Den oprindelige betydning er antagelig ‚kile, fremspring', (af ager, skov, eng) (K. G. Ljunggren, l.c.; se iøvrigt DS III p. LV).

Feldborg, gd [Skautrup 1926 *fæl·bårə*; KrM 1973 *ˈfælˌbɔɹə*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst Feldborg. – Samme navn som Feldborg i Hjerm s. (p. 175).

Gade, forsv. gd. MB 1683 Gaade; VSKOrig Gadegd; M 1844, Gst 1881 Gade. – Subst. *gade*, se indl.

Gasseholm, gd [Aa 1917 *gasihw0l.m*; KrM 1973 *ˈgasiˌhwɔlˈm*]. 22/10 1502

(1552 EGøyesJb 380), 5/1 1505 Gassiholm; 1552 EGøyesJb 446, 447 Gasseholm/Gastholm; MB 1683 Gasiholm Gaard/GaesiHolm; M 1688 Gaaseholm; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Gasseholm. – Af fuglenavnet *gase* og *holm*, se indl.

Grønning, forsv. gd. M 1688 Grønning, Grønnings Huuß; M 1844 Grønninghuus. – Navnet indeholder subst. *grønning* ‚græsbevokset plads'.

Hammer Mølle, hse [Aa 1917 *ham'ɐrmöl*]. Guiden 1894, Trap[4] Hammer Mølle; Gst Hammermølle.

Hyldgård, forsv. gd. M 1688 Hyldgaard; VSKOrig Hyldgaard huuse. – Af trænavnet *hyld*.

?Jammersborg, forsv. gd. 29/5 1476 Jamborgh/Jamersborgh. – Forleddet er måske subst. *jammer*; navnet tilhører i så fald den store gruppe af spøgende eller spottende gårdnavne på *borg*, se indl. under dette ord.

Kirkehuset, forsv. hs. M 1688 Kirchehuset.

Knudstrup, forsv. gd. MB 1683 Knustropberge/Knustropbierg. – Forleddet i det udbredte navn, som her kun er overleveret som led i et marknavn (under Tinggård) er mandsn. *Knud*; se indl. om efterleddet *torp*.

?Korstegård. 1552 EGøyesJb 492 Korstegaard. – Iflg. O.Nielsen, HjG p. 58, vistnok fejl for Kvistgård.

Kovstrup, forsv. gd. MB 1683 paa Koustrop berig. – Navnet er kun overleveret som led i marknavnet (under Vejrum præstegård). Dets forled kan være et mandsn., glda. *Kok*; jfr. Kovstrup i Mønsted s., Fjends h., Viborg a. (DS IX 87); se indl. om efterleddet *torp*.

?Krobbækdal, forsv. gd(?). MB 1683 Krobbecdal. – Forleddet er af uvis oprindelse. Subst. *krop* (som iøvrigt forekommer i topografisk funktion, se f.eks. DS VII 298) kan vanskeligt tænkes som forled til -bæk.

Kronborgdige, gde og hse [Aa 1917 *kʀom.bɔɽə'di·q*]. MB 1683 Kromborig Die; M 1688 Kromborg Dige; VSKOrig Krumborgdige; M 1844 Krumdige; Gst 1881, Trap[4], Gst Kronborgdige; Trap Kronborgdige (Vejrumstad); PA 1966 Kronborgdige. – Navnet er iflg. Guiden 1959 i nyeste tid uofficielt ændret til Vejrumstad, KrM 1973 [*'væɽr0m'sda*]. Forleddet i Kronborg er adj. *krum*; iflg. O.Nielsen, HjG p. 63, er efterleddet *borg* her anvendt i betydningen ‚bakke', hvilket imidlertid forudsætter at denne betydning har været levende i relativ sen tid, idet det tyske låneord krum først er belagt i ænyda. En nærliggende mulighed er at henregne navnet til gruppen af spøgende eller spottende gårdnavne på borg (se indl. under dette ord). Adj. krum kan dog i jysk også anvendes i betydningen ‚vinkelformet', f.eks. i krumbygning ‚to huslænger, sammenbyggede i vinkel' (Feilb.); [*æn 'kɽom' 'sdæ*] kan i Thy bruges om en vinkelbygning. Der er vistnok ikke topografisk sammenhæng mellem Kronborgdige og Vinkeldiget sydvestlig i sognet (Trap IX 280).

Kvistgård, gd [Aa 1917 *kwesg0r*]. 28/6 1456 (DuehDipl) Quistgardh; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Quessgaard marck; u.d. 1511 (HdDb 1557–58) Quistgaardtt; u.d. 1511 (HdDb 1559–65) Quistgaardt; 1552 EGøyesJb 446 Quessgaard; KancBrevb 3/12 1571 Quistgaard; M 1688 Quistgaard; VSKOrig Qvistgaarde; M 1844 Quistgaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Kvistgaard; PA 1966 Kvistgård. – Forleddet kan være tilnavnet *Kvist* eller subst. *kvist* anvendt om udbygning på et hus. Jfr. Kvistrup, Gimsing s. (p. 182).

?Kvitring Mølle, forsv. ml. MB 1683 Qvytring Mølle. – Af uvis oprindelse.

Kærhuset, forsv. hs. MB 1683 Kierd Huset. – Lå under Øster Mårup.

Lundby, gde [Aa 1917 *lunby*; KrM 1973 *ˈlʊŋˌby*]. 1470 (1574 ÆDA II 384) Lundbye; 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 383) Lundbymarck; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Lundby marck; KronSk 3/1 1547 Lundby; 1552 EGøyesJb 446 Lundby, Lundby marck; KronSk 12/8 1585 Lundbye, Lundbyegaard; Mandt 1610 Lundbye, Lundgrd; M 1688 Lund Bye; VSKOrig Lundbyegd; M 1844 Lundbye, Lundbyegaard; Gst 1881 Nr-, Vr Lundby; Guide 1881 Lundby Gade; Trap[4], Gst, PA 1966 Lundby. – Se indl. under *lund* og *by*.

Lyngkrog, bebygg. [Aa 1917 *lənˈkʀoˈq*; Skautrup 1927 *løŋˈkroˈq* / *ləŋˈkroˈq*; KrM 1973 *löŋˈkroˈq*]. MB 1683 Lynkrog/lyngkrog/liung krog; M 1688 Lyngkrog; VSKOrig Løngkrog huuse; M 1844 Lyngkrog, Lyngkroggaard; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Lyngkrog. – Se indl. om efterleddet *krog*, der her kan være anvendt med henblik på beliggenheden i sognets nordvestlige hjørne.

Lørup, gd [Aa 1917 *løˈr̥p*; KrM 1973 *løˈr0p*]. 29/6 1476 Lerop mark; U.d. 1494 (1563–66) Lørup mark; KancBrevb 24/9 1554, PrI 1638 Lørup; M 1688 Nørreløerup, Sønderløerup; VSKOrig Lørupgde; M 1844 Nørre Lørup, Sønderlørup; Gst 1881 Lørup Gde; Trap[4], Gst, PA 1966 Lørup. – Forleddet er subst. *ler*, efterleddet *torp*, se indl; jfr. GG I § 237 om den lydlige udv. /ē/ > /ø̄/ i forleddet.

Mosebol, hs. M 1688 Lille Moesboel; VSKOrig Mosehuus (her?); M 1844 Moseboel. – Se indl. om efterleddet *bol*; jfr. Engmarkhus ovenfor.

Mosegård, gd [Skautrup 1926 *muˑəsgor*]. 9/3 1504 (1552 EGøyesJb 383) Mossgaard; 1552 EGøyesJb 446 Moessegaard; M 1688 Moesgaard; VSKOrig Mosegd; M 1844 Mosegaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Mosegaard; PA 1966 Mosgård.

Mårup, forsv. gd. 5/11 1491, 9/9 1495 Mardrup; KronSk 27/3 1618 (her?) Marup; Jb 1618, KronSk 29/10 1632 Morup; M 1688 Vester Maarup, Øster Maarup; VSKOrig Marup. – Af samme oprindelse er formentlig landsbynavnene Mårup i Nødager s., Djurs Sønder-h., Randers a. (7/1 1398 Morop) og i Nordby s., Samsø (LR 1579–80 Maarup). Forleddet kan være et subst. glda. **marth* svarende til glsv. marþ ‚skov' eller mandsn. glda. *Marth* (DgP), som foreslået for det samsøske navns vedkommende i DS I 95, hvor dog også nævnes muligheden af subst. *mo* ‚moler'. Jfr. også DS XIII 204 under Måre.

Nederdal, gd [Aa 1917 *ɜ næjədåˈl*; KrM 1973 *ˈnæjəˌdɔˈl*]. VSKOrig nederdahl; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Nederdal.

Oksegård, forsv. gd. M 1844 Oxgaard.

Overdal, gd [Aa 1917 *ɜ åʊədåˈl*]. MB 1683 Over Daalen; M 1688 Offuerdalen; VSKOrig, M 1844, Trap[4], Gst, PA 1966 Overdal.

Provstegård, gd [Aa 1917 *pʀåʊsg0r̥*; KrM 1973 *ˈpråʊsdg0*]. KancBrevb 26/1 1575 Prostegaardt; Jb 1618 prouestgaardt; KronSk 29/10 1632 Provstgaard; KronSk 27/8 1646 Provistgaard; MB 1683 Proobstgaard; M 1688 Proustegaardsmark; VSKOrig Proustgde; M 1844, Gst 1881 Provstgaard; Trap[4], Gst Provstegaard; PA 1966 Provstegård.

Præstemarkshus. M 1844 Præstmarkhuus; Gst 1881, Gst Præstemark Hs.

Revning, forsv. gd. M 1844 Rævning. – Muligvis samme navn som Revning i Vinding s., Ulfborg h.

Ritmestergaard, forsv. gd. MB 1683 Ritmestersgaard.

Rovnborg, gd [Skautrup 1926 *rowənbårə*; KrM 1973 *ˈråwənˌbɔɹə*]. KronSk 12/8 1585 (her?) Runneborg; Mandt 1610 Rounborig; KronSk 27/3 1618 Rom-

borg; Jb 1618 Ranborig; KronSk 23/8 1622 Roenborge; PrI 1638 Rounborg; KronSk 27/3 1646 Roenborig; MB 1683 Rounborig; M 1688 Roerborg; VSKOrig Roenborg; M 1844 Rounborg; Gst 1881, Trap[4], Gst Rovnborg; PA 1966 Roenborg. – De stærkt varierende skriveformer i de ældre belæg vanskeliggør tolkning af forleddet. Som en mulighed kan nævnes mandsn. glda. *Runi* (DgP). Dette navn, der er sjældent i danske og norske middelalderlige kilder, men oftere forekommer i svenske runeindskrifter, antages at indgå i det norske gårdnavn Runestad (NG X 255) og i de svenske navne Runarp (SOÄ XIV 34), Runnebo (Lundgren-Brate p. 209, O.Rygh, Gamle Personnavne i norske Stedsnavne p. 209), endvidere i det sydslesvigske Runmark (Sydsl. Stedn. VII 24). Navnets udtaleform kan sammenstilles med vestjysk udtale af adj. brun [*brow'n*], og med det homonyme subst. rune, glda. (plur.) runa(r), som i slutningen af 1800-tallet af E. Tang Kristensen er optegnet i Hammerum herred i pluralisformen Rovner (E. Tang Kristensen, Jydske Folkeminder II 106, jfr. Feilb. under runer). Efterleddet *borg*, er sandsynligvis anvendt i betydningen ‚befæstet gård', idet gården iflg. PrI 1638 var omgivet af grave og dobbelt vold, se Trap IX 280; jfr. iøvrigt indl. under *borg*.

Sankt Andreas Kirke. 31/10 1500 s. Andree Kirkes [. . .]. – Vejrum kirke var indviet til Sankt Andreas (Trap IX 276).

Skaderis, gd [Aa 1917 *sgaɹis*/gl.: *sgɔɹis*?; KrM 1973 *sga·js*/*sga·ɹjs*]. MB 1683 Skaadriis; VSKOrig, M 1844 Skaderiis; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Skaderis. – Af fuglenavnet *skade* og subst. *ris*, se indl.

Skikkild, gde [Aa 1917 *sgi'gil*]. 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 383) Skickildmarck; 1552 EGøyesJb 446 Skinchill; Mandt 1610 Skickild; M 1688 Store og Lille Skickel; VSKOrig Lille Skikkild, Store Skikkildgd; M 1844, Gst 1881, Trap[4] Skikkild; Gst Skikkild, Ll Skikkild; PA 1966 L- og St-Skikkild. – Navnet er behandlet i DS V 78, hvor det sammenstilles med det sønderjyske naturnavn Skikkild. Forleddet kan være et glda. *skækkia, f., urnordisk *skakiōn, til roden germ. *skak, der foreligger i oldisl. skekill, m. ‚udkant' (Fritzner), no. Skjekel, m., ‚Udkant, Hjørne, Snip' (Aasen). Dette ord indgår bl.a. i de norske gårdnavne Skjekle og Skikkelstad (NG I 115, IV, 2 p. 45); en parallelrod *skag foreligger i glda. skaghi, oldisl. skagi, m. ‚Odde, i Søen fremstikkende Landspidse' (Fritzner), som indgår i stednavnet Skagen (Kr.Hald, VoreStedn.[2] p. 231). Forledsvokalens udvikling æ > i beror på lydlukning foran kk + i (jfr. GG I § 146.3). Efterleddet i det sønderjyske navn antages at være identisk med det norske ønavn Alden, der er beslægtet med subst. oldisl. alda, f. ‚høj Bølge' (Fritzner) og lat. altus (se Sophus Bugge i ANF XX 334 f.). Et efterled med betydningen ‚den høje' (holm, bakke ell. lign.) ville passe godt med stedets terrænforhold og med forleddet, hvis dettes betydning er ‚fremspring, kant'. Andre muligheder er dog lige så nærliggende, således et subst. svarende til oldisl. hilla, f. ‚hylde', no. hilla, f. ‚Hylde, smal Flade i en Klippe' (Aasen), som antaget i bl.a. sognenavnet Vonsild, Nørre-Tyrstrup h., Vejle a. (DS VIII 163).

Skovgård, forsv. gd. 1511 DMR I 129 Skoffwgord; Jb 1597 Skougaardtz Eie; Jb 1599 schogaars Eie.

Skrufhus, hs [Skautrup 1926 *sgråf'hugws* / *sgr0f'hugws*]. VSKOrig Skruehus; M 1844 Skrufhuset; Gst 1881 Skraahus; Gst 1881 1:40.000 Skrovhus; Guide 1881 Skrohus; 1894, O.Nielsen, HjG p. 64 Skrubhus (udt. [*skrufhus*]); Gst Skraahus. – Navnet er iflg. Guiden 1959 i nyeste tid ændret til Søndergård. Forleddet er et naturnavn Skrubbe, der nævnes i dok. 31/10 1500: skrubben, skrwbbe

oc maye, og indgår i marknavnene Skrubager og Skrubeng, MB 1683 (Sir sogn) Schrub Aggre, Skrub Eng, Skrubøe Eng. Dette navn indeholder det terræn- og vegetationsbetegnende subst. *skrubbe* (se ODS under I Skrub, Feilb. under 1. skrup). Ordet har i sønderjyske marknavne betydningen ‚krat' (DS III p. LIII); i vestjysk kan det betyde ‚skorpe, skurvagtig lag' (Skautrup, Et Hardsysselmål II 27); iflg. Hellq.EO (under skrubb) er den oprindelige betydning ‚ojämnhet, bula, buckla'.

Skød, gde [Aa 1917 *sgyq̧ər̥ / sgų'ər̥*; Skautrup 1926 *sgųq̧r*; KrM 1973 *sgøq̧ə*]. KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Skiødt; 1552 EGøyesJb 447 Søndre Skød; KancBrevb 24/9 1554 Skiøed; Mandt 1610 Skiød; M 1688 Skiøed; VSKOrig Skiød gd; M 1844 Skiød; Gst 1881 Skjød; Trap⁴ Skød; Gst Skjød; PA 1966 Gl- og Ny-Skød. – Subst. *skød*, glda. skø̄t, muligvis her i en oprindelig betydning ‚noget fremskydende, flig, hjørne'. Samme navn er sognebyen Skød, Houlbjerg h., Viborg a. (DS IX 241 f.), og ordet indgår i naturnavnet Skødshoved på Mols (Gunnar Knudsen i Fortid og Nutid V 5) og i det skånske herredsnavn Skytts härad (J. Sahlgren i NoB 1920 p. 60).

Snur-om, forsv. hs. – Iflg. O.Nielsen, HjG p. 274 nævnes 1810 et hus Snurom, hvor det nuværende Skrædergårdhus ligger. Navnet forekommer flere steder i Danmark, se Inge Wohlert i Navnestudier II 82.

Sparreknak, gd [Aa 1917 *ɜ knak*; KrM 1973 *æ knak / sbarəˈknak*]. MB 1683 Spariknacks Bool; M 1688 Sparreknack; VSKOrig Spareknak; M 1844, Gst 1881, Trap⁴, Gst, PA 1966 Sparreknak. – Forleddet er fuglenavnet *spurv*, jy. [*sparə*]; efterleddet er subst. jy. *knak* ‚knold, tue på heder' (Feilb.), som hyppigt indgår i navne på marker, som er fulde af tuer.

Stentofthus, hs. M 1844 Steentofthuus; Gst 1881, Gst Stentoft Hs. – Se indl. om *toft*. Er iflg. Guiden 1959 nedrevet.

Søjbjerg, gd [Aa 1917 *søj̣.bjɜr̥ə*]. 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 383) Sodberg marck; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Sodbierg agre; 1552 EGøyesJb 333, 383, 446 Sodbierg, Sodbierig; MB 1683 Soigbierg Gaard; M 1688 Soyebierg; VSKOrig Søybierg; M 1844 Søiberg; Gst 1881 Søjbjerg; Trap⁴ Søjbjærg; Gst, PA 1966 Søjbjerg. – Forleddet er muligvis subst. glda. *sode* ‚græstørv' (Kalkar under sod(e), Feilb. under sadde, Molbech under Sodd og Søi); ordet anvendes i jysk om græstørv med skrå kant, brugt til diger, som møntørv osv., og tidligere til husbygning. Navnet kan da sigte på skæring af græstørv på stedet. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Søller Gårde, gde [Aa 1917 *sələ'go'r̥*; KrM 1973 *ˈsölə˛go'ə / sölə'go·, nɑ·ˑislə / nösələ*]. 11/4 1444 Soler; 31/10 1500, u.d. 1501 (HardsProvstisReg) Soller; KancReg 3/1 1547 Sol; KronSk 12/8 1583 Soller; Jb 1618, KronSk 27/3 1618 Sollergaard; PrI 1638 Sollerby; KronSk 27/3 1646 Søllergaard; MB 1683 Søllergaard, Nør Søller gaard; M 1688 Norre Soelgaard, Sollergaar; KronSk 10/6 1720 Saller Mark; VSKOrig Sollergde; M 1844 Nørre Søller, Nør-, Sønder Søllergaard; Gst 1881 Søller Gde, Nr Søller; Trap⁴ Søllergde, Nørre-Søller; Gst Søller Gde, Nr Søller; PA 1966 N-Søller (Nørsøller), Søller Gårde. – Forleddet i Søller er muligvis et subst. glda. *sol, samme ord som vestgerm. sol, hvis betydning er ‚dynd, mudder, pyt' o.lgn., f.eks. angelsaksisk sol, n. ‚mire or a miry place' (Bosworth-Toller), mnty. sol, n. ‚ein stehendes Waßer in Vertiefungen auf Kornfeldern; stehendes schlammiges Waßer von einigem Umfange in den Feldniederungen, die nicht (?) mit Holz bewachsen sind' (Schiller-Lübben). Beslægtet hermed er formentlig angelsk sol, n. ‚sølet Sted i Ageren'

(Hagerup, Det danske Sprog i Angel p. 83), og af samme rod – germ. *sula – er subst. jy. sulk ‚sølet føre', verb. jy. sulke ‚drive i vand, sidde i søle', og adj. jy. sulket ‚skiden, tilsmudset' (Feilb.); aflydsbeslægtet med disse ord, der har tilsvar i no. og sv., er subst. og verb. søle (jfr. Hellq.EO under solka og söla, Falk-Torp, Etym.Wb. under søle). Sydvest for Søller Gårde har ligget en sø, Søllersø, som iflg. PrI 1638 blev opdæmmet i begyndelsen af 1600-tallet. Navnet Søller er da muligt et oprindeligt sønavn, dannet af subst. *sol ‚dynd, smuds, søle' og et suffix *-ir* eller *-ur*; om disse suffixer, der er almindelige i sønavne, se Hellq.Sjön. II 9 ff., Indrebø, Innsjønamn I 255 ff., 261, Brøndum-Nielsen i APhS V 31 ff. Subst. *sol antages af Magnus Olsen, Stedsnavnestudier p. 106 ff., i det norske bygdenavn Solør, af Ståhle, Ortn. på -inge p. 518 i det svenske Solinge. På dansk område findes ordet i de sønderjyske naturnavne Søllingvang og Søllingvrå (DS V 429, 593), i det fynske landsbynavn Søllinge (DS XIII 207) og i det sjællandske sognenavn Solrød (Københavns amt, se Nuda.Ordb.).

Ting, gd [KrM 1973 *æ teŋ*']. 10/11 1497 tinget/tynget; 31/10 1500 wed tyngh; Jb 1597 wid ting; Jb 1607 Wed thiengett; KronSk 27/3 1618 Ting; KronSk 29/10 1632 Tinget; MB 1683 Tinged; VSKOrig Vester Ting, Øster Ting; M 1844, Gst 1881, Gst Ting; PA 1966 N- og Ø-Ting. – Herredets tingsted lå her i middelalderen; i dok. 28/5 1519, Harsyssels Dipl. p. 106, omtales det som gamell tingsteth; jfr. O.Nielsen HjG p. 5.

Tinggårde, gde [Aa 1917 *teŋgǫr*]. 1519 (Trap) Tingard; KronSk 27/3 1618 Thinggaard; Jb 1618 Thinggaardt; KronSk 23/8 1622, KronSk 29/10 1632 Tinggaard; PrI 1638 Thindgaard; MB 1683 Tinggaard, Ting Bool; M 1688 Søndertinggaard, Nørretinggaard; VSKOrig Tinggde; M 1844 Tinggaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Tinggaarde; PA 1966 Tinggård.

Tipsmark, gd [Aa 1917 *tøsmaŗk*]. KronSk 1/10 1555, KancBrevb 1/10 1555 Tipsmarcks Bygge; KancBrevb 6/8 1565 Tipsmarckis Bygge; KronSk 9/9 1573 Typsmark; PrI 1638 Tibsmarck; MB 1683 Tøsmark Gaar/tosmarch; M 1688 Tosmarkgaard; VSKOrig Tøsmarkgd; M 1844 Tyrsmark; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Tipsmark. – Forleddet er subst. *tip* ‚fremstående spids, top' (Feilb.); Se indl. om efterleddet *mark*.

Tolsgård, gde og hse [Aa 1917 *tølsgǫr*]. KronSk 27/3 1618 Tholdtsgaard; Jb 1618 Tholsgaard; KronSk 23/8 1622 Tholsensgaard; KronSk 27/3 1646 Tholdsensgaard; MB 1683 Tollsgaard; M 1688, VSKOrig, M 1844 Tolsgaard; Gst 1881 Ø-, V Tolsgaard; Trap[4] Tolsgde; Gst Tolsgaard, V-, S-, Ø Tolsgaard; PA 1966 Gl-, Ny-, S-, Ø-, L- og V-Tolsgård. – Forleddet er mandsn. glda. *Thölf* (DgP).

Vejrum, s [Aa 1917 *væjər.m*; KrM 1973 *væjrǫm*]. 18/3 1196 (RO 2), ca. 1325 RO 113 wethrum; 12/3 1422 (LDipl) Wethrom; 8/2 1438 Wærum; 11/1 1441 Wæthrom; 18/3 1441 Werum; 9/12 1444 Wedherum; 21/11 1470 Wedrum; 1470 (1574 ÆDA II 384) Werum; 10/5 1476 Wedrum; 29/5 1476 Werumhool; 23/4 1485 Wethrum soghen; 23/4 1485 Westhrum Kirke; 14/6 1485 (1552 EGøyesJb 383) Weyrum; 1485 (HardsProvstisReg) Weyrom kirckeager; 28/4 1486 Wethrum, Wethrumhwole; 6/5 1486 Wethrum kyrky, Wethrom hole; 5/11 1491 Wethrum Kirkegaard; u.d. 1494 (1563-66) Werom ßogen; 9/9 1495 Wetrum; 1496 (Hards ProvstisReg) Weyrom; 25/1 1497 (1552 EGøyesJb 369) Weyrum; 10/1 1497 Wethrum, Werum engh; 31/12 1497 (eller 1498) (1552 EGøyesJb 383) Weyrum; 21/3 1498 Wethrum; 12/4 1499 (1552 EGøyesJb 383) Weyrum sogen; 31/10 1500 Wethrum; 1500 (1600 ÆDA I 228) (hér eller Vemb s.?) Wern; u.d. 1501

(HardsProvstisReg) Vegrum; 1/9 1502 (1552 EGøyesJb 373) Werum; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Werum sogenn; 9/3 1504 (1552 EGøyesJb 383), 8/12 1504 (1552 EGøyesJb 383) Weyrum; 10/2 1510 Verwm kiircke; udat. (1524 ÆDA IV 410) Werum; 1530? (1607 ÆDA IV 272) Wirum sogenn; 1552 EGøyesJb 333, 369, 383, 445, 446 Weyrum sogenn / Werrum sogen(n); Kanc Brevb 8/12 1558 Vierom; LR Riberhus 1584 Weirum Sogen; Jb 1597 Werum Sogenn; Mandt 1610 Werum; Jb 1618 Werrumb Sognn; M 1688 Weyrum; VSKOrig Veirum K; M 1844 Weirum; Gst 1881 Vejrum K; Trap[4] Vejrum Sogn; Gst Vejrum K; PA 1966 Vejrum. – Navnet tolkes af Hj. Lindroth, De nordiska ortnamnen på -rum p. 82 som sammensat af forleddet glda. *wæth* ,pant' og efterleddet *rum*; navnet kunne da hentyde til pantsat gods eller lign. Kr.Hald, Stedn. paa -um, p. 104 f. (jfr. Vore Stedn.[2] p. 109 og Nuda.Ordb.) antager at det er sammensat af subst. glda. *wæthær* ,vind, vejr' og *hēm* (se indl. under *-um*). Af samme oprindelse er formentlig sognenavnet Vejrum i Sønderlyng h., Viborg a. (DS IX 155), hvorimod et forsvundet fynsk gårdnavn, Mandt 1610 Weirom måske er sammensat af vej og rum (DS XIII 110).

Villemosegård, gd [Aa 1917 *viḷəmos*]. 29/5 1476 Villæmossæ, Wyllæmossæ gordh; u.d. 1494 (1563–66) Willemoße; 31/10 1500 Willemoss; u.d. 1500 (HardsProvstisReg) Willemose; 26/11 1513 (1552 EGøyesJb 370) Wildemosse; KronSk 1/10 1555, KancBrevb 1/10 1555, KancBrevb 6/8 1565 Villemosse; PrI 1638 Vildtmose; M 1688, VSKOrig Villemoesgaard; M 1844 Villemoes; Gst 1881 Villemose Gd; Trap[4] Villemosegaard; Gst Villemose Gd; PA 1966 Villemoesgård. – Forleddet kan være adj. *vild*, og den moderne udtaleforms [ə], der stemmer overens med den skriftlige overlevering, må i så fald forklares som det jyske intensiverende -e. En anden mulighed er et subst. glda. *wilia, parallelform til oldisl. villa, f. ,vildfarelse' og villi, n. i sammensætninger som villustígr, villistígr ,Sti paa hvilken man farer vild', villiskógr ,vild Skov' (Fritzner).

Visgård, gd [Skautrup 1926 *vesgor*]. MB 1683 Wißgaard, i Wiße Mark; M 1688 Wiisgaard; VSKOrig Viskgaard; M 1844 Visgaard; Gst 1881 Visgaard Hs; Gst Visgaard; PA 1966 Visgård. – Forleddet kan være subst. glda. *wis eller *wīs, som er aflydsbeslægtet med subst. *vese* (se under Mellemvese, Harboør s., Vandfuld h., p. 153). Disse tre ord indgår i talrige skandinaviske stednavne i betydningen ,fugtig eng, sumpet terræn' o.lgn. (Nathan Lindqvist, Bjärka-Säby ortnamn p. 411 ff., spec. p. 436). En anden mulighed er dog, at forleddet er det samme som i det i MB 1683 nævnte Wiibierg, der anføres under Søllergårds mark, hvorpå også Visgård ligger, det kunne i så fald være trænavnet *vidje* ,pil'.

2459. Ølby Sogn

Bjerg, forsv. gd. KronSk 6/3 1547, KancBrevb 6/3 1547 (her?) paa Bierg. – Se indl. under *bjerg*.

Brasholm, gd [Aa 1917 *bṛashɔl.m*; KrM 1971 *ˈbras|hɔl'm*]. VSKOrig, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Brasholm. – Forleddet kan være subst. *bras* ,værdiløst kram, ragelse', men skal måske snarere sættes i forbindelse med marknavnet Vradsholm, MB 1683 Wradzholmb / Wredzholmb, Wratz holm, hvis forled er subst. jy. *vratte* ,stedet midt på en lang ager, hvor man bryder af ved pløjning, eller for at så anden sæd' (Feilb.). Overgangen /wr-/ > /br/ er i nudanske dia-

lekter begrænset til et mindre nordjysk område (Thy, Vandfuld herred, delvis Skodborg herred og Himmerland (se KortFm p. 91), men har sandsynligvis tidligere omfattet et større område. Se indl. om efterleddet *holm*.

Dalgård, gde [Aa 1917 *dalgǫr*]. VSKOrig Dahlgde; Gst 1881 Nr-, Sr Dalgaard; Trap[4] N.-, S.-, og Ny-Dalgaard; PA 1966 N- og S-Dalgård.

Dueholm, gd [Aa 1917 *du·hɔl.m*; KrM 1971 *'du·ˌhɔl'm*]. VSKOrig, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Dueholm. – Forleddet er fuglenavnet *due*; se indl. om efterleddet *holm*.

Kokholm, gd [Aa 1917 *kɔ'ghɔl.m*; KrM 1971 *'kɔ'gˌhɔl'm*]. VSKOrig, Gst 1881 1:40.000, Trap[4], Gst Kokholm; Guide 1959 Nørre Kokholm. – Forleddet er fuglenavnet jy. *kok* ‚hane'; se indl. om efterleddet *holm*.

Kokholm, Sønder-, gd [KrM 1971 *'søŋə 'kɔ'gˌhɔl'm*]. VSKOrig Hahnedal; Gst 1881, Gst Hanedal; I 1955 Kokholm; Guide 1959 Sønder Kokholm; PA 1966 S-Kokholm. – Iflg. O.Nielsen, HjG p. 281 var (1895) Hanedal et finere navn, Kokholm det almindeligt brugte. Hane- er da rimeligvis en oversættelse til rigsmålet af jy. *kok*, som indgår i ovenstående Kokholm.

Kærgårds Mølle, dambrug [KrM 1971 *'kjæɹ(ə)gɔs 'möl·*]. KancReg 6/3 1547 Kergaards Mølle; Mandt 1610 Kiergrdmølle; M 1688 Kiærgaards Mølle; VSKOrig Kiærgaardmølle; Gst 1881 Kjærgaard Vml; Trap[4] Kærgaard; Gst Kjærgaard Vml; PA 1966 Kærgårds Mølle. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Mosegård, gd. U.d. 1506 (RigFb. 1545–52) Morßgaardtt; Gst Mosegaard; PA 1966 Mosegård. – Forleddet er antagelig subst. *mose*.

Mølbjerg, gd [Aa 1917 *möl.bjɜrə*; KrM 1971 *'mølˌbjæɹ'ə* / *'mølˌbjæɹ*]. PrI 1638 Mølberig; VSKOrig Mølbierg; Gst 1881 Mølbjerg; Trap[4] Mølbjærg; Gst, PA 1966 Mølbjerg. – Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Møllegård, forsv. gd. U.d. 1481 (RigFb. 1536–43) Møllegaardt.

Ølby, s, lb [Aa 1917 *ölby*; KrM 1971 *'ölˌby* / *'ölˌbǫj'*]. Ca. 1325 RO 113 ølby; 11/2 1408, 2/1 1470 Ølby; udat. 1506 (RigFb. 1545–52) Ølby toffte; 1510–25, Rep 2R VII 364 ølby S.; KancReg 3/1 1547, KronSk 3/1 1547 Obby; KancReg 6/3 1547 Ølby Sogn og By; 1552 EGøyesJb 333, 336 Ølby sogenn, Ølby; Kanc Brevb 9/9 1578 Olby; KancBrevb 16/11 1584 Øybye; LR Riberhus 1584 Ølbye Sogen; Mandt 1610 Ølbye; Jb 1618 Ølby Sogenn; M 1688 Ølbye; VSKOrig Ølbye K; M 1844 Ølbye; Gst 1881 Ølby K; Trap[4] Ølby Sogn; Gst Ølby K; PA 1966 Ølby. – Samme navn som Ølby i Højelse s., Ramsø h., Københavns a. Et forled Øl- forekommer i flere stednavne, men er næppe i dem alle af samme oprindelse. Subst. glda. øl ‚rem', oldisl. ól/ál, f. ‚skindrem' (Fritzner), indgår i en del norske stednavne, hvor det dog ofte ikke kan adskilles fra subst. áll, m. ‚dyb rende i vand' (se NG, Indl. p. 41). På dansk område foreligger ordet muligvis i sognenavnet Ølst, Galten h., Randers a. (J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 138), hvor det kan være brugt om lang, lige terrænformation eller om vandløb. Et urnord. *alu* antages af Kr.Hald, VoreStedn.[1] p. 96 i nærværende navn. Betydningen af dette ord, som forekommer hyppigt i urnord. runeindskr., er dog uvis, idet sammenstillingen med gotisk alhs, f. ‚tempel', hvormed man har villet tillægge det urnordiske ord betydningen ‚helligdom' ell. lign., støder på formelle vanskeligheder; se J. Kousgård Sørensen a.a. p. 139, hvor det antages at forleddet i Ølby ligesom i det tre gange forekommende Ølsted, i Ølgryde (N. Felding s., Ulfborg h.) og muligvis i Ølgod (Ø. Horne h., Ribe a.) er subst. *øl*. Men også ovennævnte øl ‚rem' kan komme på tale i disse navne, som antaget af O. Nielsen i UBl I 37 f., idet vokalforkortelse foran sekundær

konsonantgruppe (-lb-), som i så fald må forudsættes, ikke er et ukendt fænomen i glda.; se GG I 196 og Aage Hansen, Den lydlige udvikling I 386.

Ølbygård, gd. Mandt 1610 Ølbygrd; Trap[4] Ølbygd; Gst Ølby Gd.

Ølby Kirkeby, bebygg [KrM 1971 *æ ˈkjæˌiˈgˌbǫˌi*']. Trap[4], PA 1966 Ølby Kirkeby. – Bebyggelsen kaldes også Ølbystad, KrM 1971 [ˈ*ölbɣˌsdað*].

Ølby, Vester-, gd [Aa 1917 *væjsdəɾ ölby*; KrM 1971 ˈ*væjsdə* ˈ*ölˌby* / -ˈ*ölˌbǫˌi*']. Mandt 1610 Westerølby; M 1688 Wester Øllbye; VSKOrig Vester Ølbye, V:ølbyegd; M 1844 Vester Ølbye Bye; Gst 1881 V Ølby, Vesterølby Gd; Trap[4] Vester-Ølby; Gst V Ølby, Vesterølby Gd; PA 1962 V-Ølbygård.

Ølby, Øster-, lb [Aa 1917 *östər ölby*; KrM 1973 ˈ*östə* ˈ*ölˌby* / -ˈ*ölˌbǫˌi*']. 28/3 1491 (1552 EGøyesJb 384) Øster Ølby; 1552 EGøyesJb 384, 446 Østreølby / Øster Ølby; M 1688 Øster Øllbye; VSKOrig Øster Ølbye; M 1844 Øster Ølbye Bye; Gst 1881 Ør Ølby; Trap[4] Øster-Ølby; PA 1966 Ø-Ølby.

2461. Fovsing Sogn

Bak, gd og hse [Aa 1917 *ɜ baˈk*; KrM 1973 *æ baˈk*]. MB 1683 Bachgaard; VSKOrig Bakkegd; MK 1787, M 1844, Gst 1881, Trap[4] Bak; Gst Bak, Ør Bak; PA 1966 Bakgård. – Subst. *bakke*, se indl.

Bakbol, forsv. hs. MB 1683 Bachboel; M 1688 Backeboel. – Se indl. under *bakke* og *bol*.

Bjerg, gde [Aa 1917 *ɜ bjæɾˈə*]. VibLandstSkPanteb. 28/9 1632 (her?), MB 1683 Bieregaard; M 1688, KronSk 27/5 1720 Bierregaard; VSKOrig Bierregd; M 1844 Bierre; Gst 1881, Gst Bjerg. – Se indl. under *bjerg*.

Buskbol, gd [Skautrup 1926 *bosgboˈl*; KrM 1973 ˈ*bosˌboˈl*]. MB 1683 Busk Boll; M 1688 Busseboel; MK 1787 Boskboel; VSKOrig Buskboel; M 1844 Boksboel; Gst 1881 Buskbol; Trap[4] Buskebol; Gst, PA 1966 Buskbol. – Forleddet er subst. *busk* ell. tiln. *Busk*. Se indl. om efterleddet *bol*.

Bækhus, forsv. hs. VSKOrig Bækhus.

Fovsing, s [Aa 1917 *fåʊsəŋ*; KrM 1973 *faʊsəŋ*]. Ca. 1325 RO 113 foxingh; 1414 (1599 ÆDA III 161) Fosinngh; 1417 (1599 ÆDA III 168) Fousinngh; 21/3 1483 (1856) Faxinge/Faxsingh; 1492 (24/5 1599 ÆDA III 160) Fosingh / Foszingh; 1493 (24/5 1599 ÆDA III 160) Fosing; 1494 (24/5 1599 ÆDA III 170) Fousing; 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 383) Fousing marck; 19/4 1503 (1552 EGøyesJb 381) Fousing; 16/8 1503 (LDipl) Fowsing; 9/10 1503 (1683) Fausing; udat. (1524 ÆDA IV 411) Foxing; 1552 EGøyesJb 50, 336, 446 Fousing / Fouxsinng; LR Riberhus 1584 Fowsing, Fouxsing; Jb 1599 Foxing Sougenn och bye; Mandt 1610 Fousing; M 1688 Fausing; VSKOrig Fausing K; M 1844 Fousing; Gst 1881 Fovsing Ke; Trap[4] Fovsing Sogn, Fovsing Kirke; Gst Fovsing Ke; PA 1966 Fovsing (Fausing Favsing). – Navnet antages af Kr.Hald i Nuda.Ordb. at være en ing-afledning til et glda. *fox, svarende til eng. fox, ty. Fuchs ‚ræv'. Det skal dog snarere sammenstilles med sognenavnet Favsing, S. Hald h., Randers a. (13/6 1379 Faxingh) og landsbynavnene Favsing, Hvejsel s., Nørvang h., Vejle a. (20/7 1567 Fogsing; se DS VIII 60) og Faksinge, Beldringe s., Bårse h., Præstø a. (29/11 1135 Foxingiworæ; 28/4 1239 Foxungi; se DS XVI 200 f.). Disse navne er ung-afledninger til subst. glda. **fax*, oldisl. fax, n., no. faks, n. ‚man, manke', som endvidere, i simpleksform, indgår i sogne- og herredsnavnet Fakse (se DS XVI 95 f.). Ordet sigter antagelig til en form for be-

voksning; jfr. at no. faks anvendes om planten hejre (Bromus; ODP I sp. 220). At suffikset er -ung(i) og ikke -ing(i) fremgår af at forleddet ikke har i-omlyd og at det allerede i de ældste belæg skrives med o, som må være udtryk for u-omlyd (Kr.Hald i Navnestudier II 150). Se iøvrigt indl. under *-ing*.

Fovsing Gårde, gde [Aa 1917 *fåəsəŋ* ˈ*go·ṛ*; Skautrup 1926 *fawseŋˈgoˈr*; KrM 1973 *faəsəŋˈgoˈə*]. Udat. (1524 ÆDA IV 412) Foxinggard; M 1688 Fousinggaard; VSKOrig Fausinggde; M 1844 Fausinggaard; Gst 1881 Fovsing Gde; Gst 1881 1:40.000 Nre-, Sre Fovsinggaard; Trap[4] Fovsinggde; Gst Fovsing Gde; PA 1962 Mellem-, N- og S-Fovsinggård; PA 1966 Fovsing Gårde.

Fædam, gd [Aa 1917 *feˈdam*; Skautrup 1926 *fædamˈgoˈr*]. MK 1787 Fædamme; M 1844 Feedamme; Trap[4] Fædamgd; PA 1966 Fædamgård. – Navnet er i nyere tid (Gst 1881, Gst) ændret til Gade. På MK 1787 angives Mads Gade som gårdens ejer.

Hunddal, forsv. gd. VibLandstSkPanteb. 24/1 1630 p. 103 Hundisdall; MB 1683 Hunddall / Hundtzdahl, Hundal Bol; M 1688 Hundahl; VSKOrig Hundsdahl. – Navnet er overleveret som naturnavn: KrM 1973 [ˈ*hənsˌdaˈl* / ˈ*hənsˌdɔˈl*]. Forleddet er dyrenavnet *hund*.

Højhus, forsv. hs. DAtl Høihuset; MK 1787 Høyhus; M 1844 Høihuus. – Se indl. om forleddet.

Kirkebol, gd [Skautrup 1926 *kjærˈgboˈl*]. VSKOrig Kirkeboel; Guide 1894, Gst Kirkebol. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Kirkegård, gd [KrM 1973 *æ* ˈ*kjæˑiˈgˌg0*]. MB 1683 Kierckegaard; VSKOrig Kirkegd; MK 1787 Kiergaard; Gst 1881, Gst Kirkegaard; PA 1966 Kirkegård.

Krog, gde [KrM 1973 *æ kroˈq*]. VSKOrig Krog; MK 1787 Krogh; M 1844, Gst 1881 Krog; Gst Gle-, Nye Krog. – Se indl. under *krog*.

Kvolsgård, gd [Skautrup 1926 *kwålsgor*; KrM 1973 ˈ*kwålsˌg0*]. MB 1683, KronSk 27/5 1720 Kuulsgaard; Gst 1881 Kvolstrup; Gst 1881 1:40.000, Gst Kvolsgaard; PA 1966 Kvoisgård. – Samme navn som Kvolsgård i Resen s. (p. 90).

Lensbjerg, gd [Skautrup 1926 *lensbjæ(ˈ)ə*; KrM 1973 ˈ*lænsˌbjæˑjə*]. VSKOrig Løngsbier; MK 1787 Lensbærg; M 1844 Leensbierg; Gst 1881 Lønsbjerg Hse; Gst 1881 1:40.000, Gst Lensbjerg. – Forleddet er antagelig trænavnet *løn*. Den lydlige udvikling beror muligvis på at navnet tidligere har været udtalt med efterledstryk. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Lyskær, gde og hse [Aa 1917 *lyˑsḳjɜṛ*; KrM 1973 ˈ*lyˑsˌkjæ*]. VSKOrig (her?) Lysbierg H.; MK 1787 Store Lyeskiær; M 1844 Lyskiær; Gst 1881 Lyskjær, Lle Lyskjær; Trap[4] Lyskær; Gst Lle-, Ste Lyskjær; PA 1966 L- og St-Lyskær. – Af adj. ell. subst. *lys*, i sidste tilfælde kan navnet betegne gammel kirkejord, henlagt som indtægtskilde til fordel for anskaffelse af kirkelys; se Gunnar Knudsen i NoB 1934 p. 100 ff. Se indl. om efterleddet *kær*.

Meldal, gd [Skautrup 1926 *æ mæʃdåˈl*]. MK 1787 Meldal; M 1844 Meedal; Gst 1881, Gst Meldal. – Forleddet er præpositionen *mellem*.

Navrsgård, gd [Aa 1917 *naəˈṛsg0ṛ*; KrM 1973 ˈ*nawˈəsˌg0*]. MB 1683 Nauffrsgaard; M 1688 Nafuergaard; VSKOrig Naursgd; Gst 1881, Trap[4], Gst Navrsgaard; PA 1966 Navrsgård. – Forleddet kan være tiln. glda. *Nawer* (DgP) ell. et tilnavn dannet til det nærliggende sogn Navr.

Nøgelgård, gd [Aa 1917 *nǫqəlgǫṛ*; KrM 1973 ˈ*nöqəlˌg0*]. VSKOrig Nøgelgd; MK 1787 Nøgelgaard; M 1844 Nøgeegaard; Gst 1881, Gst Nøgelgaard; PA 1966 Nøgelgård. – Forleddet er muligvis subst. *nøgle*, som i største delen af

Jylland hedder løgel, men i nabosognet Vejrum er optegnet som nøgel (Feilb.). Gården har rimeligvis navn efter en nærliggende bæk. Nøgle findes anvendt som elvnavn i Norge; Nøkkelbækken (NE p. 177), Nøklevandet (NG II 116), og som sønavn i Sverige: Nyckeln (Hellq.Sjön. I 435 f.), antagelig sigtende på vandenes lighed med en nøgle.

Nørdal, gd [Aa 1917 *na·ṛdå'l*]. MB 1683 Dalgaard / Dahlsgaard; VSKOrig Dahl; MK 1787 Nørdal; M 1844 Nordal; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Nørdal.

Pilgård, gd [Aa 1917 *piɭ̥·g0ṛ*; Skautrup 1926 *piɭ̥·gor*; KrM 1973 *ˈpɭ̥l·ˌg0*]. KancReg 3/1 1547 Pilgaard; MB 1683 Pil Gaard / Pillegaard; M 1688, VSKOrig Pilgaard; M 1844 Piilgaard; Gst 1881 Pilgaard; PA 1966 Pilgård. – Forleddet er vel trænavnet *pil*; men det er påfaldende at det i de to ældste optegnelser er noteret med [*ɭ̥*].

Rysbjerg, hs [Skautrup 1926 *rysbjærə*]. VSKOrig Riisbierghuus; Gst 1881, Gst Rysbjerg. – På grund af den sene skriftlige overlevering repræsenterer udtaleformen snarest navnets oprindelige form. Forleddet kan være gen. af subst. glda. *rȳthi*, n. ‚rydning'. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Råbjerg, gd [Aa 1917 *ʀo·bjɜṛə*; KrM 1973 *ˈrå·ˌbjær'ə*]. 1471 (24/5 1599 ÆDA III 160) Raabierrigh; M 1683 Rogbiere / Rogbierg Bol; DAtl Rogbierg; Gst 1881 Raabjerg; Trap[4] Raabjærg; Gst Raabjerg; PA 1966 Råbjerg. – Forleddet er dyrenavnet *rå* ell. subst. *rå*, glda. rā ‚grænsepæl, grænse'. Bakken hvorpå gården ligger skæres af skellet til Ølby og Resen sogne.

Sejbjerg, gde [Aa 1917 *sæɭ̥·bjɜṛə*; KrM 1973 *ˈsæɭ̥ˌbjæɹə*]. 1552 EGøyesJb 334 Seybierg; PrI 1638 Seyberig; M 1688 Seigbierg; KronSk 27/5 1720 Seiberggaard; VSKOrig Seibierg; Gst 1881 Sejbjerg; Trap[4] Sejbjærg; Gst Sejbjerg, Ør Sejbjerg; PA 1966 Sejbjerg og Ø-Sejbjerg. – Samme navn som Sejbjerg i Tørring s., Skodborg h. (p. 37).

Skadborg, gd [Aa 1917 *sgå·ṛbɔṛə*; KrM 1973 *ˈsgɔɹˌbɔɹə*]. MB 1683 Skodborg; M 1688 Schadborg; DAtl Skadborg; VSKOrig Skadborghuus; Gst 1881 Skodborg; Trap[4], Gst, PA 1966 Skadborg. – Forleddet er fuglenavnet *skade*. Se indl. om efterleddet *borg*.

Skræddergård, gde og hse [Aa 1917 *sgʀæɭ̥əg0ṛ*; KrM 1973 *ˈnɑ·ɹ* og *ˈsøŋə ˈsgræjəˌg0*]. MB 1683, M 1688 Skredergaard; VSKOrig, M 1844 Skrædergaard; Gst 1881 Skræddergaard; Trap[4] Skrædergde; Gst Nre-, Sr Skræddergaard; PA 1962 Skræddergård, N- og S-Skræddergård; PA 1966 Skræddergård.

Smedsbol, forsv. gd. MB 1683 Smidgaard; VSKOrig Smidsboel. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Smørbore, gd [Skautrup 1926 *smörˈbo·r*]. VSKOrig Smærbore H.; MK 1787, M 1844 Smørboer; Gst 1881 Smørborg; Gst 1881 1:40.000 Smærbore; Guide 1881 og 1894 Smørbore; Gst Smærbore; PA 1966 Smørbore. – Forleddet er snarest plantenavnet *smære* ‚kløver' (Trifolium; ODP II sp. 723, Feilb.); efterleddet er subst. *bårer*, plur. ‚agrene i omdriften, mens de ikke er besåede med korn; nyland' (Feilb.); jfr. indl.

Stadsbjerg, gde og hse [Skautrup 1926 *sdu·ər sdasbjærə, sdasbjærə ˈhu·s*; KrM 1973 *ˈsda·sˌbjæɹə*]. VibLandstSkPanteb. 30/11 1630 p. 125 Stadtzbierig; PrI 1638 Stadßberig; MB 1683 Stadzbiærg; VSKOrig Stadbierg gde; M 1844 Stadsbierg; Gst 1881 Stadsbjerg, Lle Stadsbjerg, Stadsbjerg Hse; Trap[4] Store-Stadsbjærg; Stadsbjærg Huse; Gst Ste Stadsbjerg, Stadsbjerg Hse; PA 1966 Stadsbjerg, St- og Ø-Stadsbjerg, L-Stadsbjerg. – L. Stadsbjerg ligger i Asp s. Forleddet kunne være subst. glda. *stath, f. ‚landingsplads', svarende til oldisl.

stǫð, f., no. Stød, Stø ‚Landingssted, Plads hvor Baade trækkes paa Land' (Aasen). Dette ord antages at indgå i et fåtal danske navne: S. Starup, Haderslev h. og a. (DS IV 100), V. Starup, Skast h., Ribe a. (RO 1291, 4/12 1342 Stathorp). Som efterled foreligger det muligvis i Kogsted, Højst s., Slogs h., Tønder a. (DS V 547) og i marknavnet Knarsted, Aller s., Haderslev a. (DS IV 260). Endvidere kan det foreligge i oprindelig usammensat form i Stadsgård, ældre Stad (nu Constantinborg, Ormslev s., Ning h., Århus a.; DS XII 54, hvor dog muligheden af glda. stath, m. ‚sted' foretrækkes). Disse lokaliteter ligger ved fjord, sø og vandløb. Stadsbjerg ligger ved den ret betydelige Riskær Bæk. Se iøvrigt J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 9 ff. Såfremt forleddet i Stadsbjerg er glda. *stath, f. må navnet være relativt ungt, idet s-genitiven da er sekundær. Formelt mulig er også glda. *stath, n., identisk med no. stad, n. og m. ‚Aabred, Elvebred' (Aasen), sv. dial. stad, m., f. og n. ‚kant' (på mark, væv, m.m., se Linde, Studier över de svenska sta-namnen (1951) p. 21 ff.). Dette ords forekomst i danske stednavne er dog tvivlsom (se J. Kousgård Sørensen, l.c. med henvisninger).

?**Starbing,** forsv. gd? 1552 EGøyesJb 446 Fousing Starbing. – Af uvis oprindelse. Evt. forvanskning af Fovsinggård, idet den ligesom denne ses åt have tilhørt slægten Clemmensen.

Sønderdal, gd [Aa 1917 *søŋədå'l*; KrM 1973 *ˈsøŋəˌdɔ·l*]. MB 1683 Dalgaard / Dahlsgaard; VSKOrig Dahl; MK 1787 Synderdal; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Sønderdal.

Trædeknold, hs [Skautrup 1926 *trærəknål̥*; KrM 1973 *ˈtræ·dəˌknɔl̥'*]. VSKOrig Trædeknolhuus; MK 1787 Tretteknold; 1789 (O.Nielsen, HjG p. 275) Trædel Knold; M 1844 Trætteknold; Gst 1881 Trædknold; Gst Trædeknold. – Forleddet er subst. jy. *træde* ‚trætte, proces'. Efterleddet *knold* betegner, anvendt om terrænforhold, ‚lille ujævnhed i jordoverfladen; tue; mindre høj ell. bakke (top)' (ODS). Navne med forleddet træde, trætte hentyder til at der har været ført proces om den pågældende lokalitet. Trædeknold er i nyeste tid ændret til Krogsminde (Guide 1958).

Vanløse, gd [Skautrup 1926 *waŋ·løs*; KrM 1973 *ˈwaŋˌløs*]. VSKOrig Vandløse; MK 1787 Vanløse; M 1844, Guide 1894 Vandløs; Gst, PA 1962 Vanløse. – Samme navn som Vandløs i Lomborg s., Skodborg h. (p. 48). Nærværende navn sigter iflg. Skautrup 1926 til at det højtliggende sted ansås for at mangle vand.

Vesterkær, gd [Aa 1917 *væi̯sdək̥ja'ṛ*]. PrI 1638 Vesterkiærd; M 1688 Vester Kiersgaard; VSKOrig Vesterkiær; M 1844 Westerkiær; Gst 1881 Vesterkjær; Trap[4], PA 1966 Vesterkær.

Ølby Anneksgård, forsv. gd. M 1688 (her?) Olbye Anneksgaard. – Fousing var i 1600-tallet anneks til Ølby sogn.

Ørvejle, bebygg [Aa 1917 *ø·ṛvæi̯.l*; KrM 1973 *ˈø·ɹˌvæi̯l*]. 9/10 1503 (1683) Fausing Ørveile; 1523 (1592 ÆDA III 221) Foxsing Ør weile; 1552 EGøyesJb 51 Ørum weyle; VibLandstSkPanteb. 28/9 1632 p. 229 Øreueill; M 1688 Øereweileboell; VSKOrig Ørveile, Nørre Ørveile; M 1844 Øveile; Gst 1881, Trap[4], Gst Ørevejle; PA 1966 N-Ørevejle. – Samme navn og lokalitet som Ørevejle i Gudum s., Skodborg h. (p. 80).

Østergård, forsv. gd. MB 1683, M 1688, MK 1787 Østergaard.

Åhulegård, forsv. gd. PrI 1638 Æghole; MB 1683 Aag Huule, Aa Huulgaard; M 1688 Aahulegaard; 1766 (O.Nielsen, HjG p. 275) Aaghule; MK 1787 Aaehul

(personnavn). – Efterleddet i Åhule er subst. jy. *hule* ‚lavning'. Forleddet kan være mandsn. Åge, glda. Aki (DgP), eller verb. age ‚køre', og navnet kunne da sigte på en farbar lavning. Iflg. PrI 1638 lå gården nord for kirken, hvor et vandløb rinder i bunden af en dal. Ændringen af forleddet kunne bero på tilknytning til dette vandløb.

2462. Asp Sogn

Alstoft, forsv. hs. U.d. 1480 (HarsProvstisReg) Alsthofft, U.d. 1491 (Hars ProvstisReg) Aalsthofft / Alstofft; Gst 1881 Alstoft. – Iflg. O.Nielsen, HjG p. 261 er huset, som var tidligere degnebolig, nedlagt 1893. En nyopført ejendom på stedet kaldes Kirketoft (Gst, PA 1966); dette navn anføres som marknavn i MB 1683. Alstoft-navnet er iflg. I 1927 bevaret som marknavn. Forleddet kan være trænavnet *al* ‚el', jordbundbetegnelsen *al* ell. mandsn. *Alf* (DgP).

Asp, s [Aa 1917 *a·sp*; KrM 1971 *a·sp*]. Ca. 1325 RO 112 aspæ; 19/5 1464 Aspe; dag? 1478 (HarsProvstisReg), u.d. 1480 (HarsProvstisReg) Aspby; 3/4 1481 Aspe; u.d. 1491 (HarsProvstisReg) Aspby kircke; u.d. 1491 (HarsProvstisReg) Asp kiercke; 9/9 1495 Aspæ / Aspe; 18/6 1502 (1552 EGøyesJb 383) Aspemarck; 28/3 1503 (1552 EGøyesJb 371) Aspe sogenn; dag? 1510 (HarsProvstisReg) Asp; u.d. 1512 (1536–43) Aspe sogen; udat. (1524 ÆDA IV 409) Asp; udat. (1540–44) Aspe ßogen; 1552, EGøyesJb 51, 334, 446 Aspby / Aspee / Aspe; Jb 1597 Aspe sogenn; Mandt 1610 Aspe; M 1688 Asp; VSKOrig Asp K; M 1844 Asp; Gst 1881 Asp Ke; Trap[4] Aspe [Asp] Sogn, Aspe Kirke; Gst Asp Ke, PA 1966 Asp By. – Navnet indeholder trænavnet *asp*. Formen Aspe / Aspæ i de ældste kilder, som modsvares af udtalens lange vokal, må snarest opfattes som pluralisform, men kan dog også være en ikke-omlydt parallelform til kollektivet glda. *æspi, oldisl. espi, n. ‚bevoksning med asp', som indgår i talrige stednavne, jfr. Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 198. Se NG, Indl. p. 98 om kollektivet espi's og pluralisformens forekomst i norske stednavne. Iflg. O.Nielsen, HjG p. 256 udtales navnet (1895) [*å·sp*], en form som åbenbart er oprindeligere end Lyngbys fra 1870: [*a·sp*] (optegnet i nabosognet Vejrum); jfr. det identiske sønderjyske Åspe, udtalt [*å·sp*] (DS V 407).

Bakhus, hs. VSKOrig Bak; Gst 1881 Sr-, Vr Bakhus; Gst Sr Bakhus. – Forleddet er subst. *bakke*.

Bastrup, gd og hse [Aa 1917 *bå·sdʀəp*; KrM 1971 *ˈbɔ·sdʀ0p*]. KronSk 6/3 1547, KancReg 6/3 1547, MB 1683 Bastrup; M 1688, VSKOrig Bastrupgaard; M 1844 Bastrupgard / Bastrupgaarden; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Bastrup. – Navnet kan antagelig sammenstilles med det fynske Bastrup (6/7 1391) Barstorp. Dette navn antages i DS XIV 173 at være sammensat med mandsn. eller tiln. glda. *Barn* (DgP); det tilsv. appellativ barn har i nordvestjysk udtalen [*bå'r*].

Birkild, bebygg [Aa 1917 *bjæṛ'giḷ*; KrM 1971 *bjæɹ'gi̯ḷ*]. 10/2 1510 Bierkyndh; Jb 1597 Bierckild; Jb 1599 bierkield; KronSk 17/4 1661 Birchild; M 1688 Birkeld Bye; VSKOrig Birkelse gde; M 1844 Birkild Bye; Gst 1881, Trap[4], Gst Birkild; PA 1966 Mellem-, N- og S-Birkild. – Forleddet er trænavnet glda. **biark* ‚birk', som i denne brydningsform kun er overleveret i stednavne, således i Bjernæs på Lolland (Udat. 1191–1225 (16. årh.) Biarknesz; DS XI 93) og i sognenavnet Østbirk, Voer h., Århus a. (7/5 1267 (Exordium Caræ Insulæ, 13. årh.) de Byærkæ; DS XII 182). Efterleddet kan være subst. glda. *kinn*, f. ‚kind',

som i stednavne kan betegne en (brat) skråning, jfr. NG, Indl. p. 60, DS VII 326, VIII 66), eller suffikset glda. *-aldi*; jfr. Bøgild i Borbjerg s. (p. 166).

Buskgård, gd [Aa 1917 *busgǫr*; KrM 1971 ˈ*bosgˌgǫ* / ˈ*bǫsˌgǫ*]. Gst 1881, Trap⁴, Gst Buskgaard; PA 1966 Buskgård. – Forleddet er antagelig slægtsnavnet Busk; gården beboedes i 1688 af en Søren Nielsen *Busk* (HardsAarb. 1912 p. 6 f.).

Hedegård, forsv. gd. VibLandstSkPanteb. 30/10 1630 p. 125 Hiegaardt.

?Kringelholt, forsv. gd?. KronSk 17/4 1661 Kringelholt. – Forleddet er som i nedenstående navn subst. *kringle*. Se indl. om efterleddet *holt*. Muligvis foreligger dog fejlskrivning for Kringeltoft.

Kringeltoft, hs [KrM 1971 ˈ*kreŋəlˌtɔst*]. Jb 1597 Kringeltofft; Jb 1608 Kriengell Thoff; VSKOrig Kringeltofte; Gst 1881 Kringeltoft; PA 1915 Kringelborg; Gst Kringeltoft. – Forleddet er subst. *kringle* ‚kreds'; en speciel betydning ‚lille haveplet, lille indelukket krog udenfor huset' er af Feilb. noteret i Viborg a.; jfr. Sv. Aakjær i DSt 1922 p. 27. Se indl. om efterleddet *toft*.

Lergrav, gd [Aa 1917 *ljæ̱rˑgɲaɐ̯*]. Dag? 1503 (Dyrskøt, Rep. 9999) (her?) Leirgrav; Gst 1881, Trap⁴, Gst, PA 1966 Lergrav.

Linde, lb [Aa 1917 *leŋˑ*]. 18/10 1495 (1552 EGøyesJb 371), 10/7 1498 (1552 EGøyesJb 380), 25/1 1500 (1552 EGøyesJb 371), 28/3 1503 (EGøyesJb 371) Linde; 16/8 1503 (LDipl) Lynne; 25/11 1504 (1552 EGøyesJb 381) Linnde; 1552, EGøyesJb 51, 334, 371, 380, 445, 446 Lynnde / Linnde / Linde; Jb 1599 lindbye; Mandt 1610 Linde; KronSk 17/4 1661 Lind; M 1688, VSKOrig, M 1844 Linde Bye; Gst 1881, Trap⁴, Gst, PA 1966 Linde. – Navnet indeholder kollektivet glda. **lindi*, n. ‚bevoksning af lindetræer'.

Lindtorp, gd [Aa 1917 *leŋˈtɔrp*]. 16/8 1503 (LDipl) Lyntorp; 10/2 1510 Lyndtorp; FrIReg 1532 Lyntorp; VibLandstSkPanteb. 28/11 1631 p. 153, VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap⁴, Gst, PA 1966 Lindtorp. – Forleddet er ovenstående gårdnavn *Linde*; se indl. om efterleddet *torp*.

Lundsmark, gde og hse. Jb 1597 Lums march; Jb 1599 Lums marck; Jb 1607 Lundtz marck; KronSk 23/8 1622 Lumpsmarck; M 1688 Lombsmarkboel; VSKOrig Lundsmark; M 1844 Lundsmarkshuse; Gst 1881, Gst Lundsmark; PA 1966 V-, Ø-Lundsmark. – Navnet skal muligvis sammenstilles med navnene Lumsås, Højby s., Ods h., Holbæk a., og Lumstrup, Idestrup s., Falsters Sønder-Herred (VJb 1231 (13. årh.) Lumsas, Lumsthorp), hvis forled antages at være et mandsn. glda. **Lum*, identisk med glsv. Lumbær, gen. Lums, som er overleveret i Västgötalagen (se DS XI 199, ANF III 228 f., Lundgren-Brate).

Munksgård, gd [Aa 1917 *momsgǫr*; KrM 1971 ˈ*mǫŋsˌgɔˈɹ*]. Jb 1597 Munckgaard; KronSk 17/4 1661 Munchsgaard; Gst 1881 Mogensgaard; Guide 1881 Mounsgaard; Gst 1881 1:40.000, Trap⁴, Gst Munksgaard; PA 1966 Munksgård. – Forleddet er antagelig tiln. *Munk*.

Nørby, gd [Aa 1917 *naˑɽby*]. U.d. 1512 (1541, Rep. 12362–64), udat. (RigDb 1540–44) Nørby; Jb 1597 Nørbye; Jb 1648 Norbye; KronSk 17/4 1661 Nøerbye; M 1688 Nørre Bye; VSKOrig Nørbye; M 1844 Øster- og Nørre-Byer; Gst 1881 Ste-, Lle Nørby; Trap⁴ Nørby; Gst Ste, Lle Nørby; PA 1966 L- og St-Nørby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Nørgård, gd [Aa 1917 *naˑɽgǫr*]. Jb 1597, Gst 1881, Trap⁴, Gst Nørgaard; PA 1966 Nørgård. – Det er uvist om der er genuin sammenhæng mellem nuværende navn og ældste belæg.

Sandgrav, gd [KrM 1971 ˈ*saˑŋˌgɾɑɐ̯*']. 1728 (HardsAarb. 1912 p. 21) Sandgrav (personnavn); Gst 1881 Sandgrav Gd; Gst Sandgrav.

Skræddergård, gd [Aa 1917 *sgʀæʝəg0ṛ*; KrM 1971 *ˈsgræjəˌg0*]. Jb 1599 skredergaard; KronSk 17/4 1661 Skreddergaard; M 1688 Skredergaarde; VSKOrig Skrædergd; Gst 1881 Skræddergaard; Trap[4] Skrædergd; Gst Skræddergaard; PA 1966 Skræddergård.

Stovgård, gd [Aa 1917 *sdåʁ·g0ṛ*; KrM 1971 *ˈsdɔʁˌg0*]. 1552 EGøyesJb 334 Stougaard; VSKOrig Staugaard; Gst 1881, Trap[4], Gst Stovgaard; PA 1966 Stovgård. – Samme navn som Stovgård i Møborg s., Skodborg h. (p. 67).

Tibsgårdsted, forsv. gd. Udat. (1524 ÆDA IV 409) Tybssgardzstede. – Navnet er muligvis sammensat af mandsn. glda. *Tibbe* (DgP) med sekundær s-genitiv og subst. *gårdsted.* Dette subst. kan som navneled formelt være identisk med glda. garthstath ‚sted hvor et gærde står', men også være samme ord som nydansk gårdsted ‚gård; sted hvor en gård ligger', og således en parallel til det udbredte Hussted.

Timling, gde og hse [Aa 1917 *temləŋ*; KrM 1971 *temləŋˈloŋ'*]. Jb 1597 Temelings Eie; Jb 1599 themellingh; Jb 1607 thiemling; Jb 1608 Themling; MB 1683 Timmeling, Timelinggaard; M 1688 Timmerlinggaar; KronSk 5/5 1721 Timling; VSKOrig Timmelim gd; M 1844 Timmerlind; Gst 1881 Timling; Trap[4] Timling (Timmerlund); Gst Timmerlund; PA 1962 Gl-, S- og V-Timling; Trap, PA 1966 Timling. – Navnet indeholder muligvis subst. ænyda. og jy. *timling* ‚fingerhytte' (Kalkar, Feilb.), oldisl. þumlungr, m. ‚tommelfinger' (på handske), som kan være brugt sammenlignende om højde, bakkefremspring ell.lign. Navnet kunne da sammenstilles med forleddet i det bohuslenske Tumlehed (1388 j þumla hæidi), som antagelig er plur. af glno. þumall, m. ‚tommel' og sigter på to odder (SOG IV 59).

Vandborg, gd [Aa 1917 *waŋbɔṛə*; KrM 1971 *ˈwaŋˌbɔr*]. 1683 (O.Nielsen, HjG p. 259) Vandborg (personnavn); MK 1799 (1816) Wandborg (personnavn); Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Vandborg. – Navnet brugtes oprindelig om et hus ved bækken i Linde, men overførtes ved dettes nedrivning i begyndelsen af 1800-tallet til den nuværende gård (HardsAarb. 1912 p. 7 f.). Det tilhører snarest gruppen af spøgende eller spottende navne på *borg* (se indl.).

Vestergård, gd [Aa 1917 *væʝsdəg0ṛ*; KrM 1971 *ˈvæsdəˌg0*]. 1552, EGøyesJb 334 Westergaard; Gst, Trap[4] Vestergaard; PA 1966 Vestergård. – Det kan ikke ses om 1552-belægget gælder samme gård som den nuværende.

Østerby, gd [Aa 1917 *ösdəby*; KrM 1971 *ˈösdəˌbo̤ʝ'*]. Jb 1599 Østerby; M 1688 Øster Bye; VSKOrig Østerbye; M 1844 Øster- og Nørre-Byer; M 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Østerby. – Se indl. om efterleddet *by.*

2463. Navr Sogn

Alstrup, lb [Aa 1917 *alsdʀəp*; Skautrup 1926 *alsdrəb*; KrM 1974 *ˈalˌsdr0p*]. 6/3 1407 (LDipl) Alstrup; 4/8 1442 (DuehDipl) Alstrupp by; 1442 (1591 ÆDA III 199) Alstrup bye; 1448 (1574 ÆDA II 384) Alstrup; u.d. 1464 (Hards ProvstisReg), dag? 1483 (HardsProvstisReg) Allstrup; 1487 (1574 ÆDA II 384), 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Alstrup; udat. (1524 ÆDA IV 406, 410) Alstrop; KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547, Jb 1597, Jb 1648 Alstrup; M 1688 Alstrup Bye; VSKOrig Alstrup; M 1844 Alstrup Bye; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Alstrup. – Forleddet er antagelig mandsn. glda. *Alf* (DgP). Se indl. om efterleddet *torp.*

Bastrup, gd. MK 1796 (1816) Bostrup Toft (marknavn); Gst 1873 og 81, Gst, Trap, PA 1966 Bastrup. – Samme navn som Bastrup i nabosognet Asp (p. 196); men der synes ikke at være topografisk sammenhæng med denne lokalitet.

Brændsgård, forsv. gd. 1411 (1592 ÆDA III 227) Brenzgaard. – Forleddet kunne være et subst. glda. **brænni*, identisk med oldisl. *brenni, n., beslægtet med oldisl. brenna, f. ‚brænden, brand', i stednavne sandsynligvis om ‚et Sted, hvor Skoven er afbrændt for at gjøre Jorden skikket til at bære Grøde' (Fritzner; jfr. NG II 151).

Dalgård, gd [Aa 1917 *dal·gǫr*; Skautrup 1926 *dal·gor*]. Jb 1597 Dahlgaard; Jb 1599 dallgaard; KronSk 17/4 1661 Dalgaard; M 1688 Dahlgaard; Mansa Dalsgaard; Gst 1881 Dalgaard; Trap[4], Gst Dalgaard; PA 1966 Dalgård.

Falsig, spredt bebygg. [Aa 1917 *falsiq*; Skautrup 1926 *fal·si*; KrM 1974 *falsj*]. 16/8 1503 (LDipl) Falshee; 1532 FrIReg 418 Falsi; KronSk 3/1 1547 Store Faldshede; KancReg 3/1 1547 Store Faldhede; PrI 1638 Falsø; M 1688 Falsøeby; M 1844 Falsig Bye; Gst 1881, Trap[4], Gst Falsig; PA 1966 Falsig. – Forleddet kunne være subst. *fald* i betydningen ‚skråning' eller ‚samling af agre', med det sidste ville stemme, at de markstykker som i MB 1683 nævnes under denne gård næsten alle har tilføjelsen fald, medens dette ord ellers kun forekommer et par gange i fortegnelsen over sognets marknavne. Imidlertid peger udtalen med [*l*, *l*] bort fra denne mulighed, og forleddet er da måske snarest subst. jy. *falg* ‚den pløjede mark' (Feilb.). Efterleddet er at dømme efter ældste belæg subst. *hede*.

Gade, gd [Aa 1917 *gå·r*]. 1651 (O.Nielsen, HjG p. 245) Paa Gade; MB 1683 Gaade Boel; M 1688 Gade; VSKOrig Gadegaard; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Gade. – Gården lå ved Navr bys fællesdrift (O.Nielsen, HjG p. 245). Subst. *gade*, se indl.

Glattrup Mølle, ml. 1766 (O.Nielsen, HjG p. 246) Glattrup Mølle. – Samme lokalitet som nedennævnte Navr Mølle. Et landsby- eller gårdnavn Glattrup kendes ikke.

Hedehus, hs. M 1688 Heedehuset; VSKOrig Heedehuus. – Den nuværende bebyggelse på stedet er gårdene Hedegård, Lillehede og Østerhede.

Hverrel, forsv. gd. KancReg 1–7/4 1548 Hverrel. – Navnet indeholder måske subst. *hvirvel*.

Krunderup, bebygg [Aa 1917 *krɔŋ'ərp*; Skautrup 1926 *krɔŋ'ərəb*]. 25/7 1347 Krumdrop; o. 1350 (1553 ff. ÆDA V 413) Krwnderop; 11/11 1360 Krumdrop; 1411 (1592 ÆDA III 227) (her?) Krallerup; KronSk 6/3 1547, KancReg 6/3 1547 Krumdrup; Jb 1597 Krønderup, Krøndrup; KronSk 20/4 1598 Kømmerup; Jb 1599 Krønderup; PrI 1638 Krunderup; Jb 1648 Krøndrup; M 1688 Kronnerup; VSKOrig Krunderup; M 1844 Kronderup; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Krunderup. – Forleddet er iflg. NudaOrdb. mandsn. glda. **Krumbi*, der også indgår i sognenavnet Krummerup, Ø.-Flakkebjerg h., Sorø a. (RJb c. 1370 Krumbethorp). Se indl. om efterleddet *torp*.

Kærgård, gde og hse [Aa 1917 *kjæ·rgǫr*]. KronSk 3/1 1547 Kiergaardt; Kanc Reg 1–7/4 1548 Kergaard; Mandt 1610 Kiergrd; PrI 1638 Kiergaard; M 1688 Nafuer Kiergrd; VSKOrig Kiærgde; M 1844 Kiærgaardene; Gst 1881 Kjærgaarde; Trap[4] Kærgaarde; Gst Kjærgaarde; PA 1966 N- og S-Kærgård.

Made, gd [Aa 1917 *må·*]. VSKOrig Madehus; Gst 1881 Made; Guide 1881 Mae; Trap[4] Made (Mae); Gst Mae. – Subst *made*, se indl.

Madsbjerg, gde [Aa 1917 *masbjæ̆rə*; Skautrup 1926 *masbjærə*; KrM 1974

ˈmasˌbjæɹ]. VSKOrig Madsberg; MK 1817 Madsbierg (personnavn); Gst 1881 Madesbjerg; Trap[4] Madsbjærg; Gst Madesbjerg, Ll. Madesbjerg; PA 1966 L- og St-Madsbjerg. – Samme navn som Marsbjerg i Ramme s., Vandfuld h. (p. 142).

Mosegård, gd [Aa 1917 *moʁ.əsg0ṛ*; Skautrup 1926 *muˑəsgor*]. KronSk 12/8 1585 Muosgaard; Gst 1881 Mosgaard; Gst 1881 1:40.000, Trap[4], Gst. Mosegaard.

Navr, s, bebygg [Aa 1917 *naʁ'əṛ, naʁ'əṛ bøj̯'*; KrM 1974 *naw'ə*]. Ca 1325 RO 112 nakæræ; 25/7 1347 Naker; 11/11 1360 Nakær; 4/8 1442 (DuehDipl) Mwær; 1442 (1591 ÆDA III 199) Naursogen; 7/4 1444 Nawer; 1448 (1574 ÆDA II 384) Nauersogen, Nauer; 19/5 1464 Nagher; u.d. 1466 (HardsProvstisReg), dag? 1472 (HardsProvstisReg) Naffr; 10/1 1480 Nacher; dag? 1483 (HardsProvstisReg) Naffr kircke; 9/9 1495 Nagher; 31/8 1502 (1552 EGøyesJb 384) Nagersogen; 25/1 1503 (1552 EGøyesJb 385) Nager Sogenn; 16/8 1503 (LDipl) Naver / Nawer; 24/8 1503 nagher; 24/1 1504 (1552 EGøyesJb 385) Nager sogenn; 1/7 1504 (1552 EGøyesJb 385) Nager; udat. (1524 ÆDA IV 406, 410, 412, 413) Nager soghne, Nagger / Nager; 1552 EGøyesJb 446 Nager sogen; KancReg 3/1 1547 Nafver; Jb 1597 Naffuer Sogen; PrI 1638 Naur sogen, Naur bøy; M 1688 Nafuer, Naffuer bye; VSKOrig Navr Bye, Naur K. / Navr K.; M 1844 Naur, Naur By; Gst Navr, Navr Ke; Trap[4] Navr Sogn, Navr Kirke, Navr Stationsby; Gst Navr, Navr Ke; PA 1962 Navr By; PA 1966 Navr, Navr Kirkeby. – Etymologien er uvis. Navnet opfattes af O.Nielsen, HjG p. 242, som sammensat af subst. nakke og subst. øre, oldisl. eyra, f. ‚gruset strandbred', medens det i NudaOrdb. antages at være et urn. *hnakkara-, en afledning med r-suffix til subst. nakke, der i stednavne kan betegne bakkefremspring o.lgn. Den lydlige udvikling forudsætter, hvis navnet indeholder en afledning af ordet nakke, tidlig forkortelse af /kk/ > /k/ med videreudvikling til diftongkomponent som i subst. glda. akær ‚ager' der i vestjysk udtales [*aw'əṛ*]. (jfr. GG II § 420.2 + anm. 1 og § 282).

Navr Mølle, ml. KronSk 3/1 1547 Nafver Mølle; KronSk 28/5 1640 Nafvers Mølle; M 1688 Naffuer øde Mølle; VSKOrig Navr Mølle; Mansa Naur M.

Nederlund, gd. VibLandstSkPanteb. 15/8 1626 p. 68 Neder Lundt; smst. 26/9 1626 p. 70 Nederlundt; PrI 1638 Nederlund; M 1688 Nederlundsboel; VSKOrig Nederlundgaard; M 1844 Nederlund. – Er iflg. PrI 1638 navn på præstegården, som ligger ved foden af en bakke. Om efterleddet *lund* se indl.

Overgård, gd [Aa 1917 *åʁəg0ṛ*]. KronSk 12/8 1585 Ofvergaard; PrI 1638, M 1688 Offuergaard; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Overgaard.

Overlund, gd [Aa 1917 *åʁəˈlʁgwn*; Skautrup 1926 *åwərˈlugwn*; KrM 1974 *ˈɔwəˌlugwn*]. PrI 1638 Offuerlund; M 1688 Ofuerlund; VSKOrig Overlundgd; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Overlund. – Se indl. om efterleddet *lund*.

Pilgård, forsv. gd? KronSk 5/5 1721 (her?) Piilgaard.

Skahussted, forsv. hs. KancReg 1–7/4 1548, KronSk 1–7/4 1548 Skahustedt. – Forleddet er af uvis oprindelse. En mulighed er fuglenavnet *skade*. Se indl. om efterleddet *hussted*.

Stabildal, gd [Aa 1917 *sdavil̥ˈdå'l*]. Jb 1597 Stabildall; KronSk 29/10 1632 Staveldal; PrI 1638 Staffilldall; M 1688 Stabbeldal; M 1844 Staviedal; Lyngby 1870 [*stavil̥ˈdå'l*].; Gst 1881 Stabeldal; Trap[4], Gst, PA 1966 Stavildal. – Forleddet er subst. *stabel* ‚stolpe' i betydningen ‚grænsepæl' (Kalkar). Gården ligger nær sognegrænsen. Udtalen med [*l̥*] beror på Stillingen foran dentalen [*d*]

i efterleddet, jfr. at Feilberg om sammensætningen stabelseng [*stavəlsæŋ*'] bemærker, at den synes at have sikkert [*l*], der her må bero på den efterfølgende dental [*s*].

Stenbrohus, hs. VSKOrig Steenbroe Huuse; Gst Stenbro Hs. – Ligger hvor vejen mellem Navr stationsby og Navr kirke føres over et mindre vandløb. I MB 1683 nævnes Stenbrouiß Agre.

Torp, gde [Aa 1917 *tɔrp*; Skautrup 1926 *tårp*; KrM 1974 ˈ*na·rˌtɔrp*]. KronSk 3/1 1547, 1552 (o. 1600 ÆDA III 249) Torp; Jb 1597 Thorp; Jb 1608 thorup; KronSk 17/4 1661 Tarp; M 1688 Store Nafrtorp, Lille Nafuertorp; VSKOrig Store Torp, Torpgd; M 1844 Store Torp, Lille Torp; Gst 1881 Torpgaarde, Torphus; Trap[4] N- og S-Torp; Gst Nre, Sr Torp; PA 1966 N- og S-Torp. – Se indl. under *torp*.

Vognstrup, bebygg [Aa 1917 *uˑnsdnəp*]. Dag? 1472 (HardsProvstisReg) (her?) Ostrup; 1487 (1574 ÆDA II 384) Wonstrup; KronSk 3/1 1547, KancReg 3/1 1547 Vogenstrup; KronSk 1–7/4 1548 Vogenstrupgaard og Mølle; Jb 1597, Mandt 1610 Vogenstrup; M 1688 Wognstrupbye; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Vognstrup. – Forleddet er mandsn. glda. *Waghn* (DgP), efterleddet *torp*, se indl.

2464. Sir Sogn

Ballegårde, gde og hse [Aa 1917 *baləˈgoˑr*]. KronSk 12/8 1585, KronSk 27/3 1618, M 1688, VSKOrig, MK 1817 Ballegaard; M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Ballegaarde; PA 1966 N-, S-Ballegård. – Subst. *balle*, se indl.

Bjerre, gde og hse [Aa 1917 *bjærˈə*; Skautrup 1926 *bjærə*; KrM 1974 *bjærə*, ˈ*sduˑəˌbjærə*]. KancBrevb 29/5 1573 Bierge; KronSk 29/10 1632 Bierre, Lille Bierre; M 1688 Stoerbierg, Lillebierre; VSKOrig Store Bierggd., Lille Bierggd; MK 1817 Storebjerg; M 1844 Store Bierre, Lille Bierre, Bierregaarde; Gst 1881 Bjerggarde; Gst 1881 1:40.000 Storebjerg Gd, Lillebjerg Gd; Trap[4] Bjærge; Gst Bjerge; PA 1966 L- og St-Bjerre. – Subst. *bjerg*, se indl.

Fiskgård, gd [Aa 1917 *feˑsgɔr*; Skautrup 1926 *fesgor*]. PrI 1766 (O.Nielsen, HjG p. 85, 238) Fiskerhus; VSKOrig Fiskgde; MK 1817 Fesgaarde; M 1844 Fesgaard; Gst 1881 Fesgaarde; Gst 1881 1:40.000 Fiskgaarde; Trap[4], Gst Fiskgaard. – Stedet kaldes i PrI 1766 også Kongsgaard. Iflg. PrI 1766 hentyder navnet til, at fiskervognene i forrige tider holdt her.

Gade, gd [Aa 1917 *ɜ gåˑr*; Skautrup 1926 *gårˑr*; KrM 1974 *æ gɔˑɹ*]. MK 1817, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Gade. – Subst. *gade*, se indl.

Gammelby, forsv. hs. KronSk 17/4 1661 Gammelbye Mark; Gst 1881 Gammelby Hs; PA 1915 Gammelby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Gedbjerg, forsv. hs. KronSk 12/8 1585, Jb 1597 Giedbierg; Jb 1599 giedbierig; Jb 1607 giødbierig. – Forleddet er dyrenavnet *ged*. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

?Gillebjerg, forsv. gd? Jb 1612 Gilleberrig. – Hvis der ikke foreligger en fejlskrivning for foranstående Gedbjerg, skal navnet måske sammenholdes med et forsvundet husnavn som indgår i naturnavnet Giellhus Bierig i MB 1683. Forleddet i de to navne kunne være et subst. svarende til bohuslensk *gilja* ‚hulvej, bjergvej' (Rietz), afledt af subst. oldisl. gil, n. ‚kløft' (Fritzner; NG, Indl. p. 51).

Godrim, gd [Aa 1917 *goʊəɹemˑ*; Skautrup 1926 *guˑərəm*]. MB 1683 God Røm; VSKOrig Godrum; MK 1796 (1817) Goerim; M 1844 Goerim; Gst 1881 God-

rem; Trap[4] Godrum (Godrim); Gst, PA 1966 Godrim. – Jfr. med Godrum i Sahl s., Ginding h. Vokalen *ø* i ældste belæg skal muligvis sammenholdes med den af Marius Kristensen optegnede udtaleform på Godrum, Grinderslev s., Nørre Herred, Viborg a.: [*gu·ərøm·*], udfra hvilken det antages, at der i nogle af navnene foreligger et olddansk **rȳmi*, n., ia-afledning til rum, jfr. sv. -ryme i förryme, inryme, utryme. Dette ord er imidlertid ukendt i dansk og forekommer i svensk kun i de ovennævnte sammensætninger med præp. og adv. som førsteled. De skiftende skrivemåder i nærværende navn forklares simplest som udtryk for svækkelse af efterleddet rum; jfr. også den varierede udtaleangivelse.

Gundersborg, gd [Aa 1917 *goŋ'əsbɔr'ə*; Skautrup 1926 *guŋəsbårə*]. Jb 1597 Gundersborg; Jb 1599 gundersborig; KronSk 17/4 1661 Gundesborig; MB 1683 Gundisborrig; M 1688 Gundesborg; VSKOrig Gundersborg; MK 1796 Gundeborg; M 1844 Gundesborg; Gst 1881, Trap[4], Gst, PA 1966 Gundersborg. – Forleddet er mandsn. Gunnar, og gården er sandsynligvis identisk med det Michel Gunderssens eye, som i udat. dok. (1524 ÆDA IV 410) nævnes som en gård i Torager; navnet Michil Gundherson forekommer i et tingsvidne 9/12 1444. Se indl. om efterleddet *borg*.

Gåsager, gd [Skautrup 1926 *go·sawər*]. U.d. 1466 (HardsProvstisReg) Gaasagger; Jb 1597 Gaaßager; MB 1683 Gaaße Ager; VSKOrig gaasager H.; MK 1796 (1817) Gaasager; Gst 1881, Trap[4], Gst Gaasager. – Se indl. om efterleddet *ager*.

Klogborg, gd [Aa 1917 *klåsbɔrə*; Skautrup 1926 *klo·(q)bårə*; KrM 1974 *ˈklo·qbɔr*]. MB 1683 Klogborg; M 1688 Kloegborg; VSKOrig Klaaborg; MK 1817, M 1844 Klogborg; Gst 1881 Klovborg; Gst 1881 1:40.000, Trap[4], Gst, PA 1966 Klogborg. – Forleddet kunne være adj. *klog* eller et heraf dannet tilnavn (DgP), som i 1600-tallet bl.a. kendes fra Gudum s. (Johan C. Sulkær, Nørre Nissum Sogn I 38).

Lund, gd [Aa 1917 *ɜ lugwn*; Skautrup 1926 *æ lugwn*]. M 1688, VSKOrig, MK 1817, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Lund. – Se indl. under *lund*.

?Olgård, gd. KronSk 17/4 1661 Olgaard. – Måske fejl for Ødegård, der i 1651 ligesom den her omhandlede gård betegnes som en halvgård.

Pilgård, gde [Aa 1917 *pil·gɔr*; Skautrup 1926 *pil·gor*]. KronSk 17/4 1661 Pielgaard; M 1688 Piilgaard; VSKOrig Piilgde; M 1844 Pilegaard, Læe (!) Pilegaard; Gst 1881 Ste Pilgaard; Guide 1881 Ste, Lle Pilgaard; Trap[4] Pilgd; Gst Ste, Lle Pilgaard; PA 1966 L- og St-Pilgårde. – Trods den påfaldende udtale med [*l*] er forleddet antagelig trænavnet *pil*.

Råbjerg, hs [Skautrup 1926 *råˈbjæ(')ə*; KrM 1974 *rɔˈbjæɹə*]. MB 1683 Raabierig; MK 1796 Roebierg (marknavn) M 1688 Raabierg; Gst 1881, Gst Raabjerg. – Forleddet er antagelig dyrenavnet *rå*. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Sir, s. [Aa 1917 *si·r*; KrM 1974 *si·ə / sejə*]. O. 1219 SRD III 260 Syræ; ca. 1325 RO 113 syræ; 2/1 1470 Sære; 31/10 1500 syre mark; u.d. 1513 (Hards ProvstisReg) Sier; udat. (1524 ÆDA IV 410) Syre; 1510–25 Rep 2 R VII 364 Siire sogen; KancBrevb 3/8 1578, KancBrevb 19/7 1580 Syre; LR Riberhus 1584 Siier sogn; Jb 1597 Sier sogenn; Mandt 1610 Sierde; Jb 1612 Sirde; M 1688 Siir Sogen; VSKOrig Siir K; M 1844 Siir, Gst 1881 Sir Ke; Trap[4] Sire [Sir] Sogn; Gst Sir Ke; Trap Sir Sogn. – Samme navn foreligger antagelig i ønavnet Sejrø (VJb 1231 (13. årh.) Syræ) og i to norske navne: ønavnet Utsire og gårdnavnet (oprindeligt ånavn) Sire, og førsteelementet indgår måske i det norske gårdnavn Sieimr (NG X 411 f., IX 328 f.). Utsire skrives i Snorres Edda

Siri, gen. Sira og er således en mask. an-stamme; det andet navn har (1404) genitivformen Siro, som viser at det er en fem ön-st, Sira. Sophus Bugge (ANF XX 352 ff., jfr. NG IX 328 f.) opfatter det norske Sire som oprindelig toleddet. Førsteleddet Sir- kunne være en gammel gen. sing. af en konsonantstamme, indeholdende roden urn. *siw-, aflydsbeslægtet med *saiwa- ‚sø'. Efterleddet tænkes for ånavnets vedkommende reduceret af subst. *å*, glno. á, for ønavnets vedkommende af subst. *øy*. Navnene skulle herved betyde hhv. ‚sø-åen' (en å som løber gennem eller danner en sø) og ‚sø-øen'. Tolkningen kan sagligt passe på de norske navne og på Sejrø; men gennem Sir sogn løber kun et i nutiden ret ubetydeligt vandløb, og selvom gårdnavnet Støvl vidner om et tidligere kær- og sumpområde omkring vandløbet, tillader terrænformationen næppe antagelsen af nogen større sø i fortiden. J. Kousgård Sørensen har (Navnestudier II 222) påvist, at den nuværende dialekt-udtale af Sejrø, [*si·ərə*], sammenholdt med ældste skriveformer forudsætter glda. kort /i/, hvorved tilknytningen til det af Bugge foreslåede *siw- svækkes, idet denne form skulle korrespondere med glda. /ī/. Kr.Hald, i NudaOrdb., opfatter r'et som en del af et suffiks, men betegner iøvrigt navnet som uklart.

Sir Gårde, gde og hse [Aa 1917 *siˈgoːr*; Skautrup 1926 *siːr goːr*]. KronSk 12/8 1585 Siergaard; KronSk 31/3 1641 Seyer (her?); M 1688 Siirg.; VSKOrig Siirgde; M 1844 Siir Gaarde; Gst 1881 Sir Gde; Trap[4] Siregde; Gst Sir Gde; PA 1966 N- og S-Sirgårde.

Sir Lyngbjerg, bebygg [Aa 1917 *siˈljöŋ.bjərə*; Skautrup 1926 *siːr ljöŋˑbjærˑə*; KrM 1974 *sjˈlœŋˌbjærə*]. MK 1817 Siir Lyngberg Jorder; M 1844 Siirlyngbierg; PA 1966 Sir Lyngbjerg.

Sir Mark [Aa 1917 *siˈmark*]. Jb 1597 Siermarck; Jb 1599 Sier marck; KronSk 17/4 1661 Sierd Mark; Gst 1881 Sirmark Hse; Trap[4] Siremark; Gst Sirmark Hse; PA 1966 Sir Mark.

Smedjegården, forsv. gd. M 1688 Smediegaarden.

Støvl, gde [Aa 1917 *sdøʊˈl*; Skautrup 1926 *sduˑər-, leʃə sdøwˈl*]. MB 1683 Store Støfl, Lille Støffl; M 1688 Stoerstøfful, Lillestøffuel; VSKOrig Store Støvel, Lille Støvel; MK 1817 Lillestøvl; M 1844 Store Støvlgaard, Lille Støve; Gst 1881 Storestøvl; Trap[4] Store-Støvl, Lille-Støvl; Gst Ste-, Lle Støvl, PA 1966 L- og St-Støvl. – Navnet indeholder antagelig subst. ænyda. *støvl* ‚kær, sump' (Kalkar efter Moth); identisk eller beslægtet hermed er i nydansk lollandsk Sjøvl ‚gadekær' (J. Jørgensen, Lollandsk Ordbog), falstersk Støil, Støvl ‚Vandsted for Kreaturer' (Molbech), sydsjællandsk Støhl ‚et Vandingssted i Marken' (Molbech). Disse ord skal muligvis sammenholdes med vb. oldisl. stífla ‚opdæmme' (og subst. stífla, f. ‚dæmning') eller med vb. ænyda. støve ‚dæmme for, stoppe, drive'. I begge tilfælde synes den oprindelige betydning at være ‚opdæmmet vand' ell. lgn. Navnet forekommer flere steder: Store og Lille Støvl, Ulfborg s. og h., navn på større og mindre vandløb; Støvlbæk i N. Nissum s., p. 32; Styvel, lb. i Hvidbjerg s., Revs h., Thisted a., og gd i Ørum s., Hassing h., Thisted a., gde i Jelling s., Tørrild h., Vejle a. (DS VIII 105).

Torager, gde og hse [Aa 1917 *toʁ.ərəʁər*; Skautrup 1926 *tuˑərawər*; KrM 1974 *ˈtoːɹˌawə*]. Udat. (1524 ÆDA IV 406, 410) Tornagger; KronSk 12/8 1585 Tuornagger; M 1688 Tornager, Lilletornager; VSKOrig Thoragergde; MK 1817 Thorager; M 1844 Thorager; Lyngby 1870 [*tuˑrawˑr*]; Gst 1881 Thorager, Lle Thorager; Trap[4] Torager (Tornager); Gst Thorager; PA 1966 L-, St-, og Ø-Torager. – Forleddet er trænavnet *torn* ‚tjørn'.

Ødegård, gd [Aa 1917 *ø·əgɔr*; Skautrup 1926 *ø·gor*]. Udat. (1524 ÆDA IV 410) Øgard; Jb 1597 Øddegaard; Jb 1599 ødegaard; M 1688 Øegaard; DAtl, VSKOrig Ørgaard; MK 1817, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Ødegaard; PA 1966 Ørgård. – Appellativet ødegård ‚gård hvis jord ligger udyrket hen eller er lagt ind under en anden gård'.

Østergård, gd [Aa 1917 *östəgɔr*]. Jb 1597, KronSk 17/4 1661, M 1688, VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Trap[4], Gst Østergaard; PA 1966 Østergård.

2465. Gørding Sogn

Bjerg, gd [Veirup 1963 *bjeɾ'ə*]. MB 1683 Bieregaard; VSKOrig Bierget; Gst 1872 og 73, Gst Bjerg. – Har iflg. PrI 1766 navn efter en bortskyllet lyngbakke vest for gården.

Bol, hs [Veirup 1963 *'bo'l*]. VSKOrig Bolet, Gst Bol. – Se indl. under *bol.*

Bundgård, gde og hse [Aa 1917 *bəŋ·gɔr*; Veirup 1963 *'boŋ·go*]. PrI 1638 Bundgaard; MB 1683 Bundgaard / Bunnegaard; M 1688 Bondgaard; VSKOrig Sønd: Bondgd; MK 1791 (1816) Nør Bondgaard; Gst 1873 og 82 Bondgaarde; Gst 1873 og 82 1:40.000 Bundgaarde; Trap[4], Gst Bundgaarde; PA 1966 N-, S-Bundgård. – Forleddet er subst. *bonde*, eller tiln. *Bonde.*

Fovsing, gd og hse. MK 1791 (1816) Fausing / Fousing (pers.n.); Gst 1872 og 73, Gst Favsing; PA 1966 Fovsing. – Muligvis opkaldelse efter sognenavnet Fovsing (p. 192).

Flak, forsv. hs [Veirup 1963 *flak*]. MB 1683 Flach, flaek huusit, floek boel; VSKOrig, Gst 1873 og 82, I 1922 Flak. – Navnet indeholder antagelig adj. *flak* ‚flad'.

Galsgård, gde og hse [Aa 1917 *gal'sgɔr*; Veirup 1963 *'gal'sˌgo·ɾ*]. MB 1683 Gaaldzgaard; KronSk 10/6 1720 Goels Gaard; VSKOrig Galsgd; Gst 1872 og 73, Trap[4], Gst Galsgaarde. – Forleddet er slægtsnavnet *Gal* (DgP).

Gynge, gd [Veirup 1963 *gjøŋ·*]. VSKOrig Gyng; MK 1791 (1816) Gønge (pers.n.); Gst 1873 og 82, Gst Gynge. – Subst. *gynge* ‚gyngende grund, hængedynd' (se Feilb. og ODS under gynge og gunge).

Gørding, s [Aa 1917 *gjöɾəŋ*]. Ca 1325 RO 112 gyrthing; u.d. 1471 (Terpager, G & L I 347) (her?) in Børdingh; 16/8 1503 (LDipl) Gørding / Gyrding; Kanc Brevb 14/1 1573, KancBrevb 27/7 1595 Giørding; Jb 1597 Giørding Sogenn; M 1688 Sønder Giørding; VSKOrig Giørding; M 1844 Gjørding; Gst 1873 og 82 Gjørding Ke; Trap[4] Gørding Sogn, Gørding Kirke; Gst Gjørding Ke; PA 1966 Gørding. – Navnet er en ing-afledning, muligvis til et glda. *gurth ‚gjord, bælte', modsvarende ty. Gurt og i aflydsforhold til subst. gjord, glda. giorth, oldisl. gjǫrð, f. (Kr.Hald i Nuda.Ordb.), eller til roden i det tilsvarende vb. gjorde, glda. giordæ / giørdæ, oldisl. gyrða ‚gjorde, binde bælte om' (Fritzner). Navnet kunne sigte på Damhus Å, der gennemstrømmer sognet. Subst. gjord indgår muligvis i et vandløbsnavn i Grove s., Ginding h. (MB 1683 Giure Bæckz Aars Giøe; se DSÅ II 230). Jfr. indl. under *-ing.*

Gørding Mølle, forsv. ml. M 1683 Giørdingmølle.

Klavstrup, gde [Aa 1917 *klaʊ'sdnəp*; Veirup 1963 *'klawstɾop*]. KancBrevb 10/6 1575 Klaustrup; Jb 1597 Chlaustrup; M 1688 Klaustrupgaard; MK 1791 (1816) Klaustrup (pers.n.); Gst 1873 og 82, Trap[4], Gst Klavstrup; PA 1966 L- og St-Klavstrup. – Forleddet er mandsn. glda. *Klaves* (DgP), efterleddet *torp*, se indl.

Kær, gd [Aa 1917 *з ḳja'ṛ*]. VSKOrig Kiæret, MK 1791 (1816) Kiær (pers.n.); Gst 1873 og 82 Kjær; Trap[4] Kær; Gst Kjær. – Se indl. under *kær*.

Mellemby, bebygg [Aa 1917 *з mæḷ·bøj'*; Veirup 1963 *mæḷ·by*]. PrI 1638 Melgrd; MB 1683 Melby; M 1688 MeyelBye; DAtl, VSKOrig Meilbye; MK 1791 (1816), M 1844 Mellembye; Gst 1873 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Mellemby. – Forleddet er adj. glda. *mæthal* ‚midt'; se indl. om efterleddet *by*. Mellemby ligger mellem Nørby og Sønderby.

Mosegård, forsv. gd? MB 1683 Moeßgaard: – Er måske identisk med nedennævnte Østermosegård.

Munksgård, gd [Aa 1917 *moŋksg0ṛ*; Veirup 1963 *moŋsgo*]. VSKOrig Munks-[gd]; MK 1791 (1816) Munksgaard (pers.n.); Gst 1873 og 82, Trap[4], Gst Munksgaard; PA 1966 Munksgård. – Tiln. *Munk*.

?**Møgård,** forsv. gd? M 1688 Møegaard. – Har vistnok ligget nær Damhus Å, som i ældre tid kaldes Møborg Å (MB 1683 Møborig Aae); navnet kunne da måske være et reduceret *Møborgågård. Muligt er vel også et fejlskrevet *Møl-(le)gård, i så fald samme gård som efterfølgende Møllebol.

Møllebakke, gd [Veirup 1963 *ˈmøl·ˌba'k*]. VSKOrig Bak; MK 1791 (1816) Mølbak (marknavn?); Gst 1873 og 82, Gst Møllebakke. – Ved den nu forsvundne møllesø, se under Sø.

Møllebol. MB 1683 Mølle Boel. – Har ligget ved den forsvundne møllesø ved Damhus Å, se under Sø. Se indl. om efterleddet *bol*.

Nygård, gd [Veirup 1963 *nyj'go*]. MB 1683, M 1688 Nyegaard; DAtl Nygaard; VSKOrig Nye Gd; Guide 1896, Trap[4], Gst Nygaard; PA 1966 Nygård.

Nørby, spredt bebygg [Aa 1917 *з na·ṛbøj'*; Veirup 1963 *ˈna·ṛby*]. M 1844 Nørbye; Gst 1873 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Nørby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Pregelby, gd [Veirup 1963 *pṛeqəlby*]. VSKOrig Pregelby; MK 1791 (1816) Pregel (marknavn); I 1922 Preglby. – Brugt dels om en gård i Sønderby, dels om hele bebyggelsen. Forleddet kan være subst. jy. *pregl* ‚syl' (Feilb.), ænyda. Priggel ‚spids pig' (Kalkar), som indgår i en del marknavne (se Sv.Aakjær i Historisk Aarbog for Skive og Omegn 1914 p. 15, DS IV 586). Se indl. om efterleddet *by*.

Silkeborg, forsv. hs. Jb 1599 silckeborig; Jb 1608 Sielckeborig; KronSk 30/5 1632 Silckeborig; MK 1791 (1816) Norder Silkiborg (marknavn); Guide 1873 Silkeborg. – Navnet er bevaret som marknavn, Veirup 1963 [*ˈsel'kəˌbɔṛ'ə*]. Silkeborg forekommer som gårdnavn flere steder: Torslev s., Dronninglund h., Hjørring a., (M 1662 Silcheborig), Tømmerby s., V. Hanherred, Thisted a. (25/5 1483 Silkeburgh), Grene s., Slavs h., Ribe a. (17/2 1503 Silckeberigh). Forleddet er subst. *silke*, der ligesom f.eks. guld og smør rosende eller ironiserende kan sigte på stedets rigdom eller fornemhed (eller mangel herpå; nærværende ejendom udgjorde i 1599 kun ½ bol); på lignende måde er ordet rimeligvis anvendt i det forsvundne norske gårdnavn Silkistad (o. 1400), der havde nær tilknytning til gården Guldberg (1383 i Gulberghum; se NG I 135, 160 f). Der foreligger i de danske gårdnavne dog muligvis ikke selvstændig navngivning, men opkaldelse efter borgen Silkeborg (DS XII 13).

Skallebæk, Store-, gde [Aa 1917 *sdoʁə sgal'əbɜk*; Veirup 1963 *ˈstoə ˈskaləbək*]. 1577 (Trap) Skallebeck; MB 1683 Skalbeck; M 1688 Schalebeck; VSKOrig Skallebek Gst 1873 og 82 Ste Skallebæk; Trap[4] Store-Skallebæk; Gst Ste Skallebæk; PA 1966 St-Skallebæk. – Se under Lille-Skallebæk, Vemb s. (p. 208).

Skalmandsgård, forsv. gd. PrI 1638 Skalmandsgaard. – Angives at ligge øst for kirken, ɔ: ved Skallebæk. Forleddet – formentlig et tilnavn – er uvist. Det kunne tænkes at have tilknytning til ovenstående bæknavn. Kalkar anfører (efter Moth) sammensætningerne Skalledronning ‚kone som forstår godt at fiske skaller' og skallekonge ‚skallefisker'.

Slyk, gde og hse [Aa 1917 *slø'k*]. 24/8 1503 Sløch; 1577 (Trap) Sløcke; KronSk 23/6 1621 Slocke By; VibLandstSkPlanteb. 28/1 1630 p. 107 i Sløche by; smst. 17/12 1630 p. 128 i Giøring Sløch; PrI 1638 Slycke; KronSk 20/8 1661 Sløche; MB 1683 Slyck, Gammelsløk; M 1688 Slock Bye; KronSk 10/6 1720 Styckgaard; Kb (Møborg) 1721, VSKOrig Slyk; MK 1791 (1817), M 1844 Slyk Bye; Gst 1873 og 82, Trap[4], Gst, PA 1966 Slyk. – Udtalen viser gammel tostavelsesform med /-kk-/: *Slykke eller *Sløkke, rimeligvis indeholdende et glda. *slykkia, f., udviklet af urn. *slukiōn ved j-gemination (jfr. GG II § 274) og beslægtet med jy. slug ‚åbning til at lade vand strømme igennem', og sloge ‚lille lavning, dalkløft' (Feilb.), oldisl. slok, n. ‚Slug, Rende, hvorigennem Vandet føres lige paa Kværnkallen eller Hjulet, som driver Kværnen' (Fritzner), no. slok, n. ‚møllerende', sloka, f. ‚lang Fordybning, en Huulning som ligner en Rende' (Aasen). Jy. slug og sloge er alm. i nordjyske naturnavne, bl.a. anvendt om smalle kløfter i klitterne (jfr. Molbech under Slaag, Slaage). En form svarende til no. slok, glda. *slok antages (DS V 515 f.) at indgå i Slogs Herred, der sandsynligvis har navn efter Slogs Å. Det her formodede beslægtede subst. glda. *slykkia, f. er ikke overleveret i dansk, men i svenske dialektoptegnelser fra Östergötland i begyndelsen af 1800-tallet nævnes subst. slycka ‚en stor hoo, som et baketrog, af stora trä utkarad', samme ord forekommer i Hälsingland i formen slikkja ‚en ho gjord af en stor ihålig trästam' (Rietz), og det indeholdes i stednavnet Slycke (1279 de slyckio) der forekommer fire gange indenfor et snævert område i Östergötland (se herom og om appellativerne slycka, slok, slock Gösta Franzén i NoB 1951, p. 87 ff.). Da det svenske slycka kun kendes i betydningen ‚kar, trug' (i en lignende betydning forekommer også slok, slock) er det rimeligst at antage en beslægtet betydning i det danske navn Slyk, der formentlig sigter på lavningen omkring Damhus Å, som i PrI 1638 kaldes Slycke aae og Miøborg aae (MB 1683: Sløek aae og Møborig Aae).

Susgård, gde og hse [Aa 1917 *suksgØr*; Veirup 1963 *ˈsuˈsˌgoˑr*]. MB 1683 Suszgaard; DAtl Huusgaard; VSKOrig Huus vulgo Suusgd.; Gst 1872 og 73, Trap[4], Gst Susgaarde; PA 1966 V- og Ø-Susgård. – Forleddet er snarest subst. *sus* eller et heraf dannet tiln. En anden mulighed er dog tiln. *Sur* (DgP).

Sø, gd [Veirup 1963 *ˈsøˈ*]. DAtl, VSKOrig, MK 1791 (1816) Søe; Gst 1873 og 82, Gst, PA 1966 Sø. – Ligger ved Damhus Å, hvor der iflg. PrI 1638 var en møllesø, kaldet Giørring mølle siø.

Sønderby, gde og hse [Aa 1917 *søŋəbøˌˈ*; Veirup 1963 *søŋəby*]. PrI 1638 Sønder Giørring; M 1688 Sønder Giørding; DAtl Synder Giørding Bye; VSKOrig Synderbye; MK 1791 (1816), M 1844 Sønderbye; Gst 1872 og 73, Trap[4], Gst, PA 1966 Sønderby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Toft, gd [Veirup 1963 *tɔwt*]. VSKOrig, Gst 1881, Gst Toft. – Se indl. under *toft*.

?Tovsted, forsv. gd. MB 1683 Touste. – Forleddet kunne være subst. *to* ‚uldlag på dyr, ubearbejdet uld' (se ODS og Feilberg), her anvendt sammenlignende om bevoksning. En anden mulighed er mandsn. glda. *Tovi* eller kvinden. *Tova* (DgP). Efterleddet er muligvis *sted*, se indl.

Vosbjerg, forsv. gd. M 1688 Waasberg; MK 1791 (1816) Nord Vosborg (marknavn). – Forleddet kan være subst. glda. *ōs* ‚munding'. Muligt foreligger der dog opkaldelse efter hovedgården Nr. Vosborg, som ligger i nabosognet Ulfborg og iøvrigt havde den sydlige del af sognet i fæste (Om vekslen -bjerg / -borg, se indl. under *bjerg*). Den her nævnte gård lå iflg. M 1688 under ejerlavet Mellemby og Nørby, og har derfor næppe forbindelse med et nu nedrevet hus i Sønderby, Guide 1873, PA 1915, I 1922 Aasborg [*Oesbaarre*], Veirup 1963 [ˈå'sˌbɔr'ə].

Østermosegård, forsv. gd. M 1688 Østermoesgaar. – Er måske identisk med ovennævnte Mosegård.

2466. Vemb Sogn

Brandsborg, hse [Aa 1917 *bʀå'nsbɔrə*; Veirup 1963 ˈ*bɾå'ŋsbjeɾə*]. MB 1683, M 1688 Brandsborg; VSKOrig Brandsborg Huuse; Gst 1873 og 82 Brandsbjerg Hse; Trap[4], Gst Brandsborg; PA 1966 V- og Ø-Brandsborg. – Forleddet kan være mandsn. glda. *Brand* (DgP), efterleddet *borg*, se indl.

Brokkenhus, hs. VSKOrig Brokken H; Guide 1873 og 1896 Ør og Vr Brokkenhus. – Af uvis oprindelse.

Dam, forsv. hs. VSKOrig, Guide 1896 Dam.

Farvefeld? KronSk 30/5 1632 i Farvefeldt; Jyske Register Fovrefeld. – Den dårlige overlevering gør tolkningen usikker. Efterleddet kan være subst. jy. *fæld* ‚pels, låddent dække' (Feilb.), der bl.a. bruges om grønsvær; no. feld, m. ‚Pels, Haardække, Hud' (Aasen), oldisl. feldr, m. ‚Firkantet Tæppe' (Fritzner). Dette ord indgår måske som forled i gårdn. Felshøj, Falling s., Hads h., Århus a. (DS XII 86 f.). Hvis formen i KronSk lægges til grund for tolkningen af forleddet kunne man heri måske se et sammensat navn, hvis forled kunne være enten subst. glda. *far* ‚overfartsted' m.v. (se under Ferring i Vandfuld h. (p. 132) eller samme subst., glda. **farth*, som indgår i bl.a. landsbynavnene Fårevejle på Langeland (DS XIII 217) og Farre i Sporup s., Gjern h., Århus a. (DS XII 124). Betydningen af dette ord er rimeligvis ‚vadested' eller ‚rejse, rute' se a.a. med henvisninger. Lægges Registerformen til grund for tolkningen er forleddet utvivlsomt adj. *fager* og navnet kan da sammenstilles med landsbynavnet Favrfeld (Fovrfeld) i Guldager s., Skast h., Ribe a. (1531 (1553 ÆDA V 391) Fowerfeldt). Lokalitetens art eller placering inden for sognet fremgår ikke af kilderne. En lokalisering til et sted ved Storåen er dog mulig, hvis man tør antage topografisk sammenhæng med nedennævnte Feld, som lå ud mod engene ved denne å. Beliggenhed ved vandløb ville styrke det saglige grundlag for førstnævnte tolkningsforslag.

Feld, forsv. gd. VSKOrig, Gst 1872 og 73 1:40.000 Feld; Guide 1873 Fels Hus. – Indeholder sandsynligvis samme ord som efterleddet i ovennævnte Farvefeld. Se iøvrigt under dette navn om beliggenheden og om mulig topografisk sammenhæng mellem de to lokaliteter.

Hedegård, gde og hse [Aa 1917 *heˌ'əgθr*]. PrI 1638 Øffuerhiegaard, Nederhiegaard; M 1688 Heede, Offuerhedegaard, Nederhedegaard; VSKOrig Sønderhede, Mellemhede, Nørrehede; Gst 1873 og 82 Sr, Mellem, Nre Hedegaard; Trap[4] Hedegaarde; Gst Sr, Mellem, Nre Hedegaard; PA 1966 Mellem-, N- og S-Hedegård.

Knakhus, hs [Veirup 1963 *æ knak*]. VSKOrig Knark; Gst 1873 og 82, Gst Knakhus. – Navnet indeholder, trods formen på VSK, snarest subst. *knak* ‚knold, tue på heder' (Feilb.) jfr. Knakkergård i Harboør s., Vandfuld h., p. 113.

Povlsgård, gd [Aa 1817 *poʁ'lsg0ṛ*; Veirup 1963 *ˈpåw'əlsgo*]. VSKOrig Poulsgaard; Gst 1873 og 82, Trap⁴, Gst Povlsgaard; PA 1966 Povlsgård. – Mandsnavnet *Poul.*

Præstegård, gd. PrI 1638 Vemb Kierchegaard; M 1688 Kirckegaarden; DAtl Annexgaarden; VSKOrig Kirkegaard / Kiergaard; Gst 1873 og 82 Annexgaard; Gst 1873 og 82 1:40.000 Præstegaard; Guiden 1873 Annexgaard el. Kjærgaard; Gst Præstegaard.

Ragborg Bol, forsv. gd(?). MB 1683 Ragborg bool. – Samme navn – men vistnok ikke samme lokalitet – som Ragborg i Bur sogn, p. 210.

Sand, gde [Aa 1917 *ɜ sdoʁ.ər såˈŋ*; Veirup 1963 *ˈstoə-, liḷə ˈsåˈŋ*]. 1577 (Trap) Sandt; M 1688 Sandsgaarden; VSKOrig, Gst 1873 og 82, Trap⁴ Sand; Gst Ste Sand, Lle Sand; PA 1966 St-Sand. – Subst. *sand* i betydningen ‚sandstrækning'.

Skallebæk, Lille-, gd [Aa 1917 *leḷə sgal'əbɜk*; Veirup 1963 *skaləbək*]. MB 1683 Skallembeck / Skallebeck; M 1688 Schalmbeck; VSKOrig Lille-Skallebek; Gst 1873 og 82 Lle Skallebæk; Trap⁴ L.-Skallebæk; Gst Lle Skallebæk; PA 1966 L-Skallebæk. – Selvom ældste belæg (under Store-Skallebæk i Gørding s.) har Skalle-, og tilsvarende former findes i øvrige belæg, er det muligt at formerne Skallembeck og Schalmbeck i hhv. MB 1683 og M 1688 bør anses som repræsentanter for en oprindeligere form af navnet, Skalm-, som måske skal sammenholdes med nedennævnte gårdnavn Skalmstrup.

Skalmstrup, forsv. gd? MB 1683 Skallemstrup- / Skallumstrup- / Skallumbstrup fald. – Det i markbogen nævnte jordstykke, der er opført under landsbyen Vester-Vemb, indeholder sandsynligvis et forsvundet gårdnavn, der kan være samme navn som Skalmstrup i Feldingbjerg s., Fjends h., Viborg a. og i Tvede s., Nørhald h., Randers a. Forleddet heri er iflg. DS IX 83 mandsn. glda. Skalmir, som dog kun er overleveret én gang, i en middelalderlig runeindskrift, i oblik form Skalmi. Et glsv. Skalmer antages at indgå i det upplandske stednavn Skalmsta (1224 (1376) Skalmista; se Lundgren-Brate). En anden mulighed er at forleddet er det under ovennævnte Skallebæk foreslåede *Skalm.* Da det heri indgående ord *skalm, oldisl. skalm, f. ‚gren af fork', no. skolm ‚kløft' er femininum, og nærværende forled har s-genitiv, må navngivningen være relativ ung. Se indl. om efterleddet *torp.*

Skoppen, forsv. hs. VSKOrig Skoppen H. – Af uvis oprindelse.

Skærum Bro, bro. VSKOrig Skierum Broe og Mølle; Gst 1873, Gst Skjærum Bro – Efter gårdnavnet Skærum i Ulfborg s. og herred.

Tradsborg, hs [Veirup 1963 *trasbɔṛ(ə)*]. VSKOrig Trasbierg; Gst 1873 og 82 Trasborg Hs; Gst 1873 og 82 1:40.000 Tradsborg Hs; Gst Tradsborg. – Antagelig samme navn som Tradsbjerg i Måbjerg s. (p. 157). Det er dog uvist, om efterleddet er *borg* eller *bjerg*; se indl. under disse ord.

Vandløs, forsv. hs. MK 1791 (1816), VSKOrig Vandløs. – Samme navn som Vanløse i Fovsing s. (p. 195).

Vemb, s, lb [Aa 1917 *væm'*; Veirup 1963 *væm'*]. Ca 1325 RO 112 Weæm; 25/7 1347 Weom; o. 1350 (1553 ff. ÆDA V 413) Wæm; 11/11 1360 Wææm; 1500 (o. 1600 ÆDA I 228) Wern; 1553 ÆDA V 413 Weem; KancBrevb 30/6 1561 Vem;

LR Riberhus Wiim Sogen; Jb 1599 Wimb Sogenn, Wimbye; Mandt 1610 Weeum; Jb 1612 Wimb; M 1688 Vemb; VSKOrig Vem Kirke / Vemb K; M 1844 Vemb; Gst 1873 og 82 Vem Ke; Trap[4] Vem; Gst Vemb; PA 1966 Vemb (Vem). – Iflg. Kr.Hald, Stedn. paa -um p. 105 f. frembyder der sig to tolkningsmuligheder. Efterleddet er glda. *hēm*, forleddet kan være enten subst. glda. wæ, n., en sideform til glda. wī, n. ‚helligdom' eller glda. *wā, f., samme ord som oldisl. vá, f. ‚vrå, krog', hvis oprindelige betydning er ‚krumning, bøjning'. I sidste fald – hvor navngivningen kan sigte på en bugtning af Storåen – er et olddansk *Wa-hæimʀ blevet sammentrukket til *Wā-im, der ved sekundær i-omlyd er udviklet til *Wæim med videreudvikling til Wē(æ)m. Jfr. a.a. p. 21 f.; se iøvrigt indl. under *-um*.

Vemb, Vester-, ejerlav. KancBrevb 27/11 1579 Vester Ven; KronSk 22/1 1581 Vester Vem By; PrI 1638 Vester Vemb; M 1688 Westerwem Bye; VSKOrig Vester Vemb; M 1844 Vester Vemb Bye; Gst 1873 og 82 1:40.000 Vr Vem.

Vemb, Øster-, ejerlav. VibLandstSkPanteb. 26/9 1629 p. 99, PrI 1638 Øster Vemb; M 1688 Øster Wembye; VSKOrig Øster Vem; Gst 1873 og 82 Ør Vem; Trap[4] Øster-Vem; Gst Ør Vemb.

2467. Bur Sogn

Bur, s, lb [Aa 1917 *buːr*; KrM 1971 *buː / buːə / buːɹ*]. 17/12 1266 (RO 17), ca. 1325 RO 113 buræ; 22/10 1502 (1552 EGøyesJb 380) Skure sogenn; 28/6 1503 Bwre engh; 16/8 1503 (LDipl) Bwre; 24/8 1503 Bwre S.; 4/3 1504 Bwrre sogen; ChrII Reg 1514 boresogenn; KancBrevb 20/4 1567 Bure; KancBrevb 28/11 1580 Bur; KancReg 27/7 1595 Bure; Mandt 1610 Burde; M 1688 Buur; VSKOrig Buur K; M 1844 Buur; Lyngby 1870 [*buːr*]; Gst 1873 og 82 Bur Ke; Trap[4] Bure [Bur] Sogn, Bure Kirke; Gst Bur Ke; PA 1962 Bur (Bure); PA 1966 Bur. – Navneelementet Bur – som indgår i et stort antal bebyggelses- og naturnavne (se bl.a. DSÅ I 259 f.) indeholder ikke i alle tilfælde subst. bur; men kan bl.a. være et oprindeligt borg, glda. burgh (se f.eks. DS XI 99, XII 140). Dette navn er antagelig et oprindeligt *Buri, indeholdende subst. bur, glda. būr, n. ‚lille hus, skur, bod' i dat. sing., eller måske snarere *Bura, indeholdende en pluralisform af dette ord. Se om pluralisformer på -a/-ar i stednavne af neutralt genus: J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 162 ff. med henvisninger.

Burgård, gd [Aa 1917 *buˈgoːr*; KrM 1971 *boˈgoˈə / bɐˈgoˈɹ*]. 18/3 1441 Bwrgord; 24/8 1503 Bwregard; 4/3 1504 Burre gard; KancReg 14/5 1542 Buregaard; KronSk 28/10 1578 Buergaard; Mandt 1610 Burdgrd; M 1688, VSKOrig, M 1844 Buurgaard; Gst 1873 og 82 Bur Gd; Trap[4] Buregaard; Gst Bur Gd; PA 1966 Burgård.

Bur Mølle, hs. MB 1683 (Gørding s.) Boer Mølle; M 1688 Buur Mølle; VSKOrig Buurmølle; Gst 1873 og 81, Gst Burmølle.

Bursig, gd. M 1688, VSKOrig Buursig; Guide 1896 Sig; Trap[4] Buresig; PA 1966 Bursig. – Se indl. om efterleddet *sig*.

Bur, Vester-, bebygg. [Aa 1917 *væjˑsdə buːr*; KrM 1971 ˈ*væsdə* ˈ*buːə*]. 24/8 1503 Vesther Bwre Mark; 4/3 1504 Vester Bwre march; KronSk 28/10 1578 Vester Buere; KronSk 27/1 1580 Vester Bur By; PrI 1638 Vester Bure; M 1688 Wester Buurbye; VSKOrig Vester Buur; M 1844 Buur Bye; Gst 1873 og 82 Vr Bur; Trap[4] Vester-Bure; Gst Vr Bur; PA 1966 V-Bur.

Bur, Øster-, bebygg [Aa 1917 *ösdə bu·r*; KrM 1971 ˈ*ösdə* ˈ*bu·ə*]. 24/8 1503 Øster Bwre Mark; 4/3 1504 øster Bwrre march; KronSk 28/10 1578 Øster Buere; PrI 1638 Øster Bure; M 1688 Øster Buurby; VSKOrig Øster Buur; M 1844 Buur Bye; Gst 1872 og 73 Ør Bur; Trap[4] Øster-Bure; Gst Ør Bur; PA 1966 Ø-Bur.

Dalgård, forsv. gd. 24/8 1503 Dallgard; 4/3 1504 Dalgard.

Faldgård, forsv. gd. M 1688 Faldgaard. – Forleddet kan være subst. *fald* ‚skråning'.

Frøstesgård, forsv. gd. PrI 1638 Frøstisgrd. – Tiln. glda. *Frost* (DgP), af appellativet frost, vestjy. [*frösd*]; 1578 nævnes fæstebønderne Peder Frost i Vester Bur og Matz Frost i Øster Bur (JSml. 1. rk. IV 274).

Hedebol, Vester-, forsv. gd. 24/8 1503 Wester Hedboll Gaardsted; 4/3 1504 wester Hedbolgordstet. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Hedebol, Øster-, forsv. gd. 24/8 1503 Øster Hedboll Gaardsted; 4/3 1504 østher Hedbollgordstet. – Se indl. om efterleddet *bol*.

Kilsholm, gd [KrM 1971 ˈ*kɭi·lsˌhɔl'm*]. KronSk 28/10 1578 Kilshollum; MB 1683 Kiilholm / Kiilsholm; M 1688 Kiisholm; MK 1804 (1816) Kiilsholm (marknavn); Guide 1896 Kilsholm, PA 1915 Kjeldsholm (Kielsholm); Trap[4], Gst, PA 1966 Kilsholm. – Forleddet er subst. jy. *kil*, jfr. vig-navnet Kilen (p. 213) hvor det er anvendt om en vig af fjorden. Gården Kilsholm ligger for enden af en mindre, smal lavning med engbund, som strækker sig ned mod Storåen og som gennemløbes af et lille vandløb. En tilsvarende lavning længere mod øst kaldes i I 1922 [*kildal*], MB 1683 Kielddaal. Ordet kil synes i disse navne brugt i betydningen ‚dal, smal lavning'; jfr. DS III p. XXXVII. Se indl. om efterleddet *holm*.

Lassesgård, forsv. gd. PrI 1638 Lassesgaard.

Madsbjerg, gd [KrM 1971 ˈ*masˌbjæɹ*]. VSKOrig Madsbierg H.; Guide 1896, Guide 1958, PA 1966 Madsbjerg. – Samme navn som Marsbjerg i Ramme s., Vandfuld h. (p. 142).

Nygård, gd [Aa 1917 *nøi̯'g0r*; KrM 1971 ˈ*nǫi̯'g0*]. MK 1804 (1816), M 1844 Nyegaard; Gst 1873 og 82, Trap[4], Gst Nygaard; PA 1966 Nygård.

Prangsgård, forsv. gd. PrI 1651 (O.Nielsen, HjG p. 292), MK 1804 (1816) Prangsgaard. – Forleddet er tilnavnet glda. *Prang* (DgP). I 1578 nævnes fæstebonden Oluf Prang i Vester Bur (JSml., 1. rk. IV 274).

Pøtgård, gd [KrM 1971 ˈ*pø'dg0*]. 28/10 1578 Pøt; PrI 1638 Pøttgaard; O.Nielsen, HjG (1895), Gst Pøtgaard; PA 1966 Pøtgård. – Subst. *pyt*, se indl.

Ragborg, gde [KrM 1971 ˈ*rɑʁˌbɔɹə*]. MB 1683 Ragborg Bool; M 1688, MK 1804 (1816) Ragborg; Guiden 1896 Ste-, Lle Ragborg; Trap[4] St- og L-Ragborg; PA 1966 L- og St-Ragborg. – Forleddet kan være adj. *rag*, gda. rag, oldisl. rakr ‚lige, ret, rank; brat, stejl' (se Fritzner, ODS og Feilb.). I moderne jysk synes ordet også brugt om bar, skarpsandet jord. En anden mulighed er subst. jy. *rag* ‚strid uld' (Feilb.), ænyd. rag ‚tot, lang uld' (Kalkar), der modsvarer sv. ragg ‚grove hår, grov uld', oldisl. rǫgg, f., rǫggr, m. ‚lange Haar, lang Uld' (Fritzner). Hvis efterleddet *borg* er anvendt om bygning foreligger snarest adj. rag, eventuelt i ironiserende anvendelse; hvis det har betydningen bakke ville adjektivet ligeledes være mest nærliggende, men også subst. rag kunne tænkes anvendt sammenlignende om bevoksningen på stedet; det indgår rimeligvis i navnene Raghede og Raghøj, N.-Vium s., Bølling h. I Ovsted s., Voer h., Århus a., kaldtes en bakke tidligere (Gst) Rag, nu Rævebakke eller Ragbanke, Råg-

banke (I 1943). I MB 1683 fra Vildbjerg s., Hammerum h. nævnes Ragßands Agre, der utvivlsomt indeholder adjektivet i betydningen ‚skarp(sandet)' (Svend Aakjær i De danske Heder I 346). På svensk område foreligger adjektivet i betydningen ‚ret, lige' i det värmlandske Rakhöjden (SOV III 101), en lang, lige højdestrækning. En substantivering af det indeholdes muligvis i det ligeledes värmlandske sønavn Racken (Gottfrid Kallstenius i NoB 1940 p. 21, SOV VI 105). Den optegnede udtale af det danske navn er påfaldende. Se iøvrigt om efterleddene i indl. under *borg* og *bol*.

Rasmusesgård, forsv. gd. PrI 1638 Rasmusesgrd.

Rørsgård, gd [KrM 1971 *ˈrøˈɹsˌg0*]. 24/8 1503 Rotz gardstet; 4/3 1504 Rotz gordsteth; VSKOrig Rødsgaard; Guide 1896 Rørsgaard; Guide 1958, PA 1966 Rørsgård. – Forleddet antages i DgP I sp. 1184 (under fornavnet Rothi) at være tilnavnet glda. Roth; trods skriveformerne i de to middelalderlige belæg, hvoraf det sidste er afhængig af det første, er forleddet dog snarest tiln. eller forn. glda. *Røth*; 1578 nævnes i Vester Bur to fæstebønder af dette navn (J.Sml. 1. rk. IV 274).

Tangsgård, gd. 24/8 1503 Tanghgard; 4/3 1504 Tanggard; KronSk 28/10 1578 Thonggaard; PrI 1638 Tangsgrd; Guide 1896, Gst Tangsgaard; PA 1966 Tangsgård. – Forleddet er subst. tang, eller subst. *tange*. De to ord synes i topografisk anvendelse at have samme betydning. De kan begge anvendes i indlandsnavne om fremspringende bakker og jordstykker (se DS III p. LIX). Feilberg anfører under tange betydningen ‚et stykke jord, som løber ud i en spids og omgives af grøft eller gærde', og iflg. Svend Aakjær, DSt 1922 p. 25 f., indgår leddet tang oftere i navne på steder i eller nærved eng eller i udkanten af bymarken. Tangsgård er på tre sider omgivet af eng og et mindre vandløb.

Naturnavne

Adelhede. 2467. 24/8 1503 Adelhede. – Navn på hedestrækning som har ligget vest for Tangsgård. Forleddet er subst. glda. *athal*, som i sammensætninger betegner det vigtigste, det i sin art ypperste, ‚hoved-'; jfr. glda. athalby ‚hovedlandsby', athælkunæ ‚ægtehustru'. Samme forled indgår i flere hedenavne, bl.a. antagelig i Alheden i Viborg a. (se DS IX 207 og Svend Aakjær, De danske Heder I 336). Det kan ikke i alle tilfælde afgøres om der foreligger et navn eller en appellativisk sammensætning; jfr. p. 98.

Albæk. 2452. 2453. [Eller 1969 *albæk*]. MB 1683 Albeck aggere, Aalbecks Giøe; Guiden 1881, Gst Albæk. – Forleddet er trænavnet *al*; jfr. DSÅ I 50 f.

Anglandsmose. 2461. Ligger på begge sider af skellet mellem Gudum s. i Skodborg h. og Fovsing s.; se p. 98.

Blokdal. 9/12 1444 Blokdal. – Kan ikke lokaliseres indenfor herredet. Forleddet kan være tiln. glda. *Blok* (DgP) eller subst. *blok*. Dette ord som er indlånt i nordisk fra mnty. forekommer allerede i glsv. lovsprog, i bl.a. betydningen ‚stok' (Schlyter). I marknavne er det almindeligt anvendt som betegnelse for et kort agerstykke; se DS III p. XVIII f.

Bredkær Bæk. 2461. Danner skel til Gudum s. i Skodborg h. Se p. 99.

Brokflod. 2458. 6/5 1486 stein brog flodh; MB 1683 broh flod. – Efterleddet er antagelig subst. *flod*, glda. flōth, som bl.a. betyder ‚opstemmet vand, stor å, oversvømmelse'; se DS III p. XXV f. Navnet står formentlig i topografisk sammenhæng med efterfølgende Brokhøj og med Nederbrok tofft og Ofer

Brocktoft, som også nævnes i MB 1683 (under Vejrum præstegård). Forleddet i disse navne kunne være subst. glda. *brōk ‚sump', af samme oprindelse som eng. brook ‚bæk', oldeng. brōc, m., ty. Bruch ‚sump, mose', ohty. bruoch, n., mnty. brôk, n. ‚sumpet eng'. Dette ord er ikke overleveret i nordisk som appellativ, men antages at indgå i sogne- og herredsnavnet Sabro i Århus a. (VJb 1231 (c. 1300) Saghæbrokheret; se DS XII 37 f.). Det homonyme subst. glda. brōk, f. ‚bukser' antages af Bertil Ejder, SOSÅ 1949–51 p. 24 ff., at indgå i en del skånske naturnavne, bl.a. i flere navne hvis efterled betegner fugtige lokaliteter, blandt disse et Brokaflo. Også i nærværende navn kunne brōk ‚bukser' indgå; men da samme forled findes i flere topografisk sammenhængende navne og det ældste belæg desuden tilføjer periferileddet ‚sten', forekommer et *Brok ‚sump' ell. lign. sandsynligere end et sammenligningsnavn *Brok ‚bukser'. Jfr. også DSÅ I 226 f. De yngre skriveformer af dette og det efterfølgende navn er vanskelige at forklare. De skal muligvis ses som vidnesbyrd om forledsændring til dyrenavnet brok ‚grævling'.

Brokhøj. 2458 29/5 1476 Braghæhywæ; 28/4 1486 Braghywe; PrI 1638 Brochhøj. – Se foranstående navn.

Brunsbjerg. 2455. Dag? 1510 (1616) Brunßberg; dag? 1510 (1619) Brunßbierigh. – Navnet, som ikke har topografisk sammenhæng med et i dette århundrede optegnet Brunsbjerg i sognets sydøstlige del, er ifølge dokumentet en eng, beliggende nær nedennævnte Lærkebæk. Forleddet kan være tilnavnet *Brun* eller subst. glda. *brūn*, f., en ikke-omlydt parallelform til subst. glda. brȳn, f. ‚bryn, kant' (i så fald med sekundær s-genitiv), ell. subst. glda. *brunn*, m. ‚brønd, kilde'. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Burbæk. 2467. 24/8 1503 Burebeck; 4/3 1504 Bwrre bech. – Til sognenavnet Bur.

Damhus Å. 2465. 2466. 2467. [Aa 1917 *dam·huso'*]. PrI 1638 Miøborg aae; MB 1683 Møborig Aae, Sløek aae; Gst 1873 og 82, Gst Damhus Aa. – Danner grænse til Skodborg h. (p. 99). Navnet Møborg Å sigter på sognenavnet Møborg i Skodborg h. og Sløk Å på gårdnavnet Slyk i Gørding s.

Ellebæk. 2451. 2463. [Skautrup 1926 *æl·bæg*]. MB 1683 Ellee Bech / Eller Beck; KronSk 20/2 1719 Ellerbech; Gst 1881, Gst Ellebæk. – Forleddet er subst. glda. **ælri*, n. ‚bevoksning af el', oldisl. elri, n.; se DSÅ II 37 med henvisninger.

Enemærkesgade, areal. 2467. 24/8 1503 Enmærkesgade. – Af subst. *enemærke* ‚særjord, særeje' og *gade*, se indl.

Estersdam. 2458. 9/9 1495 Esthersdamme; 28/5 1519 HarsDipl. p. 106 Esters dam / Esthers dam. – Lå ved Avsumdal nordøst for Vejrum kirke. Forleddet kan være kvindenavnet *Ester* eller glda. *Æstrith* (DgP). Navnet hører topografisk sammen med det efterfølgende.

Esterstoft, areal. 2458. 9/9 1495 Æstherstoffthe. – Samme forled som i foranstående navn. Se indl. om efterleddet *toft*.

Falsig Bæk. 2462. 2463. Gst 1881, Gst Falsig Bæk. – Efter gårdnavnet Falsig.

Gedmose. 2463. [Aa 1917 *gjær·mos*; Skautrup 1926 *gjær·mos*]. PrI 1638 Giedmuose; VSKOrig Gedemose; Mansa Gjeddemose; Gst 1881 Gedmose; Gst Gjedmose. – Forleddet er dyrenavnet *ged*.

Holm. 2458. 31/10 1500 hollum. – Se indl. under *holm*.

Hvidmose. 2453. [Eller 1969 *'hwi·ˌmus*]. Gst 1873 og 81, Gst Hvidmose.

Hvidsand, areal. 2467. 24/8 1503, 4/3 1504 Hwidsand. – Angives at ligge på Vester Bur mark. Efterleddet er subst. *sand* i betydningen ‚sandstrækning'.

Kalkær, Kalkærstoft, enge. 2458. 31/10 1500 Kalkier, Kalkierstoffte; MB 1683 Kald kier, Kallkierrß thoufft / Kallkiers Tofft. – Navnet indgår i husnavnet Kalkjærhus (Guiden 1881). Forleddet er antagelig dyrenavnet *kalv*. Se indl. om efterleddene *kær* og *toft*.

Kilen, vig. 2456. 2459. [Aa 1917 *ɜ kigəl*; KrM 1970 *æ kigl / kigł*]. PrI 1638 (Ølby s.) en hale af fiorden kaldet Kiil / Kiil eller fiorenß hale; VSKOrig Kiilen; Gst 1881, Gst Kilen. – Oprindelig en vig af Limfjorden, men nu inddæmmet. Subst. *kil*, parallelform til kile, anvendes i vandnavne i betydningen ‚smal vig ell. fjord' (se ODS, NG Indl. p. 60, O.Nielsen i UBl. I 332, DS III p. XXXVII).

Kirkebjerg. 2458. 28/4 1486 Kyrkyberig; 6/5 1486 Kyrby berig. – Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Kobmandsmose. 2458. 5/11 1491 Kobmandsmose; 28/5 1519 HarsDipl. p. 106 Kobmandz mose. – Forleddet kan være tilnavnet *Kopman*, en mnty. parallelform til glda. Køpman (DgP II sp. 644).

Kringeltoft. 2458. 10/11 1497 Kringeltofft; 28/5 1519 HarsDipl. p. 106 then kyngelltofft vesthen tingh; MB 1683 Kringels Toft. – Forleddet er subst. glda. *kringle* ‚ring, kreds' (Kalkar), som i jysk også kan betyde ‚en lille haveplet, en lille indelukket krog uden for huset' (Feilb.). Se indl. om efterleddet *toft*.

?Kønnet Jord. 2453. 21/12 1500 (Hofm.Fund.) Kønnet Jord. – Af uvis oprindelse.

Ladegårdsfod, eng. Udat. (1524 ÆDA IV 410) Lagardzfoedhe; 1552 EGøyes Jb 333 Ladegaards foed. – Kan ikke lokaliseres indenfor herredet. Subst. *fod* kan i stednavne anvendes om terrænformationer som ligner en fod, og om foden af en bakke; jfr. DS IV 92, V 141, X 333, 373.

Lindtorp Mose. 2462. Gst 1881, Gst Lindtorp Mose. – Til gårdnavnet Lindtorp.

?Lovskrog. 2455. 2458. U.d. 1500 (HarsProvstisReg) Louskrag. – Af dokumentet, hvori der omtales en eng liggende på Louskrag, fremgår det ikke om denne lokalitet ligger i Hjerm s. eller i nabosognet Vejrum. Den har formentlig topografisk sammenhæng med arealnavnet Løvskov / Laugskouf, nævnt i KronSk 27/1 1687 og marknavnet Louschof i Vejrum s., nævnt i MB 1683 under Villemosegård, hvis jord støder op til sogneskellet. – Det fælles forled i de to navne er uvist. Som en mulighed kunne nævnes subst. glda. logh, m. ‚vand til brygning, lud', fynsk dialekt lov (i navnene Lovmose og Lovkær; DS XV 89, 349), oldisl. lǫgr, m. ‚flydende væske i almindelighed', men også i betydningen ‚staaende eller rindende Vand, Indsø, Vandløb, Aa eller Elv' (Fritzner). Jfr. NG Indl. p. 67 om dets forekomst i norske sø- og vandløbsnavne.

Lund. 2467. 24/8 1503, 4/3 1504 Lund. – Angives at ligge vest for Burgård, hvor der endnu ses levninger af en egeskov, kaldet Bur Krat; tæt nord herfor ligger Lundhøj (I 1922; jfr. Jy.Sml. 1. rk. IV 271). Se indl. under *lund*.

Lundgab. 2467. 24/8 1503, 4/3 1504 Lundgaff. – Se indl. om forleddet *lund*. Efterleddet er subst *gab*, glda. gap, oldisl. gap, n., som i betydningen ‚hul, åbning' kan anvendes om åbning i dige, vold o.lgn. (se ODS, Feilb. og DS III p. XXVIII). Det fremgår ikke af dokumentet om der er topografisk forbindelse med foranstående navn.

Lærkebæk. 2455. 2457. Dag? 1503 (HdDb 1619, Rep 9978) Leckebeck / Leckebech; dag? 1510 (HdDb 1619, Rep 11683) Lerckebech / Lerchebech. – Forleddet er formentlig fuglenavnet *lærke*.

Munkeeng. 2455. U.d. 1510 (1616, 1619) Muncheng / Munckeengh. – Lå ifølge dokumentet nær ovennævnte Lærkebæk.

Møllevad. U.d. 1506 (RigFb. 1545–52, Rep. 10.719), Møluodt. – Kan ikke lokaliseres indenfor herredet. Se indl. om efterleddet *vad.*

Nørå. 2455. Dag? 1503 (1619) Nøraaen. – Muligvis et ældre navn for Hummelmose Å, som løber fra syd mod nord og udmunder i Limfjorden.

Råkær. 2453. 2/8 1497 (1531) Raakyer; Gst 1873 og 81, Gst Raakjær. – Forleddet kan være dyrenavnet *rå* eller subst. *rå*, glda. rā ‚stang, grænsepæl'. Se indl. om efterleddet *kær.*

Savstrup Å. 2452. 2453. [Eller 1969 *ˈsaw·sdʀɔb ·oˈ*]. Mansa Saugstrup Aa; Gst 1873 og 81 Savstrup Aa; Guiden 1881 Den lille Aa; Gst Savstrup Aa. – Efter gårdnavnet Savstrup i Borbjerg s. Betegnelsen Den lille Aa er anvendt som modsætning til Storåen, som Savstrup Å udmunder i.

Semelvig. Udat. (1524 ÆDA IV 411) Semelwyg. – Navnet kan ikke lokaliseres indenfor herredet. Efterleddet *vig* kan betegne en vig i sø eller fjord og en bugtning på et vandløb. Forleddet kunne være et Stednavn, evt. et vandløbsnavn *Simmel, afledt af subst. sime ‚bånd, snor, reb', glda. sīmæ, eller snarere af en aflydsbeslægtet rod med kort vokal. En engstrækning i Nørvang h., Vejle a. hedder Simmel, Simmelkær og Simmelmose; den gennemstrømmes af bækken Simmelbæk. Samme eller et beslægtet navneelement indgår formentlig i landsbynavnet Simmelkær i Ørre s., Hammerum h. Se også DS VIII 86 f.

Skave Å. 2453. [Eller 1969 *ˈsgaw·ˈoˈə*]. Gst 1873 og 81, Gst Skave Aa; Trap Skave Bæk. – Efter landsbynavnet Skave.

Sortemose. 2463. Gst 1881, Gst Sortemose.

?Staby Kær. U.d. 1506 (RigFb. 1545–52, Rep. 10.719) Staby kier. – Efter dokumentets tekst skal lokaliteten søges nær Bredkær Bæk i Ølby eller Fovsing s. Et gårdnavn Staby kendes ikke.

Suderdal. 2463. 24/8 1503, 4/3 1504 Suderdall. – Forleddet kan være subst. glda. *suder* ‚skomager'.

Svommebæk. U.d. 1506 (RigFb. 1545–52, Rep. 10.719) Szuomme beck. – Skal måske søges i Ølby eller Fovsing s. Forleddet er af uvis oprindelse.

Tinkerdal Mose. 2453. [Eller 1969 *teŋəˈdaˈl muːəs*]. Mansa Tingedal Mose; Gst 1873 og 81, Gst Tinkerdal Mose. – Efter gårdnavnet Tinkerdal.

Torestoft, eng. 2458. 31/10 1500 Tworis tofft. – Forleddet kan være mandsn. glda. *Thorir* ell. *Thori* (DgP), i sidste fald med sekundær s-genitiv. En anden mulighed er en sammensætning af plantenavnet *torn* ‚tjørn' og subst. *ris*, glda. rīs ‚krat'. Se indl. om efterleddet *toft.*

?Vinnesd ... 2458. 31/10 1500 Wynnesd ... Dokumentet omtaler en engdel som ligger på Wynnesd ...

Volhøj. 2461. [Skautrup 1926 *wɔlˈhyw*'; KrM 1973 *wɑ̊lˈhyə*']. Gst 1881 Olehøj; Gst 1881 1:40.000, Gst Volhøj. – På Gst 1881 er forleddet opfattet som mandsn. *Ole*, jy. [*wolə*]. Det kan også være subst. jy. *vol* ‚bøjelig gren, vånd', glda. wol ‚stok, stav'.

Vrald Odde. 2457. [KrM 1973 *æ vraɭ·*]. J.SørensensPap. p. 102 Hourald; VSKOrig, Gst 1881 Vrald Odde; Gst 1881 1:40.000 Vraldodde; Gst Vrald Odde. – Forleddet er subst. jy. *vralle* ‚en af havet el. fjorden frembragt langagtig grund, barre' (Feilb.). Ordet kendes fra Hemmet s. i N. Horne h., brugt om en af vandet frembragt lang forhøjning, som har afspærret en nu udtørret vig af Ringkøbing Fjord (Jy.Sml. 1. rk. VII 8). Det har også kunnet anvendes om indlands-forhold, idet I 1921/22 fra Lomborg s., Skodborg h. meddeler navnet [*æ vraˑlj*], en grusbarre beliggende i et engområde. Den af Jens Sørensen anførte

form Hourald, som med sikkerhed kan ses at være identisk med Vrald Odde, gengiver antagelig et *Hou-vrald(e), hvis senere tabte forled er gårdnavnet Hoved. Gårdene Overhoved og Nederhoved (se p. 10) lå umiddelbart indenfor odden.

Vratmål. 2467. 24/8 1503 wratmall. – Det er uvist om der foreligger et appellativ eller et navn. Subst. vratmål, glda. wratzmaal / vratmol (Kalkar), jy. bratmol (Feilb.) er en udvidelse af subst. jy. vratte, hvortil svarer ømålsformen vrætte. Feilberg anfører dette ord bl.a. fra Vejrum i betydningen ‚stedet midt på en lang ager, hvor man bryder af ved pløjning eller for at så anden sæd', medens det hos Moth betegner ‚et Stykke af lange Agre, hvor Sti løber over eller deler Ageren i øvre, mellem og nedre Vrat' (Molbech efter Moth). Se iøvrigt om ordets forekomst og betydning: Widding i DF IV 127 f. og DS XIII 266; jfr. ODS under Vræt.

2470. Ginding Herred

Bebyggelsesnavne

Ginding Herred, h. Som eksempler anføres: VJb 1231 (13. årh.) Getinghæreth; 6/2 1274 (vid. 20/3 1376) Getingheret; 1274 (1553 ff. ÆDA V 413) Ginding herredt; 1313 (Hvitfeld Fol.) Gyndingherret; ca. 1325, RO 113 Gedynghæreth; 5/2 1377 (vid. 1391) Getingheret; 21/4 1378 Gedynghæreth; 1378 (1553 ff. ÆDA V 411) Ginding herredt; 1385–1411 (ca. 1450 AdelBrevk 17) Geding herret; 2/12 1388 Gedynghæreth; 2/12 1388 Gedinheret; 1406 (Dyrskøt) Gedingh H.; 12/3 1422 (LDipl) Gedyng hæret / Gedeng hæret; 3/6 1425 (Bircherod) Gydding H.; 6/10 1428 Geding hæreth; 22/9 1429 Gedynghæreth / Gedyng hæret; 4/9 1442 Getinghæreth; 7/4 1444 Gedinghæreth; 9/4 1444 [2 dok.] Gedinghæretz thing / Gedynghæretz –; 1506–15, Jy.Saml. 2. r. I 218 Ginding herrit; u.d. 1500 (1660 ÆDA I 228) Ginningh herrit; Udat. (1551 ÆDA IV 54) Gindingherit; FrIReg 12/6 1524 Giidingherred / Gydingherred; FrIReg u.d. 1528 Gindingherred; Jb 1597 Ginding Herridt; M 1688, M 1844 Ginding; Lyngby 1870 [*giŋ·əŋ hær'ər*]. – Ginding er en ing-afledning af subst. glda. *gēt*, f. ‚ged'. Det kan sammenstilles med det skånske og det hallandske navn Getinge (se Ståhle, Ortn. på -inge p. 523 f., SOH I 111) og muligvis også med landsbynavnet Geding, Tilst s., Hasle h., Århus a. (DS XII 19). Herredsnavnet sættes almindeligvis i forbindelse med gårdnavnet Gindeskov i Grove s. (se fx Th. Andersson, Svenska häradsnamn p. 60 med henvisninger; jfr. p. 247. Om Geting oprindeligt har været navn på hele herredet eller om dette, som det er almindeligst, har fået navn efter en mindre lokalitet, ved hvilken tingstedet har ligget, er uvist. Ikke langt fra Gindeskov ligger højen Tinghøj; men dette sent overleverede navn er bare *en* af flere tinghøje inden for herredet. Se i øvrigt indl. om suffikset *-ing*.

?Idevirte. 4/8 1534, Acta Pont.Dan. VII 6476 in Idewirte. – Se under efterfølgende navn.

Sankt Laurens Kirke. 4/8 1534, Acta Pont.Dan. VII 6476 ecclesie s. Laurentii martiris in Idewirte. – Aktstykket hvori dette og ovenstående navn forekommer vedrører præsten i Ejsing s. Ingen kirke i herredet (eller syslet) ses at have været indviet til sankt Laurens.

Starkærkul, forsv. gd.? 7/1 1442 (Testrup) Starkerkul. – Forleddet kan være sammensat af fuglenavnet *stær* og subst. *kær*. Efterleddet kan være subst. *kuld* ‚afrundet bakke, høj'; se Navnestudier III 100 ff., jfr. ODS under I Kulle, betydning 2.

2471. Estvad Sogn

Bærs, lb [Aa 1917 *bæs*; Skautrup 1926 *bæs*]. KronSk 8/7 1579 Bersby; Jb 1586 Berss; Jb 1596 Beerss; PrI 1638 Bers, Bersbye; M 1688 Beerbye; VSKOrig Bers; M 1844, Gst Bærs. – Bærs(by) og det efterfølgende Bærsholm har sandsynligvis navn efter samme lokalitet. De ligger hhv. nordøst og sydvest for et smalt,

langstrakt engdrag, som har sin oprindelse i de smeltevandsøer som er karakteristiske for egnen, og som iflg. PrI 1638 endnu i 1600-tallet gennemstrømmedes af et vandløb (med vadestedet Bersvad). Navnet skal muligvis sammenholdes med Bærslund i Rind s., Hammerum herred (KronSk 12/8 1585 Berslund; Skautrup 1917 [*bæ·sluŋ*]) og med Bærsnap i Tyrsting s. og h., Skanderborg a. (7/4 1506 Bierssnab marck; omtrent samtidig påskrift på samme dok. Beffwersnab; 1508 (1606 ÆDA I 202) Bersnab; Kr. Møller [ˈ*bæ.ɹˌsnap* / ˈ*bæ·ɹˌsnap*]). Disse to lokaliteter ligger ligesom Bærs tæt ved et vandløb som er omgivet af ret betydelige engdrag. Hvis sammenføringen er holdbar indgår muligvis i alle tre navne et vandløbs- eller sønavn. J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 279 f., anfører m.h.t. Bærs som en mulig tolkning et oprindeligt *Bærsiō / Bærsæ ‚bær-sø'; i så fald må forudsættes vokalforkortelse; jfr. at Bærsnap er optegnet med vekslende lang og kort vokal. Dette navn tolkes i DS XII 147 på grundlag af formen Beffwersnab som sammensat af dyrenavnet bæver, glda. biavur, m. og *nabb ‚fremspring'. Den lydlige udvikling kunne så sammenstilles med udviklingen i Bæverbæk, Ladelund s., Kær h. i Sydslesvig (1352(1661–70 SRD VI 577) Beverbeck; 1610 Behrbeck; 1864, Trap, Slesvig p.67 Bærbækgaard). Men det er påfaldende at førsteleddet har genitivform, idet andre, sikkert afhjemlede stednavne med bæver- har forleddet i stamform; jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 194 og artiklen Bæver i stednavne i KLNM. Dersom forleddet i Bersnap virkelig er bæver er det derfor muligt at der også hér foreligger et oprindeligt navn på -sø: *Bjavursiō / -sæ, som i så fald også er en mulighed i Bærslund og i Bærs. Sikre eksempler på sø- og vandløbsnavne sammensat med ‚bær' synes ikke at forekomme; det Bærbæk i Vivild s., S. Hald h., Randers a. (27/10 1511 Berebeck, eneste belæg) som omtales i DSÅ I 279 kan kun med tvivl antages at indeholde ‚bær'; et forled Bæver- ville også dér være en mulighed. Men såvel dette ord som ‚bær' må dog betegnes som usikre navneled både i Bærs og i de øvrige berørte navne.

Bærsholm, bebygg [Aa 1917 *bɜsˈhwOlˈm*]. 9/4 1444 Bersholm; 3/11 1489 Beersholm; PrI 1638 Bersholm; M 1688 Beersholmgaard; Gst Bersholm. – Se ovenfor om forleddet Bærs og i indl. om efterleddet *holm.*

Damgård, gd [Aa 1917 *damˈgOr*; KrM 1972 ˈ*damˌgO*]. MB 1683 Damgaard-Boel; M 1688 Dambsgaardsboel; DAtl, VSKOrig, Gst 1881, Gst Damgaard; PA 1966 Damgård.

Estvad, s [Aa 1917 *æˌsdə*]. 1300–1440 SRD V 563 eeswad; ca. 1325, RO 113 esdwath; 25/7 1347 Eesdwath; o. 1350 (1553 ÆDA V 413) Æstwad; 11/11 1360 Esdwath; 1403 (1578 ÆDA III 34 Estuad; 11/9 1417 (Terpager), 6/4 1463 Esdwad; 30/5 1466 Estwadz s.; 7/4 1487 Estwadh; 1487 (1578 ÆDA III 46) Estuad; 12/8 1491 (Terpager) Esthwath; 30/8 1492 (Anne Krabbes Kopibog) Estwad; 9/10 1494 Esthwadh; 31/8 1498 (Terpager) Esthwath; 28/5 1499 Esthwad; 12/5 1500 Estwad; 1500 (1578 ÆDA III 45), M 1688 Estvad; M 1844 Estvad; Lyngby 1856 [*Ejste*]; Lyngby 1870 [*æjsta*]; Gst, PA 1966 Estvad. – Forleddet er formentlig et ånavn, glda. *Êst, betegnende Skive Å, identisk med det bohuslenske Eigst (1391 Æist) og som antaget for dette navns vedkommende en -iþō-afledning til roden i verb. oldisl. eisa ‚fare frem med Voldsomhed eller stærk Fart' (Fritzner); se Lidén i Göteborgs og Bohusläns Fornminnesförenings Tidskrift 1932–33 p. 192 ff., J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 18 og DSÅ II 61 f. Kr.Hald, i Nuda.Ordb., antager ligeledes et opr. ånavn *Êsta, men sætter det i forbindelse med subst. oldisl. eisa, f. ‚ild' og sammen-

holder det med det norske elvnavn Vorma (NE 291) som indeholder adj. ‚varm'. Se indl. om efterleddet *vad*.

Estvadgård, gd [Aa 1917 *æjsdə'go'r*]. 6/4 1463 Esdwadh gardh; 17/12 1482 Estwadhgordh; 19/4 1503 (1552 EGøyesJb 381) Estuadgaard; 1511 DMR I 129 Æstvadgaard; u.d. 1511 Estwadtgardt; 20/12 1566 Ystvadgaard; M 1688 Estuad Hofuitgaard; DAtl Estvad Kloster eller Estvadgaards Kloster; VSKOrig Estvadkloster; M 1844 Estvadgaard; Lyngby 1870 [*æstvə'go'r* / *æjstə'go'r*]; Gst Estvad Gd; PA 1966 Estvadgård. – Estvadgård tilhørte 1745–1804 stiftelsen Estvadgård Kloster (Trap IX 296 f.).

Estvadgård Mark, bebygg. Gst Estvadgaardmark; PA 1966 Estvadgård Mark.

Flyndersø Mølle, ml [Aa 1917 *flønsəˈmöl·*]. 6/4 1463 Flyndersø Mølle; 4/6 1501 (1570–76) Sønder Flynner mølle; M 1688 Fløndersøe Mølle; VSKOrig Flyndersøe Mølle; Gst 1881, Gst Flyndersømølle; PA 1966 Flyndersø Mølle.

Hesselbjerg, gde [Aa 1917 *heslbjɜrə*]. 1/5 1461 (1552 EGøyesJb 248) Hisselberggaard; 12/5 1500 Hesselberry gard, Hesselberry bymarck; 4/6 1501 (1570–76) Heßelbierggaardt, Heßelbierge gaardtz Fiskegaarde, Helßelbiergh gaard; PrI 1638 Hisselbiere; MB 1683 Heßel Bierre Bye; VSKOrig, M 1844 Hesselbierggaarde; Gst Hesselbjerg Gde; PA 1966 Hesselbjerg. – Forleddet er trænavnet *hessel* ‚hassel' eller subst. glda. *hæsli* ‚hasselbevoksning'; se indl. om efterleddet *bjerg*.

Holgård, forsv. gd. 12/5 1500 Hollegardz dam. – Forleddet kan være subst. glda. hul / hol, jy. hol.

Kisum, lb [Aa 1917 *ki·səm*]. 12/5 1500 Nør Kysom; 4/6 1501 (1570–76) Nørkysum; Jb 1597 Kissum; Jb 1608 Kisumb; Mandt 1610 Kiißomb / Kißomb; M 1688, M 1844, Gst, PA 1966 Kisum. – Forleddet er iflg. Kr.Hald, Stedn. på -um p. 79 f. formodentlig et subst. glda. *kīs, identisk med mhty. kis ‚grus', som antages i at indgå flere skandinaviske stednavne, bl.a. i det sønderjyske Kisbæk (DS V 394); en anden formelt mulig, men saglig næppe antagelig tolkning ser Kr.Hald i en til no. keis, m. ‚bøjning' svarende aflydsform *kis; subst. no. kis, f. betyder ‚Bugle paa Klæder og Sko' (Ross).

Kør-om, forsv. gd. MB 1683 Kiør Om. – Imperativnavn, se Navnestudier II 81.

Lidegård, Øster-, gd [Aa 1917 *ödəˈli·gǫr*]. 7/4 1487 Liæ gardh; KancBrevb 12/3 1591 Liigaard; MB 1683 Liigaard / Liegaard; DAtl, VSKOrig Øster Liegaard; M 1844, Gst Øster Lidegaard. – Se Vester Lidegård i Rønberg s. (p. 220).

Lundhede, gd [Aa 1917 *lənˈhi·ə*]. 25/7 1347 Lwndheeth; o. 1350 (1553 ff. ÆDA V 413) Lundhede; 11/11 1360 Lwndheeth; MB 1683 Lund Heedegaard; M 1844 Lundhedegaarden; Gst Lundhede Gde. – Forleddet er landsbynavnet Lund i Skive landsogn (DS IX 15).

Nikkelborg, gd [Aa 1917 *ne'glbɔrə*; Skautrup 1926 *negəlbår'ə*]. 30/5 1466 nicherboy; PrI 1638 Nihilbore; MB 1683 Neckelborig; M 1688 Nechelborggaard; VSKOrig, M 1844, Gst, PA 1966 Nikkelborg. – Hvis det middelalderlige belæg er korrekt overleveret kan forleddet være en form af subst. glda. *nikke*, parallelform til nøkke ‚overnaturligt væsen i åer og søer' (Kalkar, ODS); formen kan enten være pluralis eller singularis med radikalt (r), som kendes i oldisl. og svensk. Ordet ‚nøkke' forekommer flere steder i skandinaviske sø- og vandløbsnavne: Nykketjørnene (Indrebø, Innsjøn. I 133), Nykreim (NE 328), Näckungen, Näcksjön (Hellq.Sjön. I 438 f.). Nikkelborg ligger ved Nikkelborg Sø. Overgangen /r/ > /l/ synes temmelig almindelig i 1600-tallet, se Chr. Lisse

i Festskrift til Skautrup p. 155 ff. Hvis vi udgår fra formen Nikkel- (hvorved ældste form må betragtes enten som fejlskrevet eller beroende på dissimilation) kan mandsnavnet Nikkel (DgP under Nicolaus) komme på tale; denne tyske form synes dog næppe anvendt udenfor Sønderjylland hvorfra der kendes nogle få belæg i 1400-tallet. Navnet har imidlertid også været anvendt som appellativ (svarende til Nisse:nisse) som spøgende eller nedsættende betegnelse for lille person m.v. (se ODS), i så fald kunne Nikkelborg være et tidligt eksempel på de hyppige spøgefulde eller spottende navne på *borg* (jfr. indl.).

Smollerup, gd [Aa 1917 *småḷəṛ·p*; KrM 1972 *smɔḷərOb'go'ə*]. MB 1683, M 1688 Smoldrup gaard; DAtl, VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst Smollerup; PA 1966 Smollerupgård. – Samme navn findes som sognenavn i Fjends h., Viborg a., 1392 (1540–49 ÆDA II 228) Smullerup. Forleddet kan være subst. *smuld* (tørvesmuld etc.) ell. et ellers ukendt pers.n. *Smulli ell. *Smuldi; se DS IX 89; jfr. indl. under *torp*.

Toftum, forsv. gd. MB 1683 Toftum Boel. – Dat. plur. af subst. *toft*. Se indl. under dette ord og under *um*; jfr. Kr.Hald, Stedn. paa -um p. 121.

Østertoft, forsv. gd. 4/6 1501 (1570–76) Øster Tofften. – Angives at være en gård syd for Flynder Mølle. Se indl. om efterleddet *toft*.

2472. Rønbjerg Sogn

Anneksgård, forsv. gd. MK 1797 (1816) Annexgaard; M 1844 (hér?) Auergaard. – Gårdens beliggenhed er ikke angivet på MK 1797, men den nævnes i listen over gårdbrugere og har antagelig forbindelse med de på kortet anførte Annex Agre, og da M 1844 Auergaard er placeret på samme sted i rækken af gårde er denne form formentlig et eksempel på denne matrikels mange skrivefejl; den kunne dog også repræsentere et Agergård. Rønbjerg s. udgør pastorat sammen med Estvad som tidligere (fx. iflg. PrI 1638) var hovedsogn med præstegård; men om nogen annekspræstegård i Rønbjerg haves så vidt vides ingen oplysninger.

Blæsbjerg, forsv. gd. KronSk 13/4 1585 Blesbierig. – Forleddet er verbet *blæse*; jfr. p. 25. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Frisdal, forsv. gd. 12/5 1500 Frysdal; u.d. 1500 (1578 ÆDA III 45) Friszedall. – Gården som nævnes i en markskelsforretning har antagelig allerede været forsvundet – eller bygningerne nedrevet – på dokumentets tid, idet u.d. 1500 (et sognevidne) meddeler „att ther ey er nogenn byggestedt vdj Rønberg, som kaldis Friszedall". Forleddet kan indeholde folkenavnet glda. *fris* ‚friser' eller det heraf dannede personnavn *Fris* (DgP), som antages at indgå i en række naturnavne, fx. Frislund, Houlbjerg s. og h., Viborg a. (DS IX 237), Frislund, Tyrsted s., Hatting h., Vejle a., (DS VIII 49) Frisbæk, -holm, -kær, -vad, N. Løgum s., Tønder h. og a. (DS V 442), Friskilde, Egense s., Sunds h., Svendborg a. (DS XV 48), Frisbæk, N. Snede s., Vrads h., Århus a. (DS XII 163), Frisbæk, Adelby s., Husby h., Sydsl. I forbindelse med sidstnævnte navn bemærker Kr. Hald i SydslStedn. VII 55, at de talrige bæk-navne sammensat med folkenavnet fris er påfaldende; samme skepsis må sikkert overføres på de øvrige navne. I J. Kousgård Sørensen, DSÅ II 138 ff. opregnes 6 bæk-navne med forleddet Fris, samt 2 med Fre-, Fri-. Det anføres dér som en mulighed at forleddet kan være subst. *fred*, glda. frith. En *Frithsbæk eller *Fritha(r)bæk kunne da være

en ‚bæk hvor der ikke er frit fiskeri'. Også i nærværende navn kunne der foreligge et glda. frith i betydningen ‚hvad der er fredet, fredhelligt'. Imod antagelsen af glda. frith taler dog, som J.K.S. bemærker, at samtlige noterede udtaleformer har [i·], hvortil kommer at s-genitiven er påfaldende. Det bør muligvis overvejes om der i nogle af navnene kunne indgå et glda. *frīs ‚kruset', beslægtet med låneordene frise, frisere (jfr. Hellq.EO under fris), et forled som især i vandløbsnavnene ville være velbegrundet.

Lidegårde, Vester-, gde og hse [Aa 1917 *væʝsdə li·g0ṛ*]. KronSk 5/6 1578 Versterligaard; KronSk 12/3 1591 Ligaard; PrI 1638 Vesterlygaardt; M 1688 Wester Leegaard; VSKOrig vester Liegaard; M 1844 Vester Lidegaard; Gst 1881, Gst Vr Lidegaarde. – Forleddet er subst. glda. *lith* ‚skråning', oldisl. hlíð, f. ‚fjeldside, li'. Vester markerer adskillelse fra den nærliggende Øster Lidegård i Estvad s.

Musgård, gd [Aa 1917 *mu·sg0ṛ*]. M 1844 Muusgaard; Gst 1881, Gst Musgaard. – Gårdnavnet er antagelig dannet til marknavnet MB 1683 Mußtofft ager, MK 1797 (1816) Muse Toft, I 1923 Musetoft, som på MK støder op til Stakket Muse. Forleddet er subst. *mose*, jy. [*mu·əs*], eller dyrenavnet *mus*.

Nørkær, gde [Aa 1917 *na·ṛḳɜṛ, leʝə* –]. PrI 1638 Nørkiar; M 1688 Nør Kiergaard; VSKOrig Nørkiær Gd; M 1844 Nørkiær, Lille Nørkiær; Gst 1881, Gst Nørkjær, Lle Nørkjær; PA 1966 Nørkær, Lille Nørkær. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Primdal, gd [Aa 1917 *pʀemdl*; Kr. Møller 1972 *primdəl*]. PrI 1638 Primdall; MB 1683, M 1688 Prindallgaard; VSKOrig Primdal; M 1844 Primdahl; Gst 1881, Gst, PA 1966 Primdal. – Gården siges i PrI 1638 at ligge sønden for kirken, hvilket stemmer overens med placeringen på VSKOrig; den ligger nu umiddelbart øst for kirken. Samme forled indgår tilsyneladende i to norske gårdnavne: Primskot og Primstad (NG V 424, X 117) og i et svensk sønavn: Pråmsjön, 1668 Primsiöen (SOV VIII 67); men i intet af disse tilfælde har der kunnet findes nogen forklaring til belysning af det danske navns oprindelse. Beliggenheden op til kirken kunne måske støtte en tolkning udfra det kirkelige låneord *prim* ‚morgenmesse' eller det heraf udledte *prim* ‚snak', hvortil svarer verbet jy. prime ‚vrøvle' (Kalkar, Feilb.). Navnet kunne da måske sammenholdes med de ikke ganske få kirkejords-navne hvori indgår kirkelige termer, se Gunnar Knudsen i NoB 1934 p. 88 ff. Tolkningen forudsætter imidlertid forkortelse og lydåbning af /ī/.

Risgårdsted, gd [Kr. Møller 1972 *ˈrʝsˌg0*]. 12/3 1422 (LDipl) Riisgarth; 19/5 1511 (1552 EGøyesJb 351) (hér?) Riisgaardtzsted; M 1688, VSKOrig Riisgaardsted; M 1844 Riisgaard; Gst 1881 Risgaardsted; Gst Risgaard, Risgaardsted; PA 1966 Risgårdsted. – Enten af subst. glda. *rīs* ‚krat' og glda. *garth* ‚gård' (i nuværende betydning) med senere tilføjet sted, ell. et kompositum glda. *rīsgarth* ‚risgærde', med garth i den oprindeligere betydning ‚gærde, indhegning'. Se indl. om *sted*.

Rønbjerg, s, lb [Aa 1917 *ʀön·bjɜṛə*]. Sv.Aggesen o. 1186 (Lyschander o. 1570, ScriptMin I 132) in Rinebiergh; Sv. Aggesen o. 1186 (Stephanius 1642, Script Min I 133) in Rynebierg; o. 1325, RO 113 rynbyergh; 25/7 1347 Rwnbyerigh; o. 1350 (1553 ÆDA V 413) Rønbergh; 11/11 1360 Rwnbyergh; 12/9 1424 (DuehDipl) Rønbern (?); 1500 (1578 ÆDA III 45) Rønberg; u.d. 1502 (RigDb 1559–66) Rønnberre; 11/8 1508 (1604) Rønberg; KancBrevb 9/8 1565 Rønneberg; Mandt 1610 Rønberig; PrI 1638 Rønbierebye; M 1688 Rønne-

bierg; VSKOrig Rønbierg K; M 1844 Rønberg; Gst 1881, Gst Rønbjerg Ke. – Forleddet er antagelig et subst. svarende til verbet oldisl. *hrynja* ‚falde, styrte sammen' (fx. om sammenstyrtning af mure, om faldende vand, om bølgeslag; Fritzner), glsv. rynia ‚brage, dundre' (Schlyter), no. rynja ‚drysse, styrte, strømme frem, brage, larme, dundre' (Aasen). Forleddet kunne da indeholde et ældre navn på Flynder Sø, eller denne søs nordlige del, som i så fald slutter sig til den store gruppe af sønavne som betegner ‚larm, bulder' o.lign. Af samme oprindelse er muligvis Rønbjerg i Ranum s., Slet h., Ålborg a. (Mandt 1611 Rønnebergh), denne lokalitet ligger ud mod Limfjorden. Med navnet kan også sammenholdes sognenavnet Rønninge, Åsum h., Odense a. (15/3 1313 Ryninge), se DS XIV 109 og Kr. Hald i Nuda.Ordb., som sammenstiller forleddet i Rønbjerg med oldisl. -hryn i fellihryn ‚fjeldelv', beslægtet med no. rune ‚nedstyrtet masse'. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Svingelhuset, hs [Kr. Møller 1972 *ˈnöjˈsweŋəlˌhuks*]. VSKOrig Svingelhuus; M 1844 Svingelhuset; Gst 1881, Gst Svingelhus. – Måske subst. *svingel* ‚drejebom' (fx. anvendt som markled) ell. plantenavnet *svingel*. Om navnet Svingelbjerg, Vesterbølle s., Rinds h., Viborg a. (DS IX 104) bemærker Kr. Hald at Svingel- kan være en gammel sammensætning af dyrenavnet svin og et ord, identisk med oldisl. gil ‚kløft', som forekommer i flere danske stednavne. Terrænforholdene tillader en lignende tolkning af Svingel- i Svingelhuset.

Sønderby, gd [Aa 1917 *søŋəby*]. PrI 1638 Sønderbye; MB 1683 Synderbye; M 1688 Sønderbye; VSKOrig Sønderbye gde; M 1844 Sønderbygaard; Gst 1881 Sønderby; Gst Sønderby Gd; PA 1966 Sønderbygård. – Se indl. om efterleddet *by*.

Vejlgård, gde og hse [Aa 1917 *væjlgɔr*]. KronSk 13/4 1585 Vedelgaard; KancBrevb 6/5 1591 Veelgaard; PrI 1638 Veilgaardt; M 1688 Weilgaard bye; VSKOrig over-, neder Veilgde; M 1844 Over-, Neder Veilgaard; Gst 1881, Gst Over-, Neder Vejlgaarde. – Af subst. *vejle*, glda. wæthil ‚vadested'.

2473. Sahl Sogn

Abildholt, forsv. gd. Mandt 1612 Albildholt. – Forleddet er subst. *abild* ‚æbletræ'. Se indl. om efterleddet *holt*.

Agerbæk, bebygg. [Aa 1917 *asəbɜk*]. 1460 (1624 ÆDA III 263) Ackebeck (Agerbeck?); 17/3 1485? Agerbek; 21/3 1510 Agherbeck/Agerbeck; PrI 1638 Agerbech bye; VSKOrig Agerbæk; M 1844 Agerbæk By; Gst 1881, Gst Agerbæk. – Subst. *ager* og *bæk*. Navnet som forekommer flere steder behandles i DSÅ I 39; jfr. indl. under *ager*.

Agerkrog, ældre navn på Lederballe, se under dette navn.

Bjerggård, forsv. gd. MB 1683 (tienderegister) Bieregd; VSKOrig Biergegd. – Lå i Svenstrup. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Bjert, lb [Aa 1917 *bjaˈt*]. 12/3 1422 (LDipl) Byærtæ; 21/3 1510 Bierthe, Biert nørkier; KancReg 6/3 1547 Synder Biert; Mandt 1610 Biertt; PrI 1638 Nørbiertte, Synderbiertte; M 1688 Nørre –, Sønder Biertne bye; VSKOrig Nørre –, Sønder Biert; M 1844 Biert; Gst 1881 Nre –, Sr Bjært; PA 1966 Bjert (Bjært). – Navnet forekommer flere steder; to af forekomsterne, sognenavnene N. Bjert i Brusk h. og S. Bjert i N. Tyrstrup h., Vejle a., sammenstilles i DS VIII 146, 158 med nærværende navn og foreslås tolket som enten en afledning til adj.

glda. *biart* ‚lys, skinnende' eller som en afledning – med et t-holdigt suffiks – til subst. glda. *biargh* ‚bjerg', idet dog -t også kan repræsentere et reduceret sammensætningsled, f.eks. subst. glda. with ‚skov' eller twēth ‚rydning'. En tolkning udfra subst. bjerg er topografisk velbegrundet, idet (N.) Bjert ligger ved en bakke som i optegnelsen fra 1955 kaldes [æ ˈ*bjäɹə*], en bæk herved hedder [ˈ*bjänəˌbæk*] og er muligvis identisk med et vandløb som unavngivet omtales i dok. 21/3 1510. Hos J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 149, hvor navnet behandles udførligt, gives med støtte i lydhistoriske undersøgelser vægtige argumenter for afvisning af subst. biargh. Et oprindeligt *Biarta, afledt af adj. biart er da formentlig et ældre navn på omtalte vandløb eller på et noget nordligere vandløb.

Boghus, forsv. hus. MB 1683 Boghuus. – Nævnes under Ål og Hasselholt. Forleddet kunne være subst. [*dyre*]*bov*, eller subst. *bue*, glda. boghi.

Bolshus, forsv. hus. M 1688 Boelshuus. – Forleddet kan være subst. *bol* (se indl.) eller kvindenavnet *Boel* (jysk dialektform af Bodil).

Brændtang, gd [Skautrup 1926 *brænˌtåŋ*; Ejskjær 1955 *brænŋtaŋ*/(ældre) *bræŋˈtɑŋ*]. 21/3 1510 Brentange; Gst c. 1880 1:40.000, Gst Brendtang; PA 1966 Brændtang. – Det nuværende gårdnavn synes at bero på genoptagelse. Forleddet er præt.partc. af verb. *brænde*, efterleddet *tange* i betydningen ‚næs eller spids, landstrimmel, drag (se DS I p. XI), ‚et stykke jord, som løber ud i en spids og omgives af grøft eller gærde' (Feilb.).

Bulig, gde [Skautrup 1926 *buˑli(q)*; Ejskjær 1955 *büuˑliq*]. KancBrevb 8/12 1591 Buling; MB 1683 Bølig/Boelig/Bulig; M 1688 Boelig; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst Bulig. – Af uvis oprindelse. Da formen på -ing kun findes i ét belæg og ikke i de ganske vist yngre, men stabile lokale kilder, beror den vel på fejlskrivning; rodvokalen synes at være glda. /ō/. Appellativet bolig som formelt er muligt er så godt som ukendt i vestjysk (Skautrup, Et Hardsysselmål I 17; Sandvad, Stauningmålet p. 85).

Buskov, gde [Aa 1917 *b0sgåʊ*; Ejskjær 1955 *b0sgo*; uk. opt. *båsgåw*]. 30/10 1511 Bosko; 6/11 1511 Boscho; Mandt 1610 bøschou; PrI 1638 Buskow; MB 1683 Boeßkoe/Buskou; VSKOrig Buskgd; M 1844 Bukskov; Gst 1881, Gst Buskov. – Forleddet er antagelig subst. *busk* i betydningen ‚lavt krat'; efterleddet kan være subst. *skov*; men også subst. *høj*, glda. hōgh, kan komme på tale; jfr. indl. under *høj*.

Damsgård, gd [Aa 1917 *damsg0r*]. KancBrevb 8/12 1591 Damsgaard; MB 1683 Damsgaard Huus; VSKOrig Damsgde, – huus; Gst 1881, Gst Damsgaard.

Elkær, gd [Ejskjær 1955 *æl'kjä*]. MB 1683 (tienderegister), VSKOrig Elkiær; Gst 1881, Gst Ellekjær; PA 1966 Elkær. – Forleddet er trænavnet *el*; se indl. om efterleddet *kær*.

Godrum, bebygg [Aa 1917 *gʊərem*; Ejskjær 1955 *guˑɹˑm*/*guˑərˌ0m*]. VSKOrig Godrum; M 1844 Lille –, Nørre Godrum; Gst 1881, Gst Godrum. – Ligger i sognets udkant (og nu delvis i Sevel sogn). Navnet som forekommer flere steder (jfr. DS III 74, VIII 21, 57, 97, 164, XII 119) indeholder subst. *rum* i betydningen ‚plads, udstrækning' eller en ensbetydende afledning heraf, glda. *-rȳmæ; forleddet er adj. *god*, og navnets betydning er ‚godt med plads'. Der hentydes (formentlig sarkastisk) til ensom beliggenhed; se Marius Kristensen i DSt 1911 p. 47 og indl. under *rum*.

Hasselholt, lb [Aa 1917 *hasəlhåˌlt*]. 1401–50 (DuehDipl) Heselholtby; 1406 (o. 1700) Haselholt; 16/5 1454 Hassleholt/Haslæholt; 16/5 1454 (DuehDipl)

Heselholt; 15/6 1467 Haselholt; 12/3 1489 Haselholt, Haselholtgard, Haselholthby, Haselholth marck; 4/8 1496 Hasselholt gard; 30/10 1511, 6/11 1511 Haselholth; Mandt 1610 haßelholdt; PrI 1638 Hasselholtt; M 1688 Haselholtbye; VSKOrig Hasselholt, – gd; M 1844, Gst 1881 Hasselholt; Gst Hasselholt, – Gd. – Af trænavnet *hassel* og *holt*, se indl.

Hesselskov, forsv. gd.? KanBrevb 8/12 1591 Hesselskouf. – Der foreligger måske snarest en fejl for eller et synonym til foranstående Hasselholt.

Hovgård, gde [Ejskjær 1955 *ˈna·ə –, søŋə –, nøj' håʊ·go*]. 2/12 1388 Swensthorphouegaar; 9/4 1444 Howgard; 9/5 1466 Swenstrop howffgardh; PrI 1638 Svenstrup howgaard; MB 1683 (tienderegister) Hougrd; VSKOrig Svenstrup Hougde; Gst 1881, Gst Hovgaarde. – Navnet indeholder subst. *hovgård*, d.v.s. gård hvortil der gøres hoveri.

Hvalsbæks Mølle, forsv. ml. MB 1683 (her?) Hualsbechs Mølle. – Møllen hører iflg. MB til gården Bulig og har antagelig ligget i bækken som løber forbi Mølbjerg, MB 1683 Mølberig. I forleddet indgår muligvis subst. *hvalp*.

Lederballe, gd [Ejskjær 1955, *ˈlæj·ə ˌbɑlə*]. MB 1683 Lærballe/Lierballe; MB 1683 (tienderegister) Lierballe fordum Agerkroog; M 1688 Leerballe boel; VSKOrig, Gst 1881, Gst, PA 1966 Lederballe. – At dømme efter navnets mundtlige form er forleddet subst. jy. *lejre*, som bruges bl.a. i betydningen ‚siderne af en vognkasse, oprindelig kun når den var af tremmeværk' (Feilb.); dette ord forudsætter et glda. lēthær, beslægtet med got. hleiþra ‚telt, hytte' og ty. Leiter ‚stige'. Bag specialbetydningerne ligger formentlig ‚stillads, opbygning af stænger, som støtter sig mod hinanden', se NÅN.DEO under li. Samme ord antages at indeholdes i det sjællandske Lejre og at indgå i et antal andre stednavne; nogle gennemgås af Vilh. la Cour, DSt 1924 p. 13 ff.; han formoder at ordet er anvendt i betydningen ‚(hedensk) tempel'; men som fremhævet af Gunnar Knudsen i Nord.Kult. XXVI 37 f. er der ikke i det fremlagte, sent overleverede materiale givet et forsvarligt grundlag for at tillægge ordet sakral indebyrd. Det må snarest formodes at betegne en eller anden slags primitiv tremme- eller stigeformet opbygning. Se indl. om efterleddet *balle*.

Melgård, forsv. gd. MB 1683 (tienderegister) Meldgaard. – Nævnes under Svenstrup. Forleddet er adj. glda. *mæthal* ‚midt'.

Nold, gde [Aa 1917 *nål̥·g0ṛ*; Ejskjær 1955 *nal̥'*]. 21/3 1510 Nøldher mark; PrI 1638 Nold; MB 1683 Nold Eenistegaard; M 1688 Noldgaard; VSKOrig Noldgd; M 1844 Nold; Gst 1881 Nold Gd; Gst Nold. – Skal muligvis som foreslået i DS V 616 sammenstilles med landsbynavnet Nolde i Burkal s., Slogs h., Tønder a., som antages at indeholde et glda. subst. beslægtet med angelsaksisk hnoll ‚isse' ohty. hnol ‚top'. Dette ord anses med urette (med henvisning til Torp NEO p. 461) for at være en parallel til subst. knold. Da der vistnok ikke i nordisk findes belæg på det vestgermanske hnol(l) skal man i det danske stednavn måske snarere søge et ord svarende til vb. da. nulle ‚gnide, rulle', no. nulla ‚vikle, svøbe, sammenfolde' (Aasen), null/nulle, m. ‚en liden rulle eller bylt' (Ross), sv. dial. njula ‚hårdt hoprulla, klämma hop' (Rietz), isl. hnylla ‚krympe, ryste, rulle sammen, valke' (Blöndal). En tredje mulighed er et oprindeligt *Nō-ald(i), hvis afledningsbasis kan være subst. glda. *nō, som svarer til sv. dial. no ‚rende', isl. nór ‚trug', og som i simpleksform indgår i sognenavnet No i Hind h. Bebyggelsen Nold ligger mellem to dalsænkninger med vandløb som i PrI 1638 benævnes Daußensbeck og Stampgrob (Ejskjær

1955 [ˈsdɑm'pˌdâˈl]); det sønderjyske Nolde ligger umiddelbart ved Grønå, og den oprindelige kirke i No sogn lå nær ved Heager Å.

Nørgård, forsv. gd. MB 1683 (tienderegister) Nørgaard. – Nævnes under Svenstrup.

Obitsø, gde og hse [Aa 1917 *åvəsə*; Ejskjær 1955 *åvˈəsə*]. 21/3 1510 Obbysø mark; PrI 1638 Wbitzøe; 7/8 1647 Ubidtsøe; MB 1683 Obedß Eenistegaard, Obedz –, Ubedsøe; M 1688 Obeedtzgaard; VSKOrig Obitzsøegd; Gst 1881, Gst Obedsø; PA 1966 Obitsø. – Der er næppe tvivl om at navnet er et oprindeligt sønavn, og at den nu forsvundne lavvandede sø har ligget i et engareal som endnu hos Ejskjær 1955 kaldes [æ ˈsø']. Dette areal udgør den øverste ende af en dalsænkning som danner bund for et vandløb (PrI 1638 Raaehaubeck) med tilslutning til Skærbæk. Forleddet kunne være mandsnavnet glda. *Ubbi* (DgP); men herimod taler bl.a. skrivemåderne i PrI 1638 og MB 1683; lægges disse former til grund for tolkningen kan forleddet forklares som et kompositum *åbed* ‚græsgang ved en å' (jfr. Feilb.).

Romskov, forv. gd. 6/11 1511 Romskoff Byggested; 27/11 1511 (Grønlund) Romskov; 1511 (1553 ÆDA V 412) Romskoff. – Forleddet kan være af samme oprindelse som sognenavnet Rom i Skodborg h. (p. 50), som antages at indeholde et glda. *runn, svarende til oldisl, hrunnr, m. ‚busk'. Dette ord indgår muligvis også i MB 1683 Runen Holtz ager, en lokalitet som efter beskrivelsen i MB skal søges på Svenstrup bymark, hvor også Romskov må formodes at have ligget.

Sahl, s, lb [Ejskjær 1955 *sâˑl*]. 1240-1440, SRD V 568 Saale; ca. 1325, RO 113, 22/10 1349 (LDipl), 20/3 1376 Salæ; 1388, RO 77 saal; 2/12 1388 Salæ; 1388 (1533 ff. ÆDA V 411), 1401–50 (DuehDipl) Sale; 1406 (Dyrskøt), 12/3 1422 (LDipl), 6/10 1428, 22/9 1429, 1434, RO 117, o. 1441, 4/9 1443 Salæ; 16/5 1454 Saalæ; 29/12 1457 Salæ; 1462 (1574 ÆDA II 384), 1465 (1574 ÆDA II 384) Salbye; 9/5 1466 Saale; 15/6 1467, 12/3 1471 Salæ; 26/1 1484 (Pav.Kopib.), 17/3 1485?, 26/4 1492 Sale; 21/12 1500 (Hofm.Fund.) Sahl; 21/3 1510 Sale, Salehaffue; 31/10 1511 Sale; KancReg 6/3 1547 Salle; KancBrevb 11/7 1561 Sael; LR Riberhus 1584 Saale/Saall/Saalle; Mandt 1610 Salle; M 1688 Sael; VSKOrig Sahl Kirke, – Bye; M 1844 Sahl By; Gst 1881, Gst Sal; PA 1966 Sahl. – Navnet indeholder pluralisformen af subst. *sal*, som ligeledes indgår i sognenavnet Sahl i Houlbjerg h., Viborg a., medens singularisformen findes i sognenavnet Sall, samme h. (DS IX 227, 240). Som førsteled indgår sal (i sing.) bl.a. i Salløv, Snoldelev s., Tune h. Københavns a. (900-tallet *a salhaukum* = ā salhaugum; DR nr. 242). Vilh. la Cour antager i Festskrift til Steenstrup p. 13 at ordet sal er anvendt i sakral betydning, om hedensk helligdom, medens Svend Aakjær, FoN VI 116 formoder at det betegner en stormandsgård, svarende til brugen af ordet i tyske og frankiske stednavne. En tredje mulighed, nævnt af J. Sahlgren i NoB 1936 p. 312, er at ordet er anvendt i en betydning svarende til det nærtbeslægtede oldisl. sel, n. ‚sæterhus(e)'. Forholdet er måske snarest at sal har sigtet på den større, sel (sæl) på den mindre bygning. Jfr. om ordets forekomst i nordiske stednavne KLNM XIV sp. 677 f.

Sahl, Nørre-, gde [Ejskjær 1955 *ˈnaˑə ˈsâˑl*]. VSKOrig Nørre Sahl gde; Gst 1881, Gst Nre Sal; PA 1966 Sahl, N-.

Sankt Mikaels Kirke. 22/10 1349 (LDipl) ecclesie sancti Michaelis. – Sognekirken var i middelalderen viet til Skt Michael (Trap IX 302).

Sevelsted, gde [Aa 1917 *søwəlsdə*; Ejskjær 1955 *æ ˈsøwˑəlsdəˌgoˑə*]. 12/3 1489

Søffweltwedh; PrI 1638 Søffvelsted; M 1688 Søuelstedgaard; VSKOrig, M 1844 Sevelsted; Gst 1881, Gst Sevelsted Gd, Lle –; PA 1966 L – og St Sevelsted. – Forleddet er identisk med sognenavnet Sevel (p. 241). Efterleddet er formentlig *tved*, se indl.; jfr. J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted, p. 30 ff. om omdannelsen af -tved til -sted.

Skovlund, Vester-, gde [Aa 1917 *sgåʁ.ln*; Ejskjær 1955 ˈ*væʃsdə* ˈ*sgåʁ·luŋ*]. 15/6 1467 Wester Skofflending; KancReg 6/3 1547 Vester Skovflendt; Mandt 1610 Skouling; PrI 1638 Wester Skowlending; MB 1683 Wester Schouglending; M 1688 Wester Schouflending; DAtl Vester Skovling; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst Vester Skovlund. – Efterleddet er subst. *lænding* ‚sted hvor der landes; kyst, bred' (Feilb.), ‚bred, kyst; især det parti langs med land, hvor vandet er saa lavt at baade kan lande; ogsaa om det parti omkring mose olgn., hvor den faste grund begynder' (ODS); sv. dial. länning ‚landningsplats vid å eller sjö för fiskarbåtar, båthamn' (Rietz); ordet er ret udbredt på sydkysten af Fyn og især på de sydfynske øer, endvidere på Als og på den jyske vestkyst; se Kr. Møller, Kås og brygge p. 77 f. og DS XV p. XXI. Skovlund ligger nær Skærbæk, og navnet kan sigte på en landingsplads hér eller på beliggenheden ved de brede engarealer omkring bækken; jfr. slutningen af ODS-citatet ovenfor.

Skovlund, Øster-, gd [Ejskjær 1955 ˈ*ǫsdə* ˈ*sgåʁ·luŋ*]. KancReg 6/3 1547 Øster Skovflendt; PrI 1638 Øster Skowlending; MB 1683 Øster Skouling; M 1688 Øster Schoulinggaard; VSKOrig, Gst 1881, Gst Øster Skovlund. – Se under foranstående navn.

Smedjebol, forsv. gd. MB 1683 (tienderegister) Smidieboel. – Lå i Svenstrup. Se indl. om efterleddet *bol*.

Stokholm, bebygg [Aa 1917 *sdɔˈghwɔl.m*; Ejskjær 1955 ˈ*sdɔˀ*(*k*)ˌ*hwɔlˈm*]. Gst 1881, Gst Stokholm Hse. – Efter naturnavnet MB 1683, VSKOrig Stokholm Mose. Dette almindeligt forekommende navn indeholder subst. *stok* i betydningen ‚gangbro'; se indl. om efterleddet *holm*.

Store Gård, Den –, forsv. gd. MB 1683 (tienderegister) [en] ødelagt [gård] som kaldtis den Store Gaard i Synder Biehrt.

Svenstrup, lb [Ejskjær 1955 ˈ*swæŋˌsdr̥0p*]. 21/4 1378, 1388, RO 77 Swensthorp; 20/12 1440 Suenstropp; 15/6 1467 Swenstrup; 1467? (1553 ÆDA V 412), 17/3 1485?, 1485? (1553 ÆDA V 411–12) Swenstrop; 21/3 1510 Swenstrop/ Swenstorp, Swenstropp mølledam; 31/10 1511 Swenstrup; PrI 1638 Svenstrup; M 1688 Suenstrupbye; VSKOrig Svenstrup; M 1844 Svenstrup Bye; Gst 1881, Gst Svendstrup; PA 1966 Svenstrup. – Forleddet er mandsn. *Sven*; se indl. om efterleddet *torp*.

Søndergård, forsv. gd. MB 1683 (tienderegister) Syndergaard. – Nævnes under Svenstrup.

Trabjerg, forsv. gd. Mandt 1612 thrabberigh. – Samme navn som Trabjerg i Borbjerg s., Hjerm h. (p. 171).

Trængsel, gd [Aa 1917 *tnæŋsəl*; Ejskjær 1955 *tr̥æŋ·səl*]. VSKOrig Trængsel Huus; M 1844, Gst 1881, Gst Trængsel. – Navnet som indeholder subst. trængsel forekommer også i Roum s., Rinds h. og i Mammen s., Middelsom h., Viborg a. (DS IX 114, 174). Det formodes af Svend Aakjær, De danske Heder I 351 at være et specifikt hedebo-navn, sigtende på hedeopdyrkningens armod og møje. Da nærværende lokalitet ligger i en mindre dalsænkning og Trængsel (nu: Toftedal) i Roum s., Rinds h. i en ret snæver dal, er det dog også muligt at trængsel kan være anvendt i betydningen ‚trang plads, snæverhed',

hvorved navnet bliver en betydningsmæssig parallel til det vendsysselske Tranget og det sønderjyske Trænge (DS V 151); sidstnævnte navn indeholder subst. ænyda. trænge, glsv. thrænge ‚snævring, pas' (Kalkar, Söderwall).

Vindelev, gd [Skautrup 1926 *veŋələ*; Ejskjær 1955 *veŋ·lə/veŋ·lə'go'ə*]. 15/6 1467 Winderløff; 21/3 1510 Windeløff; Mandt 1610 Wendeløff; PrI 1638 Windeløff; M 1688 Windeløfgaard; VSKOrig Vindelevgd; M 1844, Gst 1881, Gst Vindelev. – Beliggenheden nær ved lev-navneområderne Mors, Salling og det nordlige Fjends herred gør det rimeligt at tolke efterleddet som *-lev* (se indl.). Dersom den ældste form er korrekt kan navnet sammenstilles med sognenavnet Vindelev i Nørvang h., Vejle a. (RO ca. 1325 Wenderløøf), hvis forled i DS VIII 58 formodes at være gen.sing. (på -ar) af et personnavn svarende til glsv. Vinund eller til et ellers ukendt personnavn *Wænd- (med lydlukning foran -nd); som en tredje mulighed, der ser bort fra den ældste form, nævnes personnavnet Windi; jfr. nedenfor under Vinderup. Kr. Hald i Nuda.Ordb. antager at forleddet er gen. af personnavnet oldda. Wǣmund. En nærmere bestemmelse af forleddet i nærværende navn er næppe mulig. Afstanden mellem Vindelev og nedennævnte Vinderup er 1½ km; denne topografiske sammenhæng kan naturligvis være tilfældig; de to navne kunne dog bringes sammen dersom man i dem begge turde antage gen.plur. af folkenavnet *vender*, glda. windær. Kronologiske vanskeligheder ville ikke tale imod det, idet de yngste lev-navne kan være dannet i torp-navnenes periode; jfr. indl. og Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 80. Mere betænkeligt er det at den vender-kolonisation som måtte være en forudsætning for tolkningens holdbarhed kun kan påregnes i landets sydlige egne; se Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 110 f. Jfr. Bent Søndergaard, lev p. 121.

Vinderup, lb [Aa 1917 *veŋəṛ·p*; Ejskjær 1955 *veŋ(ä)ɹ·p*]. 6/2 1274 (1376) Windorp; 1274 (1553 ff. ÆDA V 413) Wynderopgaardt; 28/9 1329 (Hvitfeld), 30/10 1329 (Hvitfeld) (hér?) Vinderiis; 1330 (Hvitfeld) (her?) Vinderis; 12/3 1422 (LDipl) Wyndropp; 18/3 1441 Wyndrop; 21/3 1510 Winderup/Winderop; 25/2 1519, ActaPont.Dan VI 4686, Windrup/Wyndrup; KancBrevb 8/12 1591 Winnerup; Mandt 1610 Winderup; M 1688 Winderup Ladegaard; VSKOrig Vinderup Gd; M 1844 Vinderupgaard; Gst 1881 Vinderup Gd; Gst, PA 1966 Vinderup. – Ligesom i en række andre byer på Vinde- kan forleddet være enten gen.plur. af indbyggernavnet *vender*, glda. windær, eller mandsn. *Windi* (DgP, Kr. Hald, Vore Stedn.[2] p. 110); jfr. iøvrigt med ovenstående navn. Se indl. om efterleddet *torp*.

Ål, lb [Aa 1917 *o·l*; Skautrup 1926 *å·l*; Ejskjær 1955 *'o·l'bøɭ'*]. 29/12 1457, 17/3 1485? Aal; 12/3 1489 Alle marke/Aale marke; KancReg 6/3 1547 Aalle; KancBrevb 15/3 1552 Olle; Mandt 1610 Aalle; KronSk 23/8 1622 Aalbye; PrI 1638, M 1688 Aall; VSKOrig Aal B.; M 1844, Gst 1881, Gst Aale; PA 1966 Åle. – Navnet indeholder formentlig en bøjningsform – dat.sing. ell. snarest nom.plur. – af subst. glda. *āl, oldisl. áll, m. ‚dyb rende i en elv, sund eller fjord, dyb dal eller indsænkning mellem fjelde eller højdestrækninger' (Fritzner); jy. ål ‚vandrende i enge' (Molbech). Den sidstnævnte betydning passer på nærværende lokalitet, idet Ål ligger ved et mose- og engareal (Bjørnkær), hvorigennem løb(er) en bæk som i PrI 1638 kaldes Aallbeck. Samme navn er sognenavnet Åle, Vrads h., Skanderborg a. (DS XII 170) og Ål, V. Horne h., Ribe a. Sammensat med -hēm findes subst. *āl i sognenavnet Ålum, Sønderlyng h., Viborg a., og muligvis i navnet på den bortskyllede landsby Ålum i

Agger s., Revs h., Thisted amt (DS IX 161, Kr. Hald, Stedn. paa -um p. 51). Navngivningen i V. Horne h. og i Sønderlyng h. sigter antagelig ligesom hér på vandrende(r) i et engareal.

Ålevrå, forsv. gd. MB 1683 Aael Vraa. – Forleddet er formentlig forannævnte landsbynavn Åle; efterleddet er *vrå* ‚krog, hjørne'.

2474. Ejsing Sogn

Bjerrehuse, hse [Aa 1917 *bjæɾ(ə)huːs*]. VSKOrig Biergehuse; Gst 1881, Gst Bjerghuse; PA 1966 Bjerrehuse. – Se indl. om forleddet *bjerg*.

Brunbækgård, forsv. gd. 1552 EGøyesJb 447 Brunbeckgord. – Forleddet i Brunbæk kan være farveadjektivet *brun*, subst. glda. **bruni* ‚brand, afbrændt område' ell. subst. glda. *brunn* ‚brønd, kilde'; jfr. J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 234.

Egebjerg, lb [Aa 1917 *eqəbjæɾə*; Skautrup 1926 *iq(ə)bjær'ə*]. 12/3 1422 (LDipl) Eghæbergh; 3/6 1425 Egeberg; 1/9 1443 Egybere; 23/3 1446 Eghebergh; 18/6 1475 Egeberj; 1/7 1490 (HdDb 1641) Jegebierrig/Jegiebierig; 4/8 1496 Egeberigh; Jb 1597 Iegebierg; PrI 1638 Jegebierig; MB 1683 Eggebierg Bye, Vester –, Øster Eyebierg; VSKOrig Vester og Øster Egebierg; M 1844 Egebierg; Gst 1881, Gst Vr –, Ør Egebjerg; PA 1966 Egebjerg. – Forleddet er trænavnet *eg* eller kollektivet glda. *ēki*, n. ‚egebevoksning'. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Ejsing, s, lb [Aa 1917 *æjsəŋ*; Skautrup 1926 *æj·seŋ*]. Ca. 1325, RO 113 exingh; 22/10 1349 (LDipl) Exyngh; 12/3 1422 (LDipl) Æxyngh; 3/6 1425 (Bircherod) Oxning; 23/3 1446, 28/3 1451 (Klevenfeldt 1749), 15/6 1467, 18/6 1475 Exing; 17/3 1485? Eysingh; 29/8 1486 Egsingh; dag? 1493 (HdDb 1537) Eyßing kiers marck; 15/5 1500 (Hofm.Fund.) Ejsing/Ejsinge; KancReg 6/3 1547 Eyxing; Mandt 1610 Eisinng; PrI 1638, M 1688, VSKOrig, M 1844 Eising; Gst 1881, Gst Ejsing. – Navnet er antagelig en ing-afledning til subst. *aks* (Kr. Hald i Nuda.Ordb.).

Elbrønd, gde og hse [Aa 1917 *ælbrøŋ*; Skautrup 1926 *æl·brøŋ*]. PrI 1638 Elbrønde; MB 1683 Elbrønd/Elbring; M 1688, VSKOrig, Gst 1881, Gst Elbrønd. – Kan være sammensat af trænavnet *el* og subst. *brønd*. Dette ord bruges ikke i jysk i betydning ‚brønd, kilde', men kan iflg. Feilb. anvendes om lav strækning som står under vand om vinteren (eksempel fra Salling). En anden mulighed er subst. jy. *brynde/brønde* ‚brand' (Feilb.), i så fald måske anvendt om afbrændt areal. Såvel skriveform i PrI 1638 som udtaleformens stødløse efterled støtter denne tolkning uden dog at udelukke den først nævnte.

Geddal, lb [Aa 1917 *gjæɾəl*; Skautrup 1926 *gjærəl*]. 15/5 1500 (Hoffm.Fund.) Gedelbye/Gieddelbye; KancBrevb 8/12 1591 Giedil; PrI 1638 Gielddild; Jb 1648 Giedild; MB 1683 Giedil; M 1688 Giedel=bye; VSKOrig Giedal; M 1844 Gieddal; Gst 1881, Gst Geddal. – Forleddet er dyrenavnet *ged*, glda. gēt, f.; efterleddet har i den nutidige udtale slutkonsonanten [*l*]/[*l*]; men de ældre lokale skriveformer tyder på oprindeligt /-ld/. Det kan være et subst. svarende til jy. *hild* ‚loft over stald' (Feilb.), oldisl. hjallr, m. ‚stillads, forhøjning' (Fritzner), oldisl. hilla, f. ‚hylde', no. hilla ‚Hylde, smal Flade i en Klippe' (Aasen). Der kan jævnføres med Brande-Harrild, Brande s., Nørvang h., Vejle a. og Vonsild, N. Tyrstrup h., Vejle a. (DS VIII, 163). En anden mulighed er subst.

væld ‚kildevæld', som i vestjy. udtales [*viḷ*'] (Feilb.); jfr. Rosilde, Vindinge s. og h., Svendborg a. (DS XIII 194). Formelt muligt er også en -aldi-afledning til roden i gēt; jfr. f.eks. navnene Vivild, Lyngså s., Sabro h., Århus a. (DS XII 31) og Sølt, Gislev s., Gudme h., Svendborg a. (DS XIII 154) og Emil Olson p. 276.

Grønkær, gd [Aa 1917 *grön'ɣɜr*]. VSKOrig (hér?) Grønholm; M 1844 Grønkiær; Gst 1881, Gst Grønkjær. – Så vidt det kan ses betegner VSKOrig's Grønholm samme gård som i M 1844 og senere kaldes Grønkær. Se indl. om efterleddene *kær* og *holm.*

Hedegård, gd. VSKOrig Heedegd; Gst 1881, Gst Hedegaard.

Hedehus, forsv. hs. VSKOrig Heedehuus.

Hellegårde, gde [Aa 1917 *hælə'go·r*]. 23/2 1526, BarnerRosenkrantz' 71, Hellegord; KronSk 6/3 1547 Hellede; PrI 1638 Hellegaarde; M 1688 Hellegaard; VSKOrig Helledgde; M 1844, Gst 1881 Hellegaard; Gst Hellegaarde. – Forleddet er sandsynligvis en reduceret form af nedennævnte ånavn *Hælghā (p. 253).

Hvidemose, gd og hse [Aa 1917 *hwimøs*]. VSKOrig Hvidmose (naturnavn); Gst 1881 Viemose Gd; Guide 1881 Hvidmosegaard; Gst Hvidemose. – Forleddet er adj. *hvid.*

Junkers Gårdsted, forsv. gd. 1/7 1490 (HdDb 1641) Junnckers gardß[t]ett. – Subst. *junker* eller det hertil dannede til- og slægtsnavn.

Kjellerup, gde og hse [Aa 1917 *ɣjeḷər·p*; Skautrup 1926 *kjæḷəreb*]. 18/6 1475 (omtrent samtidig påskrift) Kelrop strand; 1/7 1490 (HdDb 1641) Kiellup, Kiellerupgaard, Kiellerup march; 12/3 1495 Kiellerup march och kier; 12/3 1495 (afskr.?) Kellerup Mark og Birk; u.d. 1502 (RigDb 1559–66) Kiellerup/Kielrup; udat. (RigFb 1552–59) Kiellerup mark; PrI 1638, M 1688 Kiellerup; VSKOrig Lille –, Store Kiellerup; M 1844 Lille Kiellerup, Store Kjellerup; Gst 1881 Kjelderup Gde, Lle Kjelderup; Gst Kjellerup Gde, Lle Kjellerup; PA 1966 Kjellerup. – Navnet forekommer flere steder. Førsteleddet er subst. *kilde,* glda. kælda, f. Se indl. om efterleddet *torp.*

Knudstoft, forsv. gd. VSKOrig Knudstofte. – Se indl. om efterleddet *toft.*

Kærhus, gd og hs. VSKOrig Kiærhuus; Gst 1881, Gst Kjærhus; PA 1966 L- og St-Kærhus.

Landting, gd [Aa 1917 *lån'tən*; uk. opt. *laŋtəŋ*; Skautrup 1926 *laŋ'teŋ*]. 1273–88 (RO 18) langætiindmark; 26/7 1353 Langhetinde; 20/8 1406 Langtiinne; 3/10 1408 Longtiin; 3/5 1410 Langetynde; 12/3 1422 (LDipl) Longthyndæ; 26/3 1435 (DuehDipl) Langhtindh; 8/2 1438 Langhtynd; 10/8 1438 Longhtiim; 18/3 1441 Longtynd; 1442 (1540 – 49 ÆDA II 325) Langtindt; 7/1 1443 (Hvitfeld) Langtind; 1/9 1443 Longhtindh; 4/9 1443 Langtyym; 7/4 1444, 11/4 1444 Longtynd; 1/7 1444 Langtind; 9/12 1444 Longthynd; 9/12 1444 Langthindh; 23/9 1445 (vid. 1500) lange Thym; 23/3 1446 Langtinde; 6/12 1450 Langetyne; 11/2 1451 Langhetynne; 28/3 1451 (Klevenfeld 1749) Langtind; 14/8 1451 Langetiind; 23/11 1451 Langtinde; 18/10 1452 Langetynne; 25/4 1453 Langtim; 10/7 1453 Langtwyndh; 23/2 1454 Langetindh / Langetym; 31/10 1456 Langetinde; 2/8 1458 Langhetym; 16/3 1459 Langetym; 9/4 1459 Langtym; 1/5 1462 Langetym; 21/2 1463 Langtym; 6/4 1463 Langtindh; 21/9 1463 (o. 1600) Langtindh / Langhtindh; 17/10 1463 Langhthiim; 13/5 1464 Langethym; 9/7 ell. 16/7 1464 Langetym; 1465 (1578 ÆDA III 52) Langtin; 20/4 1466 Langetim; 2/5 1466 Longthin; 26/3 1474 Langetym; 28/4 1478 Longetiim; u.d. 1483 (afskr. attesteret 1848 af Sorterup) Langtiend; u.d. 1483 (1551) Langtindt; u.d.

1483 (19. årh., Rep 5336), 2/5 1484 (19. årh.) Langtind; 1484, Ligsten i Tiim kirke Longtynd; efter 1484, ligsten, Longtvad; o. 1490, DiplVib 366, 8/5 1494 Langting; 13/9 1494 (vid. 1561?) Langtind; 12/3 1495 (1625) Langtinnd; 12/3 1495 (afskr.?) Landting; 4/8 1496 Longtiend; 15/9 1496 Langtindh; 6/11 1505 Landting; 12/3 1509 Langtind; 21/3 1510 Langtindh skow; 1511, DMR I 129 Langtind; u.d. 1511 (orig.?) Langthind; udat. (1551 ÆDA IV 54) Langtindt; udat. (1553 ÆDA V 412) Langhtyndt; LR Riberhus 1584 laangtind; PrI 1638 Langtind; M 1688 Landting Hofuitgaard; VSKOrig, M 1844, Gst Landting. – Den oprindelige gård lå på en lille holm ude i et stort engdrag. Der frembyder sig to tolkningsmuligheder: Efterleddet kan være et glda. *tinda*, plur. af subst. jy. tind ‚tand, spids på greb, rive, harve, gaffel, pen' (Feilb.), oldisl. tindr, m. ‚spids, pig, takke, skarp kant; fjeldtop, fjeldspids' (Fritzner). I islandske stednavne betegner ordet en spidst opløbende tinde af forholdsvis ringe omfang (F. Jónsson i Germanske Namnstudier tillägnade Evald Lidén (1933) p. 30). Det antages at indgå i landsbynavnet Tinnet i Ø. Nykirke s., Nørvang h., Vejle a. (DS VIII 63), og dets forekomst i nærværende navn kunne passe godt, forsåvidt som holmen er af markant ringe omfang; men den hæver sig kun 6 m over terrænet og stiger ikke så brat at en karakteristik som ‚spids, skarp' er nærliggende, og forleddet *lang* gør ydermere antagelsen af subst. tind mindre sandsynlig. Snarere skal man måske i efterleddet se et oprindeligt **Tiund*, en und-afledning til subst. urnord. *tīha, som modsvarer oldeng. tīh ‚eng, græsgang', og er en aflyds- og vekselform til sv. teg ‚ager, mark', oldisl. teigr, m. ‚jordstrækning'. Det ikke-afledte subst. indgår muligvis i købstadnavnet Thisted og i sognenavnet Tim, Hing h. (Hald, Stedn. paa -um p. 99). Som und-afledning kan det foreligge i landsbynavnet Tind, Gerning s., Houlbjerg h., Viborg a. (DS IX 231). Se om afledninger på -und: Hj. Lindroth i NoB 1918 p. 48 ff. og Hald, Vore Stedn.[2] p. 213; jfr. J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted, hvor Thisted tolkes udfra gudenavnet Ti, og Kr. Hald i Nuda.Ordb. som opstiller dette som alternativ mulighed for Tim's vedkommende.

Lavhede, begygg [Aa 1917 *laəhjə*; Skautrup 1926 *law·hi·ə*]. Gst 1881 Lavheden; Gst, PA 1966 Lavhede. – Støder op til fjordengene ved Sønder Lem Vig.

Lundgård, forsv. gd. PrI 1638, MB 1683, M 1688 Lundgaard. – Se indl. om forleddet *lund*.

Lykkegård, gde [Skautrup 1926 *lø'gəgo'r*]. Gst 1881 Lykkegaard; Gst Nre-, Sr Lykkegaard; PA 1966 N- og S-Lykkegård. – Forleddet er subst. *løkke* ‚indhegning'.

Møgeltoft, gde [Aa 1917 *møqltåət*]. 15/5 1500 (Hoffm.Fund.) Møgeltved; PrI 1638 Møggeltueed; MB 1683 Møgeltofft; VSKOrig Møgeltofte; M 1844 Nørre-, Sønder Møgeltoft Gde; Gst 1881, Gst Nre-, Sr Møgeltoft. – Se indl. om det oprindelige efterled *tved* og det senere *toft*. Forleddet er adj. *møgel*, glda. mykil ‚stor'.

?**Møgeltønd.** MB 1683 Møgeltønd (Marck). – Hvis det ikke er fejl for ovennævnte Møgeltved / -toft kunne efterleddet være identisk med forleddet i nedennævnte Tønning og i så fald stå i topografisk sammenhæng med denne lokalitet. Forleddet er adj. *møgel*, glda. mykil ‚stor'.

Nedergård, gd [Aa 1917 *næjəgo'r*]. VSKOrig Nedergde; Gst 1881, Gst Nedergaard. – Ligger i Ejsing by; navnet sigter formentlig på gårdens lavere beliggenhed i forhold til kirken.

Nygård, gde [Aa 1917 *nøj'g0r*]. MB 1683 Nygaard / Nyladegaard; M 1688

Nygaard; VSKOrig Nyegaard; Gst 1881, Gst Nygaard, Lle Nygaard; PA 1966 L-Nygård. – Var oprindelig ladegård til Landting.

Pilgård, gd [Aa 1917 *pi·lg0ɽ*]. VSKOrig Pilgd; Gst 1881, Gst Pilgaard.

Præstegård, forsv. gd. VSKOrig Præstegd. – Lå syd for Ejsing Kirke.

Ravnholt, gde og hse [Aa 1917 *naa·nhål't*; Skautrup 1926 *rawənhål't*]. 21/3 1510 Raffwensholthbergh; PrI 1638 Raffnholt; M 1688, VSKOrig Raunholt; M 1844 Ravnholt Gaard; Gst 1881, Gst, PA 1966 Ravnholt. – Forleddet er fuglenavnet *ravn* eller – mindre sandsynligt – det heraf dannede mandsnavn *Ravn*. Se indl. om efterleddet *holt*.

Remmer, hse [Skautrup 1926 *æ hu·s u·r o æ rem·*]. PrI 1638, MB 1683 Remme; M 1688 Remmergaard; VSKOrig Remmerne; Gst Rimmerhuse; PA 1966 Remmer. – Subst. *rimme* ‚langagtig bakkestrækning' (Feilb.).

Risgård, forsv. gd. 12/3 1422 (LDipl) Riisgarth. – Iflg. dok. lå gården, hvis navn allerede på dokumentets tid var gået af brug, i området omkring Egebjerg. Navnet kan være sammensat med subst. glda. rīs ‚krat' eller det kan være identisk med et kompositum, glda. *rīsgarth*, jy. (fjoldemålet) risgård ‚risgærde' (Feilb., Bjerrum, Ordb. Fjoldemålet).

Rusbjerg, gd [Skautrup 1917 *ros'ba'g*]. VSKOrig Rushale; M 1844 Riisborg?; Gst 1881 Rusebjerg Hs; I 1927 [*råsˈbak'*]; Gst Rusebjerg Hs; PA 1966 Rusbjerg. – På grund af efterledstrykket giver udtaleformen ikke sikre oplysninger om forledsvokalens oprindelige kvalitet. Forleddet er muligvis et subst. glda. **rās*, oldisl. rás ‚Løb, Vei, Rende hvorigennem noget saasom Vand og deslige tager sit Løb' (Fritzner); no. Raas ‚Rende, Vandløb, Bækkeleie, Gang, Vei, Gangsti, især om de Stier, som efterhaanden danner sig ved Kreaturernes Gang til Græsmarken' (Aasen), sv. dial. rås ‚kärr, sumpigt ställe, inom er för öfrigt fast och torr mark, hvarest vattnet rinner fram' (Rietz). Rusbjerg ligger ved de store enge ved Sønder Lem Vig. En lignende beliggenhed har Rosborg i Mønsted s., Fjends h., Viborg a., som i DS IX 88 antages at indeholde samme forled. Andre muligheder er subst. *ruse*, hvorved navnet kunne sigte på tilvirkning og istandsættelse af dette fiskeredskab; jfr. det flere steder forekommende Stejlebjerg, om steder hvor fiskegarn tilvirkes og istandsættes. Et verbum *ruse* ‚styrte ned, om jorden fra stejle brinker' (Feilb.), no. rusa ‚styrte frem' (Aasen) kunne også komme på tale.

Råst, lb [Aa 1917 *ro·st / ɽå·st / ɽå'st*; Skautrup 1926 *r0·sd*]. PrI 1638 Raaste; MB 1683 Raasted Bye / Raast; M 1688 Raasted bye; DAtl Rosted Bye; VSK Orig Øster-, Vester Raast, Raast gaarde; M 1844, Gst 1881, Gst Raast, Raast Gd; PA 1966 Råst. – Samme navn som bl.a. Råsted i Ulfborg h. Forleddet antages af J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 107 at være mandsnavnet glda. *Rō* eller *Rōir* (DgP) eller et glda. subst. **rō*, f., parallelform til glda. rā ‚rå, stang'. Se indl. om efterleddet *sted*.

Skårtoft, gde [Skautrup 1926 *sgoˈtåw't*]. MB 1683 Skar Taafft; Gst 1881 Skaartoft, Lle Skaartoft; Guide 1881 Skotoft; Gst Skaartoft, Lle Skaartoft; PA 1966 L- og St-Skårtoft. – Forleddet er subst. *skår*, glda. skarth, som i topografisk anvendelse kan betegne kløfter og andre nedskæringer i terrænet; jfr. Feilb., skår, betydning 5 og Fritzner, skarð, n. Skårtoft ligger ved en ret markant, snæver dal. Samme forled antages i Skartved, S. Bjert s., N. Tyrstrup h., Vejle a. (DS VIII 160). Se indl. om efterleddet *toft*.

Sortkær, forsv. gd. 1661 (O.Nielsen, HjG p. 323) Sortkjær; MB 1683, M 1688 Sorte Kier. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Søgård, forsv. gd. VSKOrig Søegaard. – Lå ved mosen nord for Ejsing.

Tønning, gde og hse [Aa 1917 *tønŋəŋ*]. 15/5 1500 (Hoffm.Fund.) Tynning / Thønning; 1550 (O.Nielsen, HjG p. 322) Tønnegh; PrI 1638 Thyndeeg; MB 1683 Tønæg; M 1688 Tøen=æg; VSKOrig Tønning; M 1844 Tønning Gaarde; Gst 1881 Tønding; Gst, PA 1966 Tønning. – Af de ældste originale kilder fremgår at ing-suffikset er sekundært. Navnet kan være sammensat af adj. *tynd,* glda. thunn, i betydningen ‚spredtvoksende' (om træer, græs; jfr. Feilb. og ODS) og subst. glda. *ēki,* n. ‚egebevoksning'.

Ultang, gde og hse [Aa 1917 *u·ltɔŋ*; Skautrup 1926 *u·wltåŋ*]. PrI 1638 Ulfftunge; M 1688 Ultang; VSKOrig Ultanggd; M 1844 Ultang Gaarde; Gst 1881, Gst, PA 1966 Ultang. – At dømme efter udtaleformen er forleddet fuglenavnet *ugle.* Om efterleddet er subst. *tunge* eller *tange* kan ikke afgøres, da der er fonetisk sammenfald mellem disse to ord, og da 1638-formen er for ung til at indicere den første mulighed. Navnet sigter på et smalt fremskydende bakkedrag.

Vejbyhuse, forsv. hse. VSKOrig Vejbyehuus; 1895, O.Nielsen HjG p. 320 Vejbyhuse. – Lå ved vejen mellem Holstebro og Sallingsund. Se indl. om leddet *by.*

2475. Ryde Sogn

Armtofte, forsv. hse. VSKOrig Armtofte. – To huse som lå mellem Rovt og Rydlund. Forleddet er formentlig adj. *arm* ‚fattig, elendig'. Se indledn. om efterleddet *toft.*

Blegager Huse, hse [Skautrup 1926 *ble·qaw'ər*]. Gst 1881, Gst Blegager Hse; PA 1966 Blegager Huse. – Efter marknavnet MB 1683 Blegagers Giøe; MK 1791 Bleeg Agre. Forleddet er adj. *bleg* ell. subst. jy. *blege* ‚Kalksten' (Feilb.). Se indl. om efterleddet *ager.*

Brohus, forsv. hs. VSKOrig Brohuus. – Lå ved vejoverføringen over den bæk som er nævnt under navnet Høver nedenfor.

Brændholm, gd [Skautrup 1926 *bræŋ·hål'm*]. VSKOrig Brendholm; M 1844 Brændholm; Gst Brandholm; PA 1966 Brændholm. – Forleddet er præt.partc. af vb. *brænde.* Se indl. om efterleddet *holm.*

Felde, lb [Aa 1917 *fæl̆·*]. 22/10 1349 (LDipl) Fetlæ; 1514 (1592 ÆDA III 228) Fellouff; KancReg 6/3 1547 Fielle; Mandt 1610 felde; PrI 1638 Feld; M 1688 Fieldbye, M 1844 Feldbye; Gst 1881 Felde; Gst ca. 1880 1:40.000 Felle; Gst, PA 1966 Felde. – Iflg. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 86 og DS VI 423, indeholder navnet en bøjningsform af et subst. glda. *fætil, jy. *fæl,* som foreligger dels usammensat [*æ fæ'l*], dels sammensat [*æ fæ·lste*], anvendt om overkørselssteder i bl.a. Ringkøbing Fjord og Nissum Fjord (Feilb. under fælsted). Det er identisk med oldisl. fetill, m. ‚bærerem' (Fritzner) og ty. Fessel ‚lænke', dannet til roden i verber som feta ‚finde frem' og fatla 'omslutte' (Fritzner, Vries). Som forled indgår det i bl.a. Felsted, S. Nissum s., Ulfborg h.; jfr. om dets forekomst J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 55 og DSÅ II 68 f., 82 med henvisninger. Felde ligger i et område med mange småsøer og vandhuller, men nogen indlysende årsag til et vadesteds-navn kan ikke øjnes.

Folstedhus, forsv. hs. M 1844 Folstedhuus. – Nævnes under Stendis ejerlav. Forleddet kan være subst. *fole* ‚unghest' ell. fold ‚indhegning'; jfr. J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 59.

Gadehuse, hse [Skautrup 1926 *æ gå·rhu·s*]. VSKOrig Gadehuse; M 1844 Gadehusene; Gst 1881, Gst Gadehuse. – Se indl. om forleddet *gade.*

Hedegård, forsv. gd. VSKOrig Heedegaard. – Lå sydøst for kirken.

Hvolbæk, gd [Skautrup 1926 *hwɔlbæg*]. 1385–1411 (o. 1450 AdelBrevk 17) Holbek gordt; 8/5 1494 Holbeck; 1568 (o. 1600 ÆDA III 250), PrI 1638 Huolbeck; MB 1683 Holbech Gaard; M 1688 Huulbechgaard; VSKOrig, M 1844 Hvolbæk; Mansa Holbæk; Gst 1881 Hulbæk; Gst, PA 1966 Hvolbæk. – Efter bæknavnet Hvolbæk. Forleddet er subst. glda. *hul* / *hol* ‚hul' og sigter på bækkens løb i en dal. Navnet forekommer flere steder, se fx DS IX 152 (Hulbæk), DS XI 196 (Hullebæk), DS XII 99 (Hvolbæk).

Hvolbækhus, forsv. hs. M 1844 Hvolbækhuus. – Til gårdnavnet Hvolbæk.

Hyldgård, gd [Skautrup 1926 *sgow·gor*, tidligere: *hyl̩·gor*]. DAtl, VSKOrig Hyldgaard; MK 1790 (1816) Hylgaard / Hyllegaard; M 1844 Hylgaard. – Kaldes i M 1688 Skovgård, og dette navn genoptages i slutningen af 1800-tallet, se nedenfor. Forleddet i Hyldgård er formentlig trænavnet *hyld.*

Højbjerg, gd [Skautrup 1926 *æ hõw'ər*]. VSKOrig Høybierg; Gst 1881, Gst Højbjerg. – Den angivne udtale beror på sammenblanding med arealnavnet Høver. Se indl. om efterleddet *bjerg.*

Jedskov, gd [Aa 1917 *je'sgåə*; Skautrup 1926 *jæsgow*]. PrI 1638 Jedskoff; M 1688 Iedschouff; VSKOrig Jedskov; M 1844 Iedskov; Gst 1881 Jedskov; 1895, O.Nielsen, HjG p. 339 Egeskov [*je'skow*]; PA 1921 Jeskov; Gst, PA 1966 Jedskov. – O.Nielsen henlægger 29/6 1504 (1552 EGøyesJb 366) Eggeskove hertil; men dette belæg hører til Idskov, Voer s., Dronninglund h., Hjørring a. Forleddet frembyder flere – usikre – tolkningsmuligheder. Ovennævnte Idskov hvis udtale er [*isgo*] skrives 21/4 1355 egyskough; 16/2 1478 Jegiskow; KronSk 18/6 1578 Egschouf; M 1662 Idschow. Som det fremgår af de ældste former af dette navn er forleddet subst. glda. ēki, n. ‚egebevoksning', og dette ord kan også indgå i nærværende navn. I det vendsysselske navn er glda. /ē/ over diftongen /iē/ blevet til /i/. Udviklingen til kortdiftong [*je*] i Jedskov beror på efterledstrykket. Svind af glda. eftervokalisk /k/ er usædvanlig i jysk, men kan være fremmet af det efterfølgende /-i/ og af tryktabet. Disse to navne kan sammenstilles med landsbynavnet Jebjerg, Ørum s., Galten h., Randers a. (15/8 1342 Ebyærgh) som af Gunnar Knudsen, NoB 1939 p. 106 antages at være sammensat med trænavnet eg, glda. ēk, hvis /k/ kan være bortassimileret i forbindelsen /kb/. Jedskov kunne dog også, som formodet om Jested i Vilslev s., Gørding h., Ribe a. (J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 90 f.) indeholde et subst. dannet til roden *eis-, som foreligger i oldisl. vb. eisa ‚fare frem med voldsomhed eller stærk fart' (Fritzner) og som er et hyppigt element i vandløbsnavne (jfr. foran under sognenavnet Estvad, p. 217). Forleddet måtte i så fald være et ældre navn på Hellegård Å; afstanden dertil er dog ca. 800 m.

Kojborg, gd og hse [Aa 1917 *kåj̩·bɔɽə*; Skautrup 1926 *kaj·bårə*]. MB 1683 Koiborig; M 1688 Kodborrig; VSKOrig Koyborg; M 1844 Koiborg; Gst 1881 Kodborg; Gst, PA 1966 Kojborg. – Forleddet er antagelig subst. jy. og glda. *kodde* ‚testikel'; navne på -borg har, når de gælder gårde og huse, ikke sjældent spøgende ell. spottende sigte; jfr. indl. under *borg.*

Kærgård, gd [Skautrup 1926 *kja·rgor*]. KancReg 6/3 1547 Kiergaard; DAtl Kjerbygaard; Gst 1881, Gst Kjærgaard; PA 1966 Kærgård. – Se indl. om *kær* og *by.*

Kærhus, hs. M 1844 Kierhuus; Gst 1881, Gst Kjærhus.

Ligård, gde [Aa 1917 *li·gə*; Skautrup 1926 *væsdər-, ösdər li·go'r*]. MB 1683 Liggaard; M 1688 Liiggaard; VSKOrig Liigde; M 1844 Øster Liegaard; Gst 1881 Lidegaard; Gst Vr-, Ør Ligaard; PA 1966 V- og Ø-Ligård. – V. Ligård ligger ved bakkeskrænten ud mod Hellegård Å. Forleddet er subst. *li*, glda. lïth ‚bakkeskråning'.

Lillebøge, gd. 4/8 1496 Lilde Bøgæ. – Det kan ikke afgøres om navnet gælder det nuværende Nederbøge eller Overbøge (hvis størrelse i M 1688 angives som hhv. 5 og 6 tdr. hartkorn), eller om det sigter på en tredje, tidligt forsvunden gård.

Mosegård, gd [Skautrup 1926 *mu·əsgor*]. VSKOrig Mosegd; M 1844 Moesgaard; Gst 1881 Mosgaard; Gst Mosegaard.

Nederbøge, gd [Aa 1917 *næj·əbø·q*]. PrI 1638 Neder oc Offuer Bøg; MB 1683, M 1688 Nederbøeg; VSKOrig Neder Bøge; M 1844 Nederbye; Gst 1881 Nederbøg; Gst Neder Bøge; PA 1966 Nedre-Bøge. – Subst. glda. *bōki*, n. ‚bøgebevoksning' ell. subst. *bygge*, glda. byggi, n. ‚bygning, bebyggelse'; dette ord har i Feilbergs sparsomme eksempelmateriale [y] i vestjy., men [ø] i det tilgrænsende Salling.

Nygård, gde [Aa 1917 *nøj'g0r*]. M 1844, Gst 1881 Nygaard; Gst Vr-, Ør Nygaard.

Nørskov, gd [Skautrup 1926 *naqsgow*]. DAtl Naskov; VSKOrig Nachskov; M 1844 Naskov; Gst 1881 Nørskov; Guide 1881 Naskov; Gst Nørskov. – Forleddet er antagelig subst. *nag*, glda. nagg i betydningen ‚afgnavet stykke, gnavet fordybning' ell. ‚skade forårsaget ved at noget gnaves' (ODS), ‚afgnavning, stød, skade' (Kalkar), sv. dial. nagg ‚afbitet stycke, hak, fx. i en sädesåker' (Rietz). Jfr. det sjællandske Nåby, DS XVI 137. Navnet sigter muligvis til at stedet er udparcelleret fra gården N. Østerskov. Omtydningen til Nør- beror på fonetisk lighed mellem ‚nørre-' [*na·r*] og [*naq*] i forbindelse med beliggenheden nord for Østerskov og nordligt i sognet.

Onshøjhus, forsv. hs. M 1844 Onshøihuus. – Hvis navnet er rigtigt overleveret kan forleddet være gudenavnet *Odin*. Men der foreligger måske snarere en fejl for Ous-, hvorved navnet sandsynligvis er lig med MB 1683 ohs høy (fald), hvis forled er dyrenavnet *okse*. Se indl. om *høj*.

Overbøge, gd [Aa 1917 *åø·əbø·q*]. PrI 1638 Neder oc Offuer Bøge; MB 1683 Over Bøeg; M 1688 Ofuer bøeg; VSKOrig Over Bøge; M 1844 Overbye; Gst 1881 Overbøg; Gst Over Bøge; PA 1966 Ovre-Bøge. – Se Nederbøge foran.

Ravnshøj, forsv. gd. 1615 (O.Nielsen, HjG p. 399) Rovnhøj; VSKOrig Ravnshøy; M 1844 Ravnshøj. – Lå ved Ryde kirke. Forleddet er fuglenavnet *ravn* ell. det hertil dannede tilnavn *Ravn*. Se indl. om efterleddet *høj*.

Rovt, lb [Aa 1917 *nåø't*]. MB 1683 Roffte By; M 1688 Routte Bye / Routt; VSKOrig Routgde; M 1844 Raut; Gst 1881, Gst Rovt; PA 1966 Rovt (Routh). – Såvel de ældste skriveformer som udtalen med stød (vestjysk stød, se KortFm p. 152) tyder på oprindelig tostavelsesform. Navnet kan, som foreslået af O. Nielsen, HjG p. 399, være et *Rugtved; jfr. de formodede sammentrukne tvednavne Aidt og Brundt i Viborg a. (DS IX 235, 242).

Ryde, s [Aa 1917 *ny·*]. VJb 1231 (13. årh.) ryztheet; ca. 1325, RO 113, 22/10 1349 (LDipl), 20/3 1376 Rythæ; 1385–1411 (o. 1450 AdelBrevk. 17) Rythe soghen; 4/8 1496 Ryde sogen; 2/8 1497 (1531) Ryæ Kirke; 1514 (1592 ÆDA III 228) Rye; KancReg 6/3 1547 Ry Sogn; 1568 (o. 1600 ÆDA III 250) Røekirckeby marck; Jb 1599 Ryd Sogenn; Mandt 1610 Rye; M 1688 Ryd; VSK

Orig, M 1844 Ryde; Gst 1881, Gst Ryde Ke. – Navnet indeholder subst. glda. **rȳtha*, f. eller **rȳthi*, n., jy. ryde ‚et blødt moradsigt engdrag med risbuske; en samling unge træer, opløb i en skov' (Feilb.). Disse ord er ligesom oldisl. rjóðr, n. ‚aabent, træløst Sted i Skoven' (Fritzner) og glda. ruth, n. ‚rydning i skov' afledt af roden i vb. rydde, glda. rythia. Samme navn er Rye, Tyrsting h., Skanderborg a. (DS XII 132) og Ryde, Landet s. på Lolland (DS XI 39; se henvisninger dér; jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 162 ff., spec. p. 168 f.).

Ryde Kirkeby, lb [Aa 1917 *ʧjær'gby*]. M 1844, Gst 1881, Gst Kirkeby; PA 1966 Ryde Kirkeby. – Der er næppe sammenhæng mellem dette navn, sigtende på den nyere bebyggelse omkring kirken, og det ovenfor under sognenavnet anførte Røekirckeby fra 1568.

Ryde Mølle, Lille-, ml. 1547 (O.Nielsen, HjG p. 397) Huolsbæk Mølle; M 1688 Lille Mølle; M 1844 Hvalbæk Mølle eller Lille Ryde Mølle; Gst 1881, Gst Lle Rydemølle. – Den nuværende mølle ligger ikke ved Hvolsbæk.

Ryde Mølle, Store-, ml [Aa 1917 *ˈsdøəɾ ny ˈmöl*]. MB 1683, M 1688 Ryd Mølle; VSKOrig, M 1844 Store Ryde Mølle; Gst 1881, Gst Ste Rydemølle.

Rydhave, gd [Aa 1917 *ny ˈaw·*]. 5/2 1377 (vid. 1391) Rythehauæ; 12/3 1422 (LDipl) Rythæhawæ; 4/9 1443 Rythehauæ; 22/4 1553, DiplVib. 293 Ryhave; PrI 1638 Ryehaffue; M 1688, VSKOrig, M 1844 Rydhauge; Gst 1881, Gst, PA 1966 Rydhave. – Forleddet er sognenavnet Ryde, efterleddet er subst. *have*, glda. haghi ‚indhegnet område'.

Rydlund, gd [Aa 1917 *rø ˈluˈn*]. 1555 (O.Nielsen, HjG 399) Rølund; PrI 1638 Rolund; MB 1683 Rølund Gaard; VSKOrig Rydelund; M 1844 Rødlund; Gst 1881, Gst Rydlund. – Ifølge O.Nielsen, l.c., var udtalen i 1895 [*Rålu·n*]. Forleddet er uvist; ø-formerne kan ikke begrundes med vokalåbning som følge af efterledstryk: jfr. Rydhave med bevaret [y]. Forleddet er da muligt subst. glda. (jy.) *roth*, lydåbnet form af ruth, n. ‚rydning' og således aflydsform til sognenavnet Ryde. Jfr. Kr.Hald, VoreStedn.[2] p. 162 ff. Se indl. om efterleddet *lund*.

Skovgård, gd [Skautrup 1926 *sgow·gor*, tidligere *hyʃ·gor*]. Udat. 1451–1513 [13/12 1483–85] (1683) Skougaard; MB 1683, M 1688 Schoufgaard; Gst 1881, Gst Skovgaard. – Det er sandsynligt at de ældre belæg gælder den nuværende Skovgård, som således har fået sit oprindelige navn tilbage, efter i en periode at være kaldt Hyldgård (se om dette navn ovenfor; jfr. også Østerskov nedenfor).

Stendis, lb [Aa 1917 *sdæŋis*; uk. opt. *sdænis* (*sdjɛndis*); Skautrup 1926 *sdæŋis*]. 15/9 1496 Stendis by; Jb 1597, PrI 1638 Stendis; Jb 1648 Stenndis; MB 1683 Stendels Bye / Stendelse Bye; M 1688 Stendelsebye; M 1844, Gst 1881, Gst, PA 1966 Stendis. – Navnet indeholder subst. stendysse. Se Skalk 1975 / 3 p. 8 ff. om fund af hidtil ukendt stendysse på stedet. Udtalen med [ŋ] og [*i*] viser at forleddets finale /*n*/ og efterleddets initiale /*d*/ tidligt er forenet i en monosyllabisk /*nd*/-gruppe i forbindelse med overgang fra sammensætning til tostavelsesord. Jfr. om ordets forekomst i marknavne: J. Kousgård Sørensen i Navnestudier III 86.

Sønderskov, gd [Aa 1917 *søŋəsgåə*]. PrI 1638 Synderskoff; MB 1683 Sønderskov; M 1688 Sønder Schougaard; M 1844, Gst 1881, PA 1966 Sønderskov.

Ulstrup, gd og hse [Aa 1917 *u·lsdrəp*; Skautrup 1926 *u·wlsdrəb*]. 1380–1411 (ca. 1450 AdelBrevk 17) Wklethorp; M 1688 Ugelstrup; VSKOrig, M 1844 Uglstrup, Uglstrup Huse; Gst 1881, Gst, PA 1966 Ulstrup. – Såfremt ældste skriveform er korrekt er forleddet formentlig fuglenavnet *ugle*, glda. uggla,

eller det heraf dannede tiln. Uggla (DgP). Den middelalderlige form repræsenterer da den oprindelige genitiv på vokal, medens de senere former viser den nyere s-genitiv; denne nydannelse er meget sjælden ved n-stammer; men der foreligger dog nogle få sikre eksempler (se Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 136). Af samme oprindelse er måske landsbynavnet Uglestrup, Lyngby s., Volborg h., Københavns a.; det skrives 6/10 1386 Upplestorp, hvis forled kan tolkes som mandsn. glda. Ublith (DgP); men den næsten samtidige form, 21/5 1387 Wglestorp og tilsvarende senere skrivemåder tyder på at 1386-formen er fejlskrevet, således at forleddet også hér er uggla ell. Uggla med sekundær s-genitiv. Lundgren-Brate anfører med tvivl et svensk mandsn. *Ukler, som kan indgå i stednavnet Åckelsta (Åkersta), Lunda s. i Södermanland (1330 Vklestum). Selvom antagelsen af dette navn også i de danske stednavne ville finde støtte i forleddets s-genitiv og i skrivemåden Wkl- svækkes tolkningsmuligheden af at et personnavn *Ukler ikke er overleveret. Se også DS XVI 138 f.

Ulsø, gde [Aa 1917 *u·lsə*; Skautrup 1926 *u·wlsə / u·wlsø*]. MB 1683 Liden Uulse bool, Store Uulsegaard; M 1688 Lille-, Store Uulsegaard; DAtl Lille Ulsøe, Store Ulsøe Gaard; VSKOrig Lille-, Store Ugelsøe; M 1844 Lille-, Store Uglsøe; Gst 1881, Gst, PA 1966 Ulsø. – Gården ligger ved en lille udtørret sø. Forleddet er fuglenavnet *ugle*. Der er ikke topografisk sammenhæng mellem dette og det foranstående navn.

Vejsgård, gde [Aa 1917 *væjsgOr*]. PrI 1638, MB 1683, M 1688 Vexgaard; VSKOrig Vexgde; M 1844 Vester-, Øster Vexgaard; Gst 1881, Gst Vejsgaarde; PA 1966 V- og Ø-Vejsgård. – Forleddet er antagelig subst. *vig*, glda vīk, f. i en betydning som foreligger i fx no. vik, n. ‚en liden Krog eller Bøining saasom paa en Vei' (Aasen); glsv. vik. f. ‚vinkel, vrå' (Söderwall); jfr. betydninger i dansk som ‚hulning, furer (på legemet)' (Kalkar), især i sammensætninger som øjenvig, næsevig, mundvig. I topografisk anvendelse kan ordet indenfor nævnte betydningsfelt sigte på et jordstykke som danner en mindre indbugtning i et højere eller træbevokset område (se DS XV p. XIII), og på vejsving. Det er snarest denne sidstnævnte anvendelse af ordet som foreligger i Vejsgård. Se BrN GG II § 312.2 om udviklingen -ks > js, og I § 160.2 om vokalåbning af /i/ i visse tilfælde.

Vestergård, gd [Aa 1926 *væsdərgor*]. VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst Vestergaard.

?Væde, forsv. gd. 6/5 1493 (hér eller i Borbjerg s., Hjerm h.) ?Weth. – Kan indeholde subst. *væde*, glda. wætæ ‚fugtighed', her om fugtigt terræn; jfr. DS XIV 211.

Væverhus, forsv. hs. VSKOrig Væverhuus. – Lå mellem Lille Østerskov og Ulsø.

Østerskov, gde [Aa 1917 *östəsgåʊ*; Skautrup 1926 *na·r-, sønər östərsgow*]. 1385–1411 (ca. 1450 AdelBrevk. 17) Østerskow; 4/8 1496 Østerscow; 27/11 1511 (Grønlund) Østerskov; KronSk 6/3 1547 Østerskouf; MB 1683 Norder-, Synder Øster Schou Gaard; M 1688 Norder-, Sønder Østerschougaard; VSK Orig nør-, sønder Østerskovgd; M 1844 Lille-, Nørre-, Sønder Østerskov; Gst 1881 Østerskov Gde; Gst Østerskov, Lle Østerskov; PA 1966 L-, N- og S-Østerskov. – Modsvares ikke af nogen *Vesterskov(gård). Navnet er muligvis givet i relation til den vestfor liggende Skovgård.

2476. Sevel Sogn

Abildgård, gd [Skautrup 1926 *avilgor*]. MB 1683 Avild gaard; Gst 1881, Gst Abildgaard. – Subst. *abild* ‚æbletræ'.

Bederholm, gde [Aa 1917 *be'hwØlm*; Skautrup 1926 *be'rhåləm*]. KronSk 6/3 1547, PrI 1638 Bederholm; MB 1683 Beederholm; M 1688, VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst, PA 1966 Bederholm. – Forleddet kan være husdyrnavnet *bede*, vestjy. [*be'r*] ‚kastreret vædder' (P. Skautrup, Et Hardsysselmål I 122). Se indl. om efterleddet *holm*.

Bjergby, bebygg. PA 1966 Bjergby (Sevel Kalkværk). – Navnet er givet ved kommunal beslutning i 1961 som afløsning af Sevel Kalkværk. Se indl. om leddene *bjerg* og *by*.

Bjørnkær, gde og hse [Aa 1917 *bjå'rkɜr*]. KancReg 6/3 1547 Biørnekier; KronSk 28/3 1548 Biørnkiergaard; PrI 1638 Biørnkiær; M 1683 Biørnkier; Gst 1881, Gst Bjørnkjær; PA 1966 Bjørnkær. – Dyrenavnet *bjørn*. Se indl. om efterleddet *kær*.

Blakskær, gde og hse [Aa 1917 *blaskɜr*; Skautrup 1926 *blaskjær*]. KronSk 6/3 1547 Blaskier; PrI 1638 Blaxkier; MB 1683 Bluxkier; M 1688 Blax Kiergaard; VSKOrig Blaskier; M 1844 Blaxkiær Gaarde; Gst 1881, Gst Blagskjær; PA 1966 Blakskær. – Forleddet er antagelig dyrenavnet *blak* ‚lysegrå hest' ell. tilnavnet *Blak* (DgP). Fordleddet kunne dog også indeholde et oprindeligt *Blaksø, af adj. glda. blak ‚lys, hvidgrå', i så fald samme navn som Blanksø i Velling s., Hind h.: MK 1792 Blak Søe (jfr. J. Kousgård Sørensen, DSÅ I 158). Blakskær ligger ved den sydlige ende af Stubbegård Sø. Se indl. om efterleddet kær.

Bæksgård, gde [Skautrup 1926 (*åwar*) *bæ'ggor*]. VSKOrig Bækgde; Gst 1881 Bæksgaarde; Gst Over Bæksgaard; PA 1966 Bæksgård. – Ligger ved et vandløb som gennem Gjæven fører til Hellesø.

Damgård, gd [Aa 1917 *dam'gØr*]. MB 1683, Gst 1881, Gst Damgaard.

Djeld, lb [Aa 1917 *djeł*; uk. opt. *djɛl*; Skautrup 1926 *djæł*]. KronSk 6/3 1547 i Dielle; PrI 1638 Dielby; MB 1683, M 1688 Diedel Bye; DAtl Dield; VSKOrig Diel; M 1844 Dield; Gst 1881, Gst Djel; PA 1966 Djeld. – Navnet er formentlig plur. af subst. glda. *deld* ‚lod af ager', no. deild, f. ‚del, afdeling, stykke, skel, grænseskel' (Aasen), oldisl. deild, f. ‚deling, inddeling, uddeling, del, afdeling', glsv. dēld, f. ‚del, en af de delar i hvilka en bys jord är delad, skifte, teglag, samling af intill hvarandra liggande tegar af samma naturliga beskaffenhet?' (Söderwall). Ordet forekommer som stednavn i Norge, dels i betydningen ‚grænse', dels i betydningen ‚part, del' etc. (NG VII 308, 316). Sidstnævnte betydning kan foreligge i Djeld. Jfr. DSÅ I 309, DS III p. XXIII.

Dueholm, gde og hse [Aa 1917 *du'hɔlm* / (gammel udtale) *du'ləm*; Skautrup 1926 *du'whåləm*]. PrI 1638 Duholm; M 1688, VSKOrig Dueholm; M 1844 Dueholm Gaarde; Gst 1881 Nre-, Sr Duholm; Guide 1894, Gst Nre-, Mellem-, Sr Dueholm. – Forleddet er fuglenavnet *due*. Se indl. om efterleddet *holm*.

Feldsgårde, gde [Skautrup 1926 *fæłsgo'r*]. Gst 1881 Fællesgaarde; I 1907 Fællesgaarde, ‚udtales Felsgoer'; Gst Fællesgaarde; Trap, PA 1966 Feldsgårde. – Ifølge I 1907 har der været et vadested ved gårdene. Subst. jy. *fæl*, glda *fætil ‚overkørselssted' forekommer som stedn. flere steder, se foran under Felde i Ryde s. (p. 231). Imod antagelsen af dette ord taler dog [*ł*] i optegnelsen fra 1926. Forleddet er da måske snarere subst. jy. *fæld* ‚pels, låddent dække', også

‚et dygtigt lag græs' (Feilb.), som muligvis også indgår i Felshøj i Falling s., Hads h., Århus a. (DS XII 86).

Gadegård, gd [Aa 1917 *gå·rg0ṛ*]. Jb 1642 (hér?) Gaadgaard; Gst ca. 1880 1:40.000, Gst Gadegaard. – Se indl. om forleddet *gade*.

Godrum, bebygg [Aa 1917 *gʊəṛəm*]. – Ligger hovedsagelig i Sahl s. (p. 222).

Gunderup, gde og hse [Aa 1917 *guŋəṛ·p*; Skautrup 1926 *goŋərəb*]. KronSk 6/3 1547, PrI 1638 Gunderup; M 1688, VSKOrig, M 1844 Gunderupgaard; Gst 1881, Gst, PA 1966 Gunderup. – Forleddet er mandsn. glda. *Gunni* (DgP); se indl. om efterleddet *torp*.

Hagelkær, hse [Anker Jensen 1907 *hajlkjæʀ*; Skautrup 1917 *hajəlkjə*]. M 1844 haulkiærhuus; Gst 1881 Haglkjær Hse; Guide 1881 Hajlkjær; Gst Hagelkjær; PA 1966 Hagelkær. – Efter marknavn, som i MB 1683 skrives Heilkær. – Forleddet er af uvis oprindelse. Se indl. om efterleddet *kær*.

Hald, gd. VSKOrig Haldgd; Gst 1881, Gst, PA 1966 Hald. – Navnet, som forekommer flere steder (se f.eks. DS IX 132), indeholder subst. ænyda. *hald*, glda. *hall, oldisl. hallr, m. ‚skråning' (Vries).

Hale, gde og hse [Aa 1917 *hå·l*]. PrI 1638 Haall; MB 1683 Haael; M 1688 Haaelgaard; VSKOrig Hale; M 1844 Halegaarden; Gst 1881, Gst, PA 1966 Hale. – Subst. *hale*; jfr. Halegård i Tørring s., Skodborg h. (p. 35).

Hedegård, gde og hse [Aa 1917 *hi̯·əg0ṛ*; Skautrup 1926 *hi·əgo·r*]. 10/8 1438 Hethegardh; KronSk 6/3 1547, PrI 1638 Heegaard; MB 1683, M 1688 Nørre-, Sønder Heegaard; VSKOrig Heedegde; M 1844 Hedegaard; Gst 1881, Gst Hedegaarde.

Herrup, bebygg [Aa 1917 *hæṛ·p*; Skautrup 1926 *hærəb*]. KronSk 6/3 1547 Heyrup; KronSk 28/3 1548 Heyrupgaard; KancBrevb 29/8 1570, PrI 1638 Herup; M 1688 Heerupgaard; DAtl Hærup; VSKOrig, M 1844 Herrup; Gst 1881 Herup; Guide 1881 Herrup; Gst Herup; PA 1966 Herrup (Herup). – Forleddet er snarest subst. *hede*, glda. hēthæ / hēth, f. Jfr. Herup i Dybe s., Vandfuld h. (p. 137) og Hærup i Viborg a., som i DS IX 65, 116 antages at indeholde personnavnet glda. *Hæri, svarende til oldisl. Heri, ell. glda. Here ell. Herre (DgP); de to sidstnævnte navne er lånt fra tysk eller frisisk og forekommer i dansk overlevering kun i slesvigske dokumenter. Se indl. om efterleddet *torp*.

Hjelm Hede, bebygg [Aa 1917 *hjæl·mhi̯·ə*; Skautrup 1926 *ˈhjæləm ˈhi·ə*]. KronSk 28/3 1548 Hiellomhede; KancBrevb [o. 3/3] 1553 Hielm Hede; PrI 1638 Hiellum heed; M 1844 Øster og Hielm Heder; Gst 1881 Hjelm Hede; Gst Hjelmhede; PA 1966 Hjelm Hede. – Forleddet i dette og det følgende navn er formentlig et usammensat glda. **Hialm* ell. snarere **Hialma*, indeholdende appellativet hialm ‚hjelm' i sing. ell. plur. Dette ord indgår i såvel sammensat som usammensat form i flere naturnavne, se f.eks. Gunnar Knudsen i FoN V 13, Bertil Ejder i SOSÅ 1949–51 p. 17, NG Indl. p. 55, DS XI 136 f. Navnet er et almindeligt højdebetegnende sammenligningsnavn, anvendt om flade, afrundede, langagtige forhøjninger. Men subst. hjelm kan også betyde ‚tag over høstak', således i Jyske Lov, 1. bog, kap. 55 (DgL II 125[5]); jfr. ODS og Feilb. Der er på Hjelm Hede igen højdeformationer som umiddelbart fremtræder som indlysende referent for navnet. Derimod er arealet karakteristisk ved et stort antal dybe gruber (Trap IX 294, 317); men der findes dog ingen vidnesbyrd om at sådanne gruber og andre terrænfordybninger har kunnet sammenlignes med en hjelm, som i givet fald måtte være anskuet med nedadvendt hvælving. Ordet

antages at indgå i norske elvnavne (NG Indl., I 218, NE p. 102), men anledningen til navngivningen er ikke kendt.

Hjelm Mølle, forsv. ml [Skautrup 1926 *hjælə møl*]. KronSk 6/3 1547 Hiellom Mølle; PrI 1638 Hillummøll; MB 1683 Hellemølle; M 1688, VSKOrig, M 1844 Hielm Mølle; Trap Hjelm Vandmølle. – Møllen lå ved et vandløb mellem Stubbergård Sø og Flyndersø, øst for Søgård. Se iøvrigt foranstående navn.

Hjerl Hede, gde og hse. Skautrup 1926 Hjerlhede; Gst Hjerlhede Plantage; Guide 1958 Hjerl Hede. – Heden er opkaldt efter forretningsmanden H. P. Hjerl Hansen, som erhvervede den i 1910 (Trap IX 324).

Husted, hse. Gst 1881, Gst, PA 1966 Husted. – Appellativet *hussted* ‚sted hvor der har stået et hus' ell. ‚mindre gård, husmandssted'; jfr. J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted og indl. under *hussted.*

Hvejnkær, hse [Skautrup 1926 *hwæjənkjær*]. Gst 1881, Gst Hvejnkjær Hse; PA 1966 Hvejnkær. – Forleddet er muligvis plantenavnet *hvene,* Agrostis (ODP; Feilb.). Se indl. om efterleddet *kær.*

Hækhuse, hse. PrI 1638 Heck boliger; MB 1683 Hech; M 1688 Hechboel eller Rønnadgaard; VSKOrig Hæk; M 1844 Hækhuset; Gst 1881, Gst Hækhus. – Forleddet er formentlig subst. *hæk* ‚hegn af buske'.

Høllumkær, gde [Aa 1917 *höləmkɟɐr*]. 31/10 1511 Holmøkier; KronSk 6/3 1547 Hyllekier; PrI 1638 Hollum Kierregaard; M 1688 Holm Kiergaard; DAtl Høllemkier; VSKOrig Hølmkiær; M 1844 Vester-, Øster Høllumkiær; Gst 1881, Gst Vr-, Ør Høllumkjær; PA 1966 V- og Ø-Høllumkær. – Forleddet er antagelig subst. *holm,* med udviklet støttevokal; jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 203. Se indl. under *holm* og *kær.*

Jattrup, lb [Aa 1917 *ja'drəp*; Skautrup 1926 *ja'dərəb*]. KronSk 6/3 1547 Jerterup; PrI 1638 Jartrup; MB 1683 Jaartrup; M 1688 Jarstrup; VSKOrig, DAtl Jatterup; M 1844, Gst 1881, Gst Jattrup. – Forleddet kan være fuglenavnet *jærpe* ‚hasselhøne', som i nyda. ganske vist er et låneord (fra no. jerpe), men fandtes i glda.: jærpæ. Det kan dog også være et hertil dannet mandsn. **Jarpi,* svarende til glsv. Iærpe (runesv. iarbi), som indgår i stednavnet 1377 Iærpathorp (Lundgren-Brate). Den enstavede parallelform Jarpr er udbredt på norsk område, hvorfra der dog også er vidnesbyrd om tostavelsesformen, bl.a. i stednavnet Jerpstad (1430–40 af Jerpastadom; NG XIV 157). Fuglenavnet jærpe er dannet til adj. oldisl. jarpr ‚brun'. Dette ord synes ikke at forekomme udenfor islandsk og er vel derfor et mindre sandsynligt omend muligt forled. Se indl. om efterleddet *torp.*

Jattrup Huse, gde og hse. Trap, PA 1966 Jattrup Huse.

Karstoft, gde [Aa 1917 *kasˈtåʊ't*; uk. opt. *ˈkaståwt* ell. *kasˈtåwt*; Skautrup 1926 *kasˈtåw't*]. KancReg 6/3 1547 Karstofthe; PrI 1638 Korstofft; MB 1683 Korstoffte; M 1688 Korstoftegaard; VSKOrig Korstofte; M 1844 Karstofte; Guide 1881 Korstoft; Gst 1881 Kastoft; Gst, PA 1966 Karstoft. – Ifølge O. Nielsen, HjG p. 428, og I 1906 har et afsnit af Skive Å, noget syd for Karstoft, været kaldt Korså, og O.Nielsen antager at dette navn indgår i Karstoft. Forleddet i Karstoft er dog snarest identisk med forleddet i det vestfor liggende Karsmose (Skautrup 1926 [kåsmos], VSKOrig Korsmose). De to lokaliteter ligger ikke langt fra det nordlige sogneskel, som er markeret ved en grøft der kaldes [æ kåst]. Det overleverede materiale frembyder dog den kronologiske vanskelighed, at Karstoft omtales allerede i 1547, medens grøften graves i 1554. Dele af grøften kan dog have eksisteret og være navngivet tidligere. Såfremt

der er sammenhæng mellem grøften og gårdnavnet er forleddet i dette subst. jy. *kast* i betydningen ‚grøft' (Feilb.). Ses der bort fra denne mulighed kan forleddet være plantenavnet *karse*. Se indl. om efterleddet *toft*.

Kirkegård, forsv. gd. M 1844 Kirkegaard Bye.

Kokborg, gde og hse [Aa 1917 *kɔ'bɔɒ*; Skautrup 1926 *kå'gbårə*]. PrI 1638 Kockborg boliger; MB 1683 Kokborig; M 1688 Kochbore huuse; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst, PA 1966 Kokborg. – Forleddet er antagelig fuglenavnet *kok*; se indl. om efterleddet *borg*.

Krejlgård, gd [Aa 1917 *knæj'lg0ɒ*; Skautrup 1926 *kræjəlgor*]. MB 1683 Kreylhußet; M 1688 Kreylhuusboel; DAtl Kreilegaard; VSKOrig Krailegd; Gst 1881, Gst Krejlgaard. – Forleddet kan være vb. jy. *krejle* ‚arbejde sig møjsommeligt og langsomt frem' eller det hermed beslægtede subst. krejl ‚menneske eller dyr der er for svagt til at arbejde' (Feilb.). En høj på gårdens mark kaldes Krejlmandskirken (I 1909) eller Krejlmandshøj (Skautrup 1926).

Kærgård, forsv. gd. 31/10 1511 Kiergordh; KronSk 6/3 1547 Kiergaard.

Lindholt, gde og hse [Aa 1917 *leŋhålt*; Skautrup 1926 *leŋ·hålt*]. 21/3 1510 Lindholtz lundh; 31/10 1511 Linholth, Lynholtz bech; 6/11 1511 Lindholth; 27/11 1511 (Grønlund) Vindholt; KronSk 6/3 1547 Lintholt; PrI 1638 Linholt; MB 1683 Lindholdgaard; M 1688 Lindholtgaard; VSKOrig Lindholt; M 1844 Lindholtgaard, Lindholthuus; Gst 1881 Lindholt Gd, – Hs; Gst Lindholt, Nre Lindholt, Lindholt Hs; PA 1966 Lindholt. – Forleddet er trænavnet *lind*; se indl. om efterleddet *holt*.

Markhuset, forsv. hs. M 1688 Marchhuuset birckefogden paaboer.

Mogenstrup, lb [Aa 1917 *moɒnsdnəp*]. 1487 (1574 ÆDA II 381) Mogenstrup; 12/3 1489 Moghenstrop; 3/11 1489 Mawensterop; 30/10 1511 Mogenstrup; KronSk 15/7 1544 Monstrup; KronSk 6/3 1547 Magsterup; KancBrevb [o. 3/3] 1553 Mogenstrup; PrI 1638 Mogenstrup bye; M 1688 Moenstrupbye; VSKOrig, Gst 1881, Gst, PA 1966 Mogenstrup. – Forleddet er mandsn. *Mogens* (se DgP under Magnus); se indl. om efterleddet *torp*.

Mundbjerg, gde og hse [Aa 1917 *moŋ·bjɜɒə*]. KronSk 6/3 1547 Mundbierre; PrI 1638 Mundberg; M 1688 Mundbierregaard; VSKOrig Mundberg; M 1844 Mundbierg Gaarde; Gst 1881, Gst, PA 1966 Mundbjerg. – Forleddet er snarest subst. ænyda. *munde*, oldisl. munni, m. ‚gab, munding' (aflydsform til minde). Mundbjerg ligger ved den sydlige, nu tørlagte ende af Stubbergård Sø, hvor der i nutiden kun er et mindre tilløb til søen. Navnene Søndermølle og Trevel (se nedenfor) minder dog om tidligere større vandløb som udmundede i søen. Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Møgelkær, hs. PrI 1638 Møgelkier (en liden skoff); Gst 1881, Gst Møgelkjær Hs. – Forleddet er adj. *møgel*, glda. mykil ‚stor'. Se indl. om efterleddet *kær*.

Møgelvang, gde. Guide 1958, PA 1966 Møgelvang.

Møllegård, forsv. gd. KronSk 6/3 1547 Møllegaard; MB 1683 Mølgaard; M 1688, VSKOrig, M 1844 Møllegaard. – Lå ved Søndermølle.

Navtrup, lb [Aa 1917 *naɒ'dɒəp*]. KronSk 6/3 1547 Navtrup; PrI 1638, M 1688, VSKOrig, M 1844 Nautrup; Gst 1881 Navttrup; Gst Navtrup; PA 1966 Navtrup (Nautrup). – Det ligelydende sognenavn Nautrup i Harre h., Viborg a., antages af O.Nielsen, Olddanske Personnavne p. 67 at indeholde et personnavn, glda. **Naki*, svarende til oldisl. Hnaki. Denne tolkning afvises i DS IX 44: /kt/, som iøvrigt kun optræder i et enkelt, ikke-originalt belæg, bliver i dialekten til /ajt/. DS IX antager personnavnet glda. *Navni*, dog uden støtte i nogen ældre

skriveform, og mod det forudsatte n-svind taler bl.a. den lydlige udvikling i Navndrup, V. Bjerregrav s., Rinds h. (1355 Auændorp; u.d. 1476 (1609–15) Naffuendrøp; se DS IX 116). Forleddet kan næppe, som antaget af O.Nielsen, HjG p. 426, være subst. glda. nabb ‚pynt, knold', idet glda. /bb/ udvikles til jy. /v/, men er snarere subst. *nav*, glda. naf, oldisl. nǫf, f. ‚hjulnav', eventuelt i sammenlignende topografisk anvendelse (Jfr. marknavnene, I 1906 [*æ sduə naw, æ bædə naw*]) eller et hertil svarende mandsnavn (jfr. DgP I, sp. 981: Naw). Se indl. om efterleddet *torp*.

Navtrup, Gamle-, hs. VSKOrig Navtrup H; M 1844 Gamle Nautrup; Gst 1881 Gle Navttrup; Gst Gle Navtrup.

Nørstoft, gde [Aa 1917 *nasˈtåʊˈt*]. MB 1683 Nørs Tofft; DAtl Norstoft; VSKOrig Nastofte; Mansa Nørstoft; Gst 1881 Nødstoft; Guide 1881 Nøstoft / Nørstoft; Gst Nørstoft. – Forleddet indeholder muligvis et oprindeligt sønavn *Nørresø, sigtende på en nu ganske lille vandsamling. Se indledn. om efterleddet *toft*.

Oksholt, forsv. gd. PrI 1638 Oxholt; MB 1683 Oxenholt Boel; M 1688 Oxenholtgaard. – Forleddet er dyrenavnet *okse*. Se indl. om efterleddet *holt*.

Pilgård, gde [Skautrup 1926 *piˑlgor, åwər piˑlgoɐ̯*]. Gst 1881, Gst Pilgaard, Over Pilgaard; PA 1966 Nedre og Ovre Pilgård.

Plomgårde, gde [Skautrup 1926 *plomˑgor*]. MB 1683 Plomgaard; Gst 1881, Gst Plomgaarde. – Forleddet er subst. jy. *plomme* ‚blomme'.

Rotdal, hse [Skautrup 1926 *råˈddal / råˈddəl*]. PrI 1638 (hér?) Rettdalls; Gst 1881 Rotdal; Guide 1881 Rubdal; Gst Rotdal. – Forleddet er dyrenavnet *rotte*.

Røjbæk, gde og hse [Aa 1917 *nöjˈbɜk*]. KronSk 6/3 1547 Roickbeck; KronSk 28/3 1548 Roickebeckgaard; PrI 1638 Røchbeck; MB 1683 Roibech; M 1688 Roibechgaard; VSKOrig Røybek; M 1844 Roibakgaard; Gst 1881, Gst, PA 1966 Røjbæk. – Forleddet er antagelig sammensat af subst. glda. *roth*, n., parallelform til glda. ruth, n. ‚rydning', og muligvis *kær* ell. *vig*, se indl. og p. 155 f.

Rågårde, gde [Aa 1917 *roˑ*; uk. opt. *råˑqə* ell. *råˑq* (gl. *roˑ*); Skautrup 1926 *roˑ*]. KronSk 6/3 1547 Ray; PrI 1638 Roe; MB 1683 Raagaard; M 1688 Raaegaard; VSKOrig Raaegde; M 1844 Raa Gaarde; Gst 1881 Raagaarde; 1895, O.Nielsen, HjG Raa eller Raade (udtales *Roˑ*); Gst Raagaarde. – Såvel den ældste skriveform som den ældre udtale viser tilbage til et usammensat tostavet navn med glda. /ā/, f.eks. *Rāa(r) eller *Rātha(r). I første tilfælde kan navnet indeholde plur. af appellativet glda. rā, f. ‚stang, rå', eller det homonyme *rā, glsv. rā ‚grænselinje'. Man skulle dog i så fald vente pluralis på -r: rār (jfr. GG III § 447.4) og stød i den nutidige udtale. Snarere er navnet da et oprindeligt *Rātha(r); formen Ray i 1547 kan markere spirantåbning, stadiet mellem /ð/ og spirantsvind. Samme navn foreligger, dog i oprindelig enstavelsesform, måske i det sønderjyske Råde i Møgeltønder s., Tønder, Højer og Lø h., og i Øsby s., Haderslev h. og a. (DS IV 136, V 246). Betydningen er usikker. Der kunne måske foreslås et glda. *rātha, parallelform til rāth, n. i betydningen ‚område', som muligvis indgår i nogle norrlandske stednavne; jfr. Hellq.EO under råd.

Salshus, hs. M 1844 Salshuset; Gst 1881, Gst Salshus. – Kan være opkaldt efter højnavnet Salshøj.

Salshøj, gde [Skautrup 1926 *såˈlshyw*']. PrI 1638 Salls [høy]; VSKOrig Sahlshøy; Gst 1881, Gst, PA 1966 Salshøj. – Subst. *sal* er hér måske snarest anvendt i en betydning svarende til vestnordisk sel, n. ‚sæterhus'; jfr. under sognenavnet Sahl (p. 224). Se indl. om efterleddet *høj*.

Sebstrup, lb [Aa 1917 *sɜvsdnəp*; Skautrup 1926 *sævsdrəb*]. KronSk 6/3 1547 Sebstrup; PrI 1638 Sebstrupbye; M 1688 Sebstrup bye; VSKOrig, M 1844 Sepstrup; Gst 1881, Gst Sebstrup; PA 1966 Sebstrup (Sepstrup). – Samme navn er Sepstrup i Them s., Vrads h., Skanderborg a. (DS XII 156). Forleddet er sandsynligvis mandsn. glda. *Sebbi* (DgP) med sekundær s-genitiv. Se indl. om efterleddet *torp*.

Sevel, s, lb [Aa 1917 *søw'l*; Kr. Møller 1973 *sǫwəl / sǫw'əl*]. Ca. 1325, RO 113 søuæl; 15/6 1467 Søwel bierk; 5/11 1468 (1575) Syuel / Syuell; 1468 (1553 ÆDA V 419) Søuel; 17/3 1485? Søvel Bæk; 4/8 1496 Suel; 31/10 1511 Søwel Byrchetingh; 31/10 ell. 1/11 1511 (Grønlund) Sevel; KancReg 6/3 1547 Søvel Sogn og Birk; KancBrevb 17/3 1570 Søuild; PrI 1638 Søffuell Sogen; M 1688 Søuel; VSKOrig, M 1844, Gst 1881, Gst, PA 1966 Sevel. – Iflg. Kr.Hald, Nuda. Ordb. er Sevel muligvis et oprindeligt sønavn, dannet ved substantivering af adj. glda. **sæwal*, paralielform til glda. siwal (GG I § 123), oldisl. sívalr ‚helt rund'. Samme ord indgår muligvis i det norske gårdnavn Seval (NG IV. 2 p. 28).

Sevelskov, gde og hse. M 1844, Guide 1958 Sevel Skov; PA 1966 Sevelskov.

Sevel Skovby, lb [Aa 1917 *søəl'sgåəby*]. KronSk 6/3 1547 Skovby; PrI 1638 Skoby; MB 1683 Søvel Schoufbye; M 1688 Søuelschoubye; VSKOrig Sevel Skovbye; Gst 1881, Gst, PA 1966 Sevel Skovby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Skank, gd [Aa 1917 *sgaŋk*; Skautrup 1926 *æ sgaŋk*]. MB 1683 Schanch; M 1688 Schanchs boelig; VSKOrig Skank; M 1844 Skankhuset; Gst 1881, Gst, PA 1966 Skank. – Subst. *skank*, evt. i sammenlignende anvendelse om terrænformation. Ordet kan iflg. Feilb. også anvendes nedsættende om hvad der er langstrakt og magert, bl.a. ‚en mager gård med tør jord'. En afledning hertil, glda. *skænkil, indgår muligvis i det oprindelige sønavn Skenkelsø i Nordsjælland; se Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 200.

Skovhuse, gde og hse. VSKOrig Skovhuuse; Gst 1881, Gst Skovhuse.

Sovgård, forsv. gd. M 1844 Sovgaard. – Et areal øst for Palmsø kaldes iflg. Skautrup 1917 [*sâw'gorawər*]. Forleddet er antagelig dyrenavnet so.

Stenholm, gd [Aa 1917 *sdjænhwOl'm*; Skautrup 1926 *sdjæn'hwålm*]. KronSk 6/3 1547 Stienholm; PrI 1638 Steenholm; MB 1683 Steen Holm; M 1688 Steenholmsgrd; VSKOrig Stenholm; M 1844 Steenholm; Mansa Stensholm; Gst 1881, Gst, PA 1966 Stenholm. – Gården er delvis omgivet af engarealer. Se indl. om efterleddet *holm*.

Stubbergård, gd [Aa 1917 *sdOve'go'r*]. Før 18/11 1268, 18/11 1268 Stubthorp; 6/2 1274 (1376) Stubbethorp; 1274 (1553 ff. ÆDA V 413) Stubercloster; 22/10 1349 (AM) Stubbæthorp; 25/1 1355 (Falsum; o. 1450) Stvbærklostærs, Stubærklostær; 20/3 1376 Stubbethorp; 21/4 1378, 8/12 1388, 7/3 1391 (1443) Stubthorp; 3/10 1408 Stubhorp; 13/8 1411 Stubbethorp; 3/4 1438 Stubbær clostær; 1438 (1553 ff. ÆDA V 400) Stuber closter; 4/9 1443 Stubthorp; 20/2 1452 (DuehDipl) Stobber kloster; 10/7 1453 Stubrop closter; 10/3 1454 (Klevenfeld) Stubrup Kloster; 22/8 1455, 25/11 1455 (1773) Stubberop closter; 29/2 1457 Stubrup closter; u.d. 1457 (1773) Stvbbethorp; u.d. 1457 (afskrift) Stupper Kloster; 26/2 1459 (Grønlund) Stwber Closter; 3/6 1477 (LDipl) stwbbærcloster; 17/3 1485? Stuber Kloster; Udat. 1453–86, Rep 12868, u.d. 1491 (1549) Stubbercloster; u.d. 1492 (2/11 1552) Stubeclosters; u.d. 1496 (1572) Stubbe closter; 21/12 1500 (Hoffm.Fund.) Stubber-Kloster; 15/6 1504 Stwbøør closther; 21/3 1510 Stubber closter / -closther; 31/10 1511 Stubercloster;

udat. (1553 ÆDA V 412) Stuber closther; udat. (1612 ÆDA V 77) Stubbergaardt; KancBrevb 3/10 1551, PrI 1638 Stubbergard; MB 1683 Stobber Hoed Gaard; M 1688 Stubbergaard; VSKOrig Stubergd; M 1844, Gst 1881, Gst Stubbergaard. – Forleddet i Stubber er gen.plur. af subst. *stub* ‚træstub' (Kr. Hald i Nuda.Ordb.). Se indl. om efterleddet *torp*.

Svendshede, gde og hse [Aa 1917 *swæŋ'shi̯·ə*]. Gst 1881 Svendshede Hse; Gst, PA 1966 Svendshede. – Kan være dannet til et højnavn: PrI 1638 Suendshøye; Gst Svendshøj.

Søgård, gde og hse [Aa 1917 *ʂøqər*]. KronSk 6/3 1547 Søegaard; M 1688 Siøegaard; VSKOrig Neder-, Over Søegaard; M 1844 Søgaarde; Gst 1881 Søgaard; Gst Søgaarde. – Ligger ved Hellesø.

Søndermølle, gd [Aa 1917 *søŋəmöl·*; Skautrup 1926 *æ søŋərmōl*]. KronSk 6/3 1547, KronSk 28/3 1548 Søndermølle; M 1688 Sønder Mølle; VSKOrig, Gst 1881, Gst, PA 1966 Søndermølle. – Ligger syd for Stubbergård Sø ved et tilløb til søen.

Trandum, lb [Aa 1917 *tʀå·ŋəm*; Kr. Møller 1973 *trɔ·ŋ0m*]. Ca. 1325, RO 113 trandum; u.d. 1457 (1773) trandhem sognn; 24/2 1491 (1552 EGøyesJb 369) Trandum; 26/4 1492 Trandnwm; 4/8 1496, KronSk 15/7 1544 Tranum; KronSk 6/3 1547 Tornom Sogn og By; 12/1 1554 Trandum Kirke; 17/3 1570 Trandom; PrI 1638 Trandum Sogen, Trandum bye; MB 1683, M 1688 Neder-, Ofuer Trandum; VSKOrig Over og Neder Trandum; Gst 1881, Gst, PA 1966 Trandum. – Trandum sogn indlemmedes i Sevel sogn i 1554 (jfr. Trap IX 320). Forleddet er muligvis et gammelt navn på Skive Å, indeholdende subst. **trand*, som er beslægtet med no. trandte ‚kløvet stok', sv. trind ‚gærdestav' og med det tyske verbum trennen ‚adskille, fraskille'. En afledning til *trand findes formentlig i det vestnordiske tilnavn Trandill (LindBin.). Se Kr.Hald, Stedn. på -um p. 101 med henvisninger. Se indl. under *um* om efterleddet *hēm*.

Trandum Hede, bebygg [Aa 1917 *tʀåŋəmˈhi̯.ə*]. Guide 1881 Tranum Hedehuse; Gst Trandumhede; PA 1966 Trandum Hede.

Trandum Kirkegårde, gde og hse [Aa 1917 *tʀåŋəm ˈk̥jærˈgg0ṛ*]. KancBrevb 6/6 1569 Tranum Kirkegaard; PrI 1638 Trandum kirchgaard; M 1688 Trandum Kiergaard; VSKOrig Tranum kirkegd; M 1844 Tranum Kirkegaarde; Gst 1881, Gst Trandum Kirkegårde.

Trandum Skovby, lb [Aa 1917 *tʀåŋəm ˈsgåʁby*]. 31/10 1511 Skoffbye; KronSk 6/3 1547 Trannom Skoufby; KronSk 28/3 1548 Tranom Skoufbyegaard; PrI 1638 Trandum Skoffbye; M 1688 Trandum Schoubye; VSKOrig Tranum Skovbye; Gst 1881, Gst, PA 1966 Trandum Skovby. – Se indl. om efterleddet *by*.

Trævel, gd [Aa 1917 *tʀæʁ·l*; Skautrup 1926 *træwəl*]. MB 1683 Trefvel; M 1688 Treuels=boel; VSKOrig Trevel; M 1844 Trævlgaarden; Gst 1881, Gst Trævel; Guide 1959 Trevæld; PA 1966 Trevaldgård. – Navnet tolkes af Axel Olrik (DSt 1911 p. 14) som sammensat af talordet *tre* og subst. jy. *fæl* ‚vadested' (jfr. om dette ord p. 231). Det skulle herefter betyde ‚tre vadesteder'. Denne tolkning passer saglig set på Trævel Å, Rødding h., Viborg a., hvormed navnet sammenstilles, men afvises i DS IX 68 f. med hensyn til nærværende navn, bl.a. med den motivering at der ikke findes noget vadested. Men endnu på Gst 1881 angives et vad ved Stubbergård Søs sydbred, i hvis nærhed Trævel ligger. O.Nielsen, HjG p. 430 antager at navnet kan betyde ‚Tre væld', hvilket dog ikke ses at være sagligt begrundet, og heller ikke harmonerer med udtaleformens finale [-l]. Mod antagelsen af efterleddet fæl ‚vadested' taler på den anden side, at den

overgang fra forlydsmanifestationen [*f*] til efterlydsmanifestationen [*w*] i kompositionsfugen, som tolkningen forudsætter, så at sige er uden paralleller i lydhistorien; ganske vist er det almindeligt at f.eks. et [ˈsø ˌdåˈl] bliver til [*søðəl*]; men dér drejer det sig om overgang fra (oprindelig) stemt klusil til stemt spirant, dannet på samme artikulationssted; desuden får overgangen ikke fonematiske konsekvenser. Svarende hértil skulle [*f*] i et *Tre-fæl blive til [*v*], ikke [*w*]. Det er da muligvis rimeligere at tolke navnet som indeholdende subst. *trævl*, som i DS IV 385 antages at indgå i et sønderjysk højdenavn, Trævlbjerg. Dette ord har i almindelighed stød i jysk, men er dog hos Feilberg noteret som stødløst i Vejrum s., Hjerm h.

Vestergårde, gde [Skautrup 1926 *væj·sdərgo·r*]. VSKOrig Vestergde; Gst 1881, Gst Vestergaarde; PA 1966 Vestergård.

Vesterhede, hse [Aa 1917 *væjsdəhj·ə*]. Gst 1881, Gst, PA 1966 Vesterhede.

2477. Haderup Sogn

Egelund, lb [Aa 1917 *jeq·lən*; Eller 1969 ˈ*je·qluŋ*]. 3/10 1466 (1552 EGøyesJb 369), 11/8 1468 (1552 EGøyesJb 370), 24/6 1471 (1552 EGøyesJb 370) Eegelund; 4/3 1479 Jegelwndh; 2/10 1480 (1552 EGøyesJb 370), 30/4 1508 (1552 EGøyesJb 370), 22/5 1509 (1552 EGøyesJb Jb 371), 25/11 1510 (1552 EGøyesJb 370) Eegelund; 25/11 1510 Jeghilundh / Jeghilwndh; 6/12 1512 (1552 EGøyesJb 371), 26/11 1513 (1552 EGøyesJb 370) Eegelund; 1552 EGøyesJb 343, 445, 369 Egelund / Eegelundtt; PrI 1638 Jeggelundt; M 1688 Jægelundsgaarde; VSK Orig, M 1844, Gst 1873, 78 og 81, Gst Egelund. – Forleddet er trænavnet *eg*, glda. ēk, f. eller kollektivet glda. *ēki*, n. 'egebevoksning'; se indl. om efterleddet *lund*.

Egelund Huse, gde og hse. PA 1964, 1966 Egelund Huse.

Feldborg Hede, gde og hse [Eller 1969 ˌ*fæl·bɔɹəˈhi·ə*]. Gst Feldborghede; PA 1964 Feldborg Hede. – Se følgende navn.

Feldborg, Neder-, lb [Aa 1917 *næjə fæl·bɔrə*; Eller 1969 ˈ*næjə* ˈ*fæl·bɔɹ'ə*]. 1486 (1558 ÆDA II 5) Felboɪg; 1487 (1558 ÆDA II 5) Feldborg; 24/2 1491 (1552 EGøyesJb 369) Fieldborig; u.d. 1492 (2/11 1552) Feldbore; u.d. 1492 (1545–54) Felbore; dag? 1500, u.d. 1500 (1552–59) Felborig marck; KancBrevb 2/9 1571 Neder Feldborg; Mandt 1610 feldborig; PrI 1638 Nederfeldborg; M 1688 Neder Feldborig bye; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 81, Gst Neder Feldborg. – Forleddet er sandsynligvis subst. glda. **fælla*, f. ‚skovrydning'; jfr. Kr.Hald, Vore Stedn.[2] p. 176 f. om dette ords brug i stednavne. Skovfældningen kan hænge sammen med udvinding af myrmalm i sognet, jfr. O.Nielsen, HjG p. 543. Se indl. om efterleddet *borg*.

Feldborg, Over-, lb [Aa 1917 *åsə fæl·bɔrə*; Eller 1969 ˈ*åwə* ˈ*fæl* ˌ*bɔɹ'ə*]. KronSk 21/2 1577 Ofver Feldborre; PrI 1638 Offuerfeldborg; M 1688 Ofuer Fieldbierre Bye; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 81, Gst Over Feldborg.

Fårbæk, lb [Aa 1917 *fo·ɽbɜk*; Eller 1969 ˈ*fo·ɹbæg* ˈ*byj*']. 4/3 1479 Forbeg; 1/8 1482 (LDipl) Forebek; 12/3 1489 Forbeck; 15/9 1496 Faarebeck; Jb 1597, Mandt 1610, PrI 1638 Faarbeck; M 1688 Faarbeckgaard; VSKOrig Faarbek; M 1844, Gst 1873 og 81, Gst Faarbæk. – Forleddet er dyrenavnet *får*. DSÅ II 178 ff. opregner 45 eksempler fra dansk område på dette vandløbsnavn.

Givelsborg, forsv. hs. 15/9 1496 Giffwelssborgh. – Beskrives som et øde husted under Fårbæk. Navnet er måske identisk med MB 1683 gieldtz bierg, som indgår i gårdnavnet Gst Gildsbjerg Gd; Eller 1969 [ˈ*gælsbjäːˌgoˈə*]. Forleddet er muligvis et subst. oldda. *gifl (< *gefl; jfr. GG I § 144.2), samme ord som gotisk *gibla*, ‚gavl, tinde' og tysk Giebel ‚gavl' i aflydsforhold til og betydningsbeslægtet med subst. *gavl*. Medens dette ord sandsynligvis indgår i det svenske bynavn *Gävle*, antages ordet *gifl at indgå i det ligeledes svenske stednavn Gevle, se J. Sahlgren i NoB 1939 p. 131 ff. Ordet må i naturnavne – ligesom subst. gavl – formodes at betegne bakkefremspring o.lgn. – I MB 1683 nævnes under Løvig marknavnet Gifuelfaldtz agers aars giøe. Både Gildsbjerg og Gifuelfald ligger ved Skive Å, men med ca. 8 km indbyrdes afstand (sidstnævnte nævnes under ejerlavet Løvig). Såfremt der er identitet mellem Givelsborg og Gilsbjerg, er det tænkeligt, at der i navnene indgår et stednavn *Givel, eller *Givle som evt. kan være plur. af det mulige subst. *gifl og have betegnet et længere afsnit af den stærkt indskårne terrasse langs åen. En anden mulighed er et opr. *Gefliōn, et ånavn, dannet som iōn- afledning til *gefl, som skulle betyde ‚åen mellem bakkefremspringene'; i så fald foreligger en parallel til det ånavn *Gafliōn hvoraf J.Sahlgren i ovennævnte afhandling foreslår Gävle tolket. Den mangelfulde overlevering gør dog tolkningen meget usikker, og det må påpeges, at Giffwel også kan være en skriveform af plantenavnet gyvel, se ODP I sp. 463 og ODS, hvortil dog må bemærkes at denne plante på stedet har dialektformen gejl.

Haderis, gde og hse [Aa 1917 *haṛ·is*; Eller 1969 ˈ*haˑəʁis*]. 15/9 1496 Hadderijs; Jb 1597 Haderis; Jb 1608 Haaderiß; Jb 1662 Hadderiß; M 1688 Haderiisgaard; VSKOrig, M 1844 Haderiis; Gst 1873 og 81, Gst Haderis. – Efterleddet er subst. glda. *rīs* ‚kratskov', se indl. Forleddet kan være samme mandsnavn, evt. samme person, glda. *Haddi* som indgår i sognenavnet Haderup; navnet Haderis er dog vel snarest ellipse af et oprindeligt *Haddethorprīs.

Haderup, s, lb [Aa 1917 *haṛ·p*; Eller 1969 *haˑəʁwb*]. Ca. 1325, RO 113 haddorp; u.d. 1464 Haddrop soghen; 30/5 1466 Haddrop; 24/6 1471 (1552 EGøyesJb 370) Hadderup; dag? 1478 (HardsProvstisReg) Hadrup; 4/3 1479 Hadrop; u.d. 1479 (1552) Harderup kyrckie; u.d. 1479 (HardsProvstisReg) Hadrup kircke; 2/10 1480 (1552 EGøyesJb 370) Haddrup; 1486 (1558 ÆDA II 5) Haderup; 1487 (1558 ÆDA II 5) Haderop; 1490 (HardsProvstisReg) Haddrup / Hardrup, Hadrup kircke, Haderup marck; u.d. 1492 (2/11 1552) Harderup; 30/4 1508 (1552 EGøyesJb 370) Haddrup; 25/11 1510 Hadderup S.; u.d. 1512 (1570–76) Hadderups sogen; Jb 1597, Mandt 1610 Haderup; PrI 1638 Hadderup; M 1688 Hadderup / Haderup; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 81, Gst Haderup. – Forleddet er iflg. Kr.Hald, Nuda.Ordb. mandsn. oldda. **Haddi*, oldisl. Haddi (Lind, Dopn.), som også indgår i bl.a. det sydslesvigske Haddeby. Om efterleddet *torp* se indl.

Hagebro, bro, bebygg [Aa 1917 *håˑbnə* (gården)]. KancReg 16/2 1549, 1552 EGøyesJb 343 Hagebro; PrI 1638 Hagbrouff; VSKOrig Hagbroe; Gst 1873 og 81, Gst Hagebro. – Navn på bro over Skive Å. Forleddet er sandsynligvis subst. *hage*, glda. haki, i topografisk anvendelse om fremskudt terrænformation. Jfr. J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 69 f. Forleddet kan næppe, som antaget i DS IX 91, være subst. glda. *haghi* ‚have, indhegning', idet man i så fald måtte vente udtale med [*-aw*].

Hagebrogård, gd [Aa 1917 *håˑbnə*; Eller 1969 *håˑbʁoˈgoˈə*]. 1552 EGøyesJb

Hagebro; KronSk 22/11 1578 Hagbrogaard; M 1683 Houbrou gaard; M 1688 Houbrugaard; DAtl Hagbroe Gaard; VSKOrig Hagbroegaard; M 1844 Hagebrogaard; Gst 1873 og 81, Gst Hagebro Gd.

Hagebro Mølle, forsv. mølle. KronSk 22/11 1578 Hagbro Mølle; PrI 1638 Hagbrouff mølle.

Hulbæk, gd og ml [Aa 1917 *hwɔl·bɜk*; Eller 1969 *ˈhwolbæg*]. Jb 1597 Hoelbeck; Jb 1599 holbeck; Jb 1612, PrI 1638 Huolbeck; MB 1683 Huolbeck, Huolbech Mølle; M 1688 Houlbechgaard, Houlbech Mølle; VSKOrig Hulbek; M 1844 Hvolbæk; Gst 1873, 78 og 81, Gst Hulbæk Gd, – Vml. – Forleddet er subst. jy. *hol*, n. ‚hul'.

Høgs Hussted, forsv. gd. U.d. 1479 (1552) Høgis hußtedtt. – Forleddet kan være tilnavnet *Høg*, glda. Høk (DgP). Lå i Høstrup.

Højsgård, gd [Aa 1917, *hyəsgɔr*; Eller 1969 *ˈhyw·gɷ*]. MB 1683 Høyß Gaard; 1688 Høysgaard; VSKOrig Høgsgaard; M 1844 Hoisgaard; Gst 1873 og 81 Højsgaard; PA 1915 Høgsgaard; Gst, PA 1966 Højgaard. – Forleddet er subst. *høj*, se indl.

Høstrup, lb [Eller 1969 *ˈhø·sdʀɷb*]. U.d. 1479 (1552) (her?) Heisdrup; 12/3 1489 Høgstrop; 24/2 1491 (1552 EGøyesJb 369) Høystrup; KronSk 25/1 1543 Høestrup; Jb 1597, Mandt 1610, PrI 1638 Høstrup; M 1688 Høystrupbye; VSKOrig, M 1844, Gst 1873 og 81, Gst Høstrup. – Forleddet kan være tiln. glda. *Høst* (DgP); en anden mulighed er måske subst. glda. hōs, oldisl. hauss, m. ‚hoved, hjerneskal', i nyjysk i betydningen ‚svinehoved'. Dette ord anvendes i topografisk funktion sammenlignende om højder; jfr. NG, indl. p. 53; J. Sahlgren i Sveriges Bebyggelse, Älvsborg län, VI 50. Iflg. PrI 1638 hedder en bæk, som løber fra Høstrup til Skive Å, Høßbeck (nu: Højsgård Bæk), dette navn kan være ellipse af et opr. *Høstrupbæk; en anden mulighed er at både bebyggelsen og bækken har navn efter et usammensat højdenavn, indeholdende ovennævnte subst. hōs.

Løvig, gde og hse [Aa 1917 *lø·vi*; Eller 1969 *lø·viq*]. U.d. 1490 (HardsProvstis Reg), 30/4 1508 (1552 EGøyesJb 371) Løguig; 1552 EGøyesJb 343, 445 Løguig / Løøguig; Mandt 1610 løguig; PrI 1638 Løgwiig; MB 1683 Læwig; M 1688 Læwigsgaard; VSKOrig, M 1844 Løvig; Gst 1873 og 81 Løvig Gde; Gst, PA 1966 Løvig. – Ligger ved et eng- og moseområde ved Skive Å. Forleddet er subst. glda. *lāgh*, f., oldisl. *laug*, f. ‚vaskevand'; dette ord indgår bl.a. i herredsnavnet Lø, og i landsbynavnet Løve og Løgum, og i flere norske og svenske sønavne; jfr. DS V 24 f. med henvisninger. Efterleddet *vig* er her anvendt om åkrumning; jfr. under Frøjk, Måbjerg s., Hjerm h. (p. 155).

Møllekrog, forsv. gd? U.d. 1479 (HardsProvstisReg) Mølkrog; U.d. 1490 (HardsProvstisReg) Møllekrog. – Ved Haderup Å.

Nørregård, forsv. gd. Jb 1618 Nørgaard; Guide 1895 Nørregaard. – Det er uvist om de to forekomster af navnet gælder samme gård.

Reshøj Huse, hse [Eller 1969 *nesˈhywˈ ˈhu·s*]. PrI 1638 (her?) Rijßhøy (på Høstrup mark); Gst 1873 og 81 Reshøj Hse; Guiden 1881 Redshøj Huse (Udtale: Reeshøj); Gst Reshøj Hse; PA 1966 Reshøj Huse (Rishøj). – Forleddet i Reshøj kan være subst. *ris*, glda. rīs ‚krat'; i så fald skulle udtalen med [*e*] bero på forkortelse og lydåbning på grund af forleddets svagtryk. En anden mulighed er subst. glda. *rēs, indeholdende samme rod som verb. glda. *rēsa* ‚rejse (op)' og aflydsbeslægtet med det jyske adj. *resen* ‚hoven, opsvulmet' (Feilb.) og med subst. no. *ris*, som bl.a. betyder ‚forhøjning, jordryg, bjergryg; højeste

punkt af bakke'; jfr. under sognenavnet Resen, Skodborg h. (p. 92). Se indl. om efterleddet *høj*.

Risgård, forsv. gd. 30/4 1508 (1552 EGøyesJb 370), 1552 EGøyesJb 445 Rijsgaard. – Forleddet er subst. glda. rīs ‚krat'.

Silkegård, forsv. gd. KancBrevb 2/9 1571 Silckegaard (i Feldborg). – Forleddet er måske subst. *silke*, sigtende på beboernes velstand og velklædthed, eller ironisk på det modsatte. Jfr. navnet Silkesognet om Brenderup sogn på Fyn (DS XIV 280) og Silkeborg, Gørding s., Hjerm h., p. 205.

Skrårup, gd [Eller 1969 *sgnå'ˌiœb*]. Jb 1597 Øddegaard skrorup; Jb 1599 skrarup; Jb 1612 skrorup; Gst ca. 1880 1:40.000 Skrarup; Gst Skraarup. – Forleddet er af uvis oprindelse. Sprogligt mulig er adj. *skrå*; men af kronologiske grunde er forekomsten af dette sene låneord usandsynlig. Samme forled indgår tilsyneladende i nogle svenske og norske navne, bl.a. Skrårud, Skråbo, Skråbol, (SOG XII, 1 p. 123), Skraatorp (NG I 329); de svenske navne sættes i forbindelse med et par svenske dialektord, subst. skråe ‚stakkel' og adj. skråen ‚tør, ujævn, skrumpen', som begge er beslægtede med det ældre nordiske subst. skrā ‚lovbog', der egentlig betyder ‚tørt skindstykke'. Dette subst. kan vel også tænkes at indgå i det danske navn i sammenlignende topografisk anvendelse om tør, skorpet jordbund. Et tilnavn **Skrā*, dannet til appellativet *skrā* ville være en nærliggende mulighed, men er ikke overleveret i nordiske kilder. Se indl. om efterleddet *torp*.

Stavlund, gde og hse [Aa 1917 *sdaʊlən*; Eller 1969 *ˈsdawˑluŋ*]. Jb 1597 Staufflund; Mandt 1610, PrI 1638 Staulund; M 1688 Staulundsgaard; VSKOrig Stavlund; M 1844 Staulund Gaarde; Gst 1873 og 81, Gst Stavlund Gde. – Forleddet er subst. *stav* eller *staver*. Se indl. om efterleddet *lund*. Navnet sigter formentlig på skæring af gærdestave.

Stavlund Hede, gde og hse [Eller 1969 *ˌsdawluŋ ˈheˑə*]. Gst Stavlundhede; PA 1966 Stavlund Hede.

Vestergård, gd [Eller 1969 *ˈhaˑəʁəb ˈvæˑsdəgω*]. KronSk 28/2 1724 Westergaard; Gst 1873 og 81, Gst Vestergaard.

Vivtrup, gde og hse [Aa 1917 *vøw'tnəp*; Eller 1969 *viw'dʁωb / vew'dʁωb*]. 1552 EGøyesJb 343 Wøyutrup; PrI 1638 Wøutrup; VSKOrig Vefdrup; Gst 1873 og 81 Vivdrup Gd; Gst Vivtrup. – Forleddet er antagelig mandsn. glda. **Wiwi*, glsv. **Vive* (Lundgren-Brate), som indgår i stedn. Vivared (SOÄ XIV 74), eller kvindenavnet *Wiwa* (DgP under Wive). Se indl. om efterleddet *torp*.

Vormstrup, gd [Aa 1917 *woɾˑmsdʁəp*]. U.d. 1464, 30/5 1466 wormstrop; 5/8 1482 (LDipl) wormstrup; PrI 1638 Ormstrup; M 1688 Wormstrupgaard; VSK Orig, M 1844, Gst 1873 og 81, Gst Vormstrup. – Forleddet er subst. glda. *orm* ‚slange, hugorm' eller det heraf dannede mandsn. *Orm* (DgP). Se indl. om efterleddet *torp*.

2478. Grove Sogn

Barslund, gd [Aa 1917 *bå'slɔŋ*, Skautrup 1926 *bå'sluŋ*]. KronSk 12/8 1585 Baslund; Mandt 1610, PrI 1638 Bastlund; M 1688 Baeslundgaard; VSKOrig Baselund; M 1844, Gst 1872 og 73 Baslund; Gst ca. 1875 1:40.000, Gst Barslund. – Forleddet er subst. *bast*, som forekommer hyppigt i stednavne. Se O. Nielsen i UB1 I 326 f. og Kr. Hald i KLNM I sp. 382.

Dungskov, forsv. gd? 1487 (1578 ÆDA III 46) Dung skoff. – Hvis den enkeltstående form er korrekt, kan Dung- sammenstilles med stednavnet Dong, som forekommer flere steder på Fyn (se DS XIII 37 f.) og med forleddet i sognenavnet Dommerby (1409 (afskrift 1540–49) Dwnngerby) i Fjends h., Viborg a. (DS IX 74). Navnet kan indeholde et subst. glda. *dung, beslægtet med subst. *dynge*, eller et homonymt adj.: *dung, beslægtet med dialektordet *dyng* eller *diung* (Molbech, fra nordvestlige Sjælland, Refsnæs og Falster), adj. sv. dial. dungen (Rietz), som betyder ‚fugtig, våd, halvvåd', og med det norske subst. dyngia ‚dynd' (Ross). Da lokaliteten nævnes i forbindelse med Uhre (p. 248), som ligger nær engene omkring Skive Å, skal Dung Skov muligvis også lokaliseres hertil; i så fald ville et ord med betydningen ‚fugtig, våd; dynd' være en nærliggende mulighed. Jfr. iøvrigt l.c. med henvisninger.

Gedhus, gde og hse [Aa 1917 *gjehøs*; Skautrup 1926 *gjærhus*; GA 1975 *ˈgjæˌhus*]. VSKOrig Gieddehuuset; M 1844 Gieddehuset; Gst 1872 og 73, Gst Gedhus, Gl Gedhus, Ny Gedhus, Ll Gedhus; Pa 1966 Gedhus, L- og Ny-Gedhus. – Trap[4] VIII 189 og DS XIV 57 forklarer navnet som et oprindeligt Gethus ‚støberi', og sætter det i forbindelse med den udvinding af myrmalm, som tidligere fandt sted i sognet (jfr. PrI 1638). Imidlertid strider antagelsen af det tyske låneord gethus såvel mod de overleverede skriveformer som mod udtalen, der forudsætter et genuint udviklet glda. /-t/. Forleddet er da snarest dyrenavnet *ged*; navnet sigter sandsynligvis på hus anvendt som gedestald. Ifølge O. Nielsen, HjG p. 556 skulle navnet dog bero på at „Til 1810 holdtes her kun Geder foruden Arbejdsstude og 2 Køer". Om navnets forekomst og betydning i Sverige kan henvises til SOH I 19 og NoB 1955 p. 53, 77 ff.

Gindeskov, gd [Aa 1917 *geŋəsgåə*; Skautrup 1926 *geŋəsgåw / -sgOw*]. U.d. 1492 (1545–54) Ginding skoff (beck); u.d. 1492 (2/11 1552) Ginding skoff; Jb 1597 Gindeschouff; Jb 1607 giending schouff; PrI 1638 Gindeskouff; M 1688 Ginding Schoufsgaard; VSKOrig Gingeskov; M 1844, Gst 1872 og 73, Gst Gindeskov. – Forleddet er sandsynligvis det samme stednavn **Geting* som indgår i herredsnavnet Ginding, se p. 216. Beliggenheden midt i herredet taler for at det ældste tingsted og lokaliteten Geting skal søges i gården Gindeskovs nærhed; se O. Nielsen, HjG p. 554 og Trap IX 293.

Grove, s, gd og hse [Aa 1917 *gnåw·*]. Ca. 1325, RO 113 Gronæ; Mandt 1610 grauffue; PrI 1638 Groffue; M 1688 Grougaard; VSKOrig Grovegaard; M 1844 Graaegaarde; Gst 1872 og 73 Grovgaard; Gst Grove, Grove Ke. – Samme navn forekommer i Brøndum s., Hindborg h., Viborg a.: 1468 (1540–49 ÆDA II 357, 358) Groue / Growe; DS IX 20. Det er antagelig en bøjningsform, snarest plur., af subst. oldda. **grōf*, samme ord som oldisl. gróf, f., der anvendes dels om vandløb som svulmer hastigt op, dels om terrænfordybninger som er dannet ved regnens bortskyllen. Se Sv. Aakjær i Festskrift til P. Skautrup p. 35 f. og Kr. Hald i Nuda.Ordb. Den oprindelige kirke menes at have ligget i en gaffel mellem Barslund Bæk og et tilstødende vandløb.

Gråsand, gde [Aa 1917 *gnoˈsåˈŋ*; Skautrup 1926 *grOˈsåˈŋ / gråˈsåˈŋ*; GA 1975 *ˈbedə-, sduˑə grɔˈsåˈŋ*]. U.d. 1492 (1545–54), u.d. 1492 (2/11 1552) Groffsandt; u.d. 1512 (1570–76) Graasandt; KancBrevb 2/9 1571 Grassandt / Graasand; Jb 1597 Graasand; PrI 1638 Grosand; M 1688 Graasandgrd., Lille-, Store Graasandsgaard; VSKOrig Lille-, Store Graaesand; M 1844 Graasandgaarde, Lille-, Store Graasand; Gst 1872 og 73 Lle-, Ste Graasand; Gst Gråsand, Ll-, St Graasand. – At dømme efter ældste belæg er forleddet sognenavnet

Grove; også efterledstrykket i den nutidige udtale indicerer at forleddet er et stednavn; men udtalens [o] i de to ældste optegnelser viser, at det tidligt er blevet associeret med farveadj. grå, glda. grā. Efterleddet er subst. *sand* i betydningen sandstrækning.

Hessellund, gde og hse [Aa 1917 *hesløŋ*; Skautrup 1926 *hes(ə)luŋ*]. 1414 (1558 ÆDA II 29) Hessellund; 1/8 1482 (LDipl) Hasælundh; 1483 (1558 ÆDA II 32) Heszelund(s); 12/3 1489 Hessellundh; KancBrevb 24/1 1587 Hessellund; PrI 1638 Heßellund; M 1688 Hessellundgaard; VSKOrig Heslund; M 1844 Hestlund; Gst 1873, Gst Hessellund. – Forleddet er trænavnet *hessel* ‚hassel'. Se indl. om efterleddet *lund*.

Kølvrå, stby [Aa 1917 *kjölvnə* / *-vn0*; uk. opt. *kjöl'vro*'; Skautrup 1926 *kjölvro(-vrå)*]. 1483 (1558 ÆDA II 31, 32) Kølwraa, Kølwraa mølle; 1490 (1558 ÆDA II 31) Kølwraa; Jb 1597 Køllwraa; PrI 1638 Kiølwraa; MB 1683 Kyllwraaet; M 1688 (Modelbog) Kylwrads gaard; VSKOrig Kølvraae; M 1844 Kiølwraa; Gst 1873, Gst Kølvraa. – Ligger ved et stort moseareal vest for Skive Å; forleddet er antagelig adj. jy. *køl* ‚kølig'; samme ord indgår muligvis i gårdnavnet Kølholt, Skibet s., Tørrild h., Vejle a. (DS VIII 90 f.); efterleddet er subst. *vrå* ‚krog, hjørne', som i stednavne også kan anvendes om afsidesliggende lokalitet, se DS III p. LXVI. Denne betydning passer på Kølvrås beliggenhed i sognets udkant.

Kølvrå Mose, bebygg. PA 1958, Gst Kølvraa Mose.

Pilhuse, gde og hse [Aa 1916 *pi'lhu's*; GA 1975 *'piĵ'l̥hu's*]. Gst 1873, Gst Pilhuse. – Af trænavnet *pil*.

?Sømølle, forsv. ml. MB 1683 (her?) Sy mølle.

Uhre, Neder- og **Over-,** bebygg [Aa 1917 *u'r*; Skautrup 1926 *åwər-, næjər u'r*]. 1487 (1578 ÆDA III 46) Vre; KronSk 30/8 1589 Ure, Ovre Ure; PrI 1638 Nederwre, Offuerwre; Jb 1662 Offuer Wrre; M 1688 Ofuer-, Neder Urregrd; VSKOrig, M 1844 Neder-, Over Uhr; Gst 1871 og 77 Nederure, Overure; Gst Neder-, Over U(h)re. – U(h)re, som forekommer flere steder i Syd- og Midtjylland som navn på mindre bebyggelser, indeholder subst. glda. *waræ*, f. ‚udyrket jord'; samme ord indeholdes i et meget stort antal navne på -var-, -voer-, -vore-, og -ore-, som påvist af Marius Kristensen i NoB 1928 p. 105 ff.; jfr. også DS VIII 78, IX 219. Tilføjelserne Over- og Neder sigter her snarest på højdeforskellen.

Vesterå, forsv. gd? 1493 (1558 ÆDA II 31) Vester aae. – Navnet sigter muligvis på samme vandløb som den nuværende Hessellund Bæk.

Vistorp, gde og hse [Aa 1917 *ves'tɔrp*; Skautrup 1926 *ves'tårp, ösdər-, væj'sdər ves'tårp*]. U.d. 1492 (1545–54) Vestorp / Vestrop; u.d. 1492 (2/11 1552) Vestorp; dag? 1500 (1545–54), u.d. 1500 (1552–59) Vestrop; KronSk 6/3 1547 Vestorp; MB 1683 Wester Westorp Gaard, Øster westorp gaarde; M 1688 Øster og Wester Westrup; VSKOrig Vester-, Øster Vesthorp; M 1844 Øster og Vester Vestorp; Gst 1872 og 73, Gst Vr-, Ør Vestorp, Vistorp. – Forleddet er snarest adj. glda. *wæstri* ‚vestre' eller adv. glda. *wæstær* ‚vest'. Vestrup ligger halvtredje km vest for den gamle Grove kirkes formodede plads. Se DS XIV 305 om efterledstryk i torpnavne med retningsangivende forled. Se indl. om efterleddet *torp*.

2479. Hodsager Sogn

Bredvigbæk, gd [Aa 1917 *bʀevi ˈbæk*; Skautrup 1926 *brævi ˈbæg*; GA 1975 *bʀæi ˈbæk*]. MB 1683 Brewibeck; M 1688 Breuigbechgaard; VSKOrig Brevibek; Gst 1872–73, Gst Bredvigbæk. – Efter gårdnavnet Bredvig i Ørre s., Hammerum h.

Brogård, gd [Aa 1917 *bʀog0ṛ*; Skautrup 1926 *ˈbråqər* (*bråqor*); GA 1975 *ˈbʀå ˌgoɹ / bʀo ˌgåɹ*]. FrIReg 12/6 1524 Brogordt; Jb 1597 Braagard; Jb 1660 Brogaard; M 1688, VSKOrig Broegaard; M 1844, Gst 1872–73, Gst Brogaard. – Ligger nær ved overgang over Lilleå.

Dalgård, gd [Aa 1917 *dal·g0ṛ*; Skautrup 1926 *gaməl-, nøj'dal·gor*]. KronSk 12/8 1585 Dalsgaards Hussted; Jb 1597 Dalgaardtz hustedt; PrI 1638 Dalgaard; MB 1683 Dallgaard øde; M 1688 Dalagergaard; VSKOrig Dalgaard; M 1844 Dahlgaard; Gst 1872–73 Dalgaard; Gst Dalgaard, Nye Dalgaard.

Halkær Huse, gde og hse [Aa 1917 *hal'ḳɜṛ*; Skautrup 1926 *halkjəˈhu·s*]. Gst 1872–73, Gst Halkjær Hse. – Forleddet kan være subst. ænyda. *hal* ‚glat', som er nærbeslægtet med oldisl. háll ‚glat, slibrig'; jfr. Halkær, Falling s., Hads h., Århus a. (DS XII 87); da Halkær ligger nær ved Hallundbæk, er det måske sandsynligere, at navnet er opstået ved reduktion af et opr. *Hallundkær.

Hallundbæk, gde og hse [Aa 1917 *hal.mbɜk*; Skautrup 1926 *haləmbæg / halənbæg*; GA 1975 *ˈhαln ˌbæk*]. Dag? 1483 Hallondhbek; Jb 1498 Hallingbeck; 1532, FrIReg 453 Hallundbeck; 1552, EGøyesJb 445 Hallind beck; Mandt 1610 hallindbech; PrI 1638 Hallindbeck; M 1688 Hallingbechbye; VSKOrig Hallingbek; Gst 1872–73 Hallendbæk; PA 1915 etc., Gst Hallundbæk. – Navnet Hallund(bæk) forekommer også i sognene Hvejsel og Blåhøj, Nørvang h., Vejle a. (DS VIII 60, 80) og Ejstrup, Vrads h., Skanderborg a. (DS XII 160). – Forleddet kan være adj. glda. *hār ‚høj', som indgår i flere nordiske stedn., jfr. J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 87 (Håstad). Den lydlige udvikling /ā/ > /a/ i stedet for /ō/ beror på vokalforkortelse som følge af konsonantforlængelse /l/ > /ll/ i sammensætningsfugen, se GG I § 197.2, II § 416. En parallel udvikling viser bl.a. købstadnavnet Kalundborg, hvis forled er glda. *kā ‚allike'. Se indl. om efterleddet *lund*.

Hjelmsgård, gd. Jb 1597 Hiellumß hustedt; Jb 1599 Hielmsgaard; Jb 1608 Hiellmgaard; Jb 1660 Hielmbsgaard. – Betegner muligvis den gård som senere kaldes Neder Yllebjerg. Forleddet er måske subst. *hjelm*, anvendt topografisk om lang, flad, afrundet højde, her rimeligvis et andet navn for det langstrakte Yllebjerg. Jfr. O. Nielsen i UBl I 179 og DS XI 136 f., samt Hjelm Hede i Sevel s. (p. 237). Forleddet kan dog også være et tilnavn *Hjelm* (DgP).

Hodsager, s, gde og hse [Aa 1917 *ho·saqəṛ*; Skautrup 1926 *ho·sər*; GA 1975 *hå·səɹ / ho·səɹ*]. Ca. 1325, RO 113 holsagher; udat. (1524 ÆDA IV 411) Holssagger; FrIReg 12/6 1524 Holldtzsager gaard; Riberhus LR 1584 Hodtzagger / Hodz Agger Sogen; PrI 1638 Hodsagger sogn; Jb 1660 Hoedzager; M 1688 Haadsager; VSKOrig Hodsager K; M 1844 Hodsager; Lyngby 1870 [*huəsawr*]; Gst 1872–73 Hodsager Ke; 1895, O. Nielsen, HjG p. 558 [*ho·sər*]; Gst, PA 1966 Hodsager. – Forleddet er subst. glda. *hol*, n. ‚hul, hulhed', med forlængelse af vokalen (GG I § 192.2) og assimilation eller svind /ls/ > /s(s)/ (GG II § 334.2, Aage Hansen, Den lydlige udvikling II 439); jfr. sognenavnet Snostrup, Ølstykke h. Frederiksborg a., som i middelalderlige belæg skrives f.eks. 9/11 1290 Snaldstrup, u.d. 1458 Snolstrop, men fra ca. 1500 gengives

som Snostrvp o.lgn. (DS II 123). Da subst. *hul* er almindeligt i vandløbsnavne og da Hodsager kirke ligger umiddelbart ved Storåen skal navnet utvivlsomt sættes i forbindelse med denne å, som også må antages at have givet navn til Holstebro ca. 15 km længere nede ad åløbet. Jfr. dette navn p. 4. Se indl. om efterleddet *ager*.

Hodsager, Gammel-, gde [Aa 1917 *gaməl ho'saqəɾ*; Skautrup 1926 *gaməl ho'sər*]. PrI 1638 Gammell Hodsagger; M 1688 Gammel Haadsagergaard; VSKOrig Gammel Hodsager; M 1844 Gammel Hodsagergaarde; Gst 1872–73, Gst Gle Hodsager.

Horslund, forsv. gd. (her?) MB 1683 Horßlund (her eller Vinding s., Ulfborg h.). – Forleddet er subst. *hors* ‚hest'. Se indl. om efterleddet *lund*.

Kirkegård, gde [Aa 1917 *kjær'ggØr*]. MB 1683 Hodsager Kirckegaard; M 1688 (her?) Haadsager Annexgaard; VSKOrig Kirkegaard; M 1844 Kirkegaard; Gst 1872–73 Gle-, Nye Kirkegaard; PA 1966 Gl og Ny Kirkegård.

Nørreholm, gde og hse [Skautrup *nö'rhål'm*]. Guide 1895, Gst Nørreholm; PA 1966 Nørreholm, Mellem-Nørreholm. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Ommosegård, gde [Aa 1917 *ɔməs*; Skautrup 1917 *Omos'go'r* (*Oməs'go'r*)]. Dag? 1500 (1545–54), u.d. 1500 (1552–59) Aamose; PrI 1638 Omisgaard; MB 1683 Ommesgaard; M 1688 Ommesgaard; VSKOrig Ommisgaard; Gst 1872–73, Gst Ommose Gde. – Forleddet i Ommose er sandsynligvis subst. *å*, glda. *ā*, efterleddet *mose*. Ommosegård ligger ved en tidligere betydelig mosestrækning ved Lilleå.

Yllebjerg, gde, bakke [Aa 1917 *yɭəbjɜɾə*; Skautrup 1926 *næjər-, åwər yɭəbjær(')ə*]. Jb 1597 Øyliebierg; Jb 1599 Øyllibierig; Jb 1607 Ølliebierie; Jb 1608 Iøllebierig; PrI 1638 Yllibierg; Jb 1660 Julle Bierg; M 1688 Neder-, Ofuer Yllebierg; DAtl Neder-, Over Ylleborg; VSKOrig Neder-, Over Ylleberg; M 1844 Yllebierg / Ullebierg; Gst 1872–73, Gst Neder-, Over-, Lle Yllebjerg. – Forleddet kan være et iøvrigt ikke overleveret glda. *ȳlda, svarende til oldisl. ýlda, f. ‚lugt af forrådnelse' (Fritzner), men indeholder snarere subst. jy. *ødle*, glda. ōthla, f. ‚firben' (samme ord som nydansk øgle). Udviklingen /ðl/ > ll > vestjy. /l̥/ er regelret; jfr. subst. bryllup (< glda. brȳthlōp), frille (< glda. frīthla), adv. silde (< glda. sīthla); se GG II § 332. Af de ældre skriveformer og af udtalens [-ə] fremgår, at der foreligger et opr. *ōthlia, som da kunne være en iōn-sideform til ōthla, eller en sammensætning med reduceret andetled; da en iōn-sideform til det udbredte dyrenavn ikke ellers er overleveret, må sammensætning foretrækkes. Af mulige sammensætningsled kan peges på subst. *hōgh* ‚gravhøj'; dette navneled fremtræder hyppigt i stærkt reducerede former, bl.a. [-i] og [-ə] (se indl. under *høj*). Hvis tolkningen er rigtig kunne *Ōthlahøgh sigte på en endnu bevaret gravhøj – iflg. Trap IX 332 kaldet Troldens Tommelfinger – på toppen af Yllebjerg. Antagelsen af et *Ōthlahøghbiargh ‚bakken med firbenehøjen' støder ikke på formelle vanskeligheder; -bjerg er dog muligvis en senere tilføjelse, idet bakken som nævnt ovenfor måske oprindelig har været kaldt Hjelm.

Naturnavne

Andeflæd? 2471. 4/6 1501 (1570–76) Anffledtt. – Forsåvidt den enlige form gør et tolkningsforsøg rimeligt kunne der måske foreslås en sammensætning af fuglenavnet *and* og subst. *flæ(de)* (jfr. Kalkar), en parallelform til *flod*

‚oversvømmelse, oversvømmet areal'; denne form indgår måske i jysk flædevand (Feilberg); andetleddet kan også være plantenavnet *flæ(de)* ‚iris' (Kalkar, Feilberg) eller subst. *flæde* ‚flade, fladt stykke land' (ODS).

Arildsmose. 2473. 21/3 1510 Ariltz mose. – Arild kan være en -aldi-afledning til roden i subst. *arne* ‚ildsted; ovnsbund', oldisl. arinn, m. Dette ord har i vestjy. også betydningen ‚jordbund, undergrund', som formentlig er primær (roden *ar- antages at være aflydsbeslægtet med *er- ‚jord'). Men andre tolkningsmuligheder kommer på tale. Det sønderjyske Arrild foreslås i DS V 64 tolket som en sammensætning af ari (parallelform til ørn) og et subst. afledt af adj. *alda ‚høj' (jfr. lat. altus). Tilsvarende tolkning har været foreslået for det norske ønavn Aralden (NG II 259). I nærværende navn kunne foreligge gen.sing. eller plur. arna af fuglenavnet *ørn*, idet Arildsmose ligger i det nordvestjyske område hvor glda. /rn/ er blevet til /r/ (Kort Fm nr. 65). Også en sammensætning *Arnaholt er tænkelig; se indl. under *holt* og jfr. Sv. Aakjær i DSt 1931 p. 175. I MB 1683 veksler således formerne Faarholt og Faareldtz Høy. Andre efterledsmuligheder er subst. glda. *wæll* ‚væld, kildevæld' og *hillæ* ‚stillads', og endelig kan Arild være mandsn. *Arild* (< Arnald), som dog synes at have speciel østdansk udbredelse.

Bavnehøj. 2477. [Eller 1969 (*ā*) *ˈbawˑnˌhyw*']. PrI 1638 Baffuenhøy; Gst 1873 og 81 Bavnhøj; Gst Bavnehøj. – Se indl. om efterleddet *høj*.

Blåbakke. 2478. [GA 1975 *ˈblåˌbaˈg*]. Gst 1873, Gst Blaabakke. – Om anvendelsen af farveadj. *blå* i højdenavn, se Blåbjerg, p. 127; se indl. om efterleddet *bakke*.

Brændhede? 2473. 12/3 1489 Brentzhee. – Betegnes som jord i Åle mark. Forleddet kan være subst. glda. *brænna*, oldisl. brenna, f. ‚brand, brænden', med sekundær s-genitiv, eller en sideform *brenni, n., se f.eks. DS VII 22 (Brændsager) og XIV 227 (Brændsbjerg); da den omhandlede lokalitet er et stykke dyrkbart jord må navnet formodes at sigte på hede som er afbrændt i forbindelse med opbrydning til agerjord, således at navnet i betydning svarer til en række alm. navne på Brænd-, f.eks. Brændhede, Hjerting s., Frøs- og Kavslund h., Haderslev a. (DS IV 572) ‚den brændte hede', hvori forleddet er partc. af vb. *brænde*.

Djeld Hede. 2476. [Skautrup 1926 *djælʃhiˑə*]. Gst Djeld Hede. – Landsbynavnet Djeld.

Engtved. 2473. 21/3 1510 Engtwedh. – Se indl. om efterleddet *tved*.

Espholt Grob. 2473. 21/3 1510 Espholth grob. – Sidsteleddet er jysk *grob* ‚grøft'. Førsteleddet, som muligvis også indgår i MB 1683 Espild Aggr, er sammensat af glda. *æspi*, n. ‚bevoksning med asp' og *holt*, se indl.

Estvadgård Plantage. 2471. Gst 1881 Estvadgaard Storehede; Gst Estvadgaard Plantage.

Feldborg Mose. 2477. [Eller 1969 *ˌfælʃˑbɔɹɜˈmuˑəs*]. Gst 1872 og 73 Felmose; Gst Feldborg Mose.

Flyndersø. 2472. 2476. [Aa 1917 *fløŋəsə*; Skautrup 1926 *fløŋər sø' (fløŋərsə)*]. KancBrevb [o. 3/3] 1553 Fløndersiø; KancBrevb [o. 24–27/3] 1553 Flyndersø; PrI 1638 flønder Søe; VSKOrig Flyndersøe; Gst 1881, Gst Flyndersø. – Forleddet er subst., glda. *flynder*, no., sv. flundra; i dansk og svensk er ordet kun overleveret som fiskenavnet ‚flynder'; men i no. kan det også betyde ‚lille, flad sten' (Ross, Vries); i en tilsvarende betydning synes det at indgå i isl. og færøske stednavne, og på Shetlandsøerne findes det dels som appellativ fluder

‚flad klippe, fladt skær', især om fladt skær i søen, flodrek ‚flad og glat lille klippe, helle, ved strandkanten', dels som led i stednavne: Flødristonga (navn på flad klippepynt), de Floder (navn på fladt klippeskær) (se Jakob Jakobsen, Etym. Ordb.Shetl.). Da det er udelukket at Flyndersø kan være navngivet efter forekomst af saltvandsfisken flynder, og då søens smalle, langstrakte form ikke synes at kunne have givet anledning til sammenlignende navngivning er det mest sandsynligt, at appellativet flundra er anvendt i en betydning svarende til det ovenfor citerede, altså sigtende til flad terrænformation i eller ved søen; det omgivende land falder næsten overalt temmelig brat ned mod søen; men søen er her i hele sin udstrækning ret lavvandet og søbunden jævn. Se DSÅ II 119 med henvisninger.

Gejlbjerg. 2473. 21/3 1510 Gieylbergh wangh. – Forleddet er plantenavnet jysk *gejl* ‚gyvel'; se indl. om efterleddet *bjerg*.

Gejlbjerg Elkær. 2473. 21/3 1510 Gieyelbergh elker. – Om Gejlbjerg se ovenfor; forleddet i Elkær er trænavnet *el* eller et heraf afledt kollektiv glda. *ælli* ‚ellebevoksning'; se indl. om efterleddet *kær*.

Gejlbjergkær. 2473. 21/3 1510 Gieyelbergkier. – Om Gejlbjerg se ovenfor. Se indl. om *kær*.

Gindeskov Bæk. 2477 [Eller 1969 *ˈgeŋəsgåw ˈbæg*]. PrI 1638 Gindeskouffbeck; Gst 1872 og 73, Gst Gindeskov Bæk. – Til gårdnavnet Gindeskov i Grove s.

Gisselseng. 2474. 6/11 1505? Gißelseng. – Forleddet kan være subst. glda. **gisæl*, glsv. gisl., m. ‚stav'. I usammensat form indgår dette ord sandsynligvis i sognenavnet Gislev, (VJb 1231 (c. 1300) Gysæl) Gudme h., Svendborg a. (DS XIII 152), hvor det antages brugt i betydningen ‚fremspring, odde'. I tilsvarende betydning kan ordet være anvendt i navnene Gislinge, Tuse h., Holbæk a. og Gislum, s. og h., Ålborg a.; se Kr. Hald, Vore Stednavne[2] p. 83 og Kr. Hald, Stedn. paa -um, p. 66. Ordet kan dog også, som formodet af Aage Houken, (Fra Himmerland og Kær Herred 1933, p. 102 f.) være anvendt i den primære betydning ‚stav' og sigte til indhegningsstave.

Grimmebakker. 2476 [Skautrup 1926 *æ gremˑbaˈgør*]. Gst 1881, Gst Grimmebakker. – Formentlig adj. *grim* i betydn. ‚grum, vild'. Se indl. om efterleddet *bakke*.

Grydeagerskov. 2475. 4/8 1496 Grydeagherscow. – Lå under gården Lille Bøge. – Forleddet i Grydeager er subst. *gryde*, glda. grȳta, f. eller subst. glda. *griūt*. ‚sten'.

Gårdholm. 2471. 3/11 1489 Gartholm. – Efter beskrivelsen i dok. skal Gårdholm søges på arealet omkring Bærsholm og er således ikke identisk med PrI 1638, Gst 1881, Gst Gaardholm (i Skallesø). Se indl. om *holm*.

Haderis Å. 2477. [Eller 1969 *ˈhaˑəɲis ˈoˈ*]. U.d. 1490 (HardsProvstisReg) Hadtriis aae. – Efter bebyggelsesnavnet Haderis. Åen kaldes nu Haderup Å.

Havris Hede, areal. 2474 [Skautrup 1926 *håwˑris ˈhiˑə*]. 12/3 1489 Haffris mark; Gst 1881, Gst Havris Hede. – Forleddet i Havris er subst. *have*, efterleddet *ris*, se indl. om disse ord.

Helledal Bakker. 2478. Gst 1881, Gst Helledal Bakker. – Et område lige nord for lokaliteten betegnes i I 1908 som Helledal; MB 1683 Helldalß Aars Giøde synes ikke at være samme lokalitet. Forleddet i Helledal er adj. *hellig*; se indl. om *bakke*.

Hellegård Å. 2474. 28/3 1451 (1749) Oe hin hellige; 25/4 1453 Aa hyn helyæ;

10/7 1453 Oe hyn hellie; 10?/3 1454 (Klevenfeld) aa hyn helye; 22/8 1455 Ahynhelghe / Ahynhelighe; 25/11 1455 (1773) Ahynhelghe; u.d. 1457 (1773, Rep 803) Aahenheliæ. PrI 1638 Hellegaards aae; Klevenfeld 1749 [påskrift på afskrift af 10?/3 1454] „[aa hyn helye] kaldiß nu Hellegaard-Aa"; Gst 1881, Gst Hellegaard Aa; Guide 1959 Helle Å. – Formentlig opr. **Hælghǣ*, af adjektivet glda. *hēlaghær* ‚hellig'; om skriveformen i de middelalderlige dokumenter, se Lis Weise: Efterstillet adjektiv i danske stednavne p. 146 ff.

Hellesø. 2476 [Aa 1917 *hæləsø'*; Skautrup 1926 *æ hæləsø'*]. PrI 1638, VSKOrig Helle Søe; Gst 1881, Gst Hellesø. – Forleddet er adj. *hellig*.

Hestbjerg. 2479 [Skautrup 1926 *hæ·sdbjærə*]. Udat. (1524 ÆDA IV 411) (her?) Hosteborge; MK 1806 Hestbierg Heede; Gst 1872–73 Hestbjerg Mose; Gst Hestbjerg. – Se indl. om efterleddet *bjerg*.

Hestholm. 2473. 21/3 1510 Hestholm. – Se indl. om efterleddet *holm*.

Hulkær. 2478 [Skautrup 1926 *æ hu·əl kja'r*]. Gst 1872 og 73, Hulkjær. – Forleddet er subst. *hule*, som i vestjy. betyder ‚mindre lavning, hult sted på marken' (Skautrup: Et Hardsysselmål I 94); se indl. om efterleddet *kær*.

Høver, areal. 2475 [Aa 1917 *ɜ hös'əɾ*]. MB 1683 Høyers Giøe; MK 1790 (1816) Hovedet; M 1844, Gst 1881 Høvedet; Gst Hovedet. – Navnet synes nutildags knyttet til et bakkeparti i Højbjerg Plantage ved sognets østskel; men på MK 1790 er det fæstet på en bakke midt i sognet (ved gården Ulsø); den i MB 1683 nævnte gøde, som kan indeholde en gengivelse af navnet, hører under Rydhave og må have ligget i sognets nordlige del; I MB 1683 nævnes endvidere under Ryde by hofued Ager, horberg og hoebierg, under Felde: hooribierg Ager. Såfremt disse belæg gengiver samme navn og dette navn sigter til samme lokalitet skal den søges på en nordvest–sydøstgående strækning i sognets nordlige halvdel; her går en mindre dalsænkning, som i PrI 1638 omtales som en dal sønden for Rydhave, og i hvis bund løber en bæk (se under Lille Ryde Mølle). Det er muligt at Høver oprindelig har betegnet denne strækning. Navnet kan være identisk med Højer i Tønder a., (VJb 1231 (1200-t) Høthær) som antages at indeholde et subst. glda. **hōthær*, n., identisk med oldisl. hauðr, n. ‚jord'; se DS V 15 f., med nærmere udredning af den lydlige udvikling af navnet. Det må fremhæves at de topografiske og sproglige indicier som her er lagt til grund for tolkningen af Høver er ret spinkle.

Jævnhøj. 2477. PrI 1638 Jaffnhøy; Gst 1873 og 81, Gst Jævnhøj. – Forleddet kan være adj. *jævn* eller plantenavnet *jævne* ‚ulvefod', Lycopodium complanata.

Kalkær. 2473. 21/3 1510 Kalker, MB 1683 Kahl Kiær. – Forleddet er snarest subst. *kalv*, se indl. om efterleddet *kær*.

Kildekær. 2473. 21/3 1510 Keldeker. – Forleddet er subst. *kilde*, glda. kælda, f.; se indl. om efterleddet *kær*.

Klovenhøj. 2472. PrI 1638 Kløffuenhøye; Gst 1881, Gst Klovenhøj. – Forleddet er præt.partc. af verbet kløve; det almindeligt forekommende højnavn hentyder til at midten af gravhøjens top er nedsunket på grund af udgravning; se indl. om efterleddet *-høj*.

Kongens Kær. 2477–78. U.d. 1492 (1545–54) kongens kier.

Kragsø. 2478 [Skautrup 1926 *krå·qsø / -sə*]. PrI 1638 Kragsøe(hede); Gst 1873, Gst Kragsø. – Af fuglenavnet *krage*.

Kringeltoft. 2471. 12/5 1500 Kringeltofft; MB 1683 Kringeltofft Schiffte. – Subst. *kringle* ‚rundkreds', måske i betydningen ‚lille indelukket krog uden for huset' (Feilberg).

Krogsvig. 2471. 3/11 1489 Krogsuigh. – Ligger formentlig mellem Skive Å og Bærs Kær; se indl. om *vig*.

Lem Vig, Sønder-. 2474 [Aa 1917 *'sønə læm'viq'*]. Gst 1881, Gst Sønderlem Vig. – Efter sognenavnet Lem i Rødding h., Viborg a.

Marsbæk. 2473. 15/6 1467, 17/3 1485 Marsbek. – Forleddet kan være gen. af et reduceret Mårbjerg, nu navn på gård, MB 1683 Marbierre, Skaut. 1917 [*må'rbjærə*], i hvilket forleddet kan være subst. glda. *mar* ‚hest' ell. identisk med forleddet i Marsbjerg i Ramme s., Vandfuld h. (p. 142).

Mejlsø, eng, forsv. sø. 2472 [Aa 1917 *mæjlsø'*]. 21/3 1510 Meelsøø; PrI 1638 Meelsøe; VSKOrig, M 1844 Meilsøe; Gst 1881, Gst Mejlsø. – Forleddet er glda. *mæthal* ‚mellem'.

Myrebogrob. 2473. 21/3 1510 Myrbogrob. – Forleddet er subst. *myrebo*, om tilholdssteder for myrer, bl.a. myretuer; efterleddet er subst. jy. *grob*, grøft.

Myreboholm. 2473. 21/3 1510 Myrboholm. – Se ovenfor om forleddet; se indl. om efterleddet *holm*.

Møgelkær. 2473. 21/3 1510 Møgelkerre. – Forleddet er adj. *møgel*, glda. mykil ‚stor'; efterleddet er måske subst. *kær*, se indl.

?Mørende, Vester-. 2473. 21/3 1510 Westher Møø Rindh. – Muligvis af adj. glda. *miō* ‚smal' og subst. *rende*; i så fald at jævnføre med Mysunde ‚det smalle sund' i Sydsl. (Nuda.Ordb.).

Mørkesø. 2471 [Aa 1917 *mør'gsø'*; Skautrup 1926 *mör'gsø'*] PrI 1638 Mørck søe; Gst 1881, Gst Mørksø. – Forleddet er adjektivet *mørk*.

Ovsholt Eng. 2473. 21/3 1510 Owsholth eng. – Forleddet kan være subst. *okse*, men kan også være gårdnavnet Obitsø (jfr. dette navns udtaleformer), til hvis nærhed Ovsholt synes at skulle lokaliseres; se indl. om efterleddet *holt*.

?Pudderskær. 2475. 4/8 1496 Pwddersker. – Lå under gården Lille Bøge. Forleddet kunne være låneordet *pudder* i den ældre betydning ‚støv'.

Ragelund. 2473. 12/3 1489 Ragelundh. – Blandt mulige forled kan nævnes et ord svarende til adj. jy. *rag* ‚bar, skarpsandet', subst. *rag* ‚skarp, sandet strimmel' også: ‚levning, som ikke dur til noget' (Feilb.), vb. jy. *ragle* ‚vakle, stå usikkert', og fuglenavnet *råge*; se indl. om efterleddet *lund*.

Ravnsholtbjerg. 2473. 21/3 1510 Raffwensholthbergh. – Forleddet er fuglenavnet *ravn*; se indl. om mellem- og efterleddene *holt* og *bjerg*.

?Rold(del), 2473. 21/3 1510 Rooldeel. – Forudsat belæggets rigtighed skal man måske i navnet se et opr. *Rāholt; hvis førsteled er subst. glda. *rā* ‚rå(dyr)', eller det homonyme *rā* ‚grænsepæl, stang', og hvis efterled er *holt*, se indl.

Ryde Bavnehøj, bakke. 2475 [Skautrup 1926 *æ bawənhyw'*]. VSKOrig Bavvnhøy; Gst 1881, Gst Ryde Bavnehøj.

Rønbjerg Mose. 2472. VSKOrig Rønbierg Mose; Gst Rønbjerg Mose.

Rønnæs Mose, mose. 2476 [I 1906 *nånəsmuəs*, Skautrup 1926 *rönəs mu'əs / roŋə mu'əs*]. VSKOrig Rondes Mose; Gst 1881, Gst Rønnes Mose. – Iflg. I 1906 er forleddet plur. af subst. *ronde* ‚sidt sted i marken, engen, hvor vandet har sit træk' (Feilb.), i så fald repræsenterer udtalen med [ŋ] den primære form. Rønnæs kan dog også være gen. af et reduceret *ronnevæder, jy. [*ron'əvær*] ‚hanfår, buk'. Såfremt vokalen [ö] er oprindelig kunne der være tale om et reduceret Rønhøj, navn på en høj syd for mosen, PrI 1638 Rønhøy.

Råhavebæk. 2473. 23/10 1510 (her?) Wahaffbeck; PrI 1638 Raaehaubeck. – Da den i dok. 23/10 1510 nævnte bæk synes at kunne lokaliseres til omegnen

af Obitsø, hvor Råhavebæk iflg. PrI 1638 skal søges, er der sandsynligvis tale om samme lokalitet; og 1510-formen må da formodes at være fejlskrevet. – Råhave er formentlig sammensat af dyrenavnet *rå* eller det homonyme *rå*, glda. rā, ‚stang grænsepæl'. Se indl. om sidsteleddet *have*.

Skallesø. 2471. 2473 [Aa 1917 *sgaləsə*; Ejskjær 1955 *sgaɭəsə*]. 21/3 1510 Skallesøø; PrI 1638 Skalle søe; VSKOrig Skalle Søe; Gst 1881, Gst Skallesø. – Forleddet er fiskenavnet *skalle*.

Skive Å. MB 1683 Skifue aae; Gst 1881, Gst Skive Aa. – Af købstadnavnet Skive.

Skovkær. 2473. 21/3 1510 øster Skowkeer. – Se indl. om efterleddet *kær*.

Skørsø. 2474 [Aa 1917 *sqjøsə*]. U.d. 1492 (1641) Schierßøe; VSKOrig Skiørsøe; Gst 1881, Gst Skørsø. – Som antaget i DS IX 68 er forleddet subst. glda. *skyrth* ‚afskæring', anvendt om afmejning af korn, og – som her – om afskæring af tagrør.

Skånsø. 2473 [Aa 1917 *sgɑ̈·nsø'*; Ejskjær 1955 *sgo·nsə*]. PrI 1638 Skaannesøe; MB 1683 Skonsøe; VSKOrig Skaansøe; M 1844 Skaan Søe; Gst 1881, Gst Skaansø. – Da udtaleformen fra 1955 stemmer bedst overens med skrivningerne må den formodes at repræsentere den oprindelige form af navnet, ɔ: at vokalen er glda. /ā/. Forleddet i et *Skānsiō er antageligt et ord svarende til oldisl. skán, f. ‚skorpe' (Fritzner), sv. dial. Skån, f. ‚skorpe, ruga på ett sår' (Rietz), no. dial. Skaan, f. ‚en haard Skorpe' (Aasen); dette ord antages at indgå i det norske sønavn Skaanevatnet (Indrebø: Innsjønamn II 159) og i flere andre norske stednavne (NG XIV 106), ligesom det – i forkortet form – måske indeholdes i det fynske Skanneshave, Ørsted s., Båg h., Odense a. (DS XIV 303).

Smørbjerg. 2476. 31/10 1511 Smørbergh. – Se under Smørborg p. 178 om forleddets mulige betydning; se indl. om efterleddet *bjerg*.

Stovndam. 2473. 21/3 1510 Stoffndam. – Forleddet er jysk *stovne* ‚stub af træ' (Feilberg).

Stubbergård Sø. 2476 [Skautrup 1926 *sdåvər'gɑ̈s sø'*]. PrI 1638 Stubbergaards Søe; VSKOrig Stubergaards Søe; Gst 1881, Gst Stubbergaard Sø. – Stubbergård lå oprindelig på en nu landfast holm i søen.

Tangen. 2471 [Aa 1917 *ɜ tɔŋ·*, Skautrup 1926 *æ tɑ̊ŋ·*]. 4/6 1501 (1570–76) Tange („1 Bolsted, ligger paa Tange"); Gst 1881, Gst Tangen. – Betegner landstrimlen mellem Nørresø og Nikkelborg Sø.

Taterbakke. 2477 [Eller 1969, *'ta'də|ba'k*]. Gst 1872 og 73, Gst Taterbakke.

Tinghøj. 2477 [Eller 1969 (*ä*) *'teŋ· hyw'*]. Gst 1873 og 81, Gst Tinghøj. – Se indl. om efterleddet *høj*.

Tolholt Kær. 2473. 21/3 1510 Toolholt keer. – Forleddet i Tolholt frembyder flere tolkningsmuligheder. Det kan være subst. jy. *tol* ‚fremstående smal strimmel som skel mellem to lodder på marken' (Feilb.); jfr. Tolkær Ager i Frørup s., S. Tyrstrup h. Haderslev a. (DS IV 321). Også subst. glda. *tōl, oldisl. tól, n., middelsv. tol ‚redskab, værktøj' (Fritzner, Söderwall) kan komme på tale, ligesom mandsnavnet glda. *Tōli* (DgP) er et muligt forled. Se indl. om *holt* og *kær*.

Tophøje. 2476 [Skautrup 1926 *tå'bhyw·*]. VSKOrig Tophøy; Gst 1881, Gst Tophøje.

Tranemose. 2474. [KrM 1972 *'tran|mos* / *'tra·nə-*]. MB 1683 (her?) Tran moeße (u. Tønning); VSK, Gst 1881, Gst Tranemose. – Forleddet er fuglenavnet *trane*.

Troldhøje. 2478 [Skautrup 1926 *trål̥ˈhyw·*]. PrI 1638 Trolddall høye; Gst 1873, Gst Troldhøje. – Jfr. Kr. Hald, Stednavne og Kulturhistorie p. 62.

Tværmose. 2474 [Aa 1917 *twæṛ·mɜs*]. MB 1683 Twær Moeße; VSKOrig, Gst 1881 Tværmose; O. Nielsen, HjG. p. 317 Tværmose (Tvedmose); Gst Tværmose. – Adj. *tvær* ‚tværs', i stednavne anvendt om terrænformation som går på tværs af en anden; se J. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 129.

Ulhøj. 2477 [Eller 1969 *ˈu·lˌhyw'*]. PrI 1638 Wlhøy; Gst 1873 og 81, Gst Ulhøj. – Forleddet er snarest dyrenavnet *ulv*; se indl. om efterleddet *høj*.

Vesterskov. 2473. 21/3 1510 Westerskoff / Westherskoff. 15/6 1467 Wester skoff.

Ysle. 2473. 21/3 1510 Yslee. – Da dok. uden for m-position adskiller glda. /i/ og /y/, betegner dokumentformens vokal formentlig /y/. Navnets oprindelse er uvis; det kunne muligvis sættes i forbindelse med et ord Ysel / Ysleri ‚Smaakrat, Qvas, noget som er smaat og forknyttet i sin Væxt' (Molbech; belæg fra Bjerre h.). Iflg. Gunnar Knudsen (Aarbøger fra Københavns Amt 1927 p. 240) er dette ord muligvis identisk eller beslægtet med glda. ūsæld / ūsældi ‚elendighed', og indgår måske i marknavnet Ysselmose (MB 1682 Ydslemose) i Gundsølille, Kirkerup s., Sømme h., Københavns a.

Ørbæk. 2473 [Ejskjær 1955 *ˈø·ɹˌbæk*]. 21/3 1510 Ørbeck (?); MB 1683 Ørbech / orbech. – Syd for gården Bulig. Forleddet er subst. glda. *ǿr* ‚grus, sand'; se indl.

Danmarks Stednavne

Af denne serie er udkommet følgende numre:

Nr. 1. **Samsøs Stednavne.** 1922. Kr. 9,20 incl. moms.
Nr. 2. **Frederiksborg Amts Stednavne.** 1929. Udsolgt.
Nr. 3–7. **Sønderjyske Stednavne I–V** (hf. 10 og 16 udsolgt). Kr. 9,20 pr. hf.
Nr. 8. **Vejle Amts Stednavne.** 1944. Kr. 18,40 incl. moms.
Nr. 9. **Viborg Amts Stednavne.** 1948. Kr. 31,05 incl. moms.
Nr. 10. **Bornholms Stednavne.** 1951. Kr. 65,55 incl. moms.
Nr. 11. **Maribo Amts Stednavne.** Ved Anders Bjerrum og Christian Lisse. 1954. Kr. 29,90 incl. moms.
Nr. 12. **Stednavne i Århus og Skanderborg Amter.** Ved Anders Bjerrum. 1964. Kr. 37,95 incl. moms.
Nr. 13. **Svendborg Amts Bebyggelsesnavne.** Ved John Kousgård Sørensen. 1958. Kr. 41,40 incl. moms.
Nr. 14. **Odense Amts Bebyggelsesnavne.** Ved John Kousgård Sørensen. 1969. Kr. 58,60 incl. moms.
Nr. 15. **Svendborg Amts Naturnavne I.** Sunds Herred. Ved Birte Hjorth Pedersen og Inge Wohlert. 1970. Kr. 76,50 incl. moms.
Nr. 16. **Stednavne i Præstø Amt.** Ved Lis Weise. 1975. Kr. 92,00 incl. moms.
Nr. 17,1. **Stednavne i Ringkøbing Amt.** 1. halvbind. Ved Gordon Albøge. 1976. Kr. 92,00 incl. moms.
Nr. 18,1. **Randers Amts Stednavne I.** Galten herred. Ved Kristian Hald. 1976. Kr. 80,50 incl. moms.

Navnestudier

Af denne serie er udkommet følgende numre:

Nr. 1. **Danske bebyggelsesnavne på -sted.** Ved John Kousgård Sørensen. 1958. Kr. 43,70 incl. moms.
Nr. 2. **Ti Afhandlinger.** Udgivet i anledning af Stednavneudvalgets 50 års jubilæum. 1960. Kr. 39,10 incl. moms.
Nr. 3. **Marknavnestudier.** 1964. Kr. 19,00 incl. moms.
Nr. 4. **Sydvestjysk navneskik gennem 300 år.** Ved Eva Villarsen Meldgaard. 1965. Kr. 18,00 incl. moms.
Nr. 5. **Ordforrådet i Sokkelund herreds marknavne.** Ved Ib Lumholt. 1967. Kr. 24,00 incl. moms.
Nr. 6. **Danske sø- og ånavne I.** Ved John Kousgård Sørensen. 1968. Kr. 56,25 incl. moms.
Nr. 7. **Scandinavian Personal Names in Lincolnshire and Yorkshire.** Ved Gillian Fellows Jensen. 1968. Kr. 72,00 incl. moms.
Nr. 8. **Efterstillet adjektiv i danske stednavne.** Ved Lis Weise. 1969. Kr. 45,00 incl. moms.
Nr. 9. **Dansk Gadenavneskik.** Ved Bent Jørgensen. 1970. Kr. 54,00 incl. moms.
Nr. 10. **Indledende studier over den nordiske stednavnetype lev (löv).** Ved Bent Søndergaard. 1972. Kr. 59,80 incl. moms.
Nr. 11. **Scandinavian Settlement-names in Yorkshire.** Ved Gillian Fellows Jensen. 1972. Kr. 72,45 incl. moms.
Nr. 12. **Danske sø- og ånavne II.** Ved John Kousgård Sørensen. 1974. Kr. 86,25 incl. moms.
Nr. 13. **Festskrift til Kr. Hald.** 1974. Kr. 172,50 incl. moms.